

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี)
ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร.0936359515 E-mail:Journal.idir@mcu.ac.th.

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jidir>

Vol.8
No.6

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน - ธันวาคม 2568 Vol. 8 No. 6 November - December 2025

วารสาร
สหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์

JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY INNOVATION REVIEW

ปีที่ 8 ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน - ธันวาคม 2568 Vol. 8 No. 6 November - December 2025
ISSN 2985 - 1378 (Print) ISSN 2774-0846 (Online)

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

ปีที่ 8 ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม 2568

จำนวนพิมพ์ : 30 เล่ม

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ

- ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์
- ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน
- ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน
- ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม
- ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม
- ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ประกอบด้วย พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ บริหารธุรกิจ การจัดการ และสหวิทยาการอื่นๆที่นำเสนอองค์ความรู้เชิงนวัตกรรม เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

บรรณาธิการ:

พระครูสังฆวิริยกิจ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

raphind@yahoo.com

กองบรรณาธิการ:

พระเมธาวิเชียรสร

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

psbud@hotmail.com

ธีรโชติ เกิดแก้ว

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, ประเทศไทย

tongin2000@gmail.com

บุษกร วัฒนบุตร

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, ประเทศไทย

buaaiey2516@gmail.com

ปริมปรัชญ์ คณินพศุตย์

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ประเทศไทย

jpghaninphasut@gmail.com

วันชัย สุขตาม

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ประเทศไทย

wanchai2526@sru.ac.th

วันทนา เนาว์วัน

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ประเทศไทย

wanthana_nt@hotmail.com

สายชล ปัญญชิต
saicholpa@g.swu.ac.th
อนันต์ อุปสอด
ananupsod9541@gmail.com

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง,
ประเทศไทย

กองจัดการวารสาร:

ฝ่ายเลขานุการ:

นิกร ศรีราช
พระมหาสมัคร อติภทโท

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายศิลปกรรม:

กรกต ชำบัณฑิต
พระพลวัฒน์ สพลโ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายการเงิน:

กชพรรณ บุญเทียน

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายพิสูจน์อักษร:

พระมหาสุพัฒน์ นนทปญโญ
พลวัฒน์ สีทา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายกฎหมาย:

ธัชชนันท์ อิศรเดช

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

สำนักงานวารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี) ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำดวน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

จัดพิมพ์โดย:

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำดวน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
13170 โทร. 035-248-000 ต่อ 8555-56 โทรสารต่อ 8545 www.chong0053@gmail.com

Vol. 8 No. 6 November – December 2025

Number of prints: 30 copies

Release Date Is 6 Copies Per Year.

Issue 1 January - February

Issue 2 March – April

Issue 3 May – June

Issue 4 July – August

Issue 5 September – October

Issue 6 November – December

Objective:

To Promote and Encourage Instructs, Academics, Students and Other Interested Persons to Have the Opportunity to Disseminate Academic and Research Works in Social Sciences and Huminites Science Related Subjects Such as Buddhism, Political Science, Public Administration, Law, Business Administration, Management, and other interdisciplinary areas that offer innovative knowledge by accepting articles in both Thai and English.

Editor-in-chief:

Phrakrusangkaviriyakit
raphind@yahoo.com

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Editorial Board Members:

Phramedhavinaiyaros
psbud@hotmail.com

Graduate School, Mahamakut Buddhist University,
Thailand

Teerachoot Kerdkaew
tongin2000@gmail.com

Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet
University, Thailand

Busakorn Watthanabut
busaaiey2516@gmail.com

Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University,
Thailand

Purimpratch Khaninphasut
jpkhaninphasut@gmail.com

School of Educational Studies,
Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

Wanchai Suktam
wanchai2526@sru.ac.th

Faculty of Humanities and Social Sciences
Surindra Rajabhat University, Thailand

Wanthana Nowwan
wanthana_nt@hotmail.com

Faculty of Management Science
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand

Saichol Panyachit
saicholpa@g.swu.ac.th
Anan Upsod
ananupsod9541@gmail.com

Faculty of Social Sciences Srinakharinwirot University,
Thailand
Faculty of Humanities and Social Sciences
Lampang Rajabhat University, Thailand

Journal Manager Team:

Secretary:

Nigorn Srirat

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phramaha Samak Atibhaddho

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Fine Arts Department:

Korakoth Chabandit

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phra Phonlawat Sapalo

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Finance Department:

Kotchaphan Bunthian

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Proofreading Department:

Phramaha Supat Nantapanno

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Pollwat Seeta

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Legal Team:

Tatchanan Isaradej

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

The Office Journal of Interdisciplinary Innovation.

Graduate School of Political Science Faculty of Social Sciences

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phra Rajrattanamoli Building (Nakhon
Khemapali),

4th Floor, 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170.

Published by:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House 79Moo 1, Lam Sai, Wang Noi,
Ayutthaya. 13170. Call. 035-248 - 000, ext. 8555-56 Fax.8545 www.chong0053@gmail.com

บทบรรณาธิการ

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 8 ฉบับที่ 6 ประจำเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม พ.ศ. 2568 กองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ซึ่งเนื้อหาสาระในเล่มประกอบด้วยนักวิชาการและเรื่องดังต่อไปนี้

พระวรวุฒิ กิตติภทโท และคณะ บทความเรื่อง “การประยุกต์หลักสัมมาปธาน 4 เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมืองจังหวัดสุพรรณบุรี” พบว่า 1. การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนเทศบาลตำบลท่าระหัด โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านลดการใช้มีค่าเฉลี่ยระดับมาก รองลงมาคือด้านการแปรรูปใช้ใหม่ และด้านการใช้ซ้ำอยู่ในระดับปานกลาง 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมมาปธาน 4 กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนเทศบาลตำบลท่าระหัด โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสังวรปธาน เพียรระวังมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ด้านปหานปธาน เพียรละอยู่ในระดับต่ำ ด้านภวานาปธาน เพียรสร้างอยู่ในระดับไม่สัมพันธ์ ด้านอนุรักษนาปธาน เพียรรักษาอยู่ในระดับปานกลาง 3. การประยุกต์หลักสัมมาปธาน 4 ในการจัดการขยะชุมชน พบว่า การจัดการขยะยั่งยืนในระดับชุมชนต้องเชื่อมโยงหลักปฏิบัติด้านสิ่งแวดล้อมเข้ากับแนวคิดคุณธรรม โดยใช้แนวทาง 3Rs Reduce Reuse Recycle เป็นแกนหลักในการเปลี่ยนพฤติกรรมประชาชนทั้งมิติการลดใช้สิ่งของอย่างรู้คุณค่า การนำของกลับมาใช้ซ้ำ และการรีไซเคิลผ่านการเรียนรู้และนวัตกรรมท้องถิ่น

พระคณัพีรพัฒน์ ธมฺมวฑฺฒโน และคณะ บทความเรื่อง “การบริหารจัดการเชิงศิลปะเพื่อการท่องเที่ยววัดสะแก ตำบลธนู อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” พบว่า วัดสะแกมีจุดแข็งด้านตำแหน่งที่ตั้งเชิงกลยุทธ์ มรดกทางประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม รวมถึงชื่อเสียงทางจิตใจและความศรัทธา อย่างไรก็ตามยังมีจุดอ่อนด้านการขาดแคลนบุคลากรเชี่ยวชาญ การประชาสัมพันธ์ที่ไม่มีประสิทธิภาพ และโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่เพียงพอ ด้านโอกาสได้แก่ตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ที่เป็นจุดเชื่อมโยง พุทธมรดกที่เป็นสมบัติทางจิตวิญญาณ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนอุปสรรคประกอบด้วยความท้าทายด้านกฎหมายและระเบียบ การแข่งขันกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น และปัญหาการอนุรักษ์โบราณวัตถุ กระบวนการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข

ซึ่งครอบคลุมการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรทางศิลปะ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การจัดทำสื่อการเรียนรู้ และการพัฒนาบุคลากร การบริหารจัดการเชิงศิลปะเพื่อการท่องเที่ยวจำเป็นต้องพัฒนาในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก เส้นทางคมนาคม ธุรกิจที่เกี่ยวข้อง และการส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและยั่งยืน เพื่อให้วัดสะแกกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระกิตติพงษ์ ฐานรตโน บทความเรื่อง “การบูรณาการหลักสราณีธรรมเพื่อจัดการความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร” พบว่า 1. ระดับความขัดแย้งทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านความขัดแย้งจากอำนาจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือด้านการรับรู้ ด้านความรู้สึกและอารมณ์ ด้านความต้องการ และด้านค่านิยม 2. หลักสราณีธรรม 6 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับการจัดการความขัดแย้งทางการเมือง ($R = .671, p < .01$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าความสัมพันธ์แตกต่างกัน ได้แก่ ความขัดแย้งจากการรับรู้และอำนาจอยู่ในระดับปานกลาง ($r = .659, .620$) ขณะที่ความขัดแย้งจากความต้องการ ค่านิยม และอารมณ์อยู่ในระดับน้อย ($r = .402, .485, .497$) ผลดังกล่าวสะท้อนว่าการนำหลักสราณีธรรมมาประยุกต์ใช้ช่วยให้การจัดการความขัดแย้งเป็นไปเชิงสร้างสรรค์มากขึ้น และ 3. การบูรณาการหลักสราณีธรรมเพื่อจัดการความขัดแย้งที่โดดเด่น ได้แก่ 1. เมตตาทายกรรม การทำดีต่อกัน 2. เมตตาวิกรรม การพูดดีต่อกัน 3. เมตตาโมกรรม การคิดดีต่อกัน 4. สาธารณโภคี การแบ่งปันกัน 5. สีสสามัญญตา มีศีลบริสุทธิ์เสมอกัน และ 6. ทัฏฐิสามัญญตา มีความเห็นที่ตรงร่วมกัน ผลลัพธ์ดังกล่าวสามารถลดความตึงเครียดและสร้างความร่วมมือในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พระครูชินวงศ์วรกาญจน์ (เตชินท์ มหาคุณ) และคณะ บทความเรื่อง “การบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้วอำเภอเสาวชัย จังหวัดกาญจนบุรี” พบว่า คุณภาพชีวิตโดยรวมของเยาวชนในพื้นที่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.50, S.D.=0.77$) ด้านจิตใจสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ และด้านสังคมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงถึงความมั่นคงทางจิตใจ คุณธรรม และการปรับตัวที่ดีในสังคม หลักไตรสิกขามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของเยาวชนทุกมิติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) หมายความว่า การนำหลักไตรสิกขามาปรับใช้ในชีวิตประจำวันส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในทุกด้าน แนวทางบูรณาการควรดำเนินผ่านกิจกรรมหลากหลาย เช่น ค่ายคุณธรรม อบรมเชิงปฏิบัติ และสร้างเครือข่ายกับสถาบันการศึกษาและองค์กรท้องถิ่น ให้เยาวชนได้ปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลต่างเห็นพ้องว่าช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนได้รอบด้านและยั่งยืน สรุปได้ว่า การบูรณาการหลักไตรสิกขาเป็นกรอบแนวคิดและเครื่องมือที่เหมาะสมในการพัฒนาเยาวชนตำบลหนองนกแก้ว เชื่อมโยงการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิต ความควบคุมอารมณ์ และการปรับตัวในสังคม โดยการจัดกิจกรรมที่เป็น

รูปธรรมและต่อเนื่องสะท้อนถึงความตั้งใจและศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาเยาวชนอย่างยั่งยืน

อรรถชัย พงษ์ช้าง และคณะ บทความเรื่อง “คุณภาพการให้บริการในการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี โดยการประยุกต์หลักพุทธธรรม” พบว่า 1. ระดับคุณภาพการให้บริการในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.60$) 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหัตถุธรรมกับระดับคุณภาพการให้บริการ พบว่า หลักสังคหัตถุธรรม โดยภาพรวมกับการประยุกต์หลักพุทธธรรม โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($r = .752^{**}$) 3. คุณภาพการให้บริการในการปฏิบัติหน้าที่ ประกอบด้วย 1. ด้านการให้บริการที่น่าเชื่อถือ 2. ด้านการให้บริการที่เหมาะสม 3. ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ 4. ด้านความสามารถในการแก้ไขปัญหา โดยบูรณาการหลักสังคหัตถุธรรม 4 ได้แก่ 1. ด้านทาน คือ การให้ 2. ด้านปิยวาจา คือ การพูด 3. อัตถจริยา คือ การประพฤติตน 4. สมานัตตตา คือ การวางตนให้เหมาะสมกับการให้บริการ การพัฒนาคุณภาพการให้บริการโดยการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในคุณภาพการให้บริการ คือ สังคหัตถุธรรมจะเป็นการพัฒนาคุณภาพการให้บริการในด้านต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

กนกลักษณ์ สุรินทร์จันทร์ และคณะ บทความเรื่อง “พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี” พบว่า 1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.31$, S.D.=0.50) โดยด้านการได้รับผลประโยชน์มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ การปฏิบัติการ การประเมินผล และการตัดสินใจ 2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ไม่แตกต่างกันตามเพศ แต่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตามอายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ และรายได้ และ 3. การบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม 7 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นการผสมผสานหลักธรรมทางพุทธศาสนาอย่างมีคุณธรรม โดยเน้นการประชุมอย่างสม่ำเสมอ รับฟังผู้ใหญ่ เคารพสิทธิสตรี ปกป้องปูชนียสถานและพระภิกษุ ซึ่งหากนำหลักอปริหานิยธรรม 7 มาบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน จะทำให้กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี เป็นไปอย่างโปร่งใส เป็นธรรม นำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

พระครูติลกสุดคุณ (ทองดี วงศ์พัฒน์) และคณะ บทความเรื่อง “พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี” พบว่า 1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลรางหวาย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน

พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการดำเนินงาน การตัดสินใจ การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล 2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่พบว่า ปัจจัยด้านอายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3. การบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน คือ การที่ประชาชนมีการประชุมอย่างพร้อมเพรียงและสม่ำเสมอเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมตัดสินใจ วางแผน ดำเนินงานรับผลประโยชน์ และประเมินผล เพื่อให้เกิดความโปร่งใส ยุติธรรม และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ทั้งนี้การให้ความเคารพ ให้เกียรติสตรี รับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ ส่งเสริมพระพุทธศาสนา จะช่วยสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง ยั่งยืน และมีความเป็นหนึ่งเดียวกัน

พระครูปลัดชำนาญ ชاکโร และคณะ บทความเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาญจนบุรี” พบว่า 1. คุณภาพชีวิตโดยรวมของประชาชนภายใต้หลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.40$, $S.D.=0.38$) และรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความมีเหตุผล รองลงมา คือ ความพอประมาณ การมีภูมิคุ้มกัน ความรู้ และคุณธรรม 2. หลักภาวนา 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนภายใต้หลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) โดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุดคือ ความรู้ รองลงมา คือ การมีภูมิคุ้มกัน ความมีเหตุผล ความพอประมาณ และ คุณธรรม เมื่อแยกรายด้านตามหลักภาวนา 4 โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ภาวนาสีลาภาวนา สีสภาวนา ปัญญาภาวนา และจิตตภาวนา และ 3. การบูรณาการหลักภาวนา 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงก่อให้เกิดกรอบแนวคิดทางจริยธรรมและปรัชญาที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและจิตใจอย่างสมดุลและยั่งยืน สนับสนุนความมีเหตุผล วินัย ความรับผิดชอบต่อสังคม การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชน จะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตอย่างแท้จริงและยั่งยืนในระยะยาว

พระบัณฑิต จนทพลโย และคณะ บทความเรื่อง “การบูรณาการหลักสัปปริสธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา” พบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.06$) 2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาล พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพและรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาล ไม่แตกต่างกัน จึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 3. การบูรณาการหลักสัปปริสธรรมในการเสริมสร้าง

ภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาล มีการนำหลักธรรมดังต่อไปนี้มาใช้ 1. อัมมัญญาตา รู้จักเหตุ เข้าใจปัญหาและแก้ไขได้ตามหลักกฎหมาย 2. อัตถัญญาตา รู้จักผล ทำงานโดยคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก 3. อัตตัญญาตา รู้จักตน วางตัวดี เป็นตัวอย่างที่ดี 4. มัตตัญญาตา รู้จักประมาณ บริหารงบประมาณและทรัพยากรอย่างไม่ฟุ่มเฟือย 5. ทำงานถูกเวลา เหมาะสมกับสถานการณ์ 6. ปริสัจญญาตา รู้จักชุมชน เข้าใจพื้นที่ สังคม และความต้องการของประชาชน 7. ปุคคัลลัญญาตา รู้จักบุคคล รู้จักเลือกใช้คนให้เหมาะกับงาน

ชรินทร์ ชัยสุข และคณะ บทความเรื่อง “การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของสตรีในอำเภอเมือง จังหวัดเลย” พบว่า 1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในอำเภอเมือง จังหวัดเลย ตามแนวพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมแล้ว ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.23$) 2. การเปรียบเทียบ พบว่า สตรีที่มี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน ระดับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของสตรีในอำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ และ 3. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของสตรีในอำเภอเมือง จังหวัดเลย คือ การบูรณาการตามหลัก สังคหัตถุ 4 เพื่อให้สอดคล้องกับแนวพระพุทธศาสนา ด้านทาน จัดกิจกรรมจิตอาสา ทำบุญ และรณรงค์เรื่องการให้ทานผ่านสื่อ รวมถึงสนับสนุนโครงการการกุศลต่าง ๆ ด้านปิยวาจา เน้นการใช้คำพูดสุภาพ สร้างสรรค์ และส่งเสริมบรรยากาศการสนทนาที่ดีในครอบครัวและชุมชน ด้านอตถจริยา จัดกิจกรรมจิตอาสาเป็นประจำ ผสมผสานกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์กับการเรียนรู้ของเยาวชน และยกย่องผู้ทำความดี และด้านสมานัตตตา ปลูกฝังเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการสร้างรายได้จากท้องถิ่น และส่งเสริมองค์กรที่ดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตากเพชร เลขาวิจิตร และคณะ บทความเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” พบว่า 1. สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และหลักพอละ 4 ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 โดยปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สามารถร่วมกันทำนายความผันแปรได้ร้อยละ 61.3 หลักพอละ 4 ทำนายได้ร้อยละ 78.4 3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ บุคลากรมีความสามารถในการปฏิบัติงานในเชิงรุก มีการตั้งเป้าหมายของงานไว้อย่างชัดเจน ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม ปฏิบัติงานโดยเน้นความโปร่งใสตรวจสอบได้เสมอ ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบอย่างเคร่งครัด ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับระบบงานอยู่เสมอ มีความเข้าใจในนโยบายและโครงสร้างองค์กร ด้านการบริการ

เป็นเลิศ ให้บริการด้วยความเต็มใจ ให้บริการได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ และด้านการทำงานเป็นทีม มีการประสานและส่งเสริมสัมพันธ์ภายในกลุ่ม มีการวางแผนร่วมกัน

วรรณพัชร ทั้งทอง และคณะ บทความเรื่อง “พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารจัดการการรักษาทงการแพทย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี” พบว่า 1. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการรักษาทงการแพทย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน 2. ปัจจัยการบริหาร 4M โดยภาพรวม ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการการรักษาทงการแพทย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ส่วนหลักผละ 4 ทำนายได้ร้อยละ 74.4 3. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารจัดการการรักษาทงการแพทย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี พบว่า ด้านผลผลิต มีความสามารถให้บริการแก่ประชาชนได้จำนวนปานกลางขึ้น ด้านประสิทธิภาพ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ด้านความพึงพอใจ ประชาชนพึงพอใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงาน ด้านการปรับเปลี่ยน ประชาชนได้รับการบริการที่มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้นจากเดิม ด้านการพัฒนา บุคลากรได้รับการพัฒนาความรู้ทักษะและประสบการณ์

ศิริพงษ์ สมบูรณ์ และคณะ บทความเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีตามหลักพุทธธรรม” พบว่า 1. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัย แรงจูงใจในการปฏิบัติงานและหลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 โดยปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานสามารถร่วมกันทำนายความผันแปรได้ร้อยละ 69.1 หลักอิทธิบาท 4 ทำนายได้ร้อยละ 73.1 3. การพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีตามหลักพุทธธรรม พบว่า ด้านผลผลิต การดำเนินโครงการบรรลุเป้าหมาย ด้านประสิทธิภาพ ผลการปฏิบัติงานมีคุณภาพตามที่กำหนด ด้านความพึงพอใจ โครงการและกิจกรรมสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน ด้านการปรับเปลี่ยน มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ด้านการพัฒนางองค์กร มีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนางองค์กรที่ชัดเจน

พระจตุพล จิตตทนต์ และคณะ บทความเรื่อง “พุทธวิธีเสริมสร้างภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อการจัดการความขัดแย้งของชุมชนในตำบลทุ่งผาย อำเภอมืองลำปาง จังหวัดลำปาง” พบว่า 1. ระดับการสร้างค่านิยมของประชาชนในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบทางการเมืองในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.53$) ด้านการประนีประนอม ด้านความร่วมมือ ด้านหลีกเลี่ยง ด้านการปรองดอง ตามลำดับ 2. เปรียบเทียบภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ ด้านอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่ต่างกัน

จึงปฏิเสธสมมติฐานว่าง ในด้านระดับการศึกษา ด้านอาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.50 จึงยอมรับสมมติฐานงานวิจัย 3. พุทธวิธีเสริมสร้างภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อการจัดการความขัดแย้งของชุมชน ในตำบลทุ่งผาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ด้วยหลักพรหมวิหาร4 ประกอบด้วยเมตตา การปรารถนาดีและหวังดีต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน กรุณา เป็นกุญแจสำคัญในการสร้างสรรค์สังคมที่น่าอยู่การนำหลักความกรุณามาใช้ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง มุทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี มีความสุข หรือประสบความสำเร็จ อุเบกขา: ปัญญาที่นำไปสู่สันติสุขความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ในทุกสังคม

พระอธิการสุชน เทวธมโม และคณะ บทความเรื่อง “การประยุกต์หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี” พบว่า 1. ระดับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รองลงมา คือ การพัฒนาอาชีพและการส่งเสริมสวัสดิการของชุมชน 2. ประชาชนที่มีอายุ รายได้ และอาชีพแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี แตกต่างกัน และ 3. การประยุกต์หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 3.1 ภูมูฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น 3.2 อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ 3.3 กัลยาณมิตตตา คบคนดี ไม่คบคนชั่ว และ 3.4 สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง ส่งผลให้สามารถบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างเหมาะสม

ธนภุต วินทะไชย และคณะ บทความเรื่อง “แนวคิดทักษะผู้นำแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา” พบว่า 1. องค์ประกอบของทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ เรียงลำดับจากค่าร้อยละจากมากไปน้อยได้ดังนี้ 1.1 การสร้างแรงบันดาลใจ 1.2 การสื่อสารวิสัยทัศน์ 1.3 การเป็นแบบอย่าง 1.4 การสนับสนุนทางจิตใจและอารมณ์ 2. ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.86$, S.D.=0.110) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ การสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{X}=4.96$, S.D.=0.089) การสนับสนุนทางจิตใจและอารมณ์ ($\bar{X}=4.92$, S.D.= 0.110) การเป็นแบบอย่าง ($\bar{X}=4.80$, S.D.=0.141) การสื่อสารวิสัยทัศน์ ($\bar{X}=4.76$, S.D.=0.089) ตามลำดับ ทุกองค์ประกอบสามารถนำไปเป็นประโยชน์ในการพัฒนาองค์ความรู้และต่อยอดได้

รชพล ศรีขาวรส และคณะ บทความเรื่อง “ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการพัฒนาองค์การสมรรถนะสูงของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา” พบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการพัฒนาองค์การสมรรถนะสูง

ของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ การสร้างแรงบันดาลใจ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลและการกระตุ้นทางปัญญา 2. การเป็นองค์การสมรรถนะสูงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ คุณภาพการบริหารจัดการ คุณภาพบุคลากร การปรับปรุงกระบวนการพัฒนาต่อเนื่อง การปฏิบัติอย่างเปิดเผย และการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3. ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการพัฒนาองค์การสมรรถนะสูงของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้นำทั้ง 4 ด้าน มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการเป็นองค์การสมรรถนะสูง นัยสำคัญทางสถิติ .01 4. แนวทางในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงผู้นำควรสื่อสารวิสัยทัศน์ที่นำดึงดูดและท้าทายเพื่อปลุกพลังกระตุ้นบุคลากรเกิดความกระตือรือร้นและทุ่มเท สร้างบรรยากาศเชิงบวก สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ

ณิชา คงวัลย์ และคณะ บทความเรื่อง “**ประเภทและแนวทางการจัดการความเสี่ยงของธุรกิจกาแฟในจังหวัดสงขลาภายใต้กรอบแนวคิด ESG**” พบว่า ธุรกิจกาแฟในจังหวัดสงขลาประสบความเสี่ยงภายใต้กรอบ ESG ทั้งสามมิติ ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการของเสีย น้ำเสีย ขยะพลาสติก กากกาแฟ และต้นทุนพลังงานสูง ด้านสังคม เช่น รายได้ลดลง แรงงานขาดความมั่นคง ความพึงพอใจของลูกค้า และความขัดแย้งภายในองค์กร และด้านธรรมาภิบาล เช่น การควบคุมต้นทุนไม่รัดกุม การขาดความโปร่งใส และประเด็นจริยธรรม แนวทางจัดการความเสี่ยงที่พบ ได้แก่ บรรลุเกณฑ์เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พลังงานแสงอาทิตย์ สวัสดิการและแรงจูงใจพนักงาน การมีส่วนร่วมกับชุมชน และวัฒนธรรมองค์กรโปร่งใสผลการศึกษานำไปสู่โมเดลการจัดการความเสี่ยงตามกรอบ ESG ครอบคลุมการระบุความเสี่ยง การตอบสนอง การปรับตัว และการสร้างผลลัพธ์ด้านความยั่งยืน ซึ่งว่ากรอบ ESG ช่วยลดความเสี่ยงเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน และเสริมความยั่งยืน พร้อมเป็นแนวทางให้ SMEs และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนานโยบายและกลยุทธ์

ฐิติกร ฐิตไพบร และคณะ บทความเรื่อง “**พฤติกรรมการณ์ซื้อและความพึงพอใจของผู้บริโภคในการเลือกซื้อน้ำอัดลมจากห้างค้าปลีกท้องถิ่น : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาและนครศรีธรรมราช**” พบว่า 1. ส่วนใหญ่ผู้บริโภคมีพฤติกรรมในการเลือกซื้อน้ำอัดลมจากห้างค้าปลีกท้องถิ่นในจังหวัดสงขลาและจังหวัดนครศรีธรรมราช มีการเลือกซื้อเพราะรสชาติและความคุ้นเคย ซึ่งนิยมเลือกซื้อยี่ห้อโค้กและเป๊ปซี่ในรสชาติออริจินัลและสูตรไม่มีน้ำตาล ส่วนความพึงพอใจของผู้บริโภคในการเลือกซื้อน้ำอัดลมจากห้างค้าปลีกท้องถิ่น 2. ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด และ 3. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยห้างค้าปลีกท้องถิ่นควรเพิ่มความหลากหลายของสินค้า โดยเฉพาะน้ำอัดลมสูตรไม่มีน้ำตาล และจัดโปรโมชั่นที่ต่อเนื่อง รวมถึงใช้ช่องทางออนไลน์ในการสื่อสารการตลาดเพื่อเข้าถึงลูกค้าได้มากขึ้น

Yunzhe Yang et al. Article: “THE EFFECTS OF SERVICE QUALITY, SERVICESCAPE, AND SERVICE PERSONNEL ON CUSTOMER SATISFACTION: THE MEDIATING ROLE OF SERVICE INNOVATION IN WEDDING BUSINESSES” The findings revealed that service quality ($\beta=.41$, $p < .01$), servicescape ($\beta=.27$, $p < .01$), and service personnel ($\beta=.36$, $p < .001$) significantly influenced customer satisfaction. Service innovation strongly predicted customer satisfaction ($\beta=.44$, $p < .001$) and partially mediated the effects of the three antecedents, with indirect effects ranging from .11 to .17. The structural model explained 58 percent of the variance in service innovation and 67 percent in customer satisfaction. Qualitative findings identified three key themes: the tension between personalized and standardized services, the hidden role of emotional labor among service personnel, and cultural identity as a driver of service innovation. The study expanded the understanding of service-dominant logic and servicescape theory and provided practical implications for enhancing customer experience through innovation in culturally distinctive industries.

Yunhui Wang and Pachoke Lert-Asavapatra Article: “THE IMPACT OF DOUYIN SHARING FORMS ON CUSTOMERS' WILLINGNESS TO CHOOSE HOMESTAYS BASED ON THE COGNITIVE ROLE OF DALI HOMESTAY IMAGES” Findings revealed that UGC exerts stronger effects on emotional image, while OGC more strongly influenced cognitive image, with both pathways contributing to customer choice intention. Cognitive image was found to shape rational evaluations, whereas emotional image emerged as the most powerful predictor of booking decisions. The study contributed to the literature by extending servicescape theory into the digital short-video context, highlighting cultural authenticity as an essential component of customer image, and validating the SOR model in homestay marketing. Practical implications suggested that homestay operators should pursue a balanced strategy, leveraging the authenticity of UGC and the professionalism of OGC, while embedding cultural narratives to enhance both emotional engagement and cognitive trust.

อนันตชัย แก้วศรีงาม บทความเรื่อง “ปัจจัยสู่ความสำเร็จ : นโยบายภาครัฐการนำระบบดิจิทัลในการยกระดับการบริการประชาชนในประเทศไทย” พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนโยบายรัฐบาลดิจิทัล ประกอบด้วย 7 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1. การสนับสนุนจากผู้นำองค์กร 2. โครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ 3. การพัฒนาศักยภาพบุคลากร 4. การมี

ส่วนร่วมของประชาชน 5. กรอบกฎหมายและระเบียบที่เหมาะสม 6. การจัดการเปลี่ยนแปลง และ 7. การประเมินผลอย่างต่อเนื่อง การศึกษานี้เสนอแนะว่า หน่วยงานภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาปัจจัยเหล่านี้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้การนำนโยบายรัฐบาลดิจิทัลไปใช้ประสบความสำเร็จและสามารถยกระดับคุณภาพการบริการประชาชนได้อย่างแท้จริง

พระครูธรรมธรรฐาพร ปภสฺสโร และคณะ บทความเรื่อง “ตามรอยแนวคิดของความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สินของราชอาณาจักรไทยในอดีตช่วงก่อนกรุงสุโขทัย” พบว่า คัมภีร์ธรรมศาสตร์ได้บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการทำให้ทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหายไว้อย่างเป็นระบบ โดยจำแนกสาเหตุแห่งความเสียหายออกเป็นสามประการ ได้แก่ การกระทำของบุคคล การกระทำของสัตว์ และความเสียหายจากทรัพย์สินของผู้อื่น ทั้งนี้ การลงโทษมิได้มุ่งหมายถึงการทำโทษทางร่างกาย แต่เน้นการชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามมูลค่าความเสียหายจริง อันสะท้อนแนวคิดแห่งความยุติธรรมเชิงเยียวยาและหลักมนุษยธรรมในทางกฎหมาย นอกจากนี้ คัมภีร์ยังบัญญัติข้อยกเว้นความรับผิด เช่น ความเสียหายจากเหตุสุดวิสัย หรือการกระทำเพื่อความจำเป็น ซึ่งแสดงถึงการคำนึงถึงบริบททางสังคมและศีลธรรมในการตัดสิน ทรัพย์สินที่ได้รับความคุ้มครองส่วนใหญ่ได้แก่ พืชผล ปศุสัตว์ และที่ดิน ซึ่งเป็นทรัพย์สินสำคัญต่อการดำรงชีพของมนุษย์ พร้อมทั้งมีการรับรองกรรมสิทธิ์โดยใช้หลักฐานเอกสารและเครื่องหมายแสดงเขตแดน อันเป็นรากฐานสำคัญของแนวคิดเรื่องกรรมสิทธิ์ในกฎหมายไทยยุคต่อมาเมื่อเปรียบเทียบกับคัมภีร์มานวธรรมศาสตร์ที่มุ่งลงโทษทางศาสนา จะเห็นว่า ธรรมศาสตร์ให้ความสำคัญกับการไกล่เกลี่ยเยียวยา และรักษาความสมานฉันท์ในสังคมมากกว่าโดยสรุป การศึกษาค้นคว้านี้ชี้ให้เห็นว่าการกำหนดความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สินในสมัยโบราณ มิได้มุ่งลงโทษผู้กระทำ หากแต่เน้นการเยียวยาความเสียหายและธำรงความสมดุลของสังคม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของพัฒนาการกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินและความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินในระบบกฎหมายไทยปัจจุบัน

มัณฑุญญธินา นันทรัตน์ปิโกคิน บทความเรื่อง “การจัดการความขัดแย้งทางนโยบายในสังคมพหุวัฒนธรรม” พบว่า การจัดการความขัดแย้งที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความเข้าใจในบริบททางวัฒนธรรม การสร้างความไว้วางใจระหว่างกลุ่ม และการพัฒนานโยบายที่สะท้อนความต้องการของทุกฝ่าย องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษานี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนานโยบายสาธารณะและกลไกการจัดการความขัดแย้งในสังคมไทยและสังคมพหุวัฒนธรรมอื่น ๆ

รัตนประภา ดิศวัฒน์ บทความเรื่อง “การประเมินนโยบายส่งเสริมผู้ประกอบการเอสเอ็มอีในยุคเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปัน” พบว่า การประเมินนโยบายเอสเอ็มอีในยุคปัจจุบันต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบธุรกิจที่เน้นการแบ่งปันทรัพยากร การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การประเมินที่มีประสิทธิภาพควรใช้ตัวชี้วัดที่หลากหลายครอบคลุมทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งมีการปรับปรุงกระบวนการประเมินให้สอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปัน ผลการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็น

แนวทางในการพัฒนากรอบการประเมินนโยบายเอสเอ็มอีที่เหมาะสมกับบริบทของเศรษฐกิจไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

จ๊กกฤษ กระจ่ายวงษ์พระจันทร์ บทความเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบอำนาจสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์ไทย สหรัฐอเมริกา และเยอรมนี : บทวิพากษ์ตามหลักนิติธรรมและหลักการถ่วงดุลอำนาจ” พบว่า ทั้ง U.S. SEC และ BaFin ล้วนยึดถือหลักการแยกบทบาทเชิงหน้าที่ โดย BaFin ในเยอรมนีจะส่งคดีอาญาให้พนักงานอัยการดำเนินการทันที และ U.S. SEC จะเน้นการบังคับใช้กฎหมายแพ่ง/ปกครอง แต่เมื่อพบมูลอาญาจะส่งต่อให้กระทรวงยุติธรรม (DOJ) ดำเนินคดีภายใต้กลไกการสอบสวนคู่ขนาน ซึ่งการแยกบทบาทดังกล่าวถือเป็นการวางกลไกถ่วงดุลอำนาจ ที่ทำให้กระบวนการมีความเป็นกลางตรวจสอบได้ และลดความเสี่ยงจากการรวมศูนย์อำนาจ ในขณะที่โมเดลไทยจะมุ่งเน้นเพิ่มประสิทธิภาพและความรวดเร็วในการดำเนินคดี แต่เสี่ยงต่อความไม่ชัดเจนของขอบเขตอำนาจและอาจนำไปสู่การใช้อำนาจเกินขอบเขตหากขาดกลไกกำกับที่เพียงพอ บทความนี้จึงเสนอแนวทางแก้ไขที่เป็นรูปธรรมและเน้นการสร้างสมดุลเชิงสถาบัน โดยครอบคลุมมิติเชิงนิติศาสตร์และเชิงนโยบาย อาทิ การกำหนดนิยามคดี High Impact และขอบเขตอำนาจที่ชัดเจน การบังคับใช้ให้คำสั่งที่กระทบสิทธิขั้นพื้นฐานต้องได้รับอนุญาตจากศาล การจัดตั้งคณะกรรมการอิสระเพื่อกลั่นกรองสำนวนคดีก่อนส่งอัยการและการวางกำแพงหน้าที่ที่แข็งแกร่งภายใน เพื่อแยกงานสอบสวนออกจากงานกำกับดูแล ซึ่งมาตรการเหล่านี้ มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการคงไว้ซึ่งความโปร่งใส ความเป็นธรรม และความเชื่อมั่นของนักลงทุนต่อเสถียรภาพของตลาดทุนไทย

นนพัทธ์ คู่ตระกูล และอดิพล เอื้อจรัสพันธุ์ บทความเรื่อง “แนวคิดพิพิธภัณฑวิทยาใหม่กับการบริหารจัดการนิทรรศการของพิพิธภัณฑไทย : จากพื้นที่จัดแสดงสู่พื้นที่สนทนาทางสังคม” พบว่า พิพิธภัณฑในบริบทสากล ไม่ว่าจะเป็นพิพิธภัณฑอารยธรรมเอเชีย ประเทศสิงคโปร์ พิพิธภัณฑโกล-โรมัน ประเทศเบลเยียม พิพิธภัณฑลูฟวร์ ประเทศฝรั่งเศส และพิพิธภัณฑนิเวศชุมชนพื้นถิ่นอัคซัน ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นตัวอย่างของพิพิธภัณฑที่ดำเนินการบริหารจัดการนิทรรศการตามแนวคิดพิพิธภัณฑวิทยาใหม่อย่างครบถ้วน ทั้งมีการรู้จักและเข้าใจผู้เข้าชม การเป็นสถาบันการเรียนรู้ การเข้าถึงทุกกลุ่มเป้าหมายและการมีส่วนร่วมของชุมชน ในขณะที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติของไทยภายใต้การกำกับของภาครัฐ ยังคงจำกัดอยู่กับการจัดเก็บรวบรวมและจัดแสดงวัตถุเพื่อการศึกษาเฉพาะด้านเพียงเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังคงมีพิพิธภัณฑนอกรการกำกับของภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นพิพิธภัณฑเรียนรู้การลงทุน มิวเซียมสยาม ศูนย์การเรียนรู้ธนาคารแห่งประเทศไทย และพิพิธภัณฑวัดพระธาตุเสด็จ ที่มีการปรับใช้แนวคิดพิพิธภัณฑวิทยาใหม่ เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการนิทรรศการให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมยุคใหม่มากยิ่งขึ้น จึงสะท้อนให้เห็นว่า การบริหารจัดการนิทรรศการของพิพิธภัณฑภายใต้แนวคิดพิพิธภัณฑวิทยาใหม่ สามารถที่จะช่วยยกระดับพิพิธภัณฑไทยให้กลายเป็นพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ทางสังคมอย่างแท้จริง

พระมหาอานนท์ อคฺคปญฺโญ และคณะ บทความเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของรัฐบาลในภาวะวิกฤต” พบว่า รัฐบาลสามารถบูรณาการการสื่อสารเพื่อจัดการสถานการณ์ได้ใน 5 ด้านหลัก ได้แก่ 1. การสร้างทัศนคติทางการเมืองที่ดีตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤต เพื่อสร้างความร่วมมือในภาวะไม่ปกติ 2. การตอบสนองต่อความสนใจของประชาชนด้วยข้อมูลที่รวดเร็ว ถูกต้อง และน่าเชื่อถือ เพื่อป้องกันข่าวปลอม 3. การสร้างความรู้และความเข้าใจในมาตรการและสถานการณ์วิกฤต เพื่อเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ข้อเท็จจริง 4. การเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงบทบาททางการเมืองและรับฟังความคิดเห็นอย่างจริงจัง เพื่อสร้างความใกล้ชิดระหว่างรัฐกับประชาชน และ 5. การสื่อสารที่เข้าถึงประชาชนโดยตรงอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความไว้วางใจและภาพลักษณ์ที่ดีต่อผู้นำ การบูรณาการดังกล่าวจะช่วยให้รัฐบาลสามารถบริหารจัดการวิกฤตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และรักษาความมั่นคงของระบบการเมืองในระยะยาว

สันติพงศ์ ธรรมปิยะ บทความเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกับกฎหมายเกี่ยวกับการรับราชการทหาร” พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐธรรมนูญและกฎหมายทหารมีลักษณะเป็นระบบกฎหมายแบบบูรณาการสามระดับ ได้แก่ 1. ระดับนโยบายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ 2. ระดับการปฏิบัติของพระราชบัญญัติ และ 3. ระดับรายละเอียดทางเทคนิคของกฎกระทรวงและระเบียบภายในหน่วยงาน ทั้งสามระดับทำงานเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบเพื่อสร้างสมดุลระหว่างความมั่นคงของรัฐ และสิทธิมนุษยชนของประชาชน ผลลัพธ์ คือ การเกิดองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบของระบบเกณฑ์ทหารประชาธิปไตย ซึ่งยึดหลักความชอบธรรม โปร่งใส ยุติธรรม และเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อันเป็นรากฐานของการบริหารกฎหมายในระบอบประชาธิปไตยที่ยั่งยืน

ภททิยา ชาญชัยธานนท์ บทความเรื่อง “นโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลกับการพัฒนาเมืองอัจฉริยะในประเทศไทย” พบว่า องค์ความรู้ 8 ประการที่สำคัญ 1. ความเชื่อมโยงเชิงระบบ โดยนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลทำหน้าที่เชื่อมโยงนโยบายเศรษฐกิจ (กรอบการลงทุน) นโยบายดิจิทัล (กลไกเทคโนโลยี) และนโยบายเมืองอัจฉริยะ (เป้าหมายพัฒนาคุณภาพชีวิต) 2. การบูรณาการข้อมูลครบวงจร โดยแพลตฟอร์มข้อมูลเมืองรวบรวมข้อมูลทั้งสามมิติเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ 3. การพัฒนาที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง เปลี่ยนจากเทคโนโลยีไปสู่การตอบสนองชุมชนในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม 4. การพัฒนาทักษะดิจิทัลที่ต้องอาศัยความร่วมมือข้ามนโยบาย 5. ความปลอดภัยทางไซเบอร์และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญของความยั่งยืน 6. ความร่วมมือระหว่างประเทศในการแลกเปลี่ยนความรู้และมาตรฐานสากล 7. การประเมินและติดตามผลด้วยตัวชี้วัดที่สะท้อนความสำเร็จทั้งสามด้านอย่างสมดุล 8. การปรับตัวต่อบริบทท้องถิ่นแทนการใช้แบบอย่างต่างประเทศโดยตรง องค์ความรู้เหล่านี้เป็นประโยชน์สำหรับนักวิชาการ ผู้กำหนดนโยบาย และผู้ปฏิบัติงานในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะให้ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงระบบระหว่างนโยบายต่าง ๆ

กองบรรณาธิการขอขอบคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้อง น่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้วารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติ และเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

พระครูสังฆวิริยกิจ

พระครูสังฆวิริยกิจ, รศ.ดร.

บรรณาธิการวารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	(1)
บทบรรณาธิการ	(5)
สารบัญ	(17)
บทความวิจัย :	
การประยุกต์หลักสัมมนาภิธาน 4 เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี <i>พระวรวุฒิ กิตติภทโท, นพดล ดีไทยสงค์, พระครูโสภณวิธานุวัตร (นิคม ฅนฐวโร)</i>	1 - 12
การบริหารจัดการเชิงศิลปะเพื่อการท่องเที่ยววัดสะแก ตำบลธนู อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา <i>พระคมนตรีพัฒน ฅมมวฑฒโน, วสันต์ ลิ้มรัตน์ภัทรกุล, สุธิดิตา พาดฤทธิ</i>	13 - 27
การบูรณาการหลักสารานุกรมเพื่อจัดการความขัดแย้งทางการเมือง ของประชาชน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร <i>พระกิตติพงษ์ ฐานรดโน</i>	28 - 42
การบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้ว อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี <i>พระครูชินวงศ์วรกาญจน์ (เตชินท์ มหาคุณ), พระวิสุทธิพงษ์เมธี (วีระ มหาวิโร), ธิติวุฒิ ฅมนันมี</i>	43 - 57
คุณภาพการให้บริการในการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มพิธีการศพ ที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี โดยการประยุกต์หลักพุทธธรรม <i>อัครดชัย พงษ์ช้าง, พระวิสุทธิพงษ์เมธี (วีระ มหาวิโร), สุรียา รักษาเมือง</i>	58 - 70
พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี <i>กนกลักษณ์ สุรินทร์จันทร์, ธิติวุฒิ ฅมนันมี, สุรียา รักษาเมือง</i>	71 - 85

<p>พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ของเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี</p> <p><i>พระครูติลกสุตคุณ (ทองดี วราสโย), พระวิสุทธิพงษ์เมธี (วีระ มหาวีโร), อิติวุฒิ หมั่นมี</i></p>	<p>86 - 99</p>
<p>การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี</p> <p><i>พระครูปลัดชำนาญ ชาคโร, พระครูศรีธรรมวารารณ (จิรพันธ์ ธรรมปสภุสฺส), อิติวุฒิ หมั่นมี</i></p>	<p>100 - 114</p>
<p>การบูรณาการหลักสัปปุริสธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมือง ของผู้บริหารเทศบาลตำบลอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา</p> <p><i>พระบัณฑิต จนทปญโญ, สุมาลี บุญเรือง, สุรพล สุษะพรหม</i></p>	<p>115 - 129</p>
<p>การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของสตรี ในอำเภอเมือง จังหวัดเลย</p> <p><i>ชรินรัตน์ ชัยสุข, ศตวรรษ สงกาพันธ์, ธงชัย ลิงอุดม</i></p>	<p>130 - 143</p>
<p>การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา</p> <p><i>ตากเพชร เลขาวิจิตร, บุญทัน ดอกไธสง, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง</i></p>	<p>144 - 156</p>
<p>พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารจัดการการรักษา ทางกายสำหรับผู้ป่วยไตน้อยของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี</p> <p><i>วรรณพัชร ทังทอง, สุรพล สุษะพรหม, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง</i></p>	<p>157 - 169</p>
<p>การพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัด นนทบุรีตามหลักพุทธธรรม</p> <p><i>ศิริพงษ์ สมบูรณ์, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, สุรพล สุษะพรหม</i></p>	<p>170 - 182</p>
<p>พุทธวิธีเสริมสร้างภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อการจัดการความขัดแย้ง ของชุมชนในตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง</p> <p><i>พระจตุพล จิตตทนต์, พระมหาบวรวิทย์ รตนโชโต, ศิววัฒน์ ชัยวงศ์</i></p>	<p>183 - 196</p>
<p>การประยุกต์หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ตัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี</p> <p><i>พระอธิการสุชน เทวธมโม, นพดล ดีไทยสงค์, วิชชุกร นาคธน, พระครูโสภณวีรานูวัตร (นิคม ญาณวโร)</i></p>	<p>197 - 209</p>
<p>แนวคิดทักษะผู้นำแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา</p> <p><i>ธนภฤต วินทะไชย, นวพร วรรณทอง, พรเทพ เสถียรนพแก้ว</i></p>	<p>210 - 223</p>

ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการพัฒนาองค์การสมรรถนะสูง ของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา	224 - 239
<i>รชพล ศรีขาวรส, ชลิดา กันหาลิลลา, เดชฤทธิ์ ธิติย์ฉาย, พภัสสรณ์ อนุเวียง</i>	
ประเภทและแนวทางการจัดการความเสี่ยงของธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลา ภายใต้กรอบแนวคิด ESG	240 - 254
<i>ณิชา คงวัลย์, ฮาริซ หมัดหมั่น, เจษฎา นกน้อย</i>	
พฤติกรรม การซื้อ และความพึงพอใจของผู้บริโภคในการเลือกซื้อน้ำอัดลม จากห้างค้าปลีกท้องถิ่น : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาและนครศรีธรรมราช	255 - 265
<i>ฐิติกร ฐิตไธประการ, พิมพัลลัญช์ จันทองศรี, เจษฎา นกน้อย</i>	
THE EFFECTS OF SERVICE QUALITY, SERVICESCAPE, AND SERVICE PERSONNEL ON CUSTOMER SATISFACTION: THE MEDIATING ROLE OF SERVICE INNOVATION IN WEDDING BUSINESSES	266 - 278
<i>Yunzhe Yang, Chaithanaskorn Phawitpiriyakliti, Sid Terason</i>	
THE IMPACT OF DOUYIN SHARING FORMS ON CUSTOMERS' WILLINGNESS TO CHOOSE HOMESTAYS BASED ON THE COGNITIVE ROLE OF DALI HOMESTAY IMAGES	279 - 291
<i>Yunhui Wang, Pachoke Lert-Asavapatra</i>	
บทความวิชาการ: ปัจจัยสู่ความสำเร็จ : นโยบายภาครัฐการนำระบบดิจิทัลในการยกระดับ การบริการประชาชนในประเทศไทย	292 - 306
<i>อนันตชัย แก้วศรีงาม</i>	
ตามรอยแนวคิดของความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ของราชอาณาจักรไทยใน อดีตช่วงก่อนกรุงสุโขทัย	307 - 321
<i>พระครูธรรมธรสุภาพร ปภัสสรโร, พงษ์ธวัช พรหมะวัน, ธวัช แยมปิว</i>	
การจัดการความขัดแย้งทางนโยบายในสังคมพหุวัฒนธรรม	322 - 333
<i>มัญชนณิชา นันทรัฐปิติกิน</i>	
การประเมินนโยบายส่งเสริมผู้ประกอบการเอสเอ็มอีในยุคเศรษฐกิจแห่งการ แบ่งปัน	334 - 345
<i>รัตน์ประภา ดิควัฒน์</i>	

การศึกษาเปรียบเทียบอำนาจสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการกำกับ หลักทรัพย์ไทย สหรัฐอเมริกา และเยอรมนี : บทวิพากษ์ตามหลักนิติธรรมและ หลักการถ่วงดุลอำนาจ <i>จ๊กกฤษ กระต่ายวงษ์พระจันทร์</i>	346 - 359
แนวคิดพิพิธภัณฑวิทยาใหม่กับการบริหารจัดการนิทรรศการของพิพิธภัณฑ ไทย : จากพื้นที่จัดแสดงสู่พื้นที่สนทนาทางสังคม <i>นนพัทธ์ คู่ตระกูล, อติพล เอื้อจรัสพันธุ์</i>	360 - 375
การสื่อสารทางการเมืองของรัฐบาลในภาวะวิกฤต <i>พระมหาอาณนท อคฺคปญโญ, พระจอม มหาปญโญ, อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า</i>	376 - 386
ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกับกฎหมาย เกี่ยวการรับราชการทหาร <i>สันติพงศ์ ธรรมปิยะ</i>	387 - 403
นโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลกับการพัฒนาเมืองอัจฉริยะในประเทศไทย <i>ภัททิยา ชาญชัยธานนท์</i>	404 - 418
ภาคผนวก	419
กระบวนการพิจารณาบทความ	420
คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง	422

การประยุกต์หลักสี่มัมปธาน 4 เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการขยะมูลฝอย
ในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี*
APPLICATION OF THE 4 PRINCIPLES OF SAMPATHANA TO PROMOTE
SOLID WASTE MANAGEMENT IN THE COMMUNITY OF THA RAHAT
SUB-DISTRICT MUNICIPALITY AT MUEANG DISTRICT
IN SUPHAN BURI PROVINCE

พระวรวุฒิ กิตติภทโท, นพดล ดีไทยสงค์,
พระครูโสภณวีรานุวัตร (นิคม ญฐฐวโร)

Phra Warawoot Kittipattho, Noppadon Deethaisong,
Phrakhrusophonweeranuwat (Nikhom Natthawaro)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: thinmukdawrwuthi@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสี่มัมปธาน 4 กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี และ 3. นำเสนอการประยุกต์หลักสี่มัมปธาน 4 เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือการวิจัยเชิงปริมาณจากการแจกแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ใช้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และใช้การวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนเทศบาลตำบลท่าระหัด โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านลดการใช้มีค่าเฉลี่ยระดับมาก รองลงมาคือด้านการแปรรูปใช้ใหม่ และด้านการใช้ซ้ำอยู่ในระดับปานกลาง 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสี่มัมปธาน 4 กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนเทศบาลตำบลท่าระหัด โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสิ่งแวดล้อม เพียรระวังมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ด้าน
ปทานปทาน เพียรละอยู่ในระดับต่ำ ด้านภาวนาปทาน เพียรสร้างอยู่ในระดับไม่สัมพันธ์
ด้านอนุรักษนาปทาน เพียรรักษาอยู่ในระดับปานกลาง 3. การประยุกต์หลักสัมมัมปทาน 4
ในการจัดการขยะชุมชน พบว่า การจัดการขยะยั่งยืนในระดับชุมชนต้องเชื่อมโยงหลัก
ปฏิบัติด้านสิ่งแวดล้อมเข้ากับแนวคิดคุณธรรม โดยใช้แนวทาง 3Rs Reduce Reuse
Recycle เป็นแกนหลักในการเปลี่ยนพฤติกรรมประชาชน ทั้งมีการลดใช้สิ่งของอย่างรู้
คุณค่า การนำของกลับมาใช้ซ้ำ และการรีไซเคิลผ่านการเรียนรู้และนวัตกรรมท้องถิ่น
คำสำคัญ: สัมมัมปทาน 4; การจัดการขยะมูลฝอย; ชุมชนเทศบาลตำบลท่าแร่หัด

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of solid waste management in the community of Tha Rahat Sub-District Municipality, Mueang District, Suphan Buri Province; 2. To examine the relationship between Sammappadhana and community solid waste management of Tha Rahat Sub-District Municipality, Mueang District, Suphan Buri Province; and 3. To propose the application of Sammappadhana for promoting solid waste management in the community of Tha Rahat Sub-District Municipality, Mueang District, Suphan Buri Province. The study employed a mixed-methods. The quantitative research conducted through questionnaires and qualitative research through in-depth interviews with 10 key informants. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient, together with content descriptive interpretation.

The findings revealed that: 1. The solid waste management in the community of Tha Rahat Sub-District Municipality was found, by overall, to be at a moderate level. Considering each aspect, waste reduction had an average at a high level, followed by reuse and recycling, which were at moderate levels. 2. The relationship between Sammappadhana and solid waste management in the community of Tha Rahat Sub-District Municipality was found, by overall, to be at a moderate level. When considering each aspect, Samvara-padhana, effort to prevent, had a high level of relationship, Pahana-padhana, effort to abandon, had a low level, Bhavana-padhana, effort

to develop, showed no relationship, and Anurakkhaaa-padhana, effort to preserve, had a moderate level. 3. The application of Sammappadhana in community solid waste management was found that sustainable waste management at the community level must integrate environmental practices with moral concepts. The 3Rs approach, Reduce, Reuse, Recycle should be used as the core to change people's behavior, including reducing the use of materials with mindfulness, reusing items creatively, and recycling through local learning and innovation.

Keywords: The Four Right Efforts; Solid Waste Management; Tha Rahat Sub-District Municipality Community

บทนำ

ในปี 2567 ประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยรวมประมาณ 27.20 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่มีปริมาณ 26.95 ล้านตัน สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มปริมาณขยะที่ยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากขยะทั้งหมด พบว่ามีเพียง 10.51 ล้านตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 38.66 ที่ถูกนำกลับมาใช้ประโยชน์ และอีก 10.42 ล้านตัน หรือร้อยละ 38.33 ที่ถูกกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล ขณะที่ยังมีขยะถึง 4.73 ล้านตัน หรือร้อยละ 17.41 ที่ถูกกำจัดอย่างไม่ถูกต้อง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุขตามมาอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาระบบการจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านการคัดแยก การลดปริมาณขยะตั้งแต่ต้นทางและการเสริมสร้างจิตสำนึกในการจัดการขยะในระดับครัวเรือน ขยะพลาสติกยังคงเป็นปัญหาเรื้อรัง โดยมีปริมาณรวมสูงถึง 2.7 ล้านตันต่อปี และมากกว่าร้อยละ 80 เป็นถุงพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้ง แม้ภาครัฐจะดำเนินมาตรการเพื่อลดการใช้พลาสติกและตั้งเป้าหมายนำเข้าขยะพลาสติกจากต่างประเทศภายในปี 2568 แต่ปริมาณขยะภายในประเทศยังคงสูงเกินกว่าระบบจะรองรับได้อย่างยั่งยืน สถานการณ์นี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชนเพื่อร่วมกันสร้างระบบการจัดการขยะที่ยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (กรมควบคุมมลพิษ, 2567)

หนึ่งในผลกระทบสำคัญของกระบวนการพัฒนาประเทศคือปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ทวีความรุนแรงขึ้นควบคู่กับการเติบโตของเศรษฐกิจ การเมือง การปกครองและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะเมื่อภาคอุตสาหกรรมขยายตัวเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของผู้บริโภคที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีการผลิตสินค้า

อุปโภคบริโภคในปริมาณมากเพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้เกิดของเสีย และวัสดุเหลือใช้จากทั้งกระบวนการผลิตและการบริโภคในระดับที่มากขึ้นตามลำดับ สถานการณ์นี้สะท้อนผ่านปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นในทุกภูมิภาคของประเทศ ขยะที่ไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสมไม่เพียงก่อให้เกิดมลพิษทั้งทางดิน น้ำ และอากาศแต่ยังส่งผลให้ทัศนียภาพของเมืองเสื่อมโทรม กลายเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคที่กระทบต่อสุขภาพของประชาชนโดยตรง การขาดระบบจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพยังเป็นเครื่องสะท้อนถึงความล้มเหลวของระบบบริหารจัดการเมืองและสิ่งแวดล้อมโดยรวม ซึ่งจะยิ่งทำให้ความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศตกอยู่ในภาวะเสี่ยง หากยังไม่มีการแก้ไขอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง ผลกระทบสะสมที่เกิดขึ้นอาจนำไปสู่วิกฤตสิ่งแวดล้อมที่ยากต่อการแก้ไขและฟื้นฟูในอนาคตอันใกล้ โดยเฉพาะในบริบทของเมืองใหญ่ที่มีอัตราการผลิตขยะต่อหัวสูงเป็นพิเศษ (เครือข่ายกาญจนาภิเษก, 2567)

การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี มีปัญหาขยะสะสมในชุมชนและการทิ้งขยะไม่เป็นที่เป็นทาง ซึ่งส่งผลต่อทัศนียภาพ ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ แม้ที่ผ่านมาเทศบาลจะมีการดำเนินงานด้านการจัดเก็บขยะ แต่ยังคงพบข้อจำกัดด้านพฤติกรรมของประชาชนที่ยังขาดวินัยในการจัดการขยะ รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ยังไม่เข้มแข็งเพียงพอ ปัญหานี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะที่ยั่งยืน และมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลท่าระหัดจึงได้ปรับเปลี่ยนไปสู่การจัดการขยะอย่างเป็นระบบแบบบูรณาการ โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ผ่านการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) เพื่อขับเคลื่อนการจัดการขยะในตำบลอย่างยั่งยืน (กิตติญาณันต์ ดวงภักดีรัมย์, 2565) แนวทางดังกล่าวเน้นการพัฒนาท้องถิ่นแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาจังหวัดและแผนจัดการขยะระดับจังหวัด พร้อมทั้งรณรงค์สร้างจิตสำนึกในการลด ละ เลิก พฤติกรรมการทิ้งขยะไม่ถูกที่ และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการขยะอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ยังได้จัดตั้งชุดจิตอาสา คุณทึ่ง เราเก็บ ซึ่งเป็นชุดเคลื่อนที่เร็ว หมู่บ้านละ 2 คน เพื่อเก็บขยะในระดับพื้นที่ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรักษาความสะอาดให้เป็นรูปธรรม ภายใต้สโลแกนท่าระหัดต้องสะอาดที่มุ่งสร้างจิตสำนึกและวินัยร่วมกันของชุมชนในทุกกระดับ (เดลินิวส์ ออนไลน์, 2566)

จากสถานการณ์ปัญหาขยะมูลฝอยที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน การน้อมนำหลักสัมมาปธาน 4 (อง.ทุก. (ไทย) 20/251/64) มาใช้ถือเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถเชื่อมโยงการจัดการสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาจิตสำนึกของคนในชุมชนได้อย่างเหมาะสม โดยหลักธรรมทั้งสี่นี้เน้นการระวังป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา

การละเว้นและกำจัดพฤติกรรมที่เป็นโทษ การสร้างเสริมพฤติกรรมใหม่ที่สอดคล้องกับ ความยั่งยืน และการรักษาพฤติกรรมที่ดีให้คงอยู่ต่อเนื่อง เมื่อนำมาประยุกต์ใช้ใน กระบวนการจัดการขยะมูลฝอย ก็สามารถทำให้ประชาชนมีแนวทางการปฏิบัติที่เอื้อต่อ การลดการสร้างขยะ การคัดแยกและใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า รวมถึงการรักษาพฤติกรรม ด้านสิ่งแวดล้อมที่พึงประสงค์ในระยะยาว อันจะช่วยให้การบริหารจัดการขยะในพื้นที่วิจัย ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ด้วยสถานการณ์ปัญหาขยะมูลฝอยที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต ของประชาชนในชุมชนเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบกับ ความจำเป็นในการเสริมสร้างพฤติกรรมของประชาชนให้มีส่วนร่วมอย่างจริงจังและ ต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักสัมมาปธาน 4 เพื่อส่งเสริม การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัด สุพรรณบุรี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักสัมมาปธาน 4 มาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนเน้น การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การมีจิตสำนึก การมีส่วนร่วม และการรักษานิสัยที่ดีของ ประชาชนในระยะยาว ทั้งนี้ เพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายหรือแนวทางปฏิบัติด้าน การจัดการขยะในชุมชนอื่นได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบล ท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมมาปธาน 4 กับการบริหารจัดการขยะ มูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัด สุพรรณบุรี
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักสัมมาปธาน 4 เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการขยะ มูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัย เชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปในเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี มีจำนวน 3,795 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Creswell & Creswell (2023) โดยใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 5% ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 363 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling)

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป กลุ่มข้าราชการส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน กลุ่มข้าราชการประจำ จำนวน 2 คน กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน และนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 1 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Numerical Rating Scale) ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการประยุกต์หลักสัมมัตตปธาน 4 เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Numerical Rating Scale)

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการประยุกต์หลักสัมมัตตปธาน 4 เพื่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ 1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิถึงประธานชมรมผู้สูงอายุกลุ่มเป้าหมาย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม 2. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวน 363 ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง 3. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ 1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ 2. กำหนดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ 3. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ และ 4. นำข้อมูลดิบที่ได้จากการสัมภาษณ์มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสม และนำเสนอต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้ 1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถาม โดยใช้ตารางแสดงค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการประยุกต์หลักสามัมภ์ปธาน 4 เพื่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี 2. การวิเคราะห์เชิงอนุมาน ในการทดสอบสมมติฐานนั้น ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ในส่วนของการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้หลักสามัมภ์ปธานว่ามีมากน้อยเพียงใด โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation) เป็นค่าวัดความสัมพันธ์

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

ผลการวิจัย

1. ระดับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม

การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ลดการใช้ Reduce	3.90	0.56	มาก
2. การใช้ซ้ำ Reuse	3.16	0.88	ปานกลาง
3. การแปรรูปใช้ใหม่ Recycle	3.28	0.82	ปานกลาง
ภาพรวม	3.45	0.65	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านลดการใช้ (Reduce) อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านการแปรรูปใช้ใหม่ (Recycle) อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการใช้ซ้ำ (Reuse) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมปธาน 4 กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมปธาน 4 กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์			ภาพรวม
	ลดการใช้ Reduce	การใช้ซ้ำ Reuse	การแปรรูปใช้ใหม่ Recycle	
1. ส้วมรปธาน เพียรระวัง	.480**	.588**	.665**	.687**
2. ปทานปธาน เพียรละ	.226**	.233**	.195**	.254**
3. ภาวนาปธาน เพียรสร้าง	.297**	-0.052	-0.058	0.038
4. อนุรักษ์นาปธาน เพียรรักษา	.454**	.178**	.219**	.305**
ภาพรวม	.505**	.363**	.367**	.457**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r = .457^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านส้วมรปธาน เพียรระวัง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ในระดับสูง ($r = 0.687^{**}$) ด้านปทานปธาน เพียรละ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ในระดับต่ำ ($r = 0.254^{**}$) ด้านภาวนาปธาน เพียรสร้าง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ในระดับไม่สัมพันธ์ ($r = 0.038$) ด้านอนุรักษ์นาปธาน เพียรรักษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ในระดับปานกลาง ($r = 0.305^{**}$)

3. การประยุกต์หลักสามมีปธาน 4 เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี มีข้อเสนอแนะว่า ด้านสิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนลดการใช้ ใช้น้ำ และรีไซเคิลอย่างเป็นระบบ ด้านปทานปธาน เน้นการละเลิกพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดขยะและเปลี่ยนทัศนคติเรื่องการใช้ทรัพยากร ด้านภาวนาปธาน มุ่งสร้างพฤติกรรมและระบบสนับสนุนที่ยั่งยืนผ่านการเรียนรู้และนวัตกรรม ด้านอนุรักษ์นาปธาน มุ่งรักษาพฤติกรรมดีผ่านการประหยัดแบ่งปัน และระบบแยกขยะที่ชัดเจน ทั้งหมดสะท้อนการจัดการขยะที่ผสมผสานหลักธรรมเข้ากับแนวปฏิบัติในชุมชนอย่างกลมกลืน

อภิปรายผลการวิจัย

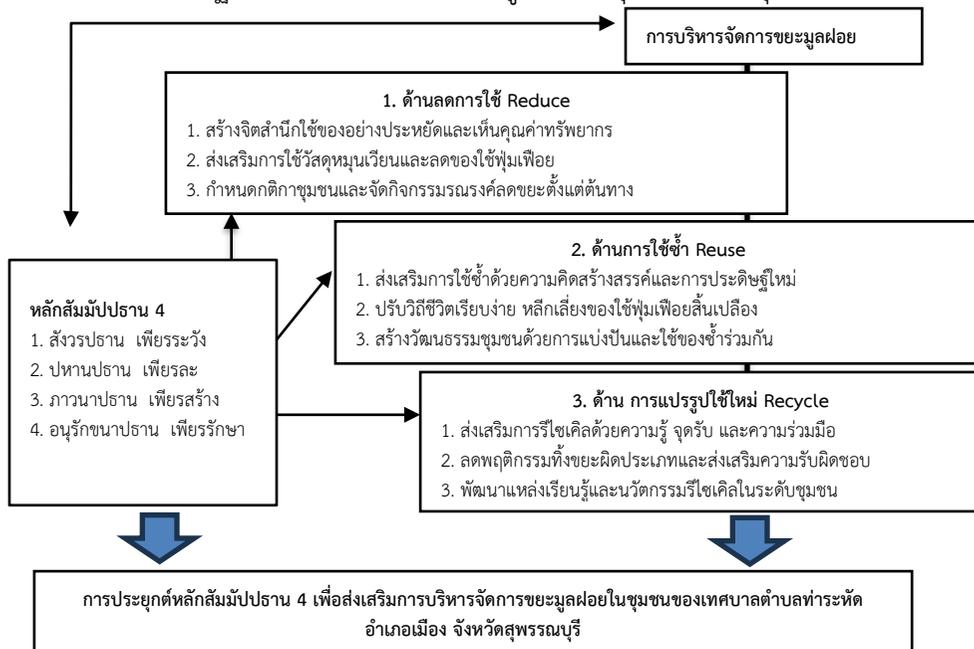
1. ระดับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจจะเป็นเนื่องจากว่า พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านลดการใช้ (Reduce) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านการแปรรูปใช้ใหม่ (Recycle) อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการใช้ซ้ำ (Reuse) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระใบฎีกาสุทธิพันธ์ จารุณโณ และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการให้บริการจัดการขยะของเทศบาลเมืองท่าใหม่ อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี โดยเฉพาะในประเด็นการจัดการขยะมูลฝอยที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน การคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง และการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสามมีปธาน 4 กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจจะเป็นเนื่องจากว่า ด้านสิ่งแวดล้อม (เพียรระวัง) มีความสัมพันธ์ในระดับสูง ($r = 0.687^{**}$) ขณะที่ปทานปธาน (เพียรละ) และอนุรักษ์นาปธาน (เพียรรักษา) อยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง ส่วนภาวนาปธาน (เพียรสร้าง) ไม่พบความสัมพันธ์ ($r = 0.038$) กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระเฉลิม ธิรปุญญ (2565) ที่ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาการพัฒนาชุมชนตามหลักสามมีปธาน 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาชุมชนต้องเริ่มจากการรู้จัก ระวังตน (สิ่งแวดล้อม) ละพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม (ปทานปธาน) สร้างคุณธรรมและความดีงาม (ภาวนาปธาน) และรักษาสิ่งที่ดีไว้ให้มั่นคง (อนุรักษ์นาปธาน) ซึ่งหลักการดังกล่าวสามารถโยงเข้ากับ การจัดการขยะ ได้โดยตรง

3. การประยุกต์หลักสามัมปธาน 4 เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี มีข้อเสนอแนะว่า 1. ด้านสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการลดใช้ (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) และการรีไซเคิล (Recycle) ผ่านการรณรงค์ ให้ความรู้ และสร้างความร่วมมือในชุมชน 2. ด้านปัญหาขยะ เช่น ใช้ของฟุ่มเฟือย งดของใช้ครั้งเดียว และปรับทัศนคติด้านการใช้ซ้ำ และการรีไซเคิล 3. ด้านภาวนาปธาน สร้างระบบและพฤติกรรมที่ยั่งยืน เช่น การเรียนรู้ ด้านสิ่งแวดล้อม การตั้งศูนย์เรียนรู้ และนวัตกรรมรีไซเคิลในชุมชน 4. ด้านอนุรักษ์นาปธาน รักษาระบบจัดการขยะผ่านการประหยัด การแบ่งปัน การใช้ซ้ำ และสร้างวัฒนธรรมชุมชน ด้านการรีไซเคิลอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักสามัมปธาน 4 เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้เชิงระบบจากข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการบริหารที่เชื่อมโยงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กับภารกิจของภาครัฐในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนอย่างมีคุณภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ได้แก่ กระบวนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนโดยประยุกต์หลักสามมีปธาน 4 สามารถสังเคราะห์สาระสำคัญได้ว่า การจัดการขยะที่ยั่งยืนในระดับชุมชนต้องเชื่อมโยงหลักปฏิบัติด้านสิ่งแวดล้อมเข้ากับแนวคิดด้านคุณธรรม โดยใช้แนวทาง 3Rs (Reduce Reuse Recycle) เป็นแกนหลักในการเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชน ทั้งในมิติการลดใช้สิ่งของอย่างรู้คุณค่า การนำของกลับมาใช้ซ้ำอย่างสร้างสรรค์ และการรีไซเคิลผ่านการเรียนรู้และนวัตกรรมท้องถิ่น พร้อมกันนี้ การประยุกต์หลักสามมีปธาน 4 ซึ่งเน้นการระวัง ละ ลด สร้าง และรักษา จึงเป็นกลไกเชิงจริยธรรมที่ช่วยหล่อหลอมจิตสำนึกสาธารณะให้สอดคล้องกับเป้าหมายเชิงสิ่งแวดล้อม สะท้อนแนวทางบูรณาการระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เทศบาลตำบลท่าระหัดควรมีนโยบายจัดตั้งทีมอาสาสมัครสิ่งแวดล้อมประจำหมู่บ้านหรือชุมชน ทำหน้าที่ส่งเสริมการแยกขยะและติดตามพฤติกรรมของครัวเรือนอย่างใกล้ชิด จัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ทุกเดือน และรายงานปัญหาให้เทศบาลเพื่อกำหนดแนวทางปรับปรุง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เทศบาลตำบลท่าระหัดควรจัดทำมุมเรียนรู้เรื่องการจัดการขยะในโรงเรียน วัด และศูนย์ชุมชน โดยใช้สื่อท้องถิ่นและวัสดุเหลือใช้ในการจัดนิทรรศการ จัดกิจกรรมหมุนเวียนเพื่อกระตุ้นความสนใจของเด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป และเปิดโอกาสให้ร่วมลงมือปฏิบัติจริง

2. เทศบาลตำบลท่าระหัดควรจัดตั้งธนาคารขยะรีไซเคิลในระดับหมู่บ้าน พร้อมกำหนดวันรวบรวมขยะตามประเภทอย่างสม่ำเสมอ ใช้ระบบคะแนนสะสมแลกของรางวัลหรือสิ่งของจำเป็น และประชาสัมพันธ์ให้ครอบคลุมทุกครัวเรือนเพื่อสร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอื่น ๆ เช่น สัปปริสธรรมหรือพรหมวิหาร 4 เพื่อให้เห็นแนวทางเพิ่มเติมในการส่งเสริมพฤติกรรมจัดการขยะของชุมชนในหลากหลายมิติ

2. ควรขยายพื้นที่การศึกษาไปยังเทศบาลตำบลในจังหวัดหรือภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนลักษณะทางวัฒนธรรม วิถีชุมชน และนโยบายท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย

3. ควรใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชน ผู้นำชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมทำและร่วมตัดสินใจ อันจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนความเป็นจริง และส่งเสริมการจัดการขยะที่ยั่งยืนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2567). *ปริมาณขยะมูลฝอยปี 2567*. สืบค้น 10 มกราคม 2568, จาก https://thaimsw.pcd.go.th/report_country.php?year=2567
- กิตติญาณันต์ ดวงรักศิริรัมย์. (2565). แนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 2(6), 723-732.
- เครือข่ายกาญจนาภิเษก. (2567). *โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*. สืบค้น 20 เมษายน 2567, จาก <http://www.kanchanapisek.or.th/>
- เดลินิวส์ ออนไลน์. (2566). *เทศบาลท่าแร่หัดสุพรรณฯ ตั้งทีมเก็บขยะจิตอาสา หวังเป็นต้นแบบเมืองสะอาด*. สืบค้น 20 เมษายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/p3lt4>
- พระเฉลิม ธิรปุณโญ (2565). *ศึกษาการพัฒนาชุมชนตามหลักสัมมาปธาน 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระใบฎีกาสุทธิพันธ์ จารุณโณ และคณะ. (2565). ประสิทธิภาพการให้บริการจัดการขยะของเทศบาลเมืองท่าใหม่ อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 5(1), 44-55.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Creswell, J. W. & Creswell, J. D. (2023). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (6th ed.). Los Angeles: SAGE Publications.

การบริหารจัดการเชิงศิลปะเพื่อการท่องเที่ยววัดสะแก
ตำบลธนู อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*
ARTISTIC MANAGEMENT FOR TOURISM AT WAT SA KAE,
THANU SUB-DISTRICT, UTHAI DISTRICT,
PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

พระคมน์พีรพัฒน์ ธมมวาทฒโน, วสันต์ ลิ้มรัตนภักทรกุล, สุตติดา พาดฤทธิ
Phra Khompirapat Thammawattano, Wasan Limrattanapattarakul, Sutthida Padrit
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: aekkaphonae2004@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการเชิงศิลปะเพื่อการท่องเที่ยว 2. ศึกษากระบวนการในการบริหารจัดการเชิงศิลปะเพื่อการท่องเที่ยวและ 3. เสนอการบริหารจัดการเชิงศิลปะเพื่อการท่องเที่ยว วัดสะแก ตำบลธนู อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กับผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการเชิงศิลปะเพื่อการท่องเที่ยว จำนวน 18 รูปหรือคน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า วัดสะแกมีจุดแข็งด้านตำแหน่งที่ตั้งเชิงกลยุทธ์ มรดกทางประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม รวมถึงชื่อเสียงทางจิตใจและความศรัทธา อย่างไรก็ตาม ยังมีจุดอ่อนด้านการขาดแคลนบุคลากรเชี่ยวชาญ การประชาสัมพันธ์ที่ไม่มีประสิทธิภาพ และโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่เพียงพอ ด้านโอกาส ได้แก่ ตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ที่เป็นจุดเชื่อมโยง พุทธมรดกที่เป็นสมบัติทางจิตวิญญาณ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนอุปสรรคประกอบด้วยความท้าทายด้านกฎหมายและระเบียบ การแข่งขันกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น และปัญหาการอนุรักษ์โบราณวัตถุ กระบวนการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งครอบคลุมการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรทางศิลปะ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การจัดทำสื่อการเรียนรู้ และการพัฒนาบุคลากร การบริหารจัดการเชิงศิลปะเพื่อการท่องเที่ยวจำเป็นต้องพัฒนาในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก เส้นทางคมนาคม ธุรกิจที่เกี่ยวข้อง และการส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและ

ยั่งยืน เพื่อให้วัดสะแกกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

คำสำคัญ: การบริหาร; การจัดการเชิงศิลปะ; การท่องเที่ยว

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the general conditions of arts-based management for tourism, 2. To examine the processes of arts-based tourism management, and 3. To propose arts-based tourism management strategies for Wat Sakae, Thanu Sub-District, Uthai District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The study employed a qualitative research methodology, conducted by structured in-depth interviewing 18 key informants, divided into 4 groups of experts in arts-based tourism management.

The research findings revealed that Wat Sakae possesses: Strengths; its strategic location, historical heritage and architecture, as well as spiritual reputation and faith-based recognition. Weaknesses; shortage of specialized personnel, ineffective public relations and marketing, and insufficient infrastructure. Opportunities; encompassed its geographical position as a connecting hub, Buddhist heritage as spiritual treasure, and preserved local wisdom. Threats; consisted of legal and regulatory challenges, competition with other tourist destinations, and archaeological conservation issues. The management process comprised four main stages: planning, implementation, monitoring, and improvement. These stages encompassed the conservation and development of artistic resources, infrastructure development, creation of educational materials, and personnel development. Arts-based tourism management required systematic and sustainable development in tourism resources, facilities, transportation routes, related businesses, and tourism promotion and support. This comprehensive approach aimed to establish Wat Sakae as a significant cultural and artistic tourism destination in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. Divided into 4 groups.

Keywords: Management; Arts Management; Tourism

บทนำ

แผนวิสาหกิจการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ประเทศไทย ได้ส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์ในการขยายฐานตลาดคุณภาพและสร้างความเชื่อมั่น เพื่อส่งเสริมคุณค่าและประสบการณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทย สร้างสรรค์สินค้าการท่องเที่ยวที่มีมาตรฐาน คุณภาพ และรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อเพิ่มมูลค่าการใช้จ่ายนักท่องเที่ยว ขับเคลื่อนระบบนิเวศด้านการท่องเที่ยว (Tourism Ecosystem) ให้พร้อมรองรับนักท่องเที่ยวคุณภาพอย่างยั่งยืน พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศการตลาดและบริการข้อมูลด้านการตลาดการท่องเที่ยวที่ครบถ้วน เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เสริมสร้างการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.). เป็นองค์กรสมรรถนะสูง (High Performance Organization) บนพื้นฐานของนวัตกรรมและธรรมาภิบาล พัฒนาระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศการตลาดและบริหารข้อมูลด้านการตลาดการท่องเที่ยวที่ครบถ้วน เพื่อตอบสนองความต้องการของ นักท่องเที่ยวและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2566)

ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์และศาสนสถานของไทย ได้แก่ วัด พระปราสาท อุโบสถ วิหาร สถูปเจดีย์ พระพุทธรูป ศาลาการเปรียญ และหอไตรเป็น ทรัพยากรล้ำค่าที่สะท้อนอารยธรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต เทคโนโลยี และการจัดการสังคม ของบรรพบุรุษ แหล่งเหล่านี้เป็นศูนย์รวมศิลปวิทยาการหลากหลาย ครอบคลุมโบราณคดี ศาสนสถาน วัฒนธรรม จารีตประเพณี สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม และสุนทรียศาสตร์ โดยเฉพาะวัดมีบทบาทสำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นสื่อเชื่อมโยงประวัติศาสตร์วัฒนธรรม กับชุมชน รวบรวมมรดกศิลปกรรมงดงาม และแสดงคุณค่าทางศิลปะที่สะท้อนภูมิปัญญา ความเป็นอัจฉริยะของบรรพบุรุษ นอกจากนี้ วัดยังมีสภาพแวดล้อมทางภูมิสถาปัตยกรรม สวยงาม จึงเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และคุณค่าศิลปะ ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว (วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์, 2550) วัดเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวสำคัญที่มี พุทธศิลป์เป็นแหล่งดึงดูดหลัก พุทธศิลป์มีบทบาทเป็นเครื่องมือสอนธรรมะที่ยอดเยี่ยม ศึกษาฝึกซึ่งจะเห็นการถ่ายทอดธรรมะครบถ้วน การอนุรักษ์จึงมีคุณค่าในการดำรงและ เผยแผ่พระพุทธศาสนา พร้อมเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวพัฒนาเศรษฐกิจ วัดเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวทรงคุณค่า ศูนย์รวมวัฒนธรรมที่มีทรัพยากรทั้งกายภาพ ภูมิธรรม และนามธรรม การศาสนาสนับสนุนการท่องเที่ยวทางศาสนาโดยให้วัดในเส้นทางแสวงบุญเชื่อมโยง ศาสนากับประชาชน ทำให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญที่นักท่องเที่ยวซึมซับคุณค่าศิลปะและ วัฒนธรรมไทย นำไปสู่การยกระดับสังคมคุณภาพ การท่องเที่ยวทางศาสนากระตุ้น จิตสำนึกชุมชนให้รับผิดชอบต่อดูแลและส่งเสริมการท่องเที่ยว ขณะที่นักท่องเที่ยวเกิดความ ผูกพันทางศาสนาผ่านประสบการณ์ท่องเที่ยว (กรรณิกา คำดี, 2558)

การท่องเที่ยวไทยปัจจุบันมีรูปแบบหลากหลาย โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ที่ผสมผสานการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเชิงทัศนศึกษา เป็นการเดินทางเพื่อเยี่ยมชม โบราณสถาน ชมพุทธศิลปะ นมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ กราบไหว้พระสงฆ์ และปฏิบัติธรรมใน สังคมไทยที่พุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ งานวิจัยส่วนใหญ่เรียกการท่องเที่ยวนี้ว่า การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากคนไทย 96% นับถือพุทธศาสนา ตั้งแต่สมัย สุโขทัยรับพุทธศาสนานิกายเถรวาทเป็นศาสนาประจำชาติ มีวัดเป็นศูนย์กลางพัฒนาคน ปัจจุบันประเทศไทยมีวัด 43,227 แห่งกระจายทุกภูมิภาค การเดินทางของนักท่องเที่ยวไป วัดเกิดจากกระบวนการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัส โดยทฤษฎีการรับรู้ (Perception Theory) เป็นกระบวนการสำคัญที่นำไปสู่การเรียนรู้ การเดินทางท่องเที่ยวเป็นวิถีทางหนึ่งในการ ดำรงชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (นิศา ชัชกุล, 2557) การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตมนุษย์ มีแรงผลักดันทั้งภายในและภายนอก ทั้งด้านจิตใจ เศรษฐกิจ และสังคม โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน สอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการ ของมาสโลว์ที่ชี้ให้เห็นว่าการเดินทางช่วยให้บุคคลบรรลุเป้าหมายและความสำเร็จ แรงจูงใจด้านการท่องเที่ยวจึงมีทั้งมิติทางจิตวิทยาและสังคม เช่น การชมศิลปวัฒนธรรม ปฏิบัติศาสนกิจ หรือศึกษาธรรมะ โดยมีการตั้งเป้าหมายเป็นตัวกำหนดทิศทาง และความพึงพอใจจากการเปรียบเทียบประสบการณ์กับความคาดหวังเป็นตัวชี้วัดสำคัญของการ ท่องเที่ยว

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นมรดกโลกที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และ วัฒนธรรม ดึงดูดนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง วัดสะแก ตำบลธนู อำเภอกุทัย เป็นวัดที่มี ชื่อเสียงด้านพระเกจิอาจารย์และศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนสถาปัตยกรรมและภูมิปัญญา ท้องถิ่น ปัญหาปัจจุบัน วัดยังขาดการพัฒนาและบริหารจัดการเชิงศิลปะเพื่อการท่องเที่ยว อย่างเป็นระบบ ทำให้ศักยภาพการดึงดูดนักท่องเที่ยวและการสร้างประโยชน์เศรษฐกิจ สังคมแก่ชุมชนยังไม่เต็มที่ โอกาส การท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรมได้รับความนิยม เพิ่มขึ้น นักท่องเที่ยวต้องการประสบการณ์ที่มีคุณค่าทางจิตใจและสุนทรียภาพ ประโยชน์ที่ คาดหวัง การอนุรักษ์และสืบสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การสร้างรายได้และเสริมสร้าง เศรษฐกิจชุมชน การยกระดับวัดเป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมที่ยั่งยืน การศึกษานี้จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาแนวทางการจัดการที่เป็นรูปธรรม เพื่อสร้าง คุณค่าให้พระพุทธศาสนา สังคม และการท่องเที่ยวของจังหวัดในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการเชิงศิลปะเพื่อการท่องเที่ยว วัดสะแก ตำบลธนู อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. เพื่อศึกษากระบวนการในการบริหารจัดการเชิงศิลปะเพื่อการท่องเที่ยว
วัดสะแก ตำบลธนู อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. เพื่อเสนอการบริหารจัดการเชิงศิลปะเพื่อการท่องเที่ยว วัดสะแก ตำบลธนู
อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งค้นหาต้นแบบแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ หรือ Best Practice

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 18 รูปหรือคน ประกอบด้วย

1. กลุ่มเจ้าคณะผู้ปกครอง จำนวน 4 รูป
2. ตัวแทนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 3 รูป
3. ตัวแทนประชาชนวัดสะแก จำนวน 7 คน
4. ตัวแทนนักวิชาการทางพัฒนาสังคม จำนวน 4 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured In-Depth Interview) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการเชิงศิลปะเพื่อการท่องเที่ยว วัดสะแก ตำบลธนู อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการโดยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก และการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการเชิงศิลปะเพื่อการท่องเที่ยว วัดสะแก ตำบลนุ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จุดแข็ง มีทำเลเชิงกลยุทธ์ในจังหวัดที่มีชื่อเสียงทางประวัติศาสตร์ มีมรดกทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมที่โดดเด่น สภาพแวดล้อมเอื้ออำนวย และมีชื่อเสียงด้านศรัทธา จุดอ่อน ขาดบุคลากรเชี่ยวชาญ การประชาสัมพันธ์ และการตลาดยังไม่ดี โครงสร้างพื้นฐานไม่เพียงพอ ระบบจัดการข้อมูลล้าสมัย และไม่มีแผนพัฒนาระยะยาว โอกาส ทำเลเป็นจุดเชื่อมโยงสำคัญ มีพุทธมรดกและประเพณีทางศาสนาต่อเนื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม อุปสรรค มีข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบูรณะ ปัญหาคมนาคม การแข่งขันกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น และข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี ดังนั้น การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพต้องใช้จุดแข็งและโอกาสให้เกิดประโยชน์ พร้อมทั้งแก้ไขจุดอ่อนและอุปสรรค เพื่อพัฒนาวัดสะแกให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมที่ยั่งยืนและโดดเด่น

2. กระบวนการในการบริหารจัดการเชิงศิลปะเพื่อการท่องเที่ยว วัดสะแก ตำบลนุ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศิลปะประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลักที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ได้แก่ 1. การวางแผน ศึกษาสภาพปัจจุบัน กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลุ่มเป้าหมาย วางแผนอนุรักษ์ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และออกแบบประสบการณ์การท่องเที่ยว 2. การปฏิบัติตามแผน ดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน จัดกิจกรรม สื่อการเรียนรู้ ฝึกอบรมบุคลากรและทำการตลาด 3. การตรวจสอบ ประเมินผลด้านการอนุรักษ์ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ประสิทธิภาพสื่อการเรียนรู้ กิจกรรม การพัฒนาบุคลากร และการตลาด 4. การปรับปรุงแก้ไข นำผลการประเมินมาพัฒนาและปรับปรุงทุกด้านให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ กระบวนการทั้งหมดเป็นวงจรต่อเนื่องที่มุ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพสูงสุด

3. การบริหารจัดการเชิงศิลปะเพื่อการท่องเที่ยว วัดสะแก ตำบลนุ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต้องพัฒนาครอบคลุม 5 มิติสำคัญ ทรัพยากรการท่องเที่ยว วัดมีทรัพยากรทางประวัติศาสตร์และโบราณสถานหลากหลาย มรดกทางจิตวิญญาณจากหลวงปู่ดู พรหมปัญโญที่เป็นที่เคารพสักการะ สถาปัตยกรรมและงานศิลปกรรมโบราณงดงาม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่มรื่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นและงานหัตถกรรมที่มีเอกลักษณ์ รวมถึงระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ สิ่งอำนวยความสะดวกจำเป็นต้องพัฒนาระบบการจราจรและที่จอดรถ ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน ห้องน้ำและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว พื้นที่พักผ่อนและจุดนั่งเล่น ระบบป้ายแนะนำ และการให้ข้อมูล รวมถึงจุดบริการข้อมูลและแผนพับ เส้นทางคมนาคม ปรับปรุงถนนสายหลักเข้าสู่วัด จัดทำป้ายบอกทางและสัญลักษณ์นำทาง พัฒนาลานจอดรถและพื้นที่บริการ

พัฒนาระบบขนส่งสาธารณะ สร้างเส้นทางจักรยานและการเดินเท้า และพัฒนาการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ธุรกิจที่เกี่ยวข้อง จัดตั้งศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยววัดสะแก พัฒนาแพ็คเกจท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ สร้างเครือข่ายธุรกิจท่องเที่ยวชุมชน จัดงานเทศกาลศิลปะและวัฒนธรรม พัฒนาร้านค้าและตลาดท่องเที่ยว และจัดกิจกรรมเวิร์กช็อป ศิลปกรรม การส่งเสริมสนับสนุน สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน จัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวระยะยาว พัฒนาโครงการศึกษาวิจัยด้านศิลปกรรม จัดตั้งกองทุนพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน จัดอบรมพัฒนาศักยภาพบุคลากรท่องเที่ยว และพัฒนาระบบข้อมูลท่องเที่ยวแบบครบวงจร การพัฒนาทั้ง 5 มิติดังนี้เป็นระบบจะทำให้วัดสะแกเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมที่สมบูรณ์และยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารจัดการเชิงศิลปะเพื่อการท่องเที่ยว วัดสะแกตำบลธนู อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีศักยภาพท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่โดดเด่น จุดแข็งวัดตั้งอยู่ในทำเลเชิงกลยุทธ์ท่ามกลางมรดกประวัติศาสตร์ มีสถาปัตยกรรมหลากหลายทรงคุณค่า สภาพแวดล้อมธรรมชาติสวยงาม และเป็นศูนย์รวมความเคารพศรัทธาของประชาชน จุดอ่อน ขาดแคลนบุคลากรเชี่ยวชาญ การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ เทคโนโลยีล้ำสมัย และไม่มีแผนยุทธศาสตร์ระยะยาว โอกาส ตำแหน่งภูมิศาสตร์เป็นจุดเชื่อมโยง สถานะพุทธมรดกและศูนย์จิตวิญญาณ สถาปัตยกรรมโดดเด่น ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เข้มแข็ง รวมทั้งธรรมชาติที่เอื้อต่อท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อุปสรรค ข้อจำกัดทางกฎหมาย โครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคมไม่เพียงพอ การแข่งขันจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น ปัญหาเทคโนโลยีดิจิทัล และความยากลำบากในการอนุรักษ์โบราณวัตถุ วัดสะแกมีศักยภาพพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หากบริหารจัดการจุดแข็งและโอกาสได้เหมาะสม พร้อมแก้ไขข้อจำกัดที่มีอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์มุนินทร์ มุนินทร์ และคณะ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยววิถีพุทธของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า การพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยววิถีพุทธของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ มีจุดแข็งด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่หลากหลาย พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์งดงาม พื้นที่ร่มรื่นเหมาะปฏิบัติธรรม และแหล่งโบราณสถานพระพุทธรูปที่น่าศึกษา อย่างไรก็ตาม ยังมีจุดอ่อนคือขาดความรู้ บุคลากร การประชาสัมพันธ์ไม่เพียงพอ และขาดงบประมาณพัฒนา โอกาสที่มีคือการสนับสนุนท่องเที่ยวจากภาครัฐ การประชาสัมพันธ์ออนไลน์ และการสร้างรายได้ให้ชุมชน ขณะที่อุปสรรคสำคัญได้แก่ขาดงบประมาณพัฒนา ผลกระทบจากโควิด-19 ที่ทำให้การท่องเที่ยวหยุดชะงัก และปัญหาเศรษฐกิจชะลอตัวที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน สอดคล้องกับ

งานวิจัยของทรงพล รวมใหม่ (2565) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนผ่านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2536-2564 พบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวลดลงเนื่องจาก โควิด-19 และนโยบายควบคุมการเดินทางของรัฐบาล ปัญหาหลักคือขาดการบูรณาการระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว ขาดการมีส่วนร่วมระหว่างภาคธุรกิจและประชาชน ไม่มีเจ้าภาพหลักดูแลการท่องเที่ยวองค์รวม การบริหารจัดการกระบวนการไม่ต่อเนื่อง และขาดการสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่น นักท่องเที่ยวปัจจุบันใช้เทคโนโลยี AI ผ่าน Mobile Banking การจองที่พักทางเฟซบุ๊ก และการรับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ การพัฒนา AI ขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละชุมชน แต่ยังไม่เห็นหน่วยงานเจ้าภาพหลักพัฒนาชัดเจน แพลตฟอร์ม AI ต้องการข้อมูลพื้นฐาน 8 ประเภท ได้แก่ ข้อมูลชุมชน กิจกรรมท่องเที่ยว เส้นทาง ที่พัก ร้านอาหาร การเดินทาง แหล่งท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์ เชื่อมโยงเทคโนโลยีสแกนใบหน้า ลายนิ้วมือ และการชำระเงิน แนวทางพัฒนาใช้ HPAIS Model ประกอบด้วย H (ทุนมนุษย์) P (การจัดการกระบวนการ) AI (เทคโนโลยี) และ S (การสนับสนุน) โดยต้องปรับปรุงข้อมูลสม่ำเสมอเพื่อความทันสมัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของฤทธิจักร จันทิมา และคณะ (2565) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาคเหนือแบบยั่งยืน ผลการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาคเหนือยังประสบปัญหาหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ ได้แก่ การรองรับนักท่องเที่ยวไม่เพียงพอ ความเสื่อมโทรมของสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ อาหารและสินค้าไม่ได้มาตรฐาน มลพิษทางอากาศ การแพร่ระบาดของโควิด-19 การจัดการระบบขนส่งไม่ดี ขาดการประชาสัมพันธ์ และขาดการประสานงานระหว่างภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน กระบวนการพัฒนาภาพลักษณ์ต้องเน้นการประชาสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้เป็นเมืองอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี สนับสนุนให้เด็กรุ่นใหม่เข้าใจวัฒนธรรม บูรณะแหล่งท่องเที่ยวทางสถาปัตยกรรม และให้คนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนกลยุทธ์ ซึ่งได้รับการยอมรับในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.36) การพัฒนาการสร้างภาพลักษณ์ต้องส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงประโยชน์ของการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน จัดทำโครงการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการองค์ความรู้ และเสริมสร้างมาตรฐานการท่องเที่ยวและบริการให้ครอบคลุมทุกรูปแบบ ซึ่งได้รับความเห็นชอบในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.33) การพัฒนาอย่างบูรณาการดังกล่าวจะช่วยยกระดับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาคเหนือให้เป็นไปอย่างยั่งยืน

2. กระบวนการในการบริหารจัดการเชิงศิลปะเพื่อการท่องเที่ยว วัดสะแก ตำบลธนู อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การบริหารจัดการเชิงศิลปะเพื่อการท่องเที่ยววัด

สะแกใช้กระบวนการตามวงจร PDCA ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้านหลัก ในด้านการวางแผน เริ่มต้นด้วยการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจ ศึกษากลุ่มเป้าหมาย วางแผนอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรศิลปะ ออกแบบประสบการณ์ท่องเที่ยว และวางแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ในด้านการปฏิบัติตามแผน ดำเนินการอนุรักษ์พัฒนาทรัพยากรศิลปะ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก จัดทำเผยแพร่สื่อการเรียนรู้ จัดกิจกรรมโปรแกรมท่องเที่ยว พัฒนาฝึกอบรมบุคลากร และดำเนินการตลาดประชาสัมพันธ์ ในด้านการตรวจสอบ ตรวจสอบผลการอนุรักษ์พัฒนาทรัพยากรศิลปะ ความสำเร็จการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ประสิทธิภาพสื่อการเรียนรู้ ผลการจัดกิจกรรมโปรแกรม การพัฒนาบุคลากร และการตลาดประชาสัมพันธ์ ในด้านการปรับปรุงแก้ไข ปรับปรุงแผนอนุรักษ์พัฒนาทรัพยากรศิลปะ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพิ่มเติม ปรับปรุงสื่อการเรียนรู้ พัฒนากิจกรรมโปรแกรมใหม่ ระบบฝึกอบรมบุคลากร และกลยุทธ์การตลาดประชาสัมพันธ์ กระบวนการวงจร PDCA นี้เป็นการดำเนินงานต่อเนื่องที่ช่วยให้การจัดการท่องเที่ยวเชิงศิลปะวัดสะแกมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระอธิการสุรศักดิ์ สุขุมมาโล และคณะ (2564) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดสระบุรี พบว่าสภาพปัจจุบันการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดสระบุรีดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน วัด โรงเรียน และหน่วยงานรัฐ มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ สิ่งปลูกสร้างที่มีความวิจิตรสวยงาม เหมาะแก่การศึกษาประวัติศาสตร์และศิลปะประติมากรรม มีการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ชาวไทยและชาวต่างชาติให้ความสนใจ การเดินทางสะดวก มีป้ายบอกทาง ใกล้กรุงเทพมหานคร สามารถเดินทางไปกลับในวันเดียวได้ อย่างไรก็ตามยังพบปัญหาด้านชุมชนรอบพื้นที่จัดวางสิ่งของไม่เป็นระเบียบ สุนัขจรจัดและคนจรจัดร้านค้าจัดวางสินค้าไม่เป็นระเบียบ กระบวนการบริหารจัดการด้านการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ใช้วิธีการพิมพ์ของ รถเร่ประชาสัมพันธ์ ติดป้ายไวนิล บุคลากรส่วนมากเป็นผู้สูงอายุและคนในพื้นที่ที่มีจิตอาสา รวมทั้งพระภิกษุสามเณรในวัดช่วยดูแล มีการบริการข้อมูลข่าวสารประวัติศาสตร์ แนะนำเส้นทาง จัดจุดเด่นเพื่อการถ่ายภาพ ด้านการรักษาความปลอดภัยมีการตั้งจุดคัดกรองวัดไข้ แจกหน้ากากอนามัย เจลล้างมือ ติดตั้งกล้องวงจรปิด และมีเจ้าหน้าที่ดูแลตลอดเวลา การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการควรพัฒนาการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ด้วยการจัดทำแผนที่การท่องเที่ยว เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม ไลน์ ยูทูป ในภาษาอังกฤษและภาษาอาเซียน พัฒนาบุคลากรด้วยการฝึกอบรมทักษะภาษาต่างประเทศ และปลูกฝังจิตสำนึก ปรับปรุงการบริการข้อมูล รับฟังข้อร้องเรียนและเสริมสร้างความปลอดภัยด้วยการตรวจตราลานจอดรถ ติดตั้งกล้องวงจรปิดให้ครอบคลุม

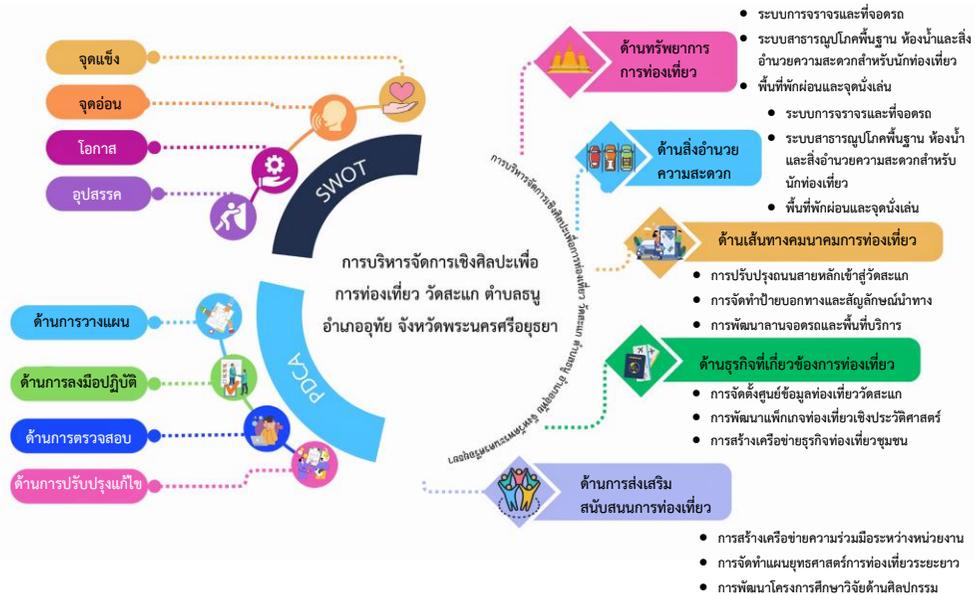
ทุกพื้นที่เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและผู้แสวงบุญ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุนทรลีลสัมบัน (คำธณ ล้ำเลิศ) และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการ การท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดใน อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาเรื่องการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดใน อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากด้วยค่าเฉลี่ย 4.50 หลักที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หลักปรีศัญญาตา (ค่าเฉลี่ย 4.10) ส่วนหลักที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หลักมัตตัญญาตา (ค่าเฉลี่ย 4.10) ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากด้วยค่าเฉลี่ย 4.07 โดยด้านการวางแผน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (4.10) และด้านการอำนวยความสะดวกมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (4.04) ข้อเสนอแนะจากการวิจัยประกอบด้วย 5 ประการ ด้านการวางแผนควรสร้างเครือข่ายองค์กรต่าง ๆ เพื่อช่วยพัฒนาวัดและชุมชนด้วยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ด้านการจัดองค์กรควรประสานงาน มอบหมายเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำตามความต้องการ ด้านบุคลากรควรฝึกคนภายใน และภายนอกวัดเป็นเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่พุทธศาสนิกชน ด้านการบริหารงานบุคลากรควรเรียนรู้งานบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธและสนับสนุน กิจกรรมของวัด และด้านการกำกับดูแลควรให้พระสงฆ์ วัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงเรียน ชุมชนร่วมกันติดตามเพื่ออนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิม การดำเนินการตามข้อเสนอแนะเหล่านี้จะช่วยยกระดับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธให้มีประสิทธิภาพและความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

3. การบริหารจัดการเชิงศิลปะเพื่อการท่องเที่ยว วัดสะแก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วัดสะแกมีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรม โดยมีการบริหารจัดการ 5 มิติหลัก 1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว มรดกประวัติศาสตร์ โบราณสถาน มรดกจิตวิญญาณจากหลวงปู่โต พรหมปัญโญ สถาปัตยกรรมโบราณ และภูมิปัญญาท้องถิ่น 2. สิ่งอำนวยความสะดวก ระบบจราจร ลานจอดรถ สาธารณูปโภค ห้องน้ำ จุดบริการ ข้อมูล 3. เส้นทางคมนาคม ปรับปรุงถนนหลัก ป้ายบอกทาง เส้นทางจักรยาน เชื่อมโยง แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง 4. ธุรกิจท่องเที่ยว ศูนย์ข้อมูล แพ็กเกจทัวร์ เครือข่ายธุรกิจชุมชน เทศกาล เวิร์กช็อปศิลปกรรม 5. การส่งเสริมสนับสนุน เครือข่ายความร่วมมือ แผนยุทธศาสตร์ โครงการวิจัย กองทุนชุมชน อบรมบุคลากร การบริหารจัดการต้องเชื่อมโยงทุกมิติเพื่อยกระดับวัดสะแกให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรมที่ยั่งยืนของจังหวัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอติป จันทร์สุรีย์ และคณะ (2565) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศิลปะตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวชุมชนหัวตะเข้ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า สิ่งดึงดูดใจ ชุมชนโดดเด่นด้านงานศิลปะครบทุกยุคสมัย ทั้งศิลปะดั้งเดิม ร่วมสมัย และสมัยใหม่ เป็นแหล่งเรียนรู้ศิลปะและ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีชีวิต การเดินทาง เข้าถึงได้สะดวกทั้งรถยนต์ส่วนตัวและรถประจำทาง มีทางเข้ารถยนต์ 2 ทาง ทางเดินเท้า 1 ทาง ข้อมูลครบถ้วนผ่านเว็บไซต์และเฟซบุ๊ก สิ่งอำนวยความสะดวก จัดให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างครบครัน ออกแบบสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน ที่พัก โฮมสเตย์และเกสต์เฮาส์ สิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน ราคาเหมาะสม ตกแต่งแบบไทยผสมสมัยใหม่ กิจกรรม เน้นศิลปะแบบมีส่วนร่วม นักท่องเที่ยวลงมือปฏิบัติจริง สร้างรายได้ให้ชุมชนและพัฒนากิจกรรมให้น่าสนใจยิ่งขึ้น ชุมชนหัวตะเข้ จึงเป็นต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงศิลปะที่ยั่งยืนและสร้างคุณค่าให้ทุกฝ่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของพระศรีสังคม ชยานุวัฑฒ และปาริชาติ วลัยเสถียร (2563) ได้ศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา : รูปแบบและเครือข่าย การจัดการท่องเที่ยวของวัดในสังคมไทย พบว่า การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของวัดในสังคมไทยแบ่งออกเป็นสองรูปแบบ รูปแบบแรกเป็นวัดที่ส่งเสริมให้เป็นแหล่งชมความงดงามของงานพุทธศิลป์ ทำบุญ ไหว้พระ และขอพร มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและใช้สัญลักษณ์สื่อสารที่ทันสมัย เป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมสูงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วัดเหล่านี้จัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและงานวัฒนธรรมประเพณี พร้อมสอดแทรกการปฏิบัติสมาธิและวิปัสสนา เพื่อเชื่อมโยงจากการเรียนรู้วัฒนธรรมสู่นามธรรม รูปแบบที่สองคือวัดที่เน้นส่งเสริมการปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ซึ่งกำลังได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมากขึ้น การจัดการเครือข่ายการปฏิบัติธรรมมีสองระดับ คือระดับมหาเถรสมาคมที่กำหนดมาตรฐาน และระดับเจ้าสำนักที่บริหารจัดการ แม้จะมีผู้สนใจเพิ่มขึ้น แต่ส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ จึงควรส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนามากขึ้นและสอดคล้องกับงานวิจัยของเปรมฤดี พิธพรชัยกุล (2565) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชุมชน จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า 1. วิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีสมาสนความรู้เกี่ยวกับชุมชนและวิถีเกษตรพอเพียง ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงมีอยู่และมีการสืบสานต่อจากคนรุ่นใหม่ให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจ ทำให้ชุมชนของชาวสามโคกได้มีการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบมีความเป็นระเบียบทำให้นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวอยากกลับมาใหม่ 2. การพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของสามโคก เป็นการส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักคุณค่าและอนุรักษ์ทรัพยากรทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นการสร้างรายได้แก่ชุมชน 3. ชุมชนในสามโคก ใช้รูปแบบเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม เป็นเครือข่ายที่มีกิจกรรมต่างประเภทกัน เป็นเครือข่ายที่สมาชิกต่างสาขาต่างกิจกรรมกัน เข้ามาร่วมมือกันดำเนินกิจกรรม ร่วมมือประสานช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน 4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อชุมชนสามโคก ได้แก่ ปัจจัยทางด้านสังคม ปัจจัยทางด้าน

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และปัจจัยด้านกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคม 5. แนวทางการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชุมชน จังหวัดปทุมธานี ประกอบไปด้วยองค์ประกอบดังนี้ 1. Culture (วัฒนธรรม) 2. Treatment (การรักษา) และ 3. Permanence (การปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง) 4. Network (เครือข่าย)

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า การบริหารจัดการเชิงศิลปะเพื่อการท่องเที่ยว วัดสะแก ตำบลธนู อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นแนวทางการพัฒนาที่ครอบคลุมและเป็นระบบ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีหลักการบริหาร PDCA ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข เพื่อสร้างประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว วัดสะแก มีศักยภาพหลากหลายและมีคุณค่าสูง ครอบคลุมมรดกทางประวัติศาสตร์และโบราณสถาน มรดกทางจิตวิญญาณจากหลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ สถาปัตยกรรมและงานศิลปกรรมโบราณงดงาม ทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและงานหัตถกรรมที่มีเอกลักษณ์ระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงคลังความรู้ทางพระพุทธศาสนาและแหล่งเรียนรู้วิปัสสนากรรมฐาน หากได้รับการบริหารจัดการอย่างมีอาชีพจะยกระดับวัด

สะแกให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรมที่โดดเด่นในระดับสากล ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต้องพัฒนาครบครัน เน้นระบบการจราจรและที่จอดรถที่เป็นระเบียบ ระบบสาธารณูปโภคมั่นคงครอบคลุม ห้องน้ำสาธารณะที่เหมาะสมกับผู้พิการและผู้สูงอายุ พื้นที่พักผ่อนและระบบป้ายแนะนำครบถ้วน จุดบริการข้อมูลและระบบเสียงแสงทันสมัย รวมถึงพื้นที่จำหน่ายของที่ระลึก ห้องสมุด ระบบสื่อสารอินเทอร์เน็ต และระบบรักษาความปลอดภัย ด้านเส้นทางคมนาคมการท่องเที่ยวจำเป็นต้องพัฒนาแบบครบวงจรและยั่งยืน ตั้งแต่การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะ การส่งเสริมการเดินทางหลากหลายรูปแบบ การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการให้ข้อมูล และการจัดการความปลอดภัย ด้านธุรกิจที่เกี่ยวข้องการท่องเที่ยวต้องมีการวางแผนครอบคลุมและเป็นระบบ ตั้งแต่การสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวหลากหลาย การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน ภาคธุรกิจ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาบุคลากรท้องถิ่น และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการตลาด การส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวต้องอาศัยการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบของทุกภาคส่วน ความสำเร็จของการบริหารจัดการทั้งหมดขึ้นอยู่กับการบูรณาการทุกมิติอย่างเป็นระบบ คำนึงถึงความยั่งยืนและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม เพื่อให้วัดสะแกเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียงและสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรกำหนดมาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาครอบคลุมระบบจราจร สาธารณูปโภค และการบริการ พร้อมจัดสรรงบประมาณพัฒนาอย่างเป็นระบบเพื่อยกระดับสู่มาตรฐานสากล
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน และผู้ประกอบการ โดยจัดตั้งคณะกรรมการร่วมเพื่อกำหนดนโยบาย ติดตามและประเมินผล เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
3. หน่วยงานราชการและสถาบันการศึกษาควรจัดหลักสูตรฝึกอบรมบุคลากรด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา ครอบคลุมการบริการ การอนุรักษ์ การจัดการสิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี พร้อมสร้างระบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อยกระดับมาตรฐาน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. วัดควรจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานที่ชัดเจนสำหรับการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ หน้าที่ความรับผิดชอบ และตัวชี้วัดความสำเร็จพร้อมระบบตรวจสอบและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอเพื่อมาตรฐานการบริการที่เท่าเทียม

2. วัดควรพัฒนาแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์ให้ข้อมูลนักท่องเที่ยว ประกอบด้วยแผนที่วัด ตารางกิจกรรม ข้อมูลสิ่งอำนวยความสะดวก และช่องทางติดต่อ จัดทำระบบ QR Code ที่จุดสำคัญเพื่อการเข้าถึงข้อมูลสะดวกทันสมัย พร้อมระบบรับฟังความคิดเห็นจากผู้ใช้บริการ

3. วัดควรจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมบุคลากรและอาสาสมัคร จัดหลักสูตรเป็นระยะ ครอบคลุมการบริการลูกค้า การดูแลสิ่งอำนวยความสะดวก การปฐมพยาบาล การแนะนำประวัติศาสตร์-ศิลปกรรม และการจัดการเหตุฉุกเฉิน พร้อมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาอื่นเพื่อพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. นักวิจัยควรศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงศาสนาต่อชุมชนรอบวัดสะแก วิเคราะห์รายได้ การจ้างงาน การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาท่องเที่ยวกับการรักษาเอกลักษณ์

2. นักวิจัยควรศึกษาการใช้เทคโนโลยี Virtual Reality (VR) Augmented Reality (AR) และ Artificial Intelligence (AI) เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวเชิงศาสนา รวมถึงการพัฒนาระบบจัดการแหล่งท่องเที่ยวอัจฉริยะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

3. นักวิจัยควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารจัดการระหว่างวัดสะแกกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาอื่นทั้งในและต่างประเทศ วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของแต่ละรูปแบบ เพื่อพัฒนาต้นแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมและสามารถประยุกต์ใช้กับแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิกา คำดี. (2558). วัดและศาสนสถานในมิติของการท่องเที่ยว. *วารสารบัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 4(2), 116-126.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2566). *แผนวิสาหกิจการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570*. สืบค้น 27 มิถุนายน 2568, จาก <https://shorturl.asia/YCVXG>
- ทรงพล รามใหม่. (2565). การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนผ่านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 7(3), 346-358.
- นิตา ชัชกุล. (2557). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บริษัท วี พรินท์.

- เปรมฤดี พิธพรชัยกุล. (2565). *การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชุมชน จังหวัดปทุมธานี* (ดุชนันท์พนธ์พุทธศาสตร์ดุชนันท์บัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์มุณีนิทร์ มุณีนิทโร และคณะ. (2565). การพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยววิถีพุทธของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(1), 334-347.
- พระครูสุนทรสีลสัมบัน (คำรณ ล้ำเลิศ) และคณะ. (2565). การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดใน อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 9(3), 237-250.
- พระศรีสังคม ชยานุวาทโธ และปาริชาติ วลัยเสถียร. (2563). การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา : รูปแบบและเครือข่าย การจัดการท่องเที่ยวของวัดในสังคมไทย. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 7(3), 238-249.
- พระอธิการสุรศักดิ์ สุขุมมาโล และคณะ. (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดสระบุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(2), 1-13.
- ฤทธิจักร จันทิมา และคณะ. (2565). แนวทางการพัฒนาภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาคเหนือแบบยั่งยืน. *วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 4(3), 127-143.
- วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี. (2550). การท่องเที่ยว. ใน *ตำรา-เอกสารวิชาการ*. (หน้า 89-90). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- อติป จันท์สุริย์ และคณะ. (2565). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศิลปะตามองค์ประกอบการท่องเที่ยว ชุมชนหัวตะเข้ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร. *วารสารที่ทัศน์วัฒนธรรม*, 21(1), 18-39.

การบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อจัดการความขัดแย้งทางการเมือง
ของประชาชน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร*
SARANIYADHAMMA INTEGRATION FOR POLITICAL CONFLICT
MANAGEMENT IN THAI DEMOCRATIC SYSTEM
AT PHAYATHAI IN BANGKOK

พระกิตติพงษ์ ฐานรัตน

Phra Kittipong Tanaratano

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: facebook5514055140@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรมกับการจัดการความขัดแย้งทางการเมือง และ 3. นำเสนอแนวทางการบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อจัดการความขัดแย้ง การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี โดยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากประชาชนเขตพญาไท จำนวน 398 คน ด้วยแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น .978 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 รูปหรือคน และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับความขัดแย้งทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านความขัดแย้งจากอำนาจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือด้านการรับรู้ด้านความรู้สึกและอารมณ์ ด้านความต้องการ และด้านค่านิยม 2. หลักสราณียธรรม 6 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับการจัดการความขัดแย้งทางการเมือง ($R = .671$, $p < .01$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าความสัมพันธ์แตกต่างกัน ได้แก่ ความขัดแย้งจากการรับรู้และอำนาจอยู่ในระดับปานกลาง ($r = .659$, $.620$) ขณะที่ความขัดแย้งจากความต้องการ ค่านิยม และอารมณ์อยู่ในระดับน้อย ($r = .402$, $.485$, $.497$) ผลดังกล่าวสะท้อนว่าการนำหลักสราณียธรรมมาประยุกต์ใช้ช่วยให้การจัดการความขัดแย้งเป็นไปเชิงสร้างสรรค์มากขึ้น และ 3. การบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งที่โดดเด่น ได้แก่ 1. เมตตาทายกรรม การทำดีต่อกัน 2. เมตตาวัจกรรม การพูดดีต่อกัน

3. เมตตามโนกรรม การคิดดีต่อกัน 4. สาธารณโภคี การแบ่งปันกัน 5. สีสสามัญญตา มีศีลบริสุทธิ์เสมอกัน และ 6. ทิฏฐิสามัญญตา มีความเห็นที่ตรงร่วมกัน ผลลัพธ์ดังกล่าวสามารถลดความตึงเครียดและสร้างความร่วมมือในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: สาราณียธรรม; การจัดการความขัดแย้ง; ประชาธิปไตยไทย

Abstract

This research article aims 1. to study the level of political conflict among residents of Phaya Thai District, Bangkok; 2. to examine the relationship between the principles of Saranidhamma and political conflict management; and 3. to propose guidelines for integrating Saranidhamma principles to manage political conflict. A mixed-methods approach was employed. Quantitative data were collected from 398 residents using a questionnaire with a reliability coefficient of 0.978 and analyzed using descriptive statistics and Pearson's correlation coefficient. Qualitative data were obtained through in-depth interviews with nine key informants and analyzed using content analysis.

The results indicated that 1. the overall level of political conflict was moderate. Among the dimensions, conflict arising from power had the highest mean, followed by perception, emotions, needs, and values. 2. The six principles of Saranidhamma were positively correlated at a moderate level with political conflict management ($R = .671, p < .01$). By dimension, conflicts from perception and power were moderately correlated ($r = .659, .620$), whereas conflicts from needs, values, and emotions were low ($r = .402, .485, .497$). These findings reflect that applying Saranidhamma principles can enhance the creative management of political conflicts. 3. The key aspects of integrating Saranidhamma for conflict management included: Metta Karmic Actions performing good deeds toward others; Metta Verbal Actions speaking kindly to others; Metta Mental Actions thinking well of others; Public Sharing sharing resources; Moral Equanimity maintaining ethical standards equally; and Common Good Perspective sharing virtuous views. These strategies can effectively reduce tension and promote cooperation within society.

Keywords: Saraniyadhamma; Conflict Management; Thai Democracy

บทนำ

ประเทศไทยมีระบบการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ยังไม่เข้มแข็ง การพัฒนาประชาธิปไตยหยุดชะงักลงหลายครั้งจากการรัฐประหาร โดยมีการสลับไปมาระหว่างรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งและรัฐบาลที่มาจากคณะรัฐประหาร วงจรการแย่งชิงอำนาจเช่นนี้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในสังคมไทย (อมร จันทรสุมบุรณ์, 2553) ขณะเดียวกัน วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยก็ยังไม่เป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์ เพราะถูกหล่อหลอมจากโครงสร้างทางสังคมและค่านิยมแบบอำนาจนิยม ทำให้เกิดความแตกแยกและความไม่ไว้วางใจในระบบการเมือง (ฟ้าดาว คงนคร, 2556)

ความตื่นตัวทางการเมืองในสังคมไทย โดยเฉพาะในหมู่คนรุ่นใหม่ มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น พวกเขาแสดงออกผ่านการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลและเรียกร้องความรับผิดชอบมากกว่าที่เคยปรากฏในอดีต ตัวอย่างสำคัญคือการจัดการวิกฤต COVID-19 ที่ประชาชนจำนวนมากเห็นว่าล้มเหลวและไม่สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสาธารณสุขของสังคมได้ นำไปสู่ความไม่พอใจต่อผู้นำที่มาจากการรัฐประหารและเกิดการแบ่งขั้วระหว่างกลุ่มที่ต่อต้านกับกลุ่มที่สนับสนุนรัฐบาล ส่งผลให้สังคมไทยแตกแยกอย่างชัดเจนทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคมโดยรวม (วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ, 2551)

สาเหตุสำคัญที่ทำให้ความขัดแย้งทางการเมืองไทยทวีความรุนแรง ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมที่ฝังรากลึก บทบาทของสื่อที่มีการนำเสนอแบบเลือกข้างหรือปลุกเร้าอารมณ์ รวมทั้งอิทธิพลของโซเชียลมีเดียที่ทำให้การรับรู้ของประชาชนขาดความรอบด้าน (พีระพงษ์ มานะกิจ และณัฐวรรณ อัจฉรานูวัฒน์, 2564) วิกฤต COVID-19 ยิ่งตอกย้ำความเหลื่อมล้ำดังกล่าว เพราะประชาชนกลุ่มเปราะบางไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากร มาตรการช่วยเหลือ หรือแม้แต่ระบบดิจิทัลของรัฐที่ซับซ้อนในการลงทะเบียนรับสิทธิ ส่งผลให้ปัญหาปากท้องขยายตัวและความไม่พอใจทวีขึ้น (พงศศักดิ์ เหลืองอร่าม, 2566)

ความขัดแย้งทางการเมืองของไทยที่ดำเนินมาต่อเนื่องกว่าสิบปีจนถูกขนานนามว่าทศวรรษแห่งความขัดแย้งทางการเมือง ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และเสถียรภาพทางการเมือง (พีระพงษ์ มานะกิจ และณัฐวรรณ อัจฉรานูวัฒน์, 2564) ในระดับพื้นที่ เช่น เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ความขัดแย้งปรากฏชัดเจนผ่านการพัฒนาเมืองที่ขาดการจัดการ เช่น การก่อสร้างอาคารสูงที่กระทบต่อคุณภาพชีวิตด้านการจราจร มลพิษ และการระบายน้ำที่ไม่เพียงพอ ปัญหาเหล่านี้ทำให้ประชาชนไม่ไว้วางใจหน่วยงานรัฐ และเกิดการแบ่งฝ่ายตามนโยบายหรือนักการเมืองที่ตนสนับสนุน

ดังนั้น การศึกษาแนวทางใหม่เพื่อคลี่คลายความขัดแย้งทางการเมืองจึงมีความจำเป็น โดยเฉพาะการบูรณาการหลักสารานียธรรม 6 ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างสามัคคีและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข หลักการสำคัญ เช่น เมตตาการุณกรรมที่เน้นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมตตาจริกรรมที่มุ่งใช้วาจาสุภาพ เมตตาโมกรรมที่ส่งเสริมการคิดบวก การรู้จักแบ่งปันและเสียสละ (สาธารณโภคี) การเคารพกติกาสังคม (ศีลสามัญญา) และการเปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง (ทิวฐีสามัญญา) สามารถนำมาเป็นกรอบแนวคิดเพื่อจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในเขตพญาไท อันจะช่วยเสริมสร้างความสมานฉันท์ และพัฒนาการเมืองไทยให้เดินหน้าไปในทิศทางที่ยั่งยืนตามวิถีประชาธิปไตย (ที.ปา. (ไทย) 11/324/321-322)

จากความสำคัญของปัญหาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการบูรณาการหลักสารานียธรรมเพื่อบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร โดยใช้หลักสารานียธรรม 6 ที่เป็นหลักคำสอนที่ว่าด้วยเรื่องการสร้างสามัคคีซึ่งเป็นแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ เช่น เมตตาการุณกรรม ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้า และลับหลัง ซึ่งช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันกับคนในสังคมได้เป็นอย่างดี หลักสารานียธรรมยังเน้นให้ประชาชนที่อยู่ในสังคมมีเมตตาไมตรี พุดวาจาสุภาพ แบ่งปัน ไม่เห็นแก่ตัว เคารพกฎระเบียบและสิทธิของผู้อื่น ตลอดจนรู้จักรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง คุณลักษณะเหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความสามัคคี ลดความขัดแย้ง และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมไทยได้อย่างสันติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสารานียธรรมกับการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการบูรณาการหลักสารานียธรรมเพื่อจัดการความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ผสานข้อมูลเชิงปริมาณกับเชิงคุณภาพเพื่อเพิ่มความเที่ยงตรงของข้อค้นพบ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จำนวน 79,600 คน (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง สำนักงานการคลัง กรุงเทพมหานคร, 2561)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จำนวน 79,600 คน จากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) จำนวน 398 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน ผู้นำชุมชนในเขตพญาไท จำนวน 1 คน ข้าราชการในเขตพญาไท จำนวน 2 คน ประชาชนในเขตพญาไท จำนวน 1 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามเชิงปริมาณ 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล (checklist) ตอนที่ 2 หลักสาราณียธรรม 6 (Likert 5 ระดับ 30 ข้อ ด้านละ 5 ข้อ) ตอนที่ 3 ความขัดแย้งทางการเมือง 5 มิติ (Likert 5 ระดับ 25 ข้อ ด้านละ 5 ข้อ) ตอนที่ 4 คำถามปลายเปิด (ถ้ามี เพื่อเก็บบริบทเพิ่มเติม) การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ คือ สังเคราะห์ข้อคำถามจากเอกสารและงานวิจัย ขอคำแนะนำที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบ IOC ≥ 0.60 (สิน พันธุ์พิณีจ, 2547) ทดลองใช้ (try-out) 30 ชุด คำนวณ Cronbach's alpha = .978 สะท้อนความเชื่อมั่นระดับสูง (Cronbach, 1971)

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เกี่ยวกับการบูรณาการหลักสาราณียธรรมเพื่อจัดการความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนเขตพญาไท จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 9 รูป หรือคน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยทำหนังสือขออนุญาตหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แจกและเก็บแบบสอบถามครบ 398 ชุด ตรวจสอบความครบถ้วน เข้ารหัส และบันทึกข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บโดยสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (นัดหมายรายบุคคล) ครอบคลุม 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1. ระดับ/ลักษณะความขัดแย้งในเขตพญาไท 2. ความเหมาะสมและรูปแบบการประยุกต์หลักสาราณียธรรม 3. แนวทางบูรณาการเชิงปฏิบัติในบริบทประชาธิปไตยท้องถิ่น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดย สถิติพรรณนา ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอนุมาณ (Pearson's correlation) (r) ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรมกับระดับความขัดแย้ง

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดยจัดหมวดหมู่รหัส (Categories) ตามกรอบแนวคิด ยึดบริบทพื้นที่ เวลา เชื่อมโยงผลสัมพัชณ์กับผลเชิงปริมาณ (Triangulation) และสังเคราะห์เป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย/ปฏิบัติการ

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ระดับความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในเขตพญาไท โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}=3.33$, S.D.=0.68) เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่า ความขัดแย้งที่เกิดจาก อำนาจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.63$, S.D.=1.01) รองลงมาคือความขัดแย้งที่เกิดจาก การรับรู้ ($\bar{X}=3.31$, S.D.=0.82) ตามด้วยความขัดแย้งที่เกิดจาก อารมณ์และความรู้สึก ($\bar{X}=3.28$, S.D.=0.82) ความขัดแย้งที่เกิดจากความต้องการ ($\bar{X}=3.24$, S.D.=0.82) และสุดท้ายคือความขัดแย้งที่เกิดจาก ค่านิยม ($\bar{X}=3.20$, S.D.=0.82) ซึ่งทั้งสี่ด้านนี้อยู่ในระดับปานกลาง ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ระดับความขัดแย้งทางการเมือง

ด้านความขัดแย้ง	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ความขัดแย้งที่เกิดจากอำนาจ	3.63	1.01	มาก
ความขัดแย้งที่เกิดจากการรับรู้	3.31	0.82	ปานกลาง
ความขัดแย้งที่เกิดจากอารมณ์/ความรู้สึก	3.28	0.82	ปานกลาง
ความขัดแย้งที่เกิดจากความต้องการ	3.24	0.82	ปานกลาง
ความขัดแย้งที่เกิดจากค่านิยม	3.20	0.82	ปานกลาง
ภาพรวม	3.33	0.68	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมี ความขัดแย้งด้านอำนาจสูงที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าการแย่งชิงและการใช้อำนาจทางการเมืองยังคงเป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดความแตกแยก ขณะที่ความขัดแย้งในด้านการรับรู้ อารมณ์ ความต้องการ และค่านิยม แม้อยู่ในระดับปานกลาง แต่ก็สะท้อนถึงปัญหาความสัมพันธ์ทางสังคมและการเมืองที่ยังต้องได้รับการจัดการอย่างเหมาะสมเพื่อลดความตึงเครียดและสร้างความสามัคคีในชุมชน

การที่ความขัดแย้งด้านอำนาจมีระดับสูงสุดสะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาการเมืองในเขตพญาไทมีรากฐานจากการแย่งชิงอำนาจและอิทธิพลระหว่างกลุ่มการเมืองต่าง ๆ อัน

เป็นภาพสะท้อนของโครงสร้างการเมืองไทยโดยรวมที่มีความไม่มั่นคงและความพยายามรักษาฐานอำนาจของกลุ่มการเมือง ในขณะที่ความขัดแย้งจากการรับรู้ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ชี้ให้เห็นว่าประชาชนมีการตีความและทำความเข้าใจข้อมูลข่าวสารทางการเมืองแตกต่างกันไป โดยมีสื่อสังคมออนไลน์และการสื่อสารทางการเมืองเป็นตัวแปรสำคัญที่ก่อให้เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน ส่วนความขัดแย้งที่เกิดจากอารมณ์ ความรู้สึก และความต้องการ อยู่ในระดับปานกลาง แสดงถึงความรู้สึกไม่พึงพอใจต่อประสิทธิภาพของรัฐบาล ปัญหาปากท้อง และความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ขณะเดียวกันความขัดแย้งด้านค่านิยมที่อยู่ในระดับต่ำสุด สะท้อนถึงความแตกต่างในเรื่องอุดมการณ์ ความเชื่อ และทัศนคติทางการเมืองที่ยังคงมีอยู่ในหมู่ประชาชน

กล่าวได้ว่า ประชาชนในเขตพญาไทมีความขัดแย้งทางการเมืองในระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านอำนาจที่ยังคงเป็นปัจจัยหลักในการสร้างความแตกแยก และแม้ความขัดแย้งในด้านอื่น ๆ จะอยู่ในระดับปานกลาง แต่ก็มีแนวโน้มส่งผลกระทบต่อการอยู่ร่วมกันในชุมชนหากไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม ดังนั้นผลการวิจัยจึงสะท้อนว่าความขัดแย้งทางการเมืองในพื้นที่นี้เป็นปัญหาที่ต้องอาศัยแนวทางการจัดการเชิงบูรณาการ ทั้งด้านการเสริมสร้างความเข้าใจ การสื่อสาร และการลดช่องว่างด้านอำนาจ

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรมกับการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า หลักสาราณียธรรม 6 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองโดยรวมในระดับปานกลาง ($R = .671, p < .01$) ซึ่งสะท้อนว่า การนำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตทางการเมืองสามารถช่วยเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพในการจัดการความขัดแย้งได้ แม้แต่ละมิติของความขัดแย้งจะมีระดับความสัมพันธ์แตกต่างกัน แต่ก็ยังมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งสิ้น ดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรม 6 กับมิติความขัดแย้ง

มิติความขัดแย้ง	ค่า r	ระดับความสัมพันธ์	Sig.
ความต้องการ	.402**	น้อย	.01
การรับรู้	.659**	ปานกลาง	.01
อำนาจ	.620**	ปานกลาง	.01
ค่านิยม	.485**	น้อย	.01
อารมณ์และความรู้สึก	.497**	น้อย	.01
ภาพรวม	.671	ปานกลาง	.01

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรมกับการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะความขัดแย้งด้านการรับรู้ ($r = .659$) และ อำนาจ ($r = .620$) ที่สะท้อนถึงความสำคัญของการสื่อสารที่สุภาพ การมีศีลธรรม และการรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง ซึ่งสามารถบรรเทาความเข้าใจผิดและลดความตึงเครียดจากการแย่งชิงอำนาจ ส่วนความขัดแย้งด้าน ความต้องการ ($r = .402$), ค่านิยม ($r = .485$) และ อารมณ์ความรู้สึก ($r = .497$) แม้อยู่ในระดับน้อย แต่ก็มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าหลักสราณียธรรมยังช่วยลดอคติ ความโกรธ และความแตกต่างทางความคิดได้

จากผลการวิจัยสามารถตีความได้ว่า การนำหลักสราณียธรรมมาใช้ เช่น การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (เมตตาการุณกรรม) การใช้วาจาสุภาพและเคารพเหตุผล (เมตตาวาจากรรม) การคิดในทางบวก (เมตตามโนกรรม) การแบ่งปันและเอื้อเฟื้อ (สาธารณโภคี) การประพฤติอย่างมีศีลและเป็นแบบอย่าง (ศีลสามัญญตา) และการเปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่ต่างไป (ทิวฐิสามัญญตา) ล้วนมีส่วนช่วยในการสร้างความเข้าใจ ลดอคติ และส่งเสริมความร่วมมือของประชาชนในเขตพญาไท โดยเฉพาะมิติการรับรู้และอำนาจที่มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางนั้น แสดงถึงความจำเป็นที่ต้องใช้หลักธรรมเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง เนื่องจากความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนและการแย่งชิงอำนาจเป็นต้นตอสำคัญของความแตกแยกทางการเมือง การบูรณาการหลักธรรมเหล่านี้จึงไม่เพียงช่วยลดความขัดแย้งเท่านั้น แต่ยังสร้างบรรยากาศแห่งสันติสุขและความร่วมมือในระบอบประชาธิปไตย

3. เพื่อศึกษาแนวทางการบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อจัดการความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ พบว่า แนวทางการบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อจัดการความขัดแย้งสามารถจำแนกได้ 6 ประการตามองค์ธรรม ได้แก่ 1. เมตตาการุณกรรม การส่งเสริมกิจกรรมที่ประชาชนช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เช่น งานอาสาสมัคร โครงการจิตอาสา และความร่วมมือจากวัด โรงเรียน และชุมชน ซึ่งช่วยสร้างความสัมพันธ์ ลดความแตกแยก และทำให้ชุมชนมีบรรยากาศแห่งความสามัคคี 2. เมตตาวาจากรรม การใช้ถ้อยคำสุภาพ มีเหตุผล และเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง ช่วยสร้างความเข้าใจ ลดความรุนแรง และทำให้เกิดการเจรจาที่สร้างสรรค์ 3. เมตตามโนกรรม การคิดบวก มีเมตตา และลดอคติ ช่วยให้ประชาชนเปิดใจและมองหาทางออกอย่างสงบสุข ลดการเผชิญหน้าทางการเมือง 4. สาธารณโภคี การส่งเสริมการแบ่งปันและเอื้อเฟื้อ เช่น การช่วยเหลือผู้เดือดร้อน การแบ่งทรัพยากรในชุมชนอย่างเท่าเทียม ซึ่งช่วยลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรม 5. ศีลสามัญญตา การประพฤติตนตามกฎระเบียบ เคารพกติกาสังคม และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต ทำให้เกิดแบบอย่างที่ดีและเสริมสร้างระเบียบในชุมชน 6. ทิวฐิสามัญญตา

การเปิดโอกาสให้ประชาชนรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง มองหาจุดร่วมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และลดความขัดแย้งเชิงอุดมการณ์ โดยสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 3 แนวทางการบูรณาการหลักสารานียธรรม

หลักสารานียธรรม	แนวทางการบูรณาการ	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น
เมตตาทายกรรม	กิจกรรมอาสาสมัคร การช่วยเหลือในชุมชน	เกิดความสามัคคี ลดความตึงเครียด
เมตตาวจีกรรม	ใช้วาจาสุภาพ เคารพเหตุผล	ลดการเข้าใจผิด เพิ่มการสื่อสารเชิงบวก
เมตตามโนกรรม	คิดบวก ลดอคติ	เกิดการเปิดใจ หาทางออกสงบสุข
สาธารณโภคี	แบ่งปันทรัพยากร ตั้งต้วปันสุข	ลดเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรม
ศีลสามัญญตา	เคารพกฎหมาย ระเบียบสังคม	ชุมชนสงบ มีแบบอย่างที่ดี
ทิวฐิสามัญญตา	เปิดเวทีรับฟังความคิดเห็น	ลดการแบ่งขั้ว สร้างความร่วมมือ

แนวทางเหล่านี้สะท้อนว่า การบูรณาการหลักสารานียธรรมไม่ใช่เพียงการสอนศีลธรรม แต่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือเชิงปฏิบัติในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองได้จริง โดยช่วยสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือ และความปรองดองในสังคมเมืองที่มีความหลากหลายทางการเมืองและวัฒนธรรมอย่างเขตพญาไท

การบูรณาการหลักสารานียธรรม 6 สามารถเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตประชาชนไทย ช่วยลดความขัดแย้ง เสริมสร้างความสามัคคี และสนับสนุนให้ประชาธิปไตยดำเนินไปในทิศทางที่สงบและยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนเขตพญาไท การที่มีมติอำนาจสูงสุดอธิบายได้ด้วยภูมิศาสตร์การเมืองของพญาไทซึ่งกระจุกตัวของสถาบันรัฐ พรรคการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์ ทำให้ประชาชนสัมผัสการใช้อำนาจและผลกระทบโดยตรง จึงรับรู้ความไม่เป็นธรรมได้ง่ายและเกิดความตึงเครียดมากกว่าเขตนอกเมือง ขณะเดียวกันความขัดแย้งจากการรับรู้ในระดับปานกลางสอดคล้องกับสภาพสื่อดิจิทัลที่มีความหลากหลายของแหล่งข่าว/เฟรมข่าวสูง นำไปสู่การตีความแตกต่างและความเข้าใจคลาดเคลื่อน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดบทบาทศาสนากับการลดความขัดแย้งที่ชี้ว่า สถาบันทางศาสนาสามารถทำหน้าที่เชื่อมรอยแยกผ่านบทบาททางการปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ และการสาธารณสงเคราะห์ โดยเฉพาะการปลูกฝังเมตตาทายกรรม วจีกรรม และมโนกรรมเพื่อลดความขัดแย้งในระดับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระอธิการสุนทร อาภาธโร (2556) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมการลดความขัดแย้งตามแนวทางพระพุทธศาสนา พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมการลดความขัดแย้งตามแนวทางพระพุทธศาสนาประกอบด้วย 2 ประการ คือ บทบาทต่อตนเอง และบทบาทต่อผู้อื่น พระสงฆ์มีส่วนร่วมในกิจกรรมร่วมกับประชาชนตามภารกิจ 6 ด้าน ได้แก่

การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการและ การสาธารณสงเคราะห์ โดยทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างศาสนจักรและอาณาจักรพร้อมใช้วิธีการสอนประชาชนให้ปฏิบัติตามหลักศาสนาสุภวิหารธรรม ได้แก่ เมตตาทายกรรม เมตตาวชิกรรม และเมตตามโนกรรม เพื่อดำเนินชีวิตอย่างมีเกียรติและมีความสุข ส่งผลให้ประชาชนเกิดความสุขและลดปัญหาต่าง ๆ ลงได้

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรม 6 กับความขัดแย้ง ผลสหสัมพันธ์โดยรวมอยู่ระดับปานกลาง ($R = .671, p < .01$) ชี้ว่า เมื่อประชาชนยึดและปฏิบัติตามสาราณียธรรมมากขึ้น คุณภาพการจัดการความขัดแย้งย่อมดีขึ้น โดยมีมิติการรับรู้และอำนาจ มีความสัมพันธ์ปานกลาง บ่งชี้บทบาทของวาจาสุภาพ เหตุผลการไม่เบียดเบียน และการรับฟังในการลดความเข้าใจผิดและการเผชิญหน้าเชิงอำนาจ ส่วนความต้องการ/ค่านิยม/อารมณ์ แม้มีความสัมพันธ์ระดับน้อยแต่มิ่นัยสำคัญ สะท้อนว่า ธรรมะยังช่วยบรรเทาอคติและอารมณ์ได้บางส่วน แต่อาจต้องเสริมด้วยมาตรการเชิงโครงสร้าง เช่น นโยบายสาธารณะและสื่อสารสาธารณะ ข้อสังเกตนี้สอดคล้องกับงานที่พบว่า หลักสาราณียธรรม 6 กับการส่งเสริมความสมานฉันท์การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับงานพระครูสุวรรณธรรมาภิรมย์ (สมชาย เจริญผา) และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความสมานฉันท์ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรม 6 กับการส่งเสริมความสมานฉันท์การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกัน อยู่ในระดับสูง ($r = 0.874$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า หลักสาราณียธรรม 6 กับการส่งเสริมความสมานฉันท์การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกันอยู่ระดับสูงทุกด้าน

3. การบูรณาการหลักสาราณียธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้ง ข้อเสนอเชิงปฏิบัติจากการวิจัยเชิงคุณภาพชี้ว่า การประยุกต์เมตตาทายกรรม เมตตาวชิกรรม เมตตามโนกรรม สาธารณโภคี สีสสามัญญตา และทิวฐีสามัญญตา ทำได้ผ่านกิจกรรมอาสาสมัครเวทีรับฟังเชิงเหตุผล กลไกแบ่งปันทรัพยากร การยึดกติกา และการแสวงหาจุดร่วมเพื่อส่วนรวม ข้อนี้สอดคล้องกับกรณีเทศบาลที่นำสาราณียธรรม 6 ไปใช้จริงในงานบริหารโดยภาพรวมอยู่ระดับมาก และมีความแตกต่างของการรับรู้ตามปัจจัยส่วนบุคคลบางประการ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูนนทวิวัฒน์วีระมโ (สมเด็จ วิระมโ) (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานเทศบาล ตำบลตามหลักสาราณียธรรม 6 : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัด นนทบุรี พบว่า เทศบาลตำบลปลายบางได้บริหารงาน

ตามหลักสารานุกรมทั้ง 6 ด้าน โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.61 เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้านพบว่า มีการ บริหารงานตามหลักสารานุกรม 6 อยู่ใน ระดับมากทุกด้าน การเปรียบเทียบความคิดเห็นของ ประชาชนเกี่ยวกับการบริหารงาน เทศบาลตำบลตามหลักสารานุกรม 6 : กรณีศึกษาเทศบาลตำบล ปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรีจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนในเขต เทศบาลตำบลปลายบาง มีความคิดเห็นแตกต่างกันตามเพศและอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสารานุกรม 6 ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปลายบาง มีความคิดเห็นแตกต่างกันตามเพศ และอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสารานุกรม 6 ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน ที่ตั้งไว้ในด้านเมตตามโนกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.68) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีระดับการบริหารตามด้านเมตตามโนกรรมมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า เทศบาลตำบลปลายบาง ให้ความสำคัญในเรื่องของการตั้งจิตปรารถนาดีคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกัน ในแง่ดีมี หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน ในด้านทฤษฎีสามัญญตาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา รายละเอียดแต่ละข้อพบว่า มีการบริหารงานตามหลักสารานุกรม 6 ด้านทฤษฎีสามัญญตาอยู่ในระดับปานกลาง คือ เจ้าหน้าที่พัฒนาตนให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและความชำนาญในการปฏิบัติหน้าที่ ส่วนข้อที่เหลืออยู่ในระดับมากทุกข้อ

ความขัดแย้งของพญาไถมีฐานทั้งเชิงโครงสร้าง (อำนาจ/สถาบัน) และเชิงรับรู้ (สื่อ/ข้อมูล) จึงต้องจัดการแบบสองขา คือ 1. เสริมอำนาจอ่อนตามสารานุกรมในระดับชุมชน-สื่อสารสาธารณะ และ 2. ปรับเชิงโครงสร้างด้านกติกา ความเป็นธรรม และช่องทางมีส่วนร่วม การบูรณาการทั้งสองด้านจะช่วยลดความตึงเครียด เพิ่มทุนทางสังคมและยกระดับวัฒนธรรมประชาธิปไตยในเขตเมือง

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัย พบว่า หลักสารานุกรมไม่ใช่แค่หลักธรรมเชิงศีลธรรมทั่วไป แต่สามารถทำงานแบบเครื่องมือกำกับพฤติกรรมทางสังคม ได้จริงในพื้นที่เมืองที่มีความหลากหลายสูงอย่างเขตพญาไถ ความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะมาจากอำนาจ การรับรู้ อารมณ์ ความต้องการ หรือค่านิยม สามารถถูกลดทอนความรุนแรง

ลงได้ผ่านการปรับท่าที การสื่อสาร และรูปแบบความสัมพันธ์ภายในชุมชนตามหลัก
สาราณียธรรม 6 ประการ ดังนี้

**การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองผ่านการก
ระท่า คำพูด และความคิด**

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า จากผลการวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักสาราณียธรรม
เพื่อจัดการความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนเขตพญาไท สามารถนำไปสังเคราะห์
เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สะท้อนถึงบทบาทของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการสร้าง
วัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ภายใต้สังคมประชาธิปไตยที่มีความหลากหลายทาง
ความคิดและความต้องการ หลักสาราณียธรรม 6 ประการเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้การ
จัดการความขัดแย้งไม่เพียงแต่เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า หากยังเป็นการสร้างรากฐาน
ของความเข้าใจ ความเคารพ และความร่วมมือระหว่างประชาชนกับภาครัฐและในชุมชน
เดียวกัน ดังนั้น การสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จึงเป็นแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้

เพื่อพัฒนาโมเดลการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยให้มีความยั่งยืนและสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

1. เมตตาทายกรรม ส่งเสริมการช่วยเหลือเกื้อกูล ทำงานอาสา เปิดพื้นที่ปลอดภัยให้คุยกันอย่างสร้างสรรค์ สร้างความไว้วางใจรัฐ ประชาชน ลดความตึงเครียดการเมือง
2. เมตตาวจีกรรม ใช้วาจาสุภาพ ให้เกียรติ เยียวยาบาดแผลจากอดีต ลดแรงปะทะทางอารมณ์ ทำให้การถกเถียงเป็นเหตุเป็นผลและร่วมมือกันได้
3. เมตตาเมโนกรรม ฝึกคิดบวก ลดอคติ เปิดใจยอมรับความต่าง ช่วยให้เห็นทางออกชัด ลดการปะทุของอารมณ์ที่เร่งความขัดแย้ง
4. สาธารณโภคี แบ่งปันเวลา ความรู้ ทรัพยากร สร้างความเป็นเจ้าของร่วม เชื่อมสัมพันธ์ข้ามกลุ่ม ลดช่องว่างจากความเหลื่อมล้ำและการแบ่งฝ่าย
5. สีลสามัญญตา เคารพกฎหมาย สิทธิผู้อื่น เป็นพลเมืองรับผิดชอบ ลดการละเมิด (ตั้งใจ/ไม่ตั้งใจ) สร้างวัฒนธรรมการเมืองที่มีคุณธรรมและอดทน
6. ทิฐีสามัญญตา เปิดใจรับฟังความเห็นต่าง จัดเวทีแสดงความเห็นอย่างเสรี แสวงหาจุดร่วมเพื่อข้อตกลงที่เป็นไปได้ในสังคมหลากหลาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรจัดหลักสูตรการเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชนเกี่ยวกับการจัดการอารมณ์ โดยเน้นการเอาใจเขามาใส่ใจเรา เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งและเสริมสร้างชุมชนที่แข็งแกร่งและสงบสุข
2. ควรมีตัวแทนจากทุกภาคส่วนในชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน วัด โรงเรียน องค์กรท้องถิ่น และประชาชน เพื่อทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและหาทางออกร่วมกันเมื่อเกิดความขัดแย้งจากความต้องการที่แตกต่างของประชาชน
3. ควรจัดกิจกรรมเปิดใจ รับฟัง ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เพื่อให้ประชาชนได้แลกเปลี่ยนมุมมองทางค่านิยมที่แตกต่างกัน
4. ควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการใช้ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือการหาทางออกให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สำนักงานเขตพญาไทควรส่งเสริมกิจกรรมจิตอาสาแบบบูรณาการ โดยผสมผสานคนรุ่นใหม่และผู้สูงอายุทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างค่านิยมร่วมในการพัฒนาชุมชน

2. สำนักงานเขตพญาไทควรจัดทำระบบร้องเรียนและข้อเสนอแนะออนไลน์ที่โปร่งใส ให้ประชาชนตรวจสอบความคืบหน้าได้ เพื่อสร้างความมั่นใจว่า ความต้องการของพวกเขาได้รับการพิจารณาอย่างจริงจัง

3. สำนักงานเขตพญาไทควรส่งเสริมให้พระสงฆ์ ครู และผู้นำชุมชนทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงด้านอารมณ์ เพื่อแนะแนวการจัดการความโกรธ ความเครียด และความอ่อนไหวที่นำไปสู่ความขัดแย้ง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับ การเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการอารมณ์ เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งและเสริมสร้างชุมชนที่แข็งแกร่งและสงบสุข

2. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับ ทักษะการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของผู้นำชุมชนที่ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งของประชาชน

3. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับ การส่งเสริมให้มีสภามรรษะชุมชนเป็นเวทีให้ประชาชนร่วมกันหาทางออกร่วมกันโดยใช้แนวทางทางพุทธศาสนาเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

พงศ์ศักดิ์ เหลืองอร่าม. (2566). *วิเคราะห์ระดับความขัดแย้งทางการเมืองไทยด้วย Big Data*. สืบค้น 10 สิงหาคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/4ZqkO>

พระครูนนทวิวัฒน์วีระมโฆ (มีนุสรณ์). (2553). *การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสารานุกรม 6 : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสุวรรณธรรมาภิรมณ์ (สมชาย เจริญญา) และคณะ. (2565). การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมเพื่อส่งเสริมความสมานฉันท์ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 9(3), 222-236.

พระอธิการสุนทร อภาธโร. (2556). *บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมการลดความขัดแย้งตามแนวทางพระพุทธศาสนา* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พีระพงษ์ มานะกิจ และณัฐวรรณ อัจฉราวุฒินัน. (2564). ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย : สื่อและการผลิตซ้ำทางความคิด และอุดมการณ์. *วารสารวิชาการ กสทช*, 5(5), 15-32.

- ฟ้าดาว คงนคร. (2556). วัฒนธรรมทางการเมือง. *จุลสารเผยแพร่ความรู้นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชน*, 1(1), 10-13.
- มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ. (2551). *คู่มือการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนและการแก้ปัญหาความขัดแย้ง*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง สำนักงานการคลัง กรุงเทพมหานคร. (2561). *ข้อมูลสถิติ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ.2561*. สืบค้น 10 สิงหาคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/5KZDd>
- สิน พันธุ์พินิจ. (2547). *เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒน์.
- อมร จันทรมบูรณ์. (2553). *ปฏิรูปประเทศ : ปฏิรูประบบรัฐสภาเพื่อการพัฒนาคุณภาพประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- Cronbach, L. J. (1971). *Essentials of Psychological Testing* (5 th ed.). New York: Harper Collins.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

การบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชน
ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้ว
อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี*

TISIKKHA PRINCIPLE INTEGRATION FOR DEVELOPING YOUTH'S
QUALITY OF LIFE OF NONG NOKKAEW SUB-DISTRICT
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION IN LAO KWUAN
DISTRICT, KANCHANABURI PROVINCE

พระครูชินวงศ์วรกาญจน์ (เตชินท์ มหาคุโณ),
พระวิสุทธิพงษ์เมธี (วีระ มหาวิโร), ธิติวุฒิ หมั่นมี
Phrakhruchinawongworakan (Techin Mahakunno),
Phrawisutthipongmethree (Vira Mahaviro), Thitiwut Manmee
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: Chinawongworakan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตเยาวชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้ว อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) กับคุณภาพชีวิตของเยาวชน และ 3. นำเสนอแนวทางบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ด้านปริมาณเก็บข้อมูลจากเยาวชน 207 คน ผ่านแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยสถิติ เช่น ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ส่วนด้านคุณภาพใช้สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 คน ได้แก่ กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มนักวิชาการและกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตโดยรวมของเยาวชนในพื้นที่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.50$, $S.D.=0.77$) ด้านจิตใจสูงสุด รองลงมาคือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ และด้านสังคมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงถึงความมั่นคงทางจิตใจ คุณธรรม และการปรับตัวที่ดีในสังคม หลักไตรสิกขามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของเยาวชนทุกมิติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) หมายความว่า การนำหลักไตรสิกขามาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

* Received August 22, 2025; Revised September 27, 2025; Accepted October 11, 2025

ส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตในทุกด้าน แนวทางบูรณาการควรดำเนินผ่านกิจกรรมหลากหลาย เช่น ค่ายคุณธรรม อบรมเชิงปฏิบัติ และสร้างเครือข่ายกับสถาบันการศึกษาและองค์กรท้องถิ่น ให้เยาวชนได้ปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลต่างเห็นพ้องว่าช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนได้รอบด้านและยั่งยืน สรุปได้ว่า การบูรณาการหลักไตรสิกขาเป็นกรอบแนวคิดและเครื่องมือที่เหมาะสมในการพัฒนาเยาวชนตำบลหนองนกแก้ว เชื่อมโยงการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิต ความควบคุมอารมณ์ และการปรับตัวในสังคม โดยการจัดกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมและต่อเนื่องสะท้อนถึงความตั้งใจและศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาเยาวชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: หลักไตรสิกขา; คุณภาพชีวิต; เยาวชน; องค์กรบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้ว

Abstract

Objectives of this this research article were: 1. To study the quality of life of youth in the Nong Nok Kaeo Sub-District Administrative Organization, Lao Khwan District, Kanchanaburi Province; 2. To examine the relationship between the Threefold Training principles (Sila: moral conduct, Samadhi: concentration, and Panna: wisdom) and the quality of life of youth; and 3. To propose an integrated approach using the Threefold Training principles to enhance quality of life. A mixed-methods research design was employed. Quantitative data were collected from 207 youths through questionnaires and analyzed using statistical methods such as frequency, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. Qualitative data were obtained via in-depth interviews with nine key informants, including monks, academicians, and local politicians, and analyzed through descriptive content interpretation.

The findings indicated that the overall quality of life among youth in the area is high ($\bar{X}=3.50$, S.D.=0.77). The psychological domain scored the highest, followed by the physical, emotional, and social domains, which were at moderate levels. These results reflected psychological stability, morality, and good social adaptability. The Threefold Training principles were found to positively correlate with all dimensions of youths' quality of life at a statistically significant level ($p < 0.01$), suggesting that applying these principles in daily life positively influenced overall quality of life. The integrated

approach should be implemented through various activities such as moral camps, practical training, and networking with educational institutions and local organizations, enabling youth to actively practice in their daily lives. Informants agreed that this method effectively promoted comprehensive and sustainable development of youths' quality of life. In conclusion, integrating the Threefold Training principles provided a suitable conceptual framework and practical tool for developing youth in Nong Nok Kaeo Sub-District, linking development across all dimensions physical health, mental well-being, emotional regulation, and social adaptation. The implementation of concrete and continuous activities reflected the community's commitment and capacity to sustainably develop its youth.

Keywords: Tri-sikkha; Quality of Life; Youth; Nong Nok Kaeo Sub-District Administrative Organization

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสังคมตามกระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งเน้นวัตถุนิยมบริโภคนิยม และความทันสมัย ได้ก่อให้เกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณธรรมและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน เช่น การย้ายถิ่นฐานของผู้ปกครอง การละเลยการดูแลเอาใจใส่เด็ก การสู่มเสี่ยงต่อการเสพติด และการบริโภคที่ไม่เหมาะสม (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ, 2546) ปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญกับวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรม รวมถึงมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย และยังมี การเพิ่มขึ้นของการพนันออนไลน์ต่าง ๆ ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัญหาระดับใหญ่ของสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2567)

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้วในฐานะองค์กรปกครองท้องถิ่นได้เล็งเห็นถึงความสำคัญด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน เนื่องจากในบริบทพื้นที่ของ องค์การปกครองท้องถิ่นตำบลหนองนกแก้วเองยังมีอีกหลายครอบครัวที่มีพื้นฐานฐานะที่ยากจน ทำให้ประชาชนในพื้นที่ใช้เวลาส่วนมากในการประกอบอาชีพทำมาหากิน ไม่มี เวลาที่จะอบรมลูกหลาน และส่วนใหญ่ไม่มีค่านิยมในการส่งเสริมลูกหลานให้เรียนหนังสือ เพราะไม่มีค่าใช้จ่ายในการส่งลูกหลานเล่าเรียน (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2564) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้วเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญใน การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในพื้นที่ จึงได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวและได้ดำเนิน

โครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้ว จนทำให้เด็กและเยาวชนผู้เข้าร่วมโครงการบางส่วนมีทักษะอาชีพติดตัว สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ บางส่วนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาได้อย่างเป็นปกติ และทั้งหมดมีคุณธรรมจริยธรรมในการดำรงชีวิตมากขึ้นไม่เป็นปัญหาของสังคมอีกต่อไป ตลอดจนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งนับเป็นโครงการสำคัญที่สร้างความสำเร็จด้านการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบนฐานเครือข่ายความร่วมมือให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้ว ดังจะเห็นได้จากที่ผ่านมา (พ.ศ. 2553 - ปัจจุบัน) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้วได้ดำเนินโครงการได้สำเร็จเพราะมีภาคีเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งจากทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน

ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาถึงสภาพทั่วไปและปัญหาที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้วในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนตามหลักไตรสิกขาว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ และประเด็นสุดท้าย คือ แนวทางการบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้วให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลจากการวิจัยค้นคว้าไปปรับปรุงและพัฒนาองค์กรให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กรได้อย่างต่อเนื่องมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตเยาวชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้ว อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขากับคุณภาพชีวิตเยาวชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้ว อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้ว อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ และทุติยภูมิ รวมถึงการใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มตัวอย่าง และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถามกับการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้กำหนดไว้ทั้งหมดจำนวน 9 รูปหรือคน ได้แก่ 1. นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 1 รูป 2. นักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 3 คน 3. กลุ่มข้าราชการที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้ว จำนวน 3 คน 4. กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร (Population) ได้แก่ ชาวชนที่มีอายุตั้งแต่ 14-18 ปี ที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้ว อำเภอเสาวชัย จังหวัดกาญจนบุรี มีจำนวน 427 คน (สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น อำเภอเสาวชัย จังหวัดกาญจนบุรี, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ ชาวชน ที่มีอายุตั้งแต่ 14-18 ปี ที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้ว อำเภอเสาวชัย จังหวัดกาญจนบุรี โดยการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการใช้สูตรของ Yamane (1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 207 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยคัดเลือกแบบเจาะจงจำนวน 9 รูปหรือคน โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 1 รูป กลุ่มที่ 2 นักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 3 ข้าราชการที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้ว จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 4 ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล มีลักษณะเป็นแบบกำหนดคำตอบให้ (Check List) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับหลักไตรสิกขา แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1. ศีลสิกขา หรือขบวนการระเบียบปฏิบัติ (วินัย) เพื่อให้เกิดความสะอาด 2. สมาธิสิกขา หรือขบวนการฝึกอบรมจิตสำนึกเพื่อให้เกิดความเพียรชอบ 3. ปัญญาสิกขา หรือขบวนการทางความรู้จำนวน 12 ข้อ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตเยาวชนตามที่สำนักกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กำหนด แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านร่างกาย 2. ด้านจิตใจ 3. ด้านอารมณ์ และ 4. ด้านสังคม จำนวน 16 ข้อ

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้ว อำเภอเสาวชัย จังหวัดกาญจนบุรี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามจำนวน 207 ชุด และสามารถเก็บคืนมาได้ครบทั้งหมด จากนั้นได้ทำการตรวจสอบความครบถ้วนและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และพบว่าแบบสอบถามที่สมบูรณ์และสามารถนำมาวิเคราะห์ได้มีจำนวนทั้งสิ้น 187 ชุด คิดเป็นร้อยละ 90.34 ของแบบสอบถามทั้งหมด

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ บันทึกข้อมูลด้วยวิธีการจดบันทึกประกอบกับการบันทึกเสียงเพื่อความครบถ้วนของเนื้อหา หลังจากการสัมภาษณ์เสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลดิบที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งหมดมารวบรวม จัดหมวดหมู่ และวิเคราะห์ด้วยวิธีการที่เหมาะสม เพื่อจัดทำเป็นผลการวิจัยในลำดับถัดไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขากับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้ว อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี และใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันเพื่อทดสอบความสัมพันธ์

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงบริบทเพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาที่ลึกซึ้งและเชื่อมโยงกับสภาพการณ์จริง

ผลการวิจัย

1. ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้ว อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.50$, S.D.=0.77) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}=3.54$, S.D.=0.75) รองลงมาคือ ด้านร่างกาย ($\bar{X}=3.52$, S.D.=0.86), ด้านอารมณ์ ($\bar{X}=3.51$, S.D.=0.78) ซึ่งทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ส่วน ด้านสังคม ($\bar{X}=3.46$, S.D.=0.72) อยู่ในระดับปานกลาง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้ว

ระดับความคิดเห็น การพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้ว	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านร่างกาย	3.52	0.86	มาก
2. ด้านจิตใจ	3.54	0.75	มาก
3. ด้านอารมณ์	3.51	0.78	มาก
4. ด้านสังคม	3.46	0.72	ปานกลาง
ภาพรวม	3.50	0.77	มาก

2. หลักไตรสิกขามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของเยาวชนทุกมิติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า หลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) มีความสัมพันธ์เชิงบวกค่อนข้างสูงกับการบูรณาการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้ว อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ($r = .857^{**}$) หมายความว่า การนำหลักไตรสิกขามาใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการส่งเสริมการดำเนินชีวิตของเยาวชน ซึ่งจะทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านร่างกาย หลักไตรสิกขาโดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูงมาก ($r = .918^{**}$) แสดงให้เห็นว่าการมีวินัย (ศีลสิกขา) การฝึกสมาธิ (สมาธิสิกขา) และการเรียนรู้ด้วยปัญญา (ปัญญาสิกขา) มีส่วนสำคัญต่อสุขภาพกาย การดูแลตนเอง การป้องกันพฤติกรรมเสี่ยง และการสร้างสมดุลในวิถีชีวิตทางกายภาพของเยาวชน ด้านจิตใจ ความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($r = .890^{**}$) สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาจิตใจตามหลักสมาธิและปัญญาช่วยส่งเสริมความมั่นคงทางอารมณ์ เยาวชนสามารถควบคุมความคิด ความรู้สึก และตัดสินใจได้ด้วยเหตุผล ทำให้เกิดความเข้มแข็งทางจิตใจและมีแนวทางการดำเนินชีวิตที่ชัดเจน ด้านอารมณ์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูงมาก ($r = .893^{**}$) แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลชัดเจนของการฝึกสมาธิและการใช้ปัญญาในการจัดการอารมณ์ เยาวชนสามารถควบคุมอารมณ์ มีความแจ่มใส มีแรงบันดาลใจ และสามารถเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีสติ ด้านสังคม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($r = .875^{**}$) บ่งชี้ว่าหลักไตรสิกขาช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบทางสังคม การอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบวินัย การเสียสละเพื่อส่วนรวม และการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ทำให้เยาวชนสามารถปรับตัวได้ในสังคม และมีทักษะการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ จากองค์ประกอบทั้งสี่ด้านนี้ การบูรณาการหลักไตรสิกขามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม โดยเฉพาะในด้านร่างกายและอารมณ์พบว่ามีค่าสหสัมพันธ์สูงสุด แสดงให้เห็นว่าการฝึกวินัย สมาธิ และปัญญา ไม่เพียงแต่มีผลดีต่อสุขภาพจิตใจ แต่ยังมี

เชื่อมโยงโดยตรงกับการดูแลสุขภาพกายและการสร้างสมดุลในชีวิตประจำวัน เมื่อองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนำหลักการเหล่านี้ไปปรับใช้ ก็จะสามารถสร้างพื้นฐานที่มั่นคงและยั่งยืนให้กับคุณภาพชีวิตของเยาวชน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขากับและระดับความคิดเห็นเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้ว อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี

ตัวแปรต้น หลักไตรสิกขา	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)				
	เพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิต เยาวชนโดย ภาพรวม	ด้านร่างกาย	ด้านจิตใจ	ด้านอารมณ์	ด้านสังคม
โดยภาพรวม	.857**	.918**	.890**	.893**	.875**
1. ด้านศีลสิกขา	.841**	.654**	.537**	.573**	.517**
2. ด้านสมาธิสิกขา	.872**	.726**	.691**	.737**	.694**
3. ด้านปัญญาสิกขา	.890**	.765**	.724**	.718**	.683**

ผลการวิเคราะห์ พบว่า หลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชน ($r = .857^{**}$, $p < .01$) ต่อระดับความคิดเห็นเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้ว อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูง ($r = .857^{**}$) และเมื่อแยกตามองค์ประกอบ พบว่า หลักไตรสิกขา กับมิติด้านร่างกาย มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($r = .918^{**}$) ด้านจิตใจ มีความสัมพันธ์ค่อนข้างสูง ($r = .890^{**}$) ด้านอารมณ์ มีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูง ($r = .893^{**}$) และด้านสังคม มีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูง ($r = .875^{**}$) ตามลำดับ สำหรับศีลสิกขา หรือขบวนการระเบียบปฏิบัติและควมมีวินัย โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกสูงมาก ($r = .841^{**}$) โดยมีความสัมพันธ์ค่อนข้างสูงกับมิติด้านร่างกาย ($r = .654^{**}$) แต่สัมพันธ์ในระดับปานกลางกับด้านจิตใจ ($r = .537-.573^{**}$) และอารมณ์ ($r = .517^{**}$) สมาธิสิกขา หรือการฝึกอบรมจิตสำนึก มีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับค่อนข้างสูงโดยรวม ($r = .872^{**}$) โดยเฉพาะกับมิติร่างกาย ($r = .726^{**}$) ส่วนด้านจิตใจ ($r = .691^{**}$) อารมณ์ ($r = .737^{**}$) และสังคม ($r = .694^{**}$) อยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างสูง และปัญญาสิกขา หรือขบวนการทางการรับรู้ มีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับสูงมากโดยรวม ($r = .890^{**}$) โดยเฉพาะในมิติร่างกาย ($r = .765^{**}$), จิตใจ ($r = .724^{**}$) และอารมณ์ ($r = .718^{**}$) อยู่ในระดับค่อนข้างสูงขณะที่มิติด้านสังคม อยู่ในระดับปานกลาง ($r = .683^{**}$)

3. การบูรณาการหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้ว อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรีเป็น

แนวทางพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการเฉพาะของพื้นที่ โดยอาศัยข้อมูลเชิงลึกจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ พบว่า การบูรณาการนี้สามารถจำแนกได้ตามมิติต่าง ๆ ดังนี้ ในด้านร่างกาย พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้วร่วมกับโรงเรียนบ้านหนองนกแก้วได้จัดตั้งลานกีฬาเยาวชนเพื่อเป็นพื้นที่กลางสำหรับให้เยาวชนออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้วสนับสนุนอุปกรณ์และสถานที่ โดยมีกิจกรรมวิ่งและเล่นกีฬาหลายสัปดาห์ ทุกวันเสาร์ของสัปดาห์แรก ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 3 กล่าวว่า กิจกรรมนี้ช่วยให้เยาวชนมีสุขภาพดีขึ้น ลดพฤติกรรมเสี่ยง และยังเสริมความสัมพันธ์ในชุมชนให้แน่นแฟ้นขึ้น โดยการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบนี้ส่งเสริมทั้งสุขภาพกายและความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างชัดเจน ด้านจิตใจ มีการจัดค่ายปฏิบัติธรรมที่วัดบ้านหนองนกแก้ว โดยคณะสงฆ์ตำบลหนองนกแก้วร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้ว ในวันหยุดนักขัตฤกษ์และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 5 ชี้แจงว่า เยาวชนมีโอกาสดีกสติเพื่อรับมือกับความเครียดและปัญหาชีวิตผ่านการนั่งสมาธิและกิจกรรมปฏิบัติธรรมที่พระสงฆ์เป็นผู้ฝึกสอนให้อย่างเป็นขั้นตอน กระบวนการนี้ช่วยเสริมสร้างคุณธรรม เช่น ความเมตตา ความอดทน และทำให้จิตใจสงบมั่นคงมากยิ่งขึ้น ในมิติอารมณ์ โรงเรียนบ้านหนองนกแก้วและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองนกแก้วร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้ว จัดอบรมทักษะการจัดการความโกรธ ความวิตกกังวล และความเครียด ณ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลหนองนกแก้ว ทุกวันที่ 15 ของเดือน ในการจัดกิจกรรมนันทนาการได้รับการตรวจสุขภาพจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ทุก ๆ 2 เดือน โดยผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 4 ระบุว่าการจัดกิจกรรมศิลปะ ดนตรี และเกมเชิงสร้างสรรค์ ช่วยให้เยาวชนผ่อนคลาย ลดความตึงเครียด และทำให้พวกเขาเรียนรู้วิธีการจัดการอารมณ์อย่างมีความสุข กิจกรรมกลุ่มยังส่งเสริมการสร้างสัมพันธ์อันดีและลดความรู้สึกโดดเดี่ยวได้อีกด้วย ด้านสังคม ปัญญาสิกขามีการจัดกิจกรรมการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกันโดยกิจกรรมจิตอาสา เช่น โครงการพัฒนาชุมชนที่จัดขึ้นทุก 3 เดือน ตามกำหนดขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้ว โดยผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 1 กล่าวถึงความสำคัญนี้ว่า กิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้เยาวชนตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็นต่อการปรับตัวในสังคม จากกรณีตัวอย่างสามารถสรุปได้ว่าการบูรณาการหลักไตรสิกขาเป็นกรอบแนวคิดและเครื่องมือที่มีความเหมาะสมในการพัฒนาเยาวชนตำบลหนองนกแก้ว โดยเชื่อมโยงการพัฒนาในทุกมิติ ตั้งแต่สุขภาพร่างกายที่แข็งแรง สุขภาพจิตที่สงบและมีคุณธรรม การควบคุมอารมณ์อย่างสร้างสรรค์ ไปจนถึงการเรียนรู้และปรับตัวในสังคมอย่างรับผิดชอบ ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมและต่อเนื่องในพื้นที่สะท้อนให้เห็นถึงความตั้งใจและศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาเยาวชนอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้ว อำเภอลำลูกเกด จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านอารมณ์ และด้านสังคม เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านอารมณ์อยู่ในระดับมาก สำหรับด้านสังคม อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งหมายถึง การพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้ว อำเภอลำลูกเกด จังหวัดกาญจนบุรี มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมทางกาย สนับสนุนอุปกรณ์และสถานที่ในการจัดกิจกรรมนันทนาการได้รับการตรวจสุขภาพจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ทุก ๆ 2 เดือน ได้รับการพัฒนาด้านร่างกายจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่เสมอทำให้ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ มีการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอาทิการอบรมธรรมะ ฟังธรรม นั่งสมาธิ เรียนรู้กับ ครูพระ มีการจัดให้มีกิจกรรมเข้าค่ายพัฒนาจิตใจ ครูทุกคนในสถานศึกษาเป็นที่ปรึกษาแก่นักเรียนได้การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาทางด้านอารมณ์ ให้มีอารมณ์ที่แจ่มใส สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดี แก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าได้ มีความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกนกพร เพ็ชรพงศ์ และคณะ (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของครูในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร ผลการวิจัย พบว่า ครูมีบทบาทสูงในการเตรียมการสอนและจัดกิจกรรมที่น่าสนใจ ช่วยเหลือนักเรียนในกิจกรรมต่าง ๆ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเลือกตั้ง รวมถึงการให้รางวัลกับนักเรียนที่ทำดี และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของบุษราภรณ์ ติเยาว์ และคณะ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ขบวนการจิตอาสา : การขัดเกลาทางสังคมกับการพัฒนาตนเองของเยาวชนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาตนเองของเยาวชนจากจิตอาสาแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ส่งเสริมบุคลิกภาพและความมั่นใจ ด้านจิตใจ ส่งเสริมความเข้าใจอารมณ์และความอดทน ด้านความคิด ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ตระหนักว่าสังคมคือความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

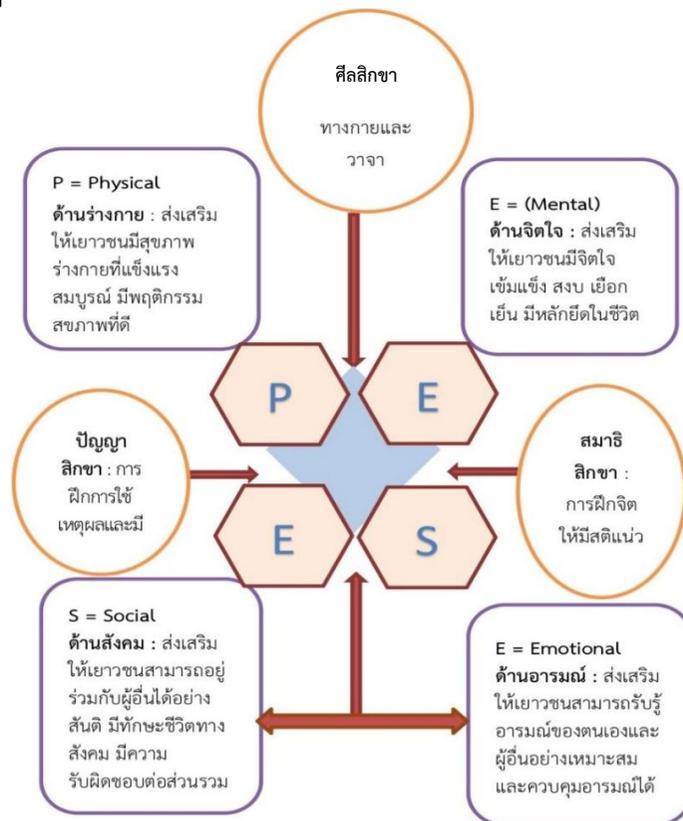
2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขา กับการบูรณาการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้ว อำเภอลำลูกเกด จังหวัดกาญจนบุรี มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($r=.857^{**}$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านศีลสิกขา ($r=.841^{**}$) และด้านสมาธิสิกขา ($r=.872^{**}$) มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก ส่วนด้านปัญญาสิกขา ($r=.890^{**}$) มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับค่อนข้างสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของสมพงษ์ สุนทรธรรม และคณะ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทุนมนุษย์ของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา พบผลการศึกษา

ดังนี้ 1. ด้านศีล จัดอบรมเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมทางกาย วาจาที่ดี เช่น โครงการปฏิบัติธรรมประจำเดือน โครงการปฏิบัติธรรมและฟังธรรมบรรยาย ส่งเสริมความโปร่งใสและความรู้ที่ตรงกับสายงาน เพื่อพัฒนาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคลากรและประชาชน 2. ด้านสมาธิ อบรมฝึกจิตใจให้มั่นคงและเชื่อมั่นในองค์กร ส่งเสริมให้บุคลากรมีใจมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อผลสัมฤทธิ์ขององค์กร และพัฒนาทัศนคติที่ดีในการบริการสาธารณะ 3. ด้านปัญญา สร้างองค์ความรู้ใหม่จากการทำงานและการฝึกอบรมแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าอย่างทันท่วงที พร้อมทั้งศึกษาวิชาการและเทคโนโลยีใหม่เพื่อพัฒนาระบบการทำงาน และเตรียมบุคลากรให้พร้อมสำหรับตำแหน่งที่สูงขึ้น ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาคน โดยเน้นการพัฒนาทั้งพฤติกรรม จิตใจ และปัญญาอย่างเป็นระบบ ซึ่งสะท้อนถึงการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาปรับใช้ในบริบทของการพัฒนาทุนมนุษย์และเยาวชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอานนท์ อานนโท (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทวีวัฒนา แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทวีวัฒนา เน้นที่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนผ่านการฝึกฝนใน 3 ด้าน ได้แก่ ศีล พฤติกรรม และความรับผิดชอบ สมาธิ การตั้งใจและมีสมาธิในการเรียนรู้ และปัญญา การรู้และวิเคราะห์ความจริง โดยนักเรียนได้มีโอกาสสวดมนต์และเรียนรู้การแผ่เมตตา นักเรียนมีความเข้าใจถึงความสำคัญของศีลในระหว่างสวดมนต์ ซึ่งส่งผลให้เกิดสมาธิและปัญญาสามารถนำทักษะไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

3. จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น เกี่ยวกับการบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้ว อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า การบูรณาการหลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนควรดำเนินผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น ค่ายคุณธรรม อบรมเชิงปฏิบัติ สร้างเครือข่ายชุมชนกับสถาบันการศึกษา ซึ่งผลการดำเนินกิจกรรมเหล่านี้จะส่งผลให้เยาวชนได้รับประสบการณ์ตรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ เป็นการสร้างวินัย การเรียนรู้ความเมตตา การคิดเชิงบวก และการเป็นผู้เสียสละต่อสังคม เยาวชนจะได้เรียนรู้ทั้งจากการปฏิบัติจริงและบทเรียนจากผู้ใหญ่ในชุมชน จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และการดำเนินงานไม่ควรจำกัดเฉพาะกิจกรรมในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาเท่านั้น แต่ควรขยายผลไปยังครอบครัว ชุมชน และองค์กรภาครัฐอื่น ๆ เพื่อสร้างระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการเติบโตของเยาวชนอย่างยั่งยืน ผู้ให้ข้อมูลต่างเห็นพ้องว่าการนำหลักไตรสิกขามาผนวกกับกิจกรรมในชีวิตประจำวันเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ช่วยให้เยาวชนรู้จักคิดวิเคราะห์ กระทำอย่างมีสติ และมีทัศนคติบวกต่อ

การใช้ชีวิต ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนในทุกยุคทุกสมัยแล้วนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระบรมยงค์ ขนติธมโม (2561) ได้ศึกษาเรื่อง กิจกรรมการพัฒนานักเรียนตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนเทศบาลทองผาภูมิจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งพบว่า การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพควรเน้นการสร้างความรู้ รับผิดชอบต่อหน้าที่ การเพิ่มพูนความรู้ และการบูรณาการสถาบันทางศาสนาเพื่อฝึกศีลสมาธิ และปัญญา แล้วนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตรประจำวัน อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดสิทธิชัย วิสุโท และคณะ.(2565) ได้ศึกษาเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี พบว่า การเตรียมความพร้อมและการจัดการด้านผู้สูงอายุทั้ง 5 ด้าน เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน ซึ่งต่างจากกลุ่มเป้าหมายของการศึกษานี้ที่มุ่งเน้นเยาวชนเป็นสำคัญ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้ว อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้ที่สำคัญหลายประการจากการสังเคราะห์งานวิจัยสรุปได้ 4 ด้าน ดังนี้

ด้านร่างกาย (Physical) ส่งเสริมให้เยาวชนมีสุขภาพแข็งแรง มีวินัย ดูแลตนเอง เลี่ยงอบายมุข มีสติในกิจกรรม และเข้าใจโภชนาการ โดยเน้นการทำงานร่วมกันของหน่วยงานเพื่อสร้างพื้นฐานสุขภาพที่ดีให้เยาวชน

ด้านจิตใจ (Mental) เน้นการฝึกจิตใจให้เข้มแข็ง สงบ เยือกเย็น ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ฝึกสมาธิ การควบคุมความคิดและการกระทำ เป็นรากฐานให้เติบโตอย่างมีความสุข

ด้านอารมณ์ (Emotional) พัฒนาให้เยาวชนเข้าใจและจัดการอารมณ์ตนเอง ควบคุมความโกรธและความเครียด รับรู้อารมณ์ผู้อื่น ส่งเสริมสุขภาพจิตดีเพื่อการใช้ชีวิตอย่างมั่นใจ

ด้านสังคม (Social) สร้างทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ ฝึกการสื่อสาร การฟัง แก้ไขปัญหาความขัดแย้ง มีจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกแก้ว ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนโดยผสมผสานหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เข้าสู่กระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง
2. จัดตั้ง ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนตามหลักไตรสิกขา เพื่อรองรับกิจกรรมเชิงปฏิบัติ เช่น ค่ายคุณธรรม กิจกรรมพัฒนาจิตใจ และกิจกรรมชุมชน
3. พัฒนาความร่วมมือกับภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อเป็นเครือข่ายสนับสนุนการเรียนรู้ด้านคุณธรรมและทักษะชีวิต

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. โรงเรียนและชุมชนควรบูรณาการหลัก ศีล สมาธิ ปัญญา เข้าในรายวิชาหลัก เช่น สุขศึกษา สังคมศึกษา และแนะแนว รวมถึงจัดเป็น กิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น นั่งสมาธิ ฝึกสติ หรือโครงการคุณธรรม
2. สร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีฐานคิดด้านพุทธธรรม เพื่อจัดกิจกรรมเสริมพัฒนาทักษะชีวิตและคุณธรรมสำหรับเยาวชนนอกชั้นเรียน และส่งเสริมให้ครอบครัวมีบทบาทเป็นต้นแบบในการอบรมเลี้ยงดู

3. จัดตั้งเครือข่ายเยาวชนจิตอาสา เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะ สร้างพื้นที่ให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อสังคม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายการศึกษาการบูรณาการหลักไตรสิกขาในหลากหลายบริบท เช่น โรงเรียน ครอบครัว ชุมชน หรือองค์กรเอกชน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างและปัจจัยความสำเร็จ

2. ควรศึกษาเชิงประเมิณผลว่า การบูรณาการหลักไตรสิกขาส่งผลต่อคุณภาพชีวิตเยาวชนทั้ง 4 มิติ (กาย จิตใจ อารมณ์ สังคม) ในเชิงพฤติกรรมและเชิงทัศนคติอย่างไร

3. ควรวิจัยบทบาทของบุคคลต้นแบบ เช่น ครู พระสงฆ์ หรือผู้นำชุมชนในการถ่ายทอดหลักไตรสิกขา และศึกษาปัจจัยที่ทำให้การถ่ายทอดสำเร็จหรือล้มเหลว

4. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการตามหลักไตรสิกขากับกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วม เพื่อประเมินผลลัพธ์ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กนกพร เพ็ชรพงศ์ และคณะ. (2546). *บทบาทของครูในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร* (สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2564). *กฎหมายเด็กและเยาวชน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ. (2546). *ทิศทางทรงปกครองท้องถิ่นของไทยและต่างประเทศเปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

บุษราภรณ์ ดีเยาว์ และคณะ. (2562). *ขบวนการจิตอาสา : การขัดเกลาทางสังคมกับการพัฒนาตนเองของเยาวชนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 7(ฉบับเพิ่มเติม), 67-78.

พระครูปลัดสิทธิชัย วิสุทโธ และคณะ. (2565). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี*. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*, 7(2), 194-208.

พระบรรมงก์ ขนติธมโม. (2561). *กิจกรรมการพัฒนานักเรียนตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนเทศบาลทองผาภูมิจังหวัดกาญจนบุรี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาอานนท์ อานนโท. (2560). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อพัฒนา ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทวีวัฒนา (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมพงษ์ สุนทรธรรม และคณะ. (2566). การพัฒนาทุนมนุษย์ของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 12(4), 339-350.
- สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี. (2567). *ประวัติความเป็นมา*. สืบค้น 20 เมษายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/KQcCN>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2567). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11*. สืบค้น 20 เมษายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/rvKdi>
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

คุณภาพการให้บริการในการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มพิธีการศพ
ที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี
โดยการประยุกต์หลักพุทธธรรม*

QUALITY OF SERVICE IN THE PERFORMANCE OF PERSONNEL
IN THE FUNERAL RITES GROUP BESTOWED KANCHANABURI PROVINCIAL
CULTURAL OFFICE BY APPLYING BUDDHADHAMMA

อัครชัย พงษ์ช้าง, พระวิสุทธิพงษ์เมธี (วีระ มหาวิโร), สุริยา รักษาเมือง
Attachai Phongchang, Phrawisutthipongmethee (Vira Mahaviro), Suriya Raksamueang
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: james_tet06@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการด้านการปฏิบัติหน้าที่พิธีการศพที่ได้รับพระราชทานของบุคลากรกลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหัตถุธรรมกับคุณภาพการให้บริการด้านการปฏิบัติหน้าที่พิธีการศพที่ได้รับพระราชทานของบุคลากรกลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี 3. นำเสนอคุณภาพการให้บริการในการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี โดยการประยุกต์หลักพุทธธรรมเป็นการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณใช้เครื่องมือแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างหลักการสุ่มแบบแบ่งชั้นของผู้มาติดต่อขอรับบริการ จำนวน 140 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงาน จำนวน 10 คน โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับคุณภาพการให้บริการในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.60$) 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหัตถุธรรมกับระดับคุณภาพการให้บริการ พบว่า หลักสังคหัตถุธรรม โดยภาพรวมกับการประยุกต์หลักพุทธธรรม โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($r = .752^{**}$) 3. คุณภาพการ

* Received August 28, 2025; Revised September 26, 2025; Accepted October 11, 2025

ให้บริการในการปฏิบัติหน้าที่ ประกอบด้วย 1. ด้านการให้บริการที่น่าเชื่อถือ 2. ด้านการให้บริการที่เหมาะสม 3. ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ 4. ด้านความสามารถในการแก้ไขปัญหา โดยบูรณาการหลักสังคหัตถธรรม 4 ได้แก่ 1. ด้านทาน คือ การให้ 2. ด้านปิยวาจา คือ การพูด 3. อุตถจริยา คือ การประพฤติตน 4. สมานัตตตา คือ การวางตนให้เหมาะสมกับการให้บริการการพัฒนาคุณภาพการให้บริการโดยการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในคุณภาพการให้บริการ คือ สังคหัตถธรรมจะเป็นการพัฒนาคุณภาพการให้บริการในด้านต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: คุณภาพการให้บริการ; การปฏิบัติงานของกลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี; การประยุกต์หลักพุทธธรรม

Abstract

This research article has the following objectives: 1. to study the level of service quality in performing royal funeral ceremonies among personnel of the Royal Funeral Ceremony Group, Office of Kanchanaburi Provincial Cultural Affairs. 2. to study the relationship between the principles of Sangahavatthu Dhamma and the service quality in performing royal funeral ceremonies among personnel of the Royal Funeral Ceremony Group, Office of Kanchanaburi Provincial Cultural Affairs. 3. to present the service quality in the performance of duties by personnel of the Royal Funeral Ceremony Group, Office of Kanchanaburi Provincial Cultural Affairs through the application of Buddhist principles. This study employed a mixed-methods research design. The quantitative research used a questionnaire as a tool, with stratified random sampling of 140 service recipients. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation, along with a one-way analysis of variance. The qualitative research employed in-depth interviews with 10 individuals involved in the administration, and the data were analyzed using descriptive content analysis.

The findings reveal that 1. Respondents were mostly male (50%), aged 31–40 years (38.60%), married (52.90%), held a bachelor's degree (48.60%), and had participated in royal cremation ceremonies as collaborators (65%). Overall, Unit was rated at the highest level (\bar{x} =4.60). 2. There was a high positive correlation between Sangahavatthu Dhamma and the application of

Buddhist principles in service delivery ($r = .752^{**}$). 3. Service quality comprised four aspects: reliability, appropriateness, adequacy, and problem-solving capability. These were enhanced through the integration of Sangahavattthu Dhamma: Dana (generosity) willingness to give and support; Piyavaca (kind speech) using courteous and respectful language; Atthacariya (beneficial conduct) acting in ways that bring value to others; and Samanattata (impartiality) maintaining fairness and appropriate demeanor. The application of these principles contributed to more effective and efficient service performance in all dimensions.

Keywords: Quality of Service; Performance in Group Bestowed Kanchanaburi Provincial Cultural Office; Applying Buddhadhamma

บทนำ

พิธีการศพที่ได้รับพระราชทานถือได้ว่าเป็นงานที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งมีความละเอียดอ่อนต้องสร้างความประทับใจและความพึงพอใจให้กับผู้รับบริการเพื่อให้ผู้มีสิทธิได้รับเกียรติอันสูงยิ่งในวาระสุดท้ายแห่งชีวิต เนื่องด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราโชบาย มอบภารกิจพิธีการศพให้กระทรวงวัฒนธรรมรับไปดำเนินการ เพื่อขยายการดำเนินงานไปสู่พสกนิกร ทั่วประเทศให้ได้รับพระราชทานเกียรติยศในวาระสุดท้ายแห่งชีวิต ยังความปลื้มอย่างหาที่สุดมิได้แก่ผู้วายชนม์และครอบครัว กระทรวงวัฒนธรรมดำเนินการ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2562 เพื่อให้ข้าราชการ บุคคลที่ทำคุณประโยชน์ และประชาชน ที่มีสิทธิตามหลักเกณฑ์ที่สำนักพระราชวังกำหนด ซึ่งเป็นบุคคลผู้ประกอบคุณงามความดีที่เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ โดยดำเนินการเต็มรูปแบบ ในวันที่ 1 พฤษภาคม 2562 (กองพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน กระทรวงวัฒนธรรม, 2562)

การปฏิบัติงานพิธีการศพที่ได้รับพระราชทานมีความเกี่ยวข้องกับการให้บริการ การบริการเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้ผู้ติดต่อขอรับบริการได้รับการบริการที่ดีมีมาตรฐาน สร้างความพึงพอใจตอบสนองความต้องการผู้รับบริการ คุณภาพการให้บริการ หมายถึง การมอบสิ่งที่ลูกค้าต้องการสามารถใช้งานได้ดีพอใจ และมีความตั้งใจจริงในการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องทำให้ได้รับความพึงพอใจสูงสุด ดังนั้น ทุกองค์กรได้สร้างคุณภาพการให้บริการเพราะคุณภาพเป็นปัจจัย แห่งความสำเร็จ และความอยู่รอดขององค์กร (ประไพทิพย์ ลือพงษ์, 2560) การอำนวยความสะดวก และการตอบสนองความต้องการของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการต้องใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ คำนึงถึงความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงานการมีส่วนร่วมของประชาชน การเปิดเผยข้อมูลติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ตามความเหมาะสมของแต่ละภารกิจ (พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 (ฉบับที่ 5), 2545)

ปัจจุบันได้มีการนำหลักคุณธรรม จริยธรรม และคำสอนทางพระพุทธศาสนา มาปรับใช้ควบคู่กับคุณภาพการให้บริการนำมาประยุกต์ใช้พัฒนาคุณภาพการให้บริการให้ดียิ่งขึ้น หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาตามหลักสังคหวัตถุธรรม แปลว่า ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว หมายถึง หลักธรรมเครื่องสงเคราะห์ กันและกันที่ยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสานหมู่คนไว้สามัคคีมี 4 อย่าง คือ 1. ทาน คือ การให้การแบ่งปันสิ่งของผู้อื่น เอื้อเพื่อเอื้อแก่ 2. ปิยวาจา หรือเปรยยวชชะ คือ การพูดด้วยวาจาเป็นที่ไพเราะหรือซาบซึ้งใจ 3. อตถจริยา คือ ความประพฤติสิ่งที่ดีควรเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ตลอดถึงช่วยผู้อื่น 4. สมานัตตตา คือ ความเป็นผู้วางตนให้เหมาะสม ไม่ประพฤติตัวที่ไม่ดี ภาวะบุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมถูกต้อง ตามหลักธรรมในแต่ละกรณีเป็นหลักที่สามารถจดจำได้ง่าย คือ โอบอ้อมอารี วจีไพเราะ สงเคราะห์ชุมชน วางตนให้เหมาะสม (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2561) หลักพุทธธรรมที่กล่าวมานี้ถือว่าเป็นหัวใจแห่งการบริการในทางพระพุทธศาสนา

ดังนั้น การปฏิบัติงานกลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี แม้จะมีความสำคัญแต่ยังขาดการศึกษาที่เน้นการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการให้บริการอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาคุณภาพการให้บริการในการปฏิบัติงานของบุคลากร กลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี โดยการประยุกต์ หลักพุทธธรรม เพื่อศึกษาถึงคุณภาพการให้บริการโดยนำหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนา หลักสังคหวัตถุธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการด้านการปฏิบัติหน้าที่พิธีการศพที่ได้รับพระราชทานของบุคลากร กลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการด้านการปฏิบัติหน้าที่พิธีการศพที่ได้รับพระราชทานของบุคลากรกลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุธรรมกับคุณภาพการให้บริการด้านการปฏิบัติหน้าที่พิธีการศพที่ได้รับพระราชทานของบุคลากรกลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี

3. เพื่อนำเสนอคุณภาพการให้บริการในการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี โดยการประยุกต์หลักพุทธธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร คือ ประชาชนที่มาใช้บริการ ณ กลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี ระหว่างเดือน มีนาคม ถึง มิถุนายน 2567 ได้แก่ 1. ทายาทของผู้วายชนม์ จำนวน 56 คน 2. ผู้ร่วมงานพิธีพระราชทานเพลิงศพ จำนวน 154 คน รวมทั้งสิ้น 210 คน (สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม กองพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน กลุ่มติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานพิธี, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มาใช้บริการ ณ กลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 210 คน โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบสะดวก Convenience Sampling ระดับความคลาดเคลื่อน ที่ 0.05 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของประชาชนที่มาใช้บริการ ณ กลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี

เดือน	จำนวนประชากร (N)	กลุ่มตัวอย่าง (n)
มีนาคม	46	31
เมษายน	65	43
พฤษภาคม	54	36
มิถุนายน	45	30
รวม	210	140

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกรวมทั้งสิ้น จำนวน 10 คน จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ 1. กลุ่มผู้บริหาร ผู้อำนวยการกลุ่มในสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 4 คน 2. กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในการประสานการขอรับ

พระราชทาน จำนวน 3 คน 3. กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานตามภารกิจพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน จำนวน 3 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล โดยจะเป็นแบบกำหนดคำตอบให้ (Check List) และเติมคำในช่องว่าง ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการให้บริการในการปฏิบัติหน้าที่ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1. ด้านการให้บริการที่น่าเชื่อถือ 2. ด้านการให้บริการที่เหมาะสม 3. ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา และ 4. ด้านการตอบสนองที่รวดเร็ว ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการให้บริการ มี 4 ด้าน 1. ทาน (การให้) 2. ปิยวาจา (การพูด) 3. อตถจริยา (ความประพฤติ) 4. สมานัตตตา (การวางตนให้เหมาะสม) ตอนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Question) ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหา และอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการในการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) คำถามปลายเปิด เรื่อง คุณภาพการให้บริการในการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี มีจำนวน 3 ข้อคำถาม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ การเก็บรวบรวมสำรวจจากกลุ่มตัวอย่าง

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้จนครบทุกประเด็น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ 1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถาม โดยใช้ตารางแสดงค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2. การวิเคราะห์เชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-moment Correlation Coefficient) เป็นค่าวัดความสัมพันธ์ เพื่อทดสอบสมมติฐานค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) โดยทั่วไปนิยมใช้สัญลักษณ์ (r) แทนสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของกลุ่มการบอกระดับหรือขนาดของความสัมพันธ์จะใช้ตัวเลขของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Hinkle, 1998)

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยนำข้อมูล มาถอดเสียงบันทึกเป็นข้อความ จำแนกและเรียบเรียงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) และนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ระดับคุณภาพการให้บริการในการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นคุณภาพการให้บริการในการปฏิบัติหน้าที่พิธีการศพที่ได้รับพระราชทานของบุคลากรกลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี

การให้บริการในการปฏิบัติหน้าที่	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านการให้บริการที่น่าเชื่อถือ	4.45	0.35	มากที่สุด
2. ด้านการให้บริการที่เหมาะสม	4.48	0.39	มากที่สุด
3. ด้านความสามารถในการแก้ไขปัญหา	4.43	0.41	มากที่สุด
4. ด้านการตอบสนองที่รวดเร็ว	4.60	0.41	มากที่สุด
ภาพรวม	4.60	0.39	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความคิดเห็นคุณภาพการให้บริการในการปฏิบัติหน้าที่พิธีการศพที่ได้รับพระราชทานของบุคลากรกลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.60$, S.D.=0.39) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัจจวัตธรรมกับระดับคุณภาพการให้บริการในการปฏิบัติหน้าที่พิธีการศพที่ได้รับพระราชทานของบุคลากรกลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัจจวัตธรรมกับคุณภาพการให้บริการในการปฏิบัติหน้าที่พิธีการศพที่ได้รับพระราชทานของบุคลากรกลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ตัวแปรตาม				
	คุณภาพการให้บริการในการปฏิบัติหน้าที่พิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน	1. ด้านการให้บริการที่น่าเชื่อถือ	2. ด้านการให้บริการที่เหมาะสม	3. ด้านความสามารถในการแก้ไขปัญหา	4. ด้านการตอบสนองที่รวดเร็ว
ตัวแปรอิสระ					
หลักสัจจวัตธรรมโดยภาพรวม	.447**	446**	502**	520**	183*
1. ด้านทาน (ให้)	515**	542**	614**	705**	176*

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัจหวัดอุธรรมกับคุณภาพการให้บริการในการปฏิบัติหน้าที่พิธีการศพที่ได้รับพระราชทานของบุคลากรกลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทานสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี (ต่อ)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ตัวแปรตาม				
	คุณภาพการให้บริการในการปฏิบัติหน้าที่พิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน	1. ด้านการให้บริการที่นำเชือก	2. ด้านการให้บริการที่เหมาะสม	3. ด้านความเสมอภาคในการแก้ไข้ปัญหา	4. ด้านการตอบสนองที่รวดเร็ว
ตัวแปรอิสระ					
2. ด้านปียวาจา (การพูด)	680**	665**	703**	773**	249*
3 ด้านอรรถจริยา (ความประพฤติ)	752**	042	055	013	034
4. ด้านสมานัตตตา (การวางตนให้เหมาะสม)	642**	443**	520**	629**	209*

จากตารางที่ 3 พบว่า หลักสัจหวัดอุธรรมโดยภาพรวม กับระดับความคิดเห็นคุณภาพ การให้บริการในการปฏิบัติหน้าที่พิธีการศพที่ได้รับพระราชทานของบุคลากรกลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R = .447^{**}$)

3. การพัฒนาคุณภาพการให้บริการในการปฏิบัติหน้าที่พิธีการศพที่ได้รับพระราชทานของบุคลากรกลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า การพัฒนาการให้บริการประชาชน สนใจใส่ใจจริงใจในการปฏิบัติงาน ไม่มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน มีความซื่อสัตย์สุจริตในการให้บริการอย่างเป็นมิตร สร้างความประทับใจและความพึงพอใจแก่ทายาทผู้วายชนม์ และประชาชนผู้พบเห็นมีความพร้อมตรงต่อเวลา รวดเร็วปฏิบัติงานตามเวลาที่กำหนดจัดลำดับการให้บริการ ตามขั้นตอน การให้บริการด้วยความถูกต้อง แนะนำขั้นตอนการปฏิบัติได้เป็นอย่างดีแก้ไขปัญหาดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อย ตามแบบแผนโบราณราชประเพณีที่ได้ปฏิบัติมาให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีตามพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีการประยุกต์ใช้หลักสัจหวัดอุธรรม 1. ทาน การให้ปลุกจิตสำนึกที่ดีให้กับเจ้าหน้าที่ในการให้บริการทายาทผู้วายชนม์และประชาชน ด้วยความเสียสละแบ่งปัน 2. ด้านปียวาจา การพูดด้วย วาจาสุภาพ ไพเราะ และต้องการสื่อสารสร้างความเข้าใจที่ดี เกิดการมิตรที่ดีต่อผู้มาขอรับบริการ 3. ด้านอรรถจริยา การประพฤติปฏิบัติตนมีระเบียบวินัย ทำให้งานสำเร็จลุล่วง 4. ด้านสมานัตตตา การปฏิบัติงานการปฏิบัติประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างความรัก ความสามัคคีลดความขัดแย้ง นำงานไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อคุณภาพการให้บริการในการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี

1. ด้านการให้บริการที่น่าเชื่อถือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดำเนินการเป็นอย่างดี น่าเชื่อถือเจ้าหน้าที่มีความรู้ความเข้าใจ มีเป้าหมายเพื่อที่จะมุ่งให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี การปฏิบัติงานสมพระเกียรติตามพระบรมราโชบายถูกต้องตามหลักการที่สำนักพระราชวังกำหนด และที่สำคัญการปฏิบัติงานนั้นไม่มีค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปรีชา ศรีสุข (2565) ที่ได้วิจัยเรื่อง คุณภาพการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านพบว่าด้านความเสมอภาคอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก

2. ด้านการบริการที่เหมาะสม การให้บริการของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานพิธีปฏิบัติงานตามกำหนดการที่หมายรับสั่งระบุงการแต่งกายสุภาพเรียบร้อยเป็นแบบอย่างที่ดี เจ้าหน้าที่ให้การต้อนรับให้เกียรติและบริการด้วยความเป็นมิตร เจ้าหน้าที่แนะนำขั้นตอน วิธีการได้อย่างชัดเจนสามารถตอบข้อสงสัยได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของแพรวนภา มหามาตย์ และคณะ (2565) วิจัยเรื่อง คุณภาพการให้บริการประชาชนของสำนักงานขนส่งจังหวัดนนทบุรี พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อคุณภาพการให้บริการภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านกระบวนการหรือขั้นตอนการให้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด

3. ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา มีการจัดการปัญหาได้เป็นอย่างดี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องวิจัยของอานันต์ เผ่าศิริ และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในการให้บริการเกี่ยวกับงานพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานในการให้บริการเกี่ยวกับงานพิธีการศพที่ได้รับพระราชทานโดยรวมอยู่ในระดับมาก

4. ด้านการตอบสนองที่รวดเร็ว สอดคล้องกับวิจัยของพระครูวรธรรมวาที ฉันทวุฑฒ์ และคณะ (2566) วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ทำการปกครองในจังหวัดปทุมธานี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ช่วยเหลือ กิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจมาเสมอกันกับเพื่อนร่วมงาน ทำงานเป็นทีมมุ่งผลสัมฤทธิ์ขององค์กรเป็นที่ตั้ง

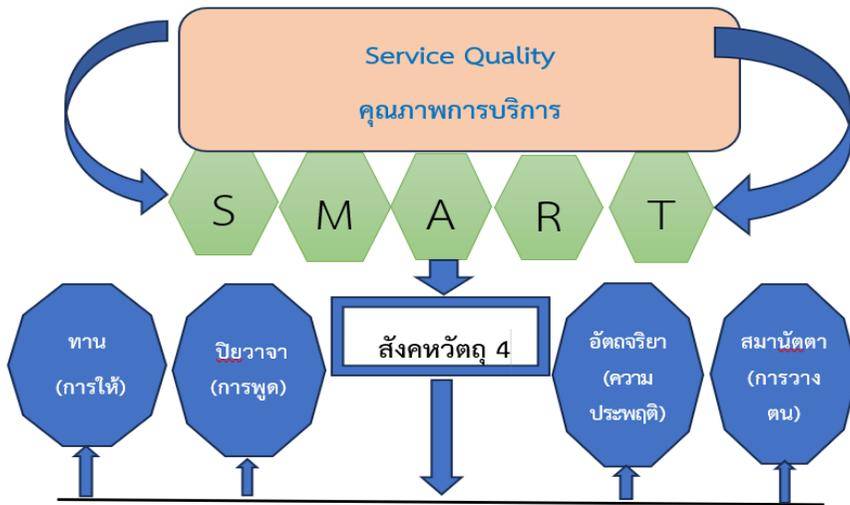
2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุธรรมกับระดับคุณภาพการให้บริการ โดยภาพรวมกับคุณภาพการให้บริการด้านการให้บริการที่น่าเชื่อถือ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($r = .446^{**}$) หลักสังคหวัตถุธรรม โดยภาพรวมกับคุณภาพการให้บริการ ด้านการให้บริการที่เหมาะสม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($r = .502^{**}$) หลักสังคหวัตถุธรรม โดยภาพรวมกับคุณภาพการให้บริการด้านความสามารถ

ในการแก้ไขปัญหา มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($r = .520^{**}$) หลักสังคหวัตถุธรรม โดยภาพรวมกับคุณภาพการให้บริการด้านการตอบสนองที่รวดเร็ว มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ ($r = .183^*$) สอดคล้องกับวิจัยของเทวิซ สุทธิประเสริฐ และคณะ (2567) วิจัยเรื่องการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการของกลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทานสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี พบว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการของกลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านวจีไพเราะ (ปิยวาจา) ด้านโอบอ้อมอารี (ทาน) ด้านวางตนเหมาะสม (สมานัตตตา) และด้านสงเคราะห์ผู้คน (อตถจริยา)

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการในการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี โดยนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ คือ 1. ด้านการให้บริการที่น่าเชื่อถือ 2. ด้านการให้บริการที่เหมาะสม 3. ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ 4. ด้านความสามารถในการแก้ไขปัญหาโดยบูรณาการหลักสังคหวัตถุธรรม 4 ได้แก่ 1. ด้านทาน คือ การให้ 2. ด้านปิยวาจา คือ การพูด 3. อตถจริยา คือ การประพฤติตน 4. สมานัตตตา คือ การวางตนให้เหมาะสมกับการให้บริการการพัฒนาคุณภาพการให้บริการโดยการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในคุณภาพการให้บริการ คือ สังคหวัตถุธรรมจะเป็นการพัฒนาคุณภาพการให้บริการในด้านต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นสอดคล้องกับวิจัยของพระมหาอนุวัฒน์ อนุตตโร (2565) วิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการทำงานเป็นทีมด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการบริการเป็นเลิศ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวิจัยตั้งแต่ต้น จึงได้หลักทฤษฎี SMART โมเดลขึ้น เป็นการสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยนี้โดยเฉพาะ โดยนำเอาผลการวิจัยเชิงปริมาณ และมีความสัมพันธ์สูงสุดระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามนำมาเป็นสาระสำคัญในการสังเคราะห์ และประเด็นดังกล่าวได้พิจารณาถึงความสอดคล้องกันระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ เมื่อได้ข้อสรุปและประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์แล้วจึงได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ ดังภาพที่ 1 ต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง คุณภาพการให้บริการในการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี ทำให้ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัย ดังปรากฏเป็น SMART โมเดลสรุปได้ดังนี้

S = Service การบริการ หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานพิธีปฏิบัติงานตามหมายรับสั่งเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้มาติดต่อขอรับบริการและเป็นไปตามพระบรมราโชบายสิ่งที่สำคัญก็คือการบริการการดำเนินงานให้เป็นไปตามแนวทางที่สำนักพระราชวังกำหนด การดูแลเอาใจใส่งานและระบบงานเพื่อให้งานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมพระเกียรติ

M = Management การจัดการ หมายถึง การที่หน่วยงานมีการดำเนินงานการจัดทำอำนวยการความสะดวกในองค์กร การบริหารจัดการงานบุคลากรต่าง ๆ การแบ่งงานมอบหมายงานจัดสรรกำลังเจ้าหน้าที่ในการดำเนินงาน

R = Reliable การเชื่อถือได้ พึ่งพาได้ คือ เจ้าหน้าที่จำเป็นต้องใช้ความรู้ทักษะหลาย ๆ ด้านนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นศาสตร์และศิลป์จึงจำเป็นต้องใช้ควบคู่กัน เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ การปฏิบัติงานเป็นที่ยอมรับแก่ผู้ที่ได้พบเจอและผู้ที่ได้ร่วมงานได้อย่างถูกต้อง การปฏิบัติงานพิธีจำเป็นอย่างยั้งที่ต้อต้องมีทักษะไม่ว่าจะเป็นการพูดความประพฤติ วินัยของเจ้าหน้าที่

T = Troubleshooting การแก้ปัญหา คือ การที่เจ้าหน้าที่สามารถจัดการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างดี การดำเนินงานสามารถดำเนินงานได้อย่างคล่องตัว

เกิดประโยชน์สูงสุดการปฏิบัติงานพิธีเป็นการดำเนินงานตามขั้นตอนหากสามารถจัดการปัญหาเฉพาะหน้าได้ดีแล้วก็จะไม่เกิดปัญหาตามมาสามารถตอบสนองความต้องการของผู้มาติดต่อขอรับบริการได้เป็นอย่างดี

A = And และเป็นการเชื่อมคำ คือ หากเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินงานมาทั้ง 3 ข้อ มาข้างต้นแล้ว จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงหลักพุทธธรรม ซึ่งได้แก่ ทาน (การให้) ปิยวาจา (การพูด) อตถจริยา (ความประพฤติ) สมานัตตตา (การวางตน) ในการดำเนินงานการปฏิบัติงานได้อย่างดีเยี่ยม จึงนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการดำเนินงานได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า คุณภาพการให้บริการจำเป็นต้องใช้ คือ SMART โมเดล 1. S = Service การบริการ 2. M = Management การจัดการด้านบริการ 3. R = Reliable การเชื่อถือได้ ฟังพาได้ 4. T = Troubleshooting การแก้ปัญหา A = And และเป็นการเชื่อมคำ หากใช้ควบคู่กับหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งได้แก่ ทาน (การให้) ปิยวาจา (การพูด) อตถจริยา (ความประพฤติ) สมานัตตตา (การวางตน) ก็จะเกิดประโยชน์สูงสุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี ควรมีกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการดำเนินการเผยแพร่ปลุกฝังเยาวชนคนรุ่นใหม่เพื่อให้รับทราบและสร้างความเข้าใจร่วมกัน

2. กลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรีควรมีกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนา ปรับปรุง การให้เป็นหน่วยงานที่มีการให้บริการที่เป็นมาตรฐาน

3. กลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรีควรมีกำหนดนโยบายการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน หรือหลักสูตรการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรในสำนักงาน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. กลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี ควรจัดการอบรมปลุกฝังให้เจ้าหน้าที่ทุกคนมีใจรักในงานบริการ มีความเต็มใจและกระตือรือร้นในการให้บริการ ให้บริการด้วยถ้อยคำสุภาพ อ่อนหวาน น่าฟัง

2. กลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี ควรจัดการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีให้กับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานพิธีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลายช่องทาง เพื่อเพิ่มแหล่งเรียนรู้สร้างการรับรู้

3. กลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี ควรจัดให้มีการอบรมศาสนาพิธีกรและการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่มีความพร้อมและทักษะในการสื่อสารทางราชการเป็นแบบทางการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษากลยุทธ์ในการให้บริการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลและนำผลที่ได้ไปพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

2. ควรศึกษาแบบเทียบรูปแบบการให้บริการขององค์กรภาคเอกชนที่มีผลการให้บริการที่ดีมีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับ เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

3. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมอื่นๆ ในการบูรณาการการให้บริการเช่น หลักอิทธิบาท 4 หลักสาราณียธรรม 6 หลักพละ 4 เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2561). *ศาสนาพิธีและมารยาทไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กองพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน กระทรวงวัฒนธรรม. (2562). *คู่มือเกี่ยวกับการปฏิบัติงานพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- เดวิซ สุทธิประเสริฐ และคณะ. (2567). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการของกลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทานสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี. *วารสารบรรณการศึกษามนุษยสังคมศาสตร์*, 5(1), 341-353.
- ประไพทิพย์ ลือพงษ์. (2560). *การควบคุมคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปรีชา ศรีสุข. (2565). *คุณภาพการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวรธรรมวาที ฉนทุฑูฑโฒ และคณะ. (2566). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ทำการปกครองในจังหวัดปทุมธานี. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 6(4), 133-142.
- พระมหาอนุวัฒน์ อนุตตโร. (2565). *การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 (ฉบับที่ 5). (2545, 2 ตุลาคม).
ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 119 ตอนที่ 99. หน้า 1-2.
- แพรวนภา มหามาศย์ และคณะ. (2565). คุณภาพการให้บริการประชาชนของสำนักงาน
ขนส่งจังหวัดนนทบุรี. *วารสารวิชาการรัตนบุศย์*, 4(2), 56-68.
- สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม กองพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน กลุ่มติดตามและ
ประเมินผลการปฏิบัติงานพิธี. (2567). *ทำเนียบข้อมูลที่ตั้งของหน่วยงานในสังกัด
สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม ในภารกิจพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน.*
สืบค้นเมื่อ 31 พฤษภาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/G2pmP>
- อานันต์ เผ่าศิริ และคณะ. (2565). ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในการให้บริการเกี่ยวกับงานพิธี
การศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารวิชาการ
รัตนบุศย์*, 4(2), 15-29.
- Hinkle, D. E. (1998). *Applied Statistic for the Behavioral Sciences*. Boston:
Houghton Mifflin.

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำ
แผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง
จังหวัดกาญจนบุรี*

BUDDHIST INTEGRATION FOR PROMOTING PEOPLE'S PARTICIPATION
IN PLAN FORMULATION FOR COMMUNITY DEVELOPMENT
OF MUANG KANCHANABURI CITY MUNICIPALITY
AT MUANG DISTRICT IN KANCHANABURI PROVINCE

กนกลักษณ์ สุรินทร์จันทร์, ธิติวุฒิ หมั่นมี, สุริยา รักษาเมือง
Kanoklak Surinjan, Thitiwut Manmee, Suriya Raksamueng
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: baankabee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี 2. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่ดังกล่าว โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. นำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำนวน 393 คน ด้วยแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และค่าเอฟ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูป หรือคน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.31, S.D.=0.50) โดยด้านการได้รับผลประโยชน์มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ การปฏิบัติการ การประเมินผล และการตัดสินใจ 2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ไม่แตกต่างกันตามเพศ แต่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตามอายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ และรายได้ และ 3. การบูรณาการหลัก
อธิปไตยธรรม 7 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
เป็นการผสมผสานหลักธรรมทางพุทธศาสนาอย่างมีคุณธรรม โดยเน้นการประชุมอย่าง
สม่ำเสมอ รับฟังผู้ใหญ่ เคารพสิทธิสตรี ปกป้องปวงชนียสถานและพระภิกษุ ซึ่งหากนำหลัก
อธิปไตยธรรม 7 มาบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำ
แผนพัฒนาท้องถิ่น และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน จะทำให้กระบวนการ
จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี เป็นไปอย่างโปร่งใส เป็นธรรม
นำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; อธิปไตยธรรม 7; การมีส่วนร่วมของประชาชน; แผนพัฒนา
ท้องถิ่น

Abstract

This research article had the following objectives: 1. To study the level of public participation in the formulation of local development plans of Muang Kanchanaburi City Municipality, Muang District, Kanchanaburi Province. 2. To compare the levels of public participation in local development plan formulation in the aforementioned area, classified by personal factors. 3. To propose a Buddhist integration approach to promote public participation in the formulation of local development plans. The study employed a mixed methods research design. The quantitative research collected data from a sample of 393 individuals using questionnaires. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as t-tests and one-way ANOVA. The qualitative research involved in-depth interviews with 15 key informants. The data were analyzed using descriptive content interpretation.

The findings revealed that 1. The overall level of public participation in the formulation of local development plans was at high level ($\bar{X}=4.31$, $S.D.=0.50$). Among the four aspects assessed, benefit received had the highest average score, followed by implementation, evaluation, and decision-making, respectively. 2. Public participation analyzed by personal factors was found that there were no significant differences by gender. However, there were statistically significant differences at the 0.01 level based on age, marital

status, education level, occupation, and income. 3. The integration of Aparihaniyadhamma to promote public participation in local development plan formulation involved incorporating Buddhist moral principles into the process. This approach emphasized regular meetings, respect for community consensus, listening to elders, respect for women's rights, and protection of religious sites and monks. Integrating the Seven Aparihaniyadhamma into the planning process-while ensuring opportunities for citizen participation at every stage-can enhance transparency and fairness, ultimately leading to sustainable local development in Muang Kanchanaburi City Municipality.

Keywords: Buddhist Integration; Aparihaniya-Dhamma 7; Public Participation; Local Development Plan

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 นับเป็นหมุดหมายสำคัญในการปฏิรูปการปกครองท้องถิ่นของประเทศ โดยได้ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีพัฒนาการใน มิติใหม่ ทั้งในด้านโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ งบประมาณ และบทบาทในการจัดการกิจการสาธารณะอย่างมีอิสระมากขึ้น (อิสรา ป้องกัน, 2559) โดยมาตรา 284 ได้ระบุให้องค์กรเหล่านี้สามารถกำหนดนโยบาย การบริหารบุคลากร การคลัง และการเงินของตนเองได้ โดยมุ่งเน้นการกระจายอำนาจจากส่วนกลางลงสู่ท้องถิ่น อันนำไปสู่การตรากฎหมายรองอย่างพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนกระจายอำนาจฯ พ.ศ. 2542 เพื่อรองรับการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ แม้ในรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2550 และฉบับปัจจุบัน แนวทางดังกล่าวยังคงได้รับการเน้นย้ำ โดยให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหาร และร่วมแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ (ไททัศน์ มาลา, 2560) ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปรับตัวด้านวัฒนธรรมองค์การใหม่ (Cultural Change) ด้านระบบการบริหารงานบุคคลแนวใหม่ (Personal Administration) ด้วยการส่งเสริมหรือสนับสนุนให้บุคลากรมีศักยภาพที่สูงขึ้น และด้านการพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม (Participations) โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงาน รวมถึงการตรวจสอบการดำเนินโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เสกสรรค์ สนวา และคณะ, 2560)

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกหนึ่งของการกระจายอำนาจที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งถือเป็นการ

ส่งเสริมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม โดยมีองค์กรหลัก ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์กรบริหารส่วนตำบล รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ เช่น กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา ส่วนหน่วยงานของรัฐในระดับจังหวัดและอำเภอทำหน้าที่กำกับดูแลให้การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปตามกฎหมาย (ชวงค์ ฉายะบุตร, 2539) การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการบริหารจัดการท้องถิ่น ถือเป็นหลักการพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล โดยรัฐธรรมนูญของไทยได้สะท้อนความมุ่งมั่นในการสนับสนุนแนวทางนี้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ แนวคิดการบริหารภาครัฐสมัยใหม่ ยังให้ความสำคัญกับหลักการมีส่วนร่วม (Participatory Governance) และธรรมาภิบาล (Good Governance) โดยเฉพาะในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ถือว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นองค์ประกอบหลักที่จำเป็นอย่างยิ่ง (อรทัย ก๊กผล, 2552)

ในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรีที่ผ่านมา มักพบว่า แผนพัฒนาท้องถิ่นถูกกำหนดขึ้นโดยเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐ โดยขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจากประชาชนในพื้นที่ ส่งผลให้แผนพัฒนาท้องถิ่นไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชน ดังนั้น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนของการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จึงมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งนี้ เพื่อให้แผนพัฒนาที่มีความเหมาะสม โปร่งใส ยอมรับได้จากทุกฝ่ายและนำไปสู่การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

เทศบาลเมืองกาญจนบุรี ในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ตระหนักถึงความสำคัญและบทบาทของแผนพัฒนาท้องถิ่นในฐานะที่เป็นเครื่องมือกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยแผนดังกล่าวควรสะท้อนปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในพื้นที่ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับบริบทของแต่ละชุมชนในท้องถิ่น อย่างมีประสิทธิภาพ (พวงทอง โยธาใหญ่, 2545) การนำหลักอุปธานิยธรรมทั้ง 7 ประการ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2559) มาผสานกับแนวคิดการมีส่วนร่วม 4 มิติ (อดิสรณ์ ชัดสีใส, 2551) มาบูรณาการควบคู่กัน จะสามารถเสริมสร้างกระบวนการวางแผนที่เปิดเผย โปร่งใส และครอบคลุมทุกภาคส่วนได้อย่างแท้จริง เนื่องจากประชาชนคือผู้ที่เข้าใจบริบทและปัญหาในพื้นที่ของตนมากที่สุด การเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมจึงไม่เพียงช่วยให้แผนมีความเหมาะสมและนำไปใช้ได้จริงเท่านั้น แต่ยังช่วยส่งเสริมประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นอย่างยั่งยืนอีกด้วย

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรีว่าอยู่ในระดับใด รวมถึงการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจำแนก

ตามปัจจัยส่วนบุคคลว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ และประเด็นสุดท้าย คือ พุทธบูรณาการ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี ควรเป็นอย่างไร โดยบูรณาการหลักอภิธานิยธรรม 7 ประการเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผลการศึกษานี้คาดหวังว่าจะเป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ อีกทั้งเป็นแนวทางที่ช่วยยกระดับการทำงานของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การศึกษานี้เป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Research) โดยผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ รวมถึงใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อสนับสนุนและขยายผลจากข้อมูลเชิงปริมาณให้มีความลึกซึ้งและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 20,100 คน (สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 20,100 คน โดยการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 393 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 15 รูปหรือคน โดยแบ่งเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้ 1. กลุ่มผู้บริหาร หรือผู้ช่วยผู้บริหาร ที่ปรึกษานายกเทศมนตรี และสมาชิกสภาเทศบาล จำนวน 4 คน 2. กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จำนวน 3 คน 3. กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 3 คน 4. กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน 5. กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล มีลักษณะเป็นแบบกำหนดคำตอบให้ (Check List) จำนวน 6 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับหลักการบริหารนิยธรรม 7 แบ่งออกเป็น 7 ด้าน จำนวน 28 ข้อ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี แบ่งออกเป็น 4 ด้านจำนวน 16 ข้อ มีเกณฑ์วัดระดับความคิดเห็นเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Likert Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยผ่านการตรวจสอบคุณภาพเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.946 (Cronbach, 1971)

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักการบริหารนิยธรรม 7 และตอนที่ 3 ข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่นำแบบสอบถามไปแจกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 393 คน และได้รับกลับมา จำนวน 393 คน คิดเป็นร้อยละ 100 และได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูปหรือคน โดยทำการบันทึกข้อมูลด้วยวิธีจดบันทึกประกอบการบันทึกเสียงเพื่อความครบถ้วนแม่นยำของเนื้อหา หลังจากสัมภาษณ์เสร็จสิ้น

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลดิบที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งหมดมารวบรวม จัดหมวดหมู่และวิเคราะห์ด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อจัดทำเป็นผลการวิจัยในลำดับถัดไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักกอธิการนิยธรรม 7 และการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี และใช้สถิติอนุมานในการทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบค่าที (t-test) ค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA)

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูปหรือคน ทำการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) วิเคราะห์เนื้อหาเชิงบริบทเพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาที่ลึกซึ้งและเชื่อมโยงกับสภาพการณ์จริงให้เหมาะสม พร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลเป็นองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.31$, S.D.=0.50) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย คือ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X}=4.36$, S.D.=0.43) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ($\bar{X}=4.34$, S.D.=0.53) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X}=4.31$, S.D.=0.47) และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X}=4.22$, S.D.=0.58) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.22	0.58	มาก
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	4.34	0.53	มาก
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	4.36	0.43	มาก
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.31	0.47	มาก
รวม	4.31	0.50	มาก

2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานที่ 1-6

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า F	Sig.	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
1.	เพศ	การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น	0.284	0.753		✓
2.	อายุ	การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น	3.017**	0.011	✓	
3.	สถานภาพ	การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น	5.629**	0.004	✓	
4.	ระดับการศึกษา	การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น	5.819**	0.000	✓	
5.	อาชีพ	การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น	4.597**	0.001	✓	
6.	รายได้	การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น	7.461**	0.000	✓	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

3. การบูรณาการหลักอภิธานิยธรรม 7 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จากผลการวิจัยพบว่า เป็นการผสมผสานหลักธรรมทางพุทธศาสนาอย่างมีคุณธรรม โดยเน้นการประชุมสม่ำเสมอ เคารพมติชุมชน รับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ เคารพสิทธิสตรี และปกป้องชุมชนและพระภิกษุ และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ส่งผลให้การพัฒนาท้องถิ่นมีความโปร่งใสเป็นธรรม ซึ่งหากนำหลักอภิธานิยธรรม 7 มาบูรณาการ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี จะทำให้กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี เป็นไปอย่างโปร่งใส สร้างความร่วมมือ และเสริมสร้างความสามัคคีให้กับประชาชนในชุมชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี จากผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.31$, $S.D.=0.50$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นกัน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X}=4.36$, $S.D.=0.43$) ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง เช่น การเข้าร่วมกิจกรรม ผูกอบรม และพัฒนาอาชีพที่เทศบาลจัดขึ้น โดยเฉพาะในด้านการปฏิบัติการ ($\bar{X}=4.34$, $S.D.=0.53$) พบว่าประชาชนมีบทบาทในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนโครงการต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแผน ในด้านการประเมินผล ($\bar{X}=4.31$, $S.D.=0.47$) พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามความคืบหน้า เสนอปัญหา และแสดงความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงกิจกรรมให้เหมาะสมกับพื้นที่ ส่วนด้านการตัดสินใจ ($\bar{X}=4.22$, $S.D.=0.58$) ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและลงประชามติเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอติวิส ศรีพันธ์ (2563) ที่พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลหลักหก จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับปานกลาง ครอบคลุมทั้งด้านการตัดสินใจการดำเนินการ และการประเมินผล และสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฏพร สุขกันต์ (2562) ที่ชี้ให้เห็นว่า ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางฝั้ว จังหวัดฉะเชิงเทรา มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ. 2561-2564) ในระดับค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะด้านการตัดสินใจ การปฏิบัติ การประเมินผล และการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์

2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ประชาชนที่มี เพศ ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มี อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระธวัชชัย สนธิธมโม (วรรณาวิน) (2561) พบว่า ประชาชนที่มี อาชีพ และระดับการศึกษาต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่งผลให้สมมติฐานดังกล่าวได้รับการยอมรับ สอดคล้องกับงานวิจัยของวชิราวรรณ นิลเกตุ (2561) ชี้ให้เห็นว่า ความแตกต่างทางเพศไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเตื่อ จังหวัดหนองคาย จึงปฏิเสธสมมติฐานในประเด็นนี้ อย่างไรก็ตาม ตัวแปรด้านอายุ อาชีพ และระดับการศึกษา กลับมีผลต่อการมีส่วนร่วมในแต่ละด้านอย่างชัดเจน จึงทำให้สมมติฐานที่เกี่ยวข้องได้รับ

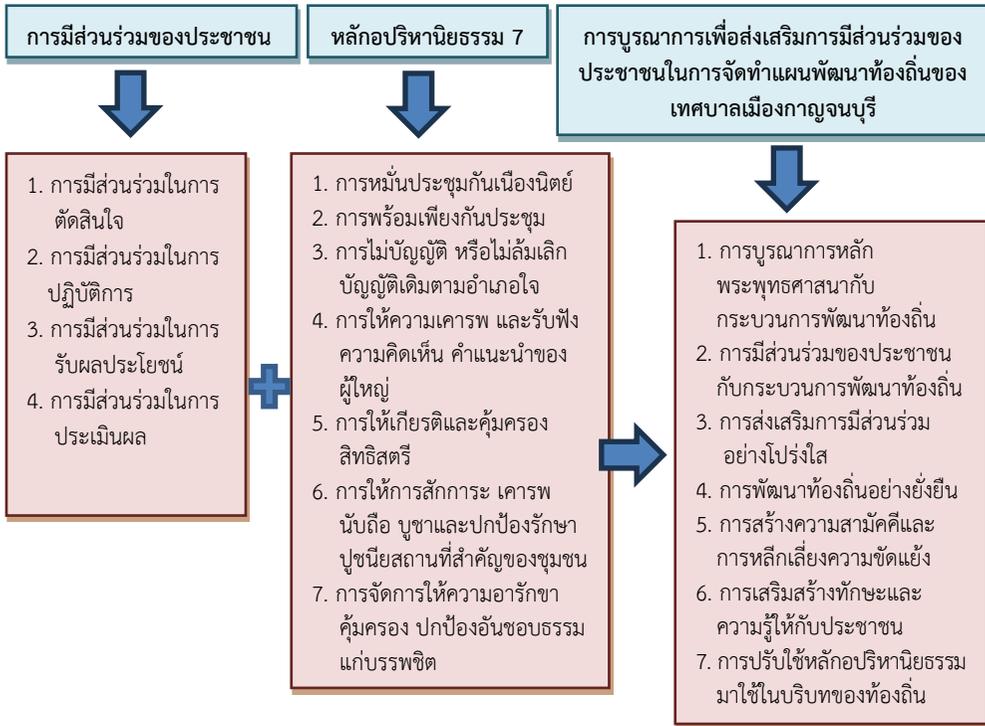
การยอมรับ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอติวัส ศิริพันธ์ (2563) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหลักหก ซึ่งพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อรูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพครอบครัว อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในตำบล

3. การบูรณาการหลักอภิธานิยธรรม 7 ประการเข้ากับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในการทำงานร่วมกัน เน้นการประชุมอย่างสม่ำเสมอ เคารพความคิดเห็นของชุมชน รับฟังผู้อาวุโส ให้เกียรติสตรี รักษาศาสนสถานและพระสงฆ์ รวมถึงเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ซึ่งแนวทางนี้ช่วยให้กระบวนการจัดทำแผนมีความโปร่งใส เป็นธรรม และสร้างความร่วมมือในชุมชนหากเทศบาลเมืองกาญจนบุรีนำหลักการดังกล่าวมาใช้ จะสามารถเสริมสร้างความสามัคคี เพิ่มประสิทธิภาพในการมีส่วนร่วมของประชาชน และนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่มั่นคงและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกัญจนพรรณณี จุฬรมณี (2561) ที่พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนบ้านศาลาเม็ง ตำบลท่าผา จังหวัดลำปาง มีรากฐานจากการพึ่งพาตนเองและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้กิจกรรมต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จ และส่งเสริมการพัฒนาในระยะยาว และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุวัฒน์ ศรีชะเกษ (2563) ได้นำเสนอการประยุกต์ใช้หลักอภิธานิยธรรม 7 ประการในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดธาตุ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งพบว่า มีการนำหลักธรรมดังกล่าวไปใช้อย่างครอบคลุม และอยู่ในระดับสูงมากในทุกด้าน

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากกระบวนการศึกษาวิจัยที่ผสมผสานระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ อย่างเป็นระบบ พบว่า แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี คือ การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักอภิธานิยธรรม 7 ประการ เข้ากับกระบวนการมีส่วนร่วมในแต่ละด้าน ได้แก่ การตัดสินใจ การลงมือปฏิบัติ การรับประโยชน์จากโครงการ และการติดตามประเมินผล ซึ่งแนวทางดังกล่าวช่วยให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นอย่างรอบด้าน มีคุณธรรม และนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยจึงได้นำผลที่ได้มาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ตามแผนภาพที่แสดงต่อไป

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย มีสาระสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน หลักอภิธานิธรรม 7 และการบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ทำให้ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามา มีบทบาทในทุกขั้นตอนของการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจ วางแผน ดำเนินการ ติดตาม และประเมินผลกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการพัฒนาเป็นไปอย่างโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งการมีส่วนร่วมดังกล่าวถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพราะช่วยสร้างความเข้าใจ ความรับผิดชอบร่วมกัน และความรู้สึกเป็นเจ้าของในแผนงานนั้น

หลักการบริหารนิยธรรม 7 เป็นแนวทางเชิงพุทธที่ใช้ในการป้องกันความเสื่อมของสังคม และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับชุมชนหรือท้องถิ่นให้เข้มแข็งและยั่งยืน หลักธรรมนี้ส่งเสริมวินัย ความสามัคคี และคุณธรรมในสังคม เมื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จะช่วยให้กระบวนการดำเนินไปอย่างมีระบบ โปร่งใส ลดความขัดแย้ง เกิดความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ และสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลอย่างแท้จริง

การบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นแนวทางที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนไทย โดยเฉพาะการนำหลักธรรม 7 ประการมาเชื่อมโยงกับกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างมีระบบ ช่วยส่งเสริมคุณธรรม ความโปร่งใส ความเสมอภาค และการเคารพความหลากหลาย อีกทั้งยังพัฒนาทักษะและความรู้ให้แก่ประชาชน ทำให้สามารถมีส่วนร่วมและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ซึ่งแนวทางนี้สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างยั่งยืนในระดับท้องถิ่น

จากองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัย เรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี สามารถสรุปได้ว่า การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนา ตามหลักการบริหารนิยธรรม 7 มาบูรณาการเพื่อใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี ช่วยส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าของการมีส่วนร่วมผ่านมิติทางศีลธรรมและจริยธรรมอันนำไปสู่กระบวนการวางแผนและพัฒนาท้องถิ่นที่เปิดกว้าง โปร่งใส และร่วมมือกันอย่างยั่งยืน ทั้งยังช่วยสร้างความสามัคคีในชุมชน และเสริมสร้างศักยภาพของประชาชนในการตัดสินใจและพัฒนาท้องถิ่นร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ควรส่งเสริมการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นให้กับประชาชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นความโปร่งใส เข้าถึงง่าย และเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ

2. เทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ควรพัฒนาเครือข่ายผู้นำชุมชนและอาสาสมัครท้องถิ่น ที่มีบทบาทเชิงนโยบาย เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นระบบและต่อเนื่อง

3. เทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ควรเพิ่มช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับอย่างชัดเจนและเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ควรจัดอบรม สัมมนา หรือเวทีประชาคมในระดับชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนเข้าใจขั้นตอนการวางแผนการพัฒนาท้องถิ่น เช่น การกำหนดปัญหา การเสนอแนวทางแก้ไข และการติดตามประเมินผลรวมถึงการจัดทำคู่มือหรือสื่อประชาสัมพันธ์ที่เข้าใจง่าย เช่น แผ่นพับ คลิปวิดีโอ หรือสื่ออินโฟกราฟิกแจกในชุมชน

2. เทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ควรคัดเลือกผู้นำชุมชนที่มีความไว้วางใจจากประชาชน เข้ารับการอบรมแกนนำการมีส่วนร่วมเพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดข้อมูล ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่ม และรวบรวมความคิดเห็นของประชาชน นำมาจัดประชุมประจำเดือนร่วมกับเครือข่ายผู้นำชุมชน เพื่อติดตามข้อเสนอและผลการดำเนินงาน

3. เทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ควรสร้างกลไกที่เข้าถึงง่าย เช่น แบบสอบถามออนไลน์ กล่องรับฟังความคิดเห็นในชุมชน และเปิดพื้นที่ในงานประเพณีหรือการจัดกิจกรรมของเทศบาลฯ เพื่อให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นหรือเสนอปัญหา ความต้องการเพื่อผลักดันเข้าสู่แผนพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้ประชาชน หน่วยงานราชการ และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

2. ควรศึกษาแนวทางหรือกระบวนการในการนำนโยบายเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ไปสู่การปฏิบัติแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

3. ควรศึกษาเกี่ยวกับการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องในด้านอื่น ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเป็นการบูรณาการระหว่างรัฐประศาสนศาสตร์ กับพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- กัญจนพรรณณี จุฬารมณี. (2561). *การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธบูรณาการของหมู่บ้านศาลาเม็ง ตำบลท่าผา อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชวงค์ ฉายะบุตร. (2539). *การปกครองท้องถิ่นไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์เนตส์ พรินติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด.
- ณัฏพร สุขกันต์. (2562). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสี่ปี (2561-2564) เทศบาลตำบลบางผึ้ง อำเภอบางประกง จังหวัดฉะเชิงเทรา* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไททัศน์ มาลา. (2545). *การปกครองท้องถิ่นไทยในระยะเปลี่ยนผ่าน. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์*, 1(2), 29-49.
- พระธวัชชัย สนิตธมโม. (2561). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต).
- พวงทอง โยธาใหญ่. (2545). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วชิรารรณ นิลเกตุ. (2561). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเตื่อ อำเภอมืองหนองคาย* (การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. (2567). *ประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี*. กาญจนบุรี: สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี.
- เสกสรรค์ สนวา และคณะ. (2560). *การปรับตัวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคไทยแลนด์ 4.0. วารสารช่อพะยอม*, 28(2), 118-127.

- อดิสรณ์ ชัดสีใส. (2551). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อดิวิส ศิริพันธ์. (2563). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- อนุวัฒน์ ศรีชะเกษ. (2563). การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรม 7 เพื่อการทำงาน: กรณีศึกษาอำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น. *วารสาร MBUIISC Journal*, 1(2), 67-83.
- อรทัย ก๊กผล. (2552). *คู่มือ คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ส.เจริญการพิมพ์.
- อิสรา ป้องกัน. (2559). การบริหารจัดการที่ดีในการจัดบริการสาธารณะขององค์การบริหาร ส่วนตำบลเขตพื้นที่ภาคเหนือ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 6(2), 315-325.
- Cronbach, L. J. (1971). *Essentials of psychological testing* (4th ed.). New York: Harper and Row.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row.

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน
ของเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี*
BUDDHIST INTEGRATION FOR PROMOTING PEOPLE'S PARTICIPATION IN
COMMUNITY DEVELOPMENT OF RANGWAI SUB-DISTRICT MUNICIPALITY
AT PANOMTUAN DISTRICT IN KANCHANABURI PROVINCE

พระครูติลกสุตคุณ (ทองดี วรสาโย),
พระวิสุทธิพงษ์เมธี (วีระ มหาวิโร), ธิติวุฒิ หมั่นมี
Phrakhrudiloksutthakhun (Thongdee Warasayo),
Phrawisutthipongmethree (Vira Mahaviro), Thitiwut Manmee
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: mahathongdee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี 2. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3. นำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลรางหวาย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 368 คน ด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และค่าเอฟ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลรางหวาย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการดำเนินงาน การตัดสินใจ การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล 2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่พบว่า ปัจจัยด้านอายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3. การบูรณาการหลักอภิธานิยธรรม 7 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ

* Received September 2, 2025; Revised September 29, 2025; Accepted October 14, 2025

ประชาชนในการพัฒนาชุมชน คือ การที่ประชาชนมีการประชุมอย่างพร้อมเพรียงและสม่ำเสมอเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมตัดสินใจ วางแผน ดำเนินงานรับผลประโยชน์ และประเมินผล เพื่อให้เกิดความโปร่งใส ยุติธรรม และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ทั้งนี้การให้ความเคารพ ให้เกียรติสตรี รับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ ส่งเสริมพระพุทธศาสนา จะช่วยสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง ยั่งยืน และมีความเป็นหนึ่งเดียวกัน

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; การมีส่วนร่วมของประชาชน; การพัฒนาชุมชน; เทศบาลตำบล รางหวาย; จังหวัดกาญจนบุรี

Abstract

This research article had the following objectives: 1. To Study the level of public participation in community development at Rang Wai Sub-District Municipality, Phanom Thuan District, Kanchanaburi Province. 2. To Compare the level of public participation in community development classified by personal factors. 3. To Propose a Buddhist integrative approach to promote public participation in community development at Rangwai Sub-District Municipality, conducted by the mixed-method research. The quantitative research collected data from a sample of 368 people using a questionnaire. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, one-way ANOVA. The qualitative research employed in-depth interviews with 9 key informants and analyzed data through descriptive content interpretation.

The findings revealed that 1. The overall level of public participation in community development at Rang Wai Sub-District Municipality was found to be high ($\bar{X}=3.88$). When analyzed by specific dimensions, all aspects, implementation, decision-making, benefit-sharing, and evaluation were also at a high level. 2. When examining public participation in community development based on personal factors, it was found that gender had no statistically significant effect. However, age, education, occupation, and income showed statistically significant differences at the 0.01 level. 3. The integration of Aparihaniyadhamma 7 to promote public participation in community development emphasized regular and inclusive meetings and the

participation process in every step. This included involving citizens in decision-making, planning, implementation, benefit-sharing, and evaluation, ensuring transparency, fairness, and genuine responsiveness to the needs of the people. Furthermore, showing respect, honoring women's rights, listening to elders' opinions, and supporting Buddhism, contributing to building a strong, sustainable, and united community.

Keywords: Buddhist Integration; Public Participation; Community Development; Rang Wai Sub-District Municipality; Kanchanaburi Province

บทนำ

ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญมาแล้วจำนวน 20 ฉบับ ซึ่งล้วนยึดหลักการพื้นฐานที่สอดคล้องกัน คือ การระบุให้ประชาชนเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในระบอบประชาธิปไตย หรือที่เรียกว่า อำนาจอธิปไตย แม้ว่า ประชาชนไทยในอดีตจะมีบทบาทในการเมืองการปกครองค่อนข้างจำกัด แต่ด้วยอิทธิพลของแนวคิดประชาธิปไตยจากนานาประเทศที่เข้ามา ส่งผลให้เกิดการตื่นตัวในด้านสิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมากยิ่งขึ้น นำไปสู่การปรับเปลี่ยนและพัฒนาระบบการเมืองอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกมิติของการปกครอง (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, 2550)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ภายในชุมชน ถือเป็นทั้งกลไกสำคัญและเป้าหมายหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน โดยมุ่งหวังให้ชุมชนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองในการจัดการปัญหาและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่องในระยะยาว การมีส่วนร่วมจึงมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ภายในระดับบุคคลและกลุ่ม ซึ่งนำไปสู่การเข้าใจในหน้าที่ บทบาท รวมถึงสิทธิที่พึงมีของประชาชนต่อการพัฒนาในพื้นที่ที่ตนเองอาศัยอยู่ ซึ่งคำว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเข้าร่วมกระทำการใดสิ่งหนึ่งร่วมกับผู้อื่น และยังรวมถึงการแสดงออกทางความคิด การเสนอความคิดเห็น หรือแม้แต่การติดตามสถานการณ์ด้วยความสนใจ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนคือกระบวนการที่บุคคลมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ห่วงใย และแสดงออกถึงความสนใจต่อกิจการของชุมชน ซึ่งล้วนเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Creighton, 2005)

เทศบาลตำบลรางหวาย ตั้งอยู่ในอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี มีพื้นที่รับผิดชอบรวมทั้งสิ้น 28 ตารางกิโลเมตร ประชากรทั้งหมด 4,594 คน มีความหนาแน่น

เฉลี่ย 626.64 คนต่อตารางกิโลเมตร พื้นที่เทศบาลมีอาณาเขตติดต่อกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรอบ ได้แก่ เทศเหนือติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ เทศใต้กับองค์การบริหารส่วนตำบลดอนตาเพชร เทศตะวันออกกับเทศบาลตำบลลาดเขต และเทศตะวันตกกับองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ ในเขตเทศบาลมีทั้งหมด 14 ชุมชน ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ได้บริหารจัดการพื้นที่อย่างต่อเนื่อง จนเกิดความพร้อมในการให้บริการประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของพื้นที่ ประกอบกับในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลรางหวายได้เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม การศึกษา และวิถีชีวิต ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมตามมา เช่น ปัญหาขยะ เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งการแก้ไขปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนและทุกภาคส่วน โดยการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อสร้างความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรในชุมชน และส่งเสริมการดำรงชีวิตที่สมดุลและยั่งยืนภายใต้บริบทของพื้นที่

ดังนั้น การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง เพราะประชาชนคือผู้มีส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการพัฒนาภายในชุมชนของตนเอง อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจะประสบความสำเร็จได้ ต้องมีพื้นฐานจากคุณธรรม จริยธรรม และ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ซึ่งแนวทางที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยคือการนำ หลักอภิธานิยธรรม 7 ซึ่งเป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนา มาใช้เป็นกรอบในการพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาชุมชนภายในเขตเทศบาลตำบลรางหวาย โดยมุ่งวิเคราะห์ถึงระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวม และพิจารณาความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมที่อาจเกิดขึ้นเมื่อจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคลของประชาชน เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ นอกจากนี้ การศึกษายังครอบคลุมถึงการวิเคราะห์แนวทางการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หรือพุทธบูรณาการเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนอย่างลึกซึ้งและมีจิตสำนึก ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างให้เกิดพลังของชุมชนในการพัฒนาอย่างมั่นคง มีศักยภาพ และยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาล ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Research) โดยผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ รวมถึงใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อสนับสนุนและขยายผลจากข้อมูลเชิงปริมาณให้มีความลึกซึ้งและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป จำนวน 4,594 คน (สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป จำนวน 4,594 คน โดยการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 368 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 รูปหรือคน โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ 1. กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 1 คน 2. กลุ่มผู้บริหาร หรือผู้ช่วยบริหาร และสมาชิกสภาเทศบาลตำบลรางหวาย จำนวน 2 คน 3. กลุ่มข้าราชการที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเทศบาลตำบลรางหวาย จำนวน 4 คน 4. กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล มีลักษณะเป็นแบบกำหนดคำตอบให้ (Check List) จำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับหลักการบริหารนิยธรรม 7 แบ่งออกเป็น 7 ด้าน จำนวน 28 ข้อ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบล

รางหาย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน จำนวน 16 ข้อ มีเกณฑ์วัดระดับความคิดเห็นเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Likert Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน จากนั้น นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) พิจารณาจากค่า IOC มากกว่า 0.60 ขึ้นไป โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.844

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักการบริหารนิทรรศการ 7 และตอนที่ 3 ข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลรางหาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่นำแบบสอบถามไปแจกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 368 คน และได้รับกลับมา จำนวน 368 คน คิดเป็นร้อยละ 100 และได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน โดยทำการบันทึกข้อมูลด้วยวิธีการจดบันทึกประกอบการบันทึกเสียงเพื่อความครบถ้วนและแม่นยำของเนื้อหา หลังจากสัมภาษณ์เสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลดิบที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งหมดมารวบรวม จัดหมวดหมู่ และวิเคราะห์ด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อจัดทำเป็นผลการวิจัยในลำดับถัดไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และใช้ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักการบริหารนิทรรศการ 7 และการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี และใช้สถิติอนุมานในการทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบค่าที่ (t-test) ค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA)

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

(Descriptive Content Analysis) วิเคราะห์เนื้อหาเชิงบริบทเพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาที่ลึกซึ้งและเชื่อมโยงกับสภาพการณ์จริงให้เหมาะสม พร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลเป็นองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลรางหวาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการดำเนินงาน รองลงมาคือ ด้านการตัดสินใจ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีบทบาทสำคัญและมีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องและครบถ้วน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลรางหวาย

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลรางหวาย	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.89	0.60	มาก
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	3.92	0.58	มาก
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.87	0.59	มาก
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.83	0.66	มาก
รวม	3.88	0.47	มาก

2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าเพศไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่พบว่าปัจจัยด้านอายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย แสดงให้เห็นว่าอายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ มีอิทธิพลมากกว่าเพศต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลรางหวาย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลตามสมมติฐานที่ 1-5

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า F	Sig.	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
1.	เพศ	การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	2.049	0.153		✓
2.	อายุ	การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	7.527**	0.000	✓	
3.	ระดับการศึกษา	การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	8.654**	0.000	✓	

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลรางหวาย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลตามสมมติฐานที่ 1-5 (ต่อ)

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า F	Sig.	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
4.	อาชีพ	การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	4.484**	0.001	✓	
5.	รายได้	การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	6.584**	0.000	✓	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

3. การบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลรางหวาย เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีการประชุมอย่างพร้อมเพรียงและสม่ำเสมอเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมตัดสินใจ วางแผน ดำเนินงาน รับผลประโยชน์ และประเมินผล เพื่อให้เกิดความโปร่งใส ยุติธรรม และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ทั้งนี้การให้ความเคารพ ให้เกียรติสตรี รับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ ส่งเสริมพระพุทธศาสนา จะช่วยสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง ยั่งยืน และมีความเป็นหนึ่งเดียวกัน แสดงว่า การบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 ส่งผลให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และต่อเนื่องในทุกขั้นตอนของการพัฒนาชุมชน และตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็ง ความยั่งยืน และความสามัคคีในชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =3.88, S.D.=0.47) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ประกอบด้วย ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (\bar{X} =3.92, S.D.=0.58) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (\bar{X} =3.89, S.D.=0.60) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (\bar{X} =3.87, S.D.=0.59) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (\bar{X} =3.83, S.D.=0.66) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมที่เข้มข้นและต่อเนื่องในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน พร้อมจะมีบทบาทในทุกขั้นตอนของการพัฒนาชุมชน ตั้งแต่การตัดสินใจ ดำเนินงาน ไปจนถึงการรับประโยชน์และประเมินผล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปณิตทัต บนขุนทด และคณะ (2562) พบว่า ซึ่งได้ดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลอิสาณ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยพบว่า ในภาพรวมประชาชนมีส่วนร่วมในระดับมาก อย่างไรก็ตาม เมื่อลงลึกในรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมในด้านการรับประโยชน์การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรม อยู่ในระดับ

ค่อนข้างต่ำ ขณะที่การมีส่วนร่วมในด้านการประเมินผลก็ยังคงอยู่ในระดับที่ไม่สูงเช่นกัน จึงมีความสอดคล้อง แต่ยังมี ความขัดแย้งบางส่วนกับกรณีของเทศบาลตำบลรางหวาย โดยเฉพาะในรายด้านที่ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลรางหวายมีส่วนร่วมมาก ในขณะที่ชุมชนตำบลอิสานกลับมีส่วนร่วมน้อย และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาบรรพต กิตติปัญญา และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วน ตำบลสาริกา อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก โดยผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.23$, $S.D.=0.69$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกมิติของการมีส่วนร่วมทั้งการตัดสินใจ ($\bar{X}=3.44$, $S.D.=0.97$) การดำเนินกิจกรรม ($\bar{X}=3.40$, $S.D.=1.06$) การรับผลประโยชน์ ($\bar{X}=3.06$, $S.D.=0.82$) และการประเมินผล ($\bar{X}=3.04$, $S.D.=0.76$) ต่างก็อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน จึงไม่สอดคล้องอย่างชัดเจนกับระดับการมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลรางหวาย ซึ่งแสดงระดับการมีส่วนร่วมที่สูงกว่าทุกด้าน

2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าประชาชนที่มีเพศ ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย แสดงให้เห็นว่าปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อโอกาส ความสามารถ หรือแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ดังนั้น การยอมรับสมมติฐานการวิจัยในประเด็นของอายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ จึงสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคมไทยในระดับชุมชนที่ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา ยังคงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระธวัชชัย สนธิธมโม (2561) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีความแตกต่างกันในด้านอาชีพและระดับการศึกษา มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนภายในเขตเทศบาลเมืองสระแก้วที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งส่งผลให้สมมติฐานการวิจัยในประเด็นดังกล่าวได้รับการยอมรับ ขณะที่ในมิติของเพศ อายุ และรายได้ แม้ว่าจะมีความหลากหลายในกลุ่มตัวอย่าง แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับการมีส่วนร่วม ส่งผลให้สมมติฐานในส่วนนี้ไม่ได้รับการสนับสนุน และสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญโชค บุญมี และธันธสา โรจนตระกูล (2564) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง

อย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย พบว่า ปัจจัยด้านอายุ การศึกษา อาชีพ และระยะเวลาที่อยู่อาศัยมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของประชาชนในประเด็นดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งมีความสอดคล้องกันอย่างชัดเจน ในประเด็นที่ว่า ปัจจัยส่วนบุคคลบางประการ โดยเฉพาะอายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

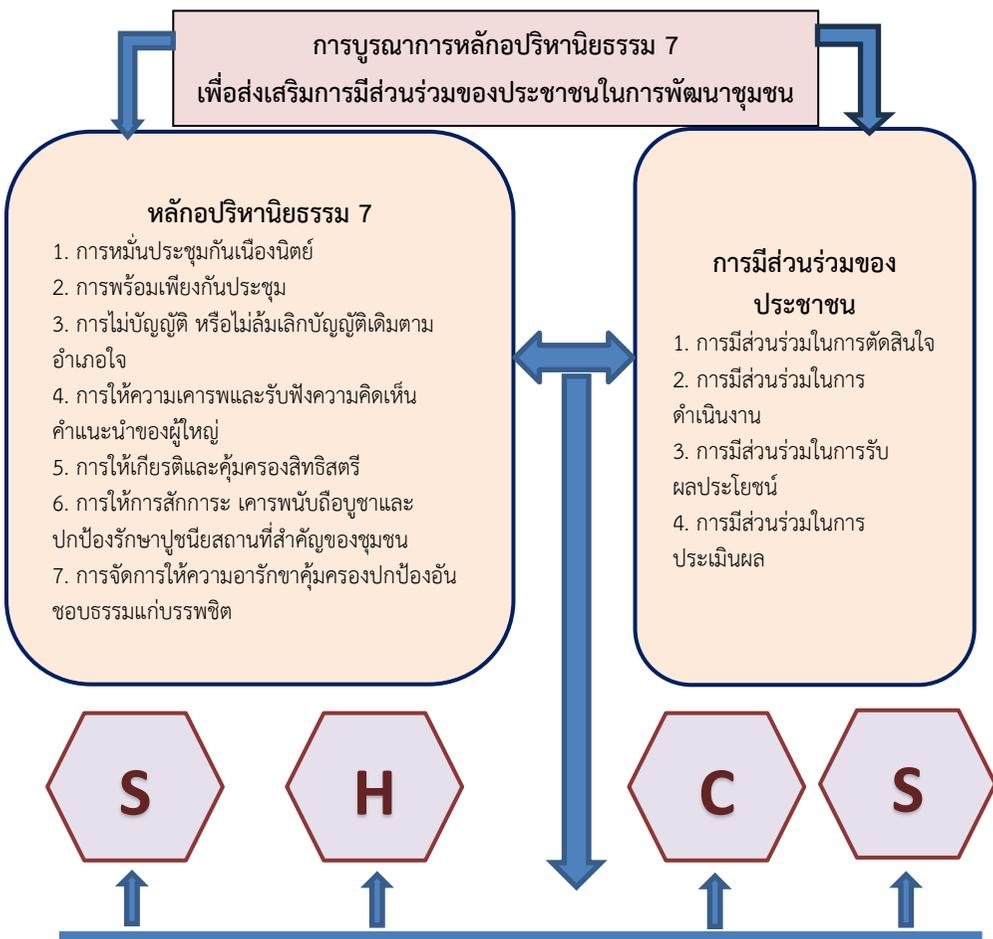
3. จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เกี่ยวกับการบูรณาการหลัก อปรีทานิยธรรม 7 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของ เทศบาลตำบลรางหวาย พบว่า การที่ประชาชนมีการประชุมอย่างพร้อมเพรียงและ สม่ำเสมอ จะช่วยให้กระบวนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เป็นไปอย่างเปิดเผย รวมทั้งเปิด โอกาสให้ประชาชนร่วมตัดสินใจ วางแผน ดำเนินงาน รับผิดชอบ และประเมินผล เพื่อให้เกิดความโปร่งใส ยุติธรรม และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่าง แท้จริง ทั้งนี้การให้ความเคารพ ให้เกียรติสตรี รับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ ส่งเสริม พระพุทธศาสนา จะช่วยสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง ยั่งยืน และมีความเป็นหนึ่งเดียวกัน โดยรวม แล้ว การบูรณาการหลักอปรีทานิยธรรม 7 กับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกลไกสำคัญ ที่ช่วยสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง ยั่งยืน และมีความเป็นหนึ่งเดียวกัน ทั้งในด้านโครงสร้างการ บริหารและในด้านคุณธรรมทางสังคม ส่งผลให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของพระมรคต ธมมปาโล (2566) จากการศึกษาวิจัย พบว่า แนวทางการบริหาร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หากยึดหลักอปรีทานิยธรรม 7 ประการ ซึ่งเป็นหลักธรรม สำคัญในพระพุทธศาสนา สามารถส่งเสริมเสถียรภาพและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับ ท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยหลักธรรมทั้งเจ็ดนี้ถือเป็นแนวทางที่ช่วยป้องกันความ เสื่อมและสนับสนุนความเจริญในสังคม อีกทั้งยังสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย ได้แก่

1. การประชุมสม่ำเสมอ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม
2. การพร้อมเพรียงในการหารือและ ตัดสินใจร่วมกัน
3. การไม่ปรับเปลี่ยนข้อกำหนดโดยพลการ
4. การเคารพและเชื่อฟัง ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ
5. การให้เกียรติและปกป้องสิทธิของสตรี
6. การเคารพต่อสถานที่หรือ บุคคลอันควรเคารพ
7. การอารักขาและสนับสนุนกิจกรรมทางศาสนา

ซึ่งการน้อมนำ หลักธรรมเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในการบริหารท้องถิ่นช่วยส่งเสริมความสามัคคีความโปร่งใส และจริยธรรมในสังคม ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมั่นคงและ ยั่งยืนในระยะยาว จึงสอดคล้องกันในด้านความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนที่ต้องอาศัย การผสมผสานระหว่างการบริหารท้องถิ่นกับคุณธรรมทางสังคม การนำหลักธรรมมาใช้ได้จำกัด แคศาสนา แต่ยังเชื่อมโยงกับระบบการมีส่วนร่วมของ ประชาชน และการปกครองแบบ ประชาธิปไตยอย่างชัดเจน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวิจัยตั้งแต่ต้น เมื่อได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วจึงได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ โดยนำเอาผลการวิจัยเชิงปริมาณ ในประเด็นที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุด ระหว่างตัวแปรอิสระและ ตัวแปรตาม นำมาเป็นสาระสำคัญในการสังเคราะห์ และประเด็นดังกล่าวได้พิจารณาถึงความสอดคล้องกันระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ เมื่อได้ข้อสรุปและประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์แล้วจึงได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัย สรุปสาระสำคัญซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

1. S = (Strong Community) ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง ชุมชนที่มีศักยภาพในการจัดการตนเอง สามารถรวมพลังกันแก้ไขปัญหา การวางแผน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกได้อย่างต่อเนื่อง ด้วยความร่วมมือของคนในชุมชน

2. H = (High Participation) การมีส่วนร่วมสูง หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนเข้ามามีบทบาทในการคิด การวางแผน ดำเนินการ และติดตามผล ของกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกับผู้นำหรือองค์กรในชุมชน คือ มีการเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากทุกกลุ่ม สมาชิกกล้าพูด กล้าคิด กล้าทำ ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของในทุกกระบวนการพัฒนา และลดช่องว่างระหว่างผู้นำกับประชาชน

3. C = (Community Unity) ความสามัคคีในชุมชน หมายถึง การที่คนในชุมชนมีความรัก ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าในกันและกัน แม้จะมีความแตกต่างกันด้านความคิด ความเชื่อ หรือฐานะ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก เคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ร่วมแรงร่วมใจทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม มีการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี

4. S = (Sustainable Development) การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่ไม่เน้นเพียงแค่ความสำเร็จระยะสั้น แต่เป็นการวางแผนและดำเนินการที่คำนึงถึงอนาคต ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม มีการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า มีการสืบทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้นการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

สรุปได้ว่า การบูรณาการหลักอภิธานิธรรม 7 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน จะช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง หลักอภิธานิธรรม 7 จะช่วยส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนดำเนินชีวิตด้วยความ ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน เป็นพื้นฐานของความร่วมมือและการรวมพลังกันแก้ไขปัญหา ช่วยสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและมีศักยภาพในการจัดการตนเอง การเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคตามหลัก ทำให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของ และเกิดการมีส่วนร่วมสูงในการวางแผนและดำเนินงาน ดังนั้น หากนำปัจจัยหลักนี้มาบูรณาการร่วมกับหลักอภิธานิธรรม 7 จะเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง มีส่วนร่วมสูง มีความสามัคคี และเกิดพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เทศบาลตำบลรางหวาย ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น และประชาชนในเขตเทศบาลตำบลรางหวาย มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลฯ และเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น

2. เทศบาลตำบลรางหวาย ควรส่งเสริมสนับสนุนการประกอบอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนทุกสาขาอาชีพ โดยเฉพาะ ผู้มีรายได้น้อย เช่น การจัดตั้งกลุ่มอาชีพการฝึกอบรมเพิ่มทักษะในการประกอบอาชีพ สนับสนุนอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ในการประกอบอาชีพ

3. เทศบาลตำบลรางหวาย ควรส่งเสริมและพัฒนาศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนในเขตเทศบาลฯ เข้าถึงการรับรู้ข่าวสารของทางราชการอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เทศบาลตำบลรางหวาย ควรจัดโครงการอบรมให้กับผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น และประชาชนเพื่อสร้างความรู้เรื่องบทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย และหน้าที่พลเมือง พร้อมทั้งจัดทำคู่มือสรุปสาระสำคัญในรูปแบบที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าใจง่าย

2. เทศบาลตำบลรางหวาย ควรสำรวจความต้องการและศักยภาพของประชาชนเพื่อจัดฝึกอบรมทักษะอาชีพที่ตรงกลุ่มเป้าหมาย เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงเพื่อเพิ่มอาชีพและรายได้ โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้น้อย

3. เทศบาลตำบลรางหวาย ควรจัดตั้งและพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสาร พร้อมทั้งขยายช่องทางประชาสัมพันธ์ผ่านออนไลน์ เว็บไซต์ เสียงตามสาย และสื่ออื่น ๆ เช่น จดหมายข่าว ปฏิทินข่าวสาร เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในการดำเนินการพัฒนาชุมชนและให้ผลดำเนินงานเป็นที่ประจักษ์

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า กระบวนการมีส่วนร่วมแต่ละกระบวนการมีความสำคัญอย่างไร

3. ควรศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำของชุมชนในการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนเพื่อเป็นการ ส่งเสริม สนับสนุน และเป็นแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนให้เกิด ประโยชน์อย่างแท้จริงต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2550). *แนวคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย กระทรวงมหาดไทย.
- บุญโชค บุญมี และธนัสถา โรจนตระกูล. (2564). การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย. *วารสารมจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 6(3),112-123.
- ปิ่นนทิต บนนขุนทด และคณะ. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลอิสาน อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 6(1), 1-15.
- พระธวัชชัย สนธิธมโม. (2561). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมรกต ธมมปาโล. (2566). การยกระดับความสำคัญการปกครองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักอภิธานิธรรม. *วารสารภักดีชุมพลปริทรรศน์*, 1(2), 27-38.
- พระมหาบรรพต กิตติปัญญา และคณะ. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วน ตำบลสาริกา อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 5(1), 68-79.
- สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี. (2567). *ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลรางหวาย*. กาญจนบุรี: สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี.
- Creighton, J. L. (2005). *The public participation handbook: Making better decisions through citizen involvement*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี*

PEOPLE'S QUALITY OF LIFE DEVELOPMENT ACCORDING TO
THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY OF LAO KWUAN SUB-DISTRICT
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION IN LAO KWUAN DISTRICT,
KANCHANABURI PROVINCE

พระครูปลัดชำนาญ ชاکโร,
พระครูศรีธรรมวารารณ์ (จिरพันธ์ ธรรมปสฺสฺฐโร), ธิติวุฒิ หมั่นมี
Phrakhrupalat Chamnam Chakharo,
Phrakhrusridhammaworaporn (Jiraphan Thammapasattho), Thitiwut Manmee
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: chamnan1925@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ และ 3. นำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างคือประชาชน จำนวน 380 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา ผู้บริหาร หรือผู้ช่วยบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ และผู้นำชุมชน จำนวน 9 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. คุณภาพชีวิตโดยรวมของประชาชนภายใต้หลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.40$, $S.D.=0.38$) และรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความมีเหตุผล รองลงมา คือ ความพอประมาณ การมีภูมิคุ้มกัน

* Received September 2, 2025; Revised September 26, 2025; Accepted October 14, 2025

ความรู้ และคุณธรรม 2. หลักภavana 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนภายใต้หลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) โดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุดคือ ความรู้ รองลงมา คือ การมีภูมิคุ้มกัน ความมีเหตุผล ความพอประมาณ และ คุณธรรม เมื่อแยกรายด้านตามหลักภavana 4 โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ กายภavana สีสภavana ปัญญาภavana และจิตตภavana และ 3. การบูรณาการหลักภavana 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงก่อให้เกิดกรอบแนวคิดทางจริยธรรมและปรัชญาที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและจิตใจอย่างสมดุลและยั่งยืน สนับสนุนความมีเหตุผล วินัย ความรับผิดชอบต่อสังคม การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชน จะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตอย่างแท้จริง และยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพชีวิต; หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง; หลักภavana 4

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To examine the quality of life of people based on the Sufficiency Economy Philosophy; 2. To study the relationship between Buddhist principles and people's quality of life; and 3. To propose the integration of Buddhist principles to enhance the quality of life of residents according to the Philosophy of Sufficiency Economy of the Lao Kwan Sub-District Administrative Organization. This study employed a mixed-methods. The quantitative research collected data from a sample of 380 residents using a questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. The qualitative research collected data through in-depth interviewing Key informants included Buddhist scholars or practitioners, executives or assistant executives of the Lao Kwan Sub-District Administrative Organization, public administration scholars or practitioners, and community leaders, totaling nine key informants. Data were analyzed using content descriptive interpretation.

The findings revealed that 1. The overall quality of life under the Sufficiency Economy Philosophy was at a high level ($\bar{X}=4.40$, S.D.=0.38) with all dimensions-reasonableness, moderation, immunity, knowledge, and morality-also at high levels. The highest mean was found in reasonableness. 2. The Fourfold Bhavana, physical, moral, wisdom, and mental development

had a positive and statistically significant correlation with quality of life ($p < 0.01$). The highest correlation was found in knowledge, followed by immunity, reasonableness, moderation, and morality. Among the Bhavana components, the ranking from highest to lowest was: kaya-bhavana, sila-bhavana, panya-bhavana, and citta-bhavana. 3. the integrating Bhavana 4 into quality-of-life development fostered an ethical and philosophical framework that promoted balanced and sustainable growth, encouraged reasonableness, discipline, social responsibility, and continuous learning, and highlights the importance of community participation in achieving long-term, meaningful improvements in quality of life.

Keywords: Quality of Life Development; Sufficiency Economy Philosophy; Fourfold Bhavana

บทนำ

ในหลายพื้นที่ชนบท ปัญหาความยากจนมักมีรากฐานมาจากการไม่มีที่ดินสำหรับประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความมั่นคงในชีวิต โดยเฉพาะด้านรายได้และอาชีพ ไม่เพียงเฉพาะผู้ไร้ที่ดินเท่านั้น แม้เกษตรกรที่มีที่ดินก็ยังประสบปัญหาจากคุณภาพดินไม่ดี ขาดแคลนน้ำ ระบบสาธารณสุขไม่ทั่วถึง รวมถึงแรงกดดันทางเศรษฐกิจและสังคมที่ทำให้ไม่สามารถใช้ที่ดินได้อย่างยั่งยืน สถานการณ์เหล่านี้นำไปสู่การอพยพเข้าสู่เมือง และก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมา ด้วยความห่วงใยในปัญหาความยากจน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช รัชกาลที่ 9 จึงได้พระราชทานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักพึ่งตนเอง มีความมั่นคง และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างยั่งยืนภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคม (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช, 2540)

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้ทรงพระราชทานผ่านหนังสือใต้เบื้องพระยุคลบาท มุ่งเน้นที่คำว่า พอ หมายถึง ความพอประมาณ ซึ่งเป็นหัวใจหลักของปรัชญานี้ โดยพระองค์ทรงอธิบายว่า ความพอประมาณไม่ได้แปลว่าทุกคนต้องมีมาตรฐานเดียวกัน แต่คือ การดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมกับสภาพของตน มีเหตุผล ซื่อสัตย์ และไม่เบียดเบียนผู้อื่น การตั้งอยู่บนเส้นพอดีที่แต่ละบุคคลกำหนดเองจึงเป็นสิ่งสำคัญ (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2554) แนวคิดดังกล่าวนี้สอดคล้องกับหลักมัชฌิมาปฏิปทาในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแนวทางสายกลางที่เน้นความสมดุล ไม่ตั้งหรือหย่อนเกินไป เหมาะสมกับบริบทของแต่ละบุคคล และพระองค์ยังได้กำหนดกรอบการดำเนินชีวิตแบบ

3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ 3 ห่วง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง และ 2 เงื่อนไข คือ การใช้ความรู้คุณธรรม และการไม่ประมาทพร้อมวางแผนชีวิต นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงส่งเสริมแนวทางนี้แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่องตลอด 30 ปี เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2550)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ยังคงใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศต่อเนื่องจากแผนฉบับที่ 9 โดยเน้นการเติบโตที่สมดุลและยั่งยืนในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม หรือสิ่งแวดล้อม แผนดังกล่าวส่งเสริมระบบการบริหารจัดการที่สามารถรองรับความเสี่ยงและเน้น 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ 3 ห่วง คือ 1. ความพอประมาณในการใช้ทรัพยากร และการดำเนินชีวิต 2. ความมีเหตุผลในการตัดสินใจและวางแผน 3. การมีภูมิคุ้มกันเพื่อเตรียมรับมือความเียงและความไม่แน่นอน และ 2 เงื่อนไข คือ 1. การใช้ความรู้ควบคู่คุณธรรมอย่างสมดุล 2. การไม่ประมาทและการวางแผนล่วงหน้าให้สอดคล้องกับบริบทระดับชาติและชุมชน ทั้งนี้ การนำ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ไปประยุกต์ในระดับประเทศและชุมชนจะช่วยสร้างความเข้มแข็งทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

สาระสำคัญของแผนดังกล่าวเน้นการพัฒนาคนให้มีศักยภาพสูงสุด ทั้งด้านสุขภาพ การศึกษา และคุณภาพชีวิต โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ควบคู่ไปกับการลดความเหลื่อมล้ำและการกระจายโอกาสอย่างทั่วถึง ส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ อัตลักษณ์ชุมชน วัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น เพื่อให้สังคมไทยเดินหน้าไปอย่างมั่นคงและไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ทั้งนี้ การพัฒนาคนตามแนวทางดังกล่าวสามารถนำมาเชื่อมโยงกับหลักภาวะ 4 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2544) ซึ่งประกอบด้วย 1. กายภาวนา คือ การดูแลสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงมีพลังและความพร้อมในการทำงานและเรียนรู้ 2. สีสภาวนา คือ การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องต่อสังคม ลดความขัดแย้งและเหลื่อมล้ำ 3. ปัญญาภาวนา คือ การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการคิดอย่างมีเหตุผล สามารถใช้โอกาสและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ 4. จิตภาวนา คือ คือการพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง มีสติและความอดทน ช่วยให้สามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลง ปัญหาและความท้าทายอย่างยั่งยืน การประยุกต์หลักภาวะ 4 ร่วมกับแนวคิดการพัฒนาคนตามแผนฯ ช่วยสร้างประชาชนที่สมดุลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญา และคุณธรรม มีความพร้อมและสามารถพึ่งพาตนเองและสนับสนุนชุมชนให้เดินหน้าไปอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ปัจจุบัน องค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรีได้มีความพยายามส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยยึดแนวทางตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังไม่สามารถเข้าถึงทุกพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นอย่างชัดเจน

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความตั้งใจที่จะศึกษาสภาพทั่วไปของประชาชนในพื้นที่ พร้อมทั้งประเมินคุณภาพชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมด้านภาวนา 4 กับคุณภาพชีวิตของประชาชน ตลอดจนแนวทางการนำหลักธรรมดังกล่าวมาบูรณาการในการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษานี้จะเป็นแนวทางสำคัญในการช่วยให้องค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญสามารถปรับปรุงนโยบายและแนวทางการดำเนินงานให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และส่งเสริมให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรได้แก่ ประชาชนที่อาศัยในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี มีจำนวนทั้งสิ้น 7,378 คน คน (สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 7,378 คน โดยการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการใช้สูตรของทายามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 380 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 รูปหรือคน โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ 1. นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 1 คน 2. กลุ่มผู้บริหารหรือผู้ช่วยบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ จำนวน 4 คน 3. นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 1 คน 4. กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล มีลักษณะเป็นแบบกำหนดคำตอบให้ (Check List) จำนวน 4 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับหลักภาวะ 4 แบ่งออกเป็น 4 ด้าน จำนวน 16 ข้อ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี แบ่งออกเป็น 5 ด้าน จำนวน 20 ข้อ มีเกณฑ์วัดระดับความคิดเห็นเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Likert Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.967

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 3 ข้อ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 380 ฉบับ และได้รับกลับมาจำนวน 380 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูปหรือคน โดยผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ใช้การจดบันทึก และบันทึกเสียง และนำมาถอดความสรุปประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักภวนา 4 และการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ นอกจากนี้ยังใช้สถิติ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) เพื่อทดสอบสมมติฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยทั่วไปนิยมใช้สัญลักษณ์ (r) แทนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของกลุ่มการบอกระดับหรือขนาดของความสัมพันธ์ จะใช้ตัวเลขของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ หากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเข้าใกล้ -1 หรือ +1 แสดงถึงการมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง แต่หากมีค่าเข้าใกล้ 0 แสดงถึงการไม่สัมพันธ์กันในระดับน้อยหรือไม่มีเลย

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจะถูกถอดเทปคำพูดอย่างละเอียด และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดกลุ่มประเด็นตามหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อให้เห็นแนวโน้ม แนวคิด หรือความเชื่อมโยงที่เกิดขึ้นจากข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 48.68 ด้านอายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-60 ปี จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 ด้านอาชีพ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพอื่น ๆ จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 38.16 และด้านรายได้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ 10,001-25,000 บาท จำนวน 284 คน คิดเป็นร้อยละ 74.74 ของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.40$ S.D.=0.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านความมีเหตุผล ($\bar{X}=4.45$, S.D.=0.78) รองลงมาคือด้านความพอประมาณ ($\bar{X}=4.43$, S.D.=0.58) ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ($\bar{X}=4.40$, S.D.=0.61) ด้านการมีความรู้ ($\bar{X}=4.38$, S.D.=0.59) และด้านการมีคุณธรรม ($\bar{X}=4.36$, S.D.=0.65)

ตารางที่ 1 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ย และระดับความคิดเห็นตามหลักภานา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวม

ระดับความคิดเห็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. ด้านความพอประมาณ	4.43	0.58	มาก
2. ด้านความมีเหตุผล	4.45	0.78	มาก
3. ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	4.40	0.61	มาก
4. ด้านการมีความรู้	4.38	0.59	มาก
5. ด้านการมีคุณธรรม	4.36	0.65	มาก
ภาพรวม	4.40	0.38	มาก

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักภานา 4 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R = .510^{**}$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเรียงลำดับความสัมพันธ์ คือ ด้านการมีความรู้ ($r = .381^{**}$) รองลงมา คือ ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ($r = .349^{**}$) ถัดมา คือ ด้านความมีเหตุผล ($r = .315^{**}$) ด้านความพอประมาณ ($r = .301^{**}$) และด้านการมีคุณธรรม ($r = .149^{**}$) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณารายด้านตามหลักภานา 4 โดยเรียงลำดับความสัมพันธ์ คือ ด้านกายภานา ($r = .652^{**}$) รองลงมา คือ ด้านสื่ภานา ($r = .649^{**}$) ด้านปัญญภานา ($r = .611^{**}$) และด้านจิตภานา ($r = .603^{**}$) ตามลำดับ ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักภานา 4 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson' s Product Moment Correlation Coefficient)							
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ตัวแปรตาม						
	การพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยภาพรวม	1. ด้านความพอประมาณ	2. ด้านความมีเหตุผล	3. ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	4. ด้านการมีความรู้	5. ด้านการมีคุณธรรม	
ตัวแปรอิสระหลักภานา 4	.510**	.301**	.315**	.349**	.381**	.149**	
1. กายภานา	.652**	.357**	.273**	.039	.103*	.132**	
2. สื่ภานา	.649**	.144**	.118*	.371**	.447**	.028	

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักภาวะนา 4 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี (ต่อ)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson' s Product Moment Correlation Coefficient)		ตัวแปรตาม				
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	การพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยภาพรวม	1. ด้านความพอประมาณ	2. ด้านความมีเหตุผล	3. ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	4. ด้านการมีคุณธรรม	5. ด้านการมีคุณธรรม
ตัวแปรอิสระ						
3. จิตภาวะนา	.603**	.244**	.324**	.079	.051	.180**
4. ปัญญาภาวะนา	.611**	.026	.090	.367**	.336**	.043

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. การบูรณาการหลักภาวะนา 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการบูรณาการหลักภาวะนา 4 กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นกรอบแนวคิดเชิงจริยธรรม ที่ช่วยเสริมสร้างการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจและจิตใจอย่างสมดุลและยั่งยืน เป็นการผสมผสานความรู้ความเข้าใจเชิงปรัชญาและคุณธรรมที่ช่วยให้ประชาชนดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล มีวินัย และรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ซึ่งทำให้เห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นไปอย่างแท้จริงและมีประสิทธิผลในระยะยาว ทั้งนี้ ผู้นำชุมชนยังให้ความเห็นว่า การนำหลักภาวะนา 4 มาปรับใช้ร่วมกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ชาวบ้านมีแนวทางในการฝึกจิตใจและประกอบอาชีพอย่างรอบคอบมากขึ้น เห็นได้จากการที่คนในชุมชนเริ่มรู้จักวางแผนการใช้จ่าย มีสติในการทำงาน และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ด้านความรู้ และด้านการมีคุณธรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความมีเหตุผล รองลงมา คือ ด้านความพอประมาณ ถัดมาคือด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ด้านความรู้ และด้านการมีคุณธรรม เนื่องจาก ประชาชนในพื้นที่มีความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกิจกรรมและโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ

ทำให้สามารถปรับใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะด้านการใช้เหตุผลและการวางแผนชีวิต ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตอย่างชัดเจน ขณะเดียวกัน ความพอประมาณก็ได้รับการส่งเสริม จากวิถีชีวิตชุมชนที่เรียบง่ายและใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า ส่วนด้านคุณธรรมแม้จะอยู่ในระดับสูง แต่ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำสุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น อาจเป็นเพราะการปลูกฝังคุณธรรม ต้องใช้เวลาและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งครอบครัว ชุมชน สถาบันการศึกษา และ ศาสนา ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของพระพัฒนา ปญญาสาโร (2564) ที่ได้ ศึกษาเรื่อง การศึกษาหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของชุมชนในเขตตำบลใน เมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีรากฐานอยู่ในพระพุทธศาสนา และเป็นแนวปฏิบัติที่ชุมชนนำมาใช้ เน้นไปที่ความสามารถ ในการพึ่งพาตนเอง โดยยึดหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน ภายใน เพื่อประกอบการตัดสินใจอย่างมีขั้นตอน ทั้งยังให้ความสำคัญกับการฝึกฝนตนเอง ให้มีความเข้มแข็งทางจิตใจ มีจิตสำนึกที่ดี พร้อมทั้งสามารถปรับตัวและเผชิญกับความ เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้อย่างมีสติ ซึ่งมีความสอดคล้องกันในแง่ที่ว่า หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้ประชาชนหรือชุมชนสามารถพึ่งพาตนเอง การพัฒนาคุณธรรม และจิตใจต้องใช้เวลาและความร่วมมือจากหลายภาคส่วน และเป็นสิ่งสำคัญในการ เสริมสร้างคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักภavana 4 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็น รายด้านในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเรียงลำดับ ดังนี้ คือ ด้านความการมีความรู้ รองลงมาคือ ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ความมีเหตุผล ความพอประมาณ และการมีคุณธรรม และเมื่อพิจารณารายด้านตามหลัก ภavana 4 ได้แก่ ด้านกายภavana รองลงมาคือด้านศีลภavana ปัญญาภavana และจิตภavana มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย เนื่องจากหลักภavana 4 ช่วยฝึกฝนทั้งร่างกาย จิตใจ ศีล และปัญญา ทำให้ประชาชน สามารถนำหลักการไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งในการวางแผนการใช้ทรัพยากร การ ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การเรียนรู้และ ปฏิบัติภavana อย่างสม่ำเสมอส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านภูมิคุ้มกันทางจิตใจและ คุณธรรม ทำให้ผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเกิดขึ้นอย่าง ชัดเจนและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดธัญวัฒน์ อโศโก (2563) ที่ได้ศึกษา เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักภavana 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านบ่อเกตุ อำเภอ สะเดา จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การมีชีวิตที่มีคุณภาพนั้น ต้องอาศัยการพัฒนา

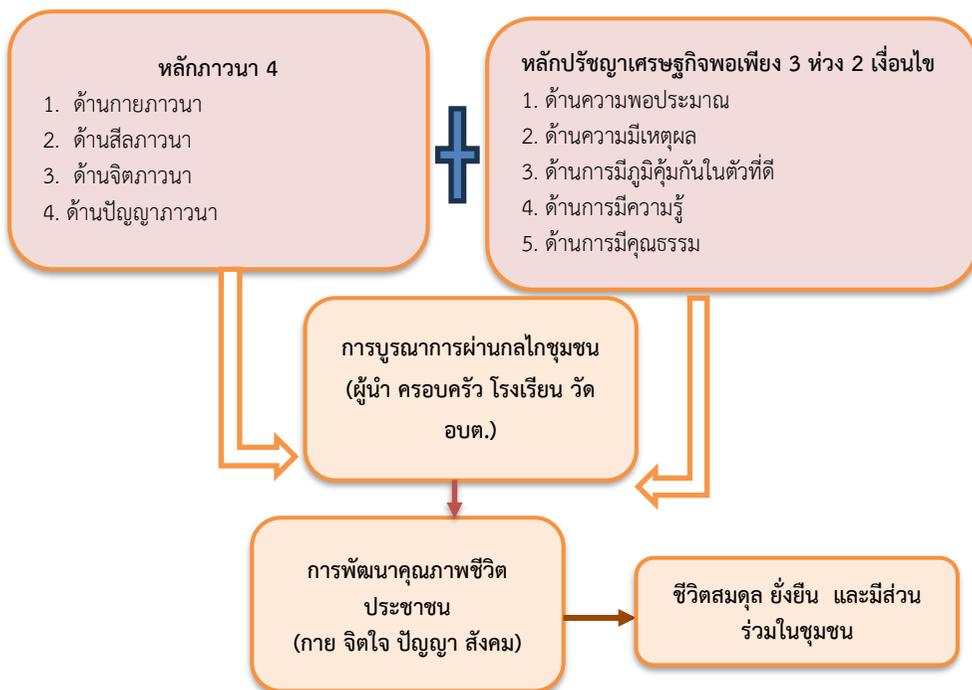
ตนเองในมิติทั้ง 4 ได้แก่ ด้านร่างกาย ศีลธรรม จิตใจ และปัญญา พบว่า หลักภavana 4 ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ซึ่งปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก ถือเป็นแนวทางสำคัญในการขัดเกลาตนเองให้เป็นผู้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งในระดับบุคคลและสังคม โดยการฝึกฝนตนในด้านกาย วาจา ใจ และปัญญา ไม่เพียงช่วยเสริมสร้างความสมดุลในชีวิต แต่ยังส่งผลให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีจริยธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกันในแง่ของการใช้เหตุผล วางแผนชีวิต การพัฒนาคุณธรรมและการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ

3. การบูรณาการหลักภavana 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า การบูรณาการหลักภavana 4 กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ควรเริ่มจากการพัฒนาจิตใจให้มั่นคง ด้วยสติ สมาธิและปัญญา ซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน ผู้นำชุมชนควรเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตพอเพียงและใช้หลักภavana ในการบริหารตนเอง ชุมชนควรได้รับการส่งเสริมผ่านกิจกรรม ฝึกอบรม และสื่อเรียนรู้ที่เข้าใจง่าย รวมทั้งบูรณาการในระบบการศึกษาและครอบครัว วัดและองค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ และสร้างพื้นที่การเรียนรู้และฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนทั้งทางกาย จิตใจ ปัญญา อารมณ์ และสังคม ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดเชิงจริยธรรมที่ช่วยเสริมสร้างการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจและจิตใจอย่างสมดุลและยั่งยืนเป็นการผสมผสานความรู้ความเข้าใจเชิงปรัชญาและคุณธรรมที่ช่วยให้ประชาชนดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล มีวินัย และรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ซึ่งทำให้เห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นไปอย่างแท้จริงและมีประสิทธิผลในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระวิจิตร อธิโก (2561) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบนดอยแม่ฟ้าหลวงผ่านแนวทางพุทธบูรณาการ พบว่า การยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ตามหลักพระพุทธศาสนามีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการน้อมนำหลักภavana 4 มาใช้เป็นแกนกลางในการพัฒนาอย่างรอบด้าน โดยหลักภavana 4 ครอบคลุม 4 มิติหลักของชีวิต ได้แก่ 1. การส่งเสริมสุขภาพกายให้แข็งแรงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ 2. การเสริมสร้างวินัยและศีลธรรมเพื่อควบคุมพฤติกรรมให้อยู่ในกรอบของความดีงาม 3. การพัฒนาด้านจิตใจให้มีความเมตตา เห็นอกเห็นใจ และพร้อมแบ่งปันแก่ผู้อื่น และ 4. การพัฒนาปัญญา ซึ่งเป็นผลจากการฝึกฝนในด้านต่าง ๆ นำไปสู่การเข้าใจชีวิตและสามารถดำรงตนอย่างมีเป้าหมาย แนวทางนี้แสดงให้เห็นถึงความสมดุลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบองค์รวม ที่คำนึงถึงทั้งกาย จิตใจ สังคม และปัญญา อันนำไปสู่ความยั่งยืน

ในระยะยาว ซึ่งชี้ให้เห็นว่า มีความสอดคล้องกันคือ หลักภavana 4 เป็นแกนกลางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยช่วยเสริมสร้างความสมดุลระหว่างร่างกาย จิตใจ ศีล และปัญญา พร้อมกับสนับสนุนการใช้เหตุผล การวางแผนชีวิต และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนและชุมชนพัฒนาอย่างยั่งยืนและครอบคลุมทุกมิติ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการที่กำหนด เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลแล้วได้นำผลการวิจัยเชิงปริมาณที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุดและมีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามสูงสุด มาสังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องและสมบูรณ์ของผลการวิจัย เมื่อได้ข้อสรุปตามวัตถุประสงค์แล้วจึงจัดทำเป็นองค์ความรู้ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์งานการวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ

อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

1. ชีวิตสมดุล (Balanced Life) คือ การที่บุคคลในชุมชนสามารถจัดการชีวิตตนเองได้อย่างพอดีในทุกมิติ ทั้ง กาย จิตใจ ปัญญา อารมณ์ และสังคม การมีชีวิตสมดุลเกิดจากการบูรณาการหลักพุทธธรรม (ภาวนา 4) และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การดูแลสุขภาพกาย จัดการอารมณ์ การมีเหตุผลและปัญญาในการตัดสินใจ และการปฏิบัติตนอย่างมีคุณธรรม ชีวิตสมดุลช่วยให้บุคคลมีความสุข ลดความเครียด และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นคง

2. ชีวิตยั่งยืน (Sustainable Life) คือ การดำรงชีวิตและพัฒนาคุณภาพชีวิตที่คงทนและต่อเนื่องในระยะยาวโดยไม่สร้างผลกระทบต่อทรัพยากร สิ่งแวดล้อม หรือชุมชน การยั่งยืนเกิดจากการนำหลักความพอประมาณ การมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันมาปรับใช้ ทำให้สามารถจัดการชีวิตและทรัพยากรได้อย่างรอบคอบ ชีวิตยั่งยืนยังหมายถึงการพัฒนาตนเองและชุมชนอย่างสมดุลและไม่ทำลายโอกาสของคนรุ่นต่อไป

3. ชีวิตที่มีส่วนร่วมในชุมชน (Community Participation) คือ การที่บุคคลมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนและสังคมทั้งในด้านการช่วยเหลือ แบ่งปันความรู้ การรักษาทรัพยากร และการสนับสนุนกิจกรรมสาธารณะ การมีส่วนร่วมเกิดจากการที่บุคคลมีคุณธรรม จิตสำนึกที่ดี และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ชีวิตที่มีส่วนร่วมช่วยสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ทำให้เกิดสังคมที่เอื้ออาทรและมีคุณภาพชีวิตรวมสูงขึ้น

สรุปได้ว่า การบูรณาการหลักภาวนา 4 กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ ควรเริ่มจากการพัฒนาด้านจิตใจ ด้วยสติ สมาธิ และปัญญา เพื่อส่งผลต่อพฤติกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยผู้นำชุมชนควรเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิตพอเพียง พร้อมส่งเสริมชุมชนผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ การอบรม และสื่อที่เข้าถึงง่าย ควบคู่กับการบูรณาการในครอบครัว การศึกษา ศาสนา และองค์กรปกครองท้องถิ่น ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตในทุกมิติ ทั้งกาย จิต ปัญญา และสังคม บนพื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ควรส่งเสริมและบูรณาการการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกร

2. องค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ควรสนับสนุนการนำหลักพระพุทธศาสนามาพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในพื้นที่

3. องค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ควรจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาจิตใจ เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและความเข้มแข็งทางจิตใจ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. องค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ควรจัดฝึกอบรมส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการใช้ชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง

2. องค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์และชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมและเศรษฐกิจพอเพียง

3. องค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการฝึกสมาธิ ทำบุญ และทำกิจกรรมอาสา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งต่อไป ควรมุ่งเน้นการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น ผู้นำชุมชน เกษตรกรรุ่นใหม่ หรือผู้สูงอายุ เพื่อให้เข้าใจแรงจูงใจและการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตจริง

2. ควรศึกษาการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน เพื่อบูรณาการระหว่างรัฐประศาสนศาสตร์และพระพุทธศาสนา

3. ควรศึกษาวิธีพัฒนาศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นบทบาทผู้นำชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน และกระบวนการเชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2550). *เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร*.

กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจพอเพียง.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช. (2540). *เศรษฐกิจพอเพียง :*

แนวทางการดำเนินชีวิตและการพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: มูลนิธิชัยพัฒนา.

พระปลัดธัญวัฒน์ อโศโก. (2563). การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎี 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านบ่อเกตุ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา. *วารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬารราชวิทยาลัย*, 7(2), 35-46.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2544). *พุทธธรรม (ฉบับเดิม)* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: ดวงแก้ว.
- พระพัฒนา ปณฺญาสาโร. (2564). *การศึกษาลักษณะธุรกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของชุมชนในเขตตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน*. สืบค้น 2 มีนาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/1D6xP>
- พระวิจัย อิทธิโก. (2561). *การพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธบูรณาการของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบนดอยแม่ฟ้าหลวง* (ดุชนิพนธ์พุทธศาสนตรดุชนิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี. (2567). *ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี*. กาญจนบุรี: สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555 – 2560)*. กรุงเทพฯ: บริษัทเพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2544). *ใต้เบื้องพระยุคลบาท*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

การบูรณาการหลักสัปปุริสธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมือง
ของผู้บริหารเทศบาลตำบลดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว
จังหวัดฉะเชิงเทรา*

SAPPURISADHAMMA INTEGRATION FOR PROMOTING POLITICAL
LEADERSHIP OF DON CHIMPLEE SUB-DISTRICT MUNICIPALITY
ADMINISTRATORS AT BANG NAM PRAIO DISTRICT
IN CHACHOENGSAO PROVINCE

พระบัณฑิต จันทปถุญญ, สุมาลี บุญเรือง, สุรพล สุษะพรหม

Phra Bandhit Chanthapanyo, Sumalee Boonruang, Surapon Suyaprom

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: bandhitintarasombut@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา 2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาล โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. นำเสนอการบูรณาการหลักสัปปุริสธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหาร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามจากประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ คำนวณค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคน ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.06$) 2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาล พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพและรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาล ไม่แตกต่างกัน จึงไม่ยอมรับสมมติฐาน

การวิจัย ส่วนประชาชนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. การบูรณาการหลักสัปปุริสธรรมในการเสริมสร้างภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาล มีการนำหลักธรรมดังต่อไปนี้มาใช้ 1. อัมมัญญาตา รู้จักเหตุ เข้าใจปัญหาและแก้ไขได้ตามหลักกฎหมาย 2. อุตถัญญาตา รู้จักผล ทำงานโดยคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก 3. อัตถัญญาตา รู้จักตน วางตัวดี เป็นตัวอย่างที่ดี 4. มัตถัญญาตา รู้จักประมาณ บริหารงบประมาณและทรัพยากรอย่างไม่ฟุ่มเฟือย 5. ทำงานถูกเวลา เหมาะสมกับสถานการณ์ 6. ปริสัญญาตา รู้จักชุมชน เข้าใจพื้นที่ สังคม และความต้องการของประชาชน 7. ปุคคลัญญาตา รู้จักบุคคล รู้จักเลือกใช้คนให้เหมาะกับงาน

คำสำคัญ: การบูรณาการ; สัปปุริสธรรม; ภาวะผู้นำ

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of political leadership of the administrators of Don Chimphli Sub-District Municipality, Bang Nam Piao District, Chachoengsao Province. 2. To compare the opinions of citizens toward the political leadership of the municipal administrators classified by personal factors. 3. To present the integration of Sappurisadhamma, the virtues of a true person, to promote the political leadership of the municipal administrators. This research employed a mixed-methods, combining quantitative and qualitative methods. The quantitative research collected data through questionnaires from 300 sample respondents. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. The qualitative research, data were collected by structured in-depth interviewing 10 key informants, and the data were analyzed using descriptive content interpretation.

The research findings revealed that: 1. The overall level of political leadership of the administrators of Don Chimphli Sub-District Municipality, Bang Nam Piao District, Chachoengsao Province, was at a high level ($\bar{X}=4.06$). 2. The comparison of citizens' opinions showed that differences in occupation and monthly income did not result in significantly different opinions toward political leadership, thereby rejecting the set research hypothesis. However, differences in gender, age, and educational level led to significantly different

opinions, thus accepting the hypothesis. 3. The integration of Sappurisa dhamma in enhancing the administrators' leadership involved the application of the following principles: 1. Dhammaññita knowing causes, understanding problems, and solving them in accordance with the law; 2. Atthaññita knowing results, working for the benefit of the people; 3. Attaññita knowing oneself, maintaining good conduct, and being a role model; 4. Mattaññita knowing moderation, managing budgets and resources without extravagance; 5. Kalaññita knowing the proper time, working appropriately to situations; 6. Parisaññita knowing the community, understanding society and people's needs; and 7. Puggalaññita knowing individuals, selecting and assigning the right person to the right task.

Keywords: Integration; Good Man's Dhamma; Leadership

บทนำ

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 76 กำหนดให้รัฐพัฒนาระบบบริหารราชการทั้งส่วนกลาง ภูมิภาค ท้องถิ่น และงานอื่นของรัฐตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยให้หน่วยงานของรัฐร่วมมือกัน เพื่อให้บริการสาธารณะและการใช้งบประมาณมีประสิทธิภาพสูงสุด และพัฒนาเจ้าหน้าที่ให้ซื่อสัตย์ มีจิตบริการ ไม่เลือกปฏิบัติและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ต้องมีกฎหมายบริหารงานบุคคลตามระบบคุณธรรม ป้องกันการแทรกแซง และจัดทำมาตรฐานจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ มาตรา 249 กำหนดให้การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปตามหลักการปกครองตนเอง โดยยึดเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และพิจารณาความสามารถในการบริหาร เช่น รายได้ จำนวนประชากร และพื้นที่ ซึ่งถือเป็นรูปแบบการปกครองที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560)

การเมืองท้องถิ่น เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาและบริหารพื้นที่อย่างใกล้ชิดกับประชาชน ทำให้มีผู้สนใจเข้าสู่สนามการเมืองท้องถิ่นเพิ่มขึ้น เนื่องจากตำแหน่งนักการเมืองท้องถิ่นมีเกียรติ ได้รับค่าตอบแทน และมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชน การแข่งขันทางการเมืองในระดับท้องถิ่นจึงมีทั้งแบบสร้างสรรค์ เช่น การนำเสนอผลงาน และการอุทิศตนเพื่อสาธารณะ และการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม เช่น การซื้อเสียง ช่มชู้ หรือใส่ร้ายป้ายสี บางรายเมื่อได้รับเลือกตั้งแล้วกลับใช้อำนาจโดยมิชอบเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน ซึ่งเป็นการทุจริตที่ส่งผลเสียหายต่อรัฐและประชาชนโดยรวม (ธานินทร์ กรัยวิเชียร, 2546)

เทศบาลตำบลดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทราขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนฉิมพลี คือ 1.ปรับปรุงและพัฒนาโครงการพื้นฐานและสาธารณูปโภคให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน เพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองในอนาคต 2. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของคนและจัดระเบียบชุมชน/สังคมให้สงบเรียบร้อย เข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ 3. พัฒนาการจัดการแหล่งน้ำ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสมดุล บนพื้นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน 4. ส่งเสริมและพัฒนาทางด้านการศึกษา กีฬา นันทนาการ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ดำรงอยู่ 5. ส่งเสริมและพัฒนาทางด้านสาธารณสุข สวัสดิการสังคม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น 6. ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม อาชีพหลักและอาชีพรอง เพื่อเพิ่มรายได้ 7. สร้างระบบบริหารจัดการที่ดี โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การวางแผนพัฒนา การตรวจสอบ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการบริหาร รวมทั้งเพิ่มมาตรการในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุดและให้บริหารอย่างประทับใจ (องค์การบริหารส่วนตำบลดอนฉิมพลี, 2565)

สอดคล้องกับความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลดอนฉิมพลี อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยด้านการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับที่ 1 รองลงมาคือ ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิตการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น และด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (พิชัย นิตวงศ์วรกุล และจันทร์แรม เรือนแป้น, 2559)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเล็งเห็นการบูรณาการหลักสัปปุริสธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาล เพื่อส่งเสริมให้คณะผู้บริหาร ผู้ร่วมงาน ข้าราชการเจ้าหน้าที่ มีความรับผิดชอบหน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีหลักยึดหลักปฏิบัติหลักตัดสินใจ อย่างมีภาวะผู้นำ และมีวิสัยทัศน์ในการนำพาประชาชนในเขตเทศบาลและถือว่าเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งที่สามารถช่วยบรรเทาปัญหาและส่งเสริมความเจริญให้แก่องค์กรได้อย่างยั่งยืน ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงหลักธรรมที่สามารถส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการ รวมไปถึงภาวะผู้นำของผู้บริหารได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสัปปุริสธรรม ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในอัมมัญญสูตร ประกอบด้วย หลักธรรม 7 ข้อ คือ 1. อัมมัญญา รู้จักเหตุ 2. อตถัญญา รู้จักผล 3. อตตัญญา รู้จักตน 4. มัตตัญญา

รู้จักประมาณ 5. กาลัญญุตตา รู้จักกาล 6.ปริสญญุตตา รู้จักบริษัท 7. ปุคคัลัญญุตตา รู้จักบุคคล (สตตก. (ไทย) 23/68/143-146)

การศึกษา การบูรณาการหลักสัปปริสธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อนำไปส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาล เพื่อให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหลักธรรมาภิบาลบริหาร สนองนโยบายภาครัฐให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนในพื้นที่สืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักสัปปริสธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ วิจัยเชิงปริมาณ และวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง ซึ่งมีจำนวนรวม 1,200 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลดอนฉิมพลี, 2565)

2.2 กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่ได้จากการใช้สูตรคำนวณของ Taro Yamane (สุรพล สุยะพรหม และ สุทธิรักษ์ ศรีจันทร์เพ็ญ, 2553) จำนวน 300 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน จำแนกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 1 รูป นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน ผู้นำชุมชนในตำบลดอนฉิมพลี จำนวน 2 คน ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 3 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires)

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) แบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 10 รูปหรือคน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม จำนวน 300 ชุด นำข้อมูลดิบที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก จำนวน 10 รูปหรือคน 1. ถอดเสียงและบันทึก ทำการถอดเสียงสัมภาษณ์และบันทึกเป็นข้อความ 2. จำแนกประเด็น จัดกลุ่มข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3. วิเคราะห์ข้อมูล ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อวิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ตามวัตถุประสงค์การวิจัย 4. สังเคราะห์ข้อมูล รวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย นำเสนอในรูปแบบความเรียง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ 1. สถิติพรรณนา ใช้อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลและพรรณนาการบูรณาการหลักสี่ปรัศธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมือง โดยใช้สถิติ เช่น ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2. สถิติอนุมาน ใช้ทดสอบสมมติฐานและเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) สำหรับตัวแปรสองกลุ่ม และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) สำหรับตัวแปรตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป หากพบความแตกต่างจะใช้วิธี Least Significant Difference (LSD) เปรียบเทียบรายคู่

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจะถูกถอดเทปคำพูดอย่างละเอียด และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดกลุ่มประเด็นตามหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อให้เห็นแนวโน้ม แนวคิด หรือความเชื่อมโยงที่เกิดขึ้นจากข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ภาวะผู้นำทางด้านกายภาพ	4.07	0.95	มาก
ภาวะผู้นำทางด้านบุคลิกภาพ	4.07	0.73	มาก
ภาวะผู้นำทางด้านความสามารถ	4.10	0.92	มาก
ภาวะผู้นำทางด้านทักษะทางสังคม	4.01	0.91	มาก
โดยภาพรวม	4.06	0.86	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.06$, S.D.=0.86) เมื่อแจกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ภาวะผู้นำทางด้านความสามารถ ($\bar{X}=4.10$, S.D.=0.92) อยู่ในระดับมาก รองลงมา ภาวะผู้นำทางด้านบุคลิกภาพ ($\bar{X}=4.07$, S.D.= 0.73) ภาวะผู้นำทางด้านกายภาพ ($\bar{X}=4.07$, S.D.=0.95) อยู่ในระดับมาก และภาวะผู้นำทางด้านทักษะทางสังคม ($\bar{X}=4.01$, S.D.=0.91) ตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานที่ 1-5

ปัจจัยส่วนบุคคล	ยอมรับ	ปฏิเสธ	t	F	Sig.
เพศ		✓	2.07		0.19*
อายุ		✓		0.422	0.792*
ระดับการศึกษา		✓		2.53	0.57*
อาชีพ	✓			3.49	.004
รายได้	✓			4.73	.001

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ส่วนประชาชนที่มีอาชีพ และรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของคณะผู้บริหารเทศบาลเทศบาลต่อนนิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา ไม่แตกต่างกัน จึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. การบูรณาการหลักสัปปุริสธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลต่อนนิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าการบูรณาการหลักสัปปุริสธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลต่อนนิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูปหรือคนทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ ด้านกายภาพ ผู้บริหารมีความกระฉับกระเฉง แสดงความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ตรงต่อเวลาในการปฏิบัติงาน และมีความตั้งใจในการติดตามผลการทำงานอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งมีความสุขในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง แต่งกายสุภาพเหมาะสม ซึ่งสะท้อนถึงความเป็นมืออาชีพและสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนด้านบุคลิกภาพ แสดงออกถึงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการบริหารงาน กล้าตัดสินใจ มีจริยธรรมและความมั่นใจในตนเอง สามารถทำงานร่วมกับทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้การบริหารงานเป็นไปอย่างราบรื่นและเป็นแบบอย่างที่ดีด้านทักษะทางสังคม มีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และผู้คนได้ดี รู้จักมองตนเองอย่างตรงไปตรงมา พัฒนาแนวคิดสร้างสรรค์ในกิจกรรมทางการเมือง มีทักษะในการสื่อสารและตัดสินใจอย่างแม่นยำ ตลอดจนแสดงภาวะผู้นำในบริบทของการเมืองท้องถิ่นที่ต้องรับฟังและทำงานร่วมกับประชาชน ด้านความสามารถมีความเด็ดขาดในการใช้กฎหมายควบคุมกับการประณีประนอมเพื่อรักษาความสัมพันธ์กับประชาชนใช้ประสบการณ์และวุฒิภาวะในการบริหารงานกิจกรรม มีความสามารถในการจูงใจ ให้ความร่วมมือกับชุมชน และได้รับการยอมรับในบทบาทผู้นำ ทั้งในแง่ของความรู้ ความจำ และการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลต่อนนิมพลี จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า การบูรณาการหลักสัปปุริสธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลต่อนนิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจะแจกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ภาวะผู้นำทางด้านความสามารถ อยู่ในระดับมาก รองลงมา ภาวะผู้นำทางด้านบุคลิกภาพ ภาวะผู้นำทางด้านกายภาพ อยู่ในระดับมาก และภาวะผู้นำทางด้านทักษะทางสังคม ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของพรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล (2564) ได้วิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักธรรมาธิปไตยเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมือง

ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า 1. สภาพทั่วไปการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา มีดังนี้ 1. จุดเด่น ผู้นำทางการเมืองมีความพยายามทำกิจกรรมทางการเมืองปฏิบัติงานเพื่อประชาชน เสียสละอาสาทำงานขับเคลื่อนนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับประชาชน 2. จุดด้อย นักการเมืองใช้อำนาจอิทธิพลทางการเมืองรวมทั้งการใช้อำนาจด้านอื่น ๆ เพื่อเอาชนะคู่แข่งทางการเมือง 3. โอกาส ผู้นำทางการเมืองแสดงพฤติกรรมเชิงคุณธรรมมากขึ้นรวมทั้งมีการนำหลักทศพิธราชธรรมมาสร้างโอกาสทางการเมือง 4. อุปสรรค ขั้วเคลื่อนไหวนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับประชาชนได้ยาก พรรคการเมืองยังอยู่ในอำนาจของกลุ่มต่าง ๆ อุดมการณ์ทางการเมืองไม่แน่นอน ยังไม่บรรลุจุดมุ่งหมายทางการเมือง และยังคงคล้อยกับงานของพระมหานิรุตญาณวุฒโธ (2567) ได้วิจัยเรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะสำหรับการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดสมุทรสงครามมี 4 คุณลักษณะ คือ 1. ทักษะของการใช้อิทธิพล ได้แก่ จัดสรรงานให้เหมาะสมและถูกคน มีความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยน ใช้อิทธิพลในทางที่ถูกต้องและยึดถือระเบียบสร้างความไว้วางใจในประชาชน ใช้อิทธิพลในการสร้างโอกาส 2. ทักษะในการมอบหมายงาน ได้แก่ สามารถกำหนดเป้าหมายและงานให้ชัดเจน สามารถปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินงาน สามารถสื่อสารที่ชัดเจนและกระตือรือร้น สามารถเสริมสร้างทีมงานให้มีความเชื่อมั่น สามารถตรวจสอบความคืบหน้าของงานที่มอบหมาย 3. มีความยืดหยุ่น ได้แก่ มีความมุ่งมั่นเพียรพยายามขณะเผชิญหน้ากับปัญหาที่เกิดขึ้น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความคิดเชิงบวก มีความรู้มอบหมายงานให้กับผู้รับมอบหมาย ให้เกิดความเข้าใจ มีความยืดหยุ่นในการทำงาน และสามารถปรับตัว รับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชนและเพื่อนร่วมงาน 4. ทักษะในการจูงใจ ได้แก่ การส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาส่วนบุคคลสร้างความเชื่อมั่นและความกระตือรือร้นในทีม การสื่อสารอย่างชัดเจน สร้างการยอมรับจากคนภายในท้องถิ่น ให้กำลังใจและพลังงานให้กับทีม สอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดเอกชัย จันทโชโต และคณะ (2566) ได้วิจัยเรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.52$) ปัจจัยที่ส่งผล ได้แก่ 1. คุณลักษณะผู้นำส่งต่อการส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสระบุรี 7 ด้าน มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 สามารถอธิบายการส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสระบุรี (Y) ได้ร้อยละ 84 โดยนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี ควรมีหลักธรรมาภิบาลในการบริหารอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.62$) ยึดหลักนิติธรรมในการบริหารและปกครองท้องถิ่น

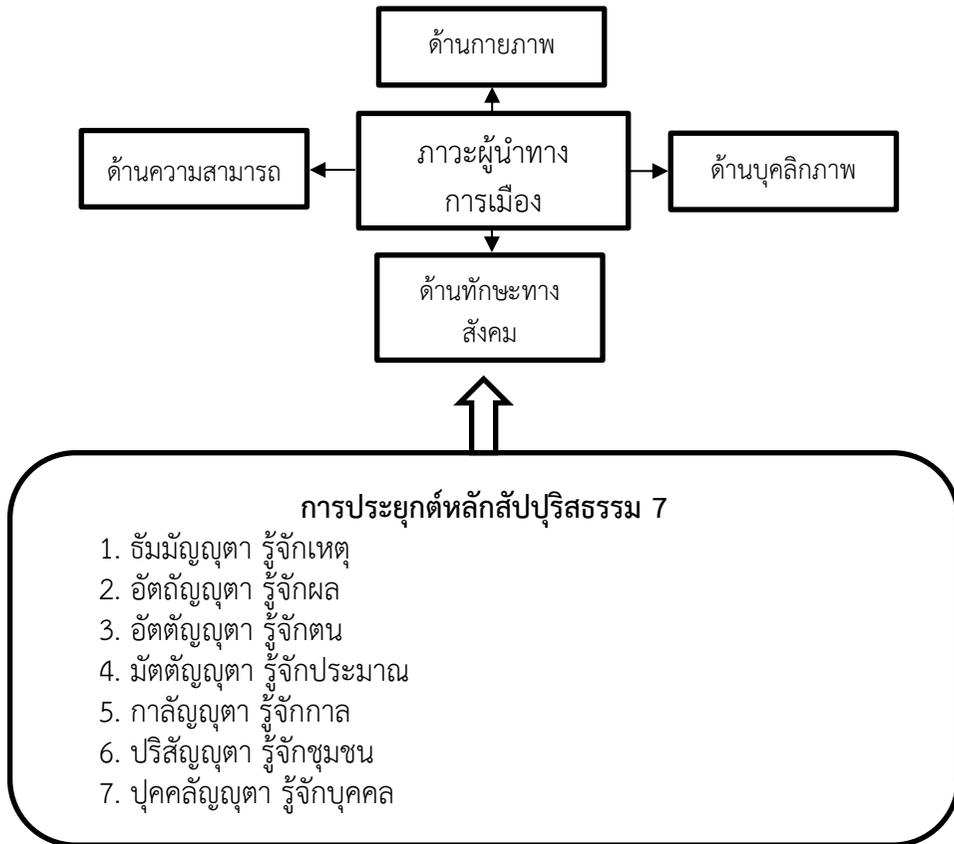
2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลดอนนิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลดอนนิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีอาชีพ และรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลดอนนิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทราไม่แตกต่างกัน จึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของพระศกลวัฒน์ จิตตปญโญ (2563) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเทศบาลตำบลนาหนาด อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพ มีความคิดเห็นต่อบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเทศบาลตำบลนาหนาดอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระประเสริฐ เตชโก (2563) ได้วิจัยเรื่อง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลดอนนิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า การบูรณาการหลักสัปปริสธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลดอนนิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา ดังนี้ 1. ธัมมัญญา (รู้จักเหตุ) รู้เข้าใจกฎระเบียบ ยึดหลักกฎหมาย มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ ปฏิบัติเท่าเทียม 2. อัตถัญญา (รู้จักผล) มุ่งมั่นปฏิบัติหน้าที่ บริหารความขัดแย้ง ยึดประโยชน์ชุมชน 3. อัตตัญญา (รู้จักตน) วางตัวเหมาะสม เข้าใจบทบาทหน้าที่มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ ปรับตัวเข้าหาชุมชน 4. มัตตัญญา (รู้จักประมาณ) ยึดความจำเป็นหลัก ใช้ทรัพยากรในพื้นที่ จัดงบประมาณอย่างทั่วถึงและพอเพียง ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง 5. กาลัญญา (รู้จักกาล) มีขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจน ตรงต่อเวลา รู้จักแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า 6. ปริสัญญา (รู้จักชุมชน) มุ่งมั่นเสียสละ มีจิตบริการ รับฟังเข้าถึงความเดือดร้อน 7. ปุคคลัญญา (รู้จักบุคคล) เข้าถึงเข้าใจ - บริหารจัดการอย่างเท่าเทียม สร้างความมีส่วนร่วม อนุเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส สอดคล้องกับทวิศักดิ์ สุขกมล (2560) ศึกษาเรื่อง การใช้หลักสัปปริสธรรมในการบริหารงานเชิงบูรณาการของผู้บริหารเทศบาลตำบลป่าไผ่ อำเภอพร้าวกุ่มม จังหวัดเชียงใหม่

พบว่า ผู้ที่ประกอบด้วยหลักสัปปริสธรรม 7 ประการ ดังกล่าวย่อมเป็นผู้ควรแก่การค้ำบับนับสนุนถือ ยกย่องของบุคคลทั้งหลาย ผู้นั้นย่อมได้ชื่อว่า เป็นผู้ที่พระพุทธเจ้ายกย่องว่าเป็นสัตบุรุษ หรือคนดีแท้ การกระทำหรือพฤติกรรมของเขามีความเหมาะสมถูกต้องดีงาม ย่อมนำประโยชน์มาให้ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานในการบริหารงานจากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านในอดีตจนถึงปัจจุบันที่ได้เสนอไว้ในกระบวนการบริหารงานทั้งหมดมีความคล้ายคลึงกัน และยังเป็นทฤษฎีที่ใช้การได้ดีไม่ล้าสมัย เพื่อให้ต้นมาซึ่งการบริหารงานที่มีความเหมาะสมกับยุคสมัยใหม่ และยังสามารถคล้องกับงานวิจัยของพระครูโกสุมสมณวัตร (สังวาลย์ กุสุโม) (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาหลักสัปปริสธรรมที่ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลศรีณรงค์ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ พบว่า สัปปริสธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่เกี่ยวกับการปกครอง คือหลักธรรม 7 ประการที่ผู้นำควรปฏิบัติ ความรู้จักเหตุ วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาได้อย่างถูกต้อง ความรู้จักผล คาดการณ์ผลที่ตามมาจากการกระทำ ความรู้จักตน รู้จักตัวเอง และประพฤตินให้เหมาะสม ความรู้จักประมาณทำสิ่งต่าง ๆ อย่างพอดี ไม่เกินไปหรือน้อยเกินไป ความรู้จักกาล เลือกลงเวลาที่เหมาะสมในการทำกิจกรรม ความรู้จักชุมชน เข้าใจความต้องการของชุมชนและปฏิบัติให้เหมาะสม ความรู้จักบุคคล เข้าใจลักษณะของบุคคลเพื่อการประสานงานที่ดี การปฏิบัติตามหลักเหล่านี้จะช่วยให้ผู้นำสามารถปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

องค์ความรู้จากการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักสัปปริสธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลคอนนิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นงานที่ตั้งอยู่บนบริบทของการบริหารท้องถิ่นที่เผชิญความคาดหวังสูงทั้งด้านความโปร่งใส ประสิทธิภาพ และการตอบสนองต่อประชาชน โดยเฉพาะในสังคมไทยที่ความดีงามของผู้นำ ยังคงผูกพันกับความเชื่อ ความศรัทธา และจิตวิญญาณของชาวชุมชนอย่างลึกซึ้ง การสังเคราะห์องค์ความรู้จึงกลายเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยรวบรวมประสบการณ์ทางวิชาการ งานภาคสนาม และข้อค้นพบเชิงลึก ให้กลายเป็นแบบจำลองความรู้ ที่สามารถนำไปใช้พัฒนาผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่อื่นได้ต่อไป ผู้วิจัยสรุปความรู้ที่ได้ ดังแสดงในภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักสัปปุริสธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา มี 4 ด้าน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1. ภาวะผู้นำ ด้านกายภาพ ได้แก่ มีความกระฉับกระเฉง มีความสุขเมื่อเข้าร่วมกิจกรรม แต่งกายเหมาะสม และมีความพร้อมในการทำกิจกรรม 2. ภาวะผู้นำ ด้านบุคลิกภาพ ได้แก่ สามารถปรับตัว มีความคิดสร้างสรรค์ มีจริยธรรม และมีความเชื่อมั่น 3. ภาวะผู้นำ ด้านทักษะทางสังคม ได้แก่ มีความพร้อมในการแก้ปัญหา มีความแม่นยำในการตัดสินใจ มีระดับความรู้ความสามารถ และมีความคล่องแคล่วในการใช้ภาษา 4. ภาวะผู้นำ ด้านความสามารถ ได้แก่ รู้จักประนีประนอมในกิจกรรมทางการเมือง มีความสามารถในการบริหารงานกิจกรรม ให้ความร่วมมือในชุมชน และเป็นที่ยินยอมชอบในการทำกิจกรรม

การนำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองของ คณะผู้บริหารเทศบาลตำบลดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา ส่งผลให้เกิดภาวะผู้นำที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับหลักจริยธรรมมากยิ่งขึ้น โดยเริ่มจากการ มีธัมมัญญา คือ ความรู้เข้าใจในเหตุผล ยึดมั่นในกฎหมายและระเบียบ มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติต่อประชาชนอย่างเท่าเทียม อดัตถัญญา ซึ่งเน้นการเข้าใจผลลัพธ์ของการ กระทำ มุ่งเน้นผลประโยชน์ของชุมชน และบริหารความขัดแย้งอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำ ยังต้องมีอดัตถัญญา คือ การรู้จักตน วางตัวอย่างเหมาะสม เข้าใจบทบาทหน้าที่และ สามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบทของชุมชนได้อย่างเหมาะสม มัตถัญญา คือ การรู้จัก ประเมิน ใช้ทรัพยากรและงบประมาณอย่างพอเพียง โปร่งใส และเป็นธรรม กาลัญญา ที่แสดงถึงความสามารถในการจัดลำดับความสำคัญ รู้จักเวลา และสามารถแก้ปัญหาเฉพาะ หน้าที่ได้อย่างเหมาะสม มีปริสัญญญา ที่สะท้อนถึงจิตสำนึกในการรับฟังปัญหาของประชาชน มีความเสียสละ และพร้อมให้บริการอย่างจริงใจ และสุดท้าย คือ ปุคคลัญญา ที่เน้นความ เข้าใจบุคคล การบริหารงานอย่างเท่าเทียม และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เทศบาลควรมีการกำหนดนโยบายส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมือง ในอำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เทศบาลควรมีนโยบายส่งเสริมให้ประชาชนสนับสนุนการปฏิบัติงานของ นักการเมืองโดยส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในอำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา
3. เทศบาลควรสนับสนุนงบประมาณในการขับเคลื่อนนโยบายส่งเสริมภาวะผู้นำทาง การเมืองของนักการเมือง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เทศบาลควรจัดทำแผนพัฒนาคุณลักษณะผู้นำท้องถิ่นทุกปี โดยมีกระบวนการ สัมรวจหาความจำเป็นในการพัฒนา
2. เทศบาลควรจัดตั้งท้องถิ่นต้นแบบที่มีประธานคณะกรรมการท้องถิ่นมีคุณลักษณะ พึงประสงค์ไว้เป็นชุมชนนำร่องเพื่อการศึกษาและพัฒนาท้องถิ่นอื่นถัดไป
3. ควรที่จะได้มีการปฏิรูปทางการเมืองของไทย ด้วยการมีแผนปฏิบัติการเป็น ขั้นตอน ที่ ชัดเจนที่มุ่งไปสู่การสร้างความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ควรให้ภาครัฐ

มีหน่วยงานที่ดูแลเรื่องนี้เป็นการเฉพาะ อันจะทำให้เกิดการตื่นตัวด้านภาวะผู้นำทางการเมืองได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำทางการเมืองเพื่อให้ได้ผู้นำที่ดีมีคุณธรรมเข้ามาปกครองบ้านเมือง
2. ควรศึกษาคุณลักษณะและภาวะผู้นำของพรรคการเมือง เพื่อหาวิธีดึงดูดความสนใจจากประชาชนและเลือกผู้นำที่มีคุณสมบัติที่ดี นำไปสู่การมีนักการเมืองที่มีคุณภาพ
3. ควรศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเมืองของคณะผู้บริหารเทศบาลที่วัดได้จากผลงานในการบริหาร เพื่อนำมากำหนดกลยุทธ์สร้างสื่อสารทางการเมืองที่ดียิ่งขึ้นไป

เอกสารอ้างอิง

- ทวีศักดิ์ สุขกมล. (2560). การใช้หลักสัจพริยธรรมในการบริหารงานเชิงบูรณาการของผู้บริหารเทศบาลตำบลป่าไผ่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 9(1), 69-81.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2547). *คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร*. นนทบุรี: ศูนย์ส่งเสริมจริยธรรมสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน.
- พรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล. (2564). การบูรณาการหลักธรรมาธิปไตยเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 6(1), 131-140.
- พระครูโกสุมสมณวัตร (สังวาลย์ กุสุโม). (2560). *ศึกษาหลักสัจพริยธรรมที่ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในตำบลศรีณรงค์ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระประเสริฐ เตชโก. (2563). *คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดเอกชัย จนทโชโต และคณะ. (2566). พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 6(3), 113-124.

- พระมหานิรุต ญาณวุฑฒ์. (2567). พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของ
นักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และ
รัฐประศาสนศาสตร์*, 6(1), 110-122.
- พระศกลวัฒน์ จิตตปัญญา. (2563). บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเทศบาล
ตำบลนาหวาด อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิชัย นิตวงศ์วรกุล และจันทร์แรม เรือนแป้น. (2559). ความคิดเห็นของประชาชนต่อการ
ปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา.
วารสารวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต, 12(1), 135.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*.
เล่ม 134. ตอนที่ 40 ก. หน้า 74.
- สุรพล สุยะพรหม และสุทธิรักษ์ ศรีจันทร์เพ็ญ. (2553). *ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการ*.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- องค์การบริหารส่วนตำบลดอนฉิมพลี. (2565). *นโยบายการบริหาร พันธกิจ*. สืบค้น 20
กรกฎาคม 2565, จาก <https://shorturl.asia/N7fAV>

**การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา
ของสตรีในอำเภอเมือง จังหวัดเลย ***

**POLITICAL PARTICIPATION PROMOTION ACCORDING TO BUDDHISM
FOR WOMEN AT MUENG DISTRICT IN LOEI PROVINCE**

ชรินทร์ ชัยสุข, ศตวรรษ สงกาพันธ์, ธงชัย สิงอุดม
Chrarinrat Chaisuk, Sattawat Songkapan, Thongchai Singudom
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: Bchrr_1217@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของสตรีในอำเภอเมือง จังหวัดเลย 2. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของสตรีในอำเภอเมือง จังหวัดเลย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. เสนอแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของสตรีในอำเภอเมือง จังหวัดเลย การวิจัยนี้เป็นแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 346 คน จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ และการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลโดยสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคนแล้ววิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในอำเภอเมือง จังหวัดเลยตามแนวพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมแล้ว ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.23$) 2. การเปรียบเทียบ พบว่า สตรีที่มี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน ระดับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของสตรีในอำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ และ 3. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของสตรีในอำเภอเมือง จังหวัดเลย คือ การบูรณาการตามหลัก สังคหัตถ์ 4 เพื่อให้สอดคล้องกับแนวพระพุทธศาสนา ด้านทาน จัดกิจกรรมจิตอาสา ทำบุญ และรณรงค์เรื่องการให้ทานผ่านสื่อ รวมถึงสนับสนุนโครงการการกุศลต่าง ๆ ด้านปิยวาจา เน้นการใช้คำพูดสุภาพ สร้างสรรค์ และส่งเสริมบรรยากาศการสนทนาที่ดีในครอบครัวและชุมชน ด้านอตถจริยา จัดกิจกรรมจิตอาสาเป็น

ประจำ ผสมผสานกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์กับการเรียนรู้ของเยาวชน และยกย่องผู้ทำความดี และด้านสมานัตตตา ปลูกฝั่งเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการสร้างรายได้จากท้องถิ่น และส่งเสริมองค์กรที่ดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ: การส่งเสริม; การมีส่วนร่วมทางการเมือง; ตามแนวพระพุทธศาสนา; สตรี

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of political participation according to Buddhist principles among women at Mueang District, Loei Province. 2. To compare the political participation according to Buddhist principles among women at Mueang District, Loei Province, classified by personal factors. 3. To propose guidelines for promoting political participation according to Buddhist principles among women at Mueang District, Loei Province. This research employed a mixed-methods. The quantitative research collected data from 346 samples through questionnaires, and the obtained data were analyzed using a statistical software package for social sciences. The qualitative research gathered data through in-depth interviews with 10 key informants and the content was analyzed in conjunction with contextual interpretation.

Findings were as follows: 1. The level of political participation according to Buddhism of women at Mueang District, Loei Province, by overall, was at moderate level ($\bar{X}=3.23$). 2. The results of the comparison showed that: Women with different ages, education levels, occupations and incomes did not have different level of political participation promotion according to Buddhism at Mueang District, Loei Province. Therefore, the set hypothesis was rejected. 3. Promoting Women's Political Participation according to Buddhism at Mueang District, Loei Province, the researcher integrated according to Sanghavattu as follows: 1. Dana; organizing volunteer activities to make merit with the community, campaigning through the media to encourage charity projects. 2. Piyavaja; encouraging the use of polite and appropriate language in daily life, promoting thinking before speaking and creative speaking, creating an atmosphere in the family and community conducive to good speech. 3. Atthacariya; organizing regular volunteer activities in the community,

integrating service activities with the learning of children and youth, creating incentives by recognizing and rewarding those who give back to the community. and 4. Samanattata; cultivating the concept of self-sufficiency economy, promoting monetization from local resources and supporting organizations and agencies that promoted the philosophy of the Sufficiency Economy.

Keywords: Promotion; Political Participation; Buddhist; Women

บทนำ

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย คือ รากฐานสำคัญที่หล่อหลอมให้สมาชิกในสังคมเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของประชาธิปไตย เมื่อประชาชนมีจิตสำนึกและตื่นตัวทางการเมือง ก็ย่อมแสดงออกผ่านการมีส่วนร่วมที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องมีสถาบันทางการเมืองที่เข้มแข็งมารับรองรับการแสดงออกเหล่านี้ เพื่อป้องกันความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น แนวคิดเรื่องวัฒนธรรมทางการเมืองนี้ได้รับความสนใจอย่างมากในสาขาวิชารัฐศาสตร์หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยมี Almond (1956) เป็นผู้บุกเบิกคนสำคัญตั้งแต่ปี ค.ศ. 1956

ในอดีตสังคมไทยได้กำหนดบทบาททางการเมืองของผู้หญิงไว้อย่างชัดเจนผ่านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีอันยาวนาน ค่านิยมดั้งเดิมมองว่า สตรีเป็นเพศที่อ่อนแอ มีหน้าที่หลักในการดูแลครอบครัว ปรนนิบัติสามี และเลี้ยงดูบุตร ขณะที่บุรุษ คือผู้นำทั้งในบ้านและนอกบ้าน ภาพลักษณ์ของกุลสตรีที่ดีจึงมักผูกพันกับการงานบ้านงานเรือนเป็นสำคัญ จุดเปลี่ยนสำคัญของบทบาทสตรีไทยเริ่มขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ เมื่อผู้หญิงได้รับการศึกษามากขึ้น ทำให้มีโอกาสแสดงบทบาททางสังคมที่หลากหลายกว่างานในบ้าน อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ยังนำมาซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่รับรองสิทธิความเท่าเทียมของประชาชนทุกคนโดยไม่แบ่งแยกเพศ สิ่งนี้ช่วยให้สถานภาพของสตรีไทยได้รับการยอมรับและคุ้มครองทางกฎหมายมากขึ้นตามลำดับ ส่งผลให้สังคมปัจจุบันเปิดกว้างให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและสังคมอย่างกว้างขวาง จนกลายเป็นพลังทางการเมืองที่สำคัญกลุ่มหนึ่ง

แม้จะมีความก้าวหน้าแต่สตรีก็ยังคงเผชิญกับความท้าทายทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ภาพลักษณ์ของกุลสตรีแบบดั้งเดิมที่เน้นความเรียบร้อยและเป็นผู้ตามนั้น มักขัดแย้งกับคุณสมบัติที่จำเป็นของผู้นำทางการเมือง ซึ่งต้องมีความกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว และกล้าตัดสินใจ ด้วยเหตุนี้ สตรีในบทบาทผู้นำจึงมักต้องเผชิญกับความขัดแย้งภายในตนเองและแรงกดดันจากความคาดหวังของสังคมหลังจากที่องค์กรสหประชาชาติประกาศปีสตรี

สากล ในปี พ.ศ. 2518 ประเทศไทยก็ได้ตื่นตัวและนำไปสู่การจัดตั้ง คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (กสส.) เพื่อส่งเสริมบทบาทสตรีในทุกมิติ อย่างไรก็ตาม คำถามสำคัญที่ยังคงอยู่ คือ สตรีจะสามารถจัดสรรเวลาและพลังงานจากภาระหน้าที่เดิมมาสู่การทำงานเพื่อส่วนรวมได้อย่างไร และจะสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาสังคมกับมรดกทางวัฒนธรรมได้อย่างไร

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ หัวใจสำคัญและเป็นดัชนีชี้วัดความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ และตรวจสอบการใช้อำนาจของภาครัฐ (Huntington, 1991) สังคมที่มีระดับการมีส่วนร่วมสูงย่อมสะท้อนถึงการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับสูง และยังบ่งบอกถึงอุดมการณ์ทางการเมืองของคนในชาติได้อีกด้วย (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2550)

ในบริบทนี้ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะไม่เพียงแต่จะเกิดประโยชน์ต่อตัวสตรีเอง แต่ยังส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มคนที่สตรีมีความใกล้ชิด เช่น เด็ก เยาวชน และผู้ด้อยโอกาส ทั้งนี้เนื่องจากสตรีมักมีมุมมองที่ละเอียดอ่อนและให้ความสำคัญกับมิติทางสังคมและคุณภาพชีวิต ซึ่งแตกต่างจากบุรุษที่มักให้ความสำคัญกับโครงการขนาดใหญ่ เช่น โครงสร้างพื้นฐานและความมั่นคง (สิริพร พันธสุลาภ, 2560) การเข้ามามีบทบาทของสตรีจึงช่วยสร้างสมดุลและความยั่งยืนให้กับการพัฒนา ทำให้สามารถตอบสนองความต้องการของคนทุกกลุ่มในสังคมได้อย่างแท้จริง

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับการยึดเหนี่ยวน้ำใจและสร้างความสามัคคีในสังคม สามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขภาวะความไม่มั่นคงทางประชาธิปไตยของไทยได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559) และสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองและเสริมสร้างภาวะผู้นำให้เข้มแข็งขึ้นได้

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาในหัวข้อ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของสตรีในอำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยเลือกศึกษาพื้นที่เทศบาลนาอ้อ ซึ่งมีผู้นำท้องถิ่นเป็นสตรี อันเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการตอบโจทยวิจัย และผลการศึกษาที่ได้คาดว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมบทบาททางการเมืองของสตรีและสร้างความเข้มแข็งให้กับการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของสตรีในอำเภอเมือง จังหวัดเลย

2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของสตรีในอำเภอเมือง จังหวัดเลย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของสตรีในอำเภอเมือง จังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม การวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ สตรีผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตเทศบาลตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย จำนวน 2,550 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ สตรีผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตเทศบาลตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย จำนวน 346 คน โดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของทาโร ยามาเน่ (ปัญญา คล้ายเดช, 2560) และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ สตรี จำนวน 10 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของสตรีในอำเภอเมือง จังหวัดเลย และส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เป็นคำถามปลายเปิด

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ในการเก็บข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามทั้งหมด 346 ฉบับที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูปหรือคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ 1. ใช้สถิติพรรณนา เพื่อหาค่าเฉลี่ย และร้อยละ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี จากนั้นทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมด้วยสถิติ t-test และ F-test (ANOVA) และวิเคราะห์ข้อเสนอแนะปลายเปิดด้วยการแจกแจงความถี่

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบกับบริบท เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ก่อนนำเสนอผลต่อไป

ผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของสตรีในอำเภอเมืองจังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.23$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ($\bar{X}=3.84$) ด้านบูรณาการตามหลักสังคหวัตถุ ($\bar{X}=3.82$) อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการติดต่อกับราชการ ($\bar{X}=3.32$) ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน ($\bar{X}=3.31$) ด้านการเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง ($\bar{X}=2.94$) อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของพรรคการเมือง ($\bar{X}=2.15$) อยู่ในระดับน้อยตามลำดับ ตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) โดยภาพรวม

ที่	การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของสตรีในอำเภอเมือง จังหวัดเลย	ระดับการมีส่วนร่วม		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	ด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง	3.84	.81	มาก
2	ด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมพรรคการเมือง	2.15	.79	น้อย
3	ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน	3.31	.57	ปานกลาง
4	ด้านการติดต่อกับราชการ	3.32	.91	ปานกลาง
5	ด้านการเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง	2.94	.76	ปานกลาง
6	ด้านบูรณาการตามหลักสังคหวัตถุ	3.82	.51	มาก
รวม		3.23	.56	ปานกลาง

2. การเปรียบเทียบ พบว่า สตรีที่มี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน ระดับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของสตรีในอำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ตามตาราง ดังนี้

อายุ	อายุ				
	18-30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	51-60 ปี	61 ปีขึ้นไป
18-30 ปี	3.23	3.26	3.42	3.42	3.75
31-40 ปี	-	-.07	.16*	-.05	-.11
41-50 ปี		-	.24*	.01	.19
51-60 ปี			-	-.22	-.04
61 ปีขึ้นไป				-	.17
					-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

3. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของสตรีในอำเภอเมือง จังหวัดเลย พบว่า อุปสรรคสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของสตรีในอำเภอเมือง จังหวัดเลย เกิดจาก การขาดความร่วมมือที่ชัดเจนระหว่างประชาชน ข้าราชการ และผู้นำชุมชน ทำให้ประชาชนไม่ตื่นตัวทางการเมืองเท่าที่ควร ประกอบกับ ความไม่เชื่อมั่นในตัวนักการเมือง และ ระบบอุปถัมภ์ที่เอื้อประโยชน์ให้แก่พวกพ้อง ส่งผลให้ประชาชนไม่สนใจตรวจสอบการทำงานของฝ่ายการเมือง และทำให้ความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยลดลง เพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองควรเน้น การสร้างความเชื่อมั่นและธรรมาภิบาล โดยให้สตรีเข้ามา มีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐและนักการเมือง รวมถึงส่งเสริมการศึกษาทางการเมืองและสิทธิพลเมือง เพื่อให้สตรีมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการใช้สิทธิและหน้าที่ของตนเองในฐานะพลเมือง และผลักดันให้เกิดนโยบายที่ส่งเสริมความเท่าเทียมและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของสตรีในอำเภอเมือง จังหวัดเลย จากการศึกษา พบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของสตรีในอำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจจะเป็นเนื่องจาก มีอุปสรรคสำคัญในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีมาจากค่านิยมดั้งเดิมที่จำกัดบทบาท ควบคุมไปกับการขาดการสนับสนุนจากพรรคการเมืองและการเข้าถึงข้อมูลที่ไม่เท่าเทียม ปัจจัยเหล่านี้บั่นทอนความมั่นใจและทำให้ขาดต้นแบบที่ดี ส่งผลให้บทบาททางการเมืองของสตรีส่วนใหญ่ยังคงจำกัดอยู่เพียงในระดับชุมชน ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของศีกัญญา อยู่เมือง และณัฐภัทร อยู่เมือง (2563) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาบทบาททางการเมืองในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีระดับท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ซึ่งพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยรวมยังอยู่ในระดับปานกลาง มีเพียงการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งเท่านั้นที่อยู่ในระดับสูง ขณะที่ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น อายุ การศึกษา และอาชีพ มีผลต่อการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญ อุปสรรคสำคัญคือการพัฒนาความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมประชาธิปไตยยังไม่เต็มที่ ทำให้สตรีไม่กล้าแสดงศักยภาพ ดังนั้น การส่งเสริมสามด้านนี้อย่างต่อเนื่องจึงเป็นกุญแจสำคัญในการเพิ่มบทบาททางการเมืองให้สูงขึ้นอย่างยั่งยืน เมื่อพิจารณาผลการวิจัยในแต่ละด้านสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. 1 ด้านการใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ผลการวิจัย พบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของสตรีในอำเภอเมือง จังหวัดเลย ด้านการ

ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจจะเนื่องจากว่า ในการใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เข้าถึงง่ายและถือเป็นหน้าที่พื้นฐานของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย สอดคล้องกับการวิจัยของธวัชชัย เย็นใจมา และคณะ (2567) ได้ทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของพรรคการเมือง พบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธานุศาสตร์ในอำเภอเมืองจังหวัดเลย ด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของพรรคการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้ อาจจะอธิบายได้ว่า สตรีส่วนใหญ่ยังขาดความเชื่อมั่นในพรรคการเมืองและมองว่าพรรคไม่ได้เปิดโอกาสให้พวกเธอมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง นอกจากนี้ กิจกรรมของพรรคมักจำกัดอยู่เพียงช่วงการเลือกตั้ง ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการดึงดูดการมีส่วนร่วมไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐกานต์ หงษ์กุลเศรษฐ์ (2567) วิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดนครราชสีมา สภาพทั่วไป พบว่า ด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ไปเลือกตั้งจากความใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ ด้านการสื่อสารทางการเมือง มีการประชาสัมพันธ์และมีทัศนคติที่ดีต่อการเมือง ด้านการมีส่วนร่วมในพรรคการเมือง มีการแสดงความคิดเห็นในการกำหนดนโยบาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน ผลการวิจัย พบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธานุศาสตร์ในอำเภอเมือง จังหวัดเลย ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง อาจจะเนื่องจากว่ามีเพียงสตรีบางกลุ่มเท่านั้นที่มีความสนใจและพร้อมที่จะทำงานเพื่อส่วนรวม ขณะที่สตรีส่วนใหญ่ยังขาดความมั่นใจหรือไม่เห็นผลตอบแทนที่ชัดเจนจากการมีส่วนร่วมในบทบาทผู้นำชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของศิกัญญา อยู่เมือง และณัฐภัทร อยู่เมือง (2563) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาบทบาททางการเมืองในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีระดับท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของสตรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีเพียงด้านการไปลงคะแนนเลือกตั้งเท่านั้นที่อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านอื่น ๆ ยังคงอยู่ในระดับปานกลาง

1.4 ด้านการติดต่อบริการ ผลการวิจัย พบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธานุศาสตร์ในอำเภอเมือง จังหวัดเลย ด้านการติดต่อบริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่า ประชาชนบางส่วนยังคงมองว่ากระบวนการติดต่อบริการเป็นเรื่องที่ยุ่งยากและซับซ้อน นอกจากนี้

ยังขาดความเข้าใจในสิทธิและขั้นตอนการเข้าถึงบริการภาครัฐ รวมถึงความรู้สึกส่วนตัวที่ว่า การติดต่อราชการเป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่ ไม่ใช่หน้าที่ของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมศักดิ์ สติสมปนโน (2563) ที่ศึกษา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองภาค พลเมืองในเขตเทศบาลตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย พบว่า ภาพรวมของการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการรณรงค์ทางการเมือง การแสดงความคิดเห็นต่อ กิจกรรมทางการเมือง และการใช้สิทธิ์เลือกตั้งอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านการบูรณาการ ตามหลักพุทธธรรม และการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองอยู่ในระดับมาก

1.5 ด้านการเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง ผลการวิจัย พบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของสตรีในอำเภอเมือง จังหวัดเลย ด้านการเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่า สตรีส่วนใหญ่ยังขาดโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองอย่างทั่วถึง อีกทั้งยังถูกจำกัดบทบาทจากค่านิยมทางสังคมที่มักมองว่าการเมืองเป็นเรื่องของผู้ชาย ทำให้สตรี จำนวนไม่น้อยขาดความมั่นใจที่จะแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในที่สาธารณะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นวพล แก้วสุวรรณ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมสารสนเทศทางการเมืองของเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ความต้องการและการแสวงหาสารสนเทศทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่การใช้สารสนเทศทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

6. ด้านบูรณาการตามหลักสังคหวัตถุ พบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของสตรีในอำเภอเมือง จังหวัดเลย ด้านบูรณาการตามหลักสังคหวัตถุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจจะสะท้อนให้เห็นว่า ชุมชนนาอ้อ ส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาและได้นำหลักธรรมมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต มีการอนุเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่น มีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ก่อให้เกิดความสามัคคี ผู้คนใช้ถ้อยคำสุภาพอ่อนหวานต่อกัน และมีจิตสำนึกในการให้บริการเพื่อนร่วมงานอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรธิพา ไชยรัตน์ และพระครูปลัดสุริยะ ขวนปญโญ (2568) วิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการ ดำเนินโครงการในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการเสริมอำนาจ การให้ข้อมูลข่าวสาร การปรึกษาหารือ ความร่วมมือ และการเข้าไปมีบทบาทตามลำดับ

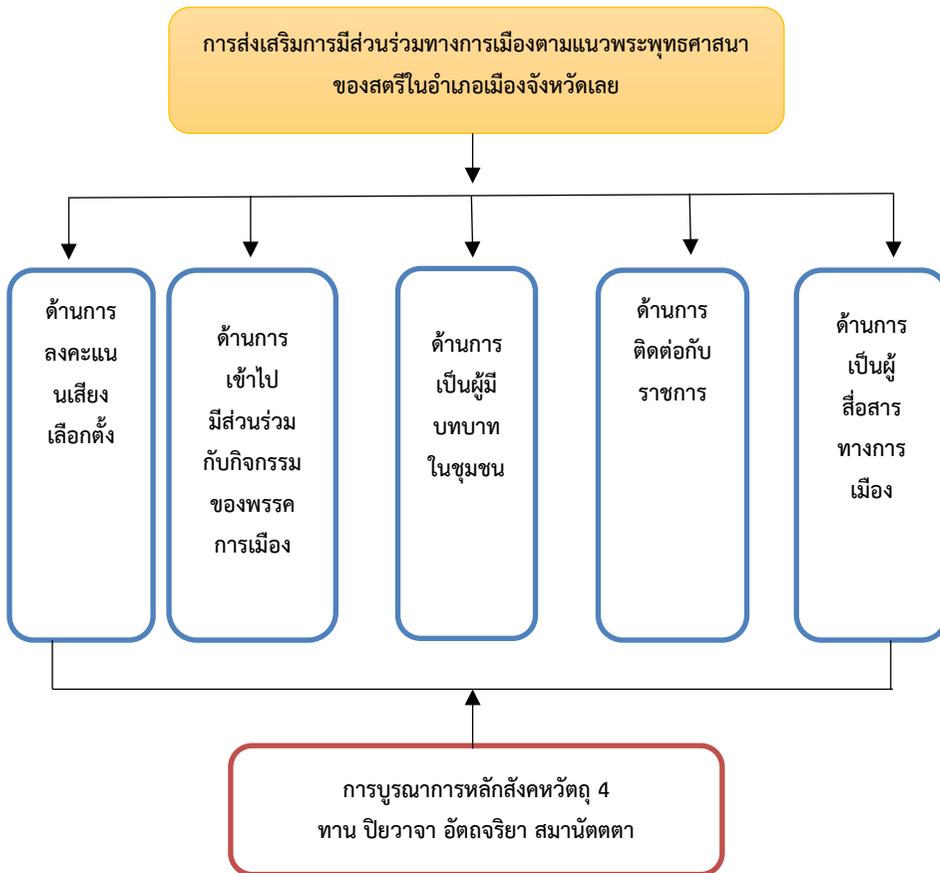
2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของสตรี ในอำเภอเมือง จังหวัดเลย จากการศึกษาเปรียบเทียบ การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของสตรีในอำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า

สตรีที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ผลลัพธ์นี้ทำให้เราต้องปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ การที่มีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีไม่แตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคลเหล่านี้ ทั้งนี้ อาจจะอธิบายได้ว่า ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมอาจมีอิทธิพลมากกว่าปัจจัยส่วนบุคคล แม้สตรีจะมีความแตกต่างกันในด้านพื้นฐานทางการศึกษาหรือรายได้ แต่ค่านิยมดั้งเดิมที่ยังคงจำกัดบทบาทของสตรีในพื้นที่สาธารณะยังคงเป็นสิ่งที่พบเห็นได้ทั่วไป ส่งผลให้สตรีทุกกลุ่มต้องเผชิญกับข้อจำกัดที่คล้ายคลึงกันในการเข้าถึงหรือมีส่วนร่วมทางการเมือง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระสุชาติ สุชาติ และคณะ (2564) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคลากรเทศบาลนครรังสิต จังหวัดปทุมธานี ในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไป พบว่า บุคลากรเทศบาลนครรังสิตมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปโดยรวมอยู่ในระดับมาก บุคลากรที่มีสถานภาพการสมรสและการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของสตรีในอำเภอเมือง จังหวัดเลย พบว่า แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี คือบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งประกอบด้วยการทำประโยชน์แก่ส่วนรวม (ทาน, อตถจริยา) การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ (ปิยวาจา) และการสร้างความมั่นคงในชุมชนผ่านหลักเศรษฐกิจพอเพียง (สมานัตตตา) อาจจะเป็นเพราะว่า เพื่อสร้างการยอมรับและพัฒนาบทบาทผู้นำ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระโสภณ โสภโณ และคณะ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนวัดใหม่ทุ่งคาอำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา พบว่า ที่ได้แสดงให้เห็นว่าหลักการเดียวกันนี้สามารถใช้แก้ปัญหาความขัดแย้งและสร้างความสามัคคีในชุมชนได้จริง โดยการประยุกต์ใช้ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา เพื่อแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ เช่น การขาดความเอื้อเฟื้อและความเสียสละ จึงเป็นการยืนยันว่าหลักธรรมดังกล่าวเป็นรากฐานที่มั่นคงสำหรับพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สูงขึ้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของสตรีในอำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยผู้วิจัยได้สรุปเป็นองค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 พบว่า 1. ส่งเสริมด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง 2. ส่งเสริมด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของพรรคการเมือง 3. ส่งเสริมด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน 4. ส่งเสริมด้านการติดต่อกับราชการ 5. แนวทางส่งเสริมด้านการเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง และ 6. ส่งเสริมบูรณาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ดังนี้ 1. ด้านทาน ได้แก่ ส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรมผ่านครอบครัวและการศึกษา จัดกิจกรรมจิตอาสาและทำบุญร่วมกับชุมชน 2. ด้านปิยวาจา ได้แก่ ส่งเสริมการใช้ถ้อยคำสุภาพและเหมาะสมในชีวิตประจำวัน จัดอบรมหรือกิจกรรมพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการคิดก่อนพูดและการพูดอย่างสร้างสรรค์ 3. ด้านอุตถจริยา ได้แก่ จัดกิจกรรมจิตอาสาเป็นประจำในชุมชน บูรณาการกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เข้ากับการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนสร้างแรงจูงใจด้วยการยกย่องหรือให้รางวัลผู้ทำประโยชน์แก่ชุมชน และ 4. ด้านสมานัตตตา

ได้แก่ ปลูกฝังแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตั้งแต่ระดับครอบครัวและสถานศึกษา จัดกิจกรรมฝึกปฏิบัติในชีวิตจริง ส่งเสริมการสร้างรายได้จากทรัพยากร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ส่งเสริมศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน โดยมีกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนนโยบายที่มุ่งเป้าไปที่กลุ่มสตรีและครอบครัว

2. กระทรวงศึกษาธิการ และ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ควรทำงานร่วมกันเพื่อปฏิรูปหลักสูตรการศึกษาในทุกๆระดับชั้น ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาไปจนถึงอุดมศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

3. จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสหรือผู้ที่ประสบภัยพิบัติในชุมชน ยึดหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อสร้างความรักความสามัคคีในชุมชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดอบรมพัฒนาผู้นำสตรีโดยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด สามารถจัดสรรงบประมาณและทรัพยากร รวมถึงประชาสัมพันธ์และรับสมัครผู้เข้าร่วมอบรมในพื้นที่ของตนเอง

2. สร้างเวทีสนทนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของสตรีในชุมชน โดยเน้นการสื่อสารด้วยเมตตาและเหตุผล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) สามารถจัดเวทีสนทนาในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สตรีได้มีโอกาสพบปะ พูดคุย และสะท้อนปัญหาหรือข้อเสนอแนะที่ต้องการ

3. สนับสนุนกิจกรรมจิตอาสาและสาธารณประโยชน์ สถาบันการศึกษาในพื้นที่สามารถส่งเสริมให้นักเรียนนักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่ไปกับการเรียนรู้ในห้องเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. วิเคราะห์ปัจจัยและบริบทที่มีผลต่อบทบาทสตรี
2. เปรียบเทียบระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมของสตรีในระบบการเมืองต่าง ๆ
3. ส่งเสริมบทบาทของสตรีในการพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง

เอกสารอ้างอิง

- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2550). *ร้อยความคิดการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา.
- ณัฐกานต์ หงษ์กุลเศรษฐ์. (2567). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารสันติสุขปริทรรศน์*, 5(1), 17-31.
- ธวัชชัย เย็นใจมา และคณะ. (2567). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 7(2), 112-125.
- นवल แก้วสุวรรณ. (2566). พฤติกรรมสารสนเทศทางการเมืองของเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 43(3), 83-96.
- ปัญญา คล้ายเดช. (2560). *ระเบียบวิจัยทางรัฐศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ขอนแก่น: หจก. ขอนแก่นการพิมพ์.
- พรธิพา ไชยรัตน์ และพระครูปลัดสุริยะ ชวนปญโญ. (2568). การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการดำเนินโครงการในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารเสถียรวิทย์ปริทัศน์*, 5(1), 292-304.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2559). *พุทธธรรม (ฉบับปรับขยาย)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ผลิธีม.
- พระมหาสมศักดิ์ สติสมปนโน. (2563). *การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองภาคพลเมืองในเขตเทศบาลตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย* (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุชาติ สุชาติ และคณะ. (2564). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคลากรเทศบาลนครรังสิต จังหวัดปทุมธานี ในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไป. *วารสาร มจร การพัฒนาลังคม*, 6(2), 118-128.
- พระโสภณ โสภโณ และคณะ. (2563). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนวัดใหม่ทุ่งคา อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 7(3), 15-25.
- ศิกัญญา อยู่เมือง และณัฐภัทร อยู่เมือง. (2563). การพัฒนาบทบาททางการเมืองในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีระดับท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 12(13), 121-140.

- สิริพร พันธุลภ. (2560). สตรีกับการเมือง: มุมมองที่แตกต่างเพื่อการพัฒนาที่สมดุล. *วารสารรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 8(2), 45-62.
- Almond, G. A. (1956). Comparative Political Systems. *The Journal of Politics*, 18(3), 391-409.
- Huntington, S. P. (1991). *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. Norman, OK: University of Oklahoma Press.

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงาน
ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*
BUDDHADHAMMA APPLICATION FOR PROMOTING PERSONNEL
PERFORMANCE OF PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCIAL
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

ตากเพชร เลขาวิจิตร, บุญทัน ดอกไธสง, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง
Takphet Lekavijit, Boonton Dockthaisong, Kietsisak Suklueang
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: lekavijittakphet@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3. นำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิจัยเป็นแบบผสมผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 283 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นักวิชาการและผู้มีส่วนได้เสีย 18 รูปหรือคน เก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่มเฉพาะ 9 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และหลักพระ 4 ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 โดยปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สามารถร่วมกันทำนายความผันแปรได้ร้อยละ 61.3 หลักพระ 4 ทำนายได้ร้อยละ 78.4 3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ บุคลากรมีความสามารถในการปฏิบัติงานในเชิงรุก มีการตั้งเป้าหมาย

ของงานไว้อย่างชัดเจน ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม ปฏิบัติงานโดยเน้นความโปร่งใสตรวจสอบได้เสมอ ปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับระบบงานอยู่เสมอ มีความเข้าใจในนโยบายและโครงสร้างองค์กร ด้านการบริการเป็นเลิศ ให้บริการด้วยความเต็มใจ ให้บริการได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ และด้านการทำงานเป็นทีม มีการประสานและส่งเสริมสัมพันธ์ภาพอันดีภายในกลุ่ม มีการวางแผนร่วมกัน

คำสำคัญ: การประยุกต์; หลักพุทธธรรม; สมรรถนะการปฏิบัติงาน; องค์กรบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the personnel performance of Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Administrative Organization. 2. To study the factors affecting the personnel performance of Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Administrative Organization. 3. To propose the Buddhadhamma application for promoting personnel performance of Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Administrative Organization. Methodology was the mixed methods. The Quantitative research, the samples were 283 personnel of Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Administrative Organization. Data were collected by 5-level rating questionnaire and analyzed by using frequency, percentage, mean, and standard deviation, and multiple regression analysis. The Qualitative research, data were collected from key informants who were experts from of Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Administrative Organization, academicians and stakeholders. Data were collected through in-depth interviews with 18 key informants by using a structured interview script and focus group discussions with 9 participants. Data were analyzed by content descriptive interpretation.

Findings were as follows: 1. Performance of the personnel of Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Administrative Organization, by overall, was at a high level. 2. The factor of principle of human resource development and Bala 4 affected the performance of personnel of Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Administrative Organization in all aspects significantly at the 0.01 level and human resource development could jointly predict the variance by

61.3 percent but for Bala 4 at 78.4 percent. 3. Buddhadhamma application for promoting personnel performance of Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Administrative Organization was found that in terms of achievement orientation, personnel were capable of proactive work, had clearly set work goals, adhered to correctness and ethics, work with an emphasis on transparency and always being auditable, strictly follow the rules and regulations, understood the organization and work system, always study and seek knowledge about the work system, had an understanding of the organization's policies and structure, provided excellent service, provided service with willingness, provided service quickly and accurately, and worked as a team, coordinated and promoted good relationships within the group, and planned together.

Keywords: Application; Buddhist Principles; Performance; Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Administrative Organization

บทนำ

องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นการปกครองท้องถิ่นในระดับจังหวัด ที่มีภารกิจในการกระจายผลประโยชน์สาธารณะสู่ประชาชน องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้เริ่มขึ้นจากการจัดให้มีสภาจังหวัดขึ้นเป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ.2476 ตามความในพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 มีความตอนหนึ่งว่า โดยที่สภาผู้แทนราษฎรถวายคำปรึกษาว่าเป็นการสมควรที่จะจัดวางระเบียบการปกครองท้องถิ่น ให้เหมาะสมแก่ความต้องการแห่งสมัย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำและคำยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร (พระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พุทธศักราช 2476, 2477)

ในปี พ.ศ. 2540 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 โดยยกเลิกกฎหมายเดิมและคำสั่งคณะปฏิวัติที่เกี่ยวข้อง สภา อบจ. ประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้ง และนายก อบจ. มาจากการเลือกตั้งโดยสมาชิกในสภา นายก อบจ. มีหน้าที่ควบคุมและรับผิดชอบการบริหารงาน โดยมีรองนายกที่ช่วยปฏิบัติงานตามคำสั่ง ต่อมาในปี พ.ศ. 2546 มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยออก พ.ร.บ. อบจ. (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2546 เปลี่ยนรูปแบบการได้มาของนายก อบจ. จากการเลือกตั้งในสภาเป็นการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน กำหนดอำนาจหน้าที่และความสัมพันธ์ระหว่างสภาแก่นายก อบจ.

ให้ชัดเจนและเหมาะสม เพื่อให้สามารถบริหารตามนโยบายและตอบสนองประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (ชวงค์ ฉายะบุตร, 2566)

องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาดำเนินการบริหารงานตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ซึ่งมีอำนาจในการสนับสนุนและประสานงานกับสภาตำบลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งแบ่งสรรงบประมาณให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540, 2540) จากอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในทางปฏิบัติองค์การบริหารส่วนจังหวัดในฐานะที่เป็นองค์กรรัฐก็ยังคงประสบปัญหาเกี่ยวกับการนำสมรรถนะมาเป็นกรอบในการปฏิบัติสำหรับบุคลากรไม่ต่างจากองค์กรเอกชน โดยเฉพาะปัญหาการขาดพันธมิตรผู้เกี่ยวข้องในการนำกรอบสมรรถนะมาใช้ในองค์การ (นิสตาร์ก เวชยานนท์, 2552)

ภารกิจหลักขององค์การบริหารส่วนจังหวัดคือการจัดการประโยชน์สาธารณะซึ่งประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับศักยภาพของผู้บริหารแต่ละพื้นที่ โดยมีความแตกต่างกันตามความรู้ ทักษะ ทริพยากร และบริบทท้องถิ่น หากผู้บริหารพัฒนาสมรรถนะตนเองอย่างต่อเนื่อง และประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมร่วมกับหลักวิชาการในการบริหารงาน จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะได้มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญ คือ การขาดการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรและการไม่บูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างเป็นรูปธรรมในกระบวนการบริหารจัดการ (สุริยา รักษาเมือง และพงศ์พัฒน์ จิตตานุกรักษ์, 2565) จึงส่งผลให้บุคลากรขาดสมรรถนะในการปฏิบัติในระดับสูง หากมีการพัฒนาสมรรถนะอย่างต่อเนื่องและนำเอาหลักพุทธธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักพละ 4 ที่ประกอบด้วย ปัญญาพละ กำลังปัญญา วิริยพละ กำลังความเพียร อนวัชชพละ กำลังสุจริต และสังคหพละ กำลังการสงเคราะห์ (อง.จตุก. (ไทย) 21/153/212) โดยนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสมรรถนะ ควบคู่ไปกับหลักของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กล่าวคือ การฝึกอบรม การศึกษา การพัฒนา (Nadler & Nadler, 1980) ก็ส่งผลให้ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีสมรรถนะในระดับที่สูงขึ้น

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมุ่งเน้นการบูรณาการหลักพละ 4 กับแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจะช่วยให้บุคลากรมีสมรรถนะสูงขึ้นไปปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีจริยธรรม และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี อันจะส่งผลให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดบริหารงานสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ การเลือกประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้ยึดวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นหลัก โดยเลือกเฉพาะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยโดยตรง

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ บุคลากรในสังกัดขององค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 958 คน (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2566)

2.2 กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ผู้วิจัยได้คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 283 คน ทำการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งตามส่วนงาน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 18 รูปหรือคน ผู้วิจัยได้เลือกโดยเจาะจง ประกอบด้วย ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 6 คน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 4 คน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 4 รูป ผู้แทนประชาชน จำนวน 4 คน การสนทนากลุ่มเฉพาะใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูปหรือคน เป็นคฤหัสถ์ 7 คน และพระสงฆ์ 2 รูป ซึ่งมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น และมีประสบการณ์ตรงในด้านรัฐประศาสนศาสตร์และพระพุทธศาสนา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ มาใช้เป็นเครื่องมือหลัก โดยผ่านการพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน และได้ทำการทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายจริง ผลการทดสอบพบว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับอยู่ที่ 0.990

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างซึ่งได้รับการตรวจสอบด้านเนื้อหาและความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านเช่นกัน เพื่อรับรองคุณภาพของข้อมูลและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวนทั้งสิ้น 283 คน และสามารถรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนได้ครบทุกฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนที่แจกทั้งหมด

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ใช้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 คน โดยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองพร้อมทั้งบันทึกเสียงและจดบันทึกประกอบการสัมภาษณ์ จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาถอดความ และวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสังเคราะห์สาระสำคัญให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติที่เหมาะสมกับงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ โดยนำสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน มาใช้ประกอบกับการวิเคราะห์เชิงอนุมานผ่านเทคนิคการถดถอยพหุคูณ

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาและตีความสาระสำคัญจากข้อมูลสัมภาษณ์อย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

1. สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการบริการเป็นเลิศ และด้านการทำงานเป็นที่อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรมและด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน อยู่ในระดับปานกลาง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม

ที่	สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ระดับการปฏิบัติ		
		\bar{X}	S.D.	ระดับ
1.	ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	3.59	0.78	มาก
2.	ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม	3.49	0.75	ปานกลาง
3.	ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน	3.48	0.71	ปานกลาง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม (ต่อ)

ที่	สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ระดับการปฏิบัติ		
		\bar{X}	S.D.	ระดับ
4.	ด้านการบริการเป็นเลิศ	3.93	0.75	มาก
5.	ด้านการทำงานเป็นทีม	3.82	0.66	มาก
ภาพรวม		3.66	0.64	มาก

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .786 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ .617 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) ที่ปรับแล้ว เท่ากับ .613 แสดงว่า สามารถร่วมกันทำนายความผันแปรได้ร้อยละ 61.3 หลักผล 4 ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .887 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ .787 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) ที่ปรับแล้วเท่ากับ .784 แสดงว่า สามารถร่วมกันทำนายสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ร้อยละ 78.4

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ บุคลากรมีความสามารถในการปฏิบัติงานในเชิงรุก มีการตั้งเป้าหมายของงานไว้อย่างชัดเจน ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม ปฏิบัติงานโดยเน้นความโปร่งใสตรวจสอบได้เสมอ ปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับระบบงานอยู่เสมอ มีความเข้าใจในนโยบายและโครงสร้างองค์กร ด้านการบริการเป็นเลิศ ให้บริการด้วยความเต็มใจ ให้บริการได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ และด้านการทำงานเป็นทีม มีการประสานและส่งเสริมสัมพันธ์ภายในกลุ่ม มีการวางแผนร่วมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ดำเนินงานด้านการพัฒนาบุคลากรในสามด้านหลัก ได้แก่ การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา โดยมีการวางแผนการฝึกอบรมประจำปี ส่งเสริม

คุณธรรม จริยธรรม และพัฒนาสมรรถนะตามสายงาน มีการวางแผนด้านการศึกษสำหรับบุคลากร ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสนับสนุนการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง รวมถึงเปิดโอกาสให้บุคลากรพัฒนาผลงานเพื่อเลื่อนขั้นและสร้างภาวะผู้นำ ทั้งนี้แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของสายรุ้ง บุษพาพันธ์ (2558) ที่เสนอรูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ 3 ด้านตามแนวคิดของลีโอนาร์โด แนคเลอร์ โดยเน้นการฝึกอบรมและเสริมสร้างทัศนคติที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน หลักผล 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเฉพาะด้านวิริยผล (ความเพียร) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ปัญญาผล (กำลังปัญญา) และสังคผล (กำลังการสงเคราะห์) ส่วนอนวัชชผล (กำลังสุจริต) แม้จะมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แต่ก็ยังอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าหลักผล 4 มีส่วนสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรให้ตรงตามความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระพงษ์ศักดิ์ สนตมโน และคณะ (2564) ที่พบว่า การประยุกต์หลักผล 4 ร่วมกับหลัก 7S ช่วยเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาล โดยเฉพาะการส่งเสริมความรู้ ความเพียร ความซื่อสัตย์ และจิตอาสาในการบริการประชาชน และผลการศึกษายังพบว่า สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การบริการเป็นเลิศ รองลงมา คือ การทำงานเป็นทีม ส่วนความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับปานกลาง ในทางปฏิบัติบุคลากรสามารถตั้งเป้าหมายชัดเจน ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม มีมารยาทในการให้บริการ และวางแผนร่วมกันในงานทีม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระณธีวิชญ์ คมภิรตปัญญา (2559) ที่เสนอว่าสมรรถนะหลักของบุคลากรเทศบาลในยุคโลกาภิวัตน์มี 5 ด้าน และสามารถพัฒนาได้ด้วยการปรับปรุงสภาพแวดล้อม โครงสร้างองค์กร ระเบียบ และการส่งเสริมคุณธรรมพร้อมทั้งประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและแรงจูงใจในงานบริการสาธารณะ

2. ปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในทุกด้าน โดยเรียงลำดับผลกระทบจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนา ด้านการฝึกอบรม และด้านการศึกษา ทั้งสามด้านสามารถร่วมกันทำนายสมรรถนะของบุคลากรได้ถึงร้อยละ 61.3 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูง ความสำเร็จนี้เกิดจากการส่งเสริมศักยภาพการถ่ายทอดความรู้ในองค์กร และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้บุคลากรมีความเชี่ยวชาญในสายงาน ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติทัศน์ นิพนธ์พิทยา และคณะ (2562) ที่เสนอว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ควรมุ่งเน้นการเตรียมบุคลากรให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพเพื่อยกระดับขีดความสามารถโดยรวม และหลักผล 4 ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหาร

ส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับผลกระทบจากมากไปน้อย ได้แก่ สังคหผละ (กำลังการสงเคราะห์) ปัญญาผละ (กำลังปัญญา) อนุวัชชผละ (กำลังสุจริต) และวิริยผละ (กำลังความเพียร) ทั้งนี้สามารถร่วมกันทำนายสมรรถนะการปฏิบัติงานได้ถึงร้อยละ 78.4 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูงมาก แสดงให้เห็นว่าหลักผละ 4 มีศักยภาพในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ ความสามารถ และความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ แสนสุริยา รักเสมอ และคณะ (2567) ที่ชี้ให้เห็นว่า การบูรณาการหลักผละ 4 มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการบริหารจัดการสุขภาวะองค์กรรวมให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผ่านการพัฒนาความรู้ ความเพียร จริยธรรม และจิตอาสาอย่างเป็นระบบ

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีแนวทางสำคัญคือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยใช้หลักผละ 4 ซึ่งประกอบด้วย ปัญญาผละ วิริยผละ อนุวัชชผละ และสังคหผละ ส่งผลให้บุคลากรมีสมรรถนะตรงตามเป้าหมายในหลายมิติ ได้แก่ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้วยความสามารถเชิงรุกและการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ การยึดมั่นในความถูกต้องด้วยความโปร่งใส การใฝ่เรียนรู้เกี่ยวกับระบบงาน การบริการด้วยความเต็มใจ และความสามารถในการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมนึก ธีรปถโญ และคณะ (2565) ที่พบว่า การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา มีผลต่อสมรรถนะต้นแบบของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถึงร้อยละ 89.70 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของภวัต นิตยโชติ (2560) ซึ่งชี้ให้เห็นถึงปัญหาด้านสมรรถนะของบุคลากรในจังหวัดสงขลา ที่แม้จะมีความพยายามในการให้บริการ แต่ยังขาดแรงจูงใจ ภาวะผู้นำ และการทำงานเป็นทีมอย่างแท้จริง สะท้อนถึงความจำเป็นของการพัฒนาอย่างเป็นระบบและลึกซึ้ง โดยเฉพาะการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างคุณภาพการทำงานภายในองค์กร และผลการวิจัยยังพบว่า การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรจะเกิดประโยชน์สูงสุดเมื่อดำเนินควบคู่กับการบูรณาการหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะเมื่อประยุกต์ใช้ร่วมกันจะเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม คือบุคลากรมีศักยภาพและสมรรถนะตรงตามที่ต้องการทั้งในด้านความสามารถและคุณธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาฐิติวัชร วรพตฺถโน (2559) ที่เสนอว่า สมรรถนะเชิงพุทธช่วยเสริมความรับผิดชอบ ความรู้ควบคู่คุณธรรม ทำให้บุคลากรปฏิบัติงานได้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับงานวิจัยของพระมหาเทวประภาส วชิรญาณเมธี (2559) ที่เสนอแนวทางพุทธบูรณาการในการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผ่านการเข้าใจโครงสร้าง (กาย) การมีระบบระเบียบ และตัวชี้วัด (ศีล) การรู้เท่าทันเทคโนโลยี (จิต) และการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ (ปัญญา) ซึ่งล้วนส่งผลต่อการเสริมสร้างชุมชนและองค์กรเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัยและนำไปจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะจากนั้นได้ปรับปรุงให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ดังภาพต่อไปนี้

สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย พบว่า มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หลักผละ 4 และสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มุ่งเน้นการ

ฝึกอบรมตามสมรรถนะสายงาน การส่งเสริมการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และการเปิดโอกาสให้บุคลากรพัฒนาตนเองด้านคุณธรรมและภาวะผู้นำ ขณะที่การประยุกต์ใช้หลักพละ 4 เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (ปัญญาพละ) ความเพียรและความอดทน (วิริยพละ) ความสุจริตตามกฎระเบียบ (อนวัชพละ) และการช่วยเหลือเกื้อกูล (สังคหพละ) ซึ่งทั้งหมดนี้ส่งผลให้บุคลากรมีสมรรถนะที่พึงประสงค์ ได้แก่ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การยึดมั่นในจริยธรรม ความเข้าใจองค์กร การบริการที่เป็นเลิศ และการทำงานเป็นทีมอย่างมีเอกภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านการศึกษา โดยมีระบบการบริหารจัดการความรู้ภายในองค์กร
2. องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักพละ 4 ด้านอนวัชพละ กำลังสุจริต ส่งเสริมให้บุคลากรยึดมั่นในความยุติธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น
3. องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากร ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน ให้บุคลากรเข้าใจความสัมพันธ์เชิงอำนาจของผู้มีบทบาทสำคัญในองค์กรของตน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากร ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามแผนงานและโครงการในระยะเวลาที่กำหนด
2. องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากร ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม ให้บุคลากรยึดมั่นในหลักจริยธรรมตามประมวลจริยธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น
3. องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากร ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน ให้บุคลากรเข้าใจความสัมพันธ์เชิงอำนาจของผู้มีบทบาทสำคัญในองค์กรของตนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประสานภารกิจการทำงานตามแผนและโครงการมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมในมิติเชิงนโยบายและการบริหารองค์กร เช่น การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์องค์กร

2. ควรวิจัยเปรียบเทียบการประยุกต์หลักพุทธธรรมกับหลักธรรมในศาสนาอื่นหรือแนวคิดด้านจริยธรรมสมัยใหม่
3. ควรศึกษาผลกระทบของการประยุกต์หลักพุทธธรรมต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร เช่น ความผาสุก ความเครียด หรือความพึงพอใจในงาน

เอกสารอ้างอิง

- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2566). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. สืบค้น 25 ตุลาคม 2566, จาก <http://www.nont-pro.go.th/public/history/data/index/menu/22>
- ฐิติทัศน์ นิพนธ์พิทยา และคณะ. (2562). รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทย. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 6(4), 757-773.
- นิสดารก์ เวชยานนท์. (2552). การศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของการนำเอากรอบสมรรถนะมาใช้ในองค์การภาครัฐและภาคเอกชนของไทย. *วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์*. 49(1), 67-100.
- พระณธีร์วิษณุ คมภีรปัญญา. (2559). *การพัฒนาสมรรถนะหลักของบุคลากรเทศบาลในยุคโลกาภิวัตน์ตามหลักพุทธธรรม* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพงษ์ศักดิ์ สนตมโน และคณะ. (2564). พุทธธรรมมาภิบาลเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดสระแก้ว. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(2), 146-159.
- พระมหาฐิติวัชร วรรณพัฒน์. (2559). *การพัฒนาสมรรถนะเชิงพุทธของผู้ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดชัยนาท* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาเทวประภาส วชิรญาณเมธี. (2559). *พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะองค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์) พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พุทธศักราช 2476. (2477, 24 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 51. หน้า 83.
- พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540. (2540, 31 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 114 ตอนที่ 62 ก. หน้า 12.

- พระสมนึก อธิปัตย์ และคณะ. (2565). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาสมรรถนะต้นแบบข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(3), 139-152.
- ภวัต นิตยโชติ. (2560). *การพัฒนาสมรรถนะตามหลักพลัง 4 ของบุคลากรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สายรุ้ง บุบผาพันธ์. (2558). *การพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุริยา รักษาเมือง และพงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์. (2565). การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนนทบุรีตามหลักพุทธธรรม. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(5), 292-304.
- แสนสุริยา รักเสมอ และคณะ. (2567). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการสุขภาวะองค์กรของผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 9(2), 300-314.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2566). *อัตรากำลัง 3 ปี (ปรับปรุงครั้งที่ 1) ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปีงบประมาณ 2564-2566*. สืบค้น 2 ตุลาคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/NsadZ>
- Nadler, L. & Nadler, Z. (1980). *Corporate Human Resource Development*. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารจัดการการรักษา
ทางการแพทย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี*
BUDDHIST INTEGRATION FOR PROMOTING THE MANAGEMENT
EFFECTIVENESS OF MEDICAL TREATMENT FOR LOW INCOME PEOPLE
OF NONTHABURI PROVINCIAL PUBLIC HEALTH

วรรณพัชร ทังทอง, สุรพล สุยะพรหม, เกียรติศักดิ์ สุขเหลืออง
Wannapatch Thangthong, Surapon Suyaprom, Kietsisak Suklueang
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: t.wannapatch@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาประสิทธิผลการบริหารจัดการการรักษาทางการแพทย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการการรักษาทางการแพทย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี และ 3. นำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารจัดการการรักษาทางการแพทย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี ใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 385 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ สถิติใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณ การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคนและการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ 10 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ประสิทธิผลการบริหารจัดการการรักษาทางการแพทย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน 2. ปัจจัยการบริหาร 4M โดยภาพรวม ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการการรักษาทางการแพทย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ส่วนหลักผล 4 ทำนายได้ร้อยละ 74.4 3. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารจัดการการรักษาทางการแพทย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี พบว่า ด้านผลผลิต มีความสามารถให้บริการแก่ประชาชนได้จำนวนปานกลางขึ้น ด้านประสิทธิภาพ

ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ด้านความพึงพอใจ ประชาชนพึงพอใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงาน ด้านการปรับเปลี่ยน ประชาชนได้รับการบริการที่มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้นจากเดิม ด้านการพัฒนา บุคลากรได้รับการพัฒนาความรู้ทักษะและประสบการณ์

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; ประสิทธิภาพ; การบริหารจัดการ; การรักษาทางการแพทย์; ผู้มีรายได้น้อย

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the effectiveness of medical management for low-income patients of the Nonthaburi Provincial Public Health Office. 2. To study the factors influencing the effectiveness of medical management for low-income patients of the Nonthaburi Provincial Public Health Office. 3. To propose a Buddhist integration approach to enhance the effectiveness of medical management for low-income patients of the Nonthaburi Provincial Public Health Office. This Methodology was the mixed methods. The quantitative research studied a sample group of 385 people. Data were collected using a five-point rating scale questionnaire. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression. For the qualitative research, data were collected through in-depth interviewing with 18 key informants and from 10 participants in focus group discussion, then analyzed using descriptive interpretation.

Findings were as follows: 1. The overall effectiveness of medical management for low-income patients of the Nonthaburi Provincial Public Health Office was at a moderate level. When considered in each aspect, all were also found to be at a moderate level. 2. The 4M management factors significantly affected the effectiveness of medical management for low-income patients of the Nonthaburi Provincial Public Health Office at the 0.01 level, while the Pala 4 could predict 74.4% of the variance. 3. The Buddhist integration approach for enhancing effectiveness of medical management for low-income patients of the Nonthaburi Provincial Public Health Office indicated that, in terms of outputs, the capacity to provide services to the

public had increased to a moderate extent. In terms of efficiency, available resources had been utilized to maximize outcomes. In terms of satisfaction, the public expressed contentment with being part of the management process. In terms of adaptation, citizens received medical services of higher quality than before. Finally, in terms of development, personnel had been provided with knowledge, skills, and practical experience.

Keywords: Buddhist Integration; Effectiveness; Management; Medical Treatment; Low-Income People

บทนำ

สาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี สังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีวิสัยทัศน์เป็นองค์กรหลักด้านสุขภาพที่รวมพลังสังคมเพื่อประชาชนมีสุขภาพดี โดยมีพันธกิจในการพัฒนาและอภิบาลระบบสุขภาพอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืน เป้าหมายสำคัญ คือ ประชาชนมีสุขภาพดี เจ้าหน้าที่มีความสุข และระบบสุขภาพยั่งยืน องค์กรยึดค่านิยมในการเป็นนายตนเอง สร้างสรรค์นวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง และมีความอ่อนน้อมถ่อมตนในการให้บริการ พร้อมกำหนดนโยบายให้ประชาชนเข้าถึงบริการสุขภาพได้มากขึ้น ยกกระตือรือร้นส่งเสริมสุขภาพ ดูแลผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง และใช้ข้อมูลสุขภาพเพื่อประชาชน โดยมีหลักปฏิบัติที่มุ่งทำงานทันที ต่อเนื่อง และพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง (สาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี, 2567) สาธารณสุขจังหวัดนนทบุรีมุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารและยกระดับความรู้ด้านสุขภาพในทุกมิติ รวมทั้งพัฒนาการให้บริการเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุและลดอัตราการตายในโรคสำคัญ พร้อมผลักดันระบบการแพทย์และสาธารณสุขสู่ยุคดิจิทัลและสร้างความมั่นคงทางสุขภาพอย่างยั่งยืน อีกทั้งยังส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์และสุขภาพในระดับนานาชาติ ควบคู่กับการพัฒนาองค์กรให้มีสมรรถนะสูงและบุคลากรมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีขึ้น สาธารณสุขจังหวัดนนทบุรีมุ่งเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสาร ยกระดับความรู้ด้านสุขภาพ พัฒนาบริการรองรับสังคมผู้สูงอายุ ลดการตายในโรคสำคัญ และผลักดันระบบสาธารณสุขสู่ยุคดิจิทัล อีกทั้งยังส่งเสริมประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์ ควบคู่กับการพัฒนาองค์กรและบุคลากรให้มีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีขึ้น (กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2560)

ปัจจุบันสาธารณสุขจังหวัดประสบปัญหาขาดแคลนทรัพยากร โดยเฉพาะงบประมาณ แม้รัฐบาลจะจัดสรรงบประมาณผ่านสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติสำหรับประชาชน 48 ล้านคน แต่สาธารณสุขจังหวัดยังต้องรับผิดชอบผู้ป่วยกว่าร้อยละ 80 ของ

ประเทศ ทำให้เงินกองทุนที่ได้รับยังไม่เพียงพอต่อการรักษาผู้ป่วยบางราย ดังนั้นจำเป็นต้องบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ภายใต้ภาระงานและอำนาจหน้าที่ที่กำหนด (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2568)

ด้วยอำนาจหน้าที่และภาระงานที่มี สาธารณสุขจังหวัดจึงมีบทบาทสำคัญต่อประชาชน โดยเฉพาะการให้บริการแก่ผู้ด้อยโอกาสและผู้มีรายได้น้อย แม้จะพัฒนาระบบบริการต่อเนื่อง แต่ยังมีข้อจำกัดทำให้การรักษาไม่ครอบคลุมทุกกรณี เนื่องจากบางโรคมีค่าใช้จ่ายเกินขอบเขตที่ดำเนินการได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยหลักการบริหาร 4M ได้แก่ คน เงิน วัสดุ และการจัดการ (Porter, 1990) ให้ดี และใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักของพละ 4 มืองค์ประกอบ คือ ปัญญาพละ กำลังปัญญา วิริยพละ กำลังความเพียร อนวัชชพละ กำลังสุจริต และสังคหพละ กำลังการสงเคราะห์ (อง.นวก. (ไทย) 23/5/439) มาบูรณาการโดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นตัวตั้ง เรียกว่า พุทธบูรณาการ โดยบูรณาการร่วมกับปัจจัยการบริหาร 4M จะช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างราบรื่น ประหยัดทรัพยากร และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ส่งผลให้การบริหารจัดการในการรักษาผู้มียรายได้น้อยมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลตามลำดับ สามารถลดปัญหาการรักษาทางการแพทย์ของผู้มีรายได้น้อยลงได้ และไม่เกิดปัญหาซ้ำในที่สุด

ผู้วิจัยจึงศึกษาเรื่อง พุทธบูรณาการการบริหารจัดการการรักษาทางการแพทย์เพื่อประสิทธิผลของผู้มีรายได้น้อยของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี เพื่อให้เข้าใจสภาพการรักษาและปัจจัยสำคัญในการพัฒนา โดยประยุกต์ใช้ปัจจัยการบริหาร 4M และหลักพละ 4 เพื่อให้การรักษาผู้มียรายได้น้อยมีคุณภาพ องค์กรเข้มแข็ง ปรับตัวได้กับชุมชน สอดคล้องกับกิจกรรมสังคม และบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารจัดการการรักษาทางการแพทย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการการรักษาทางการแพทย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารจัดการการรักษาทางการแพทย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีรายได้น้อยที่เข้ามาใช้บริการรักษาทางการแพทย์ของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี

2.2 กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ผู้วิจัยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของคอแครน (Cochran, 1953) เนื่องจากไม่สามารถระบุจำนวนประชากรที่แน่ชัด จึงได้กลุ่มตัวอย่าง 385 คน ทำการสุ่มแบบบังเอิญ

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน ประกอบด้วย ผู้บริหารสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี จำนวน 6 คน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 3 คน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูปหรือคน ผู้แทนประชาชนทั่วไป จำนวน 3 คน ผู้แทนประชาชนผู้มีรายได้น้อย จำนวน 3 คน นอกจากนี้ยังมีการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูปหรือคน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญเป็นอย่างดีเกี่ยวกับเรื่องที่วิจัย ซึ่งเลือกด้วยวิธีเจาะจงโดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นหลัก เพื่อให้ได้ผู้ให้ข้อมูลที่มีความรู้และประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับเรื่องที่วิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามชนิดมาตราวัดประมาณค่า 5 ระดับเป็นเครื่องมือหลัก ซึ่งได้รับการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน และได้ดำเนินการทดสอบความเหมาะสมของเครื่องมือในกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง ผลการทดสอบแสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.986 โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการบริหาร 4M ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักผล 4 ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารจัดการรักษาทางการแพทย์ของของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูล โดยผ่านการตรวจสอบความครบถ้วนและความเหมาะสมของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่านเช่นเดียวกัน เพื่อให้มั่นใจในคุณภาพและความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้รับ ประเด็นสำคัญในการสัมภาษณ์ คือ แนวทางในการบูรณาการปัจจัย 4M กับหลักผล 4 และประสิทธิผลการบริหารจัดการรักษาทางการแพทย์ของของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นประชาชนผู้มีรายได้ขั้นต่ำที่เข้ามารับบริการรักษาทางการแพทย์ของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี จำนวนทั้งสิ้น 385 คน ด้วยตนเอง และสามารถรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนได้ครบถ้วนทุกฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนที่แจก

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 รูปหรือคน โดยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง พร้อมทั้งมีการจดบันทึกและบันทึกเสียงประกอบ และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูปหรือคน จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาถอดความ และสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงการวิเคราะห์เชิงอนุมานด้วยเทคนิคการถดถอยพหุคูณ

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นหลักที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และตีความเนื้อหาเชิงลึกจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการรักษาทางการแพทย์ของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี ในภาพรวม เฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการรักษาทางการแพทย์ของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม

ที่	ประสิทธิผล	ระดับการปฏิบัติ		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
1.	ด้านผลผลิต (การบริการ)	3.19	0.84	ปานกลาง
2.	ด้านประสิทธิภาพ	3.15	0.83	ปานกลาง
3.	ด้านความพึงพอใจ	2.94	0.80	ปานกลาง
4.	ด้านการปรับเปลี่ยน	3.00	0.94	ปานกลาง
5.	ด้านการพัฒนา	3.24	0.96	ปานกลาง
ภาพรวม		3.11	0.91	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการรักษาทางการแพทย์ของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี ในภาพรวม เฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.11$, $S.D.=0.91$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยด้านการพัฒนา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.24$, $S.D.=0.96$) รองลงมา คือ ด้านผลผลิต (การบริการ) ($\bar{X}=3.19$, $S.D.=0.84$) และด้านความพึงพอใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=2.94$, $S.D.=0.80$)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการการรักษาทางการแพทย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี พบว่า ปัจจัยการบริหาร 4M โดยภาพรวม ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการการรักษาทางการแพทย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และสามารถร่วมกันทำนายความผันแปร ได้ร้อยละ 64.3 หลักผล 4 โดยภาพรวมส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการการรักษาทางการแพทย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรีทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และสามารถร่วมกันทำนายความผันแปรได้ร้อยละ 74.4

3. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการการรักษาทางการแพทย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี พบว่า ปัจจัยการบริหาร 4M ด้านบุคลากร (Man) มีการสนับสนุนให้บุคลากรเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ทางทางการแพทย์ อยู่เสมอ ด้านงบประมาณ (Money) ได้รับการจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐอย่างพอเพียง ด้านวัสดุ (Materials) มีการบำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์เป็นอย่างดี ด้านการจัดการ (Management) มีการวางแผนการให้การรักษอย่างเป็นระบบ หลักผล 4 ด้านปัญหาและกำลังปัญหา มีการฝึกอบรมให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ด้านวิริยะและกำลังความเพียร มีการส่งเสริมให้บุคลากรมีความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติงาน ด้านอนวัชพละ กำลังสุจริต มีการส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความซื่อตรงทั้งต่อหน้าและลับหลัง ด้านสังคพละ กำลังการสงเคราะห์ มีการใส่ใจและดูแลบุคลากรเป็นอย่างดี ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการรักษาทางการแพทย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี ด้านผลผลิต มีความสามารถให้บริการแก่ประชาชนได้จำนวนปานกลางขึ้น ด้านประสิทธิภาพ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ด้านความพึงพอใจ ประชาชนพึงพอใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงาน ด้านการปรับเปลี่ยนประชาชนได้รับการบริการที่มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้นจากเดิม ด้านการพัฒนา บุคลากรได้รับการพัฒนาความรู้ทักษะและประสบการณ์

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการรักษาทางการแพทย์ของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการพัฒนามีค่าเฉลี่ย

สูงสุด รองลงมา คือ ด้านผลผลิต และด้านความพึงพอใจต่ำสุด สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อการพัฒนากายภาพ กระบวนการบริการ ศักยภาพ และทักษะบุคลากร ซึ่งนำไปสู่การให้บริการที่มีคุณภาพ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภัทรชัย สีสะไบ (2562) ที่เสนอว่าการบริหารจัดการที่มีประสิทธิผลต้องอาศัยความรู้ ทักษะ นวัตกรรม และการมีส่วนร่วม ควบคู่กับการยึดหลักอิทธิบาท 4 เพื่อบรรลุความสำเร็จ เช่นเดียวกับ สาธารณสุขจังหวัดนนทบุรีที่เน้นการพัฒนาบุคลากรและระบบบริการบนฐานของหลักธรรม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิเศษ กนตธมโม และคณะ (2565) ที่พบว่าการบูรณาการอิทธิบาท 4 ร่วมกับการบริหารสมัยใหม่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงาน โดยเฉพาะการเน้นฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ซึ่งช่วยเพิ่มแรงจูงใจและคุณภาพการทำงาน ทำให้เห็นชัดว่าการพัฒนาและการบูรณาการหลักธรรมสามารถยกระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการทั้งด้านบริการ การพัฒนาองค์กร และการสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชน

2. ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยการบริหาร 4M โดยภาพรวม ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการการรักษาทางการแพทย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยของ สาธารณสุขจังหวัดนนทบุรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถร่วมกันทำนายความผันแปรได้ร้อยละ 64.3 สะท้อนให้เห็นว่า สาธารณสุขจังหวัดนนทบุรีให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการและบุคลากรเป็นหลัก โดยเน้นการวางแผนการรักษาอย่างเป็นระบบ มีกระบวนการบริการที่มีประสิทธิภาพ การติดตามตรวจสอบและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขอย่างเหมาะสม พร้อมกับส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถและพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการเรียนรู้เทคโนโลยีทางการแพทย์ใหม่ ๆ เพื่อให้การรักษามีคุณภาพสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดชาติชาย ญาณโสภโณ และคณะ (2563) ได้วิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุของเทศบาลในจังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพของผู้สูงอายุได้รับการส่งเสริมอย่างรอบด้าน ทั้งด้านสังคม สติปัญญา จิตใจ และร่างกาย โดยเทศบาลได้ใช้ปัจจัยการบริหาร 4M เป็นฐานสำคัญ เช่น การจัดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ (Man) การจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสม (Money) การใช้วัสดุและอุปกรณ์เพื่อสนับสนุนกิจกรรม (Materials) และการจัดการอย่างเป็นระบบ (Management) ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุได้รับบริการและโอกาสในการพัฒนาที่ครอบคลุมและมีคุณภาพ การเปรียบเทียบดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการการรักษาทางการแพทย์ของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี หรือการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในจังหวัดลำพูน ต่างอาศัยหลักการเดียวกัน คือการจัดการทรัพยากรทั้ง 4M อย่างเหมาะสมและบูรณาการควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและกลุ่มเป้าหมาย ผลการวิจัยทั้งสองจึง

สอดคล้องกันอย่างเป็นเหตุเป็นผลว่า ปัจจัยการบริหาร 4M เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้องค์กรสามารถบรรลุประสิทธิผล ไม่ว่าจะอยู่ในมิติของการให้บริการทางการแพทย์แก่ผู้มีรายได้น้อยหรือการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุก็ตาม และหลักผล 4 โดยภาพรวมส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการการรักษาทงการแพทย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรีทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และสามารถร่วมกันทำนายความผันแปรได้ร้อยละ 74.4 สะท้อนให้เห็นว่าสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรีได้ให้ความสำคัญต่อการบูรณาการหลักผล 4 โดยเฉพาะด้านปัญญาพล (กำลังปัญญา) ผ่านการฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การแก้ไขปัญหา และการถ่ายทอดองค์ความรู้ ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพงานบริการทางการแพทย์และสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระพงษ์ศักดิ์ สนมมโน และคณะ (2564) ที่ได้วิจัยเรื่อง พุทธธรรมมาภิบาลเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลจังหวัดสระแก้วเน้นการบูรณาการหลักผล 4 ทั้งด้านปัญญาพล วิทยพล อนุวัชพล และสังคพล ทำให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถ มีความเพียรพยายาม ซื่อสัตย์สุจริต และมีจิตอาสา ซึ่งนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีคุณภาพและโปร่งใส สอดคล้องกับแนวทางของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรีที่เน้นการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและการบริหารจัดการด้วยธรรมมาภิบาล และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจุไรภรณ์ วิจักขณวงศ์ และคณะ (2567) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักผลธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการบริหารจัดการโครงการจักรยานสาธารณะของกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า หลักผล 4 มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จในทุกมิติของการบริหาร ทั้งด้านผลผลิต ประสิทธิภาพ ความพึงพอใจ การปรับเปลี่ยน และการพัฒนา โดยอาศัยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ตรวจสอบ และปรับปรุง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรีที่ใช่วงจรการบริหารงานคุณภาพควบคู่กับหลักพุทธธรรม

3. ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารจัดการการรักษาทงการแพทย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรีเกิดจากการผสมผสานปัจจัยการบริหาร 4M และหลักผล 4 ทำให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพในทุกด้าน กล่าวคือ ด้านผลผลิต ประชาชนได้รับบริการเพิ่มขึ้นในระดับปานกลาง ด้านประสิทธิภาพ สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดด้านความพึงพอใจ ประชาชนรู้สึกมีส่วนร่วมและเกิดความเชื่อมั่นต่อการบริหารจัดการด้านการปรับเปลี่ยน ประชาชนได้รับบริการที่มีคุณภาพมากขึ้น และด้านการพัฒนาบุคลากรได้รับการเสริมสร้างทักษะ ความรู้ และประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของแสนสุริยา รักเสมอ และคณะ (2567) ที่ได้วิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการสุขภาวะองค์กรวมของผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัย

พบว่า การบูรณาการหลักพละ 4 ควบคู่กับกระบวนการบริหารจัดการ การวางแผน ปฏิบัติ ตรวจสอบ และปรับปรุง ช่วยให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้งทางกาย จิต สังคม และจิตวิญญาณ แสดงให้เห็นว่าหลักพละ 4 เป็นกลไกสำคัญที่สามารถปรับใช้ได้ ในทุกมิติของการบริหาร ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาวะหรือด้านการแพทย์ และยังสอดคล้องกับ งานวิจัยของสุจิตตรา สวาทยานนท์ และคณะ (2566) ที่ได้วิจัยเรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อ ส่งเสริมประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงานในธุรกิจขายปลีกขนาดเล็กในจังหวัด ปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการหลักพละ 4 ช่วยเพิ่มประสิทธิผลการทำงานทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ผลผลิต ประสิทธิภาพ ความพึงพอใจ การปรับเปลี่ยน และการพัฒนา เช่นเดียวกับที่สาธารณสุขจังหวัดนนทบุรีสามารถบูรณาการหลักธรรมนี้เพื่อยกระดับ คุณภาพบริการทางการแพทย์แก่ผู้มีรายได้น้อย

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย มีรายละเอียด ดังนี้ พุทธบูรณาการ เพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารจัดการการรักษาทางการแพทย์ของสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี มีองค์ประกอบสำคัญคือการบูรณาการหลักพละ 4 และปัจจัยการบริหาร 4M เข้าด้วยกัน โดยหลักพละ 4 ประกอบด้วย ปัญญาพละ การฝึกอบรมและเสริมสร้างความรู้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา วิริยพละ การส่งเสริมความเพียรพยายามและความมุ่งมั่นของบุคลากร อนุวัชพละ การยึดถือความสุจริต โปร่งใส และปฏิบัติตามจริยธรรม และสังคหพละ การสงเคราะห์ ช่วยเหลือและสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อความยั่งยืน ส่วนปัจจัยการบริหาร 4M ประกอบด้วย Man การพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง Money การจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอและโปร่งใส Materials การจัดหาและบำรุงรักษาอุปกรณ์ให้พร้อมใช้งาน และ Management การจัดการที่เป็นระบบ ลดความเหลื่อมล้ำในการให้บริการ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นคือ ด้านผลผลิตสามารถให้บริการประชาชนได้ครอบคลุมมากขึ้น ด้านประสิทธิภาพใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า ด้านความพึงพอใจให้บริการอย่างเสมอภาคและโปร่งใส ด้านการปรับเปลี่ยนพัฒนาระบบบริการให้ยืดหยุ่นและคุณภาพสูงขึ้น และด้านการพัฒนาทำให้บุคลากรได้รับการเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์ต่อเนื่อง อันนำไปสู่การพัฒนาระบบบริการทางการแพทย์ที่มีคุณภาพและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี ควรบริหารจัดการปัจจัย 4M ด้านงบประมาณ (Money) ให้มีงบประมาณเพียงพอสำหรับการบริหารจัดการการรักษาทางการแพทย์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. สาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี ควรส่งเสริมให้บุคลากรให้ปฏิบัติตามหลักพละ 4 ด้านอนุวัชพละ กำลังสุจริต ให้บุคลากรยึดมั่นในความยุติธรรมมากยิ่งขึ้น
3. สาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี ควรส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารจัดการการรักษาทางการแพทย์ ด้านความพึงพอใจ เพื่อให้ผู้มารับบริการรู้สึกพึงพอใจได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี ควรส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารจัดการการรักษาทางการแพทย์ ด้านผลผลิต (การบริการ) โดยพัฒนาศักยภาพบุคลากรในการปฏิบัติงานตามโครงการต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมายได้ตามระยะเวลาที่กำหนด

2. สาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี ควรส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการการรักษาทางการแพทย์ ด้านประสิทธิภาพ โดยพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้สามารถบริหารงบประมาณด้วยการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น และใช้งบประมาณให้เกิดความคุ้มค่า

3. สาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี ควรส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการการรักษาทางการแพทย์ ด้านความพึงพอใจ โดยให้บริการที่มีคุณภาพสร้างความพึงพอใจให้กับผู้มารับบริการจนเกิดความพอใจยินดีเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการการแพทย์ปฐมภูมิ โดยเฉพาะในสถานบริการสุขภาพระดับตำบลหรืออำเภอ เพื่อให้การดูแลผู้ป่วยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการ

2. ควรศึกษาประสิทธิภาพพุทธบูรณาการเพื่อการรักษาทางการแพทย์ของสาธารณสุขจังหวัด เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิผลจากการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการการรักษาทางการแพทย์

3. ควรศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการการแพทย์ปฐมภูมิของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้ได้กลยุทธ์แนวทางในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2560, 14 มิถุนายน).

ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 64 ก. หน้า 12.

จุไรภรณ์ วิจักขณวงศ์ และคณะ. (2567). การประยุกต์หลักพระธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงการจักรยานสาธารณะของกรุงเทพมหานคร. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 7(2), 83-97.

พระครูปลัดชาติชาย ญาณโสภโณ และคณะ. (2563). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุของเทศบาลในจังหวัดลำพูน. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(4), 64-75.

พระพงษ์ศักดิ์ สนตมโน และคณะ. (2564). พุทธธรรมมาภิบาลเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดสระแก้ว. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(2), 146-159.

พระมหาวิเศษ กนตธมโม และคณะ. (2565). พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาลเมืองในจังหวัดชลบุรี. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*, 7(4), 198-210.

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกแปลไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 23. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี. (2567). *นโยบายมุ่งเน้นปี 2566*. สืบค้น 20 มีนาคม 2567, จาก https://ssjnonthaburi.moph.go.th/nont/policy_2566_68.pdf
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2568). *งบกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ปี 2569*. สืบค้น 8 มกราคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/jc4Ka>
- สุจิตตรา สวาทยานนท์ และคณะ. (2566). พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงานในธุรกิจขายปลีกขนาดเล็กในจังหวัดปทุมธานี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 6(6), 171-183.
- สุภัทรชัย สีสะไบ. (2562). *รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาของพระธรรมวิทยากร (ดุष्ฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- แสนสุริยา รักเสมอ และคณะ. (2567). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการสุขภาวะองค์กรของผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 9(2), 300-314.
- Cochran, W. G. (1953). *Sampling techniques*. New York: John Wiley & Sons.
- Porter, M. E. (1990). The competitive advantage of nations. *Harvard Business Review*, 68(2), 73-93.

**การพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากร
องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีตามหลักพุทธธรรม***
EFFECTIVENESS DEVELOPMENT OF PERSONNEL WORKING
OF NONTHABURI PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION
ACCORDING TO BUDDHADHAMMA

ศิริพงษ์ สมบูรณ์, เกียรติศักดิ์ สุขเหลืออง, สุรพล สุยะพรหม
Siripong Somboon, Kiattisak Suklueang, Surapon Suyaprom
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: siripongs456@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี 3. นำเสนอการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีตามหลักพุทธธรรม การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวคือ ประชาชนผู้มารับบริการ 385 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือหัวหน้าส่วนราชการและบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์และด้านพระพุทธศาสนา ผู้แทนประชาชน รวม 18 รูปหรือคน เก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัย แรงจูงใจในการปฏิบัติงานและหลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 โดยปัจจัย แรงจูงใจในการปฏิบัติงานสามารถร่วมกันทำนายความผันแปรได้ร้อยละ 69.1 หลักอิทธิบาท 4 ทำนายได้ร้อยละ 73.1 3. การพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีตามหลักพุทธธรรม พบว่า ด้านผลผลิต การดำเนินโครงการบรรลุเป้าหมาย

ด้านประสิทธิภาพ ผลการปฏิบัติงานมีคุณภาพตามที่กำหนด ด้านความพึงพอใจ โครงการ และกิจกรรมสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน ด้านการปรับเปลี่ยน มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ด้านการพัฒนาองค์กร มีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาองค์กรที่ชัดเจน

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ; การปฏิบัติงาน; หลักพุทธธรรม

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study personnel working effectiveness of Nonthaburi Provincial Administrative Organization. 2. To study the factors affecting the personnel working effectiveness of Nonthaburi Provincial Administrative Organization. 3. To propose development of personnel working effectiveness of Nonthaburi Provincial Administrative Organization according to Buddhadhamma. Methodology was the mixed methods. The Quantitative research, the samples were 385 who were people receiving services. Data were collected by 5-level rating questionnaire and analyzed by using frequency, percentage, mean, and standard deviation, and multiple regression analysis. The Qualitative research, data were collected from key informants who were the heads of government departments and personnel of the Nonthaburi Provincial Administrative Organization, academicians or practitioners in public administration and Buddhism scholars, and public representatives. Data were collected through in-depth interviewing 18 key informants by using a structured in-depth-interview script and focus group discussions with 10 participants. Data were analyzed by content descriptive interpretation.

Findings were as follows: 1. By overall, the personnel working effectiveness of Nonthaburi Provincial Administrative Organization, average in all aspects was at a high level. 2. Factors of motivation in work and Iddhipada 4 affected the performance of the personnel of Nonthaburi Provincial Administrative Organization in all aspects significantly at the level of 0.01 and could jointly predict the variance by 69.1 percent but for Iddhipada 4 could predict 73.1 percent. 3. The development of the work performance efficiency of the personnel of Nonthaburi Provincial Administrative Organization

according to Buddhadhamma found that in terms of output, the project implementation achieved the goals, in terms of efficiency, the work performance was of the specified quality, in terms of satisfaction, the project and activities were able to meet the needs of the public, in terms of adjustment, technology was used to increase work efficiency, in terms of organizational development, clear organizational development goals were set.

Keywords: Effectiveness; Performance; Buddhist Principles

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนนทบุรีมีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพคือการบริการประชาชนให้ได้รับประโยชน์มากที่สุด และมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สมรรถนะ (Competency) ที่มีความหมายตามพจนานุกรมว่า ความสามารถ หรือสมรรถนะ สำนักงาน ก.พ. ใช้ภาษาไทยว่า สมรรถนะ แต่ในบางองค์กรใช้คำว่า ความสามารถ (Boyatzis, 2008) อย่างไรก็ตาม การพัฒนาสมรรถนะ ซึ่คือความสามารถของบุคลากรนี้ จำเป็นอย่างยิ่ง เพราะส่งผลโดยตรงกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงานในหน้าที่ จุดแข็งคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีกระบวนการในการพัฒนาบุคลากร มีการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรทุกส่วน ทุกฝ่ายได้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นประจำแต่ทั้งนี้ทั้งนั้น การจะพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ ก็จะต้องพัฒนาควบคู่ไปกับศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ ทั้งศาสตร์แห่งการบริหารและศาสตร์ทางพระพุทธศาสนา โดยการบูรณาการกันให้เกิดความเหมาะสม

ในแง่ของประสิทธิผล การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี มีเป้าหมายที่จะกระจายผลประโยชน์ที่ประชาชนจะพึงได้ ไปสู่ประชาชนให้ได้มากที่สุด เท่าที่จะเป็นไปได้ภายใต้กรอบของยุทธศาสตร์ที่ได้ถูกกำหนดไว้แล้ว คือการบรรลุเป้าหมายตามกรอบประสิทธิผลของการบริหารคือ ประสิทธิผลของการจัดเก็บรายได้ที่ ประสิทธิผล การบริหารโครงการที่บูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่นในการจัดบริการสาธารณะ ประสิทธิผล การบริหารโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน และ ประสิทธิผลการบริหารโครงการที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด (ชุมชนคนท้องถิ่น, 2567)

ทั้งนี้การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลย่อมมีปัจจัยที่สำคัญหลายประการ เช่นปัจจัยทางการบริหาร การประยุกต์หลักคุณธรรม

จริยธรรมต่าง ๆ เพื่อใช้ในการบริหารงานให้ถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้การบริหารงานไปสู่เป้าหมายคือการเกิดประสิทธิผลของการบริหารงาน ที่ผ่านมาการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ มีรายงานการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่ายังเกิดปัญหาในเรื่องของศักยภาพของบุคลากรและกระบวนการบริหารจัดการที่ยังขาดการสานต่อหรือการกระทำอย่างต่อเนื่อง การประยุกต์ใช้หลักการแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ รวมทั้งหลักพุทธธรรม ที่ยังขาดการนำมาประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรมจากการกำหนดของหน่วยงานหลักของประเทศ ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัด (สุรียา รักษาเมือง และพงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์, 2565) จึงส่งผลให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพที่ลดลง และประสิทธิผลก็ลดลงไปด้วยตามลำดับ หากมีการแก้ไขในจุดนี้ โดยการนำเอาหลักพุทธธรรมเข้ามาประยุกต์ใช้ ซึ่งหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับประสิทธิผลคือ หลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ ความพอใจ วิริยะ ความพากเพียร จิตตะ ความเอาใจใส่ วิมังสา ความไตร่ตรอง (ที.ปา. (ไทย) 11/231/233) โดยบูรณาการกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน กล่าวคือ ความสำเร็จของงาน การยอมรับนับถือ ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ความรับผิดชอบ (Herzberg et al., 1959) ซึ่งจะส่งผลต่อเนื่องไปยังประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน คือผลผลิต ประสิทธิภาพ ความพึงพอใจ การปรับเปลี่ยน และการพัฒนาและลักษณะของงานตามลำดับ

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีตามหลักพุทธธรรม โดยมุ่งศึกษาในเรื่องของการพัฒนาประสิทธิผลของการปฏิบัติงานของบุคลากรในส่วนของปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจและหลักพุทธธรรม ซึ่งจะส่งผลต่อเนื่องให้การปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีมีประสิทธิผล กล่าวคือ การบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์และตัวชี้วัดต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีตามหลักพุทธธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ การเลือกประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้ยึดวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นหลัก โดยเลือกเฉพาะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยโดยตรง

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มารับบริการ ณ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

2.2 กลุ่มตัวอย่างการวิจัยที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นประชากรที่มารับบริการ ณ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ซึ่งไม่ทราบจำนวนแน่ชัด ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของคอคแรน (Cochran, 1953) ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 358 คน ทำการสุ่มโดยบังเอิญ (Accidental sampling)

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 18 รูปหรือคน ผู้วิจัยได้เลือกโดยเจาะจง ประกอบด้วย หัวหน้าส่วนราชการและบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์และด้านพระพุทธศาสนา ผู้แทนประชาชน สำหรับสนทนากลุ่มเฉพาะ ใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูปหรือคน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีประสบการณ์ตรงในด้านรัฐประศาสนศาสตร์และพระพุทธศาสนา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับมาใช้เป็นเครื่องมือหลัก โดยผ่านการพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน และได้ทำการทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายจริง ผลการทดสอบพบว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับอยู่ที่ 0.984

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างซึ่งได้รับการตรวจสอบด้านเนื้อหาและความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านเช่นกัน เพื่อรับรองคุณภาพของข้อมูลและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชาชนผู้มารับบริการ ณ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำนวน 385 คน

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 ราย โดยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง พร้อมทั้ง

จดบันทึกและบันทึกเสียงประกอบ ก่อนนำข้อมูลที่ได้มาถอดความ และสังเคราะห์สาระสำคัญตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติที่เหมาะสมกับงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ โดยนำสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน มาใช้ประกอบกับการวิเคราะห์เชิงอนุมานผ่านเทคนิคการถดถอยพหุคูณ

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา และตีความสาระสำคัญจากข้อมูลสัมภาษณ์อย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านผลผลิต ด้านประสิทธิภาพ และด้านความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการปรับเปลี่ยน และด้านการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม

ที่	ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี	ระดับการปฏิบัติ		
		\bar{X}	S.D.	ระดับ
1.	ด้านผลผลิต	3.57	0.76	มาก
2.	ด้านประสิทธิภาพ	3.92	0.72	มาก
3.	ด้านความพึงพอใจ	3.82	0.65	มาก
4.	ด้านการปรับเปลี่ยน	3.47	0.72	ปานกลาง
5.	ด้านการพัฒนา	3.48	0.75	ปานกลาง
ภาพรวม		3.65	0.62	มาก

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และ 0.05 สามารถร่วมกันทำนายความผันแปรได้ร้อยละ 69.1 หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และสามารถร่วมกันทำนายความผันแปรได้ร้อยละ 73.1

3. การพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีตามหลักพุทธธรรม พบว่า ด้านผลผลิต การดำเนินโครงการบรรลุเป้าหมาย

การดำเนินงานสามารถตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของชุมชน ด้านประสิทธิภาพ ผลการปฏิบัติงานมีคุณภาพตามที่กำหนด มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าในการดำเนินงาน ด้านความพึงพอใจ โครงการและกิจกรรมสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน ประชาชนให้คำชื่นชมในการปฏิบัติงานของบุคลากร ด้านการปรับเปลี่ยนมีการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน มีการปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติงานให้มีความยืดหยุ่นและคล่องตัว ด้านการพัฒนางาน มีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนางานที่ชัดเจน มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการพัฒนางาน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี พบว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า บุคลากรมีแรงขับเคลื่อนภายในที่ตื้อต่อการทำงาน ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสำเร็จของงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นว่าความรู้สึกภาคภูมิใจในผลสำเร็จของงานที่ตนรับผิดชอบเป็นแรงผลักดันที่สำคัญ รองลงมา คือ ด้านลักษณะของงาน ซึ่งบ่งชี้ว่าเนื้องานที่มีความท้าทายและความหมายส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำงาน ขณะที่ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนถึงข้อจำกัดด้านโอกาสในการเติบโตในสายงาน ซึ่งอาจเป็นจุดอ่อนที่ควรได้รับการพิจารณา ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่าการมีแรงจูงใจที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระพงษ์ศักดิ์ สนตมโน และคณะ (2564) ที่พบว่า การบริหารงานโดยยึดหลักพุทธธรรมมาภิบาล โดยเฉพาะองค์ประกอบด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดสระแก้วได้อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมการสร้างแรงจูงใจเชิงบวกอย่างรอบด้านควบคู่กับการกำหนดเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน เพื่อพัฒนาศักยภาพและเพิ่มประสิทธิผลของบุคลากรในระยะยาว และผลการวิจัยพบว่า การนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหารงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีอยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน โดย ฉันทะ หรือความพอใจในงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงถึงความสำคัญของการมีใจรักในงานที่ทำ รองลงมาคือ วิริยะ ความเพียร และ วิมังสา การไตร่ตรอง ซึ่งล้วนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน ขณะที่ จิตตะ หรือความเอาใจใส่ แม้อยู่ในระดับมากเช่นกัน แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในกลุ่ม ผลดังกล่าวยืนยันว่าหลักอิทธิบาท 4 โดยเฉพาะฉันทะและวิริยะ เป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเจริญชัย กุลวัฒนาพร และคณะ (2564) ที่พบว่า

หลักอิทธิบาท 4 มีอิทธิพลอย่างมากต่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะวิมังสา ฉันทะ และวิริยะ ซึ่งเป็นแรงผลักดันสำคัญในการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมาคือ ด้านความพึงพอใจ ขณะที่ ด้านการปรับเปลี่ยน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรมีความสามารถในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความพึงพอใจต่อผลลัพธ์ของงาน แต่ยังมีข้อจำกัดในการปรับตัวหรือพัฒนาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจุไรภรณ์ วิจักขณวงศ์ และคณะ (2567) ซึ่งเสนอว่า ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ได้แก่ การผลิต ประสิทธิภาพ ความพึงพอใจ การปรับเปลี่ยน และการพัฒนา โดยเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และการปรับปรุงบริการให้ทันสมัยและเหมาะสมกับบริบท จากการเปรียบเทียบดังกล่าว ยืนยันว่าการเพิ่มประสิทธิผลในการปฏิบัติงานควรให้ความสำคัญทั้งในด้านประสิทธิภาพ ความพึงพอใจ และการปรับเปลี่ยน เพื่อให้การบริหารงานขององค์กรภาครัฐสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

2. ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านลักษณะของงาน ความรับผิดชอบ และความสำเร็จของงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวางแผนที่ดีและความมุ่งมั่นในการทำงาน ส่งผลให้สามารถทำนายประสิทธิผลการปฏิบัติงานได้ถึงร้อยละ 69.1 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิรัตติกาล สุขสิงห์ และคณะ (2567) ที่พบว่า ความตั้งใจและการบริหารงานที่เหมาะสมส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรสำนักงานชลประทานที่ 11 ได้ถึงร้อยละ 67.0 และสอดคล้องกับงานวิจัยของฉิชาพัฒน์ คำดี (2567) ที่ชี้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์บนพื้นฐานของพุทธจริยธรรมสามารถส่งเสริมการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูนได้อย่างมีนัยสำคัญ และทำนายได้ถึงร้อยละ 75 ทั้งนี้ยืนยันว่าแรงจูงใจและการพัฒนาที่เหมาะสมเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการทำงานของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีในทุกด้านที่ระดับ .01 โดยเรียงลำดับผลกระทบจากมากไปน้อย ได้แก่ วิริยะ ความเพียร วิมังสา การไตร่ตรอง จิตตะ ความเอาใจใส่ และฉันทะ ความพอใจ ซึ่งสามารถร่วมกันทำนายประสิทธิผลการปฏิบัติงานได้ถึงร้อยละ 73.1 สะท้อนว่าบุคลากรมีความรักในงาน มุ่งมั่น อดทน และใส่ใจในการทำงานตามหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งสอดคล้อง

กับงานวิจัยของพัทธัญญพร พิพิธวรโกศิน และคณะ (2563) ที่พบว่า แรงจูงใจตามหลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อผลิตภาพของบุคลากรอย่างมีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิเศษ กนตธมโม และคณะ (2565) ซึ่งพบว่า หลักอิทธิบาท 4 ร่วมกับการบริหารสมัยใหม่สามารถอธิบายประสิทธิผลการบริหารของเทศบาลเมืองได้ถึงร้อยละ 84.6 และยังสามารถสอดคล้องกับงานวิจัยของมนตรี พรหมวัน และคณะ (2563) ที่ระบุว่า หลักอิทธิบาท 4 มีอิทธิพลทางตรงต่อการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่อย่างมีนัยสำคัญ โดยสรุปหลักอิทธิบาท 4 เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมประสิทธิผลการปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน

3. การพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีตามหลักพุทธธรรม พบว่ามีผลในทุกด้าน ได้แก่ ด้านผลผลิต บุคลากรให้บริการประชาชนได้ทั่วถึงและจัดเก็บภาษีได้ตามเป้าหมาย ด้านประสิทธิภาพ มีการบริหารงบประมาณและดำเนินโครงการตามแผน; ด้านความพึงพอใจ ประชาชนมีส่วนร่วมและรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร; ด้านการปรับเปลี่ยน มีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและบริการที่มีคุณภาพ; และด้านการพัฒนา มีการยกระดับทักษะบุคลากรและเสริมศักยภาพองค์กร โดยเฉพาะด้านผลผลิตที่โดดเด่นจากความซื่อสัตย์สุจริตของบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุจิตตรา สวาทยานนท์ และคณะ (2566) ที่ระบุว่า พุทธบูรณาการส่งเสริมประสิทธิผลการทำงานในทุกมิติ และสอดคล้องกับของกอรปราภ อภัยภักดิ์ และคณะ (2565) ที่พบว่า การส่งเสริมจริยธรรมสามารถพัฒนาองค์กรให้มีผลผลิตที่เป็นธรรมมีคุณภาพ และลดข้อร้องเรียนด้านจริยธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้จากกระบวนการวิจัยควบคู่กับการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อปรับปรุงองค์ความรู้ให้สมบูรณ์และนำไปใช้ได้จริง โดยเน้นความชัดเจน เข้าใจง่าย และตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ทั้งนี้ ได้จัดระเบียบและสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ในขั้นตอนสุดท้าย พร้อมนำเสนอในรูปแบบแผนภาพเพื่อความสะดวกในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ดังต่อไปนี้

การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี
ตามหลักพุทธธรรม

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายรายละเอียดของแผนภาพได้ดังต่อไปนี้

1. แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน บุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีได้ประยุกต์ใช้แรงจูงใจในการปฏิบัติงานในหลายมิติ ได้แก่ ด้านความสำเร็จของงาน มุ่งมั่นปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด ด้านการยอมรับนับถือ เกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งขององค์กรและได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ มีโอกาสในการพัฒนาตนเองและเติบโตในสายงาน ด้านความรับผิดชอบได้รับความไว้วางใจจากผู้บริหารให้รับผิดชอบงานที่สำคัญ ด้านลักษณะของงาน งานที่ได้รับมอบหมายมีเป้าหมายที่ชัดเจนและท้าทาย ทำให้เกิดแรงผลักดันในการทำงาน

2. หลักอิทธิบาท 4 บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ได้ปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะ ความพอใจ ปฏิบัติงานด้วยความยินดีและเต็มใจ ด้านวิริยะ ความเพียร มุ่งมั่นปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมาย ด้านจิตตะ เอาใจใส่ หมั่นตรวจสอบความเรียบร้อยและคุณภาพของการบริการ และด้านวิมังสา ไตร่ตรองมีการติดตามตรวจสอบกระบวนการปฏิบัติงานอยู่อย่างต่อเนื่อง

3. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี เกิดจากการบูรณาการระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับหลักอิทธิบาท 4 ส่งผลให้เกิดประสิทธิผลดังนี้ ด้านผลผลิต มีการบริการที่มีคุณภาพ ด้านประสิทธิภาพ สามารถดำเนินกิจกรรมและโครงการให้เป็นไปตามแผน ด้านความพึงพอใจ ประชาชนพึงพอใจในการ

ให้บริการ ด้านการปรับเปลี่ยน ประชาชนได้รับการบริการที่มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้นและด้านการพัฒนา มีการพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีควรส่งเสริมด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ เพื่อให้บุคลากรมีโอกาสได้เลื่อนขั้นในตำแหน่งที่สูงขึ้น
2. องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีควรส่งเสริมด้านความรับผิดชอบ เพื่อให้บุคลากรมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินการขององค์กร และมีอิสระในการปฏิบัติงานมากขึ้น
3. องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีควรส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านจิตตะ เอาใจใส่ เพื่อให้บุคลากรเอาใจจดจ่อกับงานเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายเอาใจใส่งานในงานขององค์กรมากยิ่งขึ้น
4. องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีควรส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านวิมังสา ไตร่ตรอง เพื่อให้บุคลากรปรับปรุงแก้ไขกระบวนการปฏิบัติงานเพื่อให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีควรส่งเสริมประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ด้านผลผลิต โดยพัฒนาความรู้และทักษะให้บุคลากรมีความสามารถในการให้บริการประชาชนได้จำนวนมากขึ้น
2. องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีควรส่งเสริมประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ด้านประสิทธิภาพ โดยพัฒนาบุคลากรให้สามารถบริหารจัดการทรัพยากรองค์กรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด
3. องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีควรส่งเสริมประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ด้านความพึงพอใจ โดยพัฒนาศักยภาพการให้บริการเพื่อให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจกับการให้บริการขององค์กร

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักไตรสิกขา
2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางการบริหารทรัพยากรบุคคลเชิงพุทธในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเน้นการประยุกต์หลักธรรม เช่น อิทธิบาท 4 และพรหมวิหาร 4 เข้ากับการบริหารงานบุคคลทั้งในด้านการสรรหา

3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักพุทธธรรม โดยมุ่งวิเคราะห์ลักษณะของผู้นำที่ยึดหลักพุทธธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กอปรลาภ อภัยภักดิ์ และคณะ. (2565). การพัฒนาประสิทธิผลการส่งเสริมจริยธรรมของสภานายความในพระบรมราชูปถัมภ์. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(2), 295-309.
- จิรัตติกาล สุขสิงห์ และคณะ. (2567). พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานชลประทานที่ 11 กรมชลประทาน. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 7(1), 108-122.
- จุไรภรณ์ วิจักขณวงศ์ และคณะ. (2567). การประยุกต์หลักพระธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการบริหารจัดการโครงการจักรยานสาธารณะของกรุงเทพมหานคร. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 7(2), 83-97.
- เจริญชัย กุลพัฒน์พร และคณะ. (2564). รูปแบบการจัดการคุณภาพด้านสิ่งแวดล้อมโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(2), 99-113.
- ชุมชนคนท้องถิ่น. (2567). แบบประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติราชการเพื่อเสนอขอรับเงินรางวัลประจำปีสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. สืบค้น 2 มกราคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/XsmlS>
- ณิชำพัฒน์ คำดี. (2567). การบูรณาการหลักพุทธจริยธรรมเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 7(4), 123-135.
- พระพงษ์ศักดิ์ สนตมโน และคณะ. (2564). พุทธธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดสระแก้ว. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(2), 146-159.
- พระมหาวิเศษ กนตธมโม และคณะ. (2565). พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลเมืองในจังหวัดชลบุรี. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*, 7(4), 198-210.
- พัชร์ณัฐพร พิพิธวรโกศล และคณะ. (2563). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มผลิตภาพในการปฏิบัติราชการของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(4), 137-150.

- มนตรี พรหมวัน และคณะ. (2563). รูปแบบประสิทธิภาพการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวใน
จังหวัดเชียงใหม่. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(3), 229-243.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกแปลไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 11*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุจิตตรา สวาทยานนท์ และคณะ. (2566). พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ
ปฏิบัติงานของพนักงานในธุรกิจขายปลีกขนาดเล็กในจังหวัดปทุมธานี. *วารสาร
สหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 6(6), 171-183.
- สุริยา รักษาเมือง และพงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์. (2565). การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนนทบุรีตามหลักพุทธธรรม. *วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(5), 292-304.
- Boyatzis, R. E. (2008). Competencies in the 21st century. *Journal of Management Development*, 27(1), 5-12.
- Cochran, W. G. (1953). *Sampling techniques*. New York: John Wiley & Sons.
- Herzberg, F. et al. (1959). *The Motivation to Work*. New York: John Wiley & Sons.

พุทธวิธีเสริมสร้างภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อการจัดการความขัดแย้ง ของชุมชนในตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง*

BUDDHIST METHODS TO STRENGTHEN THE LEADERSHIP OF KAMNANS AND VILLAGE HEADMEN FOR MANAGING COMMUNITY CONFLICTS IN THUNG FAI SUB-DISTRICT, MUEANG LAMPANG DISTRICT, LAMPANG PROVINCE

พระจตุพล จิตตทนโต, พระมหาบวรวิทย์ รตนโชโต, ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์

Phra Chatupon Jittanto, Phramaha Bovornvit Ratanachoto, Silawat Chaiwong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: m.po.sc.mculampang@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อการจัดการความขัดแย้งของชุมชน 2. เปรียบเทียบภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3. เพื่อนำเสนอพุทธวิธีเสริมสร้างภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อการจัดการความขัดแย้งของชุมชน ในตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง การวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 377 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อการจัดการความขัดแย้งของชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =3.53) ด้านการประนีประนอม ด้านความร่วมมือ ด้านหลีกเลี่ยง ด้านการปรองดอง ตามลำดับ 2. เปรียบเทียบภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ ด้านอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่ต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานวิจัย ในด้านระดับการศึกษา ด้านอาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน

*Received August 7, 2025; Revised September 2, 2025; Accepted September 4, 2025

งานวิจัย 3. พุทธวิธีเสริมสร้างภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อการจัดการความขัดแย้งของชุมชน ในตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ด้วยหลักพรหมวิหาร4 ประกอบด้วยเมตตา การปรารถนาดีและหวังดีต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน กรุณา เป็นกุญแจสำคัญในการสร้างสรรค์สังคมที่น่าอยู่การนำหลักความกรุณามาใช้ในการแก้ไข ปัญหาความขัดแย้ง มุทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี มีความสุข หรือประสบความสำเร็จ อุเบกขา ปัญญาที่นำไปสู่สันติสุขความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ในทุกสังคม

คำสำคัญ: พุทธวิธี; ภาวะผู้นำ; กำนันผู้ใหญ่บ้าน; การจัดการความขัดแย้ง; หลักพรหมวิหารธรรม

Abstract

Objectives of this research article were: 1. to study the level of leadership of kamnans and village headmen in managing community conflicts, 2. to compare their leadership classified by personal factors, and 3. to propose Buddhist methods for strengthening the leadership of kamnans and village headmen in managing community conflicts in Thung Fai Sub-District, Mueang Lampang District, Lampang Province. This study employed a mixed-methods research design. The quantitative research collected data from 377 samples using questionnaires. The data were analyzed by frequency, percentage, mean, and standard deviation. The qualitative research collected data through in-depth interviews with 10 key informants and analyzed using descriptive content analysis.

The research findings revealed that: 1. the overall level of leadership of kamnans and village headmen in managing community conflicts was at a high level ($\bar{X}=3.53$), The aspects of compromise, cooperation, forcing, avoidance, and reconciliation were ranked respectively; 2. comparison by personal factors showed that gender and age had no significant differences in opinions, whereas education level, occupation, and average monthly income showed statistically significant differences; and 3. the Buddhist methods for strengthening leadership in managing community conflicts were based on the Four Brahmavihara: Metta (loving-kindness), Karuna (compassion), Mudita (sympathetic joy), and Upekkha (equanimity), which contributed to

peaceful coexistence and constructive conflict management in the community.

Keywords: Buddhist Approach; Leadership; Village Headmen and Sub-District Heads; Conflict Management; Brahma Vihara

บทนำ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทยนั้น เกิดขึ้นในปี 2475 นั้น มีการเปลี่ยนมาจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยมีความเหมือนกันในการปกครองทั้งสองรูปแบบนี้ โดยการใช้อำนาจปกครอง ซึ่งเป็นรูปแบบที่นำมาใช้เพื่อ การแก้ปัญหาของสังคมในแต่ละยุคสมัย ที่เป็นไปตามภูมิปัญญาของตน เช่น คนโบราณ เข้าใจว่า สมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นรูปแบบที่สมบูรณ์ที่สุด แต่คนอีกยุคหนึ่งเห็นว่า ประชาธิปไตยเป็นรูปแบบที่สมบูรณ์ที่สุด ซึ่งดูเหมือนว่า ความเข้าใจของคนทั้ง 2 ยุคนี้ จะถูกต้อง แต่เมื่อตกถึงยุคใหม่ในปัจจุบันนี้ กลับพบว่า การปกครองมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จึงมีความเห็นว่า การปกครองทั้ง 2 รูปแบบนั้นยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้จริงเพราะ เกิดปัญหามากมายจนไม่สามารถรักษาความสงบสุขของบ้านเมืองได้การปกครองระบอบ ประชาธิปไตยนั้นจะต้องเป็นการปกครองที่ใช้นิติธรรมหรือว่ากฎหมายเป็นเครื่องมือ (จำนงค์ ทองประเสริฐ, 2546)

ภาวะผู้นำ คือ บุคคลที่ได้รับแต่งตั้งขึ้นมาหรือได้รับการยกย่องขึ้นให้ป็นหัวหน้า ผู้ตัดสินใจเพราะ มีความสามารถการปกครองบังคับบัญชาและจะพาผู้ตามหรือ ใต้บังคับ บัญชา ไปในทางดีหรือชั่วได้ โดยใช้ระบบกระบวนการติดต่อซึ่งกันและกันในอันที่จะให้ บรรลุเป้าหมาย และความสามารถที่จะชักจูงผู้อื่นให้ความร่วมมือร่วมใจกับตน ดำเนินการ ไปสู่จุดมุ่งหมายของตนได้ ดังนั้น การเป็นผู้นำจึงเป็นศิลปะของการที่มีอิทธิพลเหนือคน และนำคนแต่ละคนไปโดยที่คนเหล่านั้นมีความเชื่ออย่างเต็มใจ มีความมั่นใจในตัวผู้นำ มีความเคารพนับถือและให้ความร่วมมือกับผู้นำด้วยความจริงใจ เพื่อจะได้ปฏิบัติภารกิจให้ ลุล่วงไปด้วยดีภาวะผู้นำนั้น ย่อมเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการบริหารงาน และเป็นจุดรวมพลัง ของทุกคนในองค์กร ฉะนั้นผู้นำย่อมเป็นหลักที่มีความสำคัญยิ่งในการบริหารงานต่อผู้ใต้ บังคับบัญชา และต่อผลงานอันเป็นส่วนรวม คุณภาพ และคุณลักษณะของผู้นำย่อมจะมีผล สะท้อนต่อวิธีปฏิบัติงานและผลงานขององค์การเป็นอย่างมาก (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546)

เมื่อทบทวนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาพบว่า พรหมวิหาร 4 คือ หลักธรรม สำหรับการดำรงตนของผู้นำ ซึ่งโบราณเปรียบผู้นำดุจพรหม คือ บุคคลผู้ยิ่งใหญ่และมีอำนาจ (กิตติทัตต์ ฌกาทอง, 2551) พรหมวิหาร 4 คือ คุณธรรมประจำใจของผู้นำที่ดี

ทั้งในระดับครอบครัว องค์กร หรือประเทศชาติ เป็นหลักธรรมที่ช่วยรักษาความสมดุลของอำนาจและคุณธรรม เพื่อให้ผู้มีอำนาจใช้อำนาจอย่างถูกต้อง ไม่เบียดเบียน ไม่เอาัดเอาเปรียบ และส่งเสริมความสุขของผู้คนรอบข้างอย่างแท้จริง

การเป็นผู้นำให้ประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริงโดยเป็นยอดของผู้นำนั้น จะต้องใช้คุณธรรมจริยธรรมประกอบกับความรู้ความสามารถ เพราะการมีคุณธรรมจริยธรรมจะหล่อหลอมบุคคลให้เป็นผู้มีสุขภาพกายใจ และสติปัญญาที่ดี มีความสามารถ มีวิสัยทัศน์ที่ดีที่กว้างไกล บรรลุผลดีมีประสิทธิภาพสูง การศึกษาถึงการพัฒนจริยธรรมคุณธรรมของผู้บริหาร จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจและนำไปสู่แนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในเขตพื้นที่ตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ในความคาดหวังภาวะผู้นำที่มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร เพราะผู้นำต้องวางแผน ควบคุม และดูแลให้บุคลากรทำงานบรรลุเป้าหมาย ความท้าทาย คือ ผู้นำจะใช้วิธีใดในการสร้างความผูกพันและแรงจูงใจให้ผู้ตามทำงานด้วยความเต็มใจและทุ่มเท หากผู้นำขาดความสามารถ อาจทำให้เกิดความไม่พอใจและการต่อต้าน นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านสุขอนามัย โครงสร้างพื้นฐาน และการประชาสัมพันธ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลด้วย จากเหตุผลข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงการศึกษาศุทธิวิธีเสริมสร้างภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อการจัดการความขัดแย้งของชุมชน ในตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ผู้นำที่จะนำไปปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้ตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปางมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อการจัดการความขัดแย้งของชุมชน ในตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อการจัดการความขัดแย้งของชุมชน ในตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง
3. เพื่อนำเสนอพุทธวิธีเสริมสร้างภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อการจัดการความขัดแย้งของชุมชน ในตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจจากแบบสอบถามและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งและอาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ทั้ง 10 หมู่บ้าน ได้แก่ จำนวนทั้งสิ้น 6,444 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งและอาศัยอยู่ในตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างและการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 377 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 10 คน ได้แก่ 1. นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 คน 2. นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน 3. นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง จำนวน 2 คน 4. ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องที่ จำนวน 2 คน และ 5. ตัวแทนประชาชน จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาตามกรอบพุทธวิธีเสริมสร้างภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อการจัดการความขัดแย้งของชุมชนในตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ตรวจสอบความเที่ยงตรง และความถูกต้องของเนื้อหา ตลอดจนความชัดเจน และการใช้ภาษาที่เหมาะสมของข้อคำถามเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยใช้เทคนิค IOC จากการคำนวณค่าและคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องและหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เครื่องมือการวิจัยได้ค่าของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.976 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูงสามารถนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างจริงได้

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นการตั้งคำถามแบบปลายเปิด เพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งและอาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 377 คน

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์จากสถิติพรรณนา อธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา ปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่า

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอนุमान สำหรับทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อการจัดการความขัดแย้งของชุมชนในตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าที (T-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยการศึกษาภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และยืนยันผลการศึกษาเชิงปริมาณ

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อการจัดการความขัดแย้งของชุมชน ในตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า เพศ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี มีระดับการศึกษา ส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา อาชีพ ส่วนใหญ่มีอาชีพมีอาชีพรับจ้างทั่วไป รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 5,001 - 10,000 บาท

1.2 ระดับภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อการจัดการความขัดแย้งของชุมชนในตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง อธิบายตามตารางดังนี้

ตารางที่ 1 ระดับภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อการจัดการความขัดแย้งของชุมชนในตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

ระดับภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อการจัดการความขัดแย้งของชุมชนในตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	การแปรผล
1. ด้านการหลีกเลี่ยง	3.53	0.72	มาก
2. ด้านการปรองดอง	3.47	0.75	มาก
3. ด้านการประนีประนอม	3.62	0.70	มาก
4. ด้านการร่วมมือ	3.55	0.74	มาก
5. ด้านการบังคับ	3.55	0.74	มาก
ภาพรวมทั้ง 5 ด้าน	3.53	0.63	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อการจัดการความขัดแย้งของชุมชนในตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง โดยภาพรวมอยู่ใน

ระดับมาก ($\bar{X}=3.53$, S.D.=0.63) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ความคิดเห็น มากที่สุด คือ ด้านการประนีประนอม รองลงมา คือ ด้านความร่วมมือ ด้านการบังคับ ด้านการหลีกเลี่ยง และด้านที่น้อยที่สุด คือด้านการปรองดองทุกด้านอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับพุทธวิธีเสริมสร้างภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อการจัดการความขัดแย้งของชุมชนในตำบลทุ่งผาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.1 ด้านเพศ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อการจัดการความขัดแย้งของชุมชน ในตำบลทุ่งผาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง โดยรวมไม่แตกต่างกันที่ระดับสำคัญทางสถิติ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.2 ด้านอายุ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อการจัดการความขัดแย้งของชุมชน ในตำบลทุ่งผาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง โดยรวมไม่แตกต่างกันที่ระดับสำคัญทางสถิติ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.3 ด้านระดับการศึกษา ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อการจัดการความขัดแย้งของชุมชน ในตำบลทุ่งผาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง โดยรวมแตกต่างกัน ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

2.5 ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อการจัดการความขัดแย้งของชุมชน ในตำบลทุ่งผาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง โดยรวมแตกต่างกัน ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. พุทธวิธีเสริมสร้างภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อการจัดการความขัดแย้งของชุมชน ในตำบลทุ่งผาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง การนำหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองจากผู้ให้ข้อมูลที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีความเห็นต่อพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดลำปาง แตกต่างกัน ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

ด้านเมตตา คือ การปรารถนาดีและหวังดีต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ผู้นำชุมชนที่มีเมตตาจะสามารถใช้ความปรารถนาดีนี้ในการสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจในชุมชนได้ผู้นำที่มีเมตตาจะรับฟังความต้องการของทุกฝ่ายที่มีความขัดแย้งอย่างเปิดก้านผู้ใหญ่บ้านนำหลักเมตตามาใช้ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง จะช่วยสร้างความเข้าใจอันดีและเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน ทำให้เกิดความสงบสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยหลักเมตตา เป็นวิธีการที่เหมาะสมที่สุดในการสร้างสรรค์สังคมที่น่าอยู่ เพราะจะช่วยให้ทุกฝ่ายได้รับการเคารพและเข้าใจซึ่งกันและกันด้วยความ

เมตตาและความเข้าใจความเมตตาของผู้ใหญ่บ้านเป็นเหมือนสายใยที่ผูกพันชาวบ้าน ทำให้ปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ได้รับการแก้ไขอย่างราบรื่นสงบสุขในที่สุด

ด้านกรุณา เป็นกุญแจสำคัญในการสร้างสรรค์สังคมที่น่าอยู่ การนำหลักความกรุณาไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง จะช่วยสร้างความสามัคคีและความปรองดองในชุมชน ความกรุณาของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง จะนำมาซึ่งความเข้าใจอันดีและความสัมพันธ์ที่แน่นในชุมชน ส่งผลให้เกิดสภาพแวดล้อมที่สงบสุข และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นสำหรับทุกคนการที่กำนันผู้ใหญ่บ้านนำหลักความกรุณาไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง จะช่วยสร้างความเข้าใจอันดีและเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีในชุมชน ทำให้เกิดความสงบสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นการนำหลักความกรุณาไปใช้ในการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้ง จะสร้างบรรยากาศแห่งความเข้าใจและความเคารพซึ่งกันและกันทำให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างราบรื่นและยั่งยืน

ด้านเมตตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี มีความสุข หรือประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นคุณธรรมอันสูงส่งที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเป็นผู้นำได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ต้องดูแลและแก้ไขปัญหาให้กับคนในชุมชนภาวะผู้นำด้านความเมตตาของกำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์สังคมที่อบอุ่นและเอื้อต่อการอยู่ร่วมกัน การส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำด้านความเมตตา จะเป็นการลงทุนระยะยาวที่คุ้มค่าและส่งผลดีต่อชุมชนตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง ในระยะยาว การส่งเสริมภาวะผู้นำด้านความเมตตาของกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสังคมตำบลทุ่งฝายให้เป็นชุมชนที่อบอุ่น เอื้ออาทร และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข การลงทุนในการพัฒนาภาวะผู้นำด้านความเมตตาเป็นการลงทุนระยะยาวที่คุ้มค่าอย่างยิ่ง เพราะจะส่งผลดีต่อชุมชนตำบลทุ่งฝายในทุกมิติ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตของประชาชน

ด้านอุเบกขา ปัญญาที่นำไปสู่สันติสุขความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ในทุกสังคม ไม่ว่าจะเป็นในครอบครัว ชุมชน หรือระดับประเทศ การจัดการความขัดแย้งอย่างเหมาะสมจึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความสงบสุขและความสามัคคีร่วมกัน ความอุเบกขา ซึ่งเป็นหนึ่งในพรหมวิหาร 4 นั้น ถือเป็นคุณธรรมที่สำคัญอย่างยิ่งในการจัดการความขัดแย้ง เพราะช่วยให้เราสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่ยุ่งยากได้อย่างสงบเยือกเย็น และมองเห็นปัญหาอย่างรอบด้านความอดทนและความสามารถในการแก้ไขปัญหาด้วยใจเย็นของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ทำให้ตำบลทุ่งฝายเป็นชุมชนที่สามารถผ่านพ้นอุปสรรคและความขัดแย้งไปได้ด้วยดีนอกจากจะมีอุเบกขาแล้ว กำนันผู้ใหญ่บ้านยังมีบทบาทอื่น ๆ อีก เช่น เป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจ เป็นผู้ให้คำปรึกษา หรือเป็นผู้ดูแลความเป็นอยู่ของชาวบ้าน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อการจัดการความขัดแย้งของชุมชนในตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.53$, $S.D.=0.63$) สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิเศษ กนตรมโม (2561) เรื่อง บทบาทผู้นำฝ่ายปกครองในการจัดการปัญหาความขัดแย้งในชุมชน อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการ ด้านการปรองดอง ด้านการร่วมมือ ด้านการประนีประนอม และด้านการบังคับตามลำดับ ด้านการหลีกเลี่ยงเป็นการแก้ไขปัญหาที่ไม่สามารถทำให้ปัญหาความขัดแย้งได้รับการแก้ไขให้หมดสิ้นไปอย่างถาวรการหลีกเลี่ยงปัญหาเป็นเพียงทางออกชั่วคราว ด้านการปรองดองการปรองดอง เป็นวิธีแก้ปัญหาด้วยการให้คู่กรณีฝ่ายหนึ่งยอมตามความต้องการของ คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง ด้านการประนีประนอม คือ วิธีการแก้ไขปัญหาที่ทั้งสองฝ่ายต่างยอมรับและยินยอมที่จะปรับเปลี่ยนท่าทีหรือความต้องการของตนเองบางส่วน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระวัชระ ส่วโร (2561) ที่พบว่า การประนีประนอม พบว่ามีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับ มากที่สุด เช่น การพบปะ พูดคุย อภิปรายกับกลุ่มต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาคความขัดแย้งโดยพิจารณาร่วมกันอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัยเปิดเผยแลกเปลี่ยนข้อมูล และลดความรุนแรงจากปัญหา ด้านการร่วมมือ เป็นวิธีการแก้ไขปัญหาที่สร้างสรรค์และยั่งยืนที่สุด

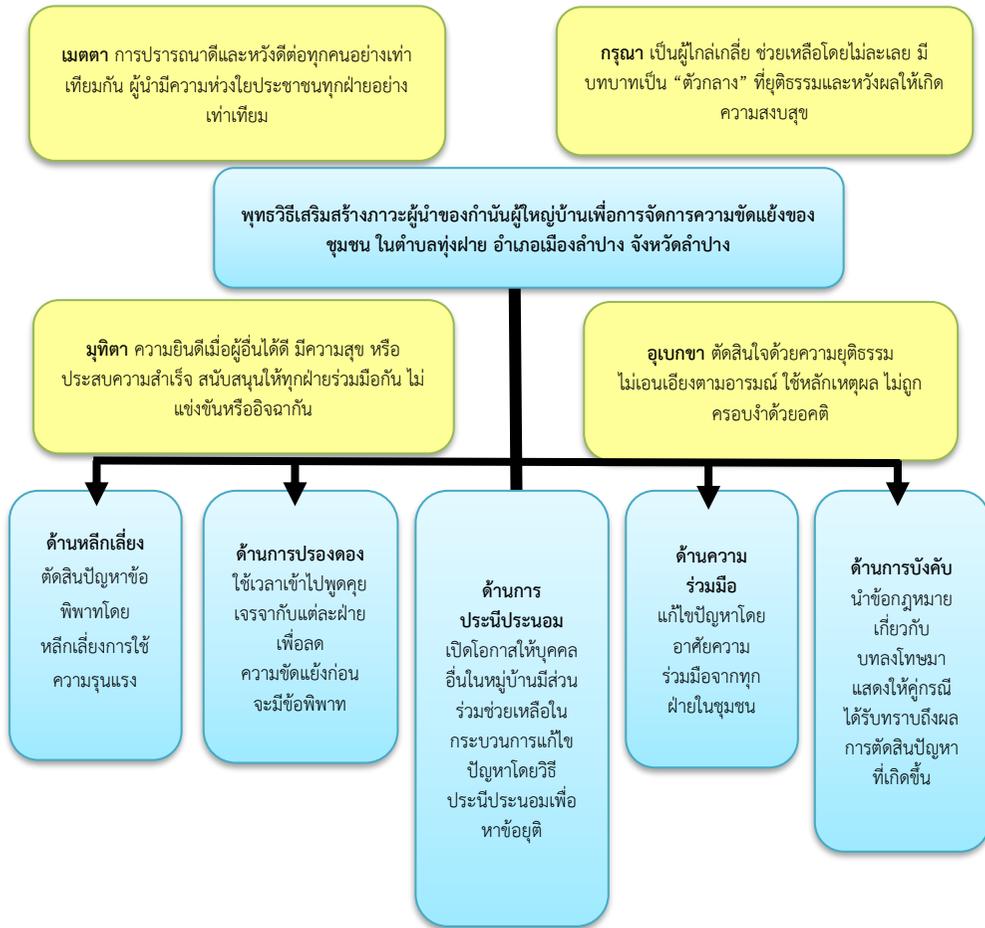
2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับพุทธวิธีเสริมสร้างภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อการจัดการความขัดแย้งของชุมชนในตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ด้านเพศ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน และ ด้านอายุ ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอินทร์วงศ์ วงศ์ไชยคำ และคณะ (2567) เรื่องพุทธวิธีการส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ในองค์กรของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง พบว่าบุคลากรที่มีเพศ อายุ และอายุราชการ มีความเห็นต่อการส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ในองค์กรของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน ในด้านระดับการศึกษา ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ด้านอาชีพ ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน และด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประชาชนที่มีรายได้แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกัน

3. พุทธวิธีเสริมสร้างภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อการจัดการความขัดแย้งของชุมชน ในตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย เมตตา ผู้นำมีความห่วงใยประชาชนทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียม รับฟังความคิดเห็นด้วยใจเป็นกลาง ไม่เลือกปฏิบัติ ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจและสามัคคีในชุมชน

สอดคล้องกับงานวิจัยของไพศาล นพรัตน์ และคณะ (2566) เรื่อง ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลแม่แตง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้นำท้องถิ่นมีความรัก ปราบปรามดี มีน้ำใจต่อผู้อื่นเสมอ ผู้นำท้องถิ่นมีจิตใจอ่อนโยนเป็นมิตรต่อทุกคน มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยความรัก ความเมตตา ไม่ดูหมิ่นหรือก้าวร้าว ไม่เบียดเบียน รังแก เอาไรต์เอาเปรียบต่อผู้อื่น และตระหนักถึงความทุกข์ของผู้อื่น เมื่อประสบปัญหา กรุณา เมื่อมีผู้เดือดร้อนจากความขัดแย้ง ผู้นำจะเป็นผู้ไกล่เกลี่ยช่วยเหลือโดยไม่ละเลย มีบทบาทเป็นตัวกลางที่ยุติธรรมและหวังผลให้เกิดความสงบสุข มุทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี มีความสุข หรือประสบความสำเร็จ สนับสนุนให้ทุกฝ่ายร่วมมือกัน ไม่แข่งขันหรืออิจฉากัน ส่งเสริมให้แต่ละกลุ่มเห็นความสำเร็จของกันและกันเป็นเรื่องน่ายินดี อุเบกขา ผู้นำต้องตัดสินใจด้วยความยุติธรรม ไม่เอนเอียงตามอารมณ์ ใช้หลักเหตุผล ไม่ถูกครอบงำด้วยอคติ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระนุกูล อธิวิโร (2567) เรื่อง ภาวะผู้นำของผู้ปกครองท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนตำบลหาดกรวด อำเภอเมืองอุดรดิตต์ จังหวัดอุดรดิตต์ พบว่า ผู้นำควรให้กำลังใจ เห็นอกเห็นใจ ช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ส่งเสริมและพัฒนาบุคคลในทีมให้มีความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ เน้นการมีส่วนร่วม ไม่ลำเอียง มีความเป็นธรรม มีใจเป็นกลาง ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แสดงออกถึงความรัก ความหวังดีต่อทุกคน การใช้ พรหมวิหาร 4 เป็นพื้นฐานในการสร้างภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านในตำบลทุ่งฝ่าย ช่วยให้การจัดการความขัดแย้งในชุมชนเป็นไปด้วยความสงบ สร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ และความร่วมมือระหว่างประชาชนและผู้นำอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของวันชัย เมธาภิวัฒน์ (2566) เรื่อง วิธีการแก้ไขความขัดแย้งในสังคมไทย ปัจจุบันตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่า การแก้ไขความขัดแย้งทะเลาะวิวาทในสังคมไทยควรใช้พรหมวิหาร 4 คือ เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาดี กรุณา ความสงสารให้ความช่วยเหลือ มุทิตา ความชื่นชมยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นประสบความสำเร็จ อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง พุทธวิธีเสริมสร้างภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อการจัดการความขัดแย้งของชุมชนในตำบลทุ่งฝ่าย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยพบผลการศึกษาและได้สังเคราะห์เป็นภาพดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 พบว่าพุทธวิธีเสริมสร้างภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อการจัดการความขัดแย้งของชุมชน ในตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ดังนี้

ด้านการหลีกเลี่ยง ด้านหลีกเลี่ยง ตัดสินปัญหาข้อพิพาทโดยหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรง หากสถานการณ์มีความเสี่ยงต่อความรุนแรง การหลีกเลี่ยงอาจเป็นทางเลือกที่เหมาะสมเพื่อความปลอดภัยของทุกฝ่าย

ด้านการปรองดอง การปรองดองเป็นแนวทางที่มุ่งลดความตึงเครียดและสร้างความเข้าใจระหว่างคู่ขัดแย้ง โดยผู้นำท้องถิ่นจะเข้าไปพูดคุย เปรียบเทียบ และรับฟังแต่ละฝ่ายอย่างเป็นกลาง ก่อนที่ข้อพิพาทจะรุนแรงขึ้น เพื่อป้องกันการแตกแยกและส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีในชุมชน

ด้านการประนีประนอม การประนีประนอมเป็นแนวทางที่เปิดโอกาสให้บุคคลอื่นในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยไกล่เกลี่ย เพื่อหาทางออกที่เป็นธรรมและยอมรับได้ทั้งสองฝ่าย โดยผู้นำห้องที่จะเน้นการเจรจาและหาข้อยุติร่วมกัน เพื่อลดความขัดแย้งอย่างสันติ

ด้านการร่วมมือ การแก้ไขปัญหาดด้วยความร่วมมือ เป็นแนวทางที่เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในชุมชน เพื่อระดมความคิดเห็น ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา และหาทางออกที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน ส่งเสริมความสามัคคีและความยั่งยืนในการแก้ไขความขัดแย้ง

ด้านการบังคับ การบังคับเป็นแนวทางที่ผู้นำห้องที่ใช้อำนาจตามกฎหมายนำบทลงโทษหรือข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาแสดงให้คู่กรณีรับทราบ เพื่อให้ยอมรับผลการตัดสินและยุติข้อพิพาท โดยมุ่งรักษาความสงบเรียบร้อยและความเป็นธรรมในชุมชน

ด้านการเมตตา เมตตา คือ ความปรารถนาดีและหวังดีต่อผู้อื่นอย่างจริงใจ ผู้นำห้องที่มีเมตตาแสดงออกด้วยความหวังดีต่อประชาชนทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียม ไม่ลำเอียง มีใจเป็นกลาง รับฟังความคิดเห็นของทุกคน และมุ่งสร้างความสงบสุขให้กับชุมชนโดยไม่เลือกปฏิบัติ

ด้านการกรุณา กรุณา คือ ความเต็มใจในการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความจริงใจ โดยผู้นำห้องที่มีบทบาทเป็นผู้ไกล่เกลี่ยที่ยุติธรรม ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานความขัดแย้งอย่างไม่ละเลยหรือเพิกเฉย มีเป้าหมายเพื่อให้ทุกฝ่ายได้รับความเป็นธรรมและนำไปสู่ความสงบสุขของชุมชน

ด้านการมูทิตา มูทิตา คือ ความยินดีเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จหรือมีความสุข ผู้นำห้องที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกฝ่ายร่วมมือกันอย่างเปิดใจ โดยไม่สร้างการแข่งขันหรือความอิจฉาริษยา เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีและความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน

ด้านการอุเบกขา อุเบกขา คือ การตัดสินใจด้วยความยุติธรรม มีความเป็นกลาง ไม่เอนเอียงตามอารมณ์หรือความรู้สึก ใช้หลักเหตุผลและข้อเท็จจริงในการพิจารณา ไม่ถูกครอบงำด้วยอคติหรือความลำเอียง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและความเชื่อมั่นในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กำหนดผู้ใหญ่บ้าน ควรเป็นผู้นำในการสร้างช่องทางการสื่อสารที่เปิดกว้างและเข้าถึงได้ง่ายสำหรับทุกกลุ่มในชุมชน
2. กำหนดผู้ใหญ่บ้านในตำบลทุกฝ่าย ควรมีการสร้างพื้นที่กลางสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและหาทางออกร่วมกัน

3. กำหนดผู้นำหมู่บ้านในตำบลทุ่งผาย ควรสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจในกระบวนการปรองดองและการไกล่เกลี่ยในชุมชน เพื่อให้ประชาชนเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการใช้กระบวนการเหล่านี้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดตั้งคณะกรรมการที่ประกอบด้วยตัวแทนจากกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ตัวแทนกลุ่มอาชีพ และตัวแทนเยาวชน

2. ควรมีการจัดเวทีเสวนาชุมชนเป็นประจำ เพื่อให้ประชาชนจากกลุ่มต่าง ๆ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันและสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและกีฬาที่ส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน

3. ควรมีจัดอบรมให้ความรู้และทักษะการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแก่คณะกรรมการและอาสาสมัคร ตลอดจนมีการจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเคลื่อนที่เพื่อให้บริการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในพื้นที่ต่าง ๆ ของตำบล

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาถึงปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการเมืองที่ส่งผลต่อการเกิดความขัดแย้ง ในแต่ละชุมชน

2. ควรศึกษาการเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะความขัดแย้งคล้ายคลึงกัน เพื่อเรียนรู้บทเรียนและแนวปฏิบัติที่ดี ในแต่ละชุมชน

3. ควรศึกษาหลักพุทธธรรมอื่นที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อสนับสนุนการบริหารงานของภาวะผู้นำหมู่บ้าน ในแต่ละชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กิตติทัศน์ ผกาทอง. (2551). *ภาวะผู้นำตามแนวพุทธ*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2546). *พระพุทธศาสนากับสังคมและการเมืองของไทย*. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ แกรมมี่.
- พระนุกูล อธิวโร. (2567). ภาวะผู้นำของผู้ปกครองท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนตำบลหาดกรวด อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์. *วารสารวิจัยและวิชาการบูรพา*, 2(4), 1-14.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). *ภาวะผู้นำ : ความสำคัญต่อการพัฒนาคนพัฒนาประเทศ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

- พระมหาวิเศษ กนตธมโม. (2561). *บทบาทผู้นำฝ่ายปกครองในการจัดการปัญหาความขัดแย้งในชุมชน อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอินทร์วงศ์ วงศ์ไชยคำ และคณะ. (2568). *พุทธวิธีการส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ในองค์กรของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง*. *วารสารปัญญา*, 32(1), 94-107.
- พระวัชระ ส่วโร. (2561). *กลยุทธ์การบริหารความขัดแย้งตามหลักพุทธบริหารการศึกษาสำหรับ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพศาล นพรัตน์ และคณะ. (2566). *ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลแม่แตง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่*. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่*, 9(1), 1-14.
- วันชัย เมธาภินันท์. (2566). *วิธีการแก้ไขความขัดแย้งในสังคมไทยปัจจุบันตามแนวพระพุทธศาสนา*. *Journal of Applied Education*, 1(1), 55-78.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

การประยุกต์หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ
ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี*
APPLICATION OF THE DITTHADHAMMIKATTHA PRAYOHT PRINCIPLE
TO PROMOTE COMMUNITY ECONOMIC DEVELOPMENT OF MAI DAT
SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION AT BANG RACHAN
DISTRICT IN SING BURI PROVINCE

พระอธิการสุชน เทวธมฺโม, นพดล ดีไทยสงค์,
วิชชุกร นาคธน, พระครูโสภณวีรานุวัตร (นิคม ญฐรวโร)
Phraatikhkan Suchan Thewadhammo, Noppadon Deethaisong,
Witchukorn Nakathon, Phrakhrusophonweeranuwat (Nikhom Natthawaro)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: sp6653204003@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี 2. เปรียบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. นำเสนอการประยุกต์หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณจากการแจกแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) โดยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Anova) และการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการศึกษาพบว่า 1. ระดับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รองลงมา คือ การพัฒนาอาชีพและการส่งเสริมสวัสดิการของชุมชน 2. ประชาชนที่มีอายุ รายได้ และอาชีพแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหาร

ส่วนตำบลไม้ดัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี แตกต่างกัน และ 3. การประยุกต์หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 3.1 มาตรฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น 3.2 อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ 3.3 กัลยาณมิตตตา คบคนดี ไม่คบคนชั่ว และ 3.4 สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง ส่งผลให้สามารถบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์; เศรษฐกิจชุมชน; องค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of community economic development of the Midad Sub-District Administrative Organization, Bang Rachan District, Sing Buri Province; 2. To compare the community economic development of Midad Sub-District Administrative Organization, Bang Rachan District, Sing Buri Province, classified by personal factors; and 3. To propose the application of Ditthadhammikatthaprayojana for promoting community economic development of the Midad Sub-District Administrative Organization, Bang Rachan District, Sing Buri Province, conducted by the mixed methods. The quantitative research, data were collected through questionnaire distribution, with data analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test using one-way ANOVA. The qualitative research, data were collected through in-depth interviewing 10 key informants, and analyzed by content descriptive interpretation.

The findings revealed that: 1. The overall level of community economic development was high, with the highest mean score in natural resource and environmental conservation, followed by career development and community welfare promotion 2. People with different ages, incomes, and occupations had different opinions regarding the community economic development of the Midad Sub-District Administrative Organization, Bang Rachan District, Sing Buri Province. 3. Application of Ditthadhammikatthaprayojana for promoting community economic development, based on

3.1 Utthana-sampada, diligence), 3.2 Arakkha-sampada, protection of property, 3.3 Kalyanamittata, association with good friends, and 3.4 Samajivita, living within one's means, resulted in effective, transparent administration that appropriately responded to community needs.

Keywords: Dittthadhammikathaprayoht; Community Economy; Sub-District Administrative Organization

บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งจากฐานราก สร้างโอกาสให้ประชาชนในระดับท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองได้อย่างมั่นคง โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่มีข้อจำกัดทางด้านทุน แหล่งงาน และโอกาสทางเศรษฐกิจ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ผ่านการจัดทำโครงการพัฒนาอาชีพ ส่งเสริมการรวมกลุ่มผลิตสินค้า การจัดตลาดชุมชน รวมถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้และนวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ การสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจไม่อาจแยกขาดจากการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต การศึกษา การสาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนจึงต้องเป็นกระบวนการแบบบูรณาการ โดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลางและภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนในบทบาทของผู้ประสาน ส่งเสริม และเสริมสร้างศักยภาพชุมชนอย่างต่อเนื่อง อบต.สามารถทำหน้าที่เชื่อมโยงเครือข่ายภายในชุมชน เช่น กลุ่มอาชีพ วิสาหกิจชุมชน สถาบันการศึกษา และองค์กรศาสนา เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ลดช่องว่างทางเศรษฐกิจ และสร้างระบบเศรษฐกิจฐานรากที่มั่นคง (พัชรภา สิมหัตถสาร, 2560)

การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนโดยภาครัฐท้องถิ่นยังต้องตั้งอยู่บนหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่ไม่เน้นเพียงการเติบโตทางตัวเลข แต่ต้องสร้างสมดุลระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กัน การพัฒนาอาชีพควรพิจารณาความเหมาะสมของพื้นที่ ทรัพยากร และวิถีชีวิตของประชาชน โดยหลีกเลี่ยงการพึ่งพาทุนภายนอกมากเกินไป ซึ่งอาจนำไปสู่ภาวะเปราะบางในอนาคต แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นหลักคิดสำคัญที่ควรถูกนำมาประยุกต์ในการวางแผนยุทธศาสตร์ของ อบต. โดยการส่งเสริมการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือน การออมทรัพย์ภาคประชาชน และการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างรู้คุณค่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในด้านอาชีพ การตลาด และการบริหารจัดการ ก็เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระดับจุลภาคได้อย่างเป็นรูปธรรม อบต.ควรจัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ เครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น และเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน พัฒนาอย่างต่อเนื่อง

และสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีภูมิคุ้มกันจากภายในตนเอง (จักรพงษ์ มงคลชัยฤกษ์ และคณะ, 2563)

องค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัดได้ดำเนินโครงการและนโยบายด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ในการปฏิบัติยังคงเผชิญข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะด้านการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับกระบวนการพัฒนา ทั้งในเชิงนโยบาย แผนงาน และกิจกรรม ทำให้การดำเนินงานยังขาดมิติด้านคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกเชิงลึกทั้งในกลุ่มประชาชนและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ แม้จะมีความพยายามผลักดันหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่หากปราศจากการวางรากฐานด้วยหลักธรรมแล้ว การสร้างความเปลี่ยนแปลงก็ยากที่จะมั่นคงและถาวรได้ ดังนั้น การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์จึงเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากหลักธรรมดังกล่าวมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1. อุฏฐานสัมปทา คือ ความขยันหมั่นเพียรในการประกอบสัมมาอาชีพ 2. อารักขสัมปทา คือการรู้จักรักษาและจัดการทรัพย์สินอย่างรอบคอบ 3. กัลยาณมิตตตา คือการคบหาผู้มีคุณธรรมเป็นมิตรที่ดี และ 4. สมชีวิตา คือ การดำรงชีวิตอย่างพอประมาณสอดคล้องกับฐานะของตน (อง.อภฎก. (ไทย) 27/144/289) องค์ประกอบทั้งสี่นี้สอดคล้องกับหลักการพัฒนาในบริบทท้องถิ่น และสามารถใช้เป็นกรอบกำกับกับการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างมีระบบ หากสามารถบูรณาการได้อย่างแท้จริง ย่อมส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรม ทั้งในพฤติกรรมของประชาชน ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน และผลสัมฤทธิ์ของโครงการพัฒนา นำไปสู่การสร้างเศรษฐกิจชุมชนที่มั่นคงและยั่งยืนได้ในระยะยาว (องค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด, 2567)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี โดยมีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์แนวทางที่เหมาะสมในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาผสมผสานเข้ากับการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่นให้เกิดความสมดุลทั้งในด้านวัตถุและจิตใจ การศึกษานี้มุ่งเสนอแนวทางที่สามารถนำไปสู่การพัฒนานโยบายหรือโครงการที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน พร้อมทั้งสร้างฐานคิดเชิงคุณธรรมในกระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืนและมีคุณภาพในบริบทของท้องถิ่นไทยอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักทฤษฎีธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ในส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้วิธีการสำรวจด้วยแบบสอบถาม ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ และมีสิทธิเลือกตั้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 3,351 คน (กรมการปกครอง, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของ Taro Yamane (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2541) อาศัยระดับความคลาดเคลื่อนที่ร้อยละ 5.0 จากจำนวนประชากรทั้งหมด จึงได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมเท่ากับ 358 คน ทั้งนี้ การเลือกกลุ่มตัวอย่างดำเนินการโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคน ดังนี้

ตารางที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

กลุ่มที่	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	จำนวน-รูปหรือคน
1	นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา	2
2	ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด	2
3	ข้าราชการประจำในองค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด	2
4	ผู้นำชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด	2
5	นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์	2

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการประยุกต์หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี และหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 5 รูปหรือคน หาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ของความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเหล่านั้นเกี่ยวกับข้อความ หรือข้อความแต่ละข้อ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจว่าจะคงข้อความ หรือคำถามนั้นไว้ หรือจะตัดออกข้อความหรือคำถามที่จะคงไว้นั้นมีดัชนีค่าความสอดคล้องไม่ต่ำกว่า 0.6 โดยใช้สูตร (ประคอง กรณสูตร, 2538)

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการประยุกต์หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความครบถ้วนและความเหมาะสมแล้ว จำนวน 358 ชุด ไปแจกจ่ายแก่กลุ่มตัวอย่าง พร้อมกับดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเองโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถามที่แจกไป

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ประสานงานเพื่อนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ให้เป็นไปตามความสะดวกของผู้ให้ข้อมูล ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ตามกำหนดนัดหมายอย่างครบถ้วน โดยมีกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ก่อนจะจัดทำการสรุปและนำเสนอผลการวิจัยในลำดับถัดไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ดำเนินการด้วยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ โดยเลือกใช้สถิติในลักษณะของการพรรณนา

เครื่องมือทางสถิติที่นำมาใช้ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อแสดงการกระจายตัวของข้อมูล และสรุปภาพรวมของพฤติกรรมและแนวโน้มการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่างได้อย่างชัดเจน ทดสอบค่าที่และการทดสอบค่าเอฟ

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาของคำให้สัมภาษณ์โดยเชื่อมโยงกับบริบทที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เข้าใจถึงแก่นสาระสำคัญของข้อมูลที่ได้รับ ภายหลังจากวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาสังเคราะห์เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ พร้อมทั้งสรุปและจัดทำกรนำเสนอผลการศึกษาในลำดับต่อไปอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

1. ระดับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ตัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ตัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี โดยภาพรวม

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ตัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านระบบการเงินและทุน	3.85	0.63	มาก
2. ด้านการพัฒนาอาชีพ	3.88	0.69	มาก
3. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.98	0.62	มาก
4. ด้านการสร้างสรรคส์สวัสดิการ	3.78	0.72	มาก
ภาพรวม	3.87	0.60	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ตัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} =3.87, S.D.=0.602) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (\bar{X} =3.98, S.D.=0.619) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการพัฒนาอาชีพ มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} =3.88, S.D.=0.686) อยู่ในระดับมาก และด้านการสร้างสรรคส์สวัสดิการ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด (\bar{X} =3.78, S.D.=0.718) แต่อยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของ องค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	t	F	Sig.
เพศ	-1.401		0.162
อายุ		31.598	0.000*
ระดับการศึกษา		0.816	0.443
รายได้		2.496	0.031*
อาชีพ		33.812	0.000*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ประชาชนที่มีเพศ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีอายุ รายได้ และอาชีพ ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี แตกต่างกัน

3. แนวทางการประยุกต์หลักทฤษฎีธรรมาภิบาลประโยชน์เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ดังนี้

1. อนุฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น ควรส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าของความเพียร ผ่านการอบรมอาชีพ ถ่ายทอดต้นแบบความสำเร็จ และการสนับสนุนทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง เปิดพื้นที่พัฒนาทักษะใหม่ ส่งเสริมอาชีพตามบริบทท้องถิ่น และยกย่องคนขยันเพื่อสร้างแรงบันดาลใจแก่ชุมชน
2. อารักขสัมปทา สนับสนุนการวางแผนการเงิน การออม และการทำบัญชี เพื่อสร้างวินัยทางการเงินและลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า ป้องกันภัยเศรษฐกิจ และเพิ่มมูลค่าจากสิ่งที่มีอย่างยั่งยืน
3. กัลยาณมิตตตา ส่งเสริมการรวมกลุ่มกับผู้มีความรู้ เพื่อสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง และไว้วางใจได้ จัดกิจกรรมถ่ายทอดประสบการณ์จากแบบอย่างที่ดี และอบรมคุณธรรมแก่เยาวชนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น
4. สมชีวิตา สนับสนุนการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง วางแผนรายรับรายจ่ายอย่างรอบคอบ และลดการก่อหนี้ที่ไม่จำเป็น ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรในพื้นที่อย่างคุ้มค่า ผลิตของใช้พื้นฐานเอง และเผยแพร่ต้นแบบครอบครัวพอเพียงเพื่อเป็นแรงบันดาลใจ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด อำเภอ บางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียด ในแต่ละด้าน พบว่า ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านการพัฒนาอาชีพ มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก และ ด้านการสร้างสรรค์สวัสดิการ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แต่อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการ ดำเนินงานให้ความสำคัญกับทรัพยากรและอาชีพมากกว่าสวัสดิการ สอดคล้องกับงานวิจัย ของพระขวัญชัย สุริยวิโส และคณะ (2566) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการบริหารงานตาม หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนเจดีย์ อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า การน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหาร ส่งผลให้ เกิดการวางแผนที่รอบคอบ ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า รวมถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ ประชาชนและการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาและลด ปัญหาหนี้สินของครัวเรือนได้อย่างเป็นรูปธรรม

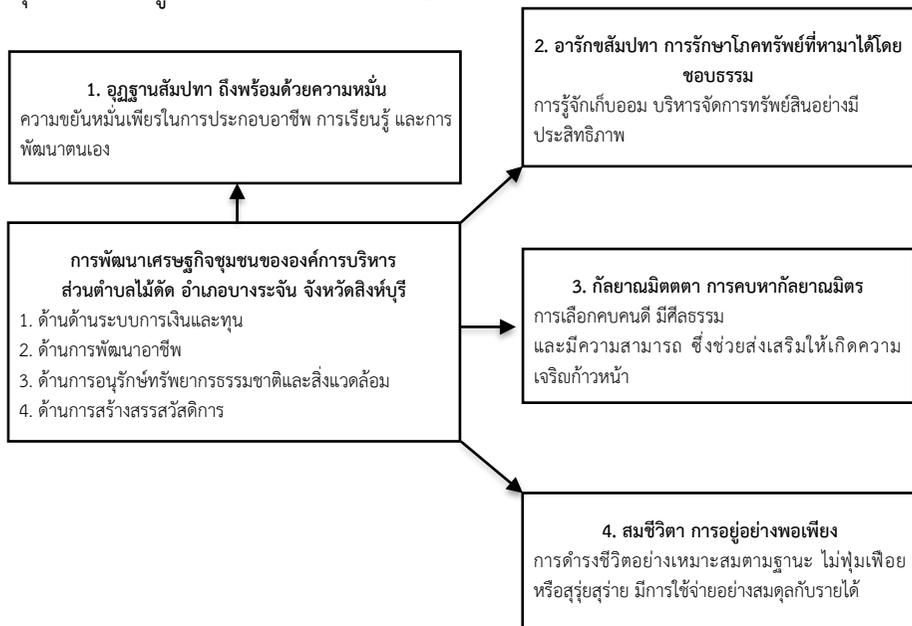
2. เปรียบเทียบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด อำเภอ บางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผลการเปรียบเทียบ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด อำเภอ บางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีอายุ รายได้ และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด อำเภอ บางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็น เพราะอายุ รายได้ และอาชีพส่งผลต่อมุมมองและความต้องการทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับของพระครูเกษมธรรมสุนทร (กฤษณพล เขมธมโม) และพระครูสุธีคัมภีร์ญาณ (ประมวล ฐานทตโต) (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูมิกันต สูตรของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูพาน จังหวัดขอนแก่น พบว่า การยึดหลักธรรมใน การบริหารจัดการชุมชนช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและจิตสำนึกรับผิดชอบร่วมกันส่งผล ให้การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเป็นไปอย่างมีระบบ เกิดความยั่งยืน และพึ่งพาตนเองได้ใน ระยะยาว

3. การประยุกต์หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด อำเภอ บางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ตามหลักทฤษฎี ธัมมิกัตถประโยชน์ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 10 คน วิเคราะห์ คุณภาพการให้บริการประชาชน 4 ด้าน ได้แก่ 1 ด้านระบบการเงินและทุน 2 ด้านการ พัฒนาอาชีพ 3 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4 ด้านการสร้างสรรค์

สวัสดิการ รวมถึงการยึดหลักธรรมในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ คือ 1 อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น 2 อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ 3 กัลยาณมิตตตา คบคนดี ไม่คบคนชั่ว 4 สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง ส่งผลให้สามารถบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบูรณาการหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ช่วยกำกับการพัฒนาให้มีทั้งประสิทธิภาพและคุณธรรมควบคู่กันสอดคล้องกับงานวิจัยของพระนิพนธ์พินิจ โสภโณ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธของหมู่บ้านในเขตพื้นที่จังหวัดลพบุรี พบว่า ทางการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจคือใช้จ่ายเท่าที่จำเป็นและยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนวทางการพึ่งตนเองด้านสังคมและวัฒนธรรม คือ การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอและ ปฏิบัติตามจารีตประเพณีอย่างเคร่งครัดไม่แตกต่างกัน

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ตัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

กล่าวโดยสรุป การสังเคราะห์ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์สามารถเชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมทั้งในด้านการสร้างอาชีพ การบริหารจัดการทางการเงิน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง หลักธรรมทั้งสี่ไม่เพียงช่วยเพิ่มความมั่นคงทางเศรษฐกิจแต่ยังเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และความเข้มแข็งของชุมชนโดยรวม การผสมผสานหลักธรรมเข้ากับแผนงานและกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ช่วยให้เกิดความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและคุณค่าทางสังคม นำไปสู่การพัฒนาชุมชนไม้ดัดที่มั่นคง พึ่งพาตนเองได้ และยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การส่งเสริมหลักการทำมาหาเลี้ยงชีพโดยชอบ สัมมาชีพ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำนโยบายสนับสนุนอาชีพที่สุจริตและยั่งยืนแก่ประชาชน เช่น การจัดอบรมวิชาชีพ สร้างตลาดชุมชน หรือสนับสนุนกิจการวิสาหกิจชุมชนที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน
2. การส่งเสริมการออมและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการออมในระดับครัวเรือน และจัดตั้งกองทุนชุมชนเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน โดยใช้แนวทางบริหารจัดการที่โปร่งใสและมีส่วนร่วม
3. การพัฒนานโยบายสนับสนุนการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมให้มีศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนที่เน้นการศึกษาในเชิงเศรษฐกิจพอเพียง การบริหารจัดการธุรกิจชุมชน และหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ เพื่อเสริมสร้างปัญญาให้แก่ประชาชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรจัดกิจกรรมฝึกอบรมและเวิร์กช็อปเชิงปฏิบัติการด้านอาชีพ ควรจัดโครงการฝึกอบรมอาชีพให้กับประชาชนในพื้นที่ เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การตลาดออนไลน์ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ โดยเน้นความรู้ควบคู่กับคุณธรรมตามหลักสัมมาอาชีวะ
2. ควรส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชน ให้การสนับสนุนทุนเบื้องต้น อุปกรณ์ และที่ปรึกษาทางธุรกิจแก่กลุ่มอาชีพ โดยจัดตั้งคณะทำงานร่วมระหว่าง อบต. ผู้นำชุมชน และหน่วยงานสนับสนุน เพื่อกำกับและติดตามผลอย่างใกล้ชิด
3. ควรพัฒนาระบบตลาดชุมชนและช่องทางการจำหน่าย ควรจัดพื้นที่จำหน่ายสินค้าในท้องถิ่น เช่น ตลาดนัดชุมชน หรือตลาดออนไลน์ของ อบต. เพื่อให้ประชาชนมีช่องทางสร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เช่น หลักสัปปุริสธรรม ทศพิชราชธรรม หรืออิทธิบาท 4 เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจในระดับชุมชน
2. ขยายขอบเขตการศึกษาไปยังพื้นที่อื่นที่มีลักษณะแตกต่างกัน เช่น พื้นที่ในเขตเมือง พื้นที่ชายขอบ หรือพื้นที่ชนบทที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องหรือความแตกต่างในการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์
3. วิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่ง เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จ หรือข้อจำกัดในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2567). *สถิติประชากรตำบลไม้ดัด*. สืบค้น 15 ตุลาคม 2567, จาก https://stat.bora.dopa.go.th/new_stat/file/63/stat_m63.txt
- จักรพงษ์ มงคลชัยฤกษ์ และคณะ. (2563). การจัดการเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดระยอง. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, ปีที่ 9(3), 97-107.
- ชูศรี วงศ์รัตน์ .(2541). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: เทพเนรมิต.
- ประคอง กรรณสูต. (2538). *สถิติเพื่อการศึกษาทางพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระขวัญชัย สุริยวิไล และคณะ. (2566). การพัฒนาการบริหารงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนเจดีย์ อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์*, 6(1), 65-80.
- พระครูเกษมธรรมสุนทร (เกษณพล เขมธมโม) และพระครูสุธีคัมภีร์ญาณ (ประมวล ฐานทตฺโต). (2562). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏานตสูตรของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 6(4), 412-426.
- พระนิพนธ์พิชน โสภโณ. (2560). การพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธของหมู่บ้านในเขตพื้นที่จังหวัดลพบุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2-01), 489-504.
- พัชราภา สิงห์ธนสาร. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เขตตำบลแม่วงก์ อำเภอม่วงก้ง จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 7(1), 57-69.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

องค์การบริหารส่วนตำบลไม้ตัด. (2567). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2566-2570)*. สืบค้น 15 ตุลาคม 2567, จาก <https://www.maidad.go.th/project-rev2?hd=7>

แนวคิดทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา*

CONCEPTUAL SKILLS OF INSPIRATIONAL LEADERSHIP

ธนกฤต วินทะไชย, นวพร วรรณทอง, พรเทพ เสถียรนพแก้ว

Thanakit Winthachai, Nawapron Wannathong, Phonthep Sathienpophakaow

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Sakonkakhon Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: thanakit.wi61@snru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากรอบแนวคิดทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา และ 2) ประเมินความเหมาะสมของแนวคิดทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนการมี 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 แหล่ง เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเคราะห์เอกสาร และแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบที่สังเคราะห์ได้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ เรียงลำดับจากค่าร้อยละจากมากไปน้อยได้ดังนี้ การสร้างแรงบันดาลใจ การสื่อสารวิสัยทัศน์ การเป็นแบบอย่าง การสนับสนุนทางจิตใจและอารมณ์ 2) ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.86$, S.D.=0.110) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ การสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{X}=4.96$, S.D.=0.089) การสนับสนุนทางจิตใจและอารมณ์ ($\bar{X}=4.92$, S.D.= 0.110) การเป็นแบบอย่าง ($\bar{X}=4.80$, S.D.=0.141) การสื่อสารวิสัยทัศน์ ($\bar{X}=4.76$, S.D.=0.089) ตามลำดับ

คำสำคัญ: ทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจ; การสื่อสารวิสัยทัศน์; การเป็นแบบอย่าง; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this study were: 1) to identify the framework of inspirational leadership skills of school administrators, 2) to evaluate the appropriateness of the conceptual framework of inspirational leadership skills of educational administrators. The researcher employed a survey research method, consisting of two main steps: 1) studying theoretical concepts and related research from 10 sources to synthesize the components, and 2) assessing the appropriateness of the synthesized components of inspirational leadership skills by five experts. The research instruments included a document synthesis form and a five-point Likert scale questionnaire. The statistical tools used for data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The findings revealed that: 1) The components of inspirational leadership skills of educational administrators consisted of four main elements, ranked by percentage from highest to lowest as follows: inspiration generation, vision communication, role modeling and emotional and psychological support, and 2) the experts' overall assessment indicated that all components were highly appropriate ($\bar{X}=4.86$, S.D.=0.110). When considering each component individually, the components were prioritized as: inspiration generation ($\bar{X}=4.96$, S.D.=0.089), emotional and psychological support ($\bar{X}=4.92$, S.D.=0.110), role modeling ($\bar{X}=4.80$, S.D.=0.141), and vision communication ($\bar{X}=4.76$, S.D.=0.089), respectively.

Keywords: Inspirational Leadership Skills; Vision Communication; Role Modeling; School Administrators

บทนำ

ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ระบบการศึกษาถูกกำหนดให้เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ การใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ และการปรับตัวอย่างยืดหยุ่นต่อสถานการณ์ต่าง ๆ กลายเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้เรียน เพื่อรองรับ

เป้าหมายดังกล่าว ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 กำหนดให้การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นยุทธศาสตร์สำคัญ โดยเน้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาทำหน้าที่เป็นผู้นำทางวิชาการ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง และผู้สร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Leader) ให้กับครูและนักเรียน อันเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ของ Bass (2017) ซึ่งระบุว่า ผู้นำที่มีความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจสามารถกระตุ้นจิตใจ ทศนคติ และพฤติกรรมของผู้ตามให้เกิดความมุ่งมั่นในเป้าหมายร่วมกัน และทำงานเกินความคาดหวังเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ตามที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2557) ได้เสนอให้ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากรในการสร้างนวัตกรรมทางการเรียนรู้ ส่งเสริมความร่วมมือภายในองค์กร และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน

จากการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันพบว่า ระบบการศึกษาไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายที่หลากหลาย ทั้งในด้านการจัดการศึกษา การบริหารงานบุคลากร และการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม โดยเฉพาะปัญหาเชิงโครงสร้างในระดับนโยบายที่ไม่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ เช่น ข้อจำกัดด้านงบประมาณ การขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพในพื้นที่ชนบท การกระจายอำนาจการบริหารที่ยังไม่ครอบคลุม ตลอดจนการขาดกลไกที่ชัดเจนในการส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ดังปรากฏในการศึกษาของวันทนา ลาภเลิศ (2561) พบว่า โรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลขาดทรัพยากรสนับสนุนอย่างเพียงพอทั้งในด้านอุปกรณ์ บุคลากร และโอกาสในการพัฒนา ส่งผลให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างจำกัด ขณะที่รัตนา รุ่งเรือง (2563) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่ขาดความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจจะส่งผลต่อบรรยากาศการทำงานของครูและทำให้เกิดความรู้สึกท้อแท้ ไม่เกิดการพัฒนาในระดับองค์กรอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ งานของศศิธร ชุมพล (2563) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างแรงบันดาลใจมีผลต่อความไว้วางใจของครู ความตั้งใจในการพัฒนาตนเอง และความสามารถในการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ในห้องเรียน ทั้งนี้ ยังพบว่าการขาดดัชนีชี้วัดหรือเครื่องมือที่มีความน่าเชื่อถือในการประเมินทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจ ส่งผลให้การวางแผนพัฒนายังไม่มีแนวทางที่ชัดเจนและไม่สามารถต่อยอดสู่การปฏิบัติได้จริง

ในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 เป็นพื้นที่ที่มีความท้าทายด้านทรัพยากร พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก มีข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร แต่ในขณะเดียวกันก็มีโอกาสในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยผ่านการส่งเสริมบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและครู งานประชุมและ

รายงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 (2566) ได้ระบุเป้าหมายในการส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการจัดการศึกษาสู่คุณภาพที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตาม จากการสังเคราะห์ปัญหาเชิงระบบในพื้นที่พบว่ายังมีความไม่ชัดเจนในแนวทางการพัฒนาและการประเมินทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจ อีกทั้งยังขาดองค์ความรู้และกรอบตัวบ่งชี้ที่สะท้อนถึงความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการเป็นต้นแบบ การสื่อสารวิสัยทัศน์ การสนับสนุนทางอารมณ์ และการกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในทีมงานครู ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความจำเป็นในการศึกษาแนวทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสารสนเทศในการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจให้สอดคล้องกับเป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ

จากที่สภาพปัญหาและความสำคัญดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวคิดทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อจะได้นำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลในการหาแนวทางในการพัฒนาทักษะผู้นำแบบสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา
2. เพื่อประเมินความเหมาะสมของแนวคิดทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ปีการศึกษา 2568 ซึ่งจำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 219 คน ครู 3,027 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 3,246 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2, 2566)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ปีการศึกษา จำนวน 349 คน จำแนกเป็น

ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 66 คน และครูจำนวน 283 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan (วาโร เฟ็งส์วีสดี, 2551) การได้มาของกลุ่มตัวอย่างใช้ การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการสังเคราะห์องค์ประกอบ ได้แก่ แบบสังเคราะห์ องค์ประกอบทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา

3.2 แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2 ผู้วิจัยนำเครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถามส่งไปด้วยตนเอง โดยมีการนัดหมายล่วงหน้า เพื่อชี้แจงแนะนำเบื้องต้น กำหนดนัดหมาย และสถานที่ก่อนที่ผู้วิจัย จะสอบถาม พร้อมทั้งจัดส่งเอกสารโครงร่างและแบบสอบถามล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน

4.3 ดำเนินการเก็บข้อมูลตามที่นัดหมายไว้ และรวบรวมผลการตอบแบบสอบถาม ตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลขององค์ประกอบทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ความถี่และร้อยละ

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลของการประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้จากแบบสอบถาม ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. การสังเคราะห์แนวคิดทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา

1.1 ผลการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร วิเคราะห์เอกสาร และสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้ค่าเฉลี่ยความถี่ตั้งแต่ 3 ขึ้นไป หรือร้อยละ 30 มาเป็นองค์ประกอบทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่ามี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจ การสื่อสารวิสัยทัศน์ การเป็นแบบอย่าง และการสนับสนุนทางจิตใจและอารมณ์ ดังแสดงในตาราง 1

ตารางที่ 1 ตารางสังเคราะห์แนวคิดทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา

องค์ประกอบแนวคิดทักษะ ผู้นำสร้างแรงบันดาลใจ ของผู้บริหารสถานศึกษา	นักวิชาการและนักการศึกษา										ความถี่	ร้อยละ	องค์ประกอบที่ศึกษา
	วันทนา ลาภเลิศ (2561)	วราภรณ์ ประมุขชน (2562)	รัตนา รุ่งเรือง (2563)	ศิริพร สุขะนันท์ (2563)	ณรงค์ จันทรีไทย (2564)	Bass (2017)	Kouzes & Posner (2020)	Yukl & Gardner (2020)	Dóci et al. (2021)	Northouse (2021)			
ความเป็นหนึ่งเดียวกัน											2	20	
ความเป็นหนึ่งเดียวกัน						✓		✓					
การสื่อสารวิสัยทัศน์											5	50	✓
การสื่อสารวิสัยทัศน์				✓					✓	✓			
การสื่อสารที่ชัดเจน	✓	✓											
การสร้างแรงบันดาลใจ											7	70	✓
การสร้างแรงบันดาลใจ					✓	✓			✓				
การเสริมสร้างความมั่นใจ	✓									✓			
การสร้างแรงจูงใจภายใน			✓	✓									
การสร้างบรรยากาศ											2	20	
การสร้างบรรยากาศ		✓					✓						
การเป็นแบบอย่าง											3	30	✓
การเป็นแบบอย่าง			✓	✓			✓						
ความมุ่งมั่นในการทำงาน											1	10	
ความมุ่งมั่นในการทำงาน					✓								
การพัฒนาผลการทำงาน											2	20	
การสร้างความเชื่อมั่น	✓		✓										
การเห็นคุณค่าในตนเอง											2	20	
การเห็นคุณค่าในตนเอง				✓		✓							
การสร้างควมไว้วางใจ											2	20	
การสร้างควมไว้วางใจ		✓			✓								
การสนับสนุนทางจิตใจ และอารมณ์											3	30	✓
การสนับสนุนทางจิตใจ								✓					
การสนับสนุนทางอารมณ์	✓												
การสนับสนุนทางจิตวิทยา			✓										
รวม	4	3	4	4	3	3	2	2	2	2			

จากตาราง แสดงให้เห็นว่า มีทักษะผู้นำแบบสร้างแรงบันดาลใจ 4 องค์ประกอบ โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อย ได้แก่ 1) การสร้างแรงบันดาลใจ คิดเป็นร้อยละ 70 2) การสื่อสารวิสัยทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 50 3) การเป็นแบบอย่าง คิดเป็นร้อยละ 30 และ 4) การสนับสนุนทางจิตใจและอารมณ์ คิดเป็นร้อยละ 30

2. การประเมินความเหมาะสมของทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยส่งเคราะห์องค์ประกอบเพื่อให้ได้นิยามปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ จากนั้นนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ ผลการประเมินความเหมาะสมของทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษาดังตารางที่ 2 ดังนี้

2.1 การสร้างแรงบันดาลใจ

การสร้างแรงบันดาลใจ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการกระตุ้นและส่งเสริมให้บุคคลเห็นความสำคัญ ค้นพบเป้าหมาย จุดประกายความรู้สึกที่ก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของตนเองและทีมงาน มีทัศนคติ ความคิดสร้างสรรค์ หรือแรงผลักดันที่ดีให้บุคคลมีความมุ่งมั่นในการดำเนินการผ่านสร้างบรรยากาศที่เอื้ออาทร ให้โอกาสสนับสนุนความสามารถในการทำงาน สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ

ตารางที่ 2 ความเหมาะสมขององค์ประกอบการสร้างแรงบันดาลใจ

ที่	พฤติกรรมบ่งชี้ขององค์ประกอบ การสร้างแรงบันดาลใจ	ระดับความเหมาะสม		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
1.	กระตุ้นส่งเสริมให้บุคลากรเห็นความสำคัญ ค้นพบเป้าหมาย จุดประกายความรู้สึกที่ก่อให้เกิด การพัฒนาศักยภาพของตนเองและทีมงาน	5.00	0.00	มากที่สุด
2.	มีทัศนคติ หรือแรงผลักดันที่ดีต่อบุคลากรในองค์การ ให้บุคคลมีความมุ่งมั่นในการดำเนินการ	5.00	0.00	มากที่สุด
3.	สร้างบรรยากาศของความเอื้ออาทรพึ่งพาอาศัยกัน ระหว่างบุคลากรในองค์การ	5.00	0.00	มากที่สุด
4.	ให้โอกาสสนับสนุนความสามารถในการทำงาน สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ	5.00	0.00	มากที่สุด
5.	สร้างกิจกรรมกลุ่มที่ส่งเสริมการระดมความคิดอย่าง สร้างสรรค์และหลากหลาย	4.8	0.45	มาก
เฉลี่ยภาพรวม		4.96	0.09	มากที่สุด

2.2. การสื่อสารวิสัยทัศน์

การสื่อสารวิสัยทัศน์ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการถ่ายทอดแนวคิด และสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนร่วมกันในองค์กรเกี่ยวกับวิสัยทัศน์เป้าหมายและทิศทางของการทำงานที่ชัดเจน โดยมีทักษะในการสื่อสารเพื่อจูงใจให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ การเปิดใจรับฟังด้วยใจที่เป็นกลาง สามารถรับรู้ถึงความต้องการของบุคลากร ใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและตั้งใจในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายได้

ตารางที่ 3 ความเหมาะสมขององค์ประกอบการสื่อสารวิสัยทัศน์

ที่	พฤติกรรมบ่งชี้ขององค์ประกอบการสื่อสารวิสัยทัศน์	ระดับความเหมาะสม		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
1.	ถ่ายทอดแนวคิด และสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนร่วมกันในองค์กรเกี่ยวกับวิสัยทัศน์เป้าหมายและทิศทางของการทำงานที่ชัดเจน	4.8	0.45	มาก
2.	มีทักษะในการสื่อสารเพื่อจูงใจให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ	4.8	0.45	มาก
3.	เปิดใจรับฟังความต้องการของบุคลากรด้วยใจที่เป็นกลาง	4.8	0.45	มาก
4.	รับรู้ถึงความต้องการของบุคลากร	4.6	0.55	มาก
5.	ใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและตั้งใจในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย	4.8	0.45	มาก
เฉลี่ยภาพรวม		4.76	0.09	มาก

2.3 การเป็นแบบอย่าง

ความสามารถของผู้บริหารในการแสดงพฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่ต้องการให้บุคลากรได้เห็นหรือสามารถเลียนแบบได้ การสร้างความเชื่อมั่นและเป็นแบบอย่างที่ดี ที่คนคิดที่ดีจะช่วยให้พัฒนาเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพ ช่วยกระตุ้นให้ตัดสินใจจากข้อมูลที่ได้รับฟังได้อย่างเหมาะสม สามารถประเมินจุดบกพร่องจากการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาให้การปฏิบัติงานในชีวิตจริงในบริษัทต่าง ๆ

ตารางที่ 4 ความเหมาะสมขององค์ประกอบการเป็นแบบอย่าง

ที่	พฤติกรรมบ่งชี้ขององค์ประกอบการเป็นแบบอย่าง	ระดับความเหมาะสม		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
1.	แสดงพฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่ต้องการให้บุคลากรได้เห็นหรือสามารถเลียนแบบ	5.00	0.00	มากที่สุด

ตารางที่ 4 ความเหมาะสมขององค์ประกอบการเป็นแบบอย่าง (ต่อ)

ที่	พฤติกรรมบ่งชี้ขององค์ประกอบการเป็นแบบอย่าง	ระดับความเหมาะสม		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
2.	สร้างความเชื่อมั่นในการประพฤติปฏิบัติตนที่ดีให้แก่บุคลากร	4.80	0.45	มาก
3.	มีทัศนคติที่ดีในการพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพ	4.80	0.45	มาก
4.	ตัดสินใจจากข้อมูลที่ได้รับฟังได้อย่างเหมาะสม	4.60	0.55	มาก
5.	ประเมินจุดบกพร่องจากการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาให้ การปฏิบัติงานในชีวิตจริงในบริษัทต่างๆ	4.80	0.45	มาก
เฉลี่ยภาพรวม		4.80	0.14	มาก

2.4 การสนับสนุนทางจิตใจและอารมณ์

การสนับสนุนทางจิตใจและอารมณ์ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารที่ต้องการช่วยเหลือ เติมเต็ม ให้กำลังใจ จากภาวะอารมณ์ที่ไม่ปกติและส่งเสริมสุขภาพกายของบุคลากรเพื่อให้มีสุขภาพจิตที่ดี เพื่อให้เกิดความเชื่อใจ ไว้วางใจ เชื่อถือได้ ส่งผลให้สามารถเผชิญกับปัญหา ความกดดัน โดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อหนุนต่อการฟื้นฟูสภาพจิตใจให้แก่บุคลากร และพัฒนาความสามารถในการปรับตัวต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 5 ความเหมาะสมขององค์ประกอบการเป็นแบบอย่าง

ที่	พฤติกรรมบ่งชี้ขององค์ประกอบการสนับสนุนทาง จิตใจและอารมณ์	ระดับความเหมาะสม		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
1.	ช่วยเหลือ เติมเต็ม ฟื้นฟูสภาพจิตใจ ของบุคลากรจากภาวะอารมณ์ที่ไม่ปกติ	4.8	0.45	มาก
2.	ให้กำลังใจบุคลากรในการปฏิบัติงาน	5.00	0.00	มากที่สุด
3.	ส่งเสริมสุขภาพกายของบุคลากร เพื่อให้มีสุขภาพจิตที่ดี เพื่อให้เกิดความเชื่อใจ ไว้วางใจ เชื่อถือได้	5.00	0.00	มากที่สุด
4.	เผชิญกับปัญหา ความกดดัน สร้างสภาพแวดล้อมที่ เอื้อหนุนต่อการฟื้นฟูสภาพจิตใจให้แก่บุคลากร	4.8	0.45	มาก
5.	พัฒนาความสามารถในการปรับตัวต่อสถานการณ์ ต่างๆ ของบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ	5.00	0.00	มากที่สุด
เฉลี่ยผลรวม		4.92	0.11	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ การสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{X}=4.96$) การสนับสนุนทางจิตใจและอารมณ์ ($\bar{X}=4.92$) การเป็นแบบอย่าง ($\bar{X}=4.80$) การสื่อสารวิสัยทัศน์ ($\bar{X}=4.76$) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาขององค์ประกอบทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษาในครั้งนี้ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ทักษะผู้นำแบบสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ทักษะผู้นำแบบสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา มี 4 องค์ประกอบ 20 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจ การสนับสนุนทางจิตใจและอารมณ์ การเป็นแบบอย่าง และการสื่อสารวิสัยทัศน์

การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจ อาจเนื่องมาจากสถานการณ์ปัจจุบันที่สภาพแวดล้อมทางสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป เกิดความแปรปรวนทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และการดำรงชีวิตทำให้บุคลากรต้องรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่คาดฝันอยู่เสมอ ซึ่งบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานขององค์กร การสร้างแรงบันดาลใจจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารจะทำให้บุคลากรมีกำลังกายและกำลังใจ พร้อมทั้งจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความปรารถนาที่จะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับวีรศักดิ์ กรมแสนพิมพ์ และคณะ (2567) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องมีคุณลักษณะด้านการสร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน มีความเชื่อถือไว้วางใจได้ และเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน ทั้งยังต้องเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจและการขับเคลื่อนงานให้เป็นที่ไปตามพันธกิจของสถานศึกษา นอกจากนี้ ผู้บริหารควรมีทัศนคติที่มองโลกในแง่ดี มีเหตุผลในการพิจารณาสถานการณ์ต่าง ๆ และสามารถประเมินผลการทำงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นและการทำงานร่วมกันอย่างมีพลังภายในองค์กร สอดคล้องกับงานของรัตนาคณไวก และคณะ (2566) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งครอบคลุมการสร้างวิสัยทัศน์ การเผยแพร่วิสัยทัศน์ การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ และการเป็นแบบอย่างที่ดี มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะทักษะด้านการสื่อสารและการ

ถ่ายทอดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนของผู้บริหาร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมแรงบันดาลใจ สร้างความมุ่งมั่นในการทำงาน และเพิ่มพลังการขับเคลื่อนงานขององค์กรให้เกิดผลลัพธ์ อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา

จากภาพที่ 1 องค์ประกอบของทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจ การสนับสนุนทางจิตใจและอารมณ์ การเป็นแบบอย่าง และการสื่อสารวิสัยทัศน์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการพัฒนาทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจ ให้เป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยควร

บรรจุไว้ในเกณฑ์มาตรฐานของตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา เช่น การวางวิสัยทัศน์ การนำพลังบวก การเป็นแบบอย่างที่ดี

2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ควรส่งเสริมการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยจัดให้มีแผนอบรม/สัมมนาที่เน้นทักษะภาวะผู้นำด้านแรงบันดาลใจ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ให้ครอบคลุมทุกเขตพื้นที่การศึกษา

3. ควรจัดให้มีนโยบายการประเมินสมรรถนะของผู้บริหารโดยใช้ตัวชี้วัดด้านแรงบันดาลใจ เพื่อสะท้อนความสามารถในการนำองค์กรที่มีอิทธิพลทางบวกต่อครูและนักเรียน อันนำไปสู่การพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองด้านภาวะผู้นำโดยเน้นการสร้างแรงบันดาลใจ ผ่านการรับฟัง การให้กำลังใจ การสร้างความไว้วางใจ และการเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อจูงใจบุคลากรให้มีพลังในการทำงาน

2. สถานศึกษาควรสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะผู้นำแบบสร้างแรงบันดาลใจ เช่น การเปิดพื้นที่ให้ครูได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การจัดกิจกรรมเชิงบวก และการยกย่องเชิดชูบุคลากรผู้ปฏิบัติดีเด่น

3. ควรนำนวัตกรรมหรือโมเดลการพัฒนาทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจที่ได้จากการวิจัยไปปรับใช้จริง ภายในโรงเรียน เช่น การพัฒนารายบุคคล (Coaching/Mentoring) การเรียนรู้แบบ PLC หรือการถอดบทเรียน (Lesson Learned)

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการนำนโยบายหรือแนวทางพัฒนาทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจไปสู่การปฏิบัติจริง ในโรงเรียนที่มีบริบทแตกต่างกัน เช่น โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ หรือโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล

2. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจกับตัวแปรอื่น ๆ เช่น ความพึงพอใจในการทำงานของครู ประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียน หรือความเข้มแข็งของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

3. ควรวิจัยเชิงทดลองเพื่อประเมินผลของการอบรมหรือโปรแกรมพัฒนาทักษะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจ โดยดูผลลัพธ์ทั้งด้านพฤติกรรมของผู้บริหารและการเปลี่ยนแปลงในองค์กร

เอกสารอ้างอิง

- รัตนา คนไฉ และคณะ. (2566). ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคกลาง. *Journal of Modern Learning Development*, 8(3), 215-233.
- รัตนา รุ่งเรือง. (2563). การพัฒนาภาวะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจในองค์กร. *วารสารวิชาการบริหารองค์กร*, 12(2), 45-55.
- วราภรณ์ ประชุมชน. (2562). ภาวะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจและความผูกพันในองค์กร. *วารสารการจัดการและการพัฒนา*, 8(1), 33-42.
- วันทนา ลาภเลิศ. (2561). ภาวะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจในองค์กรขนาดกลาง (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วาร์ เฟิงสวีตี้. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วีรศักดิ์ กรมแสนพิมพ์ และคณะ. (2567). องค์ประกอบภาวะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 8(2), 541-555.
- ศศิธร ชุมพล. (2563). บทบาทของการเป็นแบบอย่างในภาวะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจในสถานศึกษา. *วารสารครุศาสตร์*, 48(2), 102-111.
- ศิริพร สุขะนันท์. (2563). ภาวะผู้นำสร้างแรงบันดาลใจในบริบทการศึกษา. *วารสารการศึกษา*, 18(3), 77-88.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2. (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. สืบค้น 10 มกราคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/IU8uL>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). *รายงานการวิจัยแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- Bass, B. M. (2017). *Transformational Leadership: Industrial, Military, and Educational Impact*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Dóci, E. et al. (2021) Personalities in Sync: The Covariation of Psychological Resources in Leader–Follower Dyads. *European Journal of Personality*, 35(4), 466-479.
- Kouzes, J. M. & Posner, B. Z. (2020). *The Leadership Challenge* (6th ed.). San Francisco: Jossey-Bass.

Northouse, P. G. (2021). *Leadership: Theory and Practice* (9th ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.

Yukl, G. A. & Gardner, W. L. (2020). *Leadership in Organizations* (9th ed.). New York, NY: Pearson Education, Inc.

ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการพัฒนาองค์การสมรรถนะสูง
ของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา *

RELATIONSHIP BETWEEN TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP AND
THE DEVELOPMENT OF HIGH-PERFORMANCE ORGANIZATIONS
OF THE LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS LEADERS
IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

รชพล ศรีขาวรส¹, ชลิดา กันหาลิลลา², เดชฤทธิ์ ติตย์ฉาย³, พภัสสรณ์ อนุเวียง³
Rachapol Srikaoros¹, Chalida Gunhalila², Dechrit Thitchai³, Phaphatsorn Anuweng³

¹วิทยาลัยนครราชสีมา, ²มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, ³นักวิชาการอิสระ

¹Nakonratchasima College, ²Vongchavalitkul University, ³Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: chalida_gun@vu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการพัฒนาองค์การสมรรถนะสูงของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2. ศึกษาการเป็นองค์การสมรรถนะสูงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3. ศึกษาความสัมพันธ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการพัฒนาองค์การสมรรถนะสูงของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 4. เสนอแนวทางในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประชากรการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างที่ปฏิบัติงานในเทศบาลเมือง 4 แห่ง 1,220 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 301 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถาม และวิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี ปลัดเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาล พนักงาน ลูกจ้าง 32 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการวิเคราะห์แบบอุปนัยด้วยการตีความสร้างข้อสรุปข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการพัฒนาองค์การสมรรถนะสูงของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ การสร้างแรงบันดาลใจ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลและการกระตุ้นทางปัญญา 2. การเป็นองค์การสมรรถนะสูงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ คุณภาพการบริหารจัดการ คุณภาพบุคลากร การปรับปรุง

กระบวนการพัฒนาต่อเนื่อง การปฏิบัติอย่างเปิดเผย และการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3. ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการพัฒนาองค์การสมรรถนะสูงของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้นำทั้ง 4 ด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการเป็นองค์การสมรรถนะสูง นัยสำคัญทางสถิติ.01 4. แนวทางในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้นำควรสื่อสารวิสัยทัศน์ที่น่าดึงดูดและท้าทายเพื่อปลุกพลังกระตุ้นบุคลากรเกิดความกระตือรือร้นและทุ่มเท สร้างบรรยากาศเชิงบวก สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง; การพัฒนา; องค์การสมรรถนะสูง; ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the levels of transformational leadership and the development of high-performance organizations of the Local Administrative Organizations leaders; 2. To study being the high-performance organizations of the Local Administrative Organizations; 3. To study the relationship between transformational leadership and the development of high-performance organizations of the Local Administrative Organizations leaders; and 4. To propose guidelines for strengthening transformational leadership. This research was the mixed-methods research. The quantitative research population consisted of 1,220 civil servants, government employee, and workers working in 4 municipalities, the sample group consisted of 301 people; the research instrument was the questionnaire; and analysis of the frequency, percentage, mean, standard deviation and correlation coefficient. The qualitative research with purposeful selection of 23 key informants including the mayor, deputy mayor, municipal secretary, municipal council members, government employee, and workers; the research instrument was the a structured in-depth-interview script; and inductive analysis with interpretation to create conclusions about the data.

The research findings were: 1. The levels of transformational leadership and the development of high-performance organizations of the Local Administrative Organizations leaders were found all aspects were at high level: the build inspiration, the having influence by ideological, the individual

consideration, and the intellectual stimulation. 2. The being the high-performance organizations of the Local Administrative Organizations was found all aspects were at level: the management quality, the personnel quality, the continuous process improvement, the open practices and the stakeholder focus. 3. The relationship between transformational leadership and the development of high-performance organizations of the Local Administrative Organizations leaders was found the transformational leadership of leaders in 4 aspects had the positive relationship with being a high-performance organization at statistical significance level of 0.01. 4. The guidelines for strengthening transformational leadership were the leaders should communicate an engaging and challenging vision to energize and motivate employees, foster enthusiasm and commitment, create a positive climate, and create a culture of learning and best practices.

Keywords: Transformational Leadership; Development; High-Performance Organizations; Leader of Local Government

บทนำ

การก้าวเข้าสู่ยุคศตวรรษที่ 21 ผลักดันให้องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนต้องเตรียมความพร้อมยอมรับ และรู้เท่าทันกับเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ผู้นำองค์กรจึงมีบทบาทสำคัญต่อการเตรียมองค์กรและทรัพยากรบุคคลให้มีความพร้อมในการขับเคลื่อนการพัฒนา การสร้างวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำจึงเป็นสิ่งสำคัญของผู้นำที่จะให้องค์กรประสบความสำเร็จ (จุฑาทิพย์ สุจริตกุล, 2562) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติของสมาชิกในองค์กร ผู้นำมีการดูแลสอนทักษะให้แก่ผู้ตามในการแก้ปัญหา การริเริ่ม การกระตุ้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่สำคัญ การส่งเสริมความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม รวมทั้งการแก้ปัญหาแบบสร้างสรรค์ในการบริหารความขัดแย้งต่าง ๆ (อ้อยฤดี สันทร, 2560)

Bass (1985) ได้อธิบาย ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ประกอบด้วย 1. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ หรือการมีคุณลักษณะพิเศษที่มีอุดมการณ์ มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการบริหารอารมณ์และมีจริยธรรม 2. การสร้างแรงบันดาลใจ เป็นการจูงใจให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำงาน โดยการสร้างแรงจูงใจภายใน การสร้างเจตคติและการคิดในแง่บวกและกระตุ้นจิตวิญญาณให้มีชีวิตชีวา 3. การกระตุ้นทางปัญญา เป็นการกระตุ้นความพยายามของผู้ตามเพื่อให้เกิดสิ่งใหม่และสร้างสรรค์เพื่อการตระหนักรู้ในเรื่องปัญหากระตุ้นให้มีการตั้งข้อสมมุติฐาน เปลี่ยนกรอบการมองปัญหาและมีการแก้ปัญหา

อย่างเป็นระบบ และ 4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล เป็นการปฏิบัติต่อบุคคลในฐานะที่เป็นปัจเจกชน การเอาใจใส่ดูแลคำนึงถึงความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคล ภาวะผู้นำจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาองค์กรและการจัดการไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชนรวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยการปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่น ถึงแม้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีแนวทางในการเปลี่ยนแปลงให้ก้าวทันต่อยุคการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 แต่ก็ยังประสบปัญหาการบริหารจัดการหลายประการที่ทำให้ไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงบริบทแวดล้อมและความต้องการของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของปิ่นฉัตร เจริญชัยพลฤกษ์ (2561) ที่พบว่า ปัญหาการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ปัญหาทางด้านการบริหารจัดการที่ขาดความคล่องตัว ปัญหาด้านการบริหารการเงินการคลังรัฐบาลจัดสรรเงินอุดหนุนจากเงินงบประมาณมีจำนวนจำกัด ปัญหาด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์การโดนแทรกแซงจากฝ่ายการเมืองที่นำระบบอุปถัมภ์มาใช้ทำให้ขวัญและกำลังใจของบุคลากรในองค์กรตกต่ำ ขาดแรงบันดาลใจในการทำงาน ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนค่อนข้างน้อย การทับซ้อนของอำนาจการปกครองทำให้ขาดเอกภาพในการบริหารและแก้ไขปัญหาอย่างทันที่ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของสมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ (2557) ที่พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การเรียกรับสินบน การทุจริตการสอบ ทุจริตคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างโดยเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักการเมืองท้องถิ่น และกลุ่มธุรกิจร่วมกันหาผลประโยชน์จากงบประมาณของรัฐ

การบริหารจัดการของผู้บริหารเทศบาลเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ประสบปัญหาการบริหารจัดการหลายประการที่ทำให้ไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทแวดล้อมได้ การทำหน้าที่ของผู้บริหารระดับสูงส่วนใหญ่เป็นผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ แต่ยังพบว่า ผู้บริหารบางท่านเป็นผู้สูงอายุทำให้ขาดความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ และยังไม่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการได้นอกจากนี้ ผู้นำแต่ละพื้นที่ก็มีวิสัยทัศน์ที่แตกต่างกันในการพัฒนาองค์กรที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของชุดินันท์ มุ่งการนา (2562) การตัดสินใจของผู้นำบางพื้นที่ก็มุ่งแต่ผลประโยชน์ที่พวกเขาจะได้รับ เช่น การฮั้วประโยชน์กันเองโดยไม่ตระหนักถึงความร่วมมือในการพัฒนาหรือมีการพัฒนาเฉพาะพื้นที่ นโยบายและการพัฒนาที่เกิดขึ้นเป็นการพัฒนาในรูปแบบเดิมต้องรอให้รัฐบาล หรือ นักการเมืองเป็นผู้กำหนดนโยบายและที่สำคัญแรงจูงใจในการพัฒนายังมีน้อย พนักงานไม่ได้รับการส่งเสริม ผู้นำองค์กรจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่จะนำพาองค์กรให้สามารถดำเนินได้สำเร็จตามเป้าหมาย

อย่างไรก็ตาม จากบริบทการบริหารจัดการในปัจจุบัน โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นจังหวัดขนาดใหญ่ มีความหลากหลายทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง อปท. กลับประสบกับปัญหาเชิงโครงสร้างและการบริหารจัดการที่ซับซ้อนหลายประการ ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศ งานวิจัยนี้ไม่ได้มุ่งเพียงแค่การค้นหาความสัมพันธ์ผู้นำเท่านั้น แต่ยังมุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมโดยใช้ภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงเป็นหัวใจในการขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาและนำพาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมาไปสู่การเป็นองค์กรที่สามารถปฏิบัติการกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อประโยชน์ของประชาชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการพัฒนาองค์กรสมรรถนะสูงของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการพัฒนาองค์กรสมรรถนะสูงของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา
4. เพื่อเสนอแนวทางในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาองค์กรสมรรถนะสูงของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) คือ การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัย ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการพัฒนาองค์กรสมรรถนะสูง ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของ Bass (1985) อังโนรัตติกรณ์ จงวิศาล (2550) ได้แก่ 1. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2. การสร้างแรงบันดาลใจ 3. การกระตุ้นทางปัญญา และ 4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล นอกจากนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของ de Waal, (2005) อังโนพิไลวรรณ จาวสุวรรณวงษ์ (2555) ได้แก่ 1. คุณภาพการบริหารจัดการ 2. การปฏิบัติอย่างเปิดเผย 3. การให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4. การปรับปรุงกระบวนการพัฒนาต่อเนื่อง และ 5. คุณภาพบุคลากร

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเขตพื้นที่เทศบาลเมือง จำนวน 4 แห่ง ของจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ เทศบาลเมืองปากช่อง เทศบาลเมืองบัวใหญ่ เทศบาลเมืองเมืองปัก และเทศบาลเมืองสีคิ้ว

2.1 ประชากร ได้แก่ ข้าราชการเทศบาล พนักงานเทศบาล ลูกจ้างประจำ/สัญญาจ้างที่ปฏิบัติงานในเทศบาลเมืองทั้ง 4 แห่ง รวมจำนวน 1,220 คน (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา, 2566)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง กำหนดหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโรยามาเน (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 301 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในการบริหารงาน ได้แก่ ผู้บริหารในเทศบาลเมืองทั้ง 4 แห่ง ได้แก่ นายกเทศมนตรี 4 คน รองนายกเทศมนตรี 4 คน ปลัดเทศบาล 4 คน สมาชิกสภาเทศบาล 4 คน พนักงานเทศบาล 8 คน และลูกจ้างประจำ/สัญญาจ้าง 8 คน รวมจำนวน 32 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งแบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลง โดยแบบสอบถามมีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตอนที่ 2 แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการเป็นองค์การสมรรถนะสูงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตอนที่ 3 แบบสอบถามความสัมพันธ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการพัฒนาองค์การสมรรถนะสูง และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะแนวทางในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการพัฒนาองค์การสมรรถนะสูง

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นวิธีการสัมภาษณ์ที่ประกอบด้วยข้อคำถามอย่างเป็นระบบ แนวทางในการสัมภาษณ์โดยการกำหนดแบบสัมภาษณ์เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างชนิดปลายเปิด เป็นข้อคำถามเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัยเกี่ยวกับองค์การสมรรถนะสูงและความสัมพันธ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการพัฒนาองค์การสมรรถนะสูง

3.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ในแบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยทุกข้อคำถามมีค่า IOC ระหว่าง 0.66 - 1.00 และได้ทำการทดสอบแบบสอบถามและคำนวณหาความเชื่อมั่นโดยวิธีของครอนบาค เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.83 จากนั้นได้นำแบบสอบถามไปทดลอง

ใช้ (Try Out) กับประชาชนในเขตเทศบาลตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 40 คน แล้วจึงใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามข้าราชการเทศบาล พนักงานเทศบาล ลูกจ้างประจำ และพนักงานจ้างที่ปฏิบัติงานในเทศบาลเมืองทั้ง 4 แห่ง จำนวน 301 คน และเก็บคืนด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 100

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามเป็นการรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบที่มีโครงสร้าง การบันทึกเทปสัมภาษณ์ การจดบันทึกข้อมูล การสังเกตเพิ่มเติมจากการแสดงความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์แบบอุปนัย ด้วยการตีความสร้างข้อสรุปข้อมูล หรือปรากฏการณ์ที่ศึกษาจากหลาย ๆ เหตุการณ์ นำมาวิเคราะห์แบบสามเส้า และสรุปผลที่ได้จากแต่ละเหตุการณ์มีอะไรที่ซ้ำกันหรือสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันในแง่ใดบ้าง จากนั้นจึงประมวลประเภทของข้อมูลเข้าด้วยกัน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการพัฒนาองค์การสมรรถนะสูงของผู้นาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา วิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในภาพรวมและรายด้าน ตารางที่ 1 ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้นาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม

	ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้นาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น		แปลผล	ลำดับ
		\bar{X}	S.D.		
1	การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	3.85	0.70	มาก	2
2	การสร้างแรงบันดาลใจ	3.89	0.71	มาก	1
3	การกระตุ้นทางปัญญา	3.81	0.87	มาก	4
4	การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	3.83	0.78	มาก	3
รวม		3.84	0.73	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การสร้างแรงบันดาลใจ อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ อยู่ในระดับมาก การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลอยู่ใน

ระดับมาก และการกระตุ้นทางปัญญา อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ สำหรับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่บุคลากรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การสร้างแรงบันดาลใจ สามารถวิเคราะห์รายด้าน ดังนี้ 1. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ อยู่ในระดับมาก พบว่าผู้บริหารที่มีบทบาทเป็นแบบอย่าง แสดงความซื่อสัตย์ โปร่งใส และยึดมั่นในค่านิยมสาธารณะ จะสร้างความไว้วางใจในหมู่บุคลากรและชุมชน ส่งผลให้เกิดการสนับสนุนวิสัยทัศน์ขององค์กรอย่างเข้มแข็ง ซึ่งช่วยให้การขับเคลื่อนสู่องค์การสมรรถนะสูงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน 2. การสร้างแรงบันดาลใจ อยู่ในระดับมาก พบว่า ผู้บริหารสามารถถ่ายทอดวิสัยทัศน์อย่างชัดเจน กระตุ้นให้บุคลากรเห็นความหมายและคุณค่าของงาน ทำให้เกิดแรงจูงใจร่วมกันในการบรรลุเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ การมีแรงบันดาลใจร่วมจะเร่งให้เกิดการปรับตัวและพัฒนานวัตกรรม ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญขององค์การสมรรถนะสูง 3. การกระตุ้นทางปัญญา อยู่ในระดับมาก พบว่า การเปิดโอกาสให้บุคลากรคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และกล้าทดลองแนวทางใหม่ ๆ ช่วยให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมภายในองค์กร อันเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างรายได้เปรียบเชิงการแข่งขันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล อยู่ในระดับมาก พบว่า การเอาใจใส่ต่อความต้องการการพัฒนา และศักยภาพเฉพาะบุคคล ทำให้บุคลากรรู้สึกมีคุณค่าและผูกพันกับองค์กร การพัฒนาศักยภาพรายบุคคลนี้ส่งผลให้ทีมงานโดยรวมมีสมรรถนะสูงขึ้น และเพิ่มศักยภาพการบรรลุเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์

2. ผลการศึกษาการเป็นองค์การสมรรถนะสูงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา วิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่แสดงความความคิดเห็นเกี่ยวกับการเป็นองค์การสมรรถนะสูงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาพรวมและรายด้าน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการเป็นองค์การสมรรถนะสูงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา

ลักษณะองค์การสมรรถนะสูง ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	\bar{X}	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1 คุณภาพการบริหารจัดการ	3.87	0.66	มาก	1
2 การปฏิบัติอย่างเปิดเผย	3.78	0.85	มาก	4
3 การให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	3.75	0.88	มาก	5
4 การปรับปรุงกระบวนการพัฒนาต่อเนื่อง	3.80	0.71	มาก	3
5 คุณภาพบุคลากร	3.85	0.66	มาก	2
รวม	3.81	0.72	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า การเป็นองค์การสมรรถนะสูงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา ภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้านเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คุณภาพการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก รองลงมา คุณภาพบุคลากร อยู่ในระดับมาก การปรับปรุงกระบวนการพัฒนาต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก การปฏิบัติอย่างเปิดเผย อยู่ในระดับ

มาก และการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ สำหรับการเป็นองค์การสมรรถนะสูงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่บุคลากรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นและสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ คุณภาพการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในองค์การสมรรถนะสูง ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์รายด้าน ดังนี้ 1. คุณภาพการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก พบว่า ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสร้างความสัมพันธ์แบบไว้วางใจบุคลากร ให้คุณค่ากับความจงรักภักดีของบุคลากร การสนับสนุนส่งเสริมความก้าวหน้า สร้างความเชื่อมั่น รักษาความสัมพันธ์ระหว่างกัน สนับสนุนความเชื่อใจและความไว้วางใจทำให้บุคลากรให้การยอมรับ เป็นแบบอย่างที่ดี มีความยุติธรรม ตัดสินใจรวดเร็ว มุ่งเน้นการบรรลุผลสัมฤทธิ์มองหาช่องทางใหม่ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการ เช่น การวางแผนยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ การกำกับติดตามผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การบริหารงานมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนมากขึ้น 2. การปฏิบัติอย่างเปิดเผย อยู่ในระดับมาก พบว่า ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบเปิดเผย เปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็น รวมถึงมีการอุทิศทุ่มเทการปฏิบัติงานเพื่อการบรรลุผลสัมฤทธิ์ขององค์การ มีการพูดคุยให้มีส่วนร่วมในกระบวนการสำคัญขององค์การ เห็นคุณค่าของการสนทนากับพนักงาน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้โอกาสบุคลากรได้ทดลองปฏิบัติสิ่งใหม่ ๆ เพื่อปรับเปลี่ยนให้ได้ใช้ความผิดพลาดเป็นบทเรียนการดำเนินงานขององค์กรเน้นความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ เช่น การเปิดเผยแผนงาน งบประมาณ รายงานผลการดำเนินงานผ่านช่องทางเว็บไซต์และการประชุมสภาท้องถิ่น การเข้าถึงข้อมูลที่ง่ายและชัดเจนทำให้เกิดความไว้วางใจจากประชาชน และลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน 3. การให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อยู่ในระดับมาก พบว่า ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญต่อความต้องการและความพึงพอใจของประชาชน กลุ่มชุมชน และภาคีเครือข่ายในพื้นที่ โดยมีการรับฟังความคิดเห็น จัดเวทีประชาคม และสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนและภาคประชาสังคม การมีส่วนร่วมดังกล่าวทำให้การพัฒนาท้องถิ่นมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการของประชาชน มีการค้นหาและหาทางตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรวมถึงรักษาความสัมพันธ์ที่ดีและระยะยาวกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ให้บริการได้ตรงตามมีการให้บริการที่ประทับใจกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีการวัด สำรวจ เก็บข้อมูลความต้องการ ความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียพร้อมรับฟังความคิดเห็น การจัดเตรียมความพร้อมในการให้บริการแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเสมอภาค 4. การปรับปรุงกระบวนการพัฒนาต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ เช่น ระบบ e-service การ

จัดทำฐานข้อมูลประชาชน และการติดตามโครงการพัฒนาผ่านระบบสารสนเทศ ส่งผลให้การให้บริการประชาชนมีความรวดเร็ว สะดวก และมีคุณภาพมากขึ้น แนวทางเดียวกับแนวโน้มที่จะรักษาองค์การให้มีภารกิจด้านการปรับปรุงและพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการวัดผลและรายงานผลลัพธ์ให้ทุกภาคส่วนในองค์กรได้รับรู้ 5. คุณภาพบุคลากร อยู่ในระดับมาก พบว่า บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง บุคลากรมีความรับผิดชอบมุ่งเน้นกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น มีความยืดหยุ่น ยอมรับความแตกต่างความหลากหลายที่เกื้อกูลกัน บุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมการเสริมทักษะใหม่ ๆ ที่จำเป็นต่อการบริหารงานท้องถิ่น เช่น ทักษะด้านดิจิทัล การสื่อสารกับประชาชน และการทำงานเชิงบูรณาการการร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการพัฒนาองค์การสมรรถนะสูง ของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา แสดงความสัมพันธ์ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการพัฒนาองค์การสมรรถนะสูง ของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา

ตัวแปร	Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X
Y	1.00					
X ₁	.634**	1.00				
X ₂	.892**	.832**	1.00			
X ₃	.840**	.788**	.882**	1.00		
X ₄	.714**	.806**	.863**	.844**	1.00	
X	.883**	.905**	.950**	.924**	.913**	1.00

* $p \leq 0.01$

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการพัฒนาองค์การสมรรถนะสูง ของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้นำทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการเป็นองค์การสมรรถนะสูง และมีทิศทางความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กล่าวคือ การสร้างแรงบันดาลใจของผู้นำมีความสัมพันธ์กับการเป็นองค์การสมรรถนะสูงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อยู่ในระดับสูงที่สุด รองลงมาคือ การกระตุ้นทางปัญญา การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้นำเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากรเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปตามนโยบาย ผู้นำเปิดโอกาสให้บุคลากรร่วมสร้างวิสัยทัศน์ ค่านิยมในการทำงาน สร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคลากรเกิดความเชื่อมั่นว่าจะปฏิบัติงานได้ประสบความสำเร็จ สร้างแรงจูงใจ

ภายในองค์กรเพื่อให้บุคลากรเกิดแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงาน แสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาองค์การสมรรถนะสูงของผู้นำ แสดงให้เห็นว่าองค์การสมรรถนะสูงจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญหรือกล่าวได้ว่าเป็นหัวใจที่สำคัญในการมีส่วนร่วมผลักดันและส่งเสริมให้องค์กรก้าวสู่องค์การสมรรถนะสูง

4. แนวทางในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาองค์การสมรรถนะสูงของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา ข้อเสนอแนะแนวทางในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาองค์การสมรรถนะสูงของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้ 1. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ : ผู้นำควรเป็นแบบอย่างที่ดี มีความน่าเชื่อถือ และเป็นที่เคารพศรัทธา สร้างการมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนจูงใจให้บุคลากรรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของเป้าหมายที่ยิ่งใหญ่ ผู้นำควรมีความซื่อสัตย์และยึดมั่นในหลักการ สร้างความไว้วางใจและกระตุ้นให้บุคลากรทำงานอย่างเต็มที่เพื่อเป้าหมายร่วมกัน 2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ : ผู้นำควรสื่อสารวิสัยทัศน์ที่น่าดึงดูดและท้าทายเพื่อปลุกพลังและกระตุ้นให้บุคลากรเกิดความกระตือรือร้นและทุ่มเทอย่างเต็มที่สร้างบรรยากาศเชิงบวกและเชื่อมั่นในความสามารถของทีมซึ่งช่วยยกระดับขวัญและกำลังใจ ทำให้บุคลากรมุ่งมั่นที่จะบรรลุเป้าหมายที่สูงขึ้น 3. ด้านการกระตุ้นทางปัญญา : ผู้นำควรส่งเสริมให้บุคลากรคิดวิเคราะห์อย่างสร้างสรรค์และแก้ปัญหาด้วยวิธีใหม่ ๆ โดยไม่ยึดติดกับกรอบเดิม ๆ สนับสนุนให้บุคลากรตั้งคำถาม ท้าทายความคิด และเรียนรู้จากความผิดพลาด การกระตุ้นทางปัญญานี้ช่วยพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และนวัตกรรมภายในองค์กร สร้างวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ 4. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล : ผู้นำให้ความสำคัญและเข้าใจในความต้องการความสามารถ และการพัฒนาของบุคลากรแต่ละคน ผู้นำทำหน้าที่เป็นโค้ชและที่ปรึกษาเพื่อช่วยให้ผู้ตามสามารถดึงศักยภาพสูงสุดของตนเองออกมาได้ การดูแลและให้การสนับสนุนรายบุคคลจะช่วยสร้างความผูกพันในองค์กร และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการพัฒนาองค์การสมรรถนะสูงของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับสูงทุกด้าน ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับการมุ่งสู่การเป็นองค์การสมรรถนะสูง โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทำหน้าที่เป็นตัวขับเคลื่อนหลักในการพัฒนาองค์กรให้มีความยืดหยุ่นนวัตกรรม และการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้ง

4 ด้าน มีความเชื่อมโยงโดยตรงกับการยกระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่องค์กรสมรรถนะสูง การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์และการสร้างแรงบันดาลใจ มีผลต่อการสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือในระดับองค์กร การกระตุ้นทางปัญญาและการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล เป็นตัวเร่งการพัฒนานวัตกรรมและศักยภาพบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอรุณี ละมั่งทอง (2562) ที่พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ การเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจ การเป็นผู้สร้างบารมี หรือการมีอิทธิพลที่เป็นอุดมคติ การเป็นผู้กระตุ้นให้ใช้สติปัญญา และการเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์กับผู้ตามรายบุคคล และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของชุตินันท์ มุ่งการนา (2561) ที่พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีองค์ประกอบทั้ง 4 มิติ คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลนั้นมีความเหมาะสมที่สุด

2. การเป็นองค์การสมรรถนะสูงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้ อาจจะอธิบายได้ว่า ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสร้างความสัมพันธ์แบบไว้วางใจบุคลากร ให้คุณค่ากับความจงรักภักดีของบุคลากร การสนับสนุนส่งเสริมความก้าวหน้า สร้างความเชื่อมั่น รักษาความสัมพันธ์ระหว่างกัน สนับสนุนความเชื่อใจและความไว้วางใจทำให้บุคลากรให้การยอมรับ เป็นแบบอย่างที่ดี มีความยุติธรรม ตัดสินใจรวดเร็ว มุ่งเน้นการบรรลุผลลัพธ์ มองหาช่องทางใหม่เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการ เช่น การวางแผนยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ การบริหารงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ และการกำกับติดตามผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การบริหารงานมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอัครมาอีล เบ็ญวาเต็ง (2562) ที่พบว่า วิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ขององค์การมีความสอดคล้องกับบริบทขององค์การในปัจจุบัน รวมทั้งวางรากฐานให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต บุคลากรและหน่วยงานผู้ปฏิบัติมีความเข้าใจในยุทธศาสตร์องค์การ ให้การสนับสนุนและมุ่งมั่นในอันที่จะบรรลุตามเป้าหมาย บุคลากรมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการพัฒนาองค์กรสมรรถนะสูง ของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้นำทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงและมีทิศทางความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ อาจอธิบายได้ว่า ผู้นำเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากรในการพัฒนาองค์กร

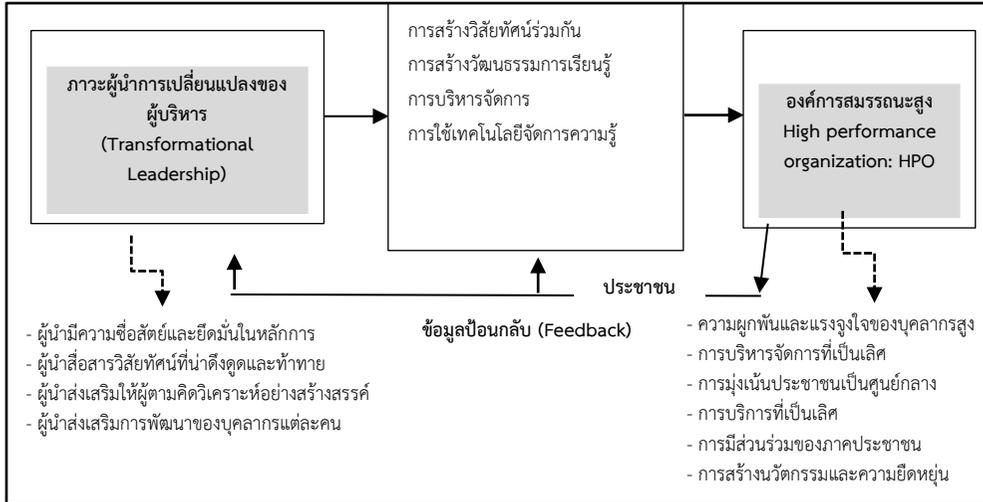
ปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปตามนโยบาย เปิดโอกาสให้บุคลากรร่วมสร้างวิสัยทัศน์ ค่านิยมในการทำงาน สร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคลากรเกิดความเชื่อมั่นว่าจะปฏิบัติงานได้ประสบความสำเร็จ สร้างแรงจูงใจภายในองค์กรเพื่อให้บุคลากรเกิดแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงาน ผู้นำสามารถแสดงกระบวนการคิดและการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สนับสนุนความคิดริเริ่มใหม่ ๆ ในการพิจารณาปัญหาและการแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุมีผล ส่งเสริมให้บุคลากรมีความเจริญก้าวหน้า เลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น เปิดโอกาสให้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตามความต้องการของแต่ละบุคคล โดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ ผู้นำแสดงให้เห็นถึงความเฉลียวฉลาดและความสามารถในการปฏิบัติงาน แสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาองค์การสมรรถนะสูง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอรุณี ละมั่งทอง (2562) ที่พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับองค์การแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ การเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจ การเป็นผู้มีบารมีหรือการมีอิทธิพลที่เป็นอุดมคติ การเป็นผู้กระตุ้นให้ใช้สติปัญญา และการเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์กับผู้ตามเป็นรายบุคคลมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับมาก

4. แนวทางในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาองค์การสมรรถนะสูงของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ควรมีการรับฟังข้อคิดเห็นที่หลากหลายจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้มากขึ้น ทั้งนี้ อาจจะอภิปรายได้ว่า การที่จะสร้างการมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ควรมีการจัดอบรมและศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาบุคลากรทุกระดับขึ้นอยู่เรื่อย ๆ เช่น การอบรมการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาและปรับปรุงระบบการให้บริการที่ทันสมัย และสร้างวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอัศมาอิล เบ็ญวาเต็ง (2562) ที่พบว่า กรมทางหลวงได้ดำเนินการทบทวน ปรับปรุง และจัดทำนโยบายให้มีความเหมาะสมทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมมาประกอบการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าหมาย และตัวชี้วัด ทำให้การบริหารราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล รวมถึง ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติตามนโยบายในด้านต่าง ๆ เพื่อให้บุคลากรยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ทุกปัจจัยเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการพัฒนาการเป็นองค์การสมรรถนะสูงโดยเฉพาะการสร้างแรงบันดาลใจการสร้างแรงจูงใจผลักดันบุคลากรผ่านกระบวนการเพื่อเกิดการมีส่วนร่วมเรียนรู้ร่วมกัน ได้แก่ การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้

การบริหารจัดการ การใช้เทคโนโลยีจัดการความรู้ แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศสู่องค์กรสมรรถนะสูง ความสัมพันธ์ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์กรความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรที่จะจัดโครงการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงให้แก่ผู้บริหารทุกระดับ
2. ควรที่จะกำหนดนโยบายสนับสนุนความก้าวหน้าและการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบ โดยใช้หลัก การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล เพื่อส่งเสริมความรู้ ความสามารถ และความต้องการที่แตกต่างกันของบุคลากร
3. ควรที่จะสร้างวัฒนธรรมที่สนับสนุน การกระตุ้นทางปัญญา เพื่อให้บุคลากรกล้า แสดงความคิดเห็นใหม่ ๆ และสร้างสรรค์นวัตกรรมในการให้บริการสาธารณะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรที่จะศึกษาการวิจัยแบบผสมวิธี บทบาทของวัฒนธรรมองค์กรและโครงสร้าง องค์กรต่อความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการเป็นองค์กรสมรรถนะสูง

เอกสารอ้างอิง

จุฑาทิพย์ สุจริตกุล. (2562). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นในยุคประเทศไทย 4.0 กรณีศึกษา : องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัด ภูเก็ต. วารสารมหาจุฬานาครธรรม์, 6(10), 4930-4943.

- ชุตินันท์ มุ่งการนา และคณะ. (2562). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมองค์การ องค์การแห่งการเรียนรู้ กับประสิทธิผลของเทศบาลนคร : การวิเคราะห์เส้นทาง. *วารสารศรีนครินทร์วิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 11(21), 1-22.
- ชุตินันท์ มุ่งการนา. (2561). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมองค์การ องค์การแห่งการเรียนรู้ กับประสิทธิผลของเทศบาลนคร (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปิ่นฉัตร เขียวชัยฤกษ์. (2561). ทิศทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอนาคต. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 3(2), 183-196.
- พิไลวรรณ จาวสุวรรณวงษ์. (2555). การศึกษาความเป็นองค์การที่มีสมรรถนะสูง (*High Performance Organization*) : กรณีการศึกษาเปรียบเทียบ กระทรวงพลังงาน และบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2550). *มนุษย์สัมพันธ์ : พฤติกรรมมนุษย์ในองค์การ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ. (2557). *เมนูคอร์รัปชันและการแสวงหาผลประโยชน์*. กรุงเทพฯ: Way of Book.
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา. (2566). *ข้อมูลบุคลากร สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น*. นครราชสีมา: สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา.
- อรุณี ละมั่งทอง. (2562). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับ องค์การแห่งการเรียนรู้ของผู้ปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์). ฉะเชิงเทรา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์.
- อ้อยฤดี สันทร. (2560). *กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาล นครในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ* (ดุชนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ดุชนิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์). ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- อัศมาอีล เบ็ญวาเต็ง. (2562). การเป็นองค์การสมรรถนะสูงของกรมทางหลวง (การค้นคว้า อิสระรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Bass, B. M. (1985). *Leadership and performance beyond expectation*. New York: Free Press.

de Waal, A. (2005). *The Characteristics of a high performance organization*. Retrieved March 2, 2023, from <https://shorturl.asia/LdnOV>

Yamane. T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd). New York: Harper and Row.

ประเภทและแนวทางการจัดการความเสี่ยงของธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลา ภายใต้กรอบแนวคิด ESG*

CATEGORY AND RISK MANAGEMENT GUIDELINES FOR CAFÉ BUSINESSES IN SONGKHLA PROVINCE UNDER THE ESG FRAMEWORK

ณิชา คงวัลย์, ฮาริซ หมัดหมัน, เฉษฐา นกน้อย

Nicha Kongwan, Hariz Madman, Chetsada Noknoi

มหาวิทยาลัยทักษิณ

Thaksin University

Corresponding Author E-mail: chetsada@tsu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาประเภทของความเสี่ยงที่ธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลาประสบภายใต้กรอบแนวคิด ESG และ 2. นำเสนอแนวทางการจัดการความเสี่ยงเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของธุรกิจ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 13 คน คัดเลือกแบบเจาะจงจากเจ้าของกิจการ ผู้จัดการ และพนักงานของธุรกิจคาเฟ่ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งใช้เครื่องบันทึกเสียงและบันทึกภาคสนามในการสนับสนุนการรวบรวมข้อมูล จากผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ข้อมูลที่ได้ถูกวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เชิงประเด็นและตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า

ผลการวิจัยพบว่า ธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลาประสบความเสี่ยงภายใต้กรอบ ESG ทั้งสามมิติ ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการของเสีย น้ำเสีย ขยะพลาสติก กากกาแฟ และต้นทุนพลังงานสูง ด้านสังคม เช่น รายได้ลดลง แรงงานขาดความมั่นคง ความพึงพอใจของลูกค้า และความขัดแย้งภายในองค์กร และด้านธรรมาภิบาล เช่น การควบคุมต้นทุนไม่รัดกุม การขาดความโปร่งใส และประเด็นจริยธรรม แนวทางการจัดการความเสี่ยงที่พบ ได้แก่ บรรจุภัณฑ์เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พลังงานแสงอาทิตย์ สวัสดิการและแรงจูงใจพนักงาน การมีส่วนร่วมกับชุมชน และวัฒนธรรมองค์กรโปร่งใส ผลการศึกษานำไปสู่โมเดลการจัดการความเสี่ยงตามกรอบ ESG ครอบคลุมการระบุความเสี่ยง การตอบสนอง การปรับตัว และการสร้างผลลัพธ์ด้านความยั่งยืน ซึ่งว่า กรอบ ESG ช่วยลดความเสี่ยงเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน และเสริมความยั่งยืน พร้อมเป็น

* Received October 7, 2025; Revised November 23, 2025; Accepted December 3, 2025

แนวทางให้ SMEs และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนานโยบายและกลยุทธ์

คำสำคัญ: การจัดการความเสี่ยง, ธุรกิจคาเฟ่, แนวคิด ESG

Abstract

This research aims to 1. examine the types of risks faced by café businesses in Songkhla Province within the ESG (Environmental, Social, and Governance) framework and 2. to propose risk management strategies to enhance business sustainability. Thirteen key informants, specifically selected from café owners, managers, and employees, participated in the study. In-depth interviews served as the primary data collection method, supported by audio recordings and field notes. The research instrument was a semi-structured interview guide, and the collected data were analyzed using thematic analysis, with credibility verified through triangulation.

The study found that cafés in Songkhla face risks across all three ESG dimensions. Environmental risks include waste management, wastewater, plastic and coffee grounds disposal, and high energy costs. Social risks involve reduced income, unstable labor, customer satisfaction issues, and internal conflicts. Governance risks relate to poor cost control, lack of transparency, and ethical concerns. Risk management strategies identified include using eco-friendly packaging, solar energy, employee benefits and incentives, community engagement, and fostering a transparent organizational culture. The findings led to an ESG-based risk management model encompassing risk identification, response, adaptation, and the creation of sustainable outcomes. The study indicates that applying the ESG framework helps reduce risks, enhance competitiveness, and promote long-term sustainability, providing guidance for SMEs and relevant organizations to develop policies and strategies.

Keywords: Risk Management; Café Business; ESG Framework

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา อุตสาหกรรมกาแฟไทยยังคงขยายตัวต่อเนื่อง สอดรับกับกระแสตลาดโลกที่เติบโตอย่างแข็งแกร่ง โดยในปี 2024 ตลาดกาแฟโลกมีมูลค่า 269.27 พันล้านดอลลาร์ และคาดว่าจะขยายถึง 369.46 พันล้านดอลลาร์ในปี 2030 ด้วยอัตราเติบโตเฉลี่ยต่อปี (CAGR) 5.3% การบริโภคกาแฟเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น จังหวัดสงขลา กาแฟไม่ได้เป็นเพียงสถานที่จำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม แต่กลายเป็นพื้นที่สร้างประสบการณ์ บ่งบอกอัตลักษณ์ และส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน อย่างไรก็ตาม การดำเนินธุรกิจต้องเผชิญกับความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (ESG) ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อความยั่งยืน โดยเฉพาะกลุ่ม SME ที่มักเปราะบางต่อความเสี่ยง (Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), 2021; สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2566)

แม้ว่าธุรกิจกาแฟในจังหวัดสงขลาจะมีศักยภาพในการเติบโต แต่ก็ประสบความสำเร็จไม่แน่นอนจากปัจจัยภายในและภายนอก เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม การจัดการขยะ การใช้พลังงาน ปัญหาสังคม เช่น ความไม่เป็นธรรมของแรงงาน การมีส่วนร่วมของชุมชนและปัญหาธรรมาภิบาล เช่น ความโปร่งใสในการบริหารจัดการและการปฏิบัติตามกฎหมายท้องถิ่น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของธุรกิจ งานวิจัยของ Kwak & Cha (2022) พบว่า กิจกรรม ESG ด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมมีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์แบรนด์ และความตั้งใจลงทุนธุรกิจแฟรนไชส์ ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กาแฟมีส่วนเสริมสร้างประสบการณ์ทั้งเชิงคุณค่าและเชิงอนุรักษ์ เช่น การใช้วัสดุติดท้องถิ่น ลดขยะพลาสติก ออกแบบร้านเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และสื่อสารอัตลักษณ์ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) ที่จำกัดผลกระทบต่ออยู่ในระดับที่ระบบนิเวศสามารถรองรับได้ (Ceballos-Lascuráin, 1996) และ ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation Theory) ที่ให้ผู้ประกอบการท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดการและได้รับประโยชน์จากกิจกรรมท่องเที่ยว (Tosun, 2000)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการศึกษาแนวทางการจัดการความเสี่ยงของธุรกิจกาแฟในจังหวัดสงขลา โดยใช้กรอบแนวคิด ESG เป็นแกนกลางในการวิเคราะห์และออกแบบแนวทางการบริหารจัดการ อันนำไปสู่ธุรกิจที่ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับนโยบายภาครัฐในการส่งเสริมธุรกิจรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การศึกษาครั้งนี้คาดว่าจะเสนอแนวทางที่ประยุกต์ใช้ได้จริงสำหรับผู้ประกอบการ สนับสนุนองค์ความรู้เชิงวิชาการ และช่วยหน่วยงานรัฐในการวางนโยบายส่งเสริม SME ให้ปรับตัวและเติบโตอย่างมั่นคงในเศรษฐกิจสมัยใหม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประเภทของความเสียหายที่ธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลาประสบ ภายใต้กรอบแนวคิด ESG
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการความเสี่ยงของธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลา ภายใต้กรอบแนวคิด ESG

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ภายใต้กระบวนทัศน์ปฏิบัตินิยม (Pragmatic Paradigm) ใช้เครื่องมือวิจัยเพื่อวิเคราะห์ทั้งเชิงกว้างและเชิงลึก จากคำถามปลายเปิด (Joungtrakul, 2020) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. รูปแบบของการวิจัย

ใช้แนวคิดปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) มุ่งค้นหาความรู้จากความจริง โดยตั้งคำถามกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นำข้อมูลมาตีความและอธิบายจากความเข้าใจของนักวิจัย (Sutthinarakom, 2019) โดยใช้แนวอุตรวิสัย (Transcendental Phenomenology) ให้ผู้ให้ข้อมูลมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น ข้อมูลที่ได้วิเคราะห์เชิงประเด็นเพื่อให้ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Kaewjomnong, 2022)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย เจ้าของกิจการ ผู้จัดการ และพนักงานของธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลา รวม 13 คน โดยใช้วิธี เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กำหนดคุณสมบัติผู้ให้ข้อมูลที่มีความเข้าใจในประเด็นวิจัยอย่างชัดเจน การเก็บข้อมูลดำเนินไปจนถึง จุดอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) คือไม่มีข้อมูลใหม่จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ คำถามหลักและย่อยสำหรับสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อกระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็น ประสบการณ์ และมุมมองอย่างอิสระ ครอบคลุมประเภทความเสี่ยงและแนวทางการจัดการความเสี่ยงของธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลา ภายใต้กรอบแนวคิด ESG โดยสามารถปรับคำถามตามบริบท ระหว่างการสัมภาษณ์ใช้เครื่องบันทึกเสียงหลังขออนุญาต และจดบันทึกภาคสนาม (Field Notes) ประเด็นสำคัญ ข้อสังเกต และปฏิบัติการของผู้ให้ข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์เชิงลึก

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการอย่างเป็นระบบและคำนึงถึงบริบทตามธรรมชาติของผู้ให้ข้อมูล โดยเริ่มจากสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจก่อนการสัมภาษณ์ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกสบายใจในการแบ่งปันข้อมูล พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ กระบวนการเก็บข้อมูล การรักษาความเป็นส่วนตัว และขอความยินยอมในการบันทึกเสียง การสัมภาษณ์เชิงลึกดำเนินทีละคนโดยใช้แนวคำถามที่เตรียมไว้และปรับตามบริบท ใช้เวลาคนละ 30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง พร้อมบันทึกทั้งเสียงและบันทึกภาคสนามเพื่อเก็บรายละเอียดคำพูด พฤติกรรม และอารมณ์ที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์จะดำเนินต่อจนถึงจุดอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) เมื่อไม่มีข้อมูลหรือประเด็นใหม่เกิดขึ้น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการตีความและจัดระเบียบข้อมูลดิบให้เป็นข้อค้นพบที่มีความหมายและเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยเริ่มจากการถอดเทป (Transcription) แปลงไฟล์เสียงการสัมภาษณ์เป็นข้อความอย่างละเอียดและแม่นยำ จากนั้นอ่านซ้ำเพื่อทำความเข้าใจภาพรวม ประเด็นสำคัญ และความหมายที่ซ่อนอยู่ในข้อมูล ต่อมาทำการรหัส (Coding) ระบุคำ วลี หรือประโยคสำคัญและกำหนดรหัสตามวัตถุประสงค์การวิจัย ก่อนจัดหมวดหมู่และสร้างประเด็นหลัก (Categorization and Theming) รวบรวมรหัสที่มีความหมายคล้ายกันเป็นหมวดหมู่หรือประเด็นหลักที่เชื่อมโยงกัน จากนั้นตีความและสังเคราะห์ (Interpretation and Synthesis) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหมวดหมู่และประเด็นหลักเพื่อสร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับประเภทความเสี่ยงและแนวทางการจัดการความเสี่ยงของธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลา สุดท้ายตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Trustworthiness) ด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้า (Data Triangulation) ตามแนวคิดของ Creswell & Baez (2021) ครอบคลุม Method Triangulation Investigator Triangulation และ Data Source Triangulation เพื่อยืนยันความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเชื่อถือได้ของข้อมูล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 13 คน ได้แก่ เจ้าของกิจการ ผู้จัดการ และพนักงาน ซึ่งมีประสบการณ์ทำงานหลากหลายระดับ พบว่าข้อมูลที่ได้สะท้อนประเด็นความเสี่ยงและแนวทางการจัดการความเสี่ยงภายใต้กรอบแนวคิด ESG ได้อย่างชัดเจน สามารถสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาประเภทของความเสี่ยงที่ธุรกิจกาแฟในจังหวัดสงขลาประสบ ภายใต้กรอบแนวคิด ESG จากการศึกษาพบว่า ธุรกิจกาแฟในจังหวัดสงขลาประสบความเสี่ยงที่หลากหลายภายใต้กรอบแนวคิด ESG สามารถสรุปการวิจัยได้ดังนี้

ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental)

ธุรกิจกาแฟในจังหวัดสงขลาส่วนใหญ่เผชิญปัญหาเกี่ยวกับการจัดการของเสีย น้ำเสีย และกลิ่น ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับชุมชนและภาพลักษณ์ของร้าน การจัดการสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมสามารถสร้างความเสี่ยงต่อความยั่งยืนของธุรกิจได้โดยตรง ปัญหาขยะพลาสติกและกากกาแฟยังเป็นประเด็นที่ลูกค้าให้ความสนใจเป็นอย่างมาก ทำให้ผู้ประกอบการต้องหันมาใช้แก้วกระดาษหรือบรรจุภัณฑ์ให้ลูกค้านำแก้วมาเอง รวมถึงมีการแยกกากกาแฟเพื่อแจกให้ชุมชน ทำให้ของเสียถูกนำกลับมาใช้ประโยชน์และสร้างคุณค่าให้กับสังคม ขณะเดียวกัน ความเสี่ยงด้านพลังงานก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญ เนื่องจากค่าไฟฟ้าที่สูงส่งผลกระทบต่อกำไรของร้าน ทำให้ต้องมีมาตรการบริหารจัดการพลังงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุน

โดยสรุป ด้านสิ่งแวดล้อม ธุรกิจกาแฟในจังหวัดสงขลาประสบความเสี่ยงหลักจากการจัดการของเสีย น้ำเสีย และกลิ่น การใช้วัสดุและบรรจุภัณฑ์ที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงต้นทุนพลังงานที่สูง ปัญหาเหล่านี้ส่งผลทั้งต่อภาพลักษณ์ของร้าน ความสัมพันธ์กับชุมชน และความยั่งยืนของธุรกิจ การจัดการความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ธุรกิจจำเป็นต้องให้ความสำคัญ

ด้านสังคม (Social)

ธุรกิจกาแฟต้องเผชิญผลกระทบจากสถานการณ์วิกฤต เช่น การแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งทำให้รายได้ลดลงอย่างมาก พนักงานขาดความมั่นคง และเกิดแรงกดดันต่อความสัมพันธ์กับชุมชน ความเสี่ยงทางสังคมจึงมิได้จำกัดเพียงการบริการลูกค้า แต่ยังรวมถึงการบริหารจัดการแรงงานและการปรับตัวขององค์กรต่อสถานการณ์ภายนอก ปัญหาความพึงพอใจของลูกค้าเป็นอีกหนึ่งความเสี่ยงที่สำคัญ โดยเฉพาะในช่วงที่มีพนักงานใหม่ ทำให้บางครั้งลูกค้านั่งและไม่กลับมา ปัญหานี้ยังเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งภายในองค์กร ซึ่งหากไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสมอาจส่งผลกระทบต่อบรรยากาศการทำงานและความพึงพอใจของลูกค้า การแก้ไขปัญหาอย่างมีระบบ เช่น การจัดประชุมทีมสั้น ๆ ทุกสัปดาห์ เปิดโอกาสให้พนักงานทุกคนเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไข สามารถช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีและส่งผลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของลูกค้า

โดยสรุป ด้านสังคม ธุรกิจกาแฟในจังหวัดสงขลาประสบความเสี่ยงจากปัจจัยภายนอก เช่น สถานการณ์วิกฤต การลดลงของรายได้ ความไม่มั่นคงของแรงงาน รวมถึงความพึงพอใจของลูกค้าและความขัดแย้งภายในองค์กร การจัดการความเสี่ยงทางสังคม

ที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการรักษาความสัมพันธ์กับพนักงาน ลูกค้า และชุมชน ตลอดจนการสร้างความยั่งยืนของธุรกิจ

ด้านธรรมาภิบาล (Governance)

ธุรกิจคาเฟ่เผชิญกับปัญหาการควบคุมต้นทุนและการจัดการวัตถุดิบที่ไม่รัดกุม ส่งผลให้ต้องรับภาระต้นทุนเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในช่วงที่ราคามสดและเมล็ดกาแฟมีความผันผวนสูง การบริหารจัดการต้นทุนที่เหมาะสม เช่น การติดตามสต็อกอย่างเป็นระบบและปรับเมนูให้ยืดหยุ่น จึงเป็นแนวทางสำคัญในการลดความเสี่ยงทางการเงิน ความโปร่งใสในการตัดสินใจถือเป็นอีกหนึ่งความท้าทายที่สำคัญต่อความเชื่อมั่นระหว่างหุ้นส่วนและพนักงาน การปรับปรุงกระบวนการประชุมและการตัดสินใจให้โปร่งใสสามารถช่วยสร้างความเชื่อมั่นและลดความเสี่ยงที่เกิดจากความไม่ชัดเจนในองค์กร นอกจากนี้ ธุรกิจคาเฟ่ยังต้องเผชิญความเสี่ยงเชิงจริยธรรม เช่น พฤติกรรมของลูกค้าที่ขอให้ดำเนินการในทางที่ไม่ถูกต้อง ทำให้การสร้างมาตรฐานด้านจริยธรรมและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อป้องกันความเสี่ยงด้านภาพลักษณ์และรักษาความน่าเชื่อถือของธุรกิจในระยะยาว

โดยสรุป ด้านธรรมาภิบาล ธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลาต้องให้ความสำคัญกับการควบคุมต้นทุน การบริหารจัดการวัตถุดิบอย่างรัดกุม ความโปร่งใสในการตัดสินใจ และการยึดหลักจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ การจัดการความเสี่ยงในมิติเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญต่อความเชื่อมั่นของพนักงาน หุ้นส่วน และลูกค้า รวมถึงสร้างความยั่งยืนและภาพลักษณ์ที่ดีของธุรกิจในระยะยาว

2. นำเสนอแนวทางการจัดการความเสี่ยงของธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลา ภายใต้กรอบแนวคิด ESG จากการศึกษาพบว่า ธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลาได้พัฒนาแนวทางการจัดการความเสี่ยงที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิด ESG เพื่อรองรับความท้าทายและสร้างการดำเนินงานที่ยั่งยืน สามารถสรุปการวิจัยได้ดังนี้

ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental)

ธุรกิจคาเฟ่จำนวนมากได้หันมาใช้วัสดุและบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อลดการพึ่งพาพลาสติกและสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกต่อผู้บริโภค โดยมีมาตรการต่าง ๆ เช่น การใช้แก้วและหลอดที่ย่อยสลายได้ รวมถึงการจัดโปรโมชั่นส่วนลดสำหรับลูกค้าที่นำแก้วมาเอง นอกจากนี้ ยังมีการจัดจุดแยกขยะอย่างชัดเจนและร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นในการนำกากกาแฟไปใช้เป็นปุ๋ยหมักสำหรับชุมชน เพื่อให้ของเสียเกิดประโยชน์สูงสุดและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อสังคมรอบข้าง ขณะเดียวกัน ธุรกิจคาเฟ่ยังให้ความสำคัญกับการจัดการพลังงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุน โดยมีมาตรการหลากหลาย เช่น การติดตั้งระบบพลังงานแสงอาทิตย์ การปรับเวลาการใช้เครื่องใช้ไฟฟ้า และการเลือกใช้

อุปกรณ์ที่ประหยัดพลังงาน รวมถึงนโยบายภายในที่กำหนดให้ปิดไฟและปิดเครื่องปรับอากาศทันทีเมื่อไม่มีลูกค้าในโซนที่นั่ง และวางแผนการขยายระบบโซลาร์เซลล์ในอนาคตเพื่อลดการพึ่งพาไฟฟ้าจากภายนอก

แนวทางเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้การจัดการของเสียและพลังงานมีประสิทธิภาพ แต่ยังส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและเสริมสร้างความยั่งยืนในระยะยาว ทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและการสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกให้กับธุรกิจ

ด้านสังคม (Social)

ธุรกิจคาเฟ่ให้ความสำคัญกับการสร้างแรงจูงใจและการรักษาพนักงานผ่านระบบสวัสดิการที่เหมาะสม การสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตร และมาตรการด้านความปลอดภัยและสุขอนามัย เช่น การให้โบนัสประจำปี การมีประกันสังคม และการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมความร่วมมือและความพึงพอใจของพนักงาน นอกจากนี้ ร้านหลายแห่งยังให้ความสำคัญกับการป้องกันโรคและการดูแลสุขภาพอนามัยอย่างเข้มงวด โดยจัดให้มีหน้ากากอนามัยและเจลแอลกอฮอล์สำหรับพนักงานและลูกค้า โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ซึ่งสะท้อนถึงการจัดการความเสี่ยงที่คำนึงถึงทั้งพนักงานและผู้ใช้บริการ

ในมิติของการมีส่วนร่วมกับชุมชน คาเฟ่จำนวนหนึ่งมีบทบาทเชิงรุกในการสนับสนุนกิจกรรมท้องถิ่นและเลือกใช้วัตถุดิบจากพื้นที่ เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก เช่น การเลือกซื้อเมล็ดกาแฟจากเกษตรกรในพื้นที่และประชาสัมพันธ์ว่าเป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น รวมถึงการร่วมกิจกรรมปลูกต้นไม้และเก็บขยะกับหน่วยงานเทศบาลเพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชน แนวทางเหล่านี้สะท้อนถึงการจัดการความเสี่ยงทางสังคมที่มุ่งเน้นการสร้างควมไว้วางใจและความเชื่อมโยงระหว่างธุรกิจกับชุมชน

ด้านธรรมาภิบาล (Governance)

ธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลามีแนวทางการบริหารจัดการที่เน้นความโปร่งใส การตรวจสอบได้ และการกำกับดูแลอย่างรอบคอบ หลายร้านจัดให้มีการประชุมทบทวนความเสี่ยงอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งจัดทำเอกสารบันทึกและติดตามข้อมูลเพื่อใช้ในการปรับปรุงธุรกิจ โดยเฉพาะเรื่องต้นทุนและความพึงพอใจของลูกค้า รวมถึงการประเมินความเสี่ยงและเก็บข้อมูลย้อนหลังเพื่อให้สามารถติดตามปัญหาเดิมและปรับปรุงการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ร้านค้าหลายแห่งยังยึดหลักจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ เช่น ไม่ใช้วัตถุดิบคุณภาพต่ำเพื่อประหยัดต้นทุน เลือกซัพพลายเออร์ที่มีมาตรฐานการผลิตยั่งยืน และสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่ซื่อสัตย์ โปร่งใส พร้อมระบบตรวจสอบการขายและสต็อกอย่างเป็นระบบ

แนวทางการบริหารจัดการเหล่านี้สะท้อนถึงความพยายามของธุรกิจคาเฟ่ในการลดความเสี่ยงด้านธรรมาภิบาล และสร้างความเชื่อมั่นในระยะยาวทั้งต่อพนักงาน หุ้นส่วน และผู้บริโภค การเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และจริยธรรมในการดำเนินงานจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อความยั่งยืนและภาพลักษณ์ของธุรกิจ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนของการดำเนินธุรกิจขนาดเล็ก โดยเฉพาะธุรกิจคาเฟ่ที่ต้องเผชิญความท้าทาย ซึ่งสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. ประเภทของความเสี่ยงที่ธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลาประสบ ภายใต้กรอบแนวคิด ESG

ผลการวิจัยพบว่า ธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลาประสบความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาการจัดการของเสีย น้ำเสีย กลิ่น และต้นทุนค่าไฟฟ้าที่สูง ความเสี่ยงเหล่านี้สะท้อนว่าธุรกิจแม้จะเป็น SMEs แต่ก็ถูกกดดันจากกระแสความยั่งยืนของสังคมสมัยใหม่ หากจัดการไม่เหมาะสมอาจส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือและความสัมพันธ์กับชุมชน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ Kwak & Cha (2022) ที่พบว่า กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของร้านกาแฟมีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์ของแบรนด์และความตั้งใจลงทุนในแฟรนไชส์ และสอดคล้องกับงานของ Jiang et al. (2023) ที่ชี้ว่า การจัดการพลังงานและทรัพยากรธรรมชาติถือเป็นหัวใจสำคัญของการบูรณาการ ESG รวมทั้งงานของ Han & Ryu (2009) ที่ระบุว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดีช่วยยกระดับความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้าในธุรกิจบริการอาหารและเครื่องดื่ม

ในด้านสังคม ธุรกิจคาเฟ่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์วิกฤต เช่น การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ทำให้รายได้ลดลง ความมั่นคงแรงงานลดลง และเกิดแรงกดดันจากชุมชน ตลอดจนความเสี่ยงด้านความพึงพอใจของลูกค้าและความขัดแย้งภายในองค์กร สิ่งเหล่านี้สะท้อนว่า ธุรกิจคาเฟ่ต้องสร้างทั้งคุณภาพการบริการและความสัมพันธ์เชิงบวกกับพนักงานและลูกค้า ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2021) ที่ย้ำว่า ความเสี่ยงทางสังคมมีผลต่อการดำเนินธุรกิจโดยตรง อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Nguyen & Do (2020) ที่ศึกษา SMEs ในเวียดนามและพบว่าความมั่นคงแรงงานและความพึงพอใจของลูกค้าส่งผลโดยตรงต่อการอยู่รอดของกิจการและ Park & Lee (2021) ที่ชี้ว่า การบริหารแรงงานและวัฒนธรรมองค์กรมีผลสำคัญต่อความยั่งยืนในธุรกิจบริการ

ในด้านธรรมาภิบาล ปัญหาที่พบ เช่น การควบคุมต้นทุนไม่รัดกุม ความโปร่งใสในการตัดสินใจ และประเด็นด้านจริยธรรม หากไม่มีมาตรการที่ชัดเจนอาจบั่นทอนความ

เชื่อมั่นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2566) ที่ระบุว่า SMEs มักเผชิญความเสี่ยงจากการขาดระบบจัดการที่เป็นมาตรฐาน และสอดคล้องกับงานของ Gerged (2021) ที่ศึกษาธุรกิจ SMEs ในตะวันออกกลางและพบว่า การขาดธรรมาภิบาลส่งผลโดยตรงต่อความเสี่ยงด้านการเงิน รวมทั้งงานของ Akomea-Frimpong et al. (2022) ที่ชี้ว่า ธรรมาภิบาลที่ยั่งยืนช่วยเสริมความมั่นคงและความโปร่งใสของธุรกิจขนาดเล็ก

2. แนวทางการจัดการความเสี่ยงของธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลา ภายใต้กรอบแนวคิด ESG

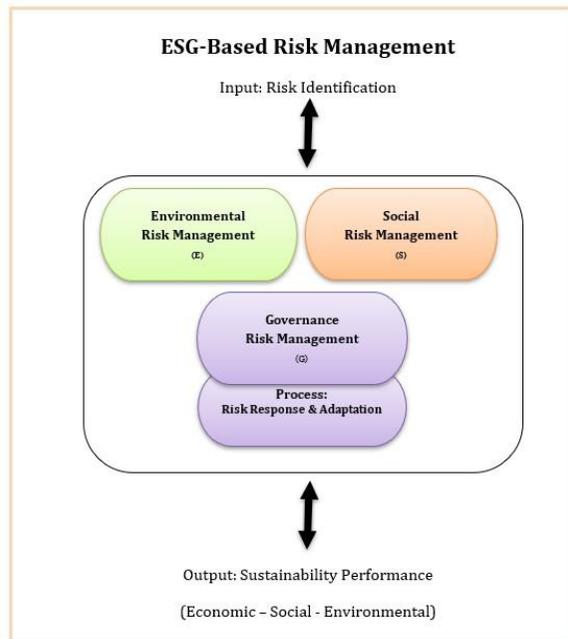
ผลการวิจัยพบว่า ธุรกิจคาเฟ่มีการปรับตัวเชิงรุกเพื่อสร้างความยั่งยืนในทุกมิติ โดยในด้านสิ่งแวดล้อม มีการใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ติดตั้งโซลาร์เซลล์และใช้มาตรการลดพลังงาน แนวทางนี้สอดคล้องกับ Joungtrakul (2020) ที่เสนอว่า ธุรกิจขนาดเล็กสามารถลดต้นทุนและเสริมภาพลักษณ์ด้วยมาตรการสีเขียว อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Ko & Jeon (2024) ที่พบว่า มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้บรรจุภัณฑ์ย่อยสลายได้ ส่งผลเชิงบวกต่อความจงรักภักดีของลูกค้าในร้านกาแฟ และงานของ Istighfarani (2025) ที่ชี้ว่าความรู้และทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อมของผู้ประกอบการร้านกาแฟมีผลโดยตรงต่อพฤติกรรมเชิงสิ่งแวดล้อมในการดำเนินธุรกิจ

ด้านสังคม ธุรกิจคาเฟ่เน้นสร้างแรงจูงใจให้พนักงาน จัดสวัสดิการที่เหมาะสม รักษาสุขอนามัย และมีส่วนร่วมกับชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สนับสนุนกิจกรรมท้องถิ่น และเลือกใช้วัตถุดิบในพื้นที่ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ Sutthinarakorn (2019) ที่กล่าวว่า การสร้างบรรยากาศการทำงานเชิงบวกและการมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยเพิ่มความยั่งยืนขององค์กร อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Kim & Park (2020) ที่ศึกษา SMEs ในเกาหลีและพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยสร้างความไว้วางใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และงานของ Jones et al. (2019) ที่ยืนยันว่า การลงทุนในทุนมนุษย์และความสัมพันธ์กับชุมชนมีผลเชิงบวกต่อการอยู่รอดของธุรกิจบริการ

ด้านธรรมาภิบาล ธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลาให้ความสำคัญกับการประชุม ทบทวนความเสี่ยง การบันทึกข้อมูลการประเมิน และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใส และยึดหลักจริยธรรม ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ Creswell & Baez (2021) ที่ชี้ว่าธรรมาภิบาลที่ดีช่วยลดความเสี่ยงขององค์กร อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Mthiyane et al. (2022) ที่เสนอกรอบการบริหารความเสี่ยงใน SMEs โดยเน้น Governance เป็นหัวใจสำคัญและงานของ Momtaz (2024) ที่พบว่า การเปิดเผยข้อมูล ESG และการดำเนินงานโปร่งใสของ SMEs ส่งผลบวกต่อผลประโยชน์ในระยะยาว

องค์ความรู้จากการวิจัย

ESG-Based Risk Management Model for Café Business ดังภาพที่ 1 เป็นกรอบแนวคิดที่เกิดจากการสังเคราะห์องค์ความรู้เชิงวิจัย โดยชี้ให้เห็นว่าธุรกิจคาเฟ่เผชิญกับความเสี่ยงในสามมิติหลัก ได้แก่ สิ่งแวดล้อม (Environmental) เช่น การจัดการของเสีย การใช้พลังงาน และบรรจุภัณฑ์ สังคม (Social) เช่น ความพึงพอใจของลูกค้า ความสัมพันธ์กับแรงงาน และการยอมรับจากชุมชน และธรรมาภิบาล (Governance) เช่น ความโปร่งใส การกำกับดูแล และการปฏิบัติตามกฎหมาย โดยในแต่ละมิติสะท้อนปัจจัยเสี่ยงเฉพาะที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงาน แต่ทั้งหมดล้วนมีเป้าหมายร่วมกันคือการเสริมสร้างความยั่งยืนให้กับธุรกิจในระยะยาว

ภาพที่ 1 ESG-Based Risk Management Model for Café Business

โครงสร้างของการทำงานอธิบายผ่านวงจรการจัดการความเสี่ยง (Risk Management Cycle) ประกอบด้วยสามขั้นตอนที่เชื่อมโยงกัน เริ่มจากการระบุความเสี่ยง (Input: Risk Identification) เพื่อค้นหาปัจจัยเสี่ยงในมิติ ESG ที่อาจส่งผลกระทบต่อธุรกิจ ต่อด้วยการตอบสนองและปรับตัวต่อความเสี่ยง (Process: Risk Response & Adaptation) โดยกำหนดแนวทางจัดการและปรับกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เพื่อบรรเทาผลกระทบหรือเปลี่ยนความเสี่ยงเป็นโอกาส สุดท้าย คือ ผลลัพธ์ด้านความยั่งยืน (Output:

Sustainability Performance) ครอบคลุมมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนกลับเป็น Feedback เพื่อนำไปปรับปรุงการระบุและจัดการความเสี่ยงในรอบถัดไป ทำให้เกิดการพัฒนาย่างต่อเนื่องและสร้างความมั่นคงให้ธุรกิจกาแฟในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับธุรกิจ SMEs เช่น การให้เงินสนับสนุนหรือเครดิตภาษีสำหรับการใช้บรรจุภัณฑ์ย่อยสลายได้และระบบประหยัดพลังงาน
2. ควรจัดทำมาตรฐานแนวทางการจัดการของเสียและพลังงานในร้านอาหารและกาแฟ ให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถปฏิบัติตามได้อย่างง่ายและสอดคล้องกับกฎหมายสิ่งแวดล้อม
3. สนับสนุนโครงการฝึกอบรมด้าน ESG และธรรมาภิบาลสำหรับผู้ประกอบการ SMEs เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักด้านความยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ธุรกิจกาแฟควรพัฒนาระบบจัดการของเสียและน้ำเสียอย่างเป็นระบบ เช่น การแยกขยะ กากกาแฟ และใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
2. การจัดการพลังงานและต้นทุน เช่น การติดตั้งโซลาร์เซลล์ ใช้อุปกรณ์ประหยัดพลังงาน และวางแผนเวลาใช้ไฟฟ้าให้เหมาะสม
3. การบริหารจัดการแรงงานและลูกค้า โดยสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตร มีสวัสดิการพนักงาน และปรับปรุงคุณภาพการบริการเพื่อเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้า

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังธุรกิจบริการอื่น ๆ ในภาคใต้ เพื่อเปรียบเทียบความเสี่ยงและแนวทางการจัดการภายใต้กรอบ ESG
2. ศึกษาผลกระทบของมาตรการ ESG ต่อผลประกอบการและความยั่งยืนของธุรกิจ ในระยะยาว
3. ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานเชิงคุณภาพและปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและสถิติที่สามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบายได้

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2566). *รายงานประจำปี 2566 : การส่งเสริม SME อย่างยั่งยืน*. สืบค้น 3 ตุลาคม 2568, จาก <https://www.sme.go.th>
- Akomea-Frimpong, I. et al. (2022). Corporate Governance and Sustainability Practices of SMEs: Evidence from Emerging Markets. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 29(3), 450-470.
- Ceballos-Lascuráin, H. (1996). *Tourism, Ecotourism and Protected Areas: The State of Nature-Based Tourism Around the World*. Switzerland: IUCN.
- Creswell, J. W. & Baez, B. (2021). Organizational Governance and Risk Mitigation in Small Enterprises. *Governance Studies Quarterly*, 17(2), 101-120.
- Gerged, A. M. (2021). Corporate Governance Mechanisms and Corporate Sustainability Performance in SMEs: Evidence from MENA Region. *Sustainable Development*, 29(6), 1080-1094.
- Han, H. & Ryu, K. (2009). The Roles of the Physical Environment, Price Perception, and Customer Satisfaction in Determining Customer Loyalty in the Restaurant Industry. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 33, 487-510.
- Istighfarani, R. (2025). Environmental Knowledge and Sustainable Behavior Among Coffee Shop Entrepreneurs. *Journal of Sustainable Business Practices*, 11(1), 33-45.
- Jiang, Y. et al. (2023). Integrating ESG Practices and Natural Resources Management for Sustainable Economic Development in SMEs Under the Double-Carbon Target of China. *Resources Policy*, 87, 104348.
- Jones, P. et al. (2019). Sustainability in The Hospitality Industry: Stakeholder Engagement and Community Participation. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 31(4), 1836-1853.
- Joungtrakul, S. (2020). Green Strategies for Small Enterprises in Thailand: A Case Study of Eco-Friendly Cafes. *Thai Journal of Business Administration*, 13(1), 75-90.

- Kaewjomnong, A. (2022). Measurement Concept, Measurement Error and Quality Inspection of Research Instruments for Conducting Quantitative Research in Economics and Business Administration. *Economics and Business Administration Journal Thaksin University*, 14(4), 203-226.
- Kim, S. & Park, M. (2020). Community Engagement and Corporate Social Responsibility in Korean SMEs. *Asian Journal of Business Ethics*, 9(2), 201-218.
- Ko, J.-H. & Jeon, H.-M. (2024). The Impact of Eco-Friendly Practices on Generation Z's Green Image, Brand Attachment, Brand Advocacy, and Brand Loyalty in Coffee Shop. *Sustainability*, 16(8), 1-15.
- Kwak, D. H. & Cha, M. S. (2022). The effect of ESG Activities of Coffee Shops on Brand Image and Franchise Investment Intention. *Journal of Foodservice Management Society of Korea*, 25(2), 103-118.
- Momtaz, P. (2024). ESG Disclosure and Long-Term Performance of Small and Medium-Sized Enterprises (SMEs). *Small Business Economics*, 62(2), 189-205.
- Mthiyane, K. et al. (2022). Risk Governance Framework for Small Businesses in Africa. *African Journal of Business and Economic Research*, 17(1), 93-112.
- Nguyen, T. H. & Do, H. Q. (2020). Labor Stability and Customer Satisfaction: Survival Strategies for Vietnamese SMEs. *Journal of Small Business Management*, 58(4), 730-748.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2021). *ESG and Business Sustainability: Global Trends and Policy Directions*. Retrieved October 3, 2025, from <https://www.oecd.org>
- Park, J. & Lee, H. (2021). Organizational Culture and Employee Management in The Service Industry: Keys to Sustainable Business. *Service Business Review*, 15(2), 112-128.
- Sutthinarakorn, W. (2019). *Qualitative Research: Research of Alternative Paradigm* (4th ed.). Bangkok: Siam Printing.
- Tosun, C. (2000). Limits to Community Participation in The Tourism Development Process. *Tourism Management*, 21(6), 613-633.

พฤติกรรม การซื้อและความพึงพอใจของผู้บริโภคในการเลือกซื้อน้ำอัดลม
จากห้างค้าปลีกท้องถิ่น : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาและนครศรีธรรมราช*
CONSUMER BUYING BEHAVIOR AND SATISFACTION IN PURCHASING
CARBONATED BEVERAGES FROM LOCAL RETAIL STORES: A CASE STUDY
OF SONGKHLA AND NAKHON SI THAMMARAT PROVINCES

ฐิติกร ฐิตوپระการ, พิมพัลลัญช์ จันทองศรี, เจษฎา นกน้อย

Thitikorn Thitoprakarn, Pimwalun Jantongsri, Chetsada Noknoi

มหาวิทยาลัยทักษิณ

Thaksin University

Corresponding Author E-mail: chetsada@tsu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค 2. วิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้บริโภค และ 3. เสนอแนะสำหรับห้างค้าปลีกท้องถิ่นในการปรับกลยุทธ์ทางการตลาด เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้บริโภคน้ำอัดลมในจังหวัดสงขลาและนครศรีธรรมราช จำนวน 20 คน ด้วยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ส่วนใหญ่ผู้บริโภคมักมีพฤติกรรมการเลือกซื้อน้ำอัดลมจากห้างค้าปลีกท้องถิ่นในจังหวัดสงขลาและจังหวัดนครศรีธรรมราช มีการเลือกซื้อเพราะรสชาติและความคุ้นเคย ซึ่งนิยมเลือกซื้อยี่ห้อโค้กและเป๊ปซี่ในรสชาติออริจินัลและสูตรไม่มีน้ำตาล ส่วนความพึงพอใจของผู้บริโภคในการเลือกซื้อน้ำอัดลมจากห้างค้าปลีกท้องถิ่น 2. ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด และ 3. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยห้างค้าปลีกท้องถิ่นควรเพิ่มความหลากหลายของสินค้า โดยเฉพาะน้ำอัดลมสูตรไม่มีน้ำตาล และจัดโปรโมชั่นที่ต่อเนื่อง รวมถึงใช้ช่องทางออนไลน์ในการสื่อสารการตลาดเพื่อเข้าถึงลูกค้าได้มากขึ้น

คำสำคัญ: พฤติกรรมการซื้อน้ำอัดลม; ความพึงพอใจของผู้บริโภค; ห้างค้าปลีกท้องถิ่น

Abstract

Objectives of this research article were to: 1. study consumer purchasing behavior, 2. analyze consumer satisfaction, and 3. propose recommendations local retail stores regarding the adjustment of their marketing strategies. This is a qualitative research study. The sample group consisted of 20 carbonated soft drink among consumers from Songkhla and Nakhon Si Thammarat Provinces, selected through purposive sampling. The research instrument used was and interview guide. Data were analyzed using content analysis.

Findings were as follows: 1. The most consumers tended to choose soft drinks from local retail stores in Songkhla and Nakhon Si Thammarat due to taste and familiarity, often selecting Coca-Cola and Pepsi in original and sugar-free formulas. 2. Regarding consumer satisfaction with purchasing soft drinks from local retailers it was revealed that consumers were satisfied with the products, prices, distribution channels, and sales promotions. 3. The research suggests that local retailers should increase product variety, particularly sugar-free soft drinks, and organize ongoing promotions, including using online channels for marketing communications to reach more customers.

Keywords: Carbonated Beverages Purchasing Behavior; Consumer Satisfaction; Local Retail Stores

บทนำ

ปัจจุบันตลาดเครื่องดื่มน้ำอัดลมกลับมาโตสูงสุดในรอบหลายปี โดยในปี 2566 มูลค่าตลาดรวมอยู่ที่ 62,000 ล้านบาท เติบโต 16% จากปี 2565 ที่เติบโตเพียง 1.8% (Nuttachit, 2019) ซึ่งอธิบายได้ว่า จำนวนผู้บริโภคมากมายที่มีพฤติกรรมดื่มน้ำอัดลมเพิ่มขึ้นเช่นกัน สอดคล้องกับหลายการศึกษาที่พบว่า พฤติกรรมผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อนมากขึ้น ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับเครื่องดื่มที่ให้ความสดชื่นต่อร่างกาย แต่ส่วนใหญ่จะพิจารณาการเข้าถึงการเลือกซื้อด้วยช่องทางของความสะดวก รวดเร็ว และความคุ้มค่าในการจับจ่ายใช้สอย (พัสกร เจียจำรูญ และธนภุต สังข์เฉย, 2567)

กลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องต้มน้ำอัตโนมัติที่ฉายภาพพฤติกรรมผู้บริโภคที่นิยมเลือกซื้อคือ กลุ่มเครื่องต้มโดยเฉพาะน้ำอัตโนมัติซึ่งปัจจุบันมีการเติบโตระหว่างปี 2565-2567 ที่ 11.6% และปี 2567-2572 ที่ 8.0% (Nuttachit, 2019) ทั้งนี้เครื่องต้มน้ำอัตโนมัติยังเป็นผลิตภัณฑ์ ที่ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องมาจนทุกวันนี้ (ธนพร สุขทรัพย์ และคณะ, 2565) เนื่องจาก มีรสชาติที่หลากหลาย กลิ่นหอมเฉพาะตัว สีสันสดใส ตลอดจนมีขนาดและราคาที่เหมาะสม ใ้ได้ง่ายอย่างไรก็ตาม (สนทรี ฤทธิโยธิน, 2566)

แม้ว่า เครื่องต้มเหล่านี้จะเป็นสินค้าที่มีความต้องการสูงก็ตามหากการเข้าถึง ของผู้บริโภคมีน้อยประสิทธิภาพของการจำหน่ายก็จะเป็นไปตามเป้าหมาย ช่องทางการ จัดจำหน่ายที่แตกต่างกันก็เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ร้านค้าปลีกท้องถิ่น (Retail Stores) ควรคำนึงถึง สายฝน แซงู และเดชา โลจนสิริศิลป์ (2568) เมื่อพิจารณาจากร้านค้าที่มี รูปแบบซูเปอร์สโตร์หรือร้านค้าปลีกท้องถิ่นกับห้างค้าปลีกสมัยใหม่ (Modern Trade) เช่น โลตัสและบิ๊กซี ทำให้เห็นความแตกต่างกันของกลยุทธ์ในการวางแผนการจัดจำหน่าย ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค และเป็นความท้าทายที่ธุรกิจค้าปลีกท้องถิ่นกำลัง เผชิญอยู่ในปัจจุบัน (ธนพร สุขทรัพย์ และคณะ, 2565)

ธุรกิจค้าปลีกระดับท้องถิ่นที่จัดจำหน่ายเครื่องต้มที่กล่าวมาข้างต้น จะต้องพัฒนา ตัวเองให้ทันกับการแข่งขันของคู่แข่งที่มีนวัตกรรมการขายที่ดีกว่า เช่นพัฒนาช่องทางการ จัดจำหน่ายให้ผู้บริโภคเลือกที่จะซื้อผลิตภัณฑ์หาซื้อได้ง่าย สะดวกและมีจำหน่าย ตลอดเวลา ตลอดจนมีโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอและมีโฆษณา ที่น่าสนใจ (ชนาธิป แสงวิเศษ, 2565) ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวจะเป็นตัวกระตุ้นการบริโภค ในตลาดเป็นอย่างดี เนื่องจากก่อให้เกิดการรับรู้ถึงกระแสใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในตลาด การจัดทำโปรโมชั่นต่าง ๆ เช่นกัน (ไพลิน เสียงสนั่น, 2562)

จังหวัดสงขลาและนครศรีธรรมราช เป็นจังหวัดที่มีความหนาแน่นของประชากร และยังเป็นศูนย์กลางการค้าตลอดทั้งการกระจายสินค้าในภาคใต้ตอนล่าง เป็นแหล่งรวม ธุรกิจค้าปลีกท้องถิ่นที่มีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องต้มน้ำอัตโนมัติ ซึ่งร้านค้าเหล่านี้กำลัง เผชิญกับภาวะการแข่งขันที่รุนแรงจากร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ที่มีจุดแข็งทั้งด้านความ สะดวกสบาย รูปแบบร้านค้าที่ทันสมัย และกลยุทธ์การส่งเสริมการขายที่ดึงดูดใจผู้บริโภค ทำให้การเข้าถึงร้านค้าปลีกท้องถิ่นของผู้บริโภคลดลงไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการพัฒนา กลยุทธ์และแนวทางการขายของร้านค้าปลีกท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรม การซื้อและความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อน้ำอัตโนมัติในห้างค้าปลีกท้องถิ่นในจังหวัด สงขลาและนครศรีธรรมราชที่จะนำไปสู่ศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจน้ำอัตโนมัติของ ร้านค้าปลีกท้องถิ่นในพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคในการเลือกซื้อน้ำอัดลมจากห้างค้าปลีกท้องถิ่นในจังหวัดสงขลาและจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้บริโภคในการเลือกซื้อน้ำอัดลมจากห้างค้าปลีกท้องถิ่นในจังหวัดสงขลาและนครศรีธรรมราช
3. เพื่อเสนอข้อเสนอแนะสำหรับห้างค้าปลีกท้องถิ่นในการปรับกลยุทธ์ทางการตลาดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในจังหวัดสงขลาและนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อและความพึงพอใจของผู้บริโภคในการเลือกซื้อน้ำอัดลมจากห้างค้าปลีกท้องถิ่นในจังหวัดสงขลาและจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพดังต่อไปนี้

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อเจาะลึกถึงมุมมองส่วนบุคคล ความรู้สึก แรงจูงใจ และปัจจัยเชิงบริบทที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อและความพึงพอใจของผู้บริโภคได้อย่างละเอียด

2. ประชากร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการเลือกตัวอย่าง

2.1 ประชากร คือ ผู้บริโภคที่เคยซื้อน้ำอัดลมจากห้างค้าปลีกท้องถิ่นในจังหวัดสงขลาและจังหวัดนครศรีธรรมราช

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ ผู้บริโภคที่มาใช้บริการห้างค้าปลีกท้องถิ่นที่อยู่ในจังหวัดสงขลาและจังหวัดนครศรีธรรมราช และมีประสบการณ์ในการซื้อน้ำอัดลมจากห้างค้าปลีกท้องถิ่นอย่างน้อย 1 ครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายจากประสบการณ์จริงของลูกค้าโดยตรง ผู้วิจัยจึงเลือกผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนี้ จังหวัดละ 10 คน รวมทั้งหมด 20 คนหรือจนกว่าจะอิ่มตัว

2.3 การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Sampling) ผู้วิจัยจะใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลที่ต้องการอย่างชัดเจน เพื่อเลือกบุคคลที่เชื่อว่ามีข้อมูลที่เกี่ยวข้องและมีความเข้าใจในประเด็นที่ศึกษาเป็นอย่างดี การเก็บข้อมูลจะดำเนินไปจนกว่าจะถึงจุดอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) คือ เมื่อการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมแล้วไม่นำไปสู่ข้อมูลหรือประเด็นใหม่ ๆ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่

3.1 สร้างแนวคำถามที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก แบบสัมภาษณ์พฤติกรรม การซื้อน้ำอวดลมและความพึงพอใจผู้บริโภคน้ำอวดลม และข้อเสนอแนะสำหรับห้างค้าปลีก ท้องถิ่น ไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อให้มั่นใจในคุณภาพของข้อมูลและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.2 แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Guide) เพื่อกระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็น ประสบการณ์ และมุมมองได้อย่างอิสระและลึกซึ้ง คำถามจะครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับพฤติกรรม การซื้อ ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกซื้อ ความคาดหวัง และความพึงพอใจต่อสินค้าและบริการในห้างค้าปลีกท้องถิ่น รวมถึง ปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ผู้วิจัยจะเตรียมคำถามหลักและคำถามย่อย แต่ก็พร้อมที่จะปรับเปลี่ยนหรือถามคำถามเพิ่มเติมตามบริบทของการสนทนา

3.3 เครื่องบันทึกเสียง ใช้สำหรับบันทึกการสนทนาระหว่างการสัมภาษณ์ เพื่อให้สามารถถอดเทปข้อมูลได้อย่างแม่นยำและครบถ้วน ผู้วิจัยจะขออนุญาตผู้ให้ข้อมูล ก่อนการบันทึกเสียงเสมอ

3.4 สมุดบันทึกภาคสนาม (Field Notes) ใช้สำหรับจดบันทึกประเด็นสำคัญ ข้อสังเกต ปฏิกริยาของผู้ให้ข้อมูล และข้อคิดที่เกิดขึ้นระหว่างการสัมภาษณ์หรือการลงพื้นที่ ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีค่าในการวิเคราะห์และตีความเชิงลึก

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจะดำเนินการอย่างเป็นระบบและคำนึงถึงบริบทตามธรรมชาติของผู้ให้ข้อมูล กล่าวคือ

4.1 การสร้างความสัมพันธ์: ก่อนเริ่มการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะใช้เวลาสร้างความคุ้นเคยและความไว้วางใจกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกสบายใจที่จะแบ่งปันข้อมูลและประสบการณ์อย่างเปิดเผย

4.2 การอธิบายวัตถุประสงค์และขอความยินยอม: ผู้วิจัยจะชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย กระบวนการเก็บข้อมูล การรักษาความเป็นส่วนตัวของข้อมูล และการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์อย่างชัดเจน รวมถึงขอความยินยอมในการบันทึกเสียงการสัมภาษณ์

4.3 การสัมภาษณ์เชิงลึก: ผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์ทีละคน โดยใช้แนวคำถามที่เตรียมไว้ และมีความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มคำถามให้เหมาะสมกับบริบทการสนทนาแต่ละครั้ง นักวิจัยจะเน้นการฟังอย่างตั้งใจและกระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูลเล่าเรื่องราวอย่างละเอียดโดยใช้เวลาสัมภาษณ์คนละ 30 นาที – 1 ชั่วโมง

4.4 การบันทึกข้อมูล: ผู้วิจัยจะบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ควบคู่ไปกับการจดบันทึกภาคสนาม เพื่อเก็บรายละเอียดทั้งข้อมูลที่เป็นคำพูดและข้อมูลที่ไม่ใช่คำพูด เช่น ท่าทาง หรืออารมณ์

4.5 การดำเนินการสัมภาษณ์จนถึงจุดอิ่มตัวของข้อมูล: ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละจังหวัดอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะไม่มีข้อมูลหรือประเด็นใหม่ ๆ เกิดขึ้น ซึ่งบ่งชี้ว่าได้ข้อมูลที่เพียงพอสำหรับการวิเคราะห์แล้ว

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความและจัดระเบียบข้อมูลดิบให้เป็นข้อค้นพบที่มีความหมายและเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์การวิจัยตามแนวทางของรัตนะ บัวสนธ์ (2551) โดยผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

5.1 ถอดเทป (Transcription) จากการสัมภาษณ์ และแปลงไฟล์เสียงที่บันทึกไว้จากการสัมภาษณ์ให้เป็นข้อความทั้งหมดอย่างละเอียดและแม่นยำ

5.2 หลังจากถอดเทปอ่านข้อความซ้ำและทำความเข้าใจในรายละเอียดของข้อมูลเพื่อทำความเข้าใจภาพรวม และจัดกลุ่มประเด็นสำคัญ ตลอดทั้งความหมายที่ซ่อนอยู่ในข้อมูล

5.3 จัดหมวดหมู่และสร้างประเด็นหลัก (Categorization and Theming) โดยการจัดกลุ่มรหัสที่มีความหมายคล้ายกันเข้าไว้ด้วยกันเป็นหมวดหมู่ (Categories) หรือประเด็นหลัก (Themes)

5.4 ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Trustworthiness) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยโดยผู้วิจัยใช้เทคนิคการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) โดยการนัดกลุ่มตัวอย่างมาคืนข้อมูลเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องข้อมูลและความตรงกันด้วยการให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบ (Member Checking) อ่านเพื่อยืนยันว่าข้อมูลที่สรุปนั้นถูกต้องและตรงกับสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลสื่อสาร

ผลการวิจัย

1. พฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคในการเลือกซื้อน้ำอ้อยดลมาจากห้างค้าปลีกท้องถิ่น ในจังหวัดสงขลาและจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ในทั้งสองจังหวัด มีพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อน้ำอ้อยดลเนื่องจากรสชาติอร่อย 17 คน คำนึงเคยกับรสชาติเดิม 17 คน ร้านค้าใกล้บ้านการเดินทางสะดวก 15 คน ซื้อเพราะมีโปรโมชั่น 13 คน และขนาดบรรจุภัณฑ์กะทัดรัด 13 คน มีความเหมาะสม มีทั้งขวดเล็กขวดใหญ่และแบบกระป๋อง ดังคำกล่าวของผู้บริโภค A1 ที่กล่าวว่า “ผมชอบซื้อเพราะร้านอยู่ใกล้บ้าน...นี่ก็อยากดื่มเมื่อไรหาซื้อได้ทันที...มันสะดวกมากรู้ไหม” ผู้บริโภค A7 ที่กล่าวว่า “หนูชอบซื้อน้ำอ้อยดล

ขวดเล็ก โดยเฉพาะแบบกระป๋องสีสวยขนาดเหมาะมือเปิดดื่มได้ง่าย...เมื่อหมดแล้วเก็บกระป๋องขายได้” และผู้บริโภค A10 ที่กล่าวว่า “น้องชอบมากเลยเวลาร้านค้าเขาจัดโปรโมชั่น ลดราคา น้องจะซื้อคืนไว้ทีละมาก ๆ โดยเฉพาะน้ำอัดลมที่ไม่มีน้ำตาล”

2. ความพึงพอใจของผู้บริโภคในการซื้อน้ำอัดลมจากห้างค้าปลีกท้องถิ่นในจังหวัดสงขลาและนครศรีธรรมราช พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อการซื้อเนื่องจากผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายด้วยรสชาติ 17 คน ราคาเข้าถึงได้ 14 คน ง่ายต่อการเลือกซื้อ 14 คน โปรโมชั่นเข้าใจ ดังคำกล่าวของผู้บริโภค A11 ที่กล่าวว่า “พี่ซื้อน้ำอัดลมบ่อยเพราะชอบรสชาติกินแล้วชุ่มซ่าสดชื่นมาก” ผู้บริโภค A14 ที่กล่าวว่า “พี่มาซื้อร้านนี้ประจำน้องเพราะอยู่แคบ้าน...ร้านจัดเป็นระเบียบเรียบร้อยหยิบง่าย” และผู้บริโภค A18 ที่กล่าวว่า “ผมชอบกินแบบกระป๋องมาก ถือสะดวก ยกชดก็ง่าย ที่สำคัญเวลามีโปรโมชั่นมันถูกมาก”

3. ข้อเสนอแนะสำหรับห้างค้าปลีกท้องถิ่นในการปรับกลยุทธ์ทางการตลาดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในจังหวัดสงขลาและนครศรีธรรมราช ห้างค้าปลีกท้องถิ่น พบว่า ควรปรับกลยุทธ์ทางการตลาดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในจังหวัดสงขลาและนครศรีธรรมราช จากการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคมีข้อเสนอแนะประเด็นดังต่อไปนี้ 1. ร้านค้าปลีกท้องถิ่นควรเพิ่มผลิตภัณฑ์สูตรไม่มีน้ำตาลให้มีความหลากหลายของสินค้า เช่น แพนด้าน้ำตาลสูตรไม่มีน้ำตาล 2. ร้านค้าปลีกท้องถิ่นควรส่งเสริมการตลาดด้วยป้ายโฆษณาในชุมชนให้ทั่วถึง หรือเพิ่มช่องทางสื่อออนไลน์โปรโมชั่นสินค้าใหม่ๆ เพื่อให้ผู้บริโภคเข้าถึงได้มากขึ้น ดังคำกล่าวผู้บริโภค A2 ที่กล่าวว่า “พี่อยากให้ร้านนี้เพิ่มน้ำอัดลมที่ไม่มีน้ำตาลให้มากกว่านี้” ผู้บริโภค A13 ที่กล่าวว่า “พี่อยากเห็นสื่อโฆษณาในเฟสบุ๊คให้มากขึ้นเพราะพี่เล่นเฟสบุ๊ค ประจำ” และผู้บริโภค A18 ที่กล่าวว่า “ผมอยากให้มีการแจ้งเตือนโปรโมชั่นทางไลน์หรือเฟสบุ๊คให้มากกว่านี้นะครับ”

อภิปรายผลการวิจัย

1. พฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคในการเลือกซื้อน้ำอัดลมจากห้างค้าปลีกท้องถิ่นในจังหวัดสงขลาและจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ทั้งสองจังหวัดมีพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อน้ำอัดลมจากร้านค้าปลีกท้องถิ่น เนื่องจากมีความคุ้นเคยกับรสชาติที่อร่อยเมื่อผู้บริโภคได้ดื่มแล้วทำให้รู้สึกสดชื่น ร้านค้าใกล้บ้านการเดินทางสะดวก ทั้งยังมีโปรโมชั่นที่น่าสนใจ ประกอบกับบรรจุภัณฑ์มีขนาดกะทัดรัด สะดวกต่อการพกพา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสนธิ ฤทธิโยธิน (2566) อธิบายว่า ผู้บริโภคน้ำอัดลมส่วนใหญ่จะคำนึงถึงรสชาติที่อร่อยถูกใจมากที่สุด และหากสามารถเลือกซื้อผลิตภัณฑ์จากร้านค้าปลีกท้องถิ่นใกล้บ้านก็จะเป็นลูกค้าประจำเลยและยังสอดคล้องกับการศึกษาของสุขสันต์ กมลานนท์ และอนุชิต กุลวานิช (2567) ส่วนแนวคิดส่วนประสมทางการตลาด

(4Ps) ของ Kotler & Levy (1973) อธิบายว่า ผู้บริโภคนิยมเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ก็ต่อเมื่อผลิตภัณฑ์นั้นกระตุ้นความต้องการภายนอกและภายในของผู้บริโภคได้ ซึ่งผู้บริโภคเลือกซื้อผลิตภัณฑ์จะคำนึงถึงผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการตลาดที่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคเช่นกัน เมื่อผู้วิจัยพิจารณาเหตุการณ์การมีพฤติกรรมเลือกซื้อของผู้บริโภคที่กล่าวมาข้างต้น

2. ความพึงพอใจของผู้บริโภคในการซื้อน้ำอัดลมจากห้างค้าปลีกท้องถิ่นในจังหวัดสงขลาและนครศรีธรรมราช พบว่าผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อการซื้อน้ำอัดลมจากร้านค้าปลีกท้องถิ่นเนื่องจากผลิตภัณฑ์มีรสชาติที่หลากหลายสามารถเลือกซื้อได้หลายประเภท ราคาไม่แพงเหมาะสมกับเศรษฐกิจปัจจุบันที่ผู้บริโภคเข้าถึงได้ ผลิตภัณฑ์หาซื้อได้ง่าย มีจำหน่ายในร้านค้าใกล้บ้าน และยังมีการจัดวางผลิตภัณฑ์จำแนกประเภทรสชาติ แปรนด์เห็นชัดเจนผู้บริโภคสามารถหยิบสินค้าได้สะดวก ประกอบกับสินค้ามีบรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัยง่ายต่อการจัดเก็บและพกพา อีกทั้งมีโฆษณาโปรโมชันที่น่าสนใจทำให้ผู้บริโภคได้รับรู้กระแสใหม่ ๆ ของผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับการศึกษาของภัทรกันย์ เมธนาวิน และชลลดา สัจจานิตย์ (2023) อธิบายว่า ความภักดีในตราสินค้าคือการทำที่ผู้บริโภคมีการซื้อซ้ำในตราสินค้าเดิม และบ่อยครั้งจนเกิดเป็นความภักดีในตราสินค้าเมื่อผู้บริโภคพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ ตลอดทั้งราคาและการส่งเสริมการขายที่ทันต่อยุคสมัย ทำให้ผู้บริโภคมีแรงจูงใจในการที่จะเลือกซื้อผลิตภัณฑ์น้ำอัดลมซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Herzberg & Hamlin (1961) ที่กล่าวว่า ผู้บริโภคหรือบุคคลใดจะเกิดกระบวนการตัดสินใจในการกระทำใด ๆ ก็ตาม บุคคลเหล่านั้นจะต้องมีความพึงพอใจต่อสิ่งนั้น ๆ ในระดับสูงสุด เช่น ในการเลือกซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ใด ๆ บุคคลจะต้องพึงพอใจต่อคุณภาพ ราคา ความคุ้มค่า ความสะดวกในการเข้าถึงหรือรับรู้คุณประโยชน์ของผลิตภัณฑ์เหล่านั้น สอดคล้องกับการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ผู้บริโภคพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์น้ำอัดลม เนื่องจากเป็นแบรนด์ที่มีรสชาติที่อร่อย คุ้มค่าต่อการใช้จ่าย จึงตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับผลการศึกษาของพัชรชานนท์ อธิก้องเกียรติ และสวรส ศรีสุตโต (2562)

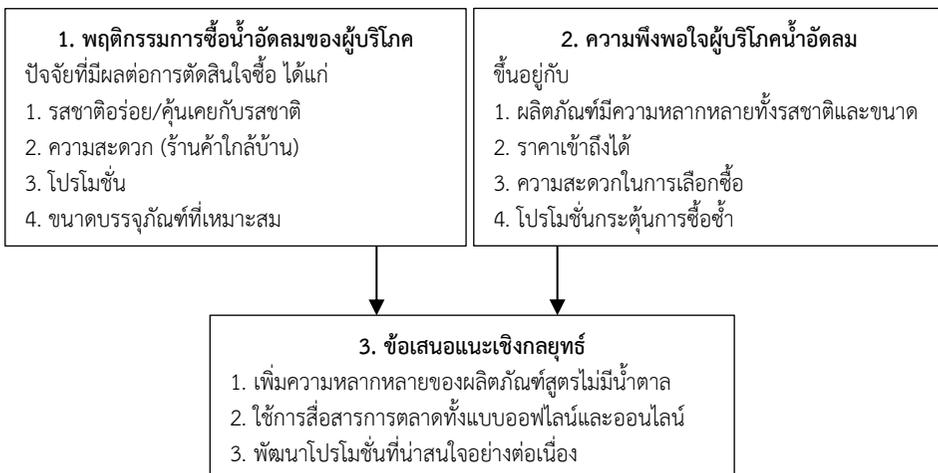
3. ข้อเสนอแนะสำหรับห้างค้าปลีกท้องถิ่นในการปรับกลยุทธ์ทางการตลาดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในจังหวัดสงขลาและนครศรีธรรมราชห้างค้าปลีกท้องถิ่น พบว่า ห้างค้าปลีกท้องถิ่นควรปรับกลยุทธ์ทางการตลาดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค ดังที่ วิเชียร วิทย์อุดม (2556) กล่าวว่า การพัฒนาส่วนประสมทางการตลาดเพื่อตอบสนองความพอใจตามความต้องการของตลาดเป้าหมายเป็นสิ่งสำคัญ สอดคล้องกับการศึกษาของนิคม ชุมเมือง และทวิช บุญธิรัมย์ (2563) ที่ระบุว่า ร้านค้าปลีกต้องมีการพัฒนาร้านค้าอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับยุคของธุรกิจสมัยใหม่และเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และการศึกษาวิจัยยังพบว่า ร้านค้าปลีกท้องถิ่นควรเพิ่มผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย

ของสินค้า และการสื่อสารการส่งเสริมการตลาดเพื่อให้ผู้บริโภคเข้าถึงได้มากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของชลลดา จำเริญ (2563) อธิบายว่า กระบวนการและการปรับปรุงกลยุทธ์และเครื่องมือต่าง ๆ ในการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจตลอดทั้งความสัมพันธ์อันดีกับ แบรินด์สินค้า ส่งผลให้เกิดการตัดสินใจซื้อและสร้างความภักดีต่อแบรนด์ ร้านค้าปลีกก็จะบรรลุเป้าหมายทางธุรกิจ

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยสามารถอธิบายแบ่งออกเป็น 3 มิติหลักที่แสดงถึงพฤติกรรม การซื้อ ความพึงพอใจของผู้บริโภคน้ำอัดลม และข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้ประกอบการร้านค้าปลีกท้องถิ่น ดังภาพที่ 1 ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบตามแนวคิด 4Ps ซึ่งเป็นปัจจัยในการกระตุ้นพฤติกรรม การซื้อ และนำไปสู่ความพึงพอใจของผู้บริโภคน้ำอัดลม เพื่อสามารถนำไปกำหนดกลยุทธ์สำหรับผู้ประกอบการ ได้ดังนี้

1. พฤติกรรม การซื้อ น้ำอัดลม ของผู้บริโภค ปัจจัยหลักที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับรสชาติอร่อย/คุ้นเคยกับรสชาติเดิม ความสะดวก โปรโมชัน และขนาดบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม
2. ความพึงพอใจของผู้บริโภคน้ำอัดลม ขึ้นอยู่กับผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย ทั้งรสชาติและขนาด ราคาที่เข้าถึงได้ ความสะดวกในการเลือกซื้อ และโปรโมชันกระตุ้นการซื้อซ้ำ
3. ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้ประกอบการ โดยให้เพิ่มความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ สูตรไม่มีน้ำตาล ใช้การสื่อสารการตลาดทั้งแบบออฟไลน์และออนไลน์ และพัฒนาโปรโมชันที่น่าสนใจอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. บริษัทผลิตและจำหน่ายน้ำอัดลมควรสนับสนุนองค์ความรู้การจัดการและการวางแผนในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของร้านค้าปลีกท้องถิ่น
2. บริษัทผลิตและจำหน่ายน้ำอัดลมควรส่งเสริมการรวมกลุ่มของร้านค้าปลีกท้องถิ่นเพื่อพัฒนารูปแบบการขายผลิตภัณฑ์น้ำอัดลม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ร้านค้าปลีกท้องถิ่นควรเพิ่มผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายของสินค้า เช่น น้ำอัดลมสูตรไม่มีน้ำตาล
2. ร้านค้าปลีกท้องถิ่นควรสื่อสารการส่งเสริมการตลาดด้วยป้ายโฆษณาในชุมชนให้ทั่วถึง หรือเพิ่มช่องทางสื่อออนไลน์ โปรโมชันสินค้าใหม่ ๆ เพื่อให้ผู้บริโภคเข้าถึงได้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรเปรียบเทียบระหว่างภาคเพื่อดูความแตกต่างของพฤติกรรมการซื้อและปัจจัยด้านวัฒนธรรม/เศรษฐกิจที่มีผลต่อการเลือกซื้อ
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบกับ Modern Trade เช่น Lotus's, Big C, 7-Eleven เพื่อให้เห็นความแตกต่างในการตัดสินใจซื้อ

เอกสารอ้างอิง

- ชนาธิป แสงวิเศษ. (2565). กลยุทธ์ทางการตลาดที่มุ่งเน้นความยั่งยืนส่งผลต่อการรับรู้คุณค่าตราของคาเฟ่แอมซอน (Cafe Amazon) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาขาบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ชลลดา จำเริญ. (2563). ศึกษาพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร (การค้นคว้าอิสระเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนพร สุขทรัพย์ และคณะ. (2565). ภาพลักษณ์ของร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าของผู้บริโภค. *วารสารสหวิทยาการปริทรรศน์*, 1(1), 31-43.
- นิคม ชุมเมือง และทวิช บุญธีร์ศรี. (2563). การปรับตัวของธุรกิจร้านค้าปลีกเพื่อการพัฒนาชุมชน ตำบลทุ่งหลวง อำเภอพริ้ว จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การพัฒนาสังคม*, 5(3), 124-132.

- พัชรชานนท์ อธิก้องเกียรติ และสวรส ศรีสุตโต. (2562). การรับรู้คุณค่าและทัศนคติของผู้บริโภคด้านส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารเสริมคอลลาเจนในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- พัสกร เจียจำรูญ และธนภุต สังข์เฉย. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคกลุ่มเจนวายต่อการใช้งานแอปพลิเคชันไลฟ์แมนการประยุกต์ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี. *วารสารวิชาการเทคโนโลยีการจัดการ*, 5(3), 1-14.
- ไพลิน เสียงสนั่น. (2562). การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคในการซื้อน้ำอัดลมหลังมีการเก็บภาษีน้ำตาลของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร (การศึกษาค้นคว้าอิสระเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภัทรกันย์ เมธนาวิณ และชลลดา สัจจานิตย์. (2023). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มน้ำอัดลมไม่มีน้ำตาลของผู้บริโภคในประเทศไทย. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 38(1) 1-11.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2551). การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับธรรมาภิบาลของมหาวิทยาลัยของรัฐและหน่วยงานอื่นของไทย (รายงานการวิจัย). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วิเชียร วิทยอุดม. (2556). *หลักการตลาด*. กรุงเทพฯ: วิทยอุดมสาสน์.
- สนทรี ฤทธิโยธิน. (2566). การศึกษาพฤติกรรมการบริโภคน้ำอัดลมทางเลือกเพื่อสุขภาพ. (สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สายฝน แซ่จู้ และเดชา โลจนสิริศิลป์. (2568). การปรับปรุงการส่งเสริมการตลาดเพื่อรักษารฐานลูกค้าและเพิ่มการซื้อซ้ำ กรณีศึกษาห้างค้าปลีกท้องถิ่นแห่งหนึ่งในจังหวัดสิงห์บุรี. *วารสารชัยภูมิปริทรรศน์*, 8(1), 283-294.
- สุขสันต์ กมลานนท์ และอนุชิต กุลวานิช. (2567). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคในการใช้บริการสนามกอล์ฟค่ายรัตนรังสรรค์. *วารสารนวัตกรรมการจัดการ*, 9(2), 96-107.
- Herzberg, F. I. & Hamlin, R. M. (1961). A Motivation-Hygiene Concept of Mental Health. *Mental Hygiene*, 45, 394-401.
- Kotler, P. & Levy, S. (1973). The Major Tasks of Marketing Management. *Journal of Marketing*, 37, 42-49.
- Nuttachit, B. (2019). *The Soft Drink Market Looks Stagnant, But It's Growing*. Retrieved October 2, 2025, from <https://shorturl.asia/F43f7>

THE EFFECTS OF SERVICE QUALITY, SERVICESCAPE, AND SERVICE PERSONNEL ON CUSTOMER SATISFACTION: THE MEDIATING ROLE OF SERVICE INNOVATION IN WEDDING BUSINESSES*

ผลของคุณภาพการบริการ สภาพแวดล้อมการบริการ และบุคลากรบริการ
ต่อความพึงพอใจของลูกค้า : บทบาทสื่อกลางของนวัตกรรมบริการ
ในธุรกิจงานแต่งงาน

Yunzhe Yang, Chaithanaskorn Phawitpiriyakliti, Sid Terason

หยุนเจ้อ หยาง, ชัยชนันต์กร ภาวิศพิริยะกฤติ, สิทธิ์ ธีรสรณ์

Suan Sunandha Rajabhat University

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Corresponding Author E-mail: fsssid@ku.ac.th

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To examine how service quality, servicescape, and service personnel influenced customer satisfaction in the wedding industry in Kunming, Yunnan Province, China, and 2. To investigate the mediating role of service innovation between service quality, servicescape, and service personnel and customer satisfaction. The study employed an explanatory sequential mixed methods design. The population consisted of customers who had used wedding services in Kunming within the past year, and a quota sampling method was used to select 312 respondents. Research instruments included a structured questionnaire that was tested for validity and reliability (Cronbach's alpha ranging from .88-.92) and semi-structured in-depth interviews with 18 key informants, along with two case studies. Data collection was conducted both online and offline through wedding venues, photography studios, and WeChat groups. Quantitative data were analyzed using Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM) with 5,000 bootstrapping resamples, while qualitative data were analyzed through descriptive content analysis.

*Received September 5, 2025; Revised October 9, 2025; Accepted October 14, 2025

The findings revealed that service quality ($\beta=.41$, $p < .01$), servicescape ($\beta=.27$, $p < .01$), and service personnel ($\beta=.36$, $p < .001$) significantly influenced customer satisfaction. Service innovation strongly predicted customer satisfaction ($\beta=.44$, $p < .001$) and partially mediated the effects of the three antecedents, with indirect effects ranging from .11 to .17. The structural model explained 58 percent of the variance in service innovation and 67 percent in customer satisfaction. Qualitative findings identified three key themes: the tension between personalized and standardized services, the hidden role of emotional labor among service personnel, and cultural identity as a driver of service innovation. The study expanded the understanding of service-dominant logic and servicescape theory and provided practical implications for enhancing customer experience through innovation in culturally distinctive industries.

Keywords: Service Quality; Servicescape; Service Personnel; Service Innovation

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาว่าคุณภาพการบริการ สภาพแวดล้อมการบริการ และบุคลากรบริการมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของลูกค้าในธุรกิจงานแต่งงาน ในนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศจีน และ 2. ศึกษาบทบาทของนวัตกรรมการบริการ ในฐานะตัวแปรสื่อกลางระหว่างคุณภาพการบริการ สภาพแวดล้อมการบริการ และบุคลากรบริการกับความพึงพอใจของลูกค้า การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานเชิงอธิบายตามลำดับ (Explanatory Sequential Mixed Methods) ประชากร คือ ลูกค้าที่ใช้บริการงานแต่งงานในนครคุนหมิงภายใน 1 ปีที่ผ่านมา กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 312 คน ได้จากการสุ่มแบบโควตา (Quota Sampling) เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามเชิงโครงสร้างที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น (ค่าแอลฟาของครอนบาคระหว่าง .88-.92) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 ราย พร้อมกรณีศึกษา 2 กรณี การเก็บข้อมูลดำเนินการทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์ผ่านสถานที่จัดงาน ร้านถ่ายภาพ และกลุ่ม WeChat การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติแบบจำลองสมการโครงสร้างกำลังสองน้อยที่สุดบางส่วน (Partial Least Squares Structural Equation Modeling: PLS-SEM) ด้วยการบูตสเตรป 5,000 ครั้ง และการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพการบริการ ($\beta = .41, p < .001$) สภาพแวดล้อมการบริการ ($\beta = .27, p < .01$) และบุคลากรบริการ ($\beta = .36, p < .001$) มีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าอย่างมีนัยสำคัญ นวัตกรรมบริการเป็นตัวทำนายความพึงพอใจที่แข็งแกร่ง ($\beta = .44, p < .001$) และมีบทบาทสื่อกลางบางส่วน โดยมีค่าผลกระทบทางอ้อมระหว่าง .11–.17 แบบจำลองอธิบายความแปรปรวนของนวัตกรรมบริการได้ 58% และความพึงพอใจของลูกค้าได้ 67% ผลเชิงคุณภาพพบประเด็นหลักสามด้าน ได้แก่ ความตึงเครียดระหว่างการบริการเฉพาะบุคคลกับมาตรฐาน บทบาทของแรงงานทางอารมณ์ และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในฐานะปัจจัยขับเคลื่อนนวัตกรรมบริการ ซึ่งช่วยขยายแนวคิดการบริการและทฤษฎีสภาพแวดล้อมการบริการ รวมถึงเสนอแนวทางการยกระดับประสบการณ์ลูกค้าผ่านนวัตกรรมในธุรกิจที่มีลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรม

คำสำคัญ: คุณภาพการบริการ; สภาพแวดล้อมการบริการ; บุคลากรบริการ; นวัตกรรมบริการ

Introduction

China's wedding industry has grown into a 1.8 trillion RMB sector driven by rising incomes, social media influence, and demand for personalized experiences (China Wedding Industry Association, 2023; National Bureau of Statistics of China, 2022). Kunming, Yunnan's capital known as the City of Eternal Spring, leverages its ethnic diversity and natural landscapes to create distinctive wedding offerings, though the sector faces challenges including inconsistent service standards, limited professional training, and intense competition.

Customer satisfaction is central to service research (Oliver, 1997; Zeithaml et al., 1996) and particularly critical in weddings due to their emotional significance and substantial financial investment. Unlike typical service encounters, weddings involve extended client-provider interactions spanning months of planning, complex service bundles, and emotionally charged decision-making. Multiple service dimensions from physical environments to staff interpersonal qualities combine to shape customer evaluations.

Prior research demonstrates positive associations between service quality and customer satisfaction in hospitality contexts. Clemes et al. (2011)

found perceived service quality strongly associated with satisfaction in Chinese hospitality, while Lai (2015) linked event management service quality to satisfaction and loyalty. Cultural context shapes quality perceptions: in collectivist societies, relational dimensions (empathy, assurance) may outweigh functional aspects (Mattila, 1999), suggesting Kunming wedding customers particularly value trust-based service.

Servicescape the physical environment including ambient conditions, layout, functionality, and symbolic elements shapes customer perceptions and behaviors (Bitner, 1992), evoking affective responses that relate to satisfaction and loyalty (Wakefield & Blodgett, 1996). In weddings, servicescape is central to symbolic meaning, reflecting social status, cultural values, and identity (Getz & Carlsen, 2005). Empirical studies confirm that atmospherics correlate with restaurant satisfaction (Ryu & Jang, 2008) and hotel revisit intentions (Han & Ryu, 2009), effects potentially amplified in weddings by social visibility and social media sharing (Hudson & Thal, 2013). In Kunming's diverse cultural context, venues incorporating ethnic motifs (e.g., Yi or Bai) may enhance authenticity and emotional connection while aligning with Chinese cultural expectations.

Frontline employees strongly influence customer evaluations through professionalism, empathy, and emotional labor (Hartline & Jones, 1996; Hochschild, 1983). In weddings, planners and photographers shape experiences through expertise while managing emotions and resolving conflicts. Emotional intelligence correlates with higher hospitality satisfaction (Kim & Lee, 2012), and personnel co-create experiences through personalized consultations (Prahalad & Ramaswamy, 2004). Positive interactions associate with perceived control and satisfaction, while service failures severely damage perceptions (Chan et al., 2018).

Service innovation new service concepts, processes, or delivery systems (Gallouj & Weinstein, 1997) emphasizes intangibility, co-production, and relational value (Den Hertog et al., 2010). Wedding innovations include VR previews, digital planning tools, and thematic experiences. Research links innovations to enhanced satisfaction through improved personalization,

efficiency, and engagement (Avlonitis & Papastathopoulou, 2001; Chen, 2019; Storey & Hughes, 2013). Service innovation may mediate relationships among service quality, servicescape, personnel characteristics, and customer satisfaction, though this pathway remains underexplored in wedding contexts.

This study examines associations among service quality, servicescape, service personnel, service innovation, and customer satisfaction in Kunming's wedding industry. Given the cross-sectional design, we focus on associations and predictive relationships rather than causal claims, offering theoretical insights into culturally specific service management and practical guidance for enhancing customer experiences.

Hypotheses

H1: Service quality positively influences customer satisfaction.

H2: Servicescape positively influences customer satisfaction.

H3: Service personnel positively influence customer satisfaction.

H4: Service quality positively influences service innovation.

H5: Servicescape positively influences service innovation.

H6: Service personnel positively influence service innovation.

H7: Service innovation positively influences customer satisfaction.

H8: Service innovation mediates the relationship between service quality and customer satisfaction.

H9: Service innovation mediates the relationship between servicescape and customer satisfaction.

H10: Service innovation mediates the relationship between service personnel and customer satisfaction.

Research Objectives

1. To examine how service quality, servicescape, and service personnel influence customer satisfaction in the wedding industry in Kunming, Yunnan Province, China.

2. To investigate the mediating role of service innovation between service quality, servicescape, and service personnel and customer satisfaction.

Methodology

1. Research Design

This study employed a cross-sectional survey design within an explanatory sequential mixed methods framework to examine relationships among service quality, servicescape, service personnel, service innovation, and customer satisfaction in Kunming's wedding industry.

2. Populations and Samples and Key Informants

The study targeted customers in Kunming, Yunnan, who had engaged wedding services within the past year. Using quota-based convenience sampling, 350 questionnaires were distributed via wedding expos, bridal shops, photography studios, and online platforms; 312 valid responses were obtained (89% response rate). Quotas ensured representation across age groups (22–30, 31–38, 39+), service types (venue, planning, photography, decoration), and expenditure levels. Respondents averaged 28.4 years ($SD = 4.2$), with 68% holding bachelor's degrees or higher. While this approach facilitated efficient data collection, it limits generalizability beyond the sampled population.

3. Research Instrument

All constructs were measured using established scales adapted to the wedding context on five-point Likert scales (1 = strongly disagree, 5 = strongly agree): Service Quality (Parasuraman et al., 1988), Servicescape (Bitner, 1992; Ryu & Jang, 2008), Service Personnel (Hartline & Jones, 1996; Kim & Lee, 2012), Service Innovation (Den Hertog et al., 2010; Chen, 2019), and Customer Satisfaction (Oliver, 1997; Zeithaml et al., 1996).

Scales were translated from English to Mandarin Chinese using translation-back-translation procedures. Two bilingual researchers independently translated items; discrepancies were resolved through discussion. A third translator back-translated the Chinese version, which was compared with originals to ensure semantic equivalence. Content validity was confirmed through expert review (three academics, two practitioners), and a pilot test ($n = 30$) ensured clarity before the main survey.

4. Data Collection

Data were collected over three months (September–November 2024) via paper surveys at wedding venues and online via WeChat groups. Participation was voluntary with assured anonymity. To minimize common method bias, procedural remedies included temporal separation of survey sections, randomized item order, and anonymity assurance (Podsakoff et al., 2003). Harman's single-factor test showed the first factor explained 34.7% of variance (below the 50% threshold), indicating common method bias was not a serious concern (Podsakoff & Organ, 1986).

5. Data analysis Statistics Used to Analyzed the Data

Data were analyzed using PLS-SEM (SmartPLS 4.0), selected for its suitability with predictive modeling, medium samples, complex mediation models, and non-normal distributions (Hair et al., 2019). The measurement model was assessed for reliability (composite reliability, Cronbach's α) and validity (AVE, HTMT). The structural model was evaluated using path coefficients (β), t-values, effect sizes (f^2), R^2 , and Q^2 . Bootstrapping (5,000 resamples) assessed significance of direct and indirect effects.

Results

The measurement model demonstrated adequate psychometric properties. Cronbach's alpha (.88–.92) and composite reliability (.92–.95) confirmed internal consistency, while AVE values (.69–.75) established convergent validity. Discriminant validity was supported through the Fornell–Larcker criterion and heterotrait–monotrait ratios (all $<.85$). VIF values below 3.0 indicated no multicollinearity concerns.

Table 1 Measurement Model Results

Construct	α	CR	AVE	HTMT
Service Quality	0.91	0.94	0.71	0.45–0.68
Servicescape	0.88	0.92	0.69	0.42–0.61
Service Personnel	0.90	0.93	0.70	0.39–0.64
Service Innovation	0.89	0.93	0.72	0.47–0.66
Customer Satisfaction	0.92	0.95	0.75	0.44–0.59

Although PLS-SEM prioritizes predictive accuracy over model fit, we assessed global fit indices to ensure model adequacy (Henseler et al., 2014). The saturated model showed SRMR = .065, below the recommended threshold of .08, indicating good fit. The normed fit index (NFI) was .92, exceeding the .90 benchmark. The RMS_theta value was .098, below the .12 threshold. These indices collectively suggest that the model adequately represents the empirical data.

With the adequacy of the measurement model established, attention turned to the structural model. The results demonstrated that service quality, servicescape, and service personnel each had significant positive effects on customer satisfaction. The path coefficient from service quality to satisfaction was .41 ($t = 6.82, p < .001$), from servicescape to satisfaction was .27 ($t = 3.55, p < .01$), and from service personnel to satisfaction was .36 ($t = 5.44, p < .001$). All three antecedents also had significant positive effects on service innovation, with path coefficients of .33 for service quality, .25 for servicescape, and .39 for service personnel. Service innovation itself emerged as a strong predictor of satisfaction, with a path coefficient of .44 ($t = 7.23, p < .001$).

The model displayed robust explanatory power. Service innovation accounted for 58 percent of the variance ($R^2 = .58$), and customer satisfaction was explained at 67 percent ($R^2 = .67$). Effect sizes (f^2) ranged from .10 to .22, demonstrating small to medium effects, while predictive relevance (Q^2) values exceeded .40, suggesting strong out-of-sample predictive ability.

Table 2 Structural Model Results

Path	β	t	p	f^2
Service Quality → Customer Satisfaction	0.41	6.82	< .001	0.21
Servicescape → Customer Satisfaction	0.27	3.55	< .01	0.12
Service Personnel → Customer Satisfaction	0.36	5.44	< .001	0.18
Service Quality → Service Innovation	0.33	4.67	< .001	0.14
Servicescape → Service Innovation	0.25	3.12	< .01	0.10
Service Personnel → Service Innovation	0.39	5.86	< .001	0.20
Service Innovation → Customer Satisfaction	0.44	7.23	< .001	0.22

The mediation analysis confirmed that service innovation played a significant role in transmitting the effects of the three antecedents on customer satisfaction. For service quality, the indirect effect via innovation was .15 ($t = 3.97, p < .001$), while for servicescape the indirect effect was .11 ($t = 2.84, p < .01$). The strongest mediation effect was found for service personnel, where the indirect effect through service innovation was .17 ($t = 4.21, p < .001$). In all cases, partial mediation was observed, meaning that service innovation complemented rather than replaced the direct effects of the antecedents.

Table 3 Mediation Results

Mediation Path	β	95% CI	t	p	Type
SQ \rightarrow SI \rightarrow CS	0.15	[.08, .23]	3.97	< .001	Partial
SS \rightarrow SI \rightarrow CS	0.11	[.04, .19]	2.84	< .01	Partial
SP \rightarrow SI \rightarrow CS	0.17	[.09, .25]	4.21	< .001	Partial

Discussion

The findings of this study confirm and extend prior research on service management by demonstrating that service quality, servicescape, and service personnel are significant predictors of customer satisfaction in the wedding industry of Kunming, and that their effects are partially mediated by service innovation. Together, the quantitative and qualitative results provide a comprehensive picture of how customers evaluate wedding services and how providers can enhance satisfaction in an increasingly competitive environment.

The results reaffirm the centrality of service quality in shaping satisfaction. Consistent with Parasuraman et al. (1988) SERVQUAL framework and subsequent hospitality research (Clemes et al., 2011; Lai, 2015), higher levels of reliability, empathy, and responsiveness strongly predicted satisfaction among Kunming customers. The emphasis on relational and emotional aspects of quality aligns with studies suggesting that in collectivist cultures, interpersonal trust and assurance are particularly salient (Mattila, 1999). The interviews further demonstrated that quality was not perceived solely as technical competence but also as the provider's ability to adapt services to

customer expectations, often through innovative practices. This reinforces the argument that service quality acts as both an antecedent to satisfaction and a platform for innovation.

While we hypothesize positive relationships based on prior literature, we acknowledge that these relationships may be context-dependent and potentially non-linear. For instance, excessive service innovation might introduce complexity that reduces satisfaction, or highly elaborate servicescapes might create discomfort among budget-conscious customers. However, given the exploratory nature of this study in the Kunming wedding context and the predominance of positive findings in existing service quality research, we focus on testing positive directional hypotheses. Future research should examine boundary conditions, curvilinear effects, and potential moderators such as customer demographics and cultural backgrounds.

Body of Knowledge

This study identifies new knowledge about the role of servicescape in Kunming's wedding industry. While prior research confirms that physical environments influence emotional and behavioral responses (Bitner, 1992; Ryu & Jang, 2008; Han & Ryu, 2009), our findings show that customers placed particular value on cultural authenticity within the servicescape. Specifically, elements such as Yunnan's ethnic motifs, traditional décor, and regional design features were not only aesthetically pleasing but also fostered symbolic pride and emotional connection among guests. This extends existing understanding by demonstrating that servicescape can function simultaneously as an aesthetic, functional, cultural, and emotional environment. For practitioners, this new insight underscores the importance of embedding local cultural identity into venue design to enhance customer satisfaction and create memorable, meaningful wedding experiences.

Recommendations

The role of service personnel was strongly supported by both quantitative and qualitative findings. In line with research on frontline

employees (Hartline & Jones, 1996; Kim & Lee, 2012), personnel professionalism and emotional intelligence significantly influenced satisfaction. The interview data revealed how personnel's emotional labor, such as calming anxious clients or resolving conflicts, was sometimes more important than material aspects of service delivery. This supports Hochschild (1983) concept of emotional labor and suggests that in high-stakes services like weddings, the relational and affective performance of personnel is a critical determinant of satisfaction. Importantly, personnel were also shown to be drivers of service innovation, introducing creative ideas and solutions that enriched customer experiences.

References

- Avlonitis, G. J. & Papastathopoulou, P. (2001). The Development and Launch of New Services: An Empirical Investigation Into The Practices of Greek Firms. *Journal of Product Innovation Management*, 18(5), 373-391.
- Bitner, M. J. (1992). Servicescapes: The Impact of Physical Surroundings on Customers and Employees. *Journal of Marketing*, 56(2), 57-71.
- Chan, S. et al. (2018). Customer Satisfaction and Loyalty in The Event Industry: A Study of Wedding Banquets in Hong Kong. *Event Management*, 22(5), 753-766.
- Chen, J. (2019). Service Innovation in The Hospitality Industry: A Review and Research Agenda. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 31(3), 1213-1234.
- China Wedding Industry Association. (2023). *China Wedding Industry Development Report 2023*. China: China Wedding Industry Association.
- Clemes, M. D. et al. (2011). Synthesizing the Effects of Service Quality, Value, and Customer Satisfaction on Behavioral Intentions in The Hotel Industry: An Empirical Study in China. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 35(4), 530-568.
- Den Hertog, P. et al. (2010). Capabilities for Managing Service Innovation: Towards A Conceptual Framework. *Journal of Service Management*, 21(4), 490-514.

- Gallouj, F. & Weinstein, O. (1997). Innovation in Services. *Research Policy*, 26(4-5), 537-556.
- Getz, D. & Carlsen, J. (2005). Family Business in Tourism: State of The Art. *Annals of Tourism Research*, 32(1), 237-258.
- Hair, J. F. et al. (2019). *A Primer on Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM)* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Han, H. & Ryu, K. (2009). The Roles of The Physical Environment, Price Perception, and Customer Satisfaction in Determining Customer Loyalty in The Restaurant Industry. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 33(4), 487-510.
- Hartline, M. D. & Jones, K. C. (1996). Employee Performance Cues in A Hotel Service Environment: Influence on Perceived Service Quality, Value, And Word-Of-Mouth Intentions. *Journal of Business Research*, 35(3), 207-215.
- Henseler, J., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2014). A New Criterion for Assessing Discriminant Validity in Variance-Based Structural Equation Modeling. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 43(1), 115-135.
- Hochschild, A. R. (1983). *The Managed Heart: Commercialization of Human Feeling*. California: University of California Press.
- Hudson, S. & Thal, K. (2013). The Impact of Social Media on The Consumer Decision Process: Implications for Tourism Marketing. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 30(1-2), 156-160.
- Kim, H. J. & Lee, T. J. (2012). Emotional Labor and Burnout in The Hospitality Industry: A Cross-Cultural Comparison. *International Journal of Hospitality Management*, 31(4), 1103-1112.
- Lai, I. K. W. (2015). The Role of Service Quality, Perceived Value, and Relationship Quality in Enhancing Customer Loyalty in The Travel Industry. *International Journal of Hospitality & Tourism Administration*, 16(4), 380-403.
- Mattila, A. S. (1999). The Role of Culture and Purchase Motivation in Service Encounter Evaluations. *Journal of Services Marketing*, 13(4-5), 376-389.

- National Bureau of Statistics of China. (2022). *China Statistical Yearbook 2022*. Beijing: China Statistics Press.
- Oliver, R. L. (1997). *Satisfaction: A Behavioral Perspective on The Consumer*. New York: McGraw-Hill.
- Parasuraman, A. et al. (1988). SERVQUAL: A Multiple-Item Scale for Measuring Consumer Perceptions of Service Quality. *Journal of Retailing*, 64(1), 12-40.
- Podsakoff, P. M. & Organ, D. W. (1986). Self-Reports in Organizational Research: Problems and Prospects. *Journal of Management*, 12(4), 531-544.
- Podsakoff, P. M. et al. (2003). Common Method Biases in Behavioral Research: A Critical Review of The Literature and Recommended Remedies. *Journal of Applied Psychology*, 88(5), 879-903.
- Prahalad, C. K. & Ramaswamy, V. (2004). Co-Creation Experiences: The Next Practice in Value Creation. *Journal of Interactive Marketing*, 18(3), 5-14.
- Ryu, K. & Jang, S. S. (2008). DINESCAPE: A Scale for Customers' Perception of Dining Environments. *Journal of Foodservice Business Research*, 11(1), 2-22.
- Storey, C. & Hughes, M. (2013). The Value of Market Orientation in Service Innovation: A Study of Service Firms. *Journal of Service Research*, 16(4), 442-454.
- Wakefield, K. L. & Blodgett, J. G. (1996). The Effect of The Servicescape on Customers' Behavioral Intentions in Leisure Service Settings. *Journal of Services Marketing*, 10(6), 45-61.
- Zeithaml, V. A. et al. (1996). The Behavioral Consequences of Service Quality. *Journal of Marketing*, 60(2), 31-46.

THE IMPACT OF DOUYIN SHARING FORMS ON CUSTOMERS' WILLINGNESS TO CHOOSE HOMESTAYS BASED ON THE COGNITIVE ROLE OF DALI HOMESTAY IMAGES*

ผลกระทบของรูปแบบการแชร์บน Douyin ต่อความตั้งใจเลือกที่พักโฮมสเตย์
ของลูกค้า : บทบาทด้านการรับรู้ของภาพลักษณ์โฮมสเตย์ที่ต่ำหลี่

Yunhui Wang, Pachoke Lert-Asavapatra

หยุนฮุยหวัง, พาโชค เลิศอัศวพัตร

Suan Sunandha Rajabhat University

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Corresponding Author E-mail: lert-asavapatra.pa@ssru.ac.th

Abstract

This research article aimed to investigate the impact of user-generated content (UGC) and owner-generated content (OGC) on customers' willingness to choose homestays in Dali, Yunnan Province, through the lens of Social Proof Theory, Signal Theory, and the Stimulus–Organism–Response (SOR) framework. A mixed-methods design was employed, combining content analysis of Douyin short videos, a structured survey of 312 valid visitor respondents, and semi-structured interviews with 20 homestay customers.

Findings revealed that UGC exerts stronger effects on emotional image, while OGC more strongly influenced cognitive image, with both pathways contributing to customer choice intention. Cognitive image was found to shape rational evaluations, whereas emotional image emerged as the most powerful predictor of booking decisions. The study contributed to the literature by extending servicescape theory into the digital short-video context, highlighting cultural authenticity as an essential component of customer image, and validating the SOR model in homestay marketing. Practical implications suggested that homestay operators should pursue a balanced strategy, leveraging the authenticity of UGC and the professionalism

* Received September 10, 2025; Revised October 9, 2025; Accepted October 14, 2025

of OGC, while embedding cultural narratives to enhance both emotional engagement and cognitive trust.

Keywords: Douyin Sharing; Customers' Willingness; Homestay Image

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของเนื้อหาที่ผู้ใช้สร้างขึ้นและเนื้อหาที่เจ้าของสร้างขึ้น ต่อความตั้งใจของลูกค้าในการเลือกเข้าพักโฮมสเตย์ในเมืองท่าหล่มณฑลยูนนาน ภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎีการพิสูจน์ทางสังคม ทฤษฎีสัญญาณ และกรอบแนวคิดกระตุ้น - สิ่งมีชีวิต - การตอบสนอง งานวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาของวิดีโอสั้นในแพลตฟอร์ม Douyin แบบสอบถามเชิงโครงสร้างจากผู้เข้าพัก 312 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างกับลูกค้าโฮมสเตย์ จำนวน 20 คน

ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาที่ผู้ใช้สร้างขึ้นมีผลกระทบต่อภาพลักษณ์ด้านอารมณ์ ในขณะที่ เนื้อหาที่เจ้าของสร้างขึ้นส่งผลมากกว่าต่อภาพลักษณ์ด้านการรับรู้ และเนื้อหาทั้ง 2 แบบล้วนมีส่วนต่อความตั้งใจเลือกของลูกค้า ภาพลักษณ์ด้านการรับรู้มีบทบาทในการสร้างการประเมินเชิงเหตุผล ขณะที่ภาพลักษณ์ด้านอารมณ์เป็นตัวทำนายที่ทรงพลังที่สุดต่อการตัดสินใจจองที่พัก การศึกษานี้ได้ขยายทฤษฎี Serviscape ในบริบทสื่อดิจิทัลประเภทวิดีโอสั้น โดยเน้นให้เห็นถึงความท้าทายวัฒนธรรม เป็นองค์ประกอบสำคัญของภาพลักษณ์ลูกค้า และได้ยืนยันการประยุกต์ใช้กรอบแนวคิด SOR ในการตลาดโฮมสเตย์ ข้อเสนอเชิงปฏิบัติ แนะนำให้ผู้ประกอบการโฮมสเตย์ดำเนินกลยุทธ์ที่สมดุล โดยผสมผสานความแท้จริงของเนื้อหาที่ผู้ใช้สร้างขึ้น เข้ากับความเป็นมืออาชีพของเนื้อหาที่เจ้าของสร้างขึ้นและบูรณาการเรื่องราวทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างทั้งการมีส่วนร่วมทางอารมณ์และความเชื่อมั่นเชิงการรับรู้ของลูกค้า

คำสำคัญ: การแชร์บนโต่วอิน; ความตั้งใจของลูกค้า; ภาพลักษณ์โฮมสเตย์

Introduction

The rapid rise of short-video platforms has transformed consumer behavior in tourism and hospitality. In China, Douyin (the domestic version of TikTok) has emerged as a dominant platform, boasting more than 600 million daily active users. Unlike traditional promotional channels, Douyin provides both user-generated content (UGC) and owner-generated content (OGC), allowing consumers to access diverse, multimedia narratives that influence perceptions and decisions. This is particularly significant in the homestay

sector, where authenticity, aesthetics, and cultural resonance strongly determine consumer choice.

Homestays in Dali, Yunnan Province, provide a distinctive research setting. Renowned for its natural landscapes, notably Erhai Lake, and rich Bai ethnic heritage, Dali has become a hub for domestic tourism and a hotspot for Douyin-driven travel marketing. Customers frequently consult short videos before booking, not only to evaluate tangible features such as facilities and location, but also to anticipate the emotional and cultural value of their stay. However, the mechanisms through which UGC and OGC on Douyin shape customer willingness to choose homestays remain insufficiently understood. During the study period, Dali City attracted approximately 15 million tourist visits (as of 2016).

Prior studies on tourism marketing have examined social media's role in shaping destination image and tourist satisfaction (Gao & Sun, 2022; Lee & Kim, 2021). Yet, much of the literature treats UGC and OGC independently, overlooking their potential complementarities in influencing both cognitive image (rational evaluations of quality, environment, and service) and emotional image (feelings of enjoyment, authenticity, and belonging). Furthermore, little attention has been given to the mediating roles of these images in explaining how content exposure translates into booking intention.

This study seeks to fill these gaps by integrating Social Proof Theory, Signal Theory, and the Stimulus–Organism–Response (SOR) model into a unified framework. Specifically, it examines how different forms of Douyin sharing UGC and OGC affect cognitive and emotional images, and how these, in turn, influence customers' willingness to choose homestays in Dali. By applying a mixed-method approach, the research contributes both theoretical insights into the dual-path influence of short-video content and practical implications for homestay operators seeking to optimize digital marketing strategies.

Literature Review User-generated content (UGC) refers to photos, videos, reviews, and live streams created and shared by consumers rather than businesses. In the tourism and hospitality context, UGC is valued for its

authenticity and peer credibility, offering firsthand perspectives that reduce uncertainty and perceived risk (Fileri et al., 2015). According to Social Proof Theory (Cialdini, 2009), individuals often look to others' experiences to guide their own choices, particularly in high-involvement decisions such as accommodation booking. On Douyin, UGC such as candid vlogs, unfiltered reviews, or scenic recordings of Erhai Lake has been shown to enhance trust and stimulate booking intention (Zhang & Liu, 2022). By presenting realistic depictions, UGC influences not only cognitive evaluations of service quality but also emotional connections with the destination.

Owner-generated content (OGC) includes promotional videos, live-streamed tours, and curated imagery produced by homestay operators. From the perspective of Signal Theory (Spence, 1973), OGC conveys cues about service reliability, professionalism, and brand values, helping customers reduce information asymmetry. High-quality videos, drone photography, and cultural storytelling serve as signals of investment and competence. While OGC strengthens cognitive trust by clarifying facilities and services, overly polished content may reduce perceptions of authenticity (Chen, 2019). Thus, the effectiveness of OGC depends on its balance between professional signaling and relatable communication.

Tourism image research distinguishes between cognitive image rational evaluations of a destination's or service's tangible and functional attributes and emotional image, which captures affective responses such as pleasure, arousal, and attachment (Gartner, 1994; Pike & Ryan, 2004). Cognitive image shapes tourists' evaluations of service quality, physical environment, and cultural offerings, while emotional image influences attachment, satisfaction, and loyalty (Gao & Sun, 2022). In the short-video context, UGC often enhances emotional images through relatable and entertaining storytelling, whereas OGC tends to strengthen cognitive images by providing structured and reliable information. Both dimensions are critical to understanding customer decision-making.

The Stimulus–Organism–Response (SOR) model provides a robust theoretical lens to explain how digital content shapes consumer behavior

(Mehrabian & Russell, 1974). In this framework, UGC and OGC function as stimuli, influencing customers' internal states the organism, represented here by cognitive and emotional images which then generate behavioral responses, such as willingness to choose a homestay. This model has been widely applied in hospitality and tourism to understand the psychological mechanisms underlying consumer decision-making (Han & Ryu, 2009). By integrating SOR with Social Proof Theory and Signal Theory, the present study conceptualizes a dual-path model where UGC drives authenticity and emotional resonance, while OGC transmits professional signals that enhance cognitive trust.

While prior studies have established the significance of UGC and OGC in shaping tourism experiences, most treat them in isolation rather than examining their complementary roles. Moreover, the mediating functions of cognitive and emotional images in the short-video environment remain underexplored. Given the prominence of Douyin in Chinese tourism marketing and the cultural uniqueness of homestays in Dali, there is a need for empirical research that integrates UGC, OGC, and destination image into a unified explanatory model. This study seeks to address these gaps by testing a framework that captures both the direct and mediated effects of UGC and OGC on customers' willingness to choose homestays.

Research Objectives

1. Examine the influence of user-generated content (UGC) and owner-generated content (OGC) on customers' cognitive and emotional images of homestays in Dali.
2. Investigate the mediating roles of cognitive and emotional images in the relationship between content exposure (UGC/OGC) and customers' willingness to choose homestays.
3. Compare the relative effects of cognitive versus emotional images in shaping customer choice intention.
4. Provide theoretical insights and practical implications for leveraging short-video platforms, particularly Douyin, in homestay marketing strategies.

Methodology

1. Research Design

This study employed a mixed-methods approach to examine how user-generated content (UGC) and owner-generated content (OGC) on Douyin influence customers' willingness to choose homestays in Dali, Yunnan Province. A combination of quantitative surveys, content analysis, and qualitative interviews was used to ensure robust findings and enhance the validity of results.

2. Populations and Samples and Key Informants

The target population comprised customers who had recently engaged with homestay services in Dali and who actively use Douyin as part of their travel decision-making process. Eligible respondents were individuals who had either stayed in or booked a homestay within the past 12 months. A stratified random sampling strategy was adopted to capture variation across different types of homestays (e.g., traditional Bai-style, modern boutique, and budget options). A total of 350 questionnaires were distributed through multiple channels, including Douyin groups, online travel communities, and homestay operators' social media pages. After screening for completeness and validity, 312 usable responses were retained, yielding a response rate of approximately 90%. Semi-structured interviews were conducted with 20 homestay customers to validate survey interpretations and provide qualitative insights into the mechanisms linking content exposure with booking decisions.

3. Research Instrument

Content analysis, structured questionnaires, and semi-structured interviews were employed as research instruments. A systematic review of both UGC and OGC related to Dali homestays on Douyin was performed to identify dominant themes, presentation styles, and engagement features. Structured questionnaires were administered both online and offline to measure constructs such as UGC, OGC, cognitive image, emotional image, and customer choice intention. All measurement items were adapted from validated scales in prior literature and contextualized to the homestay and

Douyin setting. Items were measured on a five-point Likert scale ranging from 1 (“strongly disagree”) to 5 (“strongly agree”). UGC and OGC items were adapted from Lee and Kim (2021); cognitive image items from SERVQUAL dimensions (Parasuraman et al., 1988); emotional image items from Gao & Sun (2022); and customer choice intention from Oliver (1997) and Zeithaml et al. (1996). The instrument was reviewed by three academics specializing in service marketing and tourism and two industry practitioners from the homestay sector. A pilot test with 30 respondents confirmed clarity and reliability, with Cronbach’s alpha values above 0.70.

4. Data Collection

During the main study, questionnaires were distributed to customers who had engaged with homestay services in Dali and used Douyin for travel decisions. Content analysis of UGC and OGC on Douyin was conducted alongside the survey. Semi-structured interviews with 20 homestay customers were performed to validate quantitative interpretations and provide qualitative insights.

5. Data analysis Statistics Used to Analyzed the Data

Measurement reliability and validity were assessed through Cronbach’s alpha, composite reliability (CR), and average variance extracted (AVE). Discriminant validity was assessed using the Fornell–Larcker criterion and heterotrait–monotrait (HTMT) ratio. The hypothesized model was tested using Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM). Bootstrapping with 5,000 resamples was applied to assess the significance of path coefficients and indirect effects. Descriptive statistics were generated to profile the sample, and content analysis findings were integrated with quantitative results for richer interpretation.

Results

Descriptive results for the study variables are presented in Table 1. All constructs had mean values above the midpoint of the five-point Likert scale, ranging from 3.72 (OGC) to 4.05 (Choice Intention), indicating that respondents held overall positive perceptions of both UGC and OGC, as well as favorable

attitudes toward booking homestays. Standard deviations were within acceptable ranges (0.60–0.72), suggesting moderate variability across responses.

Table 1 Descriptive Statistics

Variable	M	SD	Min	Max
UGC	3.85	0.68	1	5
OGC	3.72	0.72	1	5
Cognitive Image	3.9	0.65	1	5
Emotional Image	3.95	0.7	1	5
Choice Intention	4.05	0.6	1	5

Table 2 summarizes the reliability and validity results. Cronbach's alpha values exceeded the recommended threshold of 0.70, ranging from 0.86 to 0.91, demonstrating strong internal consistency. Composite reliability (CR) values also exceeded 0.89, confirming the robustness of the constructs. Average variance extracted (AVE) values were above the 0.50 threshold, indicating adequate convergent validity. These results provide strong support for the measurement model.

Table 2 Reliability and Validity

Construct	α	CR	AVE
UGC	0.88	0.9	0.64
OGC	0.86	0.89	0.61
Cognitive Image	0.89	0.92	0.68
Emotional Image	0.91	0.93	0.7
Choice Intention	0.87	0.9	0.66

Structural model testing was conducted using PLS-SEM with 5,000 bootstrap resamples. Table 3 reports the path coefficients, t-values, and significance levels for the hypothesized relationships.

UGC Effects: UGC had significant positive effects on both cognitive image ($\beta = 0.42$, $p < .001$) and emotional image ($\beta = 0.45$, $p < .001$). A smaller but significant direct effect on choice intention was also observed ($\beta = 0.21$, $p < .01$).

OGC Effects: OGC significantly predicted cognitive image ($\beta = 0.38$, $p < .001$) and emotional image ($\beta = 0.33$, $p < .001$). A direct effect on choice intention was also significant ($\beta = 0.19$, $p < .01$).

Mediating Roles: Both cognitive image ($\beta = 0.40, p < .001$) and emotional image ($\beta = 0.52, p < .001$) were strong predictors of choice intention. Indirect effects confirmed that these images mediated the relationships between UGC/OGC and choice intention.

Table 3 Hypothesis Testing Summary

Hypothesis	β	<i>t</i>	<i>p</i>
H1: UGC → Cognitive Image	0.42	9.21	<0.001
H2: OGC → Cognitive Image	0.38	8.45	<0.001
H3: UGC → Emotional Image	0.45	10.12	<0.001
H4: OGC → Emotional Image	0.33	7.85	<0.001
H5: Cognitive Image → Choice	0.4	8.92	<0.001
H6: Emotional Image → Choice	0.52	11.23	<0.001
H7: UGC → Choice Intention	0.21	4.15	<0.01
H8: OGC → Choice Intention	0.19	3.98	<0.01

The analysis began with an assessment of the measurement model. Reliability and validity were established across all constructs. Cronbach's alpha values ranged between .88 and .92, confirming internal consistency. Composite reliability values were all above the .70 threshold, ranging from .92 to .95, and the average variance extracted (AVE) ranged from .69 to .75, confirming

Discussion

The present study explored how different forms of Douyin sharing user-generated content (UGC) and owner-generated content (OGC) influence customers' willingness to choose homestays in Dali, China. By integrating Social Proof Theory, Signal Theory, and the Stimulus–Organism–Response (SOR) model, this research provides new insights into the dual-path mechanisms through which short-video content shapes consumer decision-making in the tourism and hospitality sector. The finding that UGC exerts stronger effects on emotional images aligns with prior studies showing that consumer-generated content enhances affective attachment and authenticity in tourism marketing (Gao & Sun, 2022; Zhang & Liu, 2022). Conversely, the result that OGC more strongly influences cognitive images resonates with previous research

highlighting the signaling role of professionally produced content in reducing perceived risk and clarifying service quality (Chen, 2019).

The results also corroborate Lee and Kim (2021), who demonstrated that short-video marketing effectively shapes tourist decision-making by simultaneously addressing functional and emotional dimensions. Furthermore, the dominance of emotional image in predicting choice intention reinforces earlier findings that affective responses often outweigh rational evaluations in determining consumer loyalty and booking decisions (Gartner, 1994; Pike & Ryan, 2004). By confirming and extending these insights in the Douyin-driven homestay context, this study contributes both empirical evidence and theoretical refinement to the literature on social media tourism marketing.

Body of Knowledge

The body of knowledge derived from this study was designed through a systematic synthesis of quantitative and qualitative findings. Using PLS-SEM analysis, the research identified the significant paths linking user-generated content (UGC) and owner-generated content (OGC) with cognitive and emotional images, and subsequently with customers' willingness to choose homestays. Qualitative insights from interviews were then integrated to enrich the model with cultural and contextual nuances. The result is a conceptual model in which UGC primarily stimulates emotional images through authenticity and relatability, while OGC strengthens cognitive images through professionalism and reliability; both image types, in turn, drive customer choice intention.

This model can be applied in practice by homestay operators to design balanced digital marketing strategies that combine authentic customer storytelling with professional promotional content. Policymakers and tourism authorities can also use the model as a framework for training programs that guide operators in leveraging social media effectively. Moreover, researchers may adapt the model for future studies to test its applicability in other destinations or platforms, thereby advancing theoretical understanding of short-video marketing in tourism.

Recommendations

1. The findings demonstrate that UGC exerts a stronger influence on emotional image, whereas OGC more strongly predicts cognitive image. This confirms the differentiated but complementary roles of the two content types. Consistent with Social Proof Theory (Cialdini, 2009), UGC builds credibility by showcasing authentic guest experiences and relatable narratives. This authenticity stimulates affective responses such as trust, enjoyment, and cultural resonance, thereby strengthening emotional images.

2. This study also emphasizes the importance of cultural context in servicescape and digital marketing. In Dali, where ethnic traditions intersect with modern tourism, customers value both visual aesthetics and cultural resonance. UGC and OGC that highlight local heritage can differentiate homestays from generic accommodation, transforming them into immersive cultural experiences. This adds nuance to servicescape theory by illustrating how cultural authenticity functions as an additional dimension of both cognitive and emotional imagery in digital content.

3. Although the findings are robust, several limitations warrant attention. First, the data were collected in Dali and may not generalize to other destinations with different cultural or market dynamics. Future studies should compare across regions or countries to test external validity. Second, this study employed cross-sectional data; longitudinal or experimental designs would provide stronger causal evidence of content influence. Third, while Douyin is the focus here, future research could explore platform comparisons (e.g., Douyin vs. Xiaohongshu or TikTok international) to assess cross-platform consistency.

4. This study recommends that tourism authorities and local governments promote the strategic use of social media platforms such as Douyin by providing training and guidelines for homestay operators, particularly on balancing user-generated and owner-generated content. Practically, homestay providers should adopt a dual strategy that leverages authentic UGC to enhance emotional engagement and professional OGC to build cognitive trust, while embedding cultural narratives such as local

traditions and rituals to strengthen both attachment and differentiation. Future research should extend these findings by conducting comparative studies across different regions or platforms, employing longitudinal or experimental designs to validate causal relationships, and exploring cross-platform effects to deepen understanding of short-video marketing in tourism.

References

- Chen, J. (2019). The Role of Authenticity in Digital Marketing: Balancing Professionalism and Relatability. *Journal of Interactive Marketing*, 46(3), 45-58.
- Cialdini, R. B. (2009). *Influence: Science and Practice* (5th ed.). Boston: Pearson Education.
- Filieri, R. et al. (2015). Why Do Travelers Trust Tripadvisor? Antecedents of Trust Towards Consumer-Generated Media and Its Influence on Recommendation Adoption and Word of Mouth. *Tourism Management*, 51, 174-185.
- Gao, J. & Sun, Y. (2022). Emotional Cues in Short Videos and Tourist Behavior. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 27(5), 495-508.
- Gartner, W. C. (1994). Image Formation Process. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 2(2-3), 191-215.
- Han, H. & Ryu, K. (2009). The Roles of The Physical Environment, Price Perception, and Customer Satisfaction in Determining Customer Loyalty in The Restaurant Industry. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 33(4), 487-510.
- Lee, J. & Kim, H. (2021). Short Video Marketing in Tourism: Understanding the Impact of Social Media Content on Tourist Decision-Making. *Journal of Travel Research*, 60(2), 214-229.
- Mehrabian, A. & Russell, J. A. (1974). *An Approach to Environmental Psychology*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.
- Oliver, R. L. (1997). *Satisfaction: A Behavioral Perspective on The Consumer*. New York: McGraw-Hill.

- Parasuraman, A. et al. (1988). SERVQUAL: A Multiple-Item Scale for Measuring Consumer Perceptions of Service Quality. *Journal of Retailing*, 64(1), 12-40.
- Pike, S. & Ryan, C. (2004). Destination Positioning Analysis Through a Comparison of Cognitive, Affective, and Conative Perceptions. *Journal of Travel Research*, 42(4), 333-342.
- Spence, M. (1973). Job Market Signaling. *The Quarterly Journal of Economics*, 87(3), 355-374.
- Zeithaml, V. A. et al. (1996). The Behavioral Consequences of Service Quality. *Journal of Marketing*, 60(2), 31-46.
- Zhang, Y. & Liu, H. (2022). Douyin Short Videos and Tourism Marketing: Understanding Digital Influence on Consumer Decisions. *Tourism Science*, 36(2), 1-12.

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ : นโยบายภาครัฐการนำระบบดิจิทัลในการยกระดับ การบริการประชาชนในประเทศไทย*

SUCCESS FACTORS: GOVERNMENT POLICIES FOR IMPLEMENTING DIGITAL SYSTEMS TO ENHANCE PUBLIC SERVICES IN THAILAND

อนันตชัย แก้วศรีงาม

Anantachai Kaewsringam

กองทัพอากาศ

Air Force

Corresponding Author E-mail: anantachai.mcu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายรัฐบาลดิจิทัลมาใช้ในการยกระดับการบริการประชาชน โดยใช้วิธีการศึกษาจากตำรา หนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนโยบายรัฐบาลดิจิทัล ประกอบด้วย 7 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1. การสนับสนุนจากผู้นำองค์กร 2. โครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ 3. การพัฒนาศักยภาพบุคลากร 4. การมีส่วนร่วมของประชาชน 5. กรอบกฎหมายและระเบียบที่เหมาะสม 6. การจัดการเปลี่ยนแปลง และ 7. การประเมินผลอย่างต่อเนื่อง การศึกษานี้เสนอแนะว่า หน่วยงานภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาปัจจัยเหล่านี้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้การนำนโยบายรัฐบาลดิจิทัลไปใช้ประสบความสำเร็จและสามารถยกระดับคุณภาพการบริการประชาชนได้อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: ปัจจัยสู่ความสำเร็จ; นโยบายภาครัฐ; ระบบดิจิทัล; การบริการประชาชน

Abstract

This study aimed to examine the key factors influencing the success of implementing digital government policies to enhance public service delivery in Thailand. The research employed a documentary review method, analyzing textbooks, official documents, and relevant academic studies. The findings reveal seven critical factors contributing to the successful implementation of digital government policies: 1. leadership support,

2. information technology infrastructure, 3. workforce capacity development, 4. citizen participation, 5. appropriate legal and regulatory frameworks, 6. change management, and 7. continuous evaluation. The study suggested that government agencies should prioritize the systematic development of these factors to ensure the effective implementation of digital government policies and achieve genuine improvement in the quality of public services.

Keywords: Success Factors; Government Policy; Digital Systems; Enhance Public Services

บทนำ

ในยุคของการปฏิวัติดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกภาคส่วนของสังคม การให้บริการของภาครัฐจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส (Dunleavy et al., 2006) การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการภาครัฐหรือที่เรียกว่า รัฐบาลดิจิทัล (Digital Government) จึงกลายเป็นแนวทางที่สำคัญในการปฏิรูปการบริหารราชการและการให้บริการประชาชนในศตวรรษที่ 21

นโยบายรัฐบาลดิจิทัลไม่ได้หมายถึงเพียงการนำเทคโนโลยีมาใช้เท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงาน วัฒนธรรมองค์กร และการสร้างนวัตกรรมในการให้บริการ (Margetts & Dunleavy, 2013) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีความซับซ้อนและต้องการการประสานงานระหว่างหลายภาคส่วน ทั้งในด้านเทคโนโลยี บุคลากร กฎหมาย และการมีส่วนร่วมของประชาชน ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลอย่างจริงจัง โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้วเช่น เอสโตเนีย สิงคโปร์ เกาหลีใต้ และเดนมาร์ก ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้นำในด้านการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (United Nations Department of Economic and Social Affairs, 2022) ความสำเร็จของประเทศเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า การนำนโยบายรัฐบาลดิจิทัลไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถยกระดับคุณภาพการบริการประชาชน เพิ่มความโปร่งใส และลดต้นทุนการดำเนินงานของภาครัฐได้อย่างมีนัยสำคัญ

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลผ่านนโยบายและแผนต่าง ๆ โดยเฉพาะแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2561-2580 และยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 ที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นกลไกในการพัฒนาประเทศ (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน), 2566) ความพยายามเหล่านี้ได้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล การปรับปรุงกฎหมาย

และระเบียบที่เกี่ยวข้อง และการพัฒนาบริการดิจิทัลต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม การดำเนินการยังคงประสบกับอุปสรรคและความท้าทายหลายประการ ทั้งในด้านการประสานงานระหว่างหน่วยงาน การพัฒนาทรัพยากรบุคคล การสร้างการยอมรับจากประชาชนและการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงการทำความเข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทยที่มีลักษณะเฉพาะทางสังคม วัฒนธรรม และการเมืองการปกครอง การวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยเหล่านี้จะช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับความซับซ้อนของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และนำไปสู่การพัฒนาแนวทางและกลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับบริบทของประเทศไทย

บทความนี้จึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์และนำเสนอปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายภาครัฐการใช้ระบบดิจิทัลไปปฏิบัติเพื่อยกระดับการบริการประชาชนในประเทศไทย โดยอาศัยการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎี บทเรียนจากประสบการณ์ของต่างประเทศ และการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของประเทศไทย เพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมและนำไปปฏิบัติได้

แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยสู่ความสำเร็จ

แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยสู่ความสำเร็จ (Critical Success Factors: CSFs) มีประวัติความเป็นมายาวนานและเป็นรากฐานสำคัญในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรและโครงการต่าง ๆ แนวคิดของ Success Factors ได้รับการพัฒนาโดย Daniel จาก McKinsey & Company ซึ่งได้ตีพิมพ์บทความเรื่อง Management Information Crisis ใน Harvard Business Review ในปี 1961 และกระบวนการดังกล่าวได้รับการพัฒนาให้เป็นแนวคิดปัจจัยสู่ความสำเร็จโดย Rockart ระหว่างปี 1979 ถึง 1981 (Rockart, 1979)

พื้นฐานและการพัฒนาแนวคิด Daniel ซึ่งเป็นผู้บริหารระดับสูงของ McKinsey & Company ได้พัฒนาแนวคิดของ Success Factors ซึ่งนำไปสู่การเกิดขึ้นของปัจจัยสู่ความสำเร็จ ที่หมายถึง พื้นที่ของกิจกรรมธุรกิจที่ควรได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่องและระมัดระวังจากผู้บริหาร การอภิปรายครั้งแรกเกี่ยวกับ CSFs ในอุตสาหกรรมยานยนต์ของสหรัฐอเมริกาได้ดำเนินการโดย Daniel ในปี 1961 โดยเขาได้ระบุปัจจัยสู่ความสำเร็จสำคัญสามประการ ได้แก่ การออกแบบ คุณภาพของระบบตัวแทนจำหน่าย และการควบคุมต้นทุน (Daniel, 1961)

ภายหลังจากการวางรากฐานโดย Daniel แนวคิดนี้ได้รับการพัฒนาต่อโดย Rockart ที่ Massachusetts Institute of Technology Rockart (1979) ได้แนะนำทฤษฎีปัจจัยสู่ความสำเร็จและให้นิยามของ CSF ว่า เป็นจำนวนพื้นที่ที่จำกัดซึ่งหากผลลัพธ์เป็นที่

พอใจ จะสามารถรับประกันประสิทธิภาพการแข่งขันที่ประสบความสำเร็จขององค์กรพวกมัน คือ พื้นที่สำคัญจำนวนน้อยที่สิ่งต่าง ๆ ต้องดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้องเพื่อให้ธุรกิจเจริญรุ่งเรือง หากผลลัพธ์ในพื้นที่เหล่านี้ไม่เพียงพอ ความพยายามขององค์กรในช่วงเวลานั้นจะน้อยกว่าที่ต้องการ นอกจากนี้ Rockart ยังได้ให้คำนิยามเพิ่มเติมว่า CSFs เป็นพื้นที่ของกิจกรรมที่ควรได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่องและระมัดระวังจากผู้บริหาร การกำหนดนิยามที่ชัดเจนนี้ได้กลายเป็นรากฐานสำคัญในการศึกษาและประยุกต์ใช้แนวคิด ปัจจัยสู่ความสำเร็จในบริบทต่าง ๆ

การพัฒนาและการขยายแนวคิด การปรับปรุงที่สำคัญของวิธีการ CSF ได้รับการพัฒนาโดย Bullen & Rockart (1981) เพื่อขยายผู้เข้าร่วมที่ได้รับการสัมภาษณ์ในการศึกษา CSF ให้รวมถึงผู้เข้าร่วมจากหลายระดับของลำดับชั้นขององค์กร แทนที่จะมุ่งเน้นเฉพาะผู้บริหารระดับสูงและผู้บริหารอาวุโส เมื่อเร็ว ๆ นี้ Peffer et al. (2003) ได้พัฒนาแนวทางที่เรียกว่า Critical Success Chains (CSCs) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อขยายวิธีการ CSF ให้สามารถมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในการวางแผนระบบสารสนเทศ ทฤษฎีพื้นฐานของการวิเคราะห์ CSF ตามที่พัฒนาโดย Bullen & Rockart (1981) วางรากฐานสำหรับกรอบการทำงานเพื่อกำหนดกิจกรรมเหล่านั้นที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรหรือโครงการ ซึ่งต้องได้รับการดำเนินการอย่างดีโดยผู้บริหารระดับสูง

แหล่งที่มาของปัจจัยสู่ความสำเร็จ Rockart & Bullen ได้เขียนเกี่ยวกับแหล่งที่มาที่สำคัญที่สุดห้าประการของ CSF โดยการจำแนกแหล่งที่มาเหล่านี้ช่วยให้องค์กรสามารถระบุและจัดการปัจจัยสำคัญได้อย่างเป็นระบบ ปัจจัยเหล่านี้แตกต่างกันไปตามสถานการณ์ที่แตกต่างกัน เนื่องจากสถานการณ์ที่ต่างกันนำไปสู่ปัจจัยสู่ความสำเร็จที่ต่างกัน ปัจจัยเหล่านี้ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของอุตสาหกรรม สำคัญที่องค์กรต้องติดตามปัจจัยเหล่านี้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดได้ ตัวอย่างเช่น บริษัทเคมีต้องการเทคโนโลยีเฉพาะ และผู้ผลิตเสื้อผ้าจำเป็นต้องมีฝ้ายอย่างแน่นอน ปัจจัยสู่ความสำเร็จเหล่านี้อาจมีอิทธิพลต่อคู่แข่งทั้งหมดภายในอุตสาหกรรมเฉพาะ แต่ก็อาจส่งผลต่อองค์กรแต่ละแห่งด้วย ไม่ใช่บริษัททั้งหมดในอุตสาหกรรมเฉพาะจะมีปัจจัยสู่ความสำเร็จเหมือนกัน

การประยุกต์ใช้และความสำคัญในปัจจุบัน แนวคิดของ CSFs ได้รับการพัฒนาและแนะนำโดย Daniel ในนาม McKinsey & Co ในปี 1961 ทศวรรษต่อมา Rockart ได้ปรับปรุงและทำให้แนวคิดนี้เป็นที่นิยม ตั้งแต่นั้นมา แนวคิดนี้ได้รับการนำไปใช้อย่างกว้างขวางเพื่อแนะนำองค์กรในการพัฒนาและดำเนินกลยุทธ์และโครงการ John F. Rockart เน้นว่า CSF มีจุดประสงค์เพื่อเปิดเผยจุดสำคัญในองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดการ เขาเชื่อว่า CSF ปรับปรุงการพัฒนาขององค์กรและเพิ่มคุณค่าของกระบวนการ โดยการเปิดเผยเกณฑ์ที่สามารถขัดขวางความสำเร็จหรือความล้มเหลวของเป้าหมาย

องค์กรเฉพาะ Rockart ยังรับรู้่ว่า CSF มีความจำเป็นในกระบวนการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ตามความคิดของเขา สำคัญที่ลักษณะของบริษัทจะถูกทำเครื่องหมายเพื่อให้ได้ประโยชน์ในการแข่งขัน

ดังนั้น แนวคิดปัจจัยสู่ความสำเร็จได้รับการยอมรับและนำไปประยุกต์ใช้ในบริษัทต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ตั้งแต่การบริหารโครงการ การพัฒนาระบบสารสนเทศ การจัดการห่วงโซ่อุปทาน ไปจนถึงการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล ความสำเร็จของแนวคิดนี้เกิดจากความสามารถในการช่วยให้องค์กรมุ่งเน้นความพยายามของตนในการสร้างขีดความสามารถเพื่อตอบสนองปัจจัยสู่ความสำเร็จ หรือแม้กระทั่งช่วยให้องค์กรตัดสินใจว่าพวกเขามีความสามารถในการสร้างความต้องการที่จำเป็นเพื่อตอบสนองปัจจัยสู่ความสำเร็จหรือไม่ ในบริบทของการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและรัฐบาลดิจิทัล แนวคิด CSF ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการระบุและจัดการปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการนำระบบดิจิทัลมาใช้ การประยุกต์ใช้แนวคิดนี้ช่วยให้องค์กรสามารถจัดลำดับความสำคัญของทรัพยากรและความพยายาม เพื่อให้มั่นใจว่าการลงทุนในเทคโนโลยีจะสามารถสร้างผลลัพธ์ที่ต้องการและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายรัฐบาลดิจิทัล

รัฐบาลดิจิทัล (Digital Government) เป็นแนวคิดที่วิวัฒนาการมาจากแนวคิดรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Government หรือ E-Government) โดยมีความหมายที่กว้างขวางและครอบคลุมกว่า ตามคำจำกัดความของสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัลแห่งชาติ (องค์การมหาชน) รัฐบาลดิจิทัลหมายถึง การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิรูปการบริหารจัดการภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และตอบสนองความต้องการของประชาชนและภาคธุรกิจ

ตาม United Nations Department of Economic and Social Affairs (2022) รัฐบาลดิจิทัลถูกนิยามว่า เป็นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) โดยรัฐบาลเพื่อปรับปรุงกิจกรรมของภาครัฐ ซึ่งรวมถึงการให้บริการภาครัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชน และการบริหารจัดการภายในองค์กร โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของประชาชน

องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2020) ได้ให้คำจำกัดความของรัฐบาลดิจิทัลไว้ว่า เป็นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์การปฏิรูปการบริหารจัดการของรัฐบาล เพื่อสร้างมูลค่าสาธารณะโดยการเปลี่ยนผ่านจากรัฐบาลแบบอนาล็อกไปสู่รัฐบาลแบบดิจิทัล

แนวคิดรัฐบาลดิจิทัลมีหลักการสำคัญหลายประการ ตามที่ Dunleavy et al. (2006) ได้เสนอไว้ในทฤษฎี New Public Management (NPM) และ Digital Era Governance (DEG) ได้แก่ การมุ่งเน้นผู้รับบริการเป็นศูนย์กลาง (Citizen-Centric) การบูรณาการข้อมูลและบริการ (Integration) การสร้างความโปร่งใสและความรับผิดชอบ (Transparency and Accountability) และการสร้างนวัตกรรมในการให้บริการ (Service Innovation)

ในด้านของแนวทางการพัฒนา Gil-Garcia et al. (2018) ได้เสนอกรอบแนวคิดการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลที่ครอบคลุม 4 มิติหลัก ได้แก่ มิติเทคโนโลยี (Technology Dimension) ที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างพื้นฐานและระบบเทคโนโลยี มิติองค์กร (Organizational Dimension) ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาบุคลากร มิตินโยบาย (Policy Dimension) ที่เกี่ยวข้องกับกรอบกฎหมายและระเบียบ และมิติสังคม (Social Dimension) ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

นอกจากนี้ รัฐบาลดิจิทัลยังมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ เช่น New Public Governance (NPG) ที่เน้นการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (Osborne, 2010) และ Collaborative Governance ที่เน้นการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน (Ansell & Gash, 2008)

ดังนั้น รัฐบาลดิจิทัล คือ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิรูปการบริหารจัดการภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยวิวัฒนาการมาจากแนวคิดรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์แต่มีความครอบคลุมกว้างขวางกว่า แนวคิดนี้มีหลักการสำคัญคือการมุ่งเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง การบูรณาการข้อมูลและบริการ การสร้างความโปร่งใสและความรับผิดชอบ รวมถึงการสร้างนวัตกรรมในการให้บริการ การพัฒนาครอบคลุม 4 มิติหลักได้แก่ มิติเทคโนโลยี มิติองค์กร มิตินโยบาย และมิติสังคม และเชื่อมโยงกับแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่เน้นการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนร่วมกัน

แนวคิดเกี่ยวกับการบริการประชาชน

การบริการประชาชน (Public Service) เป็นแนวคิดหลักในการบริหารจัดการภาครัฐที่มุ่งเน้นการสร้างมูลค่าสาธารณะและตอบสนองความต้องการของประชาชน ตามแนวคิดของ Denhardt & Denhardt (2015) การบริการประชาชนในยุคใหม่ควรมีลักษณะเป็น New Public Service ที่เน้นการให้บริการมากกว่าการควบคุม การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชน และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

คุณภาพการบริการประชาชนถูกวัดผลจากหลายมิติ โดย Parasuraman et al. (1988) ได้พัฒนาแบบจำลอง SERVQUAL ที่ระบุมิติคุณภาพการบริการ 5 ด้าน ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ (Reliability) การตอบสนอง (Responsiveness) ความมั่นใจ (Assurance) ความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจ (Empathy) และสิ่งที่จับต้องได้ (Tangibles)

ในบริบทของการบริการภาครัฐ Zeithaml et al. (2009) ได้ปรับปรุงแบบจำลองให้เหมาะสมกับลักษณะของบริการภาครัฐมากขึ้น โดยเพิ่มมิติความยุติธรรม (Equity) ความโปร่งใส (Transparency) และความรับผิดชอบ (Accountability) เข้าไป

การบริการประชาชนในยุคดิจิทัลมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากการบริการแบบดั้งเดิม ตาม Linders (2012) การบริการดิจิทัลควรมีคุณลักษณะ 4 ประการ ได้แก่ การเข้าถึงได้ตลอดเวลา (24/7 Accessibility) ความสะดวกในการใช้งาน (User-Friendly) การปรับแต่งได้ตามความต้องการ (Customization) และการบูรณาการข้อมูลและบริการ (Integration)

นอกจากนี้ การพัฒนาการบริการประชาชนในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องคำนึงถึงแนวคิด Digital Divide หรือความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล ที่อาจทำให้กลุ่มประชาชนบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงบริการได้เท่าเทียมกัน (Van Dijk, 2020) ดังนั้น การออกแบบบริการจึงต้องให้ความสำคัญกับหลักการออกแบบเพื่อทุกคน และการสร้างช่องทางบริการที่หลากหลาย

ดังนั้น การบริการประชาชนคือการบริหารจัดการภาครัฐที่มุ่งสร้างมูลค่าสาธารณะ และตอบสนองความต้องการประชาชน โดยยึดหลักการ New Public Service ที่เน้นการให้บริการมากกว่าการควบคุม และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชน คุณภาพการบริการวัดจากมิติความน่าเชื่อถือ การตอบสนอง ความมั่นใจ ความเข้าใจ และสิ่งที่จับต้องได้ รวมถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส และความรับผิดชอบในบริบทภาครัฐ การบริการประชาชนในยุคดิจิทัลต้องมีคุณลักษณะการเข้าถึงได้ตลอดเวลา ความสะดวกในการใช้งาน การปรับแต่งได้ตามความต้องการ และการบูรณาการข้อมูล แต่จำเป็นต้องคำนึงถึงความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลเพื่อให้ทุกกลุ่มประชาชนเข้าถึงบริการได้เท่าเทียมกัน ดังนั้นการออกแบบบริการต้องใช้หลักการออกแบบเพื่อทุกคนและสร้างช่องทางบริการที่หลากหลาย

สภาพปัญหานโยบายรัฐบาลดิจิทัลในการบริการประชาชน

การนำนโยบายรัฐบาลดิจิทัลไปปฏิบัติในการยกระดับการบริการประชาชนของประเทศไทยเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ทั้งในมิติสากลและเฉพาะของประเทศไทย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนของการปรับเปลี่ยนจากระบบราชการแบบดั้งเดิมสู่การบริหารงานแบบดิจิทัล ปัญหาในมิติสากล ตามการศึกษาของ Heeks (2006) พบว่า โครงการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ประมาณ 35% ประสบความสำเร็จโดยสิ้นเชิง และ

อีก 50% ประสบความสำเร็จบางส่วน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายในการนำนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติ ปัญหาหลักประกอบด้วย การขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยีสารสนเทศ การขาดทักษะและความรู้ของบุคลากรภาครัฐ กรอบกฎหมายที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาดิจิทัล และการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับสภาพปัญหานโยบายรัฐบาลดิจิทัลในการบริการประชาชน มีดังนี้

1. ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล ประเทศไทยเผชิญกับปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลระหว่างพื้นที่เมืองและชนบทอย่างรุนแรงโดยในขณะที่ยังคงมีกรุงเทพฯ มีระบบดิจิทัลที่เจริญรุ่งเรือง พื้นที่ชนบทยังคงขาดการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ ทักษะดิจิทัล และการเข้าถึงเทคโนโลยี การศึกษาพบว่าในปี 2014 ผู้ใช้คอมพิวเตอร์ในเขตเมืองเพิ่มขึ้นจาก 35.5% เป็น 47.8% ในขณะที่ในพื้นที่ชนบทเพิ่มขึ้นจาก 19.7% เป็น 30.4% เท่านั้น

2. การขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน ปัญหาบริการออนไลน์ของราชการที่มีจำนวนมาก แต่กระจัดกระจายและไม่อำนวยความสะดวกผู้ใช้ สะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างราชการที่ทำงานแยกส่วนและแข็งตัว ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลได้เต็มศักยภาพ (ศุภณัฐ ศศิวิวัฒน์, 2566) แผนพัฒนาฯ พ.ศ. 2559-2561 ได้ระบุอุปสรรคไว้ว่า แนวทางการพัฒนาภาครัฐไทยสู่รัฐบาลดิจิทัลของหน่วยงานต่าง ๆ ขาดวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกัน ระบบต่าง ๆ ถูกพัฒนาในลักษณะต่างคนต่างทำ ทำให้ขาดมาตรฐาน และไม่สามารถนำมาใช้ร่วมกันได้

3. การใช้บริการดิจิทัลของภาครัฐที่ยังอยู่ในระดับต่ำ รายงาน Thailand Internet User Behavior แสดงให้เห็นว่า แม้ประชาชนไทยจะใช้อินเทอร์เน็ตในกิจกรรมต่างๆ อย่างแพร่หลาย แต่การใช้บริการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ยังอยู่ในระดับต่ำ โดยมีเพียง 20.77% ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่ใช้บริการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ในขณะที่ 55.43% ดูเนื้อหาออนไลน์ และ 36.88% ทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์

4. อุปสรรคด้านการลงทุนและโครงสร้างพื้นฐาน แม้ประเทศไทยจะมีความก้าวหน้าอย่างมากในการพัฒนาดิจิทัล แต่ยังคงมีอุปสรรคเช่น การลงทุนจากภาคเอกชนที่ไม่เพียงพอ โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่ไม่เพียงพอในบางพื้นที่ และความจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะด้าน ICT Thai 4.0: A Blueprint for Digital Transformation (OpenGov Asia, 2024) การศึกษาเปรียบเทียบอัตราการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในธุรกิจพบว่า มีเพียง 33% ของธุรกิจในประเทศไทยที่ยอมรับการปรับเปลี่ยนดิจิทัลและวางแผนลงทุนในอนาคต เมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยโลกที่ 59%

สถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้ม ในการจัดอันดับปี 2022 ประเทศไทยปรับตัวดีขึ้นมาอยู่ในอันดับที่ 55 ใกล้เคียงกับมาเลเซียและอยู่ต่ำกว่าจีนเล็กน้อยล่าสุดปี 2567 ไทยอยู่อันดับที่ 52 จาก 193 ประเทศ แต่ยังคงห่างจากอันดับ 40 ที่ไทยตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะทำ

ให้ได้ภายในปี 2570 ปัญหาเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทยต้องการการแก้ไขที่เป็นระบบ โดยเฉพาะในด้านการลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล การเพิ่มการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน และการปรับปรุงคุณภาพของบริการให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

ปัจจัยสู่ความสำเร็จของนโยบายรัฐบาลดิจิทัลในการยกระดับการบริการประชาชน

จากการทบทวนวรรณกรรมและการศึกษาเปรียบเทียบกรณีศึกษาต่าง ๆ สามารถระบุปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายรัฐบาลดิจิทัลไปใช้ในการยกระดับการบริการประชาชนได้ 7 ปัจจัยหลัก ดังนี้

1. การสนับสนุนจากผู้นำองค์กร

การสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงถือเป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรก ตามการศึกษาของ Gil-Garcia & Pardo (2005) พบว่า โครงการรัฐบาลดิจิทัลที่ประสบความสำเร็จมักมีการสนับสนุนอย่างแข็งขันจากผู้นำองค์กร ทั้งในด้านงบประมาณ บุคลากร และการสร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะสามารถสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรในองค์กร ลดความต้านทานการเปลี่ยนแปลง และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อนวัตกรรม

2. โครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ

โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีที่มั่นคงและเชื่อถือได้เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล ซึ่งรวมถึงระบบเครือข่าย ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ และระบบรักษาความปลอดภัย (Fountain, 2001) การศึกษาของ United Nations Department of Economic and Social Affairs (2022) แสดงให้เห็นว่า ประเทศที่มีโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีที่พัฒนาแล้วมักมีดัชนีการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลที่สูงกว่า นอกจากนี้ ความสามารถในการเชื่อมโยงระบบต่าง ๆ เข้าด้วยกัน (Interoperability) ก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้สามารถบูรณาการข้อมูลและบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การพัฒนาศักยภาพบุคลากร

การพัฒนาทักษะและความรู้ของบุคลากรภาครัฐเป็นปัจจัยสำคัญที่มักถูกมองข้าม ตามการศึกษาของ Mergel et al. (2019) การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ทางเทคโนโลยีเป็นอุปสรรคหลักในการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล ดังนั้น การลงทุนในการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง การสรรหาผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี และการสร้างทีมงานข้ามสายงาน (Cross-functional Team) จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

4. การมีส่วนร่วมของประชาชน

การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกแบบและพัฒนาบริการดิจิทัลเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้บริการตอบสนองความต้องการที่แท้จริง ตามแนวคิด Human-Centered Design ของ IDEO.org. (2015) การเข้าใจความต้องการของผู้ใช้บริการผ่านการวิจัยเชิงลึก การทดสอบต้นแบบ และการรับฟังความคิดเห็นอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้การพัฒนาบริการมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ การสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจของประชาชนต่อบริการดิจิทัลของภาครัฐก็มีความสำคัญไม่น้อย

5. กรอบกฎหมายและระเบียบที่เหมาะสม

การมีกรอบกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่เอื้อต่อการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบ ตามการศึกษาของ Janssen & van der Voort (2020) ประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลมักมีการปรับปรุงกฎหมายให้รองรับเทคโนโลยีใหม่ เช่น กฎหมายลายเซ็นดิจิทัล กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และกฎหมายการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ การมีกรอบกฎหมายที่ชัดเจนจะช่วยสร้างความมั่นใจให้กับทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการ

6. การจัดการเปลี่ยนแปลง

การจัดการการเปลี่ยนแปลงองค์กร (Change Management) เป็นปัจจัยสำคัญที่จะกำหนดความสำเร็จของการนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ ตามแบบจำลองของ Kotter (2012) การเปลี่ยนแปลงที่ประสบความสำเร็จต้องผ่านขั้นตอน 8 ขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การสร้างความเร่งด่วน การสร้างกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลง การกำหนดวิสัยทัศน์ การสื่อสาร การเอาอุปสรรคออก การสร้างชัยชนะระยะสั้น การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และการฝังรากลึกในวัฒนธรรมองค์กร ในบริบทของรัฐบาลดิจิทัล การจัดการเปลี่ยนแปลงต้องคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของภาครัฐที่มีความซับซ้อนและมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายกลุ่ม

7. การประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการได้อย่างต่อเนื่อง ตามแนวคิด Performance Management ของ Bouckaert & Halligan (2008) การประเมินผลควรครอบคลุมทั้งตัวชี้วัดเชิงปริมาณและเชิงภาพ เช่น อัตราการใช้บริการ ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ประสิทธิภาพการทำงาน และผลกระทบต่อสังคม การมีระบบการประเมินผลที่ดีจะช่วยให้สามารถระบุจุดแข็งและจุดอ่อนของระบบ และนำไปสู่การปรับปรุงที่เหมาะสม

ดังนั้น ปัจจัยสู่ความสำเร็จของนโยบายรัฐบาลดิจิทัลในการยกระดับการบริการประชาชนประกอบด้วย 7 ปัจจัยหลักที่สำคัญ 1. การสนับสนุนจากผู้นำองค์กร เป็นรากฐานสำคัญที่สุด โดยผู้บริหารระดับสูงต้องให้การสนับสนุนอย่างแข็งขันทั้งงบประมาณ บุคลากร

และการสร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน เพื่อสร้างแรงจูงใจและลดความต้านทานการเปลี่ยนแปลง

2. โครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่มั่นคงและเชื่อถือได้เป็นรากฐานการพัฒนา
ครอบคลุมระบบเครือข่าย ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ ระบบรักษาความปลอดภัย และ
ความสามารถในการเชื่อมโยงระบบต่าง ๆ เข้าด้วยกัน 3. การพัฒนาศักยภาพบุคลากร ผ่าน
การฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง การสรรหาผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี และการสร้างทีมงานข้าม
สายงาน เนื่องจากการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ทางเทคโนโลยีเป็นอุปสรรคหลัก

4. การมีส่วนร่วมของประชาชน ตามแนวคิด Human-Centered Design ที่เน้นการเข้าใจ
ใจความต้องการของผู้ใช้บริการ การทดสอบต้นแบบ การรับฟังความคิดเห็น และการสร้าง
ความเชื่อมั่นต่อบริการดิจิทัลของภาครัฐ 5. กรอบกฎหมายและระเบียบที่เหมาะสม ที่เอื้อ
ต่อการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล เช่น กฎหมายลายเซ็นดิจิทัล กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
และกฎหมายการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ 6. การจัดการเปลี่ยนแปลง ตาม
แบบจำลอง 8 ขั้นตอนของ Kotter ที่คำนึงถึงลักษณะเฉพาะของภาครัฐที่มีความซับซ้อน
และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายกลุ่ม และ 7. การประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมตัวชี้วัด
เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อระบุจุดแข็งจุดอ่อนและนำไปสู่การปรับปรุงที่เหมาะสม
ปัจจัยทั้ง 7 นี้จำเป็นต้องทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบเพื่อให้การพัฒนารัฐบาลดิจิทัล
ประสบความสำเร็จ

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิเคราะห์ปัจจัยสู่ความสำเร็จของนโยบายรัฐบาลดิจิทัลในการยกระดับการ
บริการประชาชน สามารถสกัดองค์ความรู้ที่สำคัญได้หลายประการ ดังนี้

ประการแรก ความสำเร็จของการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลไม่ได้ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยี
เพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลมาจากการบูรณาการของหลายปัจจัย โดยเฉพาะปัจจัยด้าน
มนุษย์และองค์กร ซึ่งมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าปัจจัยด้านเทคโนโลยี การให้ความสำคัญ
กับการพัฒนาบุคลากร การจัดการเปลี่ยนแปลง และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อ
นวัตกรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็น

ประการที่สอง การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะกำหนด
ความสำเร็จในระยะยาว การออกแบบบริการที่เน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง (User-Centric
Design) และการสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อบริการดิจิทัลจะช่วยเพิ่มอัตราการใช้
บริการและความพึงพอใจ

ประการที่สาม การประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ และการบูรณาการระบบ
เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการ การพัฒนาแบบ
แยกส่วน (Silo Approach) มักจะสร้างปัญหาในระยะยาว

ประการที่สี่ การมีกรอบกฎหมายที่เหมาะสมเป็นรากฐานสำคัญที่จะช่วยสร้างความมั่นใจและลดความเสี่ยงในการใช้บริการดิจิทัล การลงทุนในการปรับปรุงกฎหมายควรดำเนินไปพร้อมกับการพัฒนาเทคโนโลยี

ประการที่ห้า การประเมินผลอย่างต่อเนื่องเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยให้การพัฒนารัฐบาลดิจิทัลเป็นกระบวนการที่มีการเรียนรู้และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง การกำหนดตัวชี้วัดที่เหมาะสมและระบบการติดตามผลที่มีประสิทธิภาพจึงมีความจำเป็น

นอกจากนี้ การศึกษานี้ยังเสนอแนะว่า การพัฒนารัฐบาลดิจิทัลควรเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป (Incremental Approach) มากกว่าการปฏิวัติแบบขั้นพื้นฐาน (Revolutionary Approach) เพื่อให้องค์กรและบุคลากรสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป

การศึกษาปัจจัยสู่ความสำเร็จของนโยบายรัฐบาลดิจิทัลในการยกระดับการบริการประชาชนแสดงให้เห็นว่า ความสำเร็จของการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลเป็นผลมาจากการบูรณาการของหลายปัจจัยที่สำคัญ ทั้ง 7 ปัจจัยที่ได้ระบุไว้ ได้แก่ การสนับสนุนจากผู้นำองค์กร โครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การมีส่วนร่วมของประชาชน กรอบกฎหมายและระเบียบที่เหมาะสม การจัดการเปลี่ยนแปลง และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

การพัฒนารัฐบาลดิจิทัลไม่ใช่เพียงการนำเทคโนโลยีมาใช้ แต่เป็นการปฏิรูปองค์กรและกระบวนการทำงานอย่างครอบคลุม ที่ต้องการการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเทคโนโลยี องค์กร และวัฒนธรรม หน่วยงานภาครัฐที่ต้องการพัฒนาการให้บริการประชาชนผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาปัจจัยเหล่านี้ว่าเป็นระบบและต่อเนื่อง

ผลจากการศึกษานี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและกำหนดกลยุทธ์ การพัฒนารัฐบาลดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะการใช้เป็นเครื่องมือในการ ประเมินความพร้อมขององค์กรและการกำหนดลำดับความสำคัญในการลงทุนและพัฒนา อย่างไรก็ตาม การนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ควรคำนึงถึงบริบทเฉพาะของแต่ละ หน่วยงานและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน

สำหรับการศึกษาในอนาคต ควรมีการศึกษาเชิงประจักษ์เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศ หรือหน่วยงานที่มีบริบทแตกต่างกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ครอบคลุมและลึกซึ้งมากขึ้น เกี่ยวกับการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลในบริษัทที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- ศุภณัฐ ตรีวิวัฒน์. (2566). รัฐบาลไทยดิจิทัล ทำแล้ว-ทำอยู่-อย่าทำ(แบบเดิม)ต่อ. สืบค้น 8 พฤษภาคม 2568, จาก <https://101pub.org/bureaucratic-digital-government/>
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (2566). รายงานผลการดำเนินงาน ประจำปี 2566. สืบค้น 5 พฤษภาคม 2567, จาก <https://www.dga.or.th>
- Ansell, C. & Gash, A. (2008). Collaborative Governance in Theory and Practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(4), 543-571.
- Bouckaert, G. & Halligan, J. (2008). *Managing Performance: International Comparisons*. London: Routledge.
- Bullen, C. V. & Rockart, J. F. (1981). A Primer on Critical Success Factors. *Sloan Management Review*, 22(4), 3-16.
- Daniel, D. R. (1961). Management Information Crisis. *Harvard Business Review*, 39(5), 111-121.
- Denhardt, J. V. & Denhardt, R. B. (2015). *The New Public Service: Serving, Not Steering* (4th ed.). London: Routledge.
- Dunleavy, P. et al. (2006). New Public Management is Dead Long Live Digital-Era Governance. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 16(3), 467-494.
- Fountain, J. E. (2001). *Building the Virtual State: Information Technology and Institutional Change*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press.

- Gil-Garcia, J. R. & Pardo, T. A. (2005). E-Government Success Factors: Mapping Practical Tools to Theoretical Foundations. *Government Information Quarterly*, 22(2), 187-216.
- Gil-Garcia, J. R. et al. (2018). Being Smart: Emerging Technologies and Innovation in The Public Sector. *Government Information Quarterly*, 35(S1), S1-S5.
- Heeks, R. (2006). *Implementing and Managing E-government: An International Text*. London: SAGE Publications.
- IDEO.org. (2015). *The Field Guide to Human-Centered Design*. San Francisco: IDEO.org.
- Janssen, M. & van der Voort, H. (2020). Towards a Better Understanding of Governance in Digital Government: A Review of The Literature. *Government Information Quarterly*, 37(3), 1-16.
- Kotter, J. P. (2012). *Leading Change*. Boston: Harvard Business Review Press.
- Linders, D. (2012). From E-Government to We-Government: Defining A Typology for Citizen Co-Production in The Age of Social Media. *Government Information Quarterly*, 29(4), 446-454.
- Margetts, H. & Dunleavy, P. (2013). The Second Wave of Digital-Era Governance: A Quasi-Paradigm for Government on The Web. *Philosophical Transactions of the Royal Society A: Mathematical, Physical and Engineering Sciences*, 371(1987), 1-17.
- Mergel, I. et al. (2019). Defining Digital Transformation: Results from Expert Interviews. *Government Information Quarterly*, 36(4), 1-16.
- OpenGov Asia. (2024). *Thai 4.0: A Blueprint for Digital Transformation*. Retrieved May 5, 2025, from <https://shorturl.asia/Q6trT>
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2020). *The OECD Digital Government Policy Framework: Six Dimensions of A Digital Government*. Paris: OECD Publishing.
- Osborne, S. P. (2010). *The New Public Governance? Emerging Perspectives on The Theory and Practice of Public Governance*. New York: Routledge.

- Parasuraman, A. et al. (1988). SERVQUAL: A Multiple-Item Scale for Measuring Consumer Perceptions of Service Quality. *Journal of Retailing*, 64(1), 12-40.
- Peppers, K. et al. (2003). Extending Critical Success Factors Methodology to Facilitate Broadly Participative Information Systems Planning. *Journal of Management Information Systems*, 20(1), 51-85.
- Rockart, J. F. (1979). Chief Executives Define Their Own Data Needs. *Harvard Business Review*, 57(2), 81-93.
- United Nations Department of Economic and Social Affairs. (2022). *UN E-Government Survey 2022: The Future of Digital Government*. New York: United Nations Publications.
- Van Dijk, J. (2020). *The Digital Divide*. Cambridge: Polity Press.
- Zeithaml, V. A. et al. (2009). *Services Marketing: Integrating Customer Focus Across the Firm* (5th ed.). New York: McGraw-Hill.

ตามรอยแนวคิดของความผิดฐานทำให้เสียหาย
ของราชอาณาจักรไทยในอดีตช่วงก่อนกรุงสุโขทัย*

FOLLOWING THE CONCEPT OF PROPERTY DAMAGE IN THE KINGDOM
OF THAILAND BEFORE THE SUKHOTHAI PERIOD

พระครูธรรมธรรฐฐาพร ปภสฺสโร,
พงษ์ธวัช พรหมะวัน, ธวัช แยมป์ว

Pharkruthammathorn Sathaphorn Pabhassaro,
Pongtawas Prommawan, Thawach Yaempiw

วัดมหานาม อ่างทอง

Wat Mahanam, Ang Thong

Corresponding Author E-mail: cheawlitcanmni@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มุ่งวิเคราะห์วิวัฒนาการของความผิดฐานทำให้เสียหายในระบบกฎหมายไทย โดยเน้นการสืบค้นรากฐานทางความคิดและหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองทรัพย์สินของบุคคลในสมัยก่อนกรุงสุโขทัย ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ดินแดนอุษาคเนย์ได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมอินเดีย ทั้งในด้านศาสนา การปกครอง และกฎหมาย ผ่านคัมภีร์ธรรมศาสตร์ และคัมภีร์ธรรมสัทถัม ซึ่งถือเป็นแหล่งรวบรวมหลักธรรม จารีต และแนวคิดที่ว่าด้วยความยุติธรรมในสังคมเกษตรกรรม คัมภีร์ธรรมสัทถัมได้บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการทำให้ทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหายไว้อย่างเป็นระบบ โดยจำแนกสาเหตุแห่งความเสียหายออกเป็นสามประการ ได้แก่ การกระทำของบุคคล การกระทำของสัตว์ และความเสียหายจากทรัพย์สินของผู้อื่น ทั้งนี้ การลงโทษมิได้มุ่งหมายถึงการทำโทษทางร่างกาย แต่เน้นการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมูลค่าความเสียหายจริง อันสะท้อนแนวคิดแห่งความยุติธรรมเชิงเหยียวยาและหลักมนุษยธรรมในทางกฎหมาย นอกจากนี้ คัมภีร์ยังบัญญัติข้อยกเว้นความรับผิด เช่น ความเสียหายจากเหตุสุดวิสัย หรือการกระทำเพื่อความจำเป็น ซึ่งแสดงถึงการคำนึงถึงบริบททางสังคมและศีลธรรมในการตัดสิน ทรัพย์สินที่ได้รับความคุ้มครองส่วนใหญ่ ได้แก่ พืชผล ปศุสัตว์ และที่ดิน ซึ่งเป็นทรัพย์สินสำคัญต่อการดำรงชีพของมนุษย์ พร้อมทั้งมีการรับรองกรรมสิทธิ์โดยใช้หลักฐานเอกสารและเครื่องหมายแสดงเขตแดน อันเป็นรากฐานสำคัญของแนวคิดเรื่องกรรมสิทธิ์ในกฎหมายไทยยุคต่อมา เมื่อเปรียบเทียบกับคัมภีร์มานาวธรรมศาสตร์ ที่มุ่งลงโทษทางศาสนา จะเห็นว่า ธรรมสัทถัม

ให้ความสำคัญกับการใกล้เคียง เยียวยา และรักษาความสมานฉันท์ในสังคมมากกว่า โดยสรุป การศึกษาค้นคว้านี้ชี้ให้เห็นว่าการกำหนดความผิดฐานทำให้เสียหายในสมัยโบราณมิได้มุ่งลงโทษผู้กระทำ หากแต่เน้นการเยียวยาความเสียหายและชำระความสมดุลของสังคม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของพัฒนาการกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินและความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินในระบบกฎหมายไทยปัจจุบัน

คำสำคัญ: ความผิดฐานทำให้เสียหาย; ราชอาณาจักรไทย; สมัยก่อนกรุงสุโขทัย

Abstract

This study aimed to analyze the evolution of the offense of causing damage to property within the Thai legal system, emphasizing the exploration of its conceptual foundations and the legal principles related to the protection of individual property in the pre-Sukhothai period. During this era, the Southeast Asian region was profoundly influenced by Indian civilization in the fields of religion, governance, and law, as reflected through the Dharmasastra and Dharmasattham scriptures, which compiled moral, customary, and legal doctrines concerning justice in agrarian societies. The Dharmasattham established systematic rules governing liability for damage to another's property, classifying causes of damage into three categories: acts committed by humans, acts caused by animals, and damage resulting from other property. Punishment under this system did not focus on corporal penalties but rather on compensation according to the actual value of the damage, embodying the concept of restorative justice and humanitarian principles in law. Moreover, the scripture recognized exceptions to liability, such as damage arising from force majeure or acts committed out of necessity, thereby demonstrating a sensitivity to social and moral contexts in adjudication. The properties protected under this system mainly included crops, livestock, and land-assets essential to human livelihood along with the recognition of ownership through documentary evidence and boundary markers. These principles formed the foundation of the later Thai legal conception of ownership. In comparison, the Manusmṛiti (Laws of Manu) emphasized religious punishment, whereas the Dharmasattham placed importance on mediation, compensation, and the preservation of social

harmony. In conclusion, this study revealed that the formulation of the offense of causing damage to property in ancient times did not aim to punish the offender but rather to restore loss and maintain social equilibrium. Such principles became the foundational basis for the development of property law and property-related offenses in the modern Thai legal system.

Keywords: Damage to Property Offense; Kingdom of Thailand; Pre-Sukhothai Era

บทนำ

ความผิดฐานทำให้เสียหายเป็นความผิดทางอาญาที่มีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลตามระบบกฎหมายไทยปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นการคุ้มครองทั้งสิทธิทางเศรษฐกิจและศักดิ์ศรีของเจ้าของทรัพย์สิน (คนพล จันทน์หอม, 2565) หลักการดังกล่าวสะท้อนแนวคิดของกฎหมายอาญาที่มุ่งป้องกันความเสียหายต่อทรัพย์สินซึ่งเป็นรากฐานของการดำรงชีวิตและความมั่นคงทางสังคม (กิตติศักดิ์ ปรกติ, 2560) ทว่าการกำหนดลักษณะของความผิดนี้ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน หากแต่เป็นผลจากการสั่งสมพัฒนาการทางความคิดด้านกฎหมายที่ยาวนานตั้งแต่สมัยโบราณ การทำความเข้าใจที่มาของแนวคิดเรื่อง การทำให้เสียหาย จึงมีคุณค่าอย่างยิ่งในการอธิบายวิวัฒนาการของกฎหมายอาญาไทยในเชิงประวัติศาสตร์

เมื่อย้อนกลับไปยังสมัยก่อนกรุงสุโขทัย ดินแดนไทยได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมอินเดียทั้งในด้านศาสนา การปกครอง และกฎหมาย โดยเฉพาะคัมภีร์ธรรมศาสตร์ (Dharmasastra) และคัมภีร์ธรรมสัทถัม (Dharmasattham) ซึ่งเป็นรากฐานของแนวคิดทางกฎหมายและศีลธรรมในสังคมเกษตรกรรม (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2525; ประมูล สุวรรณศร, 2550) แนวคิดในคัมภีร์เหล่านี้เน้นว่ากฎหมายกับธรรมะเป็นสิ่งเดียวกัน การกระทำความผิดจึงไม่เพียงเป็นการละเมิดทรัพย์สิน แต่เป็นการกระทบต่อความสมดุลทางศีลธรรมของสังคมด้วย (ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, 2552) การศึกษาความผิดฐานทำให้เสียหายจากคัมภีร์ธรรมสัทถัมจึงช่วยให้เข้าใจว่า กฎหมายในอดีตมุ่งเน้นการเยียวยา มากกว่าการลงโทษ ซึ่งเป็นแนวคิดที่แตกต่างจากระบบกฎหมายอาญาสมัยใหม่

หลักฐานทางประวัติศาสตร์และจารึกในภูมิภาคสุวรรณภูมิยังแสดงให้เห็นถึงการใช้นโยบายการชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามมูลค่าทรัพย์สินที่เสียหาย แทนการลงโทษทางร่างกาย ซึ่งสะท้อนถึงแนวคิดแห่งความยุติธรรมเชิงเยียวยา (Restorative Justice) และหลักมนุษยธรรมในทางกฎหมาย (ชาคริต อนันทราวัน, 2556; คณิต ญ นคร, 2551) นอกจากนี้ การจำแนกประเภทของทรัพย์สิน การกำหนดเขตกรรมสิทธิ์ และการใช้พยานหลักฐานเอกสารในคดีทรัพย์สิน ล้วนเป็นรากฐานที่สืบทอดมาสู่ระบบกฎหมายไทยยุคต่อมา (แสง บุญเฉลิมวิภาส

และอธิรูก ตันบุญเจริญ, 2567) การศึกษารากเหง้าเหล่านี้จึงเป็นการฟื้นคืนความเข้าใจต่อโครงสร้างทางนิติธรรมและวัฒนธรรมกฎหมายของสังคมไทยดั้งเดิม

ด้วยเหตุนี้ บทความเรื่อง ตามรอยแนวคิดของความผิดฐานทำให้เสียหายของราชอาณาจักรไทยในอดีตสมัยก่อนกรุงสุโขทัย จึงมุ่งศึกษาพัฒนาการของแนวคิดทางกฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานทำให้เสียหาย โดยย้อนสำรวจถึงรากฐานทางศาสนาและวัฒนธรรมที่หล่อหลอมแนวคิดเรื่องสิทธิ กรรมสิทธิ์ และความรับผิดชอบทางสังคม ทั้งนี้เพื่อชี้ให้เห็นว่ากฎหมายไทยมิได้เป็นเพียงการรับแบบตะวันตก หากแต่มีรากทางภูมิปัญญาและศีลธรรมจากอารยธรรมตะวันออก อันเป็นฐานสำคัญของการพัฒนากฎหมายไทยให้มีความยุติธรรมเชิงมนุษยธรรมควบคู่ไปกับหลักนิติรัฐในปัจจุบัน

สมัยก่อนกรุงสุโขทัยและอาณาจักรใกล้เคียง

ราชอาณาจักรไทยตั้งอยู่บริเวณภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งปัจจุบันประกอบด้วยสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มาเลเซีย สาธารณรัฐอินโดนีเซีย และสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ภูมิภาคดังกล่าวมีประวัติศาสตร์และความเป็นมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนานกว่าหลายศตวรรษ ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นถึงความเจริญทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม วิวัฒนาการด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมในสมัยโบราณที่แสดงให้เห็นถึงกิจกรรมของมนุษย์ที่ทำให้เกิดมาตรการในการควบคุมสังคมเพื่อให้เกิดความสงบสุข อันมีอิทธิพลต่อการกำหนดความผิดฐานทำให้เสียหายในสมัยก่อนกรุงสุโขทัย (คณิต ณ นคร, 2551)

กฎหมายสมัยก่อนกรุงสุโขทัยและอาณาจักรใกล้เคียง

ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน มีแนวคิดและประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน เนื่องจากดินแดนในราชอาณาจักรไทยมีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ มีดินที่อุดมสมบูรณ์ อีกทั้งมีสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงทำให้หลายชาติพันธุ์ที่รวมตัวขึ้นเป็นสังคมอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในดินแดนแห่งนี้ รวมทั้งบรรพบุรุษของชนชาติไทยตั้งแต่สมัยยุคหินเก่า ยุคหินกลาง และยุคหินใหม่ แต่ในยุคโลหะเป็นยุคที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับสังคมเมืองมากที่สุด สังเกตได้จากการใช้เครื่องมือ เครื่องใช้ในการดำรงชีวิตการผลิตและใช้เครื่องประดับ การสร้างคูน้ำล้อมรอบชุมชนโดยใช้กำลังพล ปรากฏการณ์เหล่านี้ แสดงให้เห็นว่ามีการใช้ทรัพย์สินในการดำรงชีพของมนุษย์ ประกอบกับปรากฏลักษณะของสังคมชุมชนที่มีความเจริญ มีระเบียบแบบแผนในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า มนุษย์มีภูมิปัญญาในการจัดสรรทรัพยากรน้ำ เพื่อดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจแล้ว (จิตติ ดิงศักดิ์ย์, 2553)

ช่วงก่อนการปฏิรูปกฎหมาย ดินแดนราชอาณาจักรไทยได้รับอิทธิพลทางด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อในด้านศาสนาจากอารยธรรมอินเดีย โดยรับผ่านทางดินแดนใกล้เคียงจากติดต่อค้าขายและการทำสงคราม ซึ่งปรากฏหลักฐานในคัมภีร์ชาดกของพระพุทธศาสนา เช่น คัมภีร์มหานิกายเทศ คัมภีร์อรรถศาสตร์ มหาชนกชาดก มหาภาพัรณายณะ และจารึกของพระเจ้าอโศกมหาราช ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมถึงดินแดนราชอาณาจักรไทยได้รับอิทธิพลทางด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมจากอารยธรรมอินเดีย มีการตั้งสมมติฐานขึ้นโดยนักประวัติศาสตร์ชาติตะวันตก ได้แก่ การทำสงครามในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ที่ทำให้ชาวกลิงคราชผู้หลบหนีมาตั้งถิ่นฐานและเผยแพร่วัฒนธรรมอินเดียในภูมิภาคนี้ (ชัชพล ไชยพร, 2561) อีกทั้งสมมติฐานจากการที่พ่อค้าชาวอินเดียเข้ามาค้าขายและอาศัยอยู่ร่วมกันกับชนพื้นเมืองในดินแดนแห่งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทองคำจากภูมิภาคนี้จึงมีคำกล่าวที่ดินแดนแห่งนี้เป็นดินแดนสุวรรณภูมิ หรือสมมติฐานที่พราหมณ์หรือพระเจ้าเข้ามา โดยพบหลักฐานการจารึกที่เป็นจารึกภาษาสันสกฤต ซึ่งเป็นภาษาของชนชั้นสูงและเป็นผู้ที่มีความรู้โดยปัจจัยทั้งหมดมีความเป็นไปได้สูงทั้งสิ้น (ชัย เรื่องศิลป์, 2527) เมื่อประชากรมีจำนวนเพิ่มขึ้นปัญหาด้านการบริหารจัดการและการควบคุมประชาชนย่อมเกิดตามมา ผู้นำในแว่นแคว้นต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องแสวงหากลไกในการปกครองเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย แนวคิดการปกครองแบบเทวราช ซึ่งได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมอินเดีย จึงถูกนำมาใช้เป็นหลักการพื้นฐานในการจัดระเบียบสังคมและการใช้อำนาจ โดยถือว่ากษัตริย์เป็นสมมติเทพผู้ทรงมีสถานะสูงส่งเหนือบุคคลทั่วไป และได้รับสิทธิในการปกครองโดยชอบธรรมผ่านการสืบสายเลือด (ชาคริต อนันทรวัน, 2556)

แนวคิดดังกล่าว ไม่เพียงมีผลต่อระบบการเมืองและสังคมเท่านั้น หากยังขยายผลไปถึงระบบกฎหมายของดินแดนต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งในดินแดนไทยด้วย โดยเฉพาะการรับแนวคิดจาก คัมภีร์พระธรรมศาสตร์ (Dharmasastra) ซึ่งถือเป็นหลักกฎหมายศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาฮินดูที่วางหลักการว่าด้วยหน้าที่ของชนชั้นต่าง ๆ และความยุติธรรมทางศีลธรรมในสังคม ในบรรดาคัมภีร์ทั้งหลาย คัมภีร์มานูธรรมศาสตร์ (Manusmṛti หรือ Laws of Manu) นับเป็นคัมภีร์ที่มีอิทธิพลสูงสุด เนื่องจากเป็นแหล่งรวมหลักจริยธรรมและแนวคิดว่าด้วยการใช้อำนาจของกษัตริย์ การปกครองรัฐ และการดำรงระเบียบทางสังคม ซึ่งต่อมาได้ส่งอิทธิพลโดยตรงต่อรูปแบบการตรากฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในดินแดนสุวรรณภูมิและอาณาจักรไทยยุคต้น (ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, 2552) คัมภีร์ธรรมศาสตร์ (Dharmasastra) ถือเป็นวรรณคดีทางศาสนาที่มีสถานะเป็น สัมฤทธิ์หรือคัมภีร์แห่งหลักธรรมคำสอนอันศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ซึ่งได้รับการยกย่อง

ว่าเป็นรากฐานสำคัญของกฎหมายในสังคมอินเดียโบราณ พัฒนาการของคัมภีร์ธรรมศาสตร์มีที่มาจากกฎหมายประเภทธรรมสูตร (Dharmasutra) ซึ่งเป็นบันทึกคำสอนเชิงจารีตเกี่ยวกับหน้าที่ทางศีลธรรมและการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยอ้างอิงจากหลักธรรมและคำสอนทางศาสนา (ธานินทร์ กรัยวิเชียร, 2518)

สาระสำคัญของคัมภีร์ธรรมศาสตร์ตั้งอยู่บนแนวคิดกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law) ที่มองว่า ธรรมะ (Dharma) และกฎหมาย (Law) เป็นศาสตร์เดียวกัน กล่าวคือ ธรรมะเป็นกฎสากลที่ดำรงอยู่เหนือมนุษย์ และมนุษย์ทุกคนย่อมต้องปฏิบัติตามกฎแห่งธรรมนี้เพื่อดำรงไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของสังคม หลักการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างศาสนา ศีลธรรม และกฎหมาย ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของระบบกฎหมายในสังคมอินเดียโบราณ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2525) เนื้อหาทั้งหมดของคัมภีร์ธรรมศาสตร์สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของสังคมอินเดียโบราณ ในการจัดระเบียบกฎหมายและจารีตประเพณี ให้อยู่ภายใต้กรอบของหลักธรรมะ ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของระบบกฎหมายที่มุ่งเน้นความสมดุลระหว่างกฎแห่งศีลธรรม และกฎแห่งมนุษย์ เพื่อดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมและความสงบสุขของสังคมโดยรวม

คัมภีร์ธรรมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์หลักในการกำหนดแนวทางการพิจารณาและการตัดสินคดีความในลักษณะของการพิพากษาอรรถคดี (adjudication of disputes) โดยจำแนกประเภทของคดีตามต้นเหตุแห่งข้อพิพาท ซึ่งในคัมภีร์เรียกว่า มูลอรรถ (Mūlartha) หรือรากเหง้าของข้อพิพาท เพื่อให้สามารถพิจารณาความได้อย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับหลักธรรมะ (ประมุข สุวรรณศรี, 2550) ผู้เรียบเรียงคัมภีร์ได้จัดลำดับมูลอรรถออกเป็น 18 หมวด หรือที่เรียกว่า มารค (Mārga - แปลว่า มรรค หรือหนทางแห่งคดี) โดยแต่ละหมวดเป็นการจำแนกประเภทของข้อพิพาทตามลักษณะของสิทธิ หน้าที่ หรือการกระทำที่เป็นต้นเหตุของความขัดแย้งในทางสังคมและเศรษฐกิจ ตัวอย่างเช่น ข้อพิพาทว่าด้วยทรัพย์สิน การยืมเงิน การซื้อขาย การจำนำ การมรดก การลักทรัพย์ และการละเมิด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาระบบการพิจารณาคดีในเชิงโครงสร้างที่มีความเป็นระบบแบบแผน (ประเสริฐ ฐ นคร, 2514)

นอกจากนี้ หลักการว่าด้วยมูลอรรถในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ ยังถือเป็นต้นแบบของการจำแนกประเภทคดีในกฎหมายสมัยใหม่ โดยเฉพาะในส่วนของคดีแพ่งและคดีอาญาซึ่งเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองทรัพย์สิน สิทธิในกรรมสิทธิ์ และความรับผิดชอบจากการกระทำละเมิด อันเป็นแนวคิดพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ในระบอบกฎหมายยุคต่อมา ทั้งในดินแดนอินเดียเองและในประเทศต่าง ๆ ที่ได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมและกฎหมายจากอารยธรรมอินเดีย รวมถึงราชอาณาจักรไทย

คัมภีร์ธรรมศาสตร์ (Dharmasastra) มิได้เป็นเพียงคัมภีร์ทางศาสนาที่รวบรวมหลักธรรมคำสอนเท่านั้น หากแต่เป็นเอกสารทางกฎหมายที่สะท้อนถึงรากฐานทางความคิด ด้านศีลธรรม จารีตประเพณี และเหตุผลทางสังคม ที่หลอมรวมกันอย่างกลมกลืน เพื่อสร้างระบบการยุติธรรมที่มีความชอบธรรมทั้งในทางโลกและทางธรรม อันเป็นลักษณะเฉพาะของอารยธรรมตะวันออก คัมภีร์ธรรมศาสตร์ได้วางหลักการสำคัญที่มองว่า ธรรมะ (Dharma) และกฎหมาย (Law) เป็นสิ่งเดียวกัน กล่าวคือ กฎหมายมิได้เป็นเพียงคำสั่งของผู้มีอำนาจ หากแต่เป็นสิ่งที่ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องและความยุติธรรมตามครรลองแห่งธรรมะ การบังคับใช้กฎหมายจึงต้องมุ่งรักษาความสมดุลระหว่างสิทธิ หน้าที่ และศีลธรรมของบุคคลในสังคม หลักการนี้ ทำให้การปกครองและการพิจารณาคดีในสมัยโบราณมิได้ยึดถือเพียงตัวบทหรือกระบวนการทางกฎหมายเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับเจตนา คุณธรรม และพฤติกรรมของผู้กระทำด้วย

นอกจากนี้ คัมภีร์ธรรมศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างระเบียบทางสังคม โดยกำหนดหน้าที่ของบุคคลในแต่ละวรรณะ (Varna) และแต่ละช่วงชีวิต (Ashrama) อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนชั้นมีบทบาทและความรับผิดชอบที่สอดคล้องกับธรรมะของตน แนวคิดนี้มีอิทธิพลโดยตรงต่อการจัดโครงสร้างทางสังคมและกฎหมายในดินแดนเอเชียใต้ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงราชอาณาจักรไทย ที่รับแนวคิดเรื่อง กษัตริย์ธรรมิกราช หรือธรรมราชา (Dharmaraja) ซึ่งถือว่ากษัตริย์เป็นผู้ทรงธรรม มีหน้าที่ปกครองประชาชนด้วยความเมตตา ยุติธรรม และไม่ลำเอียง (โรเบิร์ต แลงการ์ด, 2526)

ในทางกฎหมาย คัมภีร์ธรรมศาสตร์ถือเป็นต้นแบบของการจัดหมวดหมู่คดี ความรับผิดชอบ และการพิจารณาข้อพิพาทอย่างมีระบบ โดยเฉพาะการกำหนดมูลวรรค 18 ประการ ซึ่งเป็นการจำแนกประเภทของคดี เช่น คดีทรัพย์ คดีหนี้ คดีละเมิด และคดีลักทรัพย์ เป็นต้น หลักเกณฑ์เหล่านี้สะท้อนถึงการพัฒนาระบบการยุติธรรมที่เป็นแบบแผน และมีเหตุผล ทั้งยังวางรากฐานให้กับระบบกฎหมายในยุคต่อมา ทั้งในอินเดีย มอญ พม่า และไทย (แสง บุญเฉลิมวิภาส และอดิรุจ ตันบุญเจริญ, 2567)

โดยสรุป คัมภีร์ธรรมศาสตร์จึงมิได้เป็นเพียงแหล่งคำสอนทางศาสนา หากแต่เป็นต้นธารแห่งนิติธรรมที่รวมเอาหลักคุณธรรมและเหตุผลทางสังคมไว้ในระบบเดียวกัน เพื่อสร้างสังคมที่สงบสุขและเป็นธรรม หลักการดังกล่าวได้กลายเป็นแบบแผนสำคัญของการพัฒนากฎหมายในอารยธรรมตะวันออก และเป็นรากฐานให้กฎหมายไทยยุคต้นให้ความสำคัญกับทั้งความยุติธรรมทางโลก (Legal Justice) และความยุติธรรมทางธรรม (Moral Justice) อย่างสมดุล

ลักษณะของการกระทำความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์

การพิจารณาลักษณะของการกระทำในความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ปรากฏอยู่ใน คัมภีร์ธรรมศาสตร์ (Dharmasattham) ซึ่งเป็นคัมภีร์กฎหมายเก่าที่ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากระบบกฎหมายของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู อันมีรากฐานมาจากคัมภีร์ธรรมศาสตร์ (Dharmasastra) โดยคัมภีร์ดังกล่าว ได้กำหนดลักษณะของการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ไว้อย่างเป็นระบบ แยกออกเป็นหมวดหมู่ตามต้นเหตุแห่งความเสียหาย เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการพิจารณาตัดสินและการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย คัมภีร์ธรรมศาสตร์ได้จำแนกความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ออกเป็นหลายประเภท โดยอาศัยเกณฑ์ของแหล่งที่มาหรือสาเหตุแห่งความเสียหาย (ประมุข สุวรรณศร, 2550) ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประการสำคัญ ได้แก่

ประการแรก การกระทำที่เกิดจากบุคคล (Human Acts) เป็นกรณีที่บุคคลกระทำให้โดยตรงจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของผู้อื่น เช่น การก่อสร้างสิ่งปลูกสร้าง หรือสิ่งกีดขวางทางน้ำในพื้นที่ที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ที่ดินและพืชผลของผู้อื่น การทำลายเครื่องหมายแสดงเขตที่ดิน เช่น การขุดทำลายสันทุ่ง การถมคู การเปลี่ยนแปลงเส้นทางน้ำ การตัดเชื้อกหรือเสาที่ใช้กำหนดขอบเขตที่ดิน รวมถึงการรื้อป้ายบอกทาง ทั้งหมดนี้ถือเป็นการกระทำอันก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิทธิในทรัพย์สินของผู้อื่น ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามหลักแห่งกฎหมายและจารีต (โรเบิร์ต แลงการ์ด, 2526)

ประการที่สอง การกระทำที่เกิดจากสัตว์ (Acts by Animals) เป็นกรณีที่สัตว์ซึ่งอยู่ในความครอบครองของบุคคลหนึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินหรือสัตว์ของผู้อื่น เช่น กรณีโคหรือกระบือที่ผูกติดอยู่กับโคหรือกระบือของอีกฝ่ายหนึ่ง เกิดการขวิดกันจนทำให้สัตว์ของผู้อื่นถึงแก่ความตาย เจ้าของสัตว์ที่ก่อเหตุต้องรับผิดชอบในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามหลักแห่งความรับผิดในฐานะเจ้าของทรัพย์สิน (liability of the owner) ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญที่สะท้อนถึงความรับผิดในทางแพ่งในยุคต่อมา (ชาคริต อนันทราวิน, 2556)

ประการที่สาม ความเสียหายอันเกิดจากทรัพย์สินของผู้อื่น (Damage by Property or Object) หมายถึง กรณีที่ทรัพย์สินหนึ่งเป็นเหตุให้ทรัพย์สินอื่นเสียหาย โดยอาจเกิดจากเหตุสุดวิสัย หรือความประมาทของผู้ครอบครอง เช่น หากเรือลำหนึ่งถูกพายุพัดจนไปชนเรือของผู้อื่นจนเกิดความเสียหาย ถือเป็นเหตุสุดวิสัยไม่ก่อให้เกิดความรับผิด แต่หากเรือที่กำลังขึ้นบกชนกับเรือที่กำลังออกทะเล จนเรืออีกฝ่ายได้รับความเสียหายหรือจมลง เจ้าของเรือที่เป็นต้นเหตุ ย่อมต้องรับผิดชอบในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ทั้งนี้ ในกรณีที่เรือใหญ่กับเรือเล็กแล่นสวนกันในลำน้ำ กฎหมายได้กำหนดให้เรือใหญ่ต้องเป็นฝ่ายหลีกเลี่ยง หากละเลยไม่ปฏิบัติและเกิดความเสียหายต่อเรือเล็ก เจ้าของเรือเล็กย่อมมีสิทธิเรียกร้อง

ค่าสินไหมทดแทนได้ตามหลักแห่งความรับผิดทางละเมิด (Tort Liability) (ประเสริฐ ณ นคร, 2514)

โดยสรุป จากเนื้อหาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าคัมภีร์ธรรมศาสตร์ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ว่าด้วยความรับผิดจากการทำให้ทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหายไว้อย่างละเอียด โดยมีลักษณะคล้ายคลึงกับหลักกฎหมายแพ่งในยุคปัจจุบัน ซึ่งให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลแห่งความเสียหาย ตลอดจนหลักความรับผิดของเจ้าของทรัพย์สินและผู้ควบคุมดูแลทรัพย์สิน อันถือเป็นรากฐานสำคัญของพัฒนาการด้านกฎหมายแพ่งและอาญาในเวลาต่อมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สินตามระบบกฎหมายไทย

ลักษณะของทรัพย์สินที่กฎหมายคุ้มครอง

ทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่งการกระทำในความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สิน ตามคัมภีร์ธรรมศาสตร์ (Dharmasattham) ส่วนใหญ่เป็นทรัพย์สินที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ อาทิ พืชพันธุ์ สัตว์เลี้ยง ปศุสัตว์ และเครื่องหมายแสดงอาณาเขตของที่ดิน ทั้งนี้กฎหมายในคัมภีร์ดังกล่าว ได้สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการคุ้มครองทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและเศรษฐกิจในสังคมเกษตรกรรม ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของสังคมอินเดียและอุษาคเนย์โบราณ นอกจากนี้ คัมภีร์ธรรมศาสตร์ ยังมีบทบัญญัติที่รับรองกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินโดยอาศัยหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษร โดยเฉพาะในคดีพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่ดินและแหล่งน้ำ ทั้งสองฝ่ายจำเป็นต้องแสดงหลักฐานความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ เช่น ศิลาจารึก หรือบันทึกที่เป็นลายลักษณ์อักษรอื่นๆ เพื่อสนับสนุนข้อเรียกร้องของตน ศาลจะวินิจฉัยให้สิทธิแก่ฝ่ายที่สามารถนำเสนอหลักฐานดังกล่าวได้อย่างชัดเจน ซึ่งถือเป็นหลักการสำคัญของการยอมรับพยานหลักฐานเอกสาร (Documentary Evidence) ในกระบวนการยุติธรรมยุคโบราณ (ประมุข สุวรรณศร, 2550)

นอกจากเอกสารแล้ว กฎหมายยังรับรองการแสดงอาณาเขตของกรรมสิทธิ์โดยใช้สัญลักษณ์ทางกายภาพต่าง ๆ เช่น ต้นไม้ พุ่มไม้ หลุมบ่อน้ำ แม่น้ำ คูน้ำ ทะเลสาบ ทางเดินถนน เนินเขา ตอไม้ ก้อนหิน ทราย เศษหม้อ ถ่าน กะโหลกแก้ว กระดุกสัตว์ ป้ายบอกทางหรือเสา เพื่อใช้เป็นเครื่องหมายกำหนดเขตที่ดิน ทั้งนี้ หากที่ดินใดไม่มีเครื่องหมายแสดงเขตเช่นว่านี้ กฎหมายกำหนดให้บุคคลผู้ทรงศีลหรือผู้เป็นที่เคารพในชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน พระภิกษุ หรือพราหมณ์ เป็นผู้ทำหน้าที่ชี้ขอบเขตแทนเจ้าของกรรมสิทธิ์ และหากอสังหาริมทรัพย์ใดไม่มีเครื่องหมายหรือขอบเขตที่แน่นอน ย่อมถือว่าไม่อาจถือกรรมสิทธิ์ได้โดยสมบูรณ์ หลักเกณฑ์ดังกล่าวสะท้อนถึงแนวคิดเรื่อง การรับรองกรรมสิทธิ์โดยการครอบครองและการแสดงเขตแดน (Possession and Boundary Recognition) ซึ่งต่อมา

ได้กลายเป็นพื้นฐานของแนวคิดที่ว่าด้วย สิทธิในอสังหาริมทรัพย์ ในกฎหมายไทยโบราณ (แสง บุญเฉลิมวิภาส และอดิรุจ ตันบุญเจริญ, 2567)

การจำแนกประเภทของทรัพย์สินในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ ยังมีอิทธิพลต่อระบบการแบ่งประเภททรัพย์สินในกฎหมายสมัยกรุงสุโขทัย โดยพบว่า มีแนวคิดการแบ่งทรัพย์สินออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ ทรัพย์สินที่เคลื่อนที่ไม่ได้ หรือทรัพย์สินถาวร (อสังหาริมทรัพย์ในความเข้าใจปัจจุบัน) และทรัพย์สินที่เคลื่อนที่ได้ หรือทรัพย์สินขงคมหรือธน (สังหาริมทรัพย์ในปัจจุบัน) ต่อมา ได้มีการขยายแนวคิดการจำแนกทรัพย์สินออกเป็นทรัพย์สินที่มีวิญญาณ (วิญญาณก) เช่น ช้าง ม้า โค กระบือ และทรัพย์สินที่ไม่มีวิญญาณ (อวิญญาณก) เช่น ผ้าแพรพรรณ แก้วแหวน เงินทอง เป็นต้น แม้การแบ่งประเภททรัพย์สินเช่นนี้ จะยังไม่มีผลทางกฎหมายโดยตรงในสมัยนั้น แต่ถือเป็นหลักฐานที่สำคัญในการทำความเข้าใจถึงเกณฑ์และวิธีคิดของมนุษย์ในยุคโบราณเกี่ยวกับการจัดจำแนกทรัพย์สินตามลักษณะของการใช้สอยและคุณค่าทางเศรษฐกิจ (ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, 2552)

กล่าวโดยสรุป การบัญญัติในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ ไม่เพียงแสดงให้เห็นถึงการคุ้มครองทรัพย์สินในมิติทางศาสนาและศีลธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นต้นแบบของการรับรองกรรมสิทธิ์ในเชิงนิติกรรม ซึ่งมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อวิวัฒนาการของกฎหมายทรัพย์สินในสังคมไทยยุคต้น

เจตนาในการกระทำความผิด

คัมภีร์ธรรมศาสตร์ (Dharmasattham) มิได้ปรากฏแนวคิดในการกำหนดขอบเขตและลักษณะของเจตนา ในการกระทำความผิดไว้อย่างชัดเจนเช่นเดียวกับที่ปรากฏในระบบกฎหมายสมัยใหม่ หากแต่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในเชิงพฤติกรรมว่า ผู้กระทำความผิด คือ บุคคลซึ่งได้กระทำต่อทรัพย์สินบางประเภทตามที่กฎหมายกำหนด โดยอาศัยการเคลื่อนไหวร่างกาย อันเป็นการแสดงออกของพฤติกรรม และมีความรู้หรือการตระหนักรู้ว่าการกระทำของตนเป็นการกระทำที่มีผลต่อทรัพย์สินของผู้อื่น กล่าวอีกนัยหนึ่ง แนวคิดเรื่องความผิดในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ ยังอยู่บนพื้นฐานของการกระทำที่เป็นผลโดยตรงต่อวัตถุหรือทรัพย์สิน มิได้มุ่งพิจารณาถึงสภาวะจิตใจของผู้กระทำหรือระดับของเจตนาอย่างละเอียดเช่นเดียวกับหลักกฎหมายอาญาในปัจจุบัน ทั้งนี้ คัมภีร์มิได้บัญญัติให้มีความรับผิดในกรณีการกระทำโดยประมาท (Negligence) หรือความผิดโดยปราศจากเจตนา โดยเฉพาะ หากแต่กำหนดเพียงว่าเมื่อมีการกระทำที่ส่งผลให้ทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหาย ผู้กระทำย่อมต้องรับผิดในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่เจ้าของทรัพย์สินตามความเสียหายที่เกิดขึ้น (ชาคริต อนันทรวัน, 2556)

โดยสรุป แนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การรับผิดในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ตั้งอยู่บนหลักแห่งผลของการกระทำ (Consequence-Based Liability) มากกว่าหลักสภาพจิตใจ

ของผู้กระทำ (Mental Element) ซึ่งเป็นการมุ่งคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลมากกว่าการลงโทษทางศีลธรรมหรือเจตนาทางจิตใจ อันถือเป็นลักษณะเฉพาะของกฎหมายในสมัยโบราณ ที่มุ่งรักษาความสงบเรียบร้อยและสมดุลงานสังคม มากกว่าการพิจารณาเจตนาทางอาญาในเชิงนามธรรม (คณพล จันทน์หอม, 2565)

โทษสำหรับความผิด

คัมภีร์ธรรมศาสตร์ (Dharmasattham) ได้บัญญัติหลักเกณฑ์การกำหนดโทษสำหรับความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สินไว้ในลักษณะของการชดเชยค่าสินไหมทดแทน (Compensation) โดยพิจารณาตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง รวมถึงการชดเชยตามมูลค่าของทรัพย์สินที่เสียหาย ทั้งนี้ ไม่ปรากฏแนวคิดการลงโทษที่มีลักษณะกระทบต่อร่างกายของผู้กระทำผิด (Corporal Punishment) แต่อย่างใด การกำหนดโทษในคัมภีร์ดังกล่าวจึงมีลักษณะใกล้เคียงกับหลักกฎหมายแพ่งสมัยใหม่ ที่มุ่งเน้นการเยียวยาความเสียหายแทนการลงโทษทางอาญา หลักเกณฑ์การลงโทษในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ พิจารณาจากประเภทและมูลค่าของทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหาย ตัวอย่างเช่น ในกรณีการทำร้ายหรือทำให้สัตว์เลี้ยงที่มีมูลค่าสูงได้รับอันตราย เช่น โคหรือกระบือ ซึ่งเป็นสัตว์สำคัญต่อเศรษฐกิจและการดำรงชีพของชุมชน กฎหมายกำหนดให้ผู้กระทำต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเป็นจำนวนยี่สิบเท่าของมูลค่าทรัพย์สินนั้น และหากสัตว์ถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพิ่มเติมตามมูลค่าความเสียหาย ส่วนในกรณีสัตว์ได้รับบาดเจ็บ ผู้กระทำต้องรับผิดชอบชดเชย ค่ารักษาพยาบาลของสัตว์ตามสมควร ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดเรื่องการเยียวยาความเสียหายตามหลักความเป็นธรรมและคุณค่าทางเศรษฐกิจของทรัพย์สิน (คณิต ภู นคร, 2551)

อย่างไรก็ตาม คัมภีร์ธรรมศาสตร์ได้กำหนดข้อยกเว้นความรับผิดทางกฎหมายในบางกรณี โดยถือเป็นหลักจำกัดความรับผิดของผู้กระทำ ได้แก่ กรณีสัตว์ตายเพราะเหตุสุดวิสัย เช่น การตายเนื่องจากความเจ็บป่วย หรือสัตว์ทำร้ายกันเอง เจ้าของสัตว์ย่อมไม่ต้องรับผิดชดเชยความเสียหาย กรณีเจ้าของที่ดินละเลยต่อการป้องกัน เช่น หากเจ้าของสวนหรือเจ้าของไร่ไม่ได้สร้างรั้วหรือเครื่องป้องกันเพื่อคุ้มครองผลผลิตของตนจากการทำลายของสัตว์ กฎหมายกำหนดให้เจ้าของสัตว์ไม่ต้องรับผิดชดเชยค่าเสียหายแก่เจ้าของที่ดิน และกรณีการกินผลไม้ของผู้อื่นเพราะความหิวโหย หากบุคคลหนึ่งกินผลไม้ของผู้อื่นโดยมิได้รับอนุญาตแต่ด้วยความจำเป็นเพื่อประทังชีวิต ย่อมไม่เป็นความผิด แต่หากนำผลไม้กลับไปเพื่อประโยชน์ของตนเอง จะต้องรับผิดในการชดเชยค่าสินไหมทดแทน ทั้งนี้ หากเป็นการกระทำในลักษณะพิเศษ เช่น ศิษย์กินผลไม้ของครู ทาสกินผลไม้ของนาย หรือบุตรกินผลไม้

ของบิดามารดา กฎหมายถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่ต้องรับโทษ เนื่องจากอยู่ภายใต้ความสัมพันธ์ทางสถานะทางสังคมและศีลธรรม (กิตติศักดิ์ ปรกติ, 2560)

เมื่อเปรียบเทียบกับคัมภีร์มานวธรรมศาสตร์ (Manusmṛti) ซึ่งได้รับอิทธิพลจากคัมภีร์พระเวทของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู จะเห็นได้ວ່ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ คัมภีร์มานวธรรมศาสตร์กำหนดโทษในลักษณะการลงโทษทางอาญา (Penal Sanction) ที่กระทำต่อร่างกายของผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะในกรณีที่เกี่ยวกับการทำร้ายหรือฆ่าสัตว์ เช่น หากผู้ใดฆ่าช้าง ม้า อูฐ หรือวัว ซึ่งเป็นสัตว์มีค่า พระวิษณุได้กำหนดโทษให้ตัดมือหรือเท้าของผู้กระทำเพื่อเป็นการลงโทษทางศาสนา ส่วนกรณีการฆ่าหรือทารุณกรรมสัตว์ที่มีมูลค่าน้อยกว่า เช่น แมว สุนัข ไก่ หรือฟงพอน กฎหมายกำหนดให้ตัดจมูก หรือหากไม่ถูกลงโทษทางร่างกาย ก็จะต้องถูกปรับเป็นจำนวนปาณะ (Panah) ตามความรุนแรงของการกระทำ ในทางตรงกันข้าม คัมภีร์ธรรมศาสตร์ของมอญ ซึ่งพัฒนาในบริบททางวัฒนธรรมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กลับกำหนดโทษในลักษณะการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนมากกว่าการลงโทษทางกายภาพ โดยมุ่งเยียวยาความเสียหายแก่เจ้าของทรัพย์สินมากกว่าการลงโทษผู้กระทำในเชิงศาสนา ทั้งนี้ หากสัตว์ได้รับบาดเจ็บหรือถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องรับผิดชอบชดใช้ตามระดับของความเสียหาย ซึ่งเป็นแนวคิดที่สะท้อนถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างกฎหมายศาสนาแบบพราหมณ์-ฮินดูของอินเดียกับกฎหมายจารีตแบบอุษาคเนย์ ที่เน้นการไกล่เกลี่ยและการชดใช้มากกว่าการลงโทษทางร่างกาย (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2525)

โดยสรุป คัมภีร์ธรรมศาสตร์ (Dharmasattham) กำหนดโทษสำหรับความผิดฐานทำให้เสียชีวิตโดยเน้นการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แทนการลงโทษทางร่างกาย ผู้กระทำต้องรับผิดชอบตามมูลค่าความเสียหายจริง นอกจากนี้ ธรรมศาสตร์ยังกำหนดชดใช้ความรับผิดชอบ เช่น กรณีสัตว์ตายเพราะเหตุสุดวิสัย เจ้าของสวนละเลยการป้องกัน หรือผู้กระทำกินผลไม้ผู้อื่นเพราะความหิวโหย ตลอดจนกรณีที่มีความสัมพันธ์ทางสังคม เมื่อเทียบกับคัมภีร์มานวธรรมศาสตร์ (Manusmṛti) ของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ซึ่งกำหนดโทษทางกาย เช่น ตัดมือ ตัดเท้า หรือตัดจมูก ธรรมศาสตร์ของมอญกลับเน้นการไกล่เกลี่ยและการเยียวยาสะท้อนวัฒนธรรมทางกฎหมายของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ให้ความสำคัญกับความสมานฉันท์ในสังคม มากกว่าการลงโทษเพื่อศาสนา โดยรวมธรรมศาสตร์จึงเป็นคัมภีร์ที่แสดงถึงความยุติธรรมเชิงสมดุลและมีมนุษยธรรมอย่างเด่นชัด

องค์ความรู้ใหม่

1. การขยายขอบเขตความเข้าใจเชิงประวัติศาสตร์ของกฎหมายอาญาไทย บทความนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ในด้านพัฒนาการของความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ โดยย้อนกลับไปศึกษารากฐานแนวคิดทางกฎหมายก่อนการปฏิรูปสมัยรัตนโกสินทร์ พบว่ากฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินในสมัยก่อนกรุงสุโขทัยไม่ได้เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยว แต่มีความเชื่อมโยงกับระบบกฎหมายและศีลธรรมของอารยธรรมอินเดีย โดยเฉพาะแนวคิดในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ (Dharmasastra) และคัมภีร์ธรรมสัทถัม (Dharmasattham) ซึ่งเน้นการเยียวยาความเสียหาย มากกว่าการลงโทษทางร่างกาย ถือเป็นรากฐานให้แก่แนวคิดทางกฎหมายไทยยุคต้นในมิติของความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice)

2. การเชื่อมโยงกฎหมายจารีตกับแนวคิดกฎหมายแพ่งสมัยใหม่ จากการวิเคราะห์บทบัญญัติในคัมภีร์ธรรมสัทถัม พบว่า การชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามมูลค่าทรัพย์เป็นหลักการสำคัญที่มีลักษณะใกล้เคียงกับหลักความรับผิดชอบในทางละเมิดของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ปัจจุบัน การศึกษาครั้งนี้ จึงก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่ว่า แนวคิดทางแพ่งในเรื่องการคุ้มครองทรัพย์สินและการชดเชยค่าสินไหมทดแทน มิใช่สิ่งที่รับมาจากตะวันตกเพียงฝ่ายเดียว แต่มีรากทางวัฒนธรรมจากโลกตะวันออกและกฎหมายจารีตของภูมิภาคอุษาคเนย์เองด้วย

3. การอธิบายแนวคิดกรรมสิทธิ์และพยานหลักฐานในบริบทโบราณ บทความนี้ได้แสดงให้เห็นพัฒนาการของแนวคิดเรื่อง กรรมสิทธิ์ผ่านหลักฐานทางเอกสารและเครื่องหมายแสดงเขตแดน ซึ่งเป็นวิธีการพิสูจน์สิทธิในทรัพย์สินของสังคมโบราณ แนวคิดนี้ได้กลายเป็นต้นแบบของหลักกรรมสิทธิ์และการครอบครองในกฎหมายไทยสมัยใหม่ จึงถือเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงแนวคิดทางนิติกรรมกับหลักฐานทางโบราณคดีและจารีตประเพณีในภูมิภาค

4. การเปิดมิติทางวัฒนธรรมของการลงโทษในกฎหมายไทย ผลการศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง Dharmasattham กับ Manusmṛti ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ด้านมานุษยวิทยากฎหมายว่า ระบบกฎหมายของไทยและอุษาคเนย์มีลักษณะเน้นการปรองดอง การไกล่เกลี่ย และการเยียวยา มากกว่าการลงโทษแบบศาสนา ซึ่งเป็นรากของการมองกฎหมายในมิติของมนุษยธรรม (Humanitarian Legal Thought)

5. การสังเคราะห์แนวทางศึกษากฎหมายไทยเชิงเปรียบเทียบ บทความนี้ได้เสนอกรอบแนวคิดใหม่ในการศึกษากฎหมายไทยเชิงเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายจารีตโบราณกับกฎหมายสมัยใหม่ โดยใช้แนวทางสหวิทยาการ (Interdisciplinary Approach) ผสมผสานความรู้ด้านกฎหมาย ประวัติศาสตร์ ศาสนา

และสังคมศาสตร์ เพื่อทำความเข้าใจรากเหง้าของกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินและความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินอย่างรอบด้าน

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากบทความนี้ คือ การฟื้นคืนความเข้าใจต่อกฎหมายจารีตไทยในฐานะระบบที่มีความยุติธรรมเชิงสมดุลระหว่างกฎหมาย ศีลธรรม และมนุษยธรรม พร้อมทั้งชี้ให้เห็นว่า กฎหมายอาญาและแพ่งของไทยปัจจุบันมิได้เป็นผลผลิตของอิทธิพลตะวันตกเพียงฝ่ายเดียว หากแต่มีรากฐานจากภูมิปัญญาและหลักธรรมแห่งอารยธรรมตะวันออกที่หล่อหลอมขึ้นในสังคมไทยโบราณ

สรุป

จากการวิเคราะห์เนื้อหาทั้งหมดของบทความตามรอยแนวคิดของความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สินของราชอาณาจักรไทยในอดีตสมัยก่อนกรุงสุโขทัย พบว่า เนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการเขียน และสามารถสรุปองค์รวมของสาระสำคัญพร้อมข้อเสนอแนะได้ดังนี้

การศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายพัฒนาการและรากฐานทางความคิดของความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สินในกฎหมายไทย โดยย้อนกลับไปสำรวจยุคก่อนกรุงสุโขทัยซึ่งเป็นช่วงที่สังคมไทยได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมอินเดียในด้านศาสนา การปกครองและระบบกฎหมาย โดยเฉพาะจากคัมภีร์ธรรมศาสตร์ (Dharmasastra) และคัมภีร์ธรรมสัทถัม (Dharmasattham) ซึ่งเป็นแหล่งรวมหลักธรรม จารีต และแนวคิดว่าด้วยความยุติธรรมในสังคมเกษตรกรรม

กฎหมายในคัมภีร์ธรรมสัทถัมได้วางหลักการเกี่ยวกับความรับผิดชอบจากการทำให้ทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหายอย่างมีระบบ โดยจำแนกสาเหตุแห่งความเสียหายเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1. การกระทำของบุคคล 2. การกระทำของสัตว์ และ 3. ความเสียหายจากทรัพย์สินอื่น ทั้งนี้มีได้มุ่งเน้นการลงโทษทางร่างกาย แต่ให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมูลค่าความเสียหายจริง ซึ่งสะท้อนถึงแนวคิดความยุติธรรมเชิงเยียวยา (Restorative Justice) มากกว่า ความยุติธรรมเชิงทัณฑ์ นอกจากนี้ กฎหมายยังรับรองสิทธิในกรรมสิทธิ์โดยอาศัยหลักฐานเอกสารและเครื่องหมายแสดงเขตแดน ซึ่งถือเป็นต้นแบบของแนวคิดเรื่องกรรมสิทธิ์และการครอบครองในกฎหมายไทยยุคต่อมา ทรัพย์สินที่ได้รับความคุ้มครอง ได้แก่ พืชผล ปศุสัตว์ และที่ดิน ซึ่งเป็นทรัพย์สินสำคัญต่อการดำรงชีพของมนุษย์ เมื่อเปรียบเทียบกับ คัมภีร์มานวธรรมศาสตร์ (Manusmrti) ที่เน้นการลงโทษทางศาสนา จะเห็นว่าธรรมสัทถัมของมอญให้ความสำคัญกับการไกล่เกลี่ย การเยียวยา และความสมานฉันท์ในสังคมมากกว่า ทั้งนี้ เป็นลักษณะเฉพาะของระบบกฎหมายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มุ่งรักษาความสงบและความยุติธรรมทางสังคม

บทความนี้ได้เปิดมุมมองใหม่ว่า กฎหมายไทยในสมัยโบราณมิใช่เพียงการจำลองแบบกฎหมายอินเดีย หากแต่เป็นการปรับใช้หลักกรรมให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย โดยให้ความสำคัญต่อการเยียวยาความเสียหาย และการชำระสมดุลแห่งสังคม ซึ่งเป็นรากฐานของระบบกฎหมายไทยในเวลาต่อมา

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2560). *ความเป็นมาและหลักการใช้นิติวิธีในระบบซีวิลลอว์และคอมมอนลอว์* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- คณพล จันทน์หอม. (2565). *กฎหมายอาญา ภาคความผิด* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- คณิต ญ นคร. (2551). *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- จิตติ ดิงศภทัย. (2553). *กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และภาค 3* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา.
- ชัชพล ไชยพร. (2561). *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย : ภาคก่อนปฏิรูป* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ชัย เรืองศิลป์. (2527). *ประวัติศาสตร์ไทย สมัย 2352-2453. [ล. 2] ด้านเศรษฐกิจ*. กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- ชาคริต อนันทรารวัน. (2556). *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2552). *มุมมองใหม่ในกฎหมายอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2518). *หลักการบริหารรัฐกิจ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2525). *หลักฐานประวัติศาสตร์ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- ประมุข สุวรรณนคร. (2550). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์*. กรุงเทพฯ: นิติบรรณาการ.
- ประเสริฐ ญ นคร. (2514). *มั่งรายศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เลี้ยงเซียงจงเจริญ.
- โรเบิร์ต แลงการ์ด. (2526). *คำสอนชั้นปริญญาโท พุทธศักราช 2478 เล่ม 1 : ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (กฎหมายเอกชน) ข้อความเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง.
- แสวง บุญเฉลิมวิภาส และอดิรุจ ต้นบุญเจริญ. (2567). *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

การจัดการความขัดแย้งทางนโยบายในสังคมพหุวัฒนธรรม*

MANAGING POLICY CONFLICT IN MULTICULTURAL SOCIETIES

มัญชนฉนิชา นันทรฐปิตโกคิน

Munnanicha Nantaratpitipokin

กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ กองทัพอากาศ

Directorate of Education and Training, Royal Thai Air Force

Corresponding Author E-mail: munnanicha.mcu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ศึกษาแนวทางการจัดการความขัดแย้งทางนโยบายในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการจัดการความขัดแย้งและแนวคิดสังคมพหุวัฒนธรรม ปัญหาความขัดแย้งในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นจากความแตกต่างของค่านิยม ความเชื่อ และผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ การศึกษานี้เสนอแนวทางการจัดการความขัดแย้งผ่านกระบวนการเจรจา การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม การสร้างนโยบายแบบมีส่วนร่วม และการพัฒนากลไกการแก้ไขข้อพิพาทที่เหมาะสม ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า การจัดการความขัดแย้งที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความเข้าใจในบริบททางวัฒนธรรม การสร้างความไว้วางใจระหว่างกลุ่ม และการพัฒนานโยบายที่สะท้อนความต้องการของทุกฝ่าย องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษานี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนานโยบายสาธารณะและกลไกการจัดการความขัดแย้งในสังคมไทยและสังคมพหุวัฒนธรรมอื่น ๆ

คำสำคัญ: การจัดการ; ความขัดแย้ง; นโยบาย; สังคมพหุวัฒนธรรม

Abstract

This academic article studied approaches to policy conflict management in a multicultural society by reviewing literature related to conflict management theories and the concept of multicultural society. Conflict problems in a multicultural society arise from differences in values, beliefs, and interests among groups. This study proposed approaches to conflict management through negotiation, cross-cultural communication, participatory policy-making, and the development of appropriate dispute

*Received May 31, 2025; Revised September 23, 2025; Accepted October 2, 2025

resolution mechanisms. The results of the study indicated that effective conflict management required an understanding of cultural contexts, building trust among groups, and developing policies that reflected the needs of all parties. The knowledge gained from this study can be applied to the development of public policies and conflict management mechanisms in Thai society and other multicultural societies.

Keywords: Management; Conflict Management; Policy; Multicultural Society

บทนำ

สังคมโลกในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะที่หลากหลายทางวัฒนธรรมมากขึ้น อันเป็นผลมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ การเคลื่อนย้ายประชากร และการสื่อสารข้ามพรมแดนที่สะดวกรวดเร็ว ความหลากหลายนี้แม้จะเป็นแหล่งของความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม แต่ก็เป็นที่มาของความขัดแย้งในเวลาเดียวกัน เมื่อกลุ่มคนที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมที่แตกต่างกันต้องอยู่ร่วมกันในพื้นที่เดียวกันและภายใต้ระบบนโยบายเดียวกัน (Huntington, 1996)

ความขัดแย้งทางนโยบายในสังคมพหุวัฒนธรรมมีความซับซ้อนและมีมิติหลายประการ ไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันทรัพยากรหรือผลประโยชน์เท่านั้น แต่ยังรวมถึงความขัดแย้งเชิงอัตลักษณ์ ความแตกต่างของระบบคุณค่า และการตีความหมายของความยุติธรรมที่แตกต่างกัน ความขัดแย้งเหล่านี้มักเกิดจากการรับรู้ถึงความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงโอกาสทางสังคม การถูกกีดกันทางวัฒนธรรม หรือความรู้สึกว่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนถูกคุกคาม นอกจากนี้ ความขัดแย้งยังอาจเป็นผลมาจากการที่นโยบายสาธารณะไม่สะท้อนถึงความต้องการหรือผลประโยชน์ของกลุ่มชาติพันธุ์ใดชาติพันธุ์หนึ่ง ส่งผลให้เกิดความรู้สึกถูกกีดกันและไม่ได้รับความเป็นธรรม ความขัดแย้งเหล่านี้หากไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม อาจส่งผลให้เกิดการแบ่งแยกทางสังคม ความรุนแรง หรือแม้กระทั่งการสลายตัวของเอกภาพสังคม (Deutsch, 1973)

ลักษณะของความขัดแย้งในสังคมพหุวัฒนธรรมมีความแตกต่างจากความขัดแย้งทั่วไปตรงที่มันมีรากฐานลึกซึ้งในเรื่องของอัตลักษณ์และค่านิยมหลักของกลุ่มคน ความขัดแย้งประเภทนี้มักจะยาวนานและยากต่อการแก้ไขเพราะเกี่ยวข้องกับสิ่งที่กลุ่มคนถือว่าเป็นสาระสำคัญของความเป็นตน อีกทั้งยังมีแนวโน้มที่จะขยายตัวและส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มในระยะยาว

การจัดการความขัดแย้งในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมจึงเป็นความท้าทายสำคัญสำหรับนักนโยบาย นักวิชาการ และผู้นำสังคม แนวทางแบบดั้งเดิมที่มุ่งเน้นการ

ปราบปรามหรือการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดอาจไม่เพียงพอหรือแม้กระทั่งส่งผลในทางตรงกันข้าม การพัฒนาแนวทางใหม่ที่คำนึงถึงความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม การสร้างพื้นที่สำหรับการเจรจา และการหาทางออกที่ทุกฝ่ายสามารถยอมรับได้จึงเป็นสิ่งจำเป็น (Avruch, 1998; Fisher & Ury, 1981)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการจัดการความขัดแย้งทางนโยบายในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ลักษณะของปัญหาความขัดแย้งในสังคมพหุวัฒนธรรม และเสนอแนวทางการจัดการที่สร้างสรรค์และยั่งยืน ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานโยบายสาธารณะและการสร้างสังคมแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในยุคของความหลากหลายทางวัฒนธรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง

การจัดการความขัดแย้งเป็นสาขาวิชาที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง โดยมีการวิวัฒนาการจากแนวคิดเดิมที่มองความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ไปสู่การเข้าใจที่ลึกซึ้งมากขึ้นเกี่ยวกับศักยภาพเชิงบวกและความซับซ้อนของความขัดแย้งในสังคม นักทฤษฎีชั้นนำอย่าง Deutsch (1973) ได้วางรากฐานสำคัญของทฤษฎีการจัดการความขัดแย้งโดยการแยกแยะอย่างชัดเจนระหว่างความขัดแย้งเชิงสร้างสรรค์และความขัดแย้งเชิงทำลาย ความขัดแย้งเชิงสร้างสรรค์เป็นความขัดแย้งที่นำไปสู่การเรียนรู้ การพัฒนา และการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน ในขณะที่ความขัดแย้งเชิงทำลายเป็นความขัดแย้งที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์และความร่วมมือในทางลบ ทำให้เกิดความแตกแยกและการสูญเสียทรัพยากร การแยกแยะนี้เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในการมองความขัดแย้งเป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพสำหรับการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก

Fisher & Ury (1981) ได้พัฒนาแนวคิด Principled Negotiation หรือการเจรจาทามหลักการ ซึ่งมีหลักการสำคัญสี่ประการ ได้แก่ การแยกคนออกจากปัญหา การมุ่งเน้นไปที่ผลประโยชน์ร่วมมากกว่าตำแหน่งที่ตั้ง การสร้างทางเลือกที่เป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย และการใช้เกณฑ์วัดที่เป็นกลาง แนวคิดนี้ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางและนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทต่าง ๆ รวมถึงการจัดการความขัดแย้งทางนโยบาย การเจรจาระหว่างประเทศ และการแก้ไขข้อพิพาททางธุรกิจ แนวคิดนี้เป็นการเปลี่ยนจากการแข่งขันแบบผลรวมเป็นศูนย์ไปสู่การสร้างคุณค่าร่วมกันระหว่างฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาของแนวคิดการจัดการความขัดแย้งได้ก้าวไปสู่มิติของการสร้างสันติภาพอย่างยั่งยืน โดยเสนอแนวคิด Conflict Transformation ที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและความสัมพันธ์ที่เป็นต้นเหตุของความขัดแย้ง มากกว่าการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าหรือชั่วคราว แนวคิดนี้เห็นความขัดแย้งเป็นโอกาสสำคัญสำหรับการเปลี่ยนแปลงเชิง

บวกและการสร้างความยุติธรรมทางสังคมในระยะยาว โดยเน้นการแก้ไขปัญหาโครงสร้างที่เป็นรากเหง้าของความขัดแย้ง

ในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรม Avruch (1998) ได้เน้นความสำคัญของการเข้าใจบริบททางวัฒนธรรมในการจัดการความขัดแย้งอย่างลึกซึ้ง เขาชี้ให้เห็นว่าวัฒนธรรมมีอิทธิพลอย่างมากต่อการรับรู้ความขัดแย้ง วิธีการสื่อสาร รูปแบบการเจรจาและกระบวนการแก้ไขปัญหา การจัดการความขัดแย้งที่มีประสิทธิภาพจึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมและปรับแนวทางให้เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของแต่ละสังคมไม่สามารถใช้แนวทางเดียวกันสำหรับทุกสถานการณ์ได้

ดังนั้น แนวคิดการจัดการความขัดแย้งในยุคปัจจุบันยังมีการพัฒนาไปสู่การใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลในการอำนวยความสะดวกให้กับกระบวนการเจรจาและการสื่อสาร การพัฒนาระบบการเตือนภัยล่วงหน้าและการป้องกันความขัดแย้งก่อนที่จะบานปลาย รวมถึงการสร้างเครือข่ายและชุมชนนักปฏิบัติในการจัดการความขัดแย้งทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับสากล ทั้งนี้ แนวโน้มล่าสุดยังรวมถึงการบูรณาการความรู้จากสหสาขาวิชา เช่น จิตวิทยา สังคมวิทยา มานุษยวิทยา และเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ครอบคลุมและเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นในการจัดการกับความซับซ้อนของความขัดแย้งในสังคมสมัยใหม่ การจัดการความขัดแย้งในปัจจุบันจึงไม่ใช่เพียงการหยุดความรุนแรงหรือการบรรลุข้อตกลงชั่วคราว แต่เป็นกระบวนการที่ครอบคลุมตั้งแต่การป้องกันการแทรกแซง การแก้ไข และการสร้างสันติภาพอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงบริบททางวัฒนธรรม สังคม และการเมืองที่หลากหลายของแต่ละสถานการณ์

แนวคิดเกี่ยวกับสังคมพหุวัฒนธรรม

ในโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและมีการเคลื่อนย้ายของประชากรข้ามพรมแดนมากขึ้น สังคมพหุวัฒนธรรมได้กลายเป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญที่นักทฤษฎีการเมืองและนักปรัชญาทั่วโลกให้ความสนใจ แนวคิดนี้ไม่ได้เป็นเพียงการอธิบายสภาพความเป็นจริงของสังคมร่วมสมัยเท่านั้น แต่ยังเป็นการเสนอทิศทางการจัดการกับความท้าทายที่เกิดจากความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมเดียวกัน แนวคิดเรื่องสังคมพหุวัฒนธรรมมีรากฐานทางปรัชญาและทฤษฎีการเมืองที่หลากหลาย (Kymlicka, 1995) นักทฤษฎีการเมืองชั้นนำได้แบ่งแยกประเภทของความหลากหลายทางวัฒนธรรมออกเป็นสองประเภทหลัก คือ ความหลากหลายภายในชาติ (Multinational diversity) ที่เกิดจากการรวมตัวของชาติพันธุ์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และความหลากหลายจากการอพยพ (Polyethnic Diversity) ที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายของประชากรจากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่ง

แนวคิดเรื่องการยอมรับ (Recognition) การยอมรับเป็นรากฐานของความเป็นมนุษย์ Taylor (1994) ได้เสนอแนวคิดที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับการยอมรับ หรือ Recognition ว่าเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ที่มีความสำคัญไม่แพ้ความต้องการทางกายภาพ Taylor ซึ่งให้เห็นว่า การไม่ได้รับการยอมรับหรือการได้รับการยอมรับในแบบที่ผิดเพี้ยนสามารถสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงต่ออัตลักษณ์และศักดิ์ศรีของทั้งบุคคลและกลุ่มคน แนวคิดนี้เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการเข้าใจความต้องการของกลุ่มชาติพันธุ์และกลุ่มวัฒนธรรมต่าง ๆ ในสังคมพหุวัฒนธรรม ความสำคัญของการยอมรับไม่ได้อยู่เพียงในระดับปัญหาหรือทางกฎหมายเท่านั้น แต่ขยายไปถึงการยอมรับในความหมายที่ลึกซึ้งกว่า คือ การเห็นคุณค่าและความสำคัญของความแตกต่างทางวัฒนธรรม การยอมรับในความหมายนี้จึงไม่ใช่เพียงการทนต่อความแตกต่าง แต่เป็นการเฉลิมฉลองและเห็นคุณค่าของความหลากหลายนั้น

นักทฤษฎีการเมืองที่มีชื่อเสียงได้เสนอแนวคิดพหุวัฒนธรรมแบบมีปฏิสัมพันธ์ (Dialogical Multiculturalism) ที่เน้นการสนทนาและการแลกเปลี่ยนระหว่างวัฒนธรรมต่าง ๆ มากกว่าการแยกตัวหรือการละลายรวมกัน เขาเห็นว่าวัฒนธรรมต่าง ๆ สามารถเรียนรู้และพัฒนาไปร่วมกันผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ที่สร้างสรรค์ (Parekh, 2000)

พลเมืองพหุวัฒนธรรมและการสร้างสมดุล Modood (2007) ได้เสนอแนวทาง Multicultural citizenship ที่เน้นการให้สิทธิและการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม ควบคู่ไปกับการสร้างความเป็นพลเมืองร่วม แนวทางนี้พยายามสร้างสมดุลระหว่างการเคารพความหลากหลายและการรักษาความสามัคคีของสังคม ซึ่งเป็นหนึ่งในความท้าทายที่ยากที่สุดในการจัดการสังคมพหุวัฒนธรรม ความสำคัญของแนวทางนี้อยู่ที่การเข้าใจว่าความเป็นพลเมืองในสังคมพหุวัฒนธรรมไม่ได้หมายถึงการมีลักษณะเหมือนกัน แต่หมายถึงการมีความผูกพันและความรับผิดชอบร่วมกันต่อสังคม แม้ว่าแต่ละคนจะมีรากฐานทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในบริบทพหุวัฒนธรรม Gutmann & Thompson (1996) ได้พัฒนาแนวคิด Deliberative Democracy ในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรม โดยเน้นความสำคัญของการสนทนาสาธารณะที่มีคุณภาพ การให้เหตุผลที่เป็นที่ยอมรับร่วมกัน และการตัดสินใจที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย แนวคิดนี้เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนากระบวนการนโยบายในสังคมพหุวัฒนธรรม ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในบริบทนี้ไม่ได้เป็นเพียงการออกเสียงลงคะแนน แต่เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการเข้าใจซึ่งกันและกัน การรับฟังอย่างจริงจัง และการหาทางออกร่วมกันแม้จะมีความแตกต่างทางวัฒนธรรม กระบวนการนี้ต้องการเวลาและความพยายามมาก แต่เป็นเส้นทางที่นำไปสู่การตัดสินใจที่ยั่งยืนและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

มุมมองจากบริบทเอเชีย ความเป็นสากลในรูปแบบใหม่ Tu (1996) ได้เสนอแนวคิดเรื่องความเป็นสากลแบบเอเชีย หรือ Asian universalism ที่เน้นการหาจุดร่วมระหว่างค่านิยมแบบเอเชียและแบบตะวันตก โดยไม่สูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง แนวคิดนี้มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมเอเชียร่วมสมัย ความสำคัญของมุมมองนี้อยู่ที่การเสนอทางเลือกใหม่ที่ไม่ใช่การเลียนแบบแนวทางตะวันตก แต่เป็นการสร้างสรรค์แนวทางที่เหมาะสมกับบริบทเอเชีย ซึ่งมีความซับซ้อนทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่แตกต่างจากบริบทตะวันตก

ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับสังคมพหุวัฒนธรรมที่ได้รับการพัฒนาโดยนักทฤษฎีต่าง ๆ เหล่านี้ แสดงให้เห็นว่าการจัดการกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมไม่ใช่เรื่องง่าย แต่เป็นภารกิจที่ต้องการใช้ปัญญา ความอดทน และความมุ่งมั่นในการสร้างสรรค์ สิ่งที่ชัดเจนจากการศึกษาแนวคิดเหล่านี้คือ สังคมพหุวัฒนธรรมไม่ได้หมายถึงการอยู่ร่วมกันอย่างแยกส่วนหรือการละลายรวมกันจนสูญเสียเอกลักษณ์ แต่เป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่สร้างสรรค์ระหว่างวัฒนธรรมต่าง ๆ ผ่านกระบวนการยอมรับ การเคารพ และการเรียนรู้ร่วมกัน ความสำเร็จของสังคมพหุวัฒนธรรมจึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการสร้างพื้นที่ที่ทุกคนสามารถแสดงตัวตนทางวัฒนธรรมได้อย่างเต็มที่ ในขณะเดียวกันก็สามารถมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคมร่วมกันได้อย่างมีความหมาย ในที่สุด สังคมพหุวัฒนธรรมที่แท้จริง คือสังคมที่สามารถเป็นทั้งหลากหลายและเป็นหนึ่งเดียวกันได้ในเวลาเดียวกัน โดยที่ความหลากหลายไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อความเป็นหนึ่งเดียว แต่กลับเป็นแหล่งที่มาของความแข็งแกร่งและความคิดสร้างสรรค์ของสังคมนั้น ๆ

ปัญหาความขัดแย้งในสังคมพหุวัฒนธรรม

ความขัดแย้งในสังคมพหุวัฒนธรรมมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากความขัดแย้งในสังคมที่มีความเป็นเนื้อเดียวกันทางวัฒนธรรม (Horowitz, 1985) ได้ระบุว่า ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์มักมีความรุนแรงและยาวนานมากกว่าความขัดแย้งประเภทอื่น เนื่องจากเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์และศักดิ์ศรีของกลุ่ม ไม่ใช่เพียงแค่ผลประโยชน์ทางวัตถุเท่านั้น

ปัญหาหลักของความขัดแย้งในสังคมพหุวัฒนธรรมสามารถจำแนกได้เป็นหลายประเภท

1. ความขัดแย้งเรื่องการเข้าถึงทรัพยากรและโอกาส เมื่อกลุ่มต่าง ๆ แข่งขันกันเพื่อการเข้าถึงงาน การศึกษา การดูแลสุขภาพ และสวัสดิการสังคมอื่น ๆ การรับรู้ว่าการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมสามารถสร้างความขุ่นเคืองและความขัดแย้งได้

2. ความขัดแย้งเรื่องการยอมรับทางสังคมและการเคารพอัตลักษณ์ กลุ่มชนกลุ่มน้อยมักต้องการการยอมรับจากสังคมส่วนใหญ่และการเคารพต่อวิถีชีวิต ภาษา และ

ประเพณีของตน การไม่ได้รับการยอมรับหรือการถูกเลือกปฏิบัติสามารถสร้างความขัดแย้งที่รุนแรงได้

3. ความขัดแย้งเรื่องค่านิยมและระบบความเชื่อ เมื่อกลุ่มที่มีค่านิยมที่แตกต่างกันอย่างมากต้องอยู่ร่วมกัน เช่น เรื่องบทบาทของศาสนาในสังคม สิทธิของผู้หญิง หรือการเลี้ยงดูเด็ก ความแตกต่างเหล่านี้อาจนำไปสู่ความขัดแย้งที่ยากต่อการแก้ไข

Gurr (1993) ได้ศึกษาปรากฏการณ์ Relative Deprivation หรือความรู้สึกขาดแคลนเชิงสัมพัทธ์ ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อกลุ่มคนรู้สึกว่าได้รับการปฏิบัติที่ด้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ แม้ว่าสภาพความเป็นอยู่ของตนอาจดีขึ้นในแง่สัมบูรณ์ก็ตาม ความรู้สึกนี้เป็นแรงจูงใจสำคัญที่นำไปสู่การเคลื่อนไหวทางสังคมและความขัดแย้งทางการเมือง

ปัจจัยที่ทำให้ความขัดแย้งในสังคมพหุวัฒนธรรมมีความซับซ้อนเพิ่มขึ้น ได้แก่ การมีอยู่ของ Cultural Entrepreneurs หรือผู้นำที่ใช้ความแตกต่างทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือทางการเมือง (Brass, 1997) สื่อมวลชนที่อาจขยายความขัดแย้งโดยการนำเสนอข่าวที่เน้นความแตกต่างและความขัดแย้ง และการมีอยู่ของประวัติศาสตร์ความขัดแย้งที่สะสมมานาน ในยุคของสื่อสังคมออนไลน์ ปัญหาความขัดแย้งในสังคมพหุวัฒนธรรมมีความซับซ้อนเพิ่มขึ้น เนื่องจากข้อมูลที่ไม่ถูกต้องสามารถแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็ว การสร้าง Echo Chambers ที่ทำให้คนฟังเฉพาะข้อมูลที่สอดคล้องกับความเชื่อของตน และการใช้สื่อออนไลน์ในการปลุกกระแสมหาชนความรู้สึกทางชาติพันธุ์หรือศาสนา (Sunstein, 2017)

แนวทางการจัดการความขัดแย้งทางนโยบายในสังคมพหุวัฒนธรรม

การจัดการความขัดแย้งทางนโยบายในสังคมพหุวัฒนธรรมต้องอาศัยแนวทางที่หลากหลายและเหมาะสมกับบริบทเฉพาะ ดังนี้

1. สร้างกระบวนการนโยบายแบบมีส่วนร่วม (Participatory Policy-Making) ที่เปิดโอกาสให้กลุ่มต่างๆ ในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายตั้งแต่ขั้นตอนการวิเคราะห์ปัญหา การกำหนดทางเลือก จนถึงการประเมินผล Gaventa (2006) ได้เน้นความสำคัญของการสร้าง Spaces for Participation ที่แท้จริงซึ่งไม่ใช่เพียงการรับฟังความคิดเห็นแบบผิวเผิน แต่เป็นการให้อำนาจในการตัดสินใจแก่ประชาชน

2. พัฒนากลไกการเจรจาและการไกล่เกลี่ยข้ามวัฒนธรรม (Cross-Cultural Mediation) ที่คำนึงถึงความแตกต่างของวิธีการสื่อสาร การตีความปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาของแต่ละวัฒนธรรม Michelle LeBaron (2003) ได้เสนอแนวคิดเรื่อง Cultural Fluency สำหรับนักไกล่เกลี่ย ซึ่งหมายถึงความสามารถในการเข้าใจและทำงานกับคนจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกันอย่างมีประสิทธิภาพ

3. สร้างสถาบันและกลไกที่เป็นตัวแทนของความหลากหลาย (Representative institutions) เช่น การจัดสรรที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรตามสัดส่วนชาติพันธุ์ การมีองค์กรที่ปรึกษาพิเศษสำหรับกลุ่มชนกลุ่มน้อย หรือการสร้างระบบการตรวจสอบและถ่วงดุลที่ป้องกันการใช้อำนาจเกินขอบเขตต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง Lijphart (1977) ได้เสนอแนวคิด Consociational Democracy ที่เน้นการแบ่งปันอำนาจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ แทนการปกครองแบบเสียงข้างมาก

4. พัฒนานโยบายที่ยืดหยุ่นและปรับตัวได้ (Adaptive Policies) ที่สามารถตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันของกลุ่มต่าง ๆ โดยไม่สร้างความไม่เป็นธรรม นโยบายลักษณะนี้อาจรวมถึงการอนุญาตให้มีการปฏิบัติที่แตกต่างกันในบางเรื่อง การสร้างตัวเลือกที่หลากหลาย หรือการกระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการปรับนโยบายให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

5. สร้างโครงการและกิจกรรมที่ส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างกลุ่มต่าง ๆ (Intergroup Contact Programs) โดยอาศัยทฤษฎี Contact Hypothesis ของ Allport (1954) ที่ระบุว่า การสัมผัสกันในสถานะที่เหมาะสมสามารถลดอคติและสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มได้ โครงการเหล่านี้อาจรวมถึงการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม โครงการความร่วมมือข้ามชุมชน หรือการจัดกิจกรรมร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาสาธารณะ

6. การใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลในการสนับสนุนกระบวนการจัดการความขัดแย้ง (Digital Conflict Management) การพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับการสนทนาสาธารณะ ระบบการลงคะแนนเสียงแบบมีส่วนร่วม และเครื่องมือการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจจับและป้องกันความขัดแย้งก่อนที่จะบานปลาย Chenoweth & Stephan (2011) ได้ศึกษาพบว่า เทคโนโลยีสารสนเทศสามารถเพิ่มประสิทธิภาพของการเคลื่อนไหวทางสังคมและการจัดการความขัดแย้งได้อย่างมาก

7. สร้างระบบการศึกษาและการสื่อสารที่ส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม (Intercultural Education and Communication) การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาที่สะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรม การฝึกอบรมข้าราชการและเจ้าหน้าที่รัฐในเรื่องความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม และการสร้างสื่อสาธารณะที่นำเสนอเรื่องราวของกลุ่มต่าง ๆ อย่างเป็นธรรมและสร้างสรรค์

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาเรื่องการจัดการความขัดแย้งทางนโยบายในสังคมพหุวัฒนธรรมให้องค์ความรู้ที่สามารถประยุกต์ใช้ได้หลายมิติ ดังนี้

องค์ความรู้แรก คือ ความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับธรรมชาติของความขัดแย้งในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความขัดแย้งเหล่านี้ไม่ใช่เพียงการแย่งชิงทรัพยากรหรือผลประโยชน์เท่านั้น แต่เกี่ยวข้องกับมิติของอัตลักษณ์ ศักดิ์ศรี และการยอมรับทางสังคม การเข้าใจมิติเหล่านี้เป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญในการพัฒนาแนวทางการจัดการที่มีประสิทธิภาพ

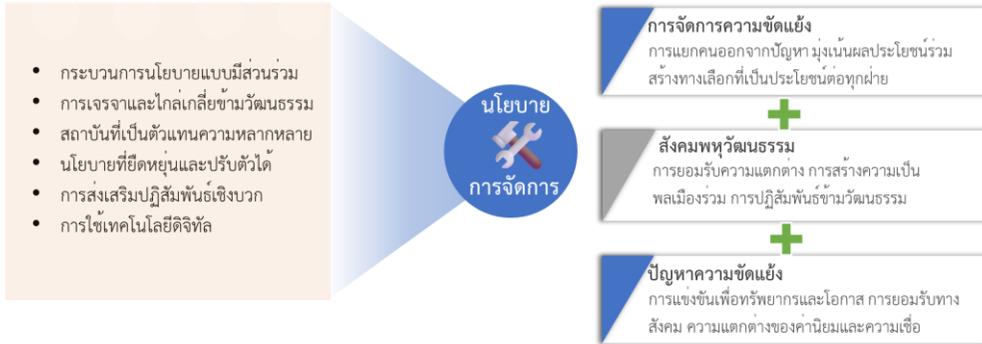
องค์ความรู้ที่สอง คือ การรับรู้ว่าการจัดการความขัดแย้งในสังคมพหุวัฒนธรรมต้องอาศัยแนวทางที่หลากหลายและสร้างสรรค์ แนวทางแบบดั้งเดิมที่เน้นการบังคับใช้กฎหมายหรือการปราบปรามอาจไม่เพียงพอหรือส่งผลในทางตรงกันข้าม การพัฒนากลไกการเจรจา การสร้างพื้นที่สำหรับการมีส่วนร่วม และการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุนจึงเป็นสิ่งจำเป็น

องค์ความรู้ที่สาม คือ ความสำคัญของบริบททางวัฒนธรรมในการออกแบบและดำเนินการจัดการความขัดแย้ง แนวทางที่ประสบความสำเร็จในสังคมหนึ่งอาจไม่เหมาะสมกับสังคมอื่นที่มีบริบททางวัฒนธรรมที่แตกต่าง การศึกษาและเข้าใจบริบทเฉพาะของแต่ละสังคมจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาแนวทางที่เหมาะสม

องค์ความรู้ที่สี่ คือ การตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างกลุ่มต่าง ๆ กระบวนการจัดการความขัดแย้งที่มีประสิทธิภาพไม่ใช่เหตุการณ์ครั้งเดียว แต่เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องการการลงทุนในด้านเวลา ทรัพยากร และความพยายามในการสร้างความเข้าใจและความร่วมมือ

องค์ความรู้ที่ห้า คือ การเข้าใจบทบาทของผู้นำและสถาบันในการสร้างหรือลดความขัดแย้ง ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และความเข้าใจในความซับซ้อนของสังคมพหุวัฒนธรรมสามารถเป็นตัวเร่งสำคัญในการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก ในขณะเดียวกัน สถาบันที่ไม่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มต่าง ๆ หรือขาดความชอบธรรมในสายตาของประชาชนอาจเป็นแหล่งของความขัดแย้ง

สุดท้าย องค์ความรู้ที่สำคัญคือการตระหนักถึงความจำเป็นของการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง การจัดการความขัดแย้งเป็นกระบวนการที่มีความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตลอดเวลา การมีระบบการติดตามที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้สามารถปรับแนวทางและแก้ไขปัญหาได้อย่างทันท่วงที

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป

การจัดการความขัดแย้งทางนโยบายในสังคมพหุวัฒนธรรมเป็นความท้าทายที่ซับซ้อนและต้องการแนวทางที่หลากหลาย การศึกษาในบทความนี้ได้ทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ลักษณะของปัญหา และเสนอแนวทางการจัดการที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริง

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ความขัดแย้งในสังคมพหุวัฒนธรรมมีความซับซ้อนที่เกินกว่าการแย่งชิงทรัพยากรหรือผลประโยชน์ แต่เกี่ยวข้องกับมิติของอัตลักษณ์ การยอมรับ และศักดิ์ศรีของกลุ่มคน การจัดการความขัดแย้งที่มีประสิทธิภาพจึงต้องอาศัยการเข้าใจเชิงลึกในบริบททางวัฒนธรรม การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่แท้จริง และการพัฒนากลไกที่ยืดหยุ่นและตอบสนองความต้องการที่หลากหลาย แนวทางที่เสนอในบทความนี้รวมถึง การสร้างกระบวนการนโยบายแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาไกล่เกลี่ยข้ามวัฒนธรรม การสร้างสถาบันที่เป็นตัวแทนของความหลากหลาย การพัฒนานโยบายที่ยืดหยุ่น การส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างกลุ่ม การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุน และการสร้างระบบการศึกษาที่ส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม

องค์ความรู้เชิงลึกที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในระดบนโยบายและการปฏิบัติการจริง โดยสรุปได้ว่า ความขัดแย้งในสังคมพหุวัฒนธรรมมิได้เกิดจากการแข่งขันเพื่อทรัพยากรหรือผลประโยชน์เพียงอย่างเดียว หากแต่เชื่อมโยงกับ อัตลักษณ์ ศักดิ์ศรี ความยอมรับ และความไว้วางใจทางสังคม การจัดการที่มีประสิทธิภาพจึงต้องอาศัยการทำความเข้าใจมิติทางวัฒนธรรมอย่างรอบด้าน การประยุกต์ใช้ในการจัดการความขัดแย้ง สามารถดำเนินการได้หลายระดับ ได้แก่

1. ระดับนโยบายสาธารณะ การพัฒนากระบวนการนโยบายแบบมีส่วนร่วม การสร้างพื้นที่เจรจาระหว่างกลุ่มวัฒนธรรม และการจัดตั้งสถาบันที่สะท้อนความหลากหลายทางสังคม เพื่อลดช่องว่างทางอำนาจและเพิ่มความชอบธรรมของกระบวนการตัดสินใจ
2. ระดับชุมชนและท้องถิ่น การใช้กลไกการเจรจา การไกล่เกลี่ย และการสร้างความร่วมมือผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรม การศึกษา และโครงการพัฒนาชุมชนที่เน้นการสร้างความสำเร็จระหว่างกลุ่ม
3. ระดับผู้นำและองค์กร การส่งเสริมภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ เข้าใจบริบทพหุวัฒนธรรม และสามารถเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงกลุ่มต่าง ๆ เพื่อลดความตึงเครียด และสร้างความไว้วางใจระยะยาว
4. การติดตามและประเมินผล การสร้างระบบตรวจสอบผลลัพธ์ของนโยบายและโครงการจัดการความขัดแย้งอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงแนวทางให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

สำหรับ สังคมไทยและสังคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การประยุกต์ใช้แนวทางเหล่านี้ต้องพิจารณาปัจจัยทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมการเมือง และความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ พร้อมทั้งใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือสนับสนุน การสื่อสารและการมีส่วนร่วมที่กว้างขวางมากขึ้น ข้อเสนอเชิงนโยบายและปฏิบัติการ คือ การมองความขัดแย้งไม่ใช่ปัญหาที่ต้องกำจัด แต่เป็น โอกาสในการสร้างสังคมที่เรียนรู้ เติบโต และพัฒนาไปสู่ความสงบสุขอย่างยั่งยืน ผ่านการเจรจา การสร้างความสัมพันธ์เชิงบวก และการออกแบบกลไกที่เป็นธรรมสำหรับทุกฝ่าย

เอกสารอ้างอิง

- Allport, G. W. (1954). *The Nature of Prejudice*. Cambridge, MA: Addison-Wesley.
- Avruch, K. (1998). *Culture and Conflict Resolution*. Washington, DC: United States Institute of Peace Press.
- Brass, P. R. (1997). *Theft of an Idol: Text and Context in The Representation of Collective Violence*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Chenoweth, E. & Stephan, M. J. (2011). *Why Civil Resistance Works: The Strategic Logic of Nonviolent Conflict*. New York: Columbia University Press.
- Deutsch, M. (1973). *The Resolution of Conflict: Constructive and Destructive Processes*. New Haven, CT: Yale University Press.

- Fisher, R. & Ury, W. (1981). *Getting to Yes: Negotiating Agreement Without Giving in*. Boston: Houghton Mifflin.
- Gaventa, J. (2006). Finding The Spaces for Change: A Power Analysis. *IDS Bulletin*, 37(6), 23-33.
- Gurr, T. R. (1993). *Minorities at Risk: A Global View of Ethnopolitical Conflicts*. Washington, DC: United States Institute of Peace Press.
- Gutmann, A. & Thompson, D. (1996). *Democracy and Disagreement*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Horowitz, D. L. (1985). *Ethnic Groups in Conflict*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Huntington, S. P. (1996). *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. New York: Simon & Schuster.
- Kymlicka, W. (1995). *Multicultural Citizenship: A Liberal Theory of Minority Rights*. Oxford: Oxford University Press.
- LeBaron, M. (2003). *Bridging Cultural Conflicts: A New Approach for A Changing World*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Lijphart, A. (1977). *Democracy in Plural Societies: A Comparative Exploration*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Modood, T. (2007). *Multiculturalism: A Civic Idea*. Cambridge: Polity Press.
- Parekh, B. (2000). *Rethinking Multiculturalism: Cultural Diversity and Political Theory*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Sunstein, C. R. (2017). *#Republic: Divided Democracy in The Age of Social Media*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Taylor, C. (1994). The Politics of Recognition. In A. Gutmann (Ed.), *Multiculturalism: Examining the Politics of Recognition*. (pp. 25-73). Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Tu, W. (1996). Confucian Traditions in East Asian Modernity: Moral Education and Economic Culture in Japan and The Four Mini-Dragons. *Bulletin of the American Academy of Arts and Sciences*, 49(5), 12-39.

การประเมินนโยบายส่งเสริมผู้ประกอบการเอสเอ็มอี ในยุคเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปัน*

EVALUATION OF POLICIES TO PROMOTE SME ENTREPRENEURS IN THE ERA OF THE SHARING ECONOMY

รัตน์ประภา ดิศวัฒน์

Rattanaprapa Disavatana

ลิบแสน รีสอร์ท แอนด์ สปา เชียงใหม่

Sibsan Resort and Spa Maetang, Chiangmai

Corresponding Author E-mail: saowanee.mcu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษาการประเมินนโยบายส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (เอสเอ็มอี) ในยุคเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปัน โดยใช้การทบทวนวรรณกรรมแบบบูรณาการ การศึกษาพบว่า การประเมินนโยบายเอสเอ็มอีในยุคปัจจุบันต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบธุรกิจที่เน้นการแบ่งปันทรัพยากร การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การประเมินที่มีประสิทธิภาพควรใช้ตัวชี้วัดที่หลากหลาย ครอบคลุมทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งมีการปรับปรุงกระบวนการประเมินให้สอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปัน ผลการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากรอบการประเมินนโยบายเอสเอ็มอีที่เหมาะสมกับบริบทของเศรษฐกิจไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

คำสำคัญ: การประเมิน; นโยบาย; ผู้ประกอบการ; วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม; เศรษฐกิจ; แห่งการแบ่งปัน

Abstract

This academic article aimed to study the evaluation of policies promoting SMEs in the sharing economy era by using an integrated literature review. The study was found that the evaluation of SME policies in the current era must take into account the changes in business models that emphasize resource sharing, the use of digital technology, and the creation of

* Received May 31, 2025; Revised September 15, 2025; Accepted October 1, 2025

collaborative networks. An effective evaluation should use a variety of indicators covering economic, social, and environmental dimensions, and improve the evaluation process to be consistent with the development trends of the sharing economy. The results of the study can be used as a guideline for developing an SME policy evaluation framework that is appropriate for the context of the Thai economy and the Southeast Asian region.

Keywords: Evaluation; Policy; Entrepreneurship; Small and Medium Enterprises (SMEs); Economy; Sharing

บทนำ

ในยุคของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่รวดเร็ว วิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) ถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนาที่เอสเอ็มอีมีบทบาทสำคัญในการสร้างงาน การกระจายรายได้ และการพัฒนาท้องถิ่น นโยบายส่งเสริมเอสเอ็มอีจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญของรัฐในการสนับสนุนการเจริญเติบโตของภาคธุรกิจขนาดเล็กและกลาง

ในทศวรรษที่ผ่านมา การเกิดขึ้นของเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปัน (Sharing Economy) ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม รูปแบบธุรกิจใหม่ที่เน้นการแบ่งปันทรัพยากร การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นตัวกลาง และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ใช้บริการ ได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคและการผลิต ส่งผลให้เกิดโอกาสและความท้าทายใหม่สำหรับผู้ประกอบการ SMEs (Scriven, 1991)

การประเมินนโยบายส่งเสริมเอสเอ็มอีในยุคเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปันจึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญและความซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากต้องคำนึงถึงปัจจัยใหม่ที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างเศรษฐกิจ รูปแบบธุรกิจ และเทคโนโลยี การประเมินที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีการปรับปรุงวิธีการและเครื่องมือประเมินให้สอดคล้องกับบริบทใหม่ (Chen, 2015)

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษาแนวทางการประเมินนโยบายส่งเสริมผู้ประกอบการเอสเอ็มอีในยุคเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปัน โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับความท้าทายและโอกาสในการประเมินนโยบายในบริบทใหม่ และเสนอแนวทางการพัฒนากรอบการประเมินที่เหมาะสม

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมิน

การประเมิน (Evaluation) เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการตัดสินใจเชิงนโยบายและการจัดการภาครัฐ Rossi et al. (2004) ให้นิยามการประเมินว่าเป็นการใช้วิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์อย่างเป็นระบบเพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของโปรแกรมหรือนโยบายการแทรกแซงทางสังคม การประเมินมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการปรับปรุงโปรแกรม การตัดสินใจเกี่ยวกับการขยายหรือยุติโปรแกรม และการเพิ่มความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคม การประเมินนโยบายสาธารณะสามารถแบ่งออกเป็นหลายประเภทตามจุดประสงค์และเวลาในการดำเนินการ (Scriven, 1991) แบ่งการประเมินออกเป็น 2 ประเภทหลัก คือ การประเมินเพื่อการพัฒนา (Formative Evaluation) และการประเมินเพื่อตัดสินใจ (Summative Evaluation) การประเมินเพื่อการพัฒนาเป็นการประเมินที่ทำการระหว่างการดำเนินโปรแกรมเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงาน ในขณะที่การประเมินเพื่อตัดสินใจเป็นการประเมินที่ทำหลังจากการดำเนินโปรแกรมเสร็จสิ้นเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับความคุ้มค่าและประสิทธิผลของโปรแกรม

แนวคิดการประเมินเชิงทฤษฎี (Theory-Driven Evaluation) ที่เน้นความสำคัญของการสร้างทฤษฎีหรือแบบจำลองเชิงสาเหตุเพื่ออธิบายว่าโปรแกรมจะสามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างไร แนวคิดนี้ช่วยให้การประเมินมีความชัดเจนในเชิงเหตุผลและสามารถระบุปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโปรแกรมได้อย่างเป็นระบบ (Chen, 2015) นอกจากนี้ การประเมินในยุคปัจจุบันยังให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) (Fetterman, 2001) เสนอแนวคิดการประเมินโดยการเสริมพลัง (Empowerment Evaluation) ที่เน้นการให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีบทบาทในการออกแบบดำเนินการ และใช้ผลการประเมิน แนวคิดนี้ช่วยเสริมสร้างความเป็นเจ้าของและความยั่งยืนของการประเมิน

ดังนั้น การประเมินนโยบายในบริบทของการส่งเสริมผู้ประกอบการเอสเอ็มอีต้องคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของธุรกิจขนาดเล็กและกลาง ความหลากหลายของกลุ่มเป้าหมายและความซับซ้อนของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินธุรกิจ ดังนั้น การประเมินจึงควรใช้วิธีการประเมินแบบผสมผสาน (Mixed Methods Evaluation) ที่รวมทั้งการวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายส่งเสริมผู้ประกอบการเอสเอ็มอี

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (เอสเอ็มอี) มีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก Beck et al. (2005) ชี้ให้เห็นว่า เอสเอ็มอีมีส่วนสำคัญในการ

สร้างการจ้างงาน การกระจายรายได้ และการส่งเสริมนวัตกรรม โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนาที่เอสเอ็มอีมักประกอบด้วยสัดส่วนที่สูงของกิจการทั้งหมดในเศรษฐกิจ

การกำหนดนิยามของเอสเอ็มอีแตกต่างกันไปตามประเทศและบริษัท โดยทั่วไปแล้วจะใช้เกณฑ์จำนวนพนักงาน รายได้ หรือมูลค่าสินทรัพย์เป็นตัวกำหนด สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ของไทยกำหนดนิยามเอสเอ็มอีโดยแบ่งตามประเภทกิจการ ได้แก่ การผลิต การค้าส่ง การค้าปลีก และการให้บริการ โดยใช้เกณฑ์จำนวนพนักงานและยอดขายเป็นตัวกำหนด

นโยบายส่งเสริมเอสเอ็มอีมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อแก้ไขความล้มเหลวของตลาด (Market Failure) ที่เอสเอ็มอีต้องเผชิญ (Storey, 2000) ระบุว่าเอสเอ็มอีมักประสบปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน การขาดแคลนทักษะการจัดการ การเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรม การเข้าถึงตลาด และการขาดข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น นโยบายส่งเสริมจึงมุ่งเน้นการให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือเอสเอ็มอีให้สามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Lundström & Stevenson (2005) จำแนกนโยบายส่งเสริมผู้ประกอบการออกเป็น 6 ประเภทหลัก ได้แก่ นโยบายส่งเสริมวัฒนธรรมผู้ประกอบการ นโยบายการศึกษาด้านการเป็นผู้ประกอบการ นโยบายลดอุปสรรคในการเริ่มต้นธุรกิจ นโยบายสนับสนุนการเริ่มต้นธุรกิจ นโยบายสนับสนุนการเจริญเติบโตของธุรกิจ และนโยบายสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการประกอบธุรกิจ

การดำเนินนโยบายส่งเสริมเอสเอ็มอีสามารถใช้เครื่องมือที่หลากหลาย รวมถึงการสนับสนุนทางการเงิน การให้คำปรึกษาและพัฒนาทักษะ การส่งเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยี การสร้างเครือข่ายและการเชื่อมโยงธุรกิจ การปรับปรุงกฎระเบียบ และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการประกอบธุรกิจ การออกแบบนโยบายส่งเสริมเอสเอ็มอีควรคำนึงถึงความหลากหลายของเอสเอ็มอี ความต้องการที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงของวงจรชีวิตธุรกิจ และบริบทของระบบนิเวศผู้ประกอบการ (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2019)

ความท้าทายในการดำเนินนโยบายส่งเสริมเอสเอ็มอีรวมถึงการประสานงานระหว่างหน่วยงาน การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การติดตามและประเมินผล และการปรับปรุงนโยบายให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ (Smallbone & Welter, 2001) เน้นความสำคัญของการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการประกอบธุรกิจโดยรวม แทนที่จะเน้นเพียงการสนับสนุนเฉพาะกิจการ

ดังนั้น วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (เอสเอ็มอี) มีบทบาทสำคัญในการสร้างการจ้างงาน การกระจายรายได้ และส่งเสริมนวัตกรรม โดยนโยบายส่งเสริมมุ่งแก้ไขความ

ล้มเหลวของตลาดที่ SMEs เผชิญ เช่น การเข้าถึงแหล่งเงินทุน ทักษะการจัดการ เทคโนโลยี และตลาด นโยบายประกอบด้วย 6 ประเภทหลัก ได้แก่ การส่งเสริมวัฒนธรรมผู้ประกอบการ การศึกษา การลดอุปสรรค การสนับสนุนการเริ่มต้นและเจริญเติบโต และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อธุรกิจ เครื่องมือดำเนินนโยบายรวมถึงการสนับสนุนทางการเงิน การพัฒนาทักษะ การส่งเสริมเทคโนโลยี และการสร้างเครือข่าย ความท้าทายสำคัญคือการประสานงานระหว่างหน่วยงาน การจัดสรรทรัพยากร และการปรับปรุงนโยบายให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ

แนวคิดเกี่ยวกับยุคเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปัน

เศรษฐกิจแห่งการแบ่งปัน (Sharing Economy) เป็นปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โดยมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วควบคู่ไปกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล (Sundararajan, 2016) ให้นิยามเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปันว่าเป็นระบบเศรษฐกิจที่เน้นการแบ่งปันทรัพยากรที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์เต็มที่ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยมีการกระจายการผลิตและการบริโภคจากองค์กรขนาดใหญ่สู่บุคคลและชุมชน ลักษณะสำคัญของเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปัน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นตัวกลางในการเชื่อมต่อ การแบ่งปันทรัพยากรที่มีอยู่แทนการสร้างใหม่ การกระจายอำนาจในการผลิตและการให้บริการ การสร้างความไว้วางใจผ่านระบบการให้คะแนนและรีวิว และการมีรายได้เสริมสำหรับผู้ให้บริการ (Schor, 2014) แพลตฟอร์มดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการลดต้นทุนการเชื่อมต่อระหว่างผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการ การเติบโตของเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปันส่งผลกระทบต่อโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมในหลายมิติ (Zervas et al., 2017) ศึกษาผลกระทบของ Airbnb ต่ออุตสาหกรรมโรงแรมพบว่า การเกิดขึ้นของแพลตฟอร์มแบ่งปันที่พักส่งผลให้รายได้และอัตราการเข้าพักของโรงแรมลดลง แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างตลาด

ผลกระทบเชิงบวกของเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปันรวมถึงการสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพและการมีรายได้เสริม การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การลดต้นทุนสำหรับผู้บริโภค และการส่งเสริมนวัตกรรม (Hall & Krueger, 2018) ศึกษาผลกระทบของ Uber ต่อตลาดแรงงานพบว่าแพลตฟอร์มนี้สร้างโอกาสการทำงานที่ยืดหยุ่นสำหรับคนกลุ่มต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม เศรษฐกิจแห่งการแบ่งปันยังก่อให้เกิดความท้าทายหลายประการ รวมถึงปัญหาการคุ้มครองแรงงาน การจัดเก็บภาษี การกำกับดูแล และผลกระทบต่อธุรกิจดั้งเดิม (De Stefano, 2016) ซึ่งให้เห็นปัญหาสถานะของผู้ให้บริการในแพลตฟอร์มที่มักไม่ได้รับการคุ้มครองเหมือนลูกจ้างปกติ

สำหรับผู้ประกอบการเอสเอ็มอี เศรษฐกิจแห่งการแบ่งปันสร้างทั้งโอกาสและความท้าทาย โอกาสรวมถึงการเข้าถึงตลาดใหม่ การลดต้นทุนในการเริ่มต้นธุรกิจ และการใช้ประโยชน์จากแพลตฟอร์มดิจิทัลในการขยายธุรกิจ ความท้าทายรวมถึงการแข่งขันที่เพิ่มขึ้น การต้องปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีใหม่ และการจัดการความสัมพันธ์กับลูกค้าในยุคดิจิทัล

สภาพปัญหานโยบายส่งเสริมผู้ประกอบการเอสเอ็มอีในยุคเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปัน

การเกิดขึ้นของเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปันได้สร้างความท้าทายใหม่สำหรับนโยบายส่งเสริมผู้ประกอบการเอสเอ็มอี ปัญหาที่สำคัญประการแรกคือการขาดความชัดเจนในกฎระเบียบและจำแนกประเภทของธุรกิจในยุคใหม่ ธุรกิจที่ดำเนินการผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลมักมีลักษณะที่แตกต่างจากธุรกิจดั้งเดิม ทำให้การจัดประเภทและการให้การสนับสนุนตามเกณฑ์เดิมอาจไม่เหมาะสม

ปัญหาด้านการเข้าถึงเทคโนโลยีและทักษะดิจิทัลเป็นอีกความท้าทายสำคัญ ผู้ประกอบการเอสเอ็มอีหลายราย ขาดความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การสร้างและจัดการเว็บไซต์ การตลาดออนไลน์ และการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ Organisation for Economic Co-operation and Development (2021) รายงานว่า ช่องว่างทางดิจิทัลระหว่างธุรกิจขนาดใหญ่และเอสเอ็มอียังคงมีอยู่อย่างมีนัยสำคัญ

การแข่งขันที่เพิ่มขึ้นจากผู้ให้บริการในแพลตฟอร์มแบ่งปันส่งผลกระทบต่อเอสเอ็มอีดั้งเดิม โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมบริการเช่น การขนส่ง ที่พัก และการจัดส่งอาหาร เอสเอ็มอีเหล่านี้ ต้องเผชิญกับการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมเนื่องจากผู้ให้บริการในแพลตฟอร์มมักมีต้นทุนที่ต่ำกว่าและถูกระเบียบที่น้อยกว่า

ปัญหาด้านการจัดเก็บภาษีและการกำกับดูแลก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน ธุรกิจแพลตฟอร์มแบ่งปันบางประเภทอาจหลีกเลี่ยงการจดทะเบียนธุรกิจ การจ่ายภาษี หรือการปฏิบัติตามกฎระเบียบความปลอดภัย ทำให้มีข้อได้เปรียบในการแข่งขันเหนือเอสเอ็มอีที่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างครบถ้วน

การขาดแคลนข้อมูลและการวิเคราะห์เป็นปัญหาสำคัญในการออกแบบนโยบายที่เหมาะสม ธุรกิจแพลตฟอร์มแบ่งปันมักไม่ได้รายงานข้อมูลทางเศรษฐกิจในรูปแบบเดียวกับธุรกิจดั้งเดิม ทำให้การติดตามและประเมินผลกระทบของนโยบายเป็นไปได้ยาก

นโยบายส่งเสริมเอสเอ็มอีแบบดั้งเดิมมักเน้นการสนับสนุนธุรกิจที่มีโครงสร้างและรูปแบบการดำเนินงานที่ชัดเจน แต่ธุรกิจในยุคเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปันมักมีลักษณะที่ยืดหยุ่น เป็นเครือข่าย และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้เครื่องมือสนับสนุนแบบเดิมอาจไม่ตอบสนองความต้องการได้อย่างเหมาะสม

ปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ยังคงเป็นความท้าทายสำคัญ เนื่องจากเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปันมีลักษณะข้ามอุตสาหกรรมและข้ามขอบเขตการทำงาน ของหน่วยงานราชการต่าง ๆ การขาดการประสานงานที่มีประสิทธิภาพอาจส่งผลให้เกิด การทับซ้อนหรือช่องว่างในการให้การสนับสนุน

การประเมินนโยบายส่งเสริมผู้ประกอบการ SMEs ในยุคเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปัน

การประเมินนโยบายส่งเสริมผู้ประกอบการ SMEs ในยุคเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปัน ต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาทั้งในด้านกรอบแนวคิด วิธีการ และเครื่องมือประเมิน เพื่อให้สามารถจับความเปลี่ยนแปลงและความซับซ้อนของธุรกิจในยุคใหม่ได้อย่างเหมาะสม

1. กรอบการประเมินแบบบูรณาการ การประเมินที่มีประสิทธิภาพควรใช้กรอบการประเมินแบบบูรณาการที่ครอบคลุมหลายมิติ ได้แก่ มิติเศรษฐกิจ มิติสังคม และมิติสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในบริบทของเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปันที่เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและการสร้างคุณค่าร่วมกัน การประเมินควรพิจารณาทั้งผลกระทบโดยตรงและผลกระทบทางอ้อมของนโยบาย มิติเศรษฐกิจควรครอบคลุมตัวชี้วัดทั้งแบบดั้งเดิมและแบบใหม่ ตัวชี้วัดแบบดั้งเดิมรวมถึงจำนวนธุรกิจที่ได้รับการสนับสนุน การเพิ่มขึ้นของรายได้ การสร้างงาน และการเพิ่มผลผลิตภาพ ตัวชี้วัดใหม่ที่สำคัญรวมถึงระดับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การเข้าร่วมในแพลตฟอร์มออนไลน์ การสร้างเครือข่ายธุรกิจและความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง

2. วิธีการประเมินแบบผสมผสาน การใช้วิธีการประเมินแบบผสมผสาน (Mixed Methods Evaluation) มีความสำคัญในการประเมินนโยบายเอสเอ็มอีในยุคเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปัน การวิเคราะห์เชิงปริมาณช่วยให้สามารถวัดและเปรียบเทียบผลลัพธ์ได้อย่างเป็นระบบ ในขณะที่การวิเคราะห์เชิงคุณภาพช่วยให้เข้าใจกลไกและกระบวนการที่ทำให้เกิดผลลัพธ์นั้น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเป็นแนวทางที่มีความสำคัญเพิ่มขึ้น การใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) จากแพลตฟอร์มดิจิทัล การวิเคราะห์เครือข่ายสังคม และการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการวิเคราะห์แนวโน้มสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่มีค่าสำหรับการประเมิน

3. การประเมินแบบมีส่วนร่วม การให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีบทบาทในการประเมินมีความสำคัญเพิ่มขึ้นในยุคเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปัน เนื่องจากผู้ประกอบการเอสเอ็มอีมีบทบาทที่สำคัญในการสร้างคุณค่าและมีความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับความต้องการและความท้าทายที่แท้จริง การประเมินแบบมีส่วนร่วมช่วยเสริมสร้างความเป็นเจ้าของและความยั่งยืนของการปรับปรุงนโยบาย

4. ตัวชี้วัดความสำเร็จใหม่ การประเมินนโยบายในยุคเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปัน ต้องพัฒนาตัวชี้วัดใหม่ที่สะท้อนลักษณะเฉพาะของธุรกิจในยุคใหม่ ตัวชี้วัดเหล่านี้รวมถึงระดับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการดำเนินธุรกิจ ความสามารถในการสร้างและรักษาเครือข่ายความร่วมมือ ระดับความยั่งยืนของการใช้ทรัพยากร ความสามารถในการสร้างนวัตกรรม และความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง การวัดผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมก็มีความสำคัญเพิ่มขึ้น เนื่องจากเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปันมีศักยภาพในการสร้างประโยชน์ในด้านเหล่านี้ ตัวชี้วัดอาจรวมถึงการลดการใช้ทรัพยากร การลดของเสีย การสร้างโอกาสสำหรับกลุ่มด้อยโอกาส และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

5. การติดตามและประเมินแบบต่อเนื่อง ความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในยุคเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปันต้องการการติดตามและประเมินที่มีความต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน การใช้ระบบติดตามแบบเรียลไทม์และการประเมินแบบปรับเปลี่ยนได้ (Adaptive Evaluation) จะช่วยให้สามารถปรับปรุงนโยบายได้อย่างทันที่

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาและวิเคราะห์การประเมินนโยบายส่งเสริมผู้ประกอบการเอสเอ็มอีในยุคเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปัน ประกอบด้วยองค์ความรู้ 4 มิติหลัก ดังนี้

1. ความรู้เชิงทฤษฎี (Theoretical Knowledge) มิติแรกของกรอบแนวคิดนี้เน้นการบูรณาการทฤษฎีการประเมินนโยบายแบบดั้งเดิม กับทฤษฎีร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล ระบบเครือข่าย และระบบนิเวศผู้ประกอบการ การพัฒนาความรู้เชิงทฤษฎีนี้มุ่งเน้นการสร้างแบบจำลองเชิงสาเหตุ ที่สามารถอธิบายกลไกที่ซับซ้อนของการดำเนินนโยบายในบริบทของเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปัน ซึ่งมีลักษณะพลวัตและมีความเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรหลายระดับ

2. ความรู้เชิงวิธีการ (Methodological Knowledge) มิติที่สองครอบคลุมการพัฒนาวิธีการประเมินแบบผสมผสาน ที่บูรณาการการวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการเก็บรวบรวม จัดการ และวิเคราะห์ข้อมูล วิธีการประเมินแบบมีส่วนร่วม และการประเมินแบบปรับเปลี่ยนได้ ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการรับมือกับความไม่แน่นอนและการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ

3. ความรู้เชิงปฏิบัติ (Practical Knowledge) มิติที่สามเน้นการพัฒนาและประยุกต์ใช้ตัวชี้วัดใหม่ที่สะท้อนลักษณะเฉพาะของธุรกิจในยุคเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปัน ตัวชี้วัดเหล่านี้ควรมีความครอบคลุมในสามมิติหลัก ได้แก่ มิติเศรษฐกิจ มิติสังคม และมิติ

สิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การสร้างและจัดการเครือข่าย และความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง

4. ความรู้เชิงนโยบาย (Policy Knowledge) มิติสุดท้ายมุ่งเน้นการพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบและการดำเนินนโยบายส่งเสริม SMEs ที่มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวได้ในบริบทของเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปัน การออกแบบนโยบายในมิตินี้ต้องคำนึงถึงความหลากหลายของรูปแบบธุรกิจใหม่ ความจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัล และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรม

การเชื่อมโยงและการบูรณาการขององค์ความรู้ กลไกการไหลของความรู้ที่แสดงในภาพผ่านลูกศรสื่อสารถึงลักษณะการเชื่อมโยงแบบพลวัตระหว่างองค์ความรู้ทั้งสี่มิติ การบูรณาการนี้นำไปสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ในการประเมินนโยบาย และการพัฒนาระบบการประเมินที่สามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องและปรับปรุงได้ตามสถานการณ์ ความสำคัญเชิงทฤษฎีและการประยุกต์ใช้ กรอบแนวคิดนี้มีนัยสำคัญต่อการพัฒนาศาสตร์การประเมินนโยบายในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในบริบทของเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปันที่มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความซับซ้อนสูง และความเชื่อมโยงข้ามขอบเขต การประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดนี้สามารถช่วยให้นักวิชาการและผู้กำหนดนโยบายพัฒนาแนวทางการประเมินที่มีประสิทธิภาพและความเหมาะสมกับบริบทร่วมสมัย

ความรู้เชิงทฤษฎี การประเมินนโยบายในยุคเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปันต้องการการบูรณาการทฤษฎีการประเมินแบบดั้งเดิมกับทฤษฎีใหม่ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีดิจิทัล เครือข่าย และระบบนิเวศ การประเมินเชิงทฤษฎีที่เน้นการสร้างแบบจำลองเชิงสาเหตุมีความสำคัญในการอธิบายกลไกที่ซับซ้อนของนโยบายในบริบทใหม่

ความรู้เชิงวิธีการ การใช้วิธีการประเมินแบบผสมผสานที่รวมการวิเคราะห์เชิงปริมาณและคุณภาพ พร้อมด้วยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพสำหรับการประเมินในยุคใหม่ การประเมินแบบมีส่วนร่วมและการประเมินแบบปรับเปลี่ยนได้เป็นวิธีการที่สำคัญในการรับมือกับความไม่แน่นอนและการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว

ความรู้เชิงปฏิบัติ การพัฒนาตัวชี้วัดใหม่ที่สะท้อนลักษณะเฉพาะของธุรกิจในยุคเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปันเป็นสิ่งจำเป็น ตัวชี้วัดเหล่านี้ควรครอบคลุมทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเน้นความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การสร้างเครือข่าย และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง

ความรู้เชิงนโยบาย นโยบายส่งเสริมเอสเอ็มอีในยุคเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปันต้องมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวได้ การออกแบบนโยบายควรคำนึงถึงความหลากหลาย

ของรูปแบบธุรกิจใหม่ ความต้องการในการพัฒนาทักษะดิจิทัล และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อนวัตกรรม

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป

การประเมินนโยบายส่งเสริมผู้ประกอบการเอสเอ็มอีในยุคเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปันเป็นประเด็นที่มีความซับซ้อนและท้าทายมากขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างเศรษฐกิจ รูปแบบธุรกิจ และเทคโนโลยี การศึกษานี้ได้วิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และแนวทางการประเมินที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับความท้าทายและโอกาสในการประเมินนโยบายในบริบทใหม่

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการประเมินที่มีประสิทธิภาพต้องใช้กรอบการประเมินแบบบูรณาการที่ครอบคลุมหลายมิติ ใช้วิธีการประเมินแบบผสมผสาน พัฒนาตัวชี้วัดใหม่ที่สะท้อนลักษณะเฉพาะของธุรกิจในยุคใหม่ และมีการติดตามประเมินอย่างต่อเนื่อง การให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการประเมินเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความยั่งยืนและประสิทธิภาพของการประเมิน

ข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิบัติรวมถึงการพัฒนากรอบข้อมูลที่ครอบคลุมและทันสมัย การสร้างกลไกการประสานงานระหว่างหน่วยงาน การพัฒนาบุคลากรด้านการประเมินให้มีความเชี่ยวชาญในเทคโนโลยีใหม่ และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

การศึกษานี้มีข้อจำกัดในด้านการขาดข้อมูลเชิงประจักษ์จากการประเมินนโยบายเอสเอ็มอีในบริบทเศรษฐกิจแห่งการแบ่งปันในประเทศไทย งานวิจัยในอนาคตควรเน้น

การศึกษาเชิงประจักษ์เพื่อทดสอบและพัฒนารอบการประเมินที่เสนอ รวมถึงการศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการประเมินในประเทศต่าง ๆ เพื่อหาแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- Beck, T. et al. (2005). SMEs, Growth, and Poverty: Cross-Country Evidence. *Journal of Economic Growth*, 10(3), 199-229.
- Chen, H. T. (2015). *Practical Program Evaluation: Theory-Driven Evaluation and The Integrated Evaluation Perspective* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- De Stefano, V. (2016). The rise of the “just-in-time workforce”: On-demand work, crowdwork and labour protection in the “gig-economy”. *Comparative Labor Law & Policy Journal*, 37(3), 471-504.
- Fetterman, D. M. (2001). *Foundations of Empowerment Evaluation*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Hall, J. V. & Krueger, A. B. (2018). An Analysis of The Labor Market for Uber's Driver-Partners in The United States. *ILR Review*, 71(3), 705-732.
- Lundström, A. & Stevenson, L. A. (2005). *Entrepreneurship Policy: Theory and Practice*. New York, NY: Springer.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2019). *SME and Entrepreneurship Policy in Indonesia 2018*. Paris: OECD Publishing.
- _____. (2021). *The Digital Transformation of SMEs*. Paris: OECD Publishing.
- Rossi, P. H. et al. (2004). *Evaluation: A Systematic Approach* (7th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Schor, J. (2014). Debating The Sharing Economy. *Journal of Self-Governance and Management Economics*, 4(3), 7-22.
- Scriven, M. (1991). *Evaluation Thesaurus* (4th ed.). Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Smallbone, D. & Welter, F. (2001). The Distinctiveness of Entrepreneurship in Transition Economies. *Small Business Economics*, 16(4), 249-262.

- Storey, D. J. (2000). Six Steps to Heaven: Evaluating The Impact of Public Policies to Support Small Businesses in Developed Economies. In D. L. Sexton & H. Landström (Eds.), *The Blackwell handbook of entrepreneurship*. (pp. 176-194). Oxford, UK: Blackwell Publishers.
- Sundararajan, A. (2016). *The Sharing Economy: The End of Employment and The Rise of Crowd-Based Capitalism*. Cambridge: MIT Press.
- Zervas, G. et al. (2017). The Rise of The Sharing Economy: Estimating the Impact of Airbnb on The Hotel Industry. *Journal of Marketing Research*, 54(5), 687-705.

การศึกษาเปรียบเทียบอำนาจสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการ
กำกับหลักทรัพย์ไทย สหรัฐอเมริกา และเยอรมนี : บทวิพากษ์ตามหลัก
นิติธรรมและหลักการถ่วงดุลอำนาจ*

COMPARATIVE STUDY OF THE INVESTIGATIVE POWERS OF SECURITIES
AND EXCHANGE COMMISSIONS IN THAILAND, THE UNITED STATES, AND
GERMANY: A CRITICAL ANALYSIS BASED ON THE RULE OF LAW AND
THE PRINCIPLE OF CHECKS AND BALANCES

จักษุ กระจ่างวงศ์พระจันทร์

Jakkrit Krataiwongphachand

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: jakkitk@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจ
การสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ไทย
ภายใต้ร่างกฎหมายใหม่ สามารถดำเนินการสอบสวนความผิดอาญาในคดีที่มีผลกระทบสูง
ต่อตลาดทุนได้โดยตรง ซึ่งเป็นประเด็นที่มีการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง เนื่องจาก
เสี่ยงที่จะกระทบต่อหลักนิติธรรม หลักการถ่วงดุลอำนาจ และการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูก
กล่าวหา เพื่อให้ได้กรอบการพิจารณาทางเลือกเชิงกฎหมายที่ชัดเจน การศึกษานี้จึงใช้วิธี
วิเคราะห์เอกสารและเปรียบเทียบเชิงระบบกับแบบแผนการกำกับดูแลในระดับสากล คือ
คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์สหรัฐอเมริกา และสำนักงานกำกับ
การเงินแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (BaFin) ผลการศึกษา คือ ทั้ง U.S. SEC และ
BaFin ล้วนยึดถือหลักการแยกบทบาทเชิงหน้าที่ โดย BaFin ในเยอรมนีจะส่งคดีอาญาให้
พนักงานอัยการดำเนินการทันที และ U.S. SEC จะเน้นการบังคับใช้กฎหมายแพ่ง/ปกครอง
แต่เมื่อพบมูลอาญาจะส่งต่อให้กระทรวงยุติธรรม (DOJ) ดำเนินคดีภายใต้กลไกการ
สอบสวนคู่ขนาน ซึ่งการแยกบทบาทดังกล่าวถือเป็นการวางกลไกถ่วงดุลอำนาจ ที่ทำให้
กระบวนการมีความเป็นกลาง ตรวจสอบได้ และลดความเสี่ยงจากการรวมศูนย์อำนาจ
ในขณะที่โมเดลไทยจะมุ่งเน้นเพิ่มประสิทธิภาพและความรวดเร็วในการดำเนินคดี แต่เสี่ยง

* Received September 21, 2025; Revised November 12, 2025; Accepted November 17, 2025

ต่อความไม่ชัดเจนของขอบเขตอำนาจ และอาจนำไปสู่การใช้อำนาจเกินขอบเขตหากขาดกลไกกำกับที่เพียงพอ บทความนี้จึงเสนอแนวทางแก้ไขที่เป็นรูปธรรมและเน้นการสร้างสรรค์สมดุลเชิงสถาบัน โดยครอบคลุมมิติเชิงนิติศาสตร์และเชิงนโยบาย อาทิ การกำหนดนิยามคดี High Impact และขอบเขตอำนาจที่ชัดเจน การบังคับใช้ให้คำสั่งที่กระทบสิทธิขั้นพื้นฐานต้องได้รับอนุญาตจากศาล การจัดตั้งคณะกรรมการอิสระเพื่อกลั่นกรองสำนวนคดีก่อนส่งอัยการและการวางกำแพงหน้าที่ที่แข็งแกร่งภายใน เพื่อแยกงานสอบสวนออกจากงานกำกับดูแล ซึ่งมาตรการเหล่านี้ มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการคงไว้ซึ่งความโปร่งใส ความเป็นธรรม และความเชื่อมั่นของนักลงทุนต่อเสถียรภาพของตลาดทุนไทย

คำสำคัญ: สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์; หลักนิติธรรม; การถ่วงดุลอำนาจ

Abstract

This academic article aims to comparatively analyze the structural changes in the investigative authority of the Securities and Exchange Commission of Thailand under the new draft law, which enables the Commission to directly conduct criminal investigations in high-impact cases affecting the capital market. This issue has generated widespread criticism, as it may risk undermining the rule of law, the principle of checks and balances, and the protection of the rights of the accused. To establish a clear framework for assessing legal alternatives, this study employs documentary analysis and a systematic comparison with international regulatory models, namely the United States Securities and Exchange Commission (U.S. SEC) and the Federal Financial Supervisory Authority of the Federal Republic of Germany (BaFin). The findings show that both the U.S. SEC and BaFin adhere strictly to the principle of functional separation. BaFin in Germany immediately transfers criminal cases to public prosecutors, while the U.S. SEC focuses on enforcing civil and administrative laws but refers cases with criminal implications to the Department of Justice (DOJ) under a parallel investigation mechanism. This separation of roles functions as a system of institutional checks and balances, ensuring neutrality, verifiability, and a reduced risk of power centralization. In contrast, the Thai model emphasizes increasing efficiency and procedural speed but faces risks related to unclear jurisdictional boundaries and the

potential for excessive exercise of authority if adequate oversight mechanisms are absent. Therefore, this article proposes concrete measures that focus on institutional balance across legal and policy dimensions, such as defining the criteria and jurisdiction for High-Impact cases, requiring judicial authorization for orders that affect fundamental rights, establishing an independent committee to review case files before submission to public prosecutors, and creating robust internal firewalls to separate investigative functions from supervisory functions. These measures are essential for maintaining transparency, fairness, and investor confidence in the stability of Thailand's capital market.

Keywords: Securities and Exchange Commission; Rule of Law; Checks and Balances

บทนำ

หลักนิติธรรมและหลักการถ่วงดุลอำนาจ เป็นหลักการสำคัญในการออกแบบโครงสร้างของรัฐและกระบวนการยุติธรรม เพื่อควบคุมการใช้อำนาจให้ชอบด้วยกฎหมาย โปร่งใส และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะในบริบทตลาดทุนซึ่งอ่อนไหวต่อการใช้อำนาจที่กว้างเกินขอบเขตและการขาดกลไกตรวจสอบ เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2568 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในหลักการของร่างพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 โดยให้สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ มีอำนาจสืบสวนและสอบสวนคดี High Impact ต่อความเชื่อมั่นตลาดทุนหรือระบบเศรษฐกิจของประเทศได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องเริ่มจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (กองนโยบายการออมและการลงทุน สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง, 2568) มาตรการดังกล่าวก่อให้เกิดข้อกังวลจากหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ว่าอาจขัดต่อหลักการถ่วงดุลอำนาจ เพราะมอบอำนาจสอบสวนระดับลึกให้หน่วยงานลักษณะฝ่ายปกครอง ขณะที่กลไกอุทธรณ์หรือการควบคุมคำสั่งที่กระทบสิทธิยังไม่ชัดเจน อันเสี่ยงต่อการใช้อำนาจโดยขาดการตรวจสอบที่เพียงพอ (ฐานเศรษฐกิจ, 2567)

เมื่อพิจารณาตัวอย่างจากต่างประเทศจะพบว่า รูปแบบการถ่วงดุลที่ชัดเจนและตรวจสอบได้ ในสหรัฐอเมริกา คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์สหรัฐ ดำเนินการในมิติแพ่ง/ปกครอง แต่เมื่อพบมูลอาญาจะส่งต่อให้กระทรวงยุติธรรมดำเนินคดี โดยประสานหน่วยงานข่าวกรองและความมั่นคงภายในของสหรัฐอเมริกาผ่านการสอบสวน

คู่ขนาน เพื่อลดอคติของผู้สอบสวนและคงความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน (Zaring, 2022) ส่วนเยอรมนี สำนักงานกำกับการเงินแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (BaFin) มีอำนาจกำกับเชิงปกครองและสั่งมาตรการทางธุรการได้ แต่เมื่อพบพฤติการณ์เข้าข่ายอาญา เช่น การปั่นหุ้น ต้องส่งเรื่องให้อัยการเป็นผู้ดำเนินคดีอาญาเอง โดยหลักการนี้ออกแบบเพื่อคงความเป็นกลางของกระบวนการและวางศาลเป็นกลไกควบคุมสูงสุด (BaFin, 2021) ภายใต้กรอบดังกล่าว บทความนี้มุ่งวิเคราะห์เชิงวิพากษ์กฎหมายไทยด้วยหลักนิติธรรมและทฤษฎีถ่วงดุลอำนาจ โดยศึกษาเอกสารและเปรียบเทียบโครงสร้างอำนาจสอบสวนของสหรัฐอเมริกาและเยอรมนี เพื่อเสนอแนวทางเชิงนโยบายที่แยกบทบาทเชิงสถาบันอย่างชัดเจน ได้แก่ 1. วางศาลควบคุมคำสั่งที่กระทบสิทธิ เช่น อายัดทรัพย์สิน/เปิดเผยข้อมูล 2. สงวนการดำเนินคดีอาญาไว้กับพนักงานอัยการโดยอิสระ และ 3. จัดทำกลไกอุทธรณ์ที่มีประสิทธิผล แนวทางนี้จะยกระดับความชอบด้วยกฎหมาย ความเป็นกลาง และความเชื่อมั่นต่อการบังคับใช้กฎหมายตลาดทุนไทยให้สอดคล้องมาตรฐานสากล

หลักนิติธรรม (Rule of Law)

หลักการที่ว่าอำนาจรัฐจะต้องถูกใช้ภายใต้กฎหมายและทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ประกอบด้วย ความชัดเจนของกฎหมาย ผู้ถูกกล่าวหาต้องมีสิทธิในการได้รับความเป็นธรรม และรัฐต้องไม่สามารถใช้อำนาจได้โดยไร้ขอบเขต เมื่อสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ มีอำนาจสอบสวนเองโดยไม่ต้องผ่านองค์กรกลาง ก็เสี่ยงต่อการใช้อำนาจที่ละเมิดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา เช่น การอายัดทรัพย์สินหรือเผยแพร่ข้อมูลก่อนมีคำพิพากษา การขาดกลไกอุทธรณ์ หรือช่องทางเข้าสู่ศาลที่เป็นกลาง ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาไม่มีโอกาสปกป้องสิทธิของตน โดยหลักนิติธรรมกำหนดให้อำนาจรัฐต้องถูกใช้ภายใต้กฎหมายที่มีความชัดเจนและสามารถตรวจสอบได้ การออกกฎหมายที่ให้อำนาจแก่สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ อย่างกว้างขวางโดยไม่มีขอบเขตจำกัด อาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาได้ หากไม่มีกลไกควบคุม เช่น สิทธิในการอุทธรณ์ หรือการเข้าถึงศาลอิสระ (Raz, 1979; Fuller, 1969)

หลักนิติธรรม จึงถูกใช้เป็นเกณฑ์สากลในการกำหนดขอบเขตอำนาจรัฐและคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหากับปัญหาอำนาจสอบสวนของหน่วยงานกำกับหลักทรัพย์ที่อาจกว้างเกินจำเป็น หากไร้กลไกตรวจสอบและอุทธรณ์ที่เป็นอิสระ จึงใช้เปรียบเทียบไทยกับสหรัฐอเมริกาและเยอรมนีเพื่อชี้ให้เห็นว่าระบบได้ออกแบบถ่วงดุลได้สมดุลกว่า ทั้งในเรื่องความชัดเจนของกฎหมาย ช่องทางศาลอิสระ และการเปิดเผยข้อมูลก่อนคำพิพากษา การวิเคราะห์

ภายใต้กรอบ Raz และ Fuller ช่วยประเมินว่าการมอบอำนาจสอบสวนควรมีเงื่อนไข/กลไกคุมกำกับอย่างไร

ทฤษฎีการถ่วงดุลอำนาจ (Checks and Balances Theory)

เป็นแนวคิดทางรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ที่ให้แบ่งอำนาจออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ เพื่อป้องกันไม่ให้องค์กรใดองค์กรหนึ่งมีอำนาจมากเกินไป (Montesquieu, 1748) เพื่อไม่ให้เกิดการรวมศูนย์อำนาจที่อาจนำไปสู่การใช้อำนาจในทางที่ผิด รัฐควรแยกอำนาจออกเป็น 3 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายนิติบัญญัติ มีหน้าที่ออกกฎหมาย ฝ่ายบริหารมีหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย และฝ่ายตุลาการมีหน้าที่พิจารณาคดี โดย หากมีอำนาจสอบสวนคดีด้วยตนเองโดยไม่มีการตรวจสอบจากองค์กรอิสระ เช่น อัยการหรือศาล ก็เท่ากับว่า สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ เป็นทั้งผู้กล่าวหาและผู้แสวงหาความจริง ซึ่งขัดกับหลักการถ่วงดุล เพราะไม่มีใครทำหน้าที่ตรวจสอบว่า เป็นการใช้อำนาจเกินสมควรหรือไม่

อำนาจสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

ร่างพระราชกำหนดแก้ไขกฎหมายหลักทรัพย์ฯ พ.ศ. 2535 (อยู่ระหว่างการพิจารณา) ให้สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์มีบทบาททั้งในการสอบสวนและส่งฟ้องคดีอาญาได้เอง หากพิจารณาในแง่หลักการถ่วงดุลอำนาจ อาจทำให้อำนาจรวมศูนย์อยู่ที่หน่วยงานกำกับดูแลเพียงหน่วยงานเดียวมากขึ้น แม้ว่าการฟ้องคดีอาญายังต้องผ่านอัยการและศาลในขั้นสุดท้าย แต่กระบวนการก่อนหน้านั้น สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ จะมีบทบาทครอบคลุมทั้งการรวบรวมพยานหลักฐานและการตัดสินใจนำคดีไปฟ้องร้อง โดยขาดกลไกผู้ตรวจสอบภายนอกในขั้นสอบสวน อาจทำให้ความเป็นอิสระในการกลั่นกรองคดีลดลง และก่อให้เกิดความเสี่ยงในการใช้อำนาจเกินขอบเขตหรือเลือกปฏิบัติได้ หากไม่มีมาตรการกำกับดูแลภายในที่เข้มงวด อำนาจที่เพิ่มขึ้นอย่างมากนี้ อาจถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองหรือกลั่นแกล้งผู้ที่ไม่เป็นที่พึงประสงค์ได้ หากปราศจากการตรวจสอบถ่วงดุลที่เหมาะสม (โพสด์ทูเดย์, 2568) แม้จะมีเจตนาเพิ่มประสิทธิภาพในการสอบสวนคดีตลาดทุน แต่การให้อำนาจแก่ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ โดยไม่มีการกำหนดกลไกอิสระภายนอกในการตรวจสอบ ย่อมขัดต่อหลักความเหมาะสมตามความหมายของสมคิด เลิศไพฑูรย์ (2559) ที่กล่าวว่า อำนาจรัฐใดก็ตามหากไม่ถูกตรวจสอบ ย่อมกลายเป็นภัยคุกคามต่อสิทธิของปัจเจกบุคคล กฎหมายไทยก็อาจเป็นอำนาจที่ไร้กลไกกับผลสะท้อนต่อกระบวนการยุติธรรม การเพิ่มอำนาจสอบสวนและส่ง

ฟอง จึงเป็นจุดชี้ขาดของความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิ เสี่ยงต่อการใช้อำนาจเกินขอบเขต เลือกปฏิบัติ หรือถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองอย่างสูงชัน ซึ่งขัดต่อหลักนิติธรรมและหลักการถ่วงดุลอำนาจ

อำนาจสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ สหรัฐฯ (United States Securities and Exchange Commission: U.S. SEC)

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์สหรัฐฯ (U.S. SEC) เป็นหน่วยงานอิสระของรัฐบาลกลางที่มีหน้าที่กำกับดูแลและบังคับใช้กฎหมายหลักทรัพย์เพื่อคุ้มครองนักลงทุนและรักษาความโปร่งใสในตลาดทุน โดยมีอำนาจในการสืบสวนและดำเนินการทางแพ่งหรือทางปกครองต่อผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมายหลักทรัพย์ เช่น การปรับทางแพ่ง เพิกถอนใบอนุญาต หรือห้ามผู้บริหารดำรงตำแหน่งในบริษัทจดทะเบียน อย่างไรก็ตาม U.S. SEC ไม่มีอำนาจดำเนินคดีอาญา หากพบพฤติกรรมที่เข้าข่ายความผิดทางอาญา เช่น Insider Trading หรือการปั่นหุ้น U.S. SEC จะส่งเรื่องให้กระทรวงยุติธรรมสหรัฐฯ (Department of Justice: DOJ) ซึ่งเป็นหน่วยงานฝ่ายบริหารที่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาในนามของรัฐบาล กระบวนการนี้มักดำเนินการร่วมกับหน่วยงานข่าวกรองและความมั่นคงภายในของสหรัฐอเมริกา (Federal Bureau of Investigation: FBI) ภายใต้กลไกการสอบสวนคู่ขนาน โดย DOJ จะร้องขอข้อมูลการสอบสวนจาก SEC อย่างเป็นทางการเพื่อนำไปสู่การดำเนินคดีในศาลอิสระ ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาจะมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีโดยคณะลูกขุน และอัยการต้องพิสูจน์ความผิดในระดับที่ปราศจากข้อสงสัยอันสมควร

สรุปได้ว่า ระบบของสหรัฐฯ เน้นการแยกอำนาจ โดยแบ่งบทบาทระหว่างหน่วยงานกำกับดูแล (เช่น U.S. SEC) กับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย เช่น DOJ และ FBI เพื่อให้กระบวนการสอบสวนและดำเนินคดีเป็นไปอย่างโปร่งใส และเคารพหลักนิติธรรม

อำนาจสอบสวนของสำนักงานกำกับการเงินแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht: BaFin)

สำนักงานกำกับการเงินแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นหน่วยงานอิสระภายใต้การกำกับของกระทรวงการคลัง มีบทบาทในการกำกับดูแลสถาบันการเงิน บริษัทประกันภัย สถาบันสินเชื่อ และตลาดทุน โดยมีเป้าหมายเพื่อรักษาเสถียรภาพของระบบการเงิน ปกป้องผู้บริโภค และส่งเสริมความโปร่งใสของตลาดทุนให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการสถาปนาและกำกับดูแลบริการทางการเงิน (FinDAG) ในการวางฐานะ หน้าที่ และอำนาจกำกับของ BaFin (Bafin, 2025) พระราชบัญญัติการค้าหลักทรัพย์ (Wertpapierhandelsgesetz: WpHG) ครอบคลุมความผิดและโทษ เช่น มาตรา §119–§120) และมาตรการทางปกครอง/ปรับทางปกครองที่ BaFin ใช้ (Bafin, 2025) และ

กฎหมายสหภาพยุโรปที่ใช้บังคับร่วม (กำกับพฤติกรรมในตลาด) คือ กฎระเบียบการละเมิดตลาดของสหภาพยุโรป (Market Abuse Regulation: MAR, Regulation (EU) No 596/2014) เพื่อกำกับพฤติกรรมในตลาด ที่เยอรมนีนำมาบังคับใช้ร่วมกับ WpHG (European Union, 2014) มีอำนาจในการใช้มาตรการทางปกครอง เช่น การออกคำเตือน การเพิกถอนใบอนุญาต การสั่งเปิดเผยข้อมูล หรือการกำหนดมาตรการแก้ไขทางธุรกิจต่อผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมาย โดยไม่มีอำนาจสอบสวนหรือตัดสินใจดำเนินคดีอาญาเอง หากตรวจพบการกระทำที่เข้าข่ายความผิดอาญา เช่น การซื้อขายโดยใช้ข้อมูลภายใน (Insider Trading) การปั่นหุ้น หรือการฉ้อโกงหลักทรัพย์ BaFin จะต้องส่งเรื่องให้พนักงานอัยการซึ่งเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาดำเนินคดีตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Zweigert & Kötz, 1998) สะท้อนถึงหลักการแยกอำนาจในระบบกฎหมายเยอรมันอย่างชัดเจน โดยแบ่งหน้าที่ระหว่างหน่วยงานกำกับดูแลกับฝ่ายตุลาการ ซึ่งทำให้กระบวนการตรวจสอบและดำเนินคดีมีความเป็นกลาง และลดความเสี่ยงต่อการใช้อำนาจเกินขอบเขตหรือเพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมือง ทั้งนี้ เยอรมนีเป็นรัฐที่ยึดหลักนิติรัฐอย่างเข้มงวด โดยรัฐธรรมนูญกำหนดให้การใช้อำนาจของรัฐต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายและความยุติธรรม (Federal Republic of Germany, 1949; BaFin, 2015)

กรณีเยอรมนี สะท้อนแบบอย่างของการแยกผู้กำกับ ผู้ฟ้อง และผู้พิพากษา อย่างชัดเจน เน้นกำกับเชิงปกครองและส่งเรื่องอาญาให้พนักงานอัยการ แนวจัดวางอำนาจเช่นนี้สอดคล้องหลักนิติรัฐและหลักถ่วงดุล

หลักการใช้กลไกถ่วงดุลอำนาจของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศเยอรมนี

หลักถ่วงดุลอำนาจเป็นฐานคิดสำคัญของรัฐประชาธิปไตย เพื่อป้องกันการรวมศูนย์อำนาจและคงสมดุลระหว่างอำนาจรัฐกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน ในกรณีของสหรัฐอเมริกา ระบบการปกครองยึดหลักแบ่งแยกอำนาจสามฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ ซึ่งต่างฝ่ายต่างตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างกันอย่างเป็นระบบ (Madison, 1788) ในมิติตลาดทุน คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์สหรัฐ (U.S. SEC) ทำหน้าที่ด้านแพ่งและปกครอง แต่เมื่อมีมูลอาญาจะส่งต่อให้กระทรวงยุติธรรมและอัยการดำเนินคดี โดยประสานการสอบสวนคู่ขนานกับ FBI เพื่อลดอคติและคงความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน (Zaring, 2022) การแยกบทบาทเช่นนี้ช่วยสร้างกลไกถ่วงดุลระหว่างหน่วยงานกำกับดูแลกับฝ่ายบังคับใช้กฎหมาย และยืนยันถึงการเคารพหลักนิติธรรมอย่างเป็นรูปธรรม

ด้านเยอรมนี ระบบถ่วงดุลยึดหลักนิติธรรมควบคู่หลักความได้สัดส่วน ความเหมาะสม ความจำเป็น และความได้สัดส่วนโดยแคบ ซึ่งศาลนำมาใช้จำกัดการใช้อำนาจรัฐและเพิกถอนมาตรการที่เกินสมควรได้ (Federal Constitutional Court (Bundesverfassungsgericht),

2006) สำนักงานกำกับการเงิน (BaFin) จึงจำกัดบทบาทไว้ที่การกำกับเชิงปกครองและมาตรการทางธุรการ เมื่อพบพฤติการณ์อาญาต้องส่งเรื่องให้อัยการดำเนินคดี โดยอยู่ภายใต้การกำกับของฝ่ายตุลาการเพื่อคงความเป็นกลางของกระบวนการ (BaFin, 2021) ภาพรวมโมเดลของทั้งสองประเทศสะท้อนการแยกหน้าที่และคงการตรวจสอบที่ชัดเจน ช่วยยกระดับความโปร่งใส ความชอบด้วยกฎหมาย และการคุ้มครองสิทธิของผู้เกี่ยวข้องในระบบตลาดทุน

การเปรียบเทียบโครงสร้างอำนาจสอบสวนของต่างประเทศกับบริษัทไทย

ตามหลักกฎหมายมหาชน หลักแบ่งแยกอำนาจและถ่วงดุลเป็นกลไกคุ้มครองใช้อำนาจรัฐไม่ให้เกิดขอบเขต เปรียบเทียบกับต่างประเทศพบว่า แนวทางไทยภายใต้กฎหมายใหม่ มีแนวโน้มรวมศูนย์อำนาจภายในหน่วยงานเดียว ผิดจากสหรัฐฯ และเยอรมนีที่แยกบทบาทอย่างชัดเจน ในสหรัฐฯ U.S. SEC ทำหน้าที่สืบสวนเชิงแพ่งและใช้มาตรการทางปกครอง เมื่อพบมูลอาญาจะส่งต่อให้กระทรวงยุติธรรมดำเนินคดีผ่านการสอบสวนคู่ขนานกับ FBI เพื่อคงความเป็นกลางและการตรวจสอบจากภายนอก (Zaring, 2022) ที่ยังมีคำพิพากษา United States Supreme Court (2018) ย้ำความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกระบวนการภายใน ขณะที่เยอรมนียึดหลักความได้สัดส่วนอย่างเคร่งครัด โดย BaFin มีอำนาจกำกับเชิงปกครองและต้องส่งคดีอาญาให้อัยการ ภายใต้การกลั่นกรองของศาล (BaFin, 2021; (Federal Constitutional Court (Bundesverfassungsgericht), 2006) ข้อสังเคราะห์ชี้ว่า โมเดลสหรัฐฯ เยอรมนีลดความเสี่ยงอคติและการใช้อำนาจเกินขอบเขต ส่วนบริษัทไทยหากขาดกลไกตรวจสอบภายนอกอาจกระทบหลักนิติธรรม จึงควรกำหนดให้คำสั่งที่กระทบสิทธิ (เช่น อายัดทรัพย์/การเปิดเผยข้อมูล) อยู่ภายใต้การอนุญาตศาล สงวนการดำเนินคดีอาญาไว้กับพนักงานอัยการโดยอิสระ และจัดให้มีช่องทางอุทธรณ์ที่มีประสิทธิภาพเพื่อยกระดับความชอบด้วยกฎหมาย ความเป็นกลาง และความเชื่อมั่นของสาธารณชน

การปฏิรูปอำนาจสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ สู่สมดุลแห่งประสิทธิภาพและหลักนิติธรรม

การเพิ่มขอบเขตอำนาจให้สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ มาพร้อมกับความเสี่ยงด้านหลักนิติธรรม หากไม่มีโครงสร้างถ่วงดุลที่เหมาะสม การให้อำนาจสอบสวนแก่หน่วยงานเดียว อาจนำไปสู่การใช้อำนาจเกินขอบเขต และลดความเชื่อมั่นในระบบตลาดทุนโดยรวม ดังนั้น การให้อำนาจสอบสวนในคดีตลาดทุนควรตั้งอยู่บนหลักนิติธรรมและการถ่วงดุลอำนาจ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และได้สัดส่วน การให้อำนาจสอบสวน เสนอฟ้อง และโต้แย้งอัยการ ควรมีกลไกกลั่นกรองจากภายนอก เช่น คณะกรรมการอิสระหรือบทบาทของศาลปกครอง เพื่อสร้างสมดุลระหว่างประสิทธิภาพใน

การบังคับใช้กฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานอย่างแท้จริง การปฏิรูปนี้
เดินหน้าได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน จำเป็นต้องมีการออกแบบระบบถ่วงดุล ตรวจสอบ และ
กำหนดขอบเขตการใช้อำนาจอย่างชัดเจน ซึ่งจะเป็นรากฐานของระบบสอบสวนตลาดทุน
ไทยในอนาคต ที่สามารถผสานความรวดเร็วเข้ากับความยุติธรรมได้อย่างกลมกลืน

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบ

ประเด็น เปรียบเทียบ	ไทย	สหรัฐอเมริกา (U.S. SEC)	เยอรมนี (BaFin)
อำนาจสอบสวน คดีอาญา/ กระบวนการเมื่อ พบความผิดอาญา	มีอำนาจโดยตรง ในการ สอบสวนคดีที่มีผลกระทบต่อ (High Impact)/สอบสวนและ รวบรวมพยานหลักฐานได้เอง ก่อนส่งฟ้องผ่านอัยการ	ไม่มีอำนาจโดยตรง/ ส่งเรื่องให้กระทรวงยุติธรรม (DOJ) และ FBI ดำเนินการใน รูปแบบ "การสอบสวนคู่ขนาน" (Parallel Investigation)	ไม่มีอำนาจโดยตรง/ ต้องส่งเรื่องให้ "พนักงาน อัยการ" เป็นผู้ใช้อำนาจ ดำเนินคดีอาญาแต่เพียงผู้เดียว
กลไกการถ่วงดุล อำนาจหลัก	มีความเสี่ยงรวมศูนย์อำนาจ ขาดกลไกตรวจสอบจาก ภายนอกในชั้นสอบสวนที่ ชัดเจน	การแบ่งแยกอำนาจอย่าง เคร่งครัด ระหว่างหน่วยงาน กำกับ (SEC) และหน่วยงาน ยุติธรรม (DOJ)	การแบ่งแยกหน้าที่ชัดเจน ระหว่างหน่วยงานกำกับ (BaFin) และฝ่ายตุลาการ (อัยการ) ตามหลักนิติรัฐ
จุดเด่น / ข้อกังวล	ข้อกังวล: เสี่ยงต่อการใช้อำนาจ เกินขอบเขต, ถูกใช้เป็น เครื่องมือทางการเมือง, ขาด กลไกตรวจสอบที่เป็นอิสระ	จุดเด่น: มีความเป็นกลาง โปร่งใส ตรวจสอบได้ และลด อคติของผู้สอบสวน	จุดเด่น: มีความเป็นกลาง คุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหา และ ลดความเสี่ยงจากการใช้อำนาจ เพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมือง

สรุปภาพรวมโมเดลของสหรัฐอเมริกาและเยอรมนี เน้นการแบ่งแยกบทบาทอย่าง
ชัดเจนระหว่างผู้กำกับดูแล และผู้ดำเนินคดีอาญา เพื่อสร้างกลไกการตรวจสอบและถ่วงดุล
อำนาจ ในขณะที่แนวทางใหม่ของไทยมีแนวโน้มรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ สำนักงานคณะกรรมการ
กำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งแม้จะมุ่งหวังประสิทธิภาพ แต่ก็ก่อให้เกิดความ
กังวลอย่างยิ่งในประเด็นเรื่องหลักนิติธรรมและการคุ้มครองสิทธิ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนิติศาสตร์

1. หลักการถ่วงดุลอำนาจ การให้สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และ
ตลาดหลักทรัพย์เป็นทั้งผู้สอบสวนและผู้นำเสนอฟ้องคดี ตามพ.ร.บ. หลักทรัพย์และตลาด
หลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ที่จะย้ายจุดศูนย์กลางจาก มาตรา 266/1 ซึ่งให้ข้อมูลไปยัง
พนักงานสอบสวนภายนอก มาเป็นสอบสวนเอง ขณะที่ มาตรา 267 กำหนดให้คำสั่งถ่วงดุล
สิทธิต้องอยู่ใต้กลไกศาล จึงต้องออกแบบให้สอดคล้องกับโครงสร้างที่มาตรานี้วางไว้
เพื่อไม่ให้การรวมศูนย์อำนาจกระทบหลักนิติธรรม เสี่ยงขัดต่อหลักการแยกบทบาท (สมคิด
เลิศไพฑูรย์, 2559) ควรจัดตั้งคณะกรรมการอิสระที่มีผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมายและ

ตัวแทนภาคประชาสังคมเพื่อถ่วงดุลอำนาจก่อนส่งอัยการและกำหนดให้คำสั่งที่กระทบสิทธิขั้นพื้นฐาน ต้องได้รับอนุมัติจากศาลปกครองภายใน 7 วัน

2. การคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญตามมาตรา 29 และ 39 ของรัฐธรรมนูญ 2560 การสอบสวนต้องเคารพสิทธิในกระบวนการยุติธรรมที่เป็นธรรม ควรนำหลักความได้สัดส่วนของเยอรมนีมาใช้ โดยประเมินความจำเป็นและผลกระทบของคำสั่ง เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิจากการใช้อำนาจเกินขอบเขต

3. แนวทางจากสหรัฐฯและเยอรมนี เยอรมนีส่งคดีอาญาให้อัยการทันที (Federal Constitutional Court (Bundesverfassungsgericht), 2006) และสหรัฐฯต้องผ่านการพิจารณาของศาล (United States Supreme Court, 2018) ไทยควรกำหนดให้ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ส่งคดีอาญาไปยังอัยการโดยไม่ทำความเห็นแย้ง เพื่อรักษาความเป็นอิสระของอัยการ และให้ศาลมีบทบาทตรวจสอบคำสั่งที่กระทบสิทธิ

4. กลไกปฏิบัติการ จัดตั้งหน่วยสอบสวนอิสระภายใน สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ โดยเจ้าหน้าที่ต้องผ่านการฝึกอบรมด้านกฎหมาย อาญาและสิทธิมนุษยชน ใช้เทคโนโลยี AI วิเคราะห์ธุรกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และเผยแพร่รายงานประจำปีของคดีที่สอบสวนเพื่อความโปร่งใส

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กำหนดนิยามคดีและขอบเขตอำนาจให้ชัดเจน คดีที่มีผลกระทบสูงโดยอิงเกณฑ์ผลกระทบเชิงระบบ เช่น มูลค่าความเสียหายหรือจำนวนผู้ได้รับผลกระทบ

2. แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย โดยกำหนดให้การใช้อำนาจสอบสวนของสำนักงาน สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ต้องมีกลไกถ่วงดุลจัดตั้งคณะกรรมการถ่วงดุลคดีสำคัญ ซึ่งมีผู้แทนจากอัยการ ศาล และภาควิชาการเพื่อพิจารณาความเหมาะสมก่อนเริ่มสอบสวน

3. กำหนดขอบเขตและขั้นตอนในการใช้อำนาจสอบสวนให้ชัดเจนในกฎหมายรอง เช่น การออกประกาศหรือระเบียบที่กำหนดสิทธิของผู้ถูกสอบสวน การคุ้มครองพยาน การอุทธรณ์ต่อองค์กรกลาง และระยะเวลาในการสอบสวนที่ต้องเป็นธรรม

4. สร้างกลไกตรวจสอบภายนอกโดยรัฐสภา โดยต้องรายงานการดำเนินคดีตลาดทุนต่อคณะกรรมการด้านการคลังและกฎหมายของสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้เกิดการตรวจสอบและความโปร่งใสในเชิงระบบ

5. ศึกษานโยบายต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกรณีของสหรัฐฯและเยอรมนี เพื่อนำมาเป็นต้นแบบในการออกแบบกลไกแบ่งแยกอำนาจในบริบทกฎหมายไทย

การให้อำนาจสอบสวนแก่สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ตามพระราชกำหนด แก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ.หลักทรัพย์ฯ พ.ศ. 2535 ถือเป็นก้าวสำคัญ แต่ต้องมีกลไกควบคุม ตรวจสอบและกลั่นกรองที่รัดกุม เพื่อไม่ให้กระทบหลักนิติธรรมและสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดตั้งหน่วยงานภายในที่แยกอิสระ สำหรับการสอบสวนตลาดทุน โดยไม่ให้เจ้าหน้าที่สอบสวนมีบทบาทในกระบวนการวินิจฉัยทางคดีหรือเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ โดยตรง
2. พัฒนาศักยภาพบุคลากรสอบสวน สร้างทีมผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายตลาดทุน, กฎหมายอาญา จรรยาบรรณวิชาชีพ กระบวนการยุติธรรมสากล Forensics และ AI วิเคราะห์ Big Data เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความแม่นยำในการสืบสวน พร้อมทั้งจัดทำคู่มือปฏิบัติงานสอบสวนตลาดทุนตามแนวทางที่สอดคล้องกับหลัก Rule of Law
3. นำเทคโนโลยีตรวจสอบขั้นสูงมาใช้ เช่น ระบบวิเคราะห์ธุรกรรมอัตโนมัติ (AI), Big Data และระบบแจ้งเบาะแสแบบนิรนาม

จากการสังเคราะห์เปรียบเทียบไทย สหรัฐฯ และเยอรมนี จึงได้รูปแบบการถ่วงดุลเชิงหน้าที่สำหรับคดีตลาดทุนที่แยกบทบาทอย่างชัดเจน โดยส่วนกำกับดูแลทำหน้าที่เฝ้าระวัง วิเคราะห์ข้อมูล ใช้มาตรการทางปกครอง และเปิดเผยข้อมูลเชิงสถิติ โดยไม่ก้าวล่วงสู่กระบวนการอาญา ขณะที่การสอบสวนตั้งอยู่ในหน่วยอิสระ ใช้มาตรฐานนิติวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีข้อมูล คุ้มครองระบบติดตามการครอบครองพยานหลักฐาน คำสั่งที่ล่วงล้ำสิทธิใด ๆ ต้องได้รับการอนุญาตจากศาลก่อน พร้อมผ่านคณะคัดกรองก่อนส่งสำนวน ส่วนการฟ้องคดีดำเนินโดยอัยการ ภายใต้ดุลพินิจของศาลและช่องทางอุทธรณ์ที่มีประสิทธิผล ทั้งระบบคั่นด้วยกำแพงหน้าที่และกรอบประสานงานที่กำหนดขอบเขต ระยะเวลา และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน โดยยังเปิดพื้นที่ให้หน่วยกำกับทำบทบาทเชิงเทคนิคหรือให้ความเห็นทางกฎหมายได้ แต่ไม่เป็นผู้ตัดสินหรือผู้สอบสวนหลัก ผลลัพธ์คือความรวดเร็วที่ไม่ลดทอนหลักนิติธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ ลดความเสี่ยงการรวมศูนย์และอคติ และเสริมความเชื่อมั่นต่อเสถียรภาพของตลาดทุน

ภาพที่ 1 รูปแบบการถ่วงดุลเชิงหน้าที่ (Functional Separation Model)

สรุป

การแก้ไขพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 เพื่อให้คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ เป็นทั้งผู้สอบสวนและผู้นำเสนอฟ้องคดี ถือเป็น การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างสำคัญต่อระบบกฎหมายตลาดทุนไทย เนื่องจากย้ายศูนย์กลางอำนาจจาก มาตรา 266/1 ซึ่งเดิมให้เพียงส่งข้อมูลแก่พนักงานสอบสวนภายนอก มาเป็นการสอบสวนเอง ขณะที่ มาตรา 267 ยังกำหนดให้คำสั่งที่ล่วงล้ำสิทธิอยู่ภายใต้การอนุญาตของศาล จึงต้องออกแบบโครงสร้างถ่วงดุลให้สอดคล้องกับกรอบกฎหมายเดิม การให้อำนาจแก่หน่วยงานเดียวโดยไม่มีคณะตรวจสอบอิสระเสี่ยงกระทบหลักนิติธรรมและสิทธิเสรีภาพของประชาชน การเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกาและเยอรมนีพบว่า ไม่มีอำนาจดำเนินคดีอาญา แต่ส่งต่อให้อัยการหรือกระทรวงยุติธรรมดำเนินคดี เพื่อให้กระบวนการสอบสวนเป็นกลางและตรวจสอบได้ ข้อเสนอเชิงนิติศาสตร์จึงเน้น 1. จัดตั้งคณะกรรมการถ่วงดุลอิสระ 2. ให้ศาลควบคุมคำสั่งที่กระทบสิทธิ 3. บัญญัตินิยามคดีที่มีผลกระทบสูงอย่างชัดเจน และ 4. พัฒนาศักยภาพบุคลากรและเทคโนโลยี เพื่อให้การเพิ่มอำนาจสอบสวนดำเนินไปควบคู่กับกลไกถ่วงดุล โปร่งใส และเคารพหลักนิติธรรม

เอกสารอ้างอิง

กองนโยบายการออมและการลงทุน สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง. (2568). *ร่างพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ.* สืบค้น 28 มีนาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/NXdTR>

- ฐานเศรษฐกิจ. (2567). ศาล-DSI-อัยการ ค้าน พ.ร.ก. สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ รวมอำนาจสอบสวน. สืบค้น 24 มีนาคม 2568, จาก <https://www.thansettakij.com>
- โพสต์ทูเดย์. (2568). ช้าแหละ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ขอ พ.ร.ก. ติดตาม! ฟิ้นตลาดหุ้น หรืออาวุธกลั่นแกล้ง?. สืบค้น 28 มีนาคม 2568, จาก <https://www.posttoday.com>
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2559). กฎหมายมหาชนกับหลักนิติธรรม. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2567). ข่าวประชาสัมพันธ์เรื่องร่างพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์.
- BaFin. (2021). *Annual Report 2020: Supervision with Balance*. Bonn: Federal Financial Supervisory Authority.
- _____. (2025). *Act establishing the Federal Financial Supervisory Authority (FinDAG)*. Bonn: Federal Financial Supervisory Authority.
- _____. (2025). *Securities Trading Act (Wertpapierhandelsgesetz, WpHG)*. Retrieved November 9, 2025, from <https://www.bafin.de>
- European Union. (2024). *Regulation (EU) No 596/2014 of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 on market abuse (Market Abuse Regulation – MAR) (consolidated version 04 December 2024)*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Federal Constitutional Court (Bundesverfassungsgericht). (2006). *BVerfGE 115, 320*. Karlsruhe: Bundesverfassungsgericht.
- Federal Republic of Germany. (1949). *Basic Law for the Federal Republic of Germany (Grundgesetz)*. Bonn: Parliamentary Council.
- Fuller, L. L. (1969). *The Morality of Law*. New Haven: Yale University Press.
- Madison, J. (1788). The Federalist No. 51. In A. Hamilton, J. Madison, & J. Jay, *The Federalist: A collection of essays*. (pp. 320–325). Florida, U.S: J. & A. McLean.
- Montesquieu. (1748). *The Spirit of Laws*. London: G. Bell and Sons.
- Raz, J. (1979). *The Authority of Law: Essays on Law and Morality*. Oxford: Oxford University Press.

United States Supreme Court. (2018). *Lucia v. Securities and Exchange Commission*, 585 U.S. ____ . Washington, D.C.: United States Supreme Court.

Zaring, D. (2022). The SEC and its Relationship With DOJ: Cooperation or Conflict?. *Columbia Law Review*, 122(4), 845-892.

Zweigert, K. & Kötz, H. (1998). *An Introduction to Comparative Law* (3rd ed.). Oxford: Clarendon Press.

แนวคิดพิพิธภัณฑ์วิทยาใหม่กับการบริหารจัดการ
นิทรรศการของพิพิธภัณฑ์ไทย : จากพื้นที่จัดแสดงสู่พื้นที่สนทนาทางสังคม*
NEW MUSEOLOGY AND THE STRATEGIC MANAGEMENT OF EXHIBITIONS
IN THAI MUSEUMS: FROM SPACES OF DISPLAY TO SPACES
OF SOCIAL DISCOURSE

นนพัทธ์ คู่ตระกูล, อติพล เอื้อจรัสพันธุ์

Nonpat Kootrakool, Adipon Euajarusphan

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Thammasat University

Corresponding Author E-mail: nonpatpoom026@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์ไทยผ่านแนวคิดพิพิธภัณฑ์วิทยาใหม่ โดยมีการวิเคราะห์ความแตกต่างของนิยามพิพิธภัณฑ์ระหว่างบริบทสากลกับประเทศไทย และการปรับใช้แนวคิดพิพิธภัณฑ์วิทยาใหม่ในบริบทการบริหารจัดการนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์ไทย ผลการสังเคราะห์ข้อมูล พบว่า พิพิธภัณฑ์ในบริบทสากล ไม่ว่าจะเป็นพิพิธภัณฑ์อารยธรรมเอเชีย ประเทศสิงคโปร์ พิพิธภัณฑ์โกส-โรมัน ประเทศเบลเยียม พิพิธภัณฑ์ลูฟวร์ ประเทศฝรั่งเศส และพิพิธภัณฑ์นิเวศชุมชนพื้นถิ่นอัคซิม ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นตัวอย่างของพิพิธภัณฑ์ที่ดำเนินการบริหารจัดการนิทรรศการตามแนวคิดพิพิธภัณฑ์วิทยาใหม่อย่างครบถ้วน ทั้งมีการรู้จักและเข้าใจผู้เข้าชม การเป็นสถาบันการเรียนรู้ การเข้าถึงทุกกลุ่มเป้าหมายและการมีส่วนร่วมของชุมชน ในขณะที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติของไทยภายใต้การกำกับของภาครัฐ ยังคงจำกัดอยู่กับการจัดเก็บรวบรวม และจัดแสดงวัตถุเพื่อการศึกษาเฉพาะด้านเพียงเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังคงมีพิพิธภัณฑ์นอกการกำกับของภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นพิพิธภัณฑ์เรียนรู้การलगง มิวเซียมสยาม ศูนย์การเรียนรู้ธนาคารแห่งประเทศไทย และพิพิธภัณฑ์วัดพระธาตุเสด็จ ที่มีการปรับใช้แนวคิดพิพิธภัณฑ์วิทยาใหม่ เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการนิทรรศการให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมยุคใหม่มากยิ่งขึ้น จึงสะท้อนให้เห็นว่าการบริหารจัดการนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์ภายใต้แนวคิดพิพิธภัณฑ์วิทยาใหม่ สามารถที่จะช่วยยกระดับพิพิธภัณฑ์ไทยให้กลายเป็นพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ทางสังคมอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: พิพิธภัณฑ์วิทยาใหม่; การบริหารจัดการนิทรรศการ; พิพิธภัณฑ์ไทย

* Received October 2, 2025; Revised November 14, 2025; Accepted November 21, 2025

Abstract

This article aims to synthesize information on the exhibition management of Thai museums through the concept of New Museology. It analyzes the differences in the definition of museums between the international and Thai contexts, as well as the application of the New Museology concept in the management of museum exhibitions in Thailand. The synthesis reveals that museums in the international context such as Asian Civilisations Museum in Singapore, Gallo-Roman Museum in Belgium, Louvre Museum in France, and Ak-Chin Him-Dak Eco-Museum serve as examples of institutions that fully implement exhibition management based on New Museology. These museums demonstrate a comprehensive understanding of visitors, function as learning institutions, ensure accessibility for all target groups, and promote community participation. In contrast, the National Museums of Thailand, under government supervision, remain primarily focused on collecting and exhibiting artifacts for specialized educational purposes. However, Thailand also has museums outside governmental supervision, such as Investment Discovery Museum, Museum Siam, Bank of Thailand Learning Center, and Wat Phra That Sadet Museum, which have adopted the New Museology concept to develop exhibition management models that better align with the needs of contemporary society. This reflects that exhibition management based on New Museology can enhance Thai museums to become genuine spaces for social learning.

Keywords: New Museology; Exhibition Management; Thai Museum

บทนำ

คำว่า Museum ในภาษาอังกฤษ หากแปลเป็นภาษาไทย คือ คำว่า พิพิธภัณฑ์สถาน หรือพิพิธภัณฑ์ พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้นิยามคำดังกล่าวว่า พิพิธภัณฑ์ เป็นสถานที่เก็บรวบรวมและจัดแสดงเพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาและความเพลิดเพลิน (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2554) แต่ทว่าในบริบทสากล นิยามของพิพิธภัณฑ์ถูกกำหนดในลักษณะที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง องค์กรระดับสากลที่กำหนดนิยามของพิพิธภัณฑ์ คือ สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ ใน ค.ศ. 2022 ให้นิยามว่า พิพิธภัณฑ์เป็นองค์กรที่ไม่แสวงผลกำไรในการบริการสังคม เป็นพื้นที่ที่เปิดกว้างต่อ

สาธารณะและมีส่วนร่วมกับชุมชน พร้อมทั้งนำเสนอประสบการณ์ที่หลากหลายเพื่อการศึกษาและความเพลิดเพลิน (International Council of Museums, 2022)

การกำหนดนิยามของพิพิธภัณฑ์ทั้งในบริบทประเทศไทยกับบริบทสากล สะท้อนให้เห็นถึงการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์ในแต่ละบริบทได้เป็นอย่างดี สำหรับพิพิธภัณฑ์สากล โดยส่วนมากจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ขึ้นมา เพื่อวัตถุประสงค์สำหรับการเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางสังคมที่มุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับผู้คน โดยให้ความสำคัญต่อแนวคิดพิพิธภัณฑ์วิทยาใหม่ ส่วนพิพิธภัณฑ์ไทย โดยเฉพาะพิพิธภัณฑ์ในการกำกับของภาครัฐอย่างพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติทุกแห่งของกรมศิลปากร ที่นิยมจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ขึ้นมาเพื่อเป็นพื้นที่จัดเก็บและรวบรวมวัตถุ เพื่อจัดแสดงให้เข้าชมและศึกษาค้นคว้าของผู้ที่มีความสนใจเฉพาะด้านเพียงเท่านั้น (สายฝน สุเอียนทรเมธ, 2567) ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ทางสังคมอย่างเป็นที่นิยมตามแบบพิพิธภัณฑ์สากล อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าในยุคปัจจุบัน พิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยโดยส่วนใหญ่กำลังเผชิญปัญหาการบริหารจัดการนิทรรศการที่มีต่อการเรียนรู้ของผู้คน แต่พิพิธภัณฑ์บางส่วนมีการปรับตัวให้เข้ากับบริบทสากล โดยเฉพาะพิพิธภัณฑ์ของหน่วยงานอย่างมิวเซียมสยาม ที่มุ่งเน้นการถ่ายทอดเรื่องราวที่นำเสนอในนิทรรศการผ่านนวัตกรรมเพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับผู้คน โดยเฉพาะในระดับเยาวชน (สายฝน สุเอียนทรเมธ, 2567) และพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นเพื่อการจัดการนิทรรศการ (สายฝน สุเอียนทรเมธ, 2567)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งต่อการสังเคราะห์ข้อมูลการบริหารจัดการนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์ไทยและพิพิธภัณฑ์ในบริบทสากลผ่านแนวคิดพิพิธภัณฑ์วิทยาใหม่ โดยเริ่มกล่าวถึงแนวคิดพิพิธภัณฑ์วิทยาใหม่กับความสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑ์ในบริบทสากล พัฒนาการของการบริหารจัดการนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์ในบริบทประเทศไทยและความท้าทาย เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์การปรับใช้แนวคิดพิพิธภัณฑ์วิทยาใหม่ในบริบทการบริหารจัดการนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์ไทยในที่สุด

แนวคิดพิพิธภัณฑ์วิทยาใหม่กับความสัมพันธ์ต่อพิพิธภัณฑ์ในบริบทสากล

คำว่า New Museology แปลเป็นภาษาไทยว่า พิพิธภัณฑ์วิทยาใหม่เป็นแนวคิดที่ถือกำเนิดขึ้นในปี ค.ศ. 1989 โดย Vergo ซึ่งกำหนดนิยามและความหมายของคำดังกล่าวไว้โดยสังเขปว่า การทำพิพิธภัณฑ์แนวใหม่ไม่ได้ทำหน้าที่จัดเก็บ จัดประเภท จัดทำทะเบียน จัดแสดง ให้การศึกษา และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของวัตถุจัดแสดงเพียงเท่านั้น แต่พิพิธภัณฑ์ต้องเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้คนโดยไม่จำกัดเพศ วัย ระดับการศึกษา

ความสามารถในการเข้าถึง และชนชั้น เพื่อการสร้างให้พิพิธภัณฑ์กลายเป็นพื้นที่เรียนรู้ทางสังคม (Vergo, 1989)

การที่พิพิธภัณฑ์แห่งใดแห่งหนึ่งจะสามารถเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดพิพิธภัณฑ์วิทยาใหม่ในบริบทสากลได้นั้น พิพิธภัณฑ์จำเป็นต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. การเป็นพิพิธภัณฑ์ที่รู้จักและเข้าใจผู้เข้าชม
2. การเป็นพิพิธภัณฑ์ในฐานะสถาบันการเรียนรู้
3. การเป็นพิพิธภัณฑ์ที่เข้าถึงได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย
4. การเป็นพิพิธภัณฑ์ที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมทำงาน

สามารถอธิบายรายละเอียดถึงคุณสมบัติแต่ละประการด้วยการยกตัวอย่างพิพิธภัณฑ์ในบริบทสากลที่ประกอบด้วยคุณสมบัตินั้น ๆ ดังนี้

1. พิพิธภัณฑ์อารยธรรมเอเชีย ประเทศสิงคโปร์ เป็นตัวอย่างของพิพิธภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติของการเป็นพิพิธภัณฑ์ที่รู้จักและเข้าใจผู้เข้าชม เนื่องจากภัณฑารักษ์และเจ้าหน้าที่ฝ่ายการตลาดของพิพิธภัณฑ์ มีการทำงานร่วมกันและการวางแผนงานในระยะยาวต่อการจัดทำวิธีสื่อสารเรื่องราวของนิทรรศการ เพื่อให้หน่วยงานสามารถวางแผนได้ล่วงหน้า หากเกิดเหตุการณ์ไม่คาดฝันก็สามารถปรับแผนได้ และมีเวลาเพียงพอสำหรับการแจ้งข่าวสารให้ผู้คนรับทราบ อีกทั้งยังสามารถทำให้ผู้คนได้วางแผนกิจกรรมของตนเองหรือครอบครัวได้ล่วงหน้า

การสื่อสารของนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ ได้แก่ การทำสื่อประชาสัมพันธ์อย่างแผนผังด้วยการสำรวจความคิดเห็นถึงความชอบรูปแบบของแผนผังจากผู้เข้าชม (ชีวลีสิทธิ์ บุญเกียรติ, 2553) การติดป้ายโฆษณาบนรถประจำทาง โดยการที่รถประเภทนี้วิ่งไปทั่วเมือง จึงเท่ากับเป็นการโฆษณาหรือสร้างภาพของกิจกรรมให้คนที่พบเห็น ซึ่งต้องใช้ภาพที่ดึงดูดและสร้างความสนใจได้ทันที หรืออาจต้องใช้ภาพหรือข้อความที่ก่อให้เกิดความสงสัยและอยากรู้อยากเห็น (ชีวลีสิทธิ์ บุญเกียรติ, 2553) การประชาสัมพันธ์ในบริเวณโดยรอบของพิพิธภัณฑ์ โดยการตกแต่งพื้นที่ให้เข้ากับเนื้อหาของนิทรรศการหรือติดป้ายโฆษณาที่สร้างความความคุ้นตาและแรงดึงดูดต่อผู้ที่เดินผ่านมา (ชีวลีสิทธิ์ บุญเกียรติ, 2553) และการจัดทำหนังสือพิมพ์หรือนิตยสารของพิพิธภัณฑ์ที่กำหนดเนื้อหาให้สอดคล้องกับนิทรรศการที่จัดแสดง (ชีวลีสิทธิ์ บุญเกียรติ, 2553)

ภาพที่ 1 ป้ายประชาสัมพันธ์แบบเรียบง่ายบนอาคารพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติเอเชีย
ประเทศสิงคโปร์
ที่มา : มิวเซียม OUT THERE (ม.ป.ป.)

2. พิพิธภัณฑ์ไกล-โรมัน ประเทศเบลเยียม เป็นตัวอย่างของพิพิธภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติของการเป็นพิพิธภัณฑ์ในฐานะสถาบันการเรียนรู้ เนื่องจากพิพิธภัณฑ์มีการสร้างสรรค์บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยมีผู้ร่วมงานจำนวนหนึ่งทำข้อมูลโดยการย่อเนื้อหาให้เข้าใจง่ายแต่มีความลึกทางวิชาการ ซึ่งได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญในมหาวิทยาลัย แล้วจึงนำผลการเข้าชมไปวิจัยถึงรูปแบบการใช้ประโยชน์ของผู้ชมต่อการเรียนรู้ในนิทรรศการ ต่อจากนั้นจึงสร้างภาพของผู้เข้าชม และออกแบบเนื้อหาในทรรศการให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ผู้เข้าชมแต่ละกลุ่มที่สร้างภาพไว้ (สุดแดน วิสุทธิลักษณ์, 2559)

ภาพที่ 2 การจัดนิทรรศการ From neanderthal to Gallo-Roman
พิพิธภัณฑ์ไกล-โรมัน ประเทศเบลเยียม มุ่งเน้นการจัดแสดงวัตถุจำลองและเนื้อหาประกอบ
ที่เล็กน้อย เพื่อให้ผู้เข้าชมมีปฏิสัมพันธ์ต่อวัตถุที่จัดแสดง
ที่มา : Gallo-Roman Museum (n.d.)

3. พิพิธภัณฑ์ลูฟวร์ ประเทศฝรั่งเศส เป็นตัวอย่างของพิพิธภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติของการเป็นพิพิธภัณฑ์ที่เข้าถึงได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากพิพิธภัณฑ์มีการออกแบบสำหรับผู้คนในทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะการเข้าชมพื้นที่ฟรีสำหรับผู้พิการ ซึ่งได้สิทธิก่อนใคร โดยไม่ต้องรอ การสร้างที่จอดรถผู้พิการโดยจองได้จากเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑ์ การทำจุดช่วยเหลือสำหรับผู้พิการในทุกประเภท ที่มีวีลแชร์ไว้สำหรับคนพิการทางร่างกาย บริการช่วยเหลือในการนำพาเข้าห้องนิทรรศการสำหรับผู้พิการทางสายตา อุปกรณ์ช่วยฟังให้ยืมสำหรับผู้พิการทางการได้ยิน และการให้ยืมชุดอุปกรณ์สำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการและการเรียนรู้ (ไตรรัตน์ จารุทัศน์, 2565)

ภาพที่ 3 ทางเดินที่ค่อนข้างกว้างและสะดวกต่อการเดินชมของผู้พิการ
พิพิธภัณฑ์ลูฟวร์ ประเทศฝรั่งเศส
ที่มา : Louvre (n.d.)

4. พิพิธภัณฑ์นิเวศ ชุมชนพื้นถิ่นอัคซิง ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นตัวอย่างของพิพิธภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติของการเป็นพิพิธภัณฑ์ที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมทำงาน เนื่องจากมีการผลักดันให้สมาชิกของชุมชนตั้งคำถาม หาคำตอบ และสื่อสารความคิดระหว่างกันจนนำไปสู่การวางแผน วิจัย และบันทึกข้อมูล จนสามารถผลิตเป็นนิทรรศการในแบบที่สะท้อนวัฒนธรรม อัคซิง ซึ่งส่งผลให้สมาชิกชุมชนหลายคนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของวัฒนธรรมในที่สุด (สุดแดน วิสุทธิลักษณ์, 2559)

ภาพที่ 4 นิทรรศการในพิพิธภัณฑ์นิเวศ ชุมชนพื้นถิ่นอัคซิง ประเทศสหรัฐอเมริกา
ได้รับการออกแบบโดยชาวอัคซิง กลุ่มชนพื้นถิ่นในประเทศสหรัฐอเมริกา
ที่มา : Arizona (n.d.)

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถเห็นได้ชัดว่า พิพิธภัณฑ์แต่ละแห่งที่ยกตัวอย่างไปข้างต้น ล้วนเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีการออกแบบและจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ตามหลักแนวคิดพิพิธภัณฑ์วิทยาใหม่ โดยมีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับนิยามและความหมายของแนวคิดดังกล่าวอย่างยิ่ง อันได้แก่ การเป็นพิพิธภัณฑ์ที่รู้จักและเข้าใจผู้เข้าชม การเป็นพิพิธภัณฑ์ในฐานะสถาบันการเรียนรู้ การเป็นพิพิธภัณฑ์ที่สามารถเข้าถึงได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย และการเป็นพิพิธภัณฑ์ที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมทำงาน พิพิธภัณฑ์ในบริบทสากลจึงเป็นพิพิธภัณฑ์ที่เป็นแบบอย่างที่ดีต่อพิพิธภัณฑ์แห่งอื่น ๆ ทั่วโลก เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้สำหรับการพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไขนิทรรศการที่จัดแสดงและนำเสนอในที่สุด

พัฒนาการการบริหารจัดการนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์ในบริบทประเทศไทย

กิจการพิพิธภัณฑ์ในบริบทประเทศไทย มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์แบ่งออกเป็น 3 ช่วงเวลา คือ สมัยแรกเริ่มในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อด้วยสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมัยสุดท้ายในช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครองสู่ระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดกิจการของพิพิธภัณฑ์ไทยในแต่ละช่วงเวลาได้ดังต่อไปนี้

ในระยะแรกเริ่มของกิจการพิพิธภัณฑ์ไทย ถือกำเนิดขึ้นจากราชสำนักสยามในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยริเริ่มจากการที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้สร้างพระที่นั่งประพาสพิพิธภัณฑ์ในพระบรมมหาราชวัง เพื่อใช้เป็นที่ตั้งโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ทรงรวบรวมไว้ จึงทำให้คำว่า พิพิธภัณฑ์ หรือพิพิธภัณฑ์สถาน เกิดขึ้นจากนามของพระที่นั่งแห่งนี้ ภายหลังได้นำมาใช้เรียกชื่อสถานที่จัดแสดงวัตถุเก่า

และใช้เป็นคำศัพท์ภาษาไทยแทนคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Museum ถัดมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงย้ายโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ทรงรวบรวมไว้ในพระที่นั่งประพาสพิพิธภัณฑสถาน มาอยู่ที่หอคองคอเดียในพระบรมมหาราชวัง แล้วทรงจัดตั้งขึ้นเป็นมิวเซียมขึ้น ต่อมาได้ย้ายไปอยู่ที่พระราชวังบวรสถานมงคล โดยใช้ชื่อสถานที่ว่า มิวเซียมวังหน้า (จิรา จงกล, 2557)

ครั้นถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการปรับปรุงกิจการของพิพิธภัณฑสถานครั้งสำคัญ ทรงโปรดให้มีการจัดตั้งราชบัณฑิตยสถานขึ้น โดยมีแผนกโบราณคดีทำหน้าที่ดำเนินกิจการพิพิธภัณฑสถานและตรวจรักษาโบราณสถานทั่วประเทศ มีสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้ที่สนพระทัยงานด้านโบราณคดีและประวัติศาสตร์ ได้มีนโยบายนำโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ทรงรวบรวมได้ตามหัวเมืองต่าง ๆ ของประเทศไว้ตั้งแต่สมัยยังดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยในสมัยพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มารวบรวม เก็บรักษา และจัดแสดงไว้ในพิพิธภัณฑสถาน จึงให้มีการปรับปรุงมิวเซียมวังหน้า และจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนคร ทำให้พิพิธภัณฑสถานเป็นสถานที่รวบรวมและสงวนรักษาโบราณวัตถุและศิลปวัตถุอันเป็นสมบัติล้ำค่าของชาติ โดยใช้พื้นที่อาคารหมู่พระวิมานทั้งหมดเป็นสถานที่จัดแสดง และหลังจากนั้นจึงมีการก่อสร้างอาคารจัดแสดงเพิ่มขึ้น (จิรา จงกล, 2557)

เมื่อเข้าสู่ช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครองสู่ระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย จากที่พิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนครเป็นพิพิธภัณฑสถานส่วนพระมหากษัตริย์ ได้รับการโอนย้ายเข้าสู่ส่วนราชการของรัฐบาลไทยในสังกัดกรมศิลปากร โดยใช้ชื่อว่า พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีการจัดแสดงเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปะของชาติไทย รวมถึงสิ่งของเครื่องใช้ของพระราชวังบวรสถานมงคลในอาคารหมู่พระวิมานและพระที่นั่งต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ภายใน (สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ, 2542) พร้อมทั้งมีการจัดนิทรรศการพิเศษหมุนเวียนไปในแต่ละโอกาสเรื่อยมา (มิวเซียมไทยแลนด์, ม.ป.ป.) ซึ่งยังคงมีบทบาทเป็นสถานที่จัดแสดงเรื่องราวของความเป็นไทยและคนไทยเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน (กลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กรมศิลปากร, 2551)

จากที่กล่าวมาข้างต้นถึงพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติของประเทศไทย สามารถเห็นได้ชัดว่า ประวัติและพัฒนาการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ในฐานะพิพิธภัณฑสถานของภาครัฐไทย ล้วนมีการนำเสนอเรื่องราวของนิทรรศการผ่านการจัดแสดงโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ ไม่มีกิจกรรมหรือการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เข้าชมทุกกลุ่มเป้าหมายอย่างถาวร ส่งผลให้ผู้คนเป็นกลุ่มเป้าหมายของการเข้าชมมีเฉพาะนักเรียน นักศึกษา นักวิชาการ หรือประชาชนทั่วไปที่มีความสนใจใคร่รู้ต่อประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปะของประเทศไทยเพียงเท่านั้น (สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ, 2542) ผู้เข้าชมประเภทนี้

ต้องเป็นบุคคลที่รู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน เนื่องจากช่องทางเผยแพร่ข่าวสารและการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ มีเพียงช่องทางสังคมออนไลน์เพียงเท่านั้น (สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ, 2558) และต้องเป็นผู้ที่มีร่างกายสมบูรณ์ เพราะจากการเข้าถึงสถานที่จัดแสดงมุ่งเน้นการเข้าถึงพื้นที่ด้วยบันได เนื่องจากอาคารจัดแสดงมีรูปแบบประเพณี มีผู้ใช้งานเฉพาะ คือ เหล่าชนชั้นปกครองเพียงเท่านั้น จึงไม่เหมาะสมกับผู้ที่มีความพิการทางร่างกาย (กลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กรมศิลปากร, ม.ป.ป.)

นอกจากนี้ชุมชนยังไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำเนื้อหาของนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ได้ เนื่องด้วยเรื่องราวและวัตถุจัดแสดงที่น่าเสนอ มุ่งเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ชาติไทย องค์กรความรู้ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนจึงไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมภายในนิทรรศการดังกล่าวได้ (ชาติรี ประภิตนนทการ, 2568)

ภาพที่ 5 พระที่นั่งราชยานทรยานในอาคารหมู่พระวิมานของพระราชวังบวรสถานมงคล ในอดีต ปัจจุบันได้รับการปรับเปลี่ยนเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่จัดแสดง

ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ที่มา : กลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กรมศิลปากร (ม.ป.ป.)

การที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ในฐานะเป็นพิพิธภัณฑ์ไทยที่ภาครัฐรับผิดชอบโดยตรงจากกรมศิลปากร ไม่สามารถดำเนินการบริหารจัดการนิทรรศการได้ตามแนวคิดพิพิธภัณฑ์วิทยาใหม่ เหมือนกับที่พิพิธภัณฑ์ของต่างประเทศสามารถดำเนินการได้

เนื่องจากข้อจำกัดหลากหลายประการ โดยเฉพาะงบประมาณสำหรับการบริหารจัดการ เป็นปัญหาสำคัญของการพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไขการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ ส่งผลให้การให้บริการเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ต่อผู้เข้าชมไม่มีความมั่นคงและต่อเนื่อง เนื่องด้วยนิทรรศการขาดความหลากหลาย ทั้งด้านมีรูปแบบและการนำเสนอ การเดินทาง มาเข้าชมและการประชาสัมพันธ์ (สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ, 2558) ซึ่งถือเป็นความท้าทายที่ภาครัฐจำเป็นต้องวางแผนพัฒนาและปรับปรุงการบริหารจัดการตามแนวคิดพิพิธภัณฑ์วิทยาใหม่ เพื่อให้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติกลายเป็นพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ของผู้คนและสังคมทุกระดับในที่สุด

การปรับใช้แนวคิดพิพิธภัณฑ์วิทยาใหม่ในบริบทการบริหารจัดการนิทรรศการ พิพิธภัณฑ์ไทย

ถึงแม้ว่าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติประจำประเทศไทยประสบปัญหาที่ทำให้การพัฒนาการบริหารจัดการนิทรรศการค่อนข้างล่าช้า แต่พิพิธภัณฑ์ไทยนอกการกำกับของภาครัฐหลายแห่ง โดยเฉพาะพิพิธภัณฑ์ที่รับผิดชอบโดยภาครัฐวิสาหกิจและภาคเอกชน ไม่ได้มีปัญหาและอุปสรรคทางด้านงบประมาณในการบริหารจัดการนิทรรศการ จึงสามารถดำเนินการจัดการนิทรรศการได้ตามแนวคิดพิพิธภัณฑ์วิทยาใหม่

ในที่นี้จึงขอยกตัวอย่างและอธิบายพิพิธภัณฑ์และศูนย์การเรียนรู้นอกการกำกับของภาครัฐไทยกับคุณสมบัติที่ตรงตามแนวคิดพิพิธภัณฑ์วิทยาใหม่ ได้ดังต่อไปนี้

1. พิพิธภัณฑ์เรียนรู้การลงทุน เป็นตัวอย่างของพิพิธภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติของการเป็นพิพิธภัณฑ์ที่รู้จักและเข้าใจผู้เข้าชม เนื่องด้วยนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์มีจุดประสงค์สร้างแรงบันดาลใจให้กับเยาวชนและประชาชนทั่วไปที่สนใจการลงทุนเพื่อความยั่งยืนพร้อมกับสร้างความเข้าใจกลไกการทำงานของตลาดทุนไทย และพัฒนาการของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.) โดยมีการใช้สื่อการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย และผู้เข้าชมสามารถเรียนรู้ ทดลอง ปฏิบัติ และค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเอง เพื่อให้สามารถฝึกฝนวิธีการจัดการปัญหาทางการเงิน จนนำไปสู่อิสรภาพทางการเงินในที่สุด (ไตรรัตน์ จารุทัศน์, 2565)

ภาพที่ 6 ฐานกิจกรรมเกมการลงทุน ส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์เรียนรู้การลงทุน
ที่มา : กรุงเทพธุรกิจ (2565)

2. มิวเซียมสยาม เป็นตัวอย่างของพิพิธภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติของการเป็นสถาบันการเรียนรู้ เนื่องจากนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์มีการนำเสนอด้วยนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยขึ้น ผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่และกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับให้เด็กและเยาวชนไทยมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างสำนึกในการรู้จักตนเอง เพื่อนบ้าน และโลก (สายฝน สุเอียนทรมณี, 2567)

ภาพที่ 7 ส่วนจัดแสดงห้องไทยแปลไทยในอาคารมิวเซียมสยาม
มีตู้โชว์และลิ้นชักใส่สิ่งของที่เป็นสัญลักษณ์ความเป็นไทยในแต่ละยุคสมัย
ให้ผู้เข้าชมเปิดดูและค้นหาความเป็นไทย
ที่มา : มิวเซียมไทยแลนด์ (ม.ป.ป.)

3. ศูนย์การเรียนรู้ธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นตัวอย่างของพิพิธภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติของการเป็นพิพิธภัณฑ์ที่เข้าถึงได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย เนื่องด้วยนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์มีหลักการออกแบบเพื่อทุกคน ทั้งคนพิการ เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และคนทั่วไปสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้ ทั้งลานจอดรถและพื้นที่นิทรรศการตั้งแต่ทางเข้าจนถึงทางออก ไม่มีการเปลี่ยนระดับ หรือถ้าหากในบางพื้นที่มีการเปลี่ยนระดับ ต้องมีทางลาดที่ได้มาตรฐาน (ไตรรัตน์ จารุทัศน์, 2565)

นอกจากนี้การจัดแสดงวัตถุอย่างเงินตราและธนบัตร มีทั้งที่เป็นวัตถุดั้งเดิมในตู้กระจก สำหรับให้คนทั่วไปเข้าชม และวัตถุทำเทียมที่มีขนาดใหญ่สำหรับผู้พิการทางสายตา เด็ก เยาวชน และผู้สูงอายุ ได้สัมผัสรูปร่างและลวดลายอย่างละเอียด พร้อมกับมีเสียงบรรยายและป้ายคำบรรยายแบบอักษรเบรลล์เพื่อให้ผู้พิการสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ชัดเจน (ไตรรัตน์ จารุทัศน์, 2565)

ภาพที่ 8 ส่วนนิทรรศการเงินตราของศูนย์การเรียนรู้ธนาคารแห่งประเทศไทย มีทั้งวัตถุดั้งเดิมในตู้กระจกและวัตถุทำเทียมที่ผู้เข้าชมทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถสัมผัสเพื่อเข้าถึงรายละเอียดของวัตถุจัดแสดงอย่างชัดเจน
ที่มา : มิวเซียมไทยแลนด์ (2568)

4. พิพิธภัณฑ์วัดพระธาตุเสด็จ เป็นตัวอย่างของพิพิธภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติของการเป็นพิพิธภัณฑ์ที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมทำงาน เนื่องด้วยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เล็งเห็นถึงศักยภาพของวัดและชุมชนโดยเฉพาะในเรื่องการอนุรักษ์ จึงก่อให้เกิดการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์นี้ขึ้นมา และมีนโยบายรวบรวมและขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุที่สำคัญ พร้อมกับการแปลจารึกอักษรธรรมล้านนาที่ฐานพระพุทธรูป รวมทั้งการให้ความรู้แก่ชาวบ้านในเรื่องงานอนุรักษ์และพิพิธภัณฑ์ โดยการบริหารจัดการนิทรรศการและพิพิธภัณฑ์เป็นบทบาทหลักของวัดและชุมชน ในฐานะผู้เป็นเจ้าของเรื่องราวและวัฒนธรรมของท้องถิ่น (สายฝน สุเอียนทรเมธ, 2567)

ภาพที่ 9 โบราณวัตถุทางพระพุทธศาสนาที่ค้นพบและจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ
วัดพระธาตุเสด็จ
ที่มา : ทนงศักดิ์ เลิศพิพัฒน์วรกุล (ม.ป.ป.)

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถเห็นได้ชัดว่า พิพิธภัณฑไทยที่รับผิดชอบโดยหน่วยงานนอกภาครัฐ ล้วนมีการบริหารจัดการนิทรรศการที่ถูกต้องตามคุณสมบัติของแนวคิดพิพิธภัณฑวิทยาใหม่ ไม่ว่าจะเป็นพิพิธภัณฑเรียนรู้การลงพื้นที่รับผิดชอบโดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในฐานะหน่วยงานนิติบุคคล มิวเซียมสยามที่รับผิดชอบโดยสถาบันพิพิธภัณฑการเรียนรู้แห่งชาติในฐานะองค์การมหาชน ศูนย์การเรียนรู้ธนาคารแห่งประเทศไทยที่รับผิดชอบโดยธนาคารแห่งประเทศไทยในฐานะรัฐวิสาหกิจ และพิพิธภัณฑวัดพระธาตุเสด็จที่มีวัดพระธาตุเสด็จ ชุมชนท้องถิ่นวัดพระธาตุเสด็จ และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์รับผิดชอบร่วมกัน ทำให้พิพิธภัณฑแต่ละแห่งที่ยกตัวอย่างมา มีความอิสระในการสร้างสรรค์และออกแบบนิทรรศการได้อย่างอิสระและสร้างสรรค์ ส่งผลให้นิทรรศการมีคุณภาพที่เหมาะสมกับคุณสมบัติของแนวคิดพิพิธภัณฑวิทยาใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการเป็นพิพิธภัณฑที่รู้จักและเข้าใจผู้เข้าชม การเป็นพิพิธภัณฑในฐานะสถาบันการเรียนรู้ การเป็นพิพิธภัณฑที่เข้าถึงได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย และการเป็นพิพิธภัณฑที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมทำงาน

สรุป

นิยามของพิพิธภัณฑในบริบทประเทศไทยและบริบทสากล มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ดังนี้ 1. นิยามของพิพิธภัณฑในบริบทประเทศไทย มุ่งเน้นถึงการเป็นสถานที่สำหรับรวบรวม จัดเก็บและจัดแสดงวัตถุ โดยเฉพาะพิพิธภัณฑของภาครัฐอย่างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่เปรียบเสมือนสถานที่จัดเก็บและนำเสนอวัตถุทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ และโบราณคดีเป็นหลัก 2. นิยามของพิพิธภัณฑในบริบทสากล มีการกำหนดให้

พิพิธภัณฑ์เป็นพื้นที่ที่รู้จักและเข้าใจผู้คน ส่งเสริมการเรียนรู้ ความหลากหลาย และการมีส่วนร่วมของชุมชน

นิยามของพิพิธภัณฑ์ในบริบทสากล ถือเป็นนิยามที่มีความสอดคล้องตามที่แนวคิดพิพิธภัณฑ์วิทยาใหม่กำหนดไว้ ซึ่งมีความแตกต่างจากพิพิธภัณฑ์ไทย ที่มุ่งเน้นบทบาทให้พิพิธภัณฑ์เป็นพื้นที่รวบรวม จัดเก็บ และจัดแสดงวัตถุเพียงเท่านั้น ทำให้นิทรรศการที่นำเสนอ ขาดการปฏิสัมพันธ์กับผู้เข้าชมและมีข้อจำกัดในการเข้าถึงสำหรับคนกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งเป็นความท้าทายสำคัญที่ยังคงเผชิญอยู่จนกระทั่งปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังคงมีพิพิธภัณฑ์นอกร่างกำกับภาครัฐ ที่สามารถปรับตัวให้ทันสมัยกับโลกยุคปัจจุบัน ซึ่งได้นำหลักการของแนวคิดพิพิธภัณฑ์วิทยาใหม่ มาประยุกต์ใช้จนประสบความสำเร็จ ดังนี้

1. พิพิธภัณฑ์เรียนรู้การลงทุน ในฐานะพิพิธภัณฑ์ที่รู้จักและเข้าใจผู้เข้าชมนิทรรศการ
2. มิวเซียมสยาม ในฐานะพิพิธภัณฑ์ที่มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยต่อการเรียนรู้
3. ศูนย์การเรียนรู้ธนาคารแห่งประเทศไทย ในฐานะพิพิธภัณฑ์ที่สร้างสรรค์ประสบการณ์ใหม่ให้กับทุกกลุ่มเป้าหมาย
4. พิพิธภัณฑ์วัดพระธาตุเสด็จ ในฐานะพิพิธภัณฑ์ที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ สร้างสรรค์ และออกแบบนิทรรศการ

พิพิธภัณฑ์เหล่านี้ได้เปลี่ยนบทบาทจากที่เคยเป็นเพียงแค่สถานที่จัดแสดงวัตถุมาเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติตามที่แนวคิดพิพิธภัณฑ์วิทยาใหม่กำหนดไว้ ดังนั้น การพัฒนาพิพิธภัณฑ์ไทยของภาครัฐในอนาคต จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงโดยการให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้แนวคิดพิพิธภัณฑ์วิทยาใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้คนในสังคมปัจจุบัน โดยมุ่งเน้นการจัดสร้างให้พิพิธภัณฑ์มีคุณสมบัติในการเป็นที่รู้จักและเข้าใจผู้เข้าชม การเป็นสถาบันเพื่อการเรียนรู้ การเป็นสถานที่ที่ผู้คนทุกระดับเข้าถึงได้ และส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้พิพิธภัณฑ์ไทยกลายเป็นพื้นที่ทางสังคม ที่สามารถสร้าง แรงบันดาลใจและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนและลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานของพิพิธภัณฑ์ให้มีความเพียงพอสำหรับการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ไทย โดยลงทุนให้เกิดนวัตกรรมใหม่ทั้งเทคโนโลยีและเทคนิคการนำเสนอเรื่องราว เพื่อให้พิพิธภัณฑ์มีความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงและสร้างสรรค์ประสบการณ์ใหม่ที่ไม่เหมือนกับพิพิธภัณฑ์ทั่วไป อีกทั้งการฝึกอบรมบุคลากรด้านพิพิธภัณฑ์วิทยาใหม่ ให้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการนิทรรศการในการสื่อสารสู่สาธารณะ

2. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐและชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ เพื่อการสร้างสรรค่นิทรรศการ ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การเก็บข้อมูล การออกแบบ และการจัดแสดง

3. การยกระดับมาตรฐานสู่การเป็นพิพิธภัณฑ์สำหรับทุกคน โดยการทำให้พิพิธภัณฑ์สำหรับทุกคน กลายเป็นนโยบายหลักในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ของภาครัฐ เพื่อให้มั่นใจว่าทุกคนสามารถเข้าถึงพิพิธภัณฑ์ได้อย่างแท้จริง

4. การทำให้พิพิธภัณฑ์เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่ครบถ้วนและเข้าถึงได้ตลอดเวลา โดยมีการสร้างหลักสูตรและกิจกรรมที่หลากหลายสำหรับทุกช่วงวัย ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมบรรยายนำชม การสัมมนา การปฏิบัติงาน และค่ายเยาวชน

5. การส่งเสริมบทบาทการเป็นพื้นที่สำหรับการสร้างสรรค์ของพิพิธภัณฑ์ โดยการสร้างความร่วมมือระหว่างศิลปินและนักออกแบบ เพื่อการจัดนิทรรศการที่ทันสมัยและมีความคิดสร้างสรรค์ ให้สามารถดึงดูดผู้เข้าชมกลุ่มใหม่ และสร้างภาพลักษณ์ที่น่าสนใจให้กับพิพิธภัณฑ์

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพมหานคร. (2565). *โฉมใหม่ INVESTORY “พิพิธภัณฑ์เรียนรู้การลงทุน” พื้นที่ใหญ่ขึ้น ใหญ่โตกว่าเดิม*. สืบค้น 4 ตุลาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/p9WEH>
- กลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กรมศิลปากร. (2551). *44 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- กลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กรมศิลปากร. (ม.ป.ป.). *ขอเชิญชมนิทรรศการถาวร “ประณีตศิลป์สยาม ณ หมู่พระวิมาน พระราชวังบวรสถานมงคล” พร้อมแนะนำ โบราณวัตถุ 10 ชิ้นต้องชมในหมู่พระวิมาน*. สืบค้น 3 ตุลาคม 2568, จาก <https://www.finearts.go.th/promotion/view/33951>
- จิรา จงกล. (2557). *พิพิธภัณฑ์สถานวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ชาติรี ประกิตนนทการ. (2568). *พิพิธภัณฑ์สถานสร้างชาติ (จบ)*. สืบค้น 3 ตุลาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/SE43J>
- ชีวิสิทธิ์ บุญเกียรติ. (2553). *พิพิธภัณฑ์สิงคโปร์*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). *INVESTORY พิพิธภัณฑ์เรียนรู้การลงทุน*. สืบค้น 2 ตุลาคม 2568, จาก https://investory.setgroup.or.th/about_us
- ไตรรัตน์ จารุทัศน์. (2565). *ศูนย์การเรียนรู้เพื่อทุกคน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ทองศักดิ์ เลิศพิพัฒน์วรกุล. (ม.ป.ป.). *พิพิธภัณฑ์วัดพระธาตุเสด็จ*. สืบค้น 6 ตุลาคม 2568, จาก <https://db.sac.or.th/museum/museum-detail/761>
- มิวเซียม OUT THERE. (ม.ป.ป.). *Asian Civilisations Museum*. สืบค้น 1 ตุลาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/f4It5>
- มิวเซียมไทยแลนด์. (2568). “*Museum for All*” พิพิธภัณฑ์เพื่อทุกคน. สืบค้น 6 ตุลาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/GJBr6>
- _____. (ม.ป.ป.). *พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร*. สืบค้น 8 ตุลาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/l7O2T>
- _____. (ม.ป.ป.). *มิวเซียมสยาม*. สืบค้น 8 ตุลาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/G1idR>
- สายฝน สุเอียนทรมธ. (2567). *การจัดการทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรม*. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2554). *พิพิธภัณฑ์สถาน*. สืบค้น 1 ตุลาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/Cvz2n>
- สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ. (2542). *นำชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ. (2558). *โครงการจัดทำแหล่งเรียนรู้เสมือนจริงสำหรับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ*. สืบค้น 1 ตุลาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/ELoVc>
- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์. (2559). *ปฏิบัติการพิพิธภัณฑ์ บทเรียนจากคนอื่น*. กรุงเทพฯ: สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ (องค์การมหาชน).
- Arizona. (n.d.). *Ak-Chin Him-Dak Eco-Museum*. Retrieved October 3, 2025, from <https://shorturl.asia/ycm4D>
- Gallo-Roman Museum. (n.d.). *From neanderthal to Gallo-Roman Exhibition*. Retrieved October 5, 2025, from <https://shorturl.asia/BR4bW>
- International Council of Museums. (2022). *Museum Definition*. Retrieved October 5, 2025, from <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/museum-definition/>
- Louvre. (n.d.). *Louvre Museum*. Retrieved October 7, 2025, from <https://www.louvre.fr/en/visit>
- Vergo, P. (1989). *The New Museology*. London: Reaktion Books.

ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกับกฎหมาย เกี่ยวกับการรับราชการทหาร*

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE CONSTITUTION OF THE KINGDOM OF THAILAND AND MILITARY SERVICE LAWS

สันติพงษ์ ธรรมปิยะ

Santisphong Thampiya

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: santipong2238@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรับราชการทหาร โดยมุ่งศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างหลักการในรัฐธรรมนูญ ซึ่งกำหนดสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของปวงชนชาวไทย กับพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พุทธศักราช 2497 และกฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัติดังกล่าว เพื่อทำความเข้าใจระบบกฎหมายที่สนับสนุนการบริหารกำลังพลของชาติให้เป็นไปตามหลักนิติธรรมและสิทธิมนุษยชนสากล รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในฐานะกฎหมายสูงสุด ได้กำหนดไว้ในมาตรา 50 (5) ว่า บุคคลมีหน้าที่ต้องรับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างหน้าที่ของพลเมืองกับอำนาจของรัฐในการพิทักษ์ความมั่นคงของประเทศ ทั้งยังเป็นการวางกรอบให้กฎหมายลำดับรองดำเนินการภายใต้หลักความเสมอภาค โปร่งใส และเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 จึงเป็นกฎหมายหลักที่แปลงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญให้เกิดผลในทางปฏิบัติ โดยกำหนดกระบวนการตรวจเลือก การลงบัญชี การผ่อนผัน และการยกเว้นการรับราชการทหาร ขณะที่กฎกระทรวง เช่น ฉบับที่ 36, 37, 74 และ 76 ได้เพิ่มเติมรายละเอียดในเชิงปฏิบัติ เช่น การตรวจร่างกายตามมาตรฐานทางการแพทย์ การจับสลากอย่างโปร่งใส และหลักเกณฑ์การยกเว้นตามเหตุผลทางสุขภาพหรือศาสนา ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐธรรมนูญและกฎหมายทหารมีลักษณะเป็นระบบกฎหมายแบบบูรณาการสามระดับ ได้แก่ 1. ระดับนโยบายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ 2. ระดับการปฏิบัติของพระราชบัญญัติ และ 3. ระดับรายละเอียดทางเทคนิคของกฎกระทรวงและระเบียบภายในหน่วยงาน ทั้งสามระดับทำงาน

*Received August 30, 2025; Revised December 2, 2025; Accepted December 8, 2025

เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบเพื่อสร้างสมดุลระหว่างความมั่นคงของรัฐ และสิทธิมนุษยชนของประชาชน ผลลัพธ์ คือ การเกิดองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบของระบบเกณฑ์ทหารประชาธิปไตย ซึ่งยึดหลักความชอบธรรม โปร่งใส ยุติธรรม และเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อันเป็นรากฐานของการบริหารกฎหมายในระบอบประชาธิปไตยที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: รัฐธรรมนูญ; พระราชบัญญัติการรับราชการทหาร พุทธศักราช 2497; สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง; การตรวจเลือกทหาร

Abstract

This academic article analyzes the relationship between the Constitution of the Kingdom of Thailand and the laws governing military conscription. It focuses on examining the connection between constitutional principles particularly those establishing the rights, freedoms, and duties of Thai citizens and the Military Service Act B.E. 2497 (1954), along with the ministerial regulations issued under this Act. The objective is to understand the legal framework that supports the administration of national manpower in accordance with the rule of law and international human rights standards. The Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (2017), as the supreme law of the country, stipulates in Section 50 (5) that a person shall have the duty to serve in the armed forces as provided by law. This provision reflects the integration of citizens' duties with state authority in safeguarding national security, while also setting the framework that subordinate legislation must comply with principles of equality, transparency, and respect for human dignity. The Military Service Act B.E. 2497 thus serves as the primary legislation that operationalizes the constitutional intent. It prescribes procedures for military registration, conscription, deferment, and exemption. Meanwhile, ministerial regulations such as Nos. 36, 37, 74, and 76 further elaborate technical and procedural details, including standardized medical examinations, transparent lottery procedures, and criteria for exemptions on grounds of health or religious beliefs. The relationship between the Constitution and military service laws can be understood as a three-tier integrated legal system comprising: 1. the constitutional level, which sets national policy and fundamental principles; 2. the statutory level, established

through the Military Service Act; and 3. the technical and administrative level, implemented through ministerial regulations and internal guidelines. These three levels function cohesively to create a balance between state security and the human rights of citizens. The result is a new body of knowledge conceptualized as a democratic conscription system, founded upon legitimacy, transparency, fairness, and respect for human dignity core principles essential to sustainable democratic governance.

Keywords: Constitution; Military Service Act B.E. 2497 (1954); Rights and Duties of Citizens; Military Conscription System

บทนำ

ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกับกฎหมายการรับราชการทหาร เป็นประเด็นที่มีความซับซ้อนและสำคัญอย่างยิ่งในทางรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ เนื่องจากสะท้อนให้เห็นถึงกลไกการใช้อำนาจของรัฐควบคู่กับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย การรับราชการทหารมิใช่เพียงกระบวนการทางการบริหารบุคลากรของกองทัพเท่านั้น หากแต่เป็นการเชื่อมโยงโดยตรงระหว่าง หลักการของรัฐธรรมนูญ ในการกำหนดหน้าที่ของพลเมือง กับ ระบบกฎหมายลำดับรอง ที่แปลงหลักการดังกล่าวให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในเชิงหลักการ รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้การรับราชการทหารเป็นหน้าที่ทางกฎหมายที่พลเมืองทุกคนต้องปฏิบัติตาม เพื่อธำรงความมั่นคงของรัฐและอธิปไตยของชาติ อย่างไรก็ตาม การกำหนดหน้าที่ดังกล่าวจำเป็นต้องตั้งอยู่บนฐานของ หลักนิติธรรม (Rule of Law) ที่ยึดมั่นในความเสมอภาค ความชอบธรรม และการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของบุคคล ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การตีความและการบังคับใช้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจึงต้องไม่เป็นไปในลักษณะที่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้เข้ารับการตรวจเลือกทหาร ในเชิงกฎหมายปฏิบัติ พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พุทธศักราช 2497 ทำหน้าที่เป็น กลไกสำคัญในการบังคับใช้หลักการตามรัฐธรรมนูญ โดยกำหนดขั้นตอนและกระบวนการที่ชัดเจน ตั้งแต่การขึ้นบัญชีทหารกองเกิน การตรวจเลือก การผ่อนผัน และการยกเว้น ทั้งนี้ ได้มีการออกกฎกระทรวงและระเบียบต่าง ๆ เพื่อเสริมความเป็นระบบ เช่น กฎกระทรวงว่าด้วยการตรวจเลือก กฎกระทรวงว่าด้วยเกณฑ์โรคและภาวะสุขภาพที่ขัดต่อการรับราชการทหาร รวมถึงระเบียบของกองทัพบกและกรมแพทย์ทหารบก เพื่อสร้างมาตรฐานเดียวกันในการปฏิบัติทั่วประเทศ อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติจริงยังคงพบปัญหาในบางมิติ เช่น ความไม่เสมอภาคในการใช้ดุลพินิจของ

เจ้าหน้าที่ ความเหลื่อมล้ำด้านข้อมูลข่าวสารในพื้นที่ห่างไกล และความไม่เท่าเทียมในการตรวจสุขภาพ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้เข้ารับการตรวจเลือกในเชิงผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน การบังคับใช้กฎหมายการรับราชการทหารมีผลต่อทั้งสิทธิในร่างกายและเสรีภาพส่วนบุคคล ตลอดจนสิทธิในการประกอบอาชีพและการศึกษา โดยเฉพาะในกรณีที่การเกณฑ์ทหารส่งผลให้ต้องหยุดการศึกษา หรือสูญเสียรายได้ในช่วงเวลาหนึ่ง การกำหนดมาตรการผ่อนผันและยกเว้นจึงเป็นกลไกที่สำคัญในการสร้างความสมดุลระหว่างหน้าที่ต่อรัฐ และสิทธิของประชาชน เพื่อให้ระบบเกณฑ์ทหารของไทยดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเคารพศักดิ์ศรีของผู้ถูกเกณฑ์

ดังนั้น บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐธรรมนูญกับพระราชบัญญัติการรับราชการทหารในมิติต่าง ๆ ทั้งเชิงหลักการ กฎหมายปฏิบัติ และผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยมุ่งศึกษาถึงความสอดคล้องระหว่างหลักนิติธรรมกับระบบการเกณฑ์ทหารของไทย รวมถึงการเสนอแนวทางปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการตรวจเลือกทหารให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในระบอบประชาธิปไตยและหลักสิทธิมนุษยชนสากล เพื่อพัฒนาสู่ระบบเกณฑ์ทหารประชาธิปไตยที่ยั่งยืน โปร่งใส และเป็นธรรมต่อทุกภาคส่วนของสังคม

สาระสำคัญที่เกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ของพลเมือง และหน้าที่ของรัฐที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ 2560

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศที่กำหนดหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ของพลเมือง และหน้าที่ของรัฐ หนึ่งในหน้าที่สำคัญของพลเมืองไทยที่บัญญัติไว้อย่างชัดเจน คือ หน้าที่ในการรับราชการทหาร ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการปกป้องอธิปไตย ความมั่นคงของประเทศ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรับผิดชอบต่อรัฐ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560)

หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย เป็นหมวดสำคัญที่กำหนดหัวใจของการอยู่ร่วมกันในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมีได้กล่าวถึงเฉพาะสิทธิของประชาชนเท่านั้น แต่ยังรวมถึง หน้าที่ของบุคคล ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการธำรงความสงบเรียบร้อยของสังคมและความมั่นคงของรัฐ

สิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญรับรอง รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 25 กำหนดให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพทุกประการ เว้นแต่ที่กฎหมายจำกัดไว้ โดยสิทธินั้นได้รับความคุ้มครองตราบเท่าที่ไม่กระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อย

ศีลธรรมอันดี หรือสิทธิของผู้อื่น สิทธิเหล่านี้ครอบคลุมทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

มาตรา 50 หน้าที่ของบุคคล ในมาตรา 50 ยังได้บัญญัติถึงหน้าที่ของบุคคล โดยเฉพาะข้อ (5) ที่กำหนดให้ประชาชนมีหน้าที่รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งหมายความว่าชายไทยทุกคนต้องเข้ารับการตรวจเลือกหรือเข้ารับราชการทหารตาม พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 อันเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อรัฐและเป็นกลไกถ่วงดุลระหว่างสิทธิกับหน้าที่ของพลเมือง (ราชกิจจานุเบกษา, 2497)

พระราชบัญญัติการรับราชการทหาร พุทธศักราช 2497

เป็นกฎหมายหลักที่กำหนดหน้าที่และกระบวนการเกี่ยวกับการเกณฑ์ทหารในประเทศไทย โดยมีเป้าหมายเพื่อจัดหากำลังพลให้กับกองทัพสำหรับการรักษาความมั่นคงของประเทศ กฎหมายฉบับนี้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2497 และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในบางมาตราเพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัย (ราชกิจจานุเบกษา, 2497) กำหนดนิยามของสถานะของทหารประเภทต่าง ๆ (มาตรา 4) ดังนี้

ทหารกองเกิน หมายความว่า ผู้ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์แล้วยังไม่ถึง 30 ปีบริบูรณ์ ซึ่งได้ลงบัญชีทหารกองเกินไว้แล้ว

ทหารกองประจำการ หมายความว่า ผู้ซึ่งขึ้นทะเบียนกองประจำการและได้เข้ารับราชการในกองประจำการจนกว่าจะปลด

ทหารกองหนุน หมายความว่า ทหารที่ปลดจากกองประจำการ โดยรับราชการในกองประจำการครบกำหนด หรือทหารกองเกินซึ่งสำเร็จการศึกษาวิชาทหารตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการฝึกวิชาทหาร และได้ขึ้นทะเบียนขอรับราชการและปลดเป็นทหารกองหนุน

วิธีขึ้นบัญชีรายบุคคล ตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ถ้าเกิดพุทธศักราชใดให้ถือว่ามียุครบหนึ่งปีบริบูรณ์ เมื่อสิ้นพุทธศักราชที่เกิดนั้น ส่วนการนับอายุต่อไปให้นับแต่เฉพาะปีที่สิ้น พุทธศักราชแล้ว ถ้าไม่ปรากฏปีเกิดให้นายอำเภอท้องที่เป็นผู้กำหนด (มาตรา 4 (1))

การลงบัญชีทหารกองเกิน

1. ชายสัญชาติไทยเมื่ออายุครบ 18 ปี ต้องไปแสดงตนเพื่อลงบัญชีทหารกองเกินที่อำเภอภูมิลำเนาทหารของตนภายในปีนั้น หากไปไม่ได้ ให้ผู้บรรลุนิติภาวะที่เชื่อถือได้แจ้งแทนได้ (มาตรา 16)

2. ผู้ที่ยังไม่ได้ลงบัญชีทหารกองเกินและอายุไม่ถึง 46 ปี ต้องไปลงบัญชีภายใน 30 วันนับแต่พ้นเหตุขัดข้อง โดยต้องไปด้วยตนเอง หากฝ่าฝืนมีโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 300 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 18 และ 44)

3. ยกเว้นสามเณรเปรียญและผู้ที่อยู่ระหว่างการควบคุมหรือคุมขัง ซึ่งเจ้าพนักงานจะไปดำเนินการลงบัญชีให้ ณ วัดหรือเรือนจำ (มาตรา 21)

การคัดเลือกทหาร ผู้ที่ขึ้นทะเบียนทหารกองเกินไว้แล้ว เมื่อมีอายุครบ 21 ปี ต้องไปแสดงตนเพื่อรับหมายเรียกที่อำเภอภูมิลำเนาทหารของตน หากไม่มารับหมายเรียก มีโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 300 บาท (มาตรา 25 และ 44) และต้องเข้ารับการตรวจเลือกตามกำหนด โดยนำใบสำคัญทหารกองเกิน บัตรประชาชน และหลักฐานการศึกษามาแสดง หากไม่มาหรือหลีกเลี่ยงการตรวจเลือก มีโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 45)

การเข้ารับราชการทหาร เมื่อผลการตรวจเลือกปรากฏว่าผู้ใดต้องเข้ารับราชการทหาร นายอำเภอจะดำเนินการเรียกและส่งตัวเข้ารับราชการตามนโยบายของกระทรวงกลาโหม ผู้ใดหลีกเลี่ยงหรือขัดขืนในการเรียกพลเพื่อฝึก ทดลองความพร้อม หรือระดมพล ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 3 เดือนถึง 4 ปี และหากหลีกเลี่ยงการเรียกเพื่อตรวจสอบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 300 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 46-47)

ระยะเวลาการรับราชการทหารกองประจำการ การรับราชการทหารกองประจำการมีกำหนด 2 ปี แต่ผู้ที่มีคุณวุฒิพิเศษหรืออยู่ในกรณีพิเศษอาจรับราชการน้อยกว่า 2 ปีตามที่กฎกระทรวงกำหนด โดยต้องแสดงหลักฐานต่อคณะกรรมการตรวจเลือกหรือหน่วยทหารในวันที่ยื่นคำร้อง (มาตรา 9)

บทบัญญัติที่คุ้มครองประชาชน บุคคลที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องเข้ารับราชการทหารกองประจำการตามมาตรา 13 ได้แก่

1. พระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ หรือเป็นเปรียญ รวมถึงนักบวชในพระพุทธศาสนาในภิกษุชั้นหรือญวนที่มีสมณศักดิ์
2. คนพิการหรือทุพพลภาพที่ไม่สามารถรับราชการทหารได้
3. บุคคลซึ่งไม่มีคุณวุฒิที่จะเป็นทหารได้ในบางท้องที่ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง บุคคลที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องเข้ารับการตรวจเลือก บุคคลต่อไปนี้เมื่อลงบัญชีทหารกองเกินแล้วไม่ต้องถูกเรียกมาตรวจเลือกเข้ารับราชการทหารกองประจำการในยามปกติ (มาตรา 14)

1. พระภิกษุ สามเณร และนักบวชในพระพุทธศาสนาแห่งภิกษุชั้นหรือญวน ซึ่งเป็น นักรธรรมตามที่กระทรวงศึกษาธิการรับรอง

2. นักบวชศาสนาอื่น ซึ่งมีหน้าที่ประจำในกิจของศาสนาตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และผู้ว่าราชการจังหวัดออกใบสำคัญให้ไว้

3. บุคคลซึ่งในระหว่างการฝึกวิชาทหารตามหลักสูตรที่กระทรวงกลาโหมกำหนด กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการฝึกวิชาทหาร

4. นักเรียนโรงเรียนเตรียมทหารของกระทรวงกลาโหม

5. ครูซึ่งทำการสอนหนังสือหรือวิชาการต่าง ๆ ที่อยู่ในความควบคุมของกระทรวง ทบวง กรม หรือราชการส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และผู้ว่าราชการจังหวัดออกใบสำคัญให้ไว้

6. นักศึกษาของศูนย์กลางอบรมการศึกษาผู้ใหญ่ของกระทรวงศึกษาธิการ

7. นักศึกษาของศูนย์ฝึกการบินพลเรือนของกระทรวงคมนาคม

8. บุคคลซึ่งได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ

9. บุคคลซึ่งได้รับโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกครั้งเดียวตั้งแต่สิบปีขึ้นไปหรือเคยรับโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหลายครั้งรวมกันตั้งแต่สิบปีขึ้นไป หรือเคยถูกศาลพิพากษาให้กักกัน

การผ่อนผันการรับราชการเป็นทหารกองประจำการแก่บุคคลตามที่กฎหมายกำหนด ถ้ามีจำนวนทหารกองเกินที่จะรับราชการเป็นทหารกองประจำการได้มากกว่าจำนวนที่ฝ่ายทหารต้องการให้ผ่อนผันแก่ประเภทบุคคล (มาตรา 29) ดังต่อไปนี้

1. บุคคลที่จำเป็นต้องหาเลี้ยงบิดาหรือมารดาซึ่งไร้ความสามารถ หรือพิการทุพพลภาพหรือชราจนหาเลี้ยงชีพไม่ได้และไม่มีผู้อื่นเลี้ยงดูแต่ถ้ามีบุตรหลายคนจะต้องเข้ากองประจำการพร้อมกันคงผ่อนผันให้คนเดียวตามแต่บิดาหรือมารดาจะเลือก ถ้าบิดาหรือมารดาไม่สามารถจะเลือกได้ ก็ให้คณะกรรมการตรวจเลือกพิจารณาผ่อนผันให้หนึ่งคน

2. บุคคลที่จำเป็นต้องหาเลี้ยงบุตรซึ่งมารดาตายหรือไร้ความสามารถ หรือพิการทุพพลภาพ และบุคคลที่จำเป็นต้องหาเลี้ยงพี่หรือน้องร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดาหรือมารดาซึ่งบิดามารดาตาย ทั้งนี้ เมื่อบุตรหรือพี่หรือน้องนั้นหาเลี้ยงชีพไม่ได้ และไม่มีผู้อื่นเลี้ยงดู

3. บุคคลที่อยู่ในระหว่างการศึกษาตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ ผู้อ้างสิทธิขอผ่อนผันต้องร้องขอผ่อนผันต่อนายอำเภอก่อนวันตรวจเลือกไม่น้อยกว่า 30 วัน เว้นแต่ในกรณีพิเศษซึ่งไม่ใช่ความผิดของผู้ร้อง ต้องร้องต่อคณะกรรมการตรวจเลือกในวันตรวจเลือก

กฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตรวจเลือกหรือการคัดเลือกทหาร กองเกินเป็นทหารกองประจำการ

1. กฎกระทรวง ฉบับที่ 37 พุทธศักราช 2516 ว่าด้วยการตรวจเลือกทหารกองเกิน
เข้ารับราชการเป็นทหารกองประจำการ

กฎกระทรวง ฉบับที่ 37 พุทธศักราช 2516 เป็นกฎหมายลำดับรองที่ออกตาม
พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 เพื่อกำหนดขั้นตอนและระเบียบปฏิบัติในการ
ตรวจเลือกทหารกองเกินเข้ารับราชการทหารกองประจำการอย่างเป็นระบบและเป็นธรรม
โดยมีบทบาทสำคัญในการกำหนดองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจเลือก วิธีการจับ
สลากเมื่อมีผู้สมัครเกินจำนวน และการออกใบรับรองผลการตรวจเลือกอย่างเป็นทางการ
เพื่อให้กระบวนการเป็นไปอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้ สาระสำคัญของกฎกระทรวง
กฎกระทรวงฉบับนี้มีเนื้อหาหลักครอบคลุมถึงประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1.1 การแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจเลือก กำหนดให้มีคณะกรรมการตรวจ
เลือกทหารกองเกินประจำแต่ละอำเภอ ซึ่งประกอบด้วย

1.1.1 ประธานกรรมการตรวจเลือก (มักเป็นปลัดอำเภอ)

1.1.2 นายทหารฝ่ายเสนาธิการประจำจังหวัด

1.1.3 แพทย์ผู้ตรวจร่างกาย

1.1.4 เจ้าหน้าที่ธุรการบันทึกผล

ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการตรวจเลือกดำเนินไปอย่างโปร่งใส และเป็นธรรม

1.2 วิธีการตรวจเลือก ผู้ที่อยู่ในบัญชีทหารกองเกินซึ่งมีอายุครบ 21 ปี
บริบูรณ์ จะต้องมารายงานตัวเข้ารับการตรวจเลือกในช่วงเดือนเมษายนของแต่ละปี ซึ่ง
กระบวนการตรวจเลือก ประกอบด้วย

1.2.1 การตรวจสอบเอกสารประจำตัว

1.2.2 การตรวจร่างกายโดยแพทย์

1.2.3 การจับสลากใบดำ-ใบแดง (เฉพาะกรณีที่มีจำนวนผู้ผ่านเกณฑ์
มากกว่าความต้องการ)

1.3 การจับสลาก เมื่อจำนวนผู้ผ่านการตรวจร่างกายมากกว่าที่ทาง
ราชการต้องการ กำหนดให้ใช้วิธีจับสลากเพื่อให้เกิดความยุติธรรมโดยสุ่มกำหนดผู้ที่จะเข้า
รับราชการเป็นทหารกองประจำการทันที ส่วนผู้ที่จับได้ใบดำจะได้รับการขึ้นทะเบียนเป็น
ทหารกองหนุน

1.4 การออกใบรับรองผลการตรวจเลือก (แบบ สด.43) ผู้ที่ผ่านหรือไม่ผ่าน
การตรวจเลือก จะได้รับเอกสารรับรองผลอย่างเป็นทางการ โดยแบบฟอร์มที่ใช้เรียกว่า
สด.43 ซึ่งมีผลใช้ในทางราชการและการขอผ่อนผัน/ยกเว้นในกรณีอื่น (สำนักงาน

คณะกรรมการกฤษฎีกา, 2516) กฎกระทรวงฉบับนี้มีคุณูปการสำคัญต่อระบบการเกณฑ์ทหารในประเทศไทย ทั้งในด้านกระบวนการและหลักนิติธรรม กล่าวคือ

1.4.1 หลักความเสมอภาค การจับสลากในกรณีที่มีจำนวนเกินกว่าความต้องการ ถือเป็นมาตรการที่สร้างความเสมอภาคให้แก่ผู้ถูกเรียกตัวทุกคน ซึ่งมีโอกาสเท่าเทียมกันในการรับราชการทหาร หรือได้รับการยกเว้น

1.4.2 หลักความโปร่งใสและตรวจสอบได้ การมีคณะกรรมการหลายฝ่าย (ฝ่ายปกครอง สาธารณสุข และทหาร) ทำให้ขั้นตอนเป็นทางการ ลดความเสี่ยงต่อการทุจริตหรือการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ

1.4.3 เอกภาพในการบริหารจัดการ กฎกระทรวงฉบับนี้กำหนดให้มีระเบียบเดียวกันทั่วประเทศ และมอบหมายหน้าที่ชัดเจนแก่หน่วยงานในพื้นที่ เช่น อำเภอ และจังหวัด ส่งผลให้การดำเนินการตรวจเลือกมีความเป็นระบบและมาตรฐานเดียวกัน

สรุปได้ว่า กฎกระทรวง ฉบับที่ 37 พ.ศ. 2516 เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการบังคับใช้พระราชบัญญัติการรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 โดยมุ่งเน้นให้กระบวนการตรวจเลือกดำเนินไปด้วยความยุติธรรม โปร่งใส และตรวจสอบได้ กฎหมายลำดับรองฉบับนี้แสดงให้เห็นถึงความพยายามของรัฐในการรักษาสมดุลระหว่างภารกิจของชาติและสิทธิของประชาชน ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

2. กฎกระทรวง ฉบับที่ 74 พ.ศ. 2540 ว่าด้วยการกำหนดโรคและภาวะทางสุขภาพที่ขัดต่อการรับราชการทหาร ที่ตราขึ้นตามมาตรา 41 และ 51 แห่งพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 เพื่อกำหนดข้อยกเว้นทางการแพทย์สำหรับผู้ที่มีสภาพร่างกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมต่อการรับราชการทหาร (สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม, 2540) กฎกระทรวงฉบับนี้เป็นข้อกำหนดลำดับรองที่ชี้ชัดถึงลักษณะของโรคหรือภาวะทางร่างกายและจิตใจที่หากผู้เข้ารับการตรวจเลือกมีอยู่ จะถือว่าไม่สามารถรับราชการทหารได้ (ประเภท 3 หรือ 4 ตามแบบ สด.35) โดยมีเนื้อหาสาระสำคัญแบ่งออกเป็นกลุ่มดังนี้

2.1 ความผิดปกติของระบบการมองเห็น ผู้ที่มีภาวะตาบอด ตาข้างเดียว มองไม่เห็น หรือสายตาสั้น/ยาวเกินค่าที่กำหนด จะไม่สามารถปฏิบัติภารกิจทหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 โรคของระบบการได้ยินและทรงตัว ผู้ที่มีภาวะหูหนวก หูขาดหู หรือติดเชื้อเรื้อรังในช่องหูชั้นกลาง จะถูกจัดให้อยู่ในประเภทไม่เหมาะสมต่อการฝึกหรือการสื่อสารในสนามรบ

2.3 โรคระบบหัวใจและหลอดเลือด เช่น โรคหัวใจพิการแต่กำเนิด กล้ามเนื้อหัวใจตายบางส่วน หรือหัวใจล้มเหลวเฉียบพลัน ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตในขณะฝึก

2.4 โรคปอดและระบบทางเดินหายใจ ได้แก่ วัณโรคปอดเรื้อรัง ถุงลมโป่งพอง และโรคหอบหืดรุนแรง ซึ่งเป็นโรคที่รบกวนความสามารถในการออกแรงของทหาร

2.5 โรคระบบกล้ามเนื้อและกระดูก เช่น แขนขาขาด ข้อเคลื่อนเรื้อรัง หรือกระดูกผิดรูปร่างอย่างถาวร

2.6 ความผิดปกติทางจิตเวช ผู้ที่มีภาวะจิตเภท โรคซึมเศร้าอย่างรุนแรง หรือพฤติกรรมรุนแรงจากการใช้สารเสพติด จะจัดอยู่ในกลุ่มที่ต้องยกเว้นตามกฎหมายนี้ (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2559)

กฎหมายฉบับที่ 74 พ.ศ. 2540 เป็นมาตรการสำคัญในการสร้างความเป็นธรรม และความปลอดภัย ทั้งต่อบุคคลและต่อระบบราชการทหาร โดยในด้านกฎหมาย ถือเป็นการขยายความตามมาตรา 41 และ 51 แห่งพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ที่ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมกำหนดหลักเกณฑ์ด้านสุขภาพ เพื่อให้การตรวจเลือกมีมาตรฐานเดียวกัน ส่วนในด้านสาธารณสุข การตรวจโรคตามบัญชีที่กำหนดช่วยลดความเสี่ยงต่อชีวิตและสุขภาพของผู้ไม่พร้อมรับราชการ และทำให้รัฐใช้ทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ความท้าทายของกฎหมายนี้อยู่ที่ความแตกต่างในการใช้ดุลพินิจของแพทย์ทหารในแต่ละพื้นที่ จึงควรพัฒนาแนวทางการฝึกอบรม และระบบอุทธรณ์ให้ชัดเจน เพื่อให้การตรวจเลือกเป็นไปตามหลักนิติธรรม สอดคล้องกับสิทธิมนุษยชน และเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวิทยาการทางการแพทย์

3. กฎกระทรวง ฉบับที่ 76 พุทธศักราช 2555 จัดทำขึ้นเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายฉบับที่ 74 พ.ศ. 2540 โดยปรับปรุงหลักเกณฑ์การตรวจเลือกทหารให้ทันสมัย และสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน โดยเฉพาะการกำหนดโรคหรือความผิดปกติทางร่างกาย และจิตใจที่เป็นเหตุให้ไม่เหมาะสมต่อการรับราชการทหาร เพื่อให้การคัดเลือกกำลังพลเป็นไปอย่างมีมาตรฐานและปลอดภัย (กระทรวงกลาโหม, 2555) กฎกระทรวงฉบับนี้มีสาระสำคัญที่มุ่งเน้นไปที่การ ปรับปรุง แก้ไข และเพิ่มเติมรายการโรคและความผิดปกติ โดยมีประเด็นสำคัญดังนี้

3.1 การปรับรายการโรคให้สอดคล้องกับแนวทางการแพทย์สมัยใหม่ กำหนด แนวทางการวินิจฉัยและจำแนกประเภทโรค ให้มีความชัดเจนมากขึ้น เช่น การใช้เกณฑ์ ICD (International Classification of Diseases) ในการกำหนดว่าโรคใดร้ายแรงเพียงพอที่จะเป็นเหตุยกเว้น และเพิ่มรายการ โรคทางระบบประสาท จิตเวชและพฤติกรรมที่อาจไม่เคยบัญญัติไว้ในกฎหมายกระทรวงก่อนหน้า เช่น โรคลมชัก, โรคออทิซึม, โรคทางอารมณ์รุนแรง

3.2 การแก้ไขรายละเอียดของโรคเดิม ปรับถ้อยคำและคำจำกัดความของโรคบางประเภทให้เหมาะสมกับข้อเท็จจริงทางการแพทย์ เช่น แก้ไขคำว่า หัวใจพิการ

แต่กำเนิด ให้ครอบคลุมโรคหัวใจที่วินิจฉัยโดยแพทย์เฉพาะทางเท่านั้น พร้อมทั้งแก้ไขเกณฑ์ทางกายภาพ เช่น ความสูง น้ำหนัก หรือดัชนีมวลกาย (BMI) เพื่อป้องกันการปฏิเสธที่ไม่เป็นธรรมต่อบุคคลบางกลุ่ม

3.3 การเพิ่มอำนาจดุลพินิจแก่แพทย์ทหาร เปิดช่องให้แพทย์ผู้ตรวจเลือกสามารถใช้อำนาจวินิจฉัยแบบองค์รวม โดยพิจารณาจากผลกระทบของโรคต่อสมรรถภาพทางทหาร ไม่ใช่เพียงแค่ชื่อโรค และส่งเสริมให้มีการปรึกษาร่วมกับแพทย์ผู้เชี่ยวชาญในกรณีจำเป็น

ผู้เขียนสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ในมิติทางกฎหมาย กฎกระทรวงฉบับที่ 76 พ.ศ. 2555 ถือเป็น เครื่องมือทางกฎหมายลำดับรอง ที่เสริมพระราชบัญญัติการรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 โดยตรง ซึ่งตามมาตรา 41 และ 51 ของ พ.ร.บ. ดังกล่าว ได้ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดลักษณะของผู้ที่ไม่เหมาะสมต่อการเป็นทหารได้อย่างชัดเจน การปรับปรุงในครั้งนี้จึงมีสถานะชอบด้วยกฎหมายและสามารถใช้บังคับได้จริงทั่วประเทศ โดยเฉพาะเมื่อมีการตีความข้อโต้แย้งในกระบวนการตรวจเลือก ส่วนในมิติทางสิทธิมนุษยชน การปรับปรุงรายการโรคและเงื่อนไขด้านสุขภาพเป็นการเคารพสิทธิมนุษยชนของผู้เข้ารับการตรวจเลือก ช่วยลดความเสี่ยงในการเลือกปฏิบัติต่อผู้มีความพิการหรือผู้มีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง และเพิ่มสิทธิในการรับรู้และสิทธิในการอุทธรณ์หากผู้ถูกวินิจฉัยเห็นว่าการประเมินไม่เป็นธรรม

4. กฎกระทรวง ฉบับที่ 36 พ.ศ. 2516 (อ้างอิงพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มาตรา 24) ซึ่งตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติในมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มีเนื้อหาสาระสำคัญที่ควรกล่าวถึงโดยละเอียด ดังนี้

4.1 ช่วงเวลาการออกหมายเรียก กฎกระทรวงกำหนดให้ชายไทยที่มีอายุครบ 21 ปีบริบูรณ์ในปีใด ต้องเข้ารับการตรวจเลือกทหารในปีนั้น โดยนายอำเภอภูมิลำเนาทหารออกหมายเรียก (แบบ สด.35) ให้มารายงานตัวต่อคณะกรรมการตรวจเลือก ซึ่งโดยทั่วไปจะดำเนินการในเดือนเมษายนของทุกปี

4.2 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการออกหมายเรียก กฎกระทรวงกำหนดให้นายอำเภอในพื้นที่ภูมิลำเนาทหารเป็นผู้มีอำนาจออกหมายเรียก โดยอาศัยข้อมูลจากบัญชีทหารกองเกินตามพระราชบัญญัติและระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การเรียกบุคคลเข้ารับการตรวจเลือกเป็นไปตามลำดับปีอย่างถูกต้อง โปร่งใส และไม่เลือกปฏิบัติ

4.3 การส่งผ่านหมายเรียกและการรับแทน หากผู้มีชื่อในบัญชีทหารกองเกินไม่สามารถมารับหมายเรียกได้ด้วยตนเอง เจ้าหน้าที่ที่สามารถส่งหมายผ่านผู้บรรลุนิติภาวะที่น่าเชื่อถือให้รับแทนได้ แต่หากไม่สามารถส่งถึงตัวหรือไม่มีผู้รับแทนตามที่กฎหมาย

กำหนด จะถือว่าบุคคลนั้นหลีกเลี่ยงหรือขัดคำสั่งทางราชการ และมีความผิดตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร

4.4 การประกาศและการประชาสัมพันธ์ กำหนดให้นายอำเภอหรือเจ้าหน้าที่ประกาศข้อมูลการตรวจเลือกทหารต่อสาธารณชนอย่างเป็นทางการ โดยปิดประกาศที่ว่าการอำเภอและมอบหมายให้กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านแจ้งกำหนดวัน เวลา และสถานที่ตรวจเลือกแก่ผู้มีชื่อในบัญชีทหารกองเกิน เพื่อให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึง และป้องกันการถูกดำเนินคดีจากความไม่รู้

ผู้เขียนสรุปในภาพรวมได้ว่า กฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการตรวจเลือกทหารกองเกินเข้ารับราชการเป็นทหารกองประจำการ ซึ่งตราขึ้นตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ถือเป็นกฎหมายลำดับรองที่มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานด้านการเกณฑ์ทหารของประเทศ โดยทำหน้าที่กำหนดกรอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและทหารในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การออกหมายเรียก การจัดตั้งคณะกรรมการตรวจเลือก การตรวจร่างกาย การจับสลาก ไปจนถึงการออกหนังสือรับรองผลการตรวจเลือก เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในแนวทางเดียวกันทั่วประเทศ นอกจากนี้ กฎกระทรวงยังทำหน้าที่กำหนดคุณสมบัติและข้อยกเว้นของผู้เข้ารับราชการ เช่น การระบุโรคหรือความผิดปกติที่เป็นเหตุให้ไม่สามารถรับราชการทหารได้ รวมถึงหลักเกณฑ์การผ่อนผันสำหรับนักศึกษาหรือผู้มีเหตุจำเป็นอื่น ๆ ซึ่งเป็นการถ่วงดุลบุคคลให้เหมาะสมกับหน้าที่และป้องกันการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างความโปร่งใสลดข้อโต้แย้ง และป้องกันการทุจริตในกระบวนการตรวจเลือก กล่าวโดยสรุป กฎกระทรวงเหล่านี้มีใช้เพียงกฎเกณฑ์ทางเทคนิค แต่เป็นรากฐานสำคัญของการบริหารราชการทหารที่ยึดมั่นในหลักนิติธรรม ความเที่ยงธรรม และความสมดุลระหว่างการอ้างความมั่นคงของชาติ กับการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน

ระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติในกระบวนการตรวจเลือกทหารกองเกินเป็นทหารกองประจำการ

กระบวนการตรวจเลือกทหารกองเกินมีได้อาศัยเฉพาะพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 และกฎกระทรวงเท่านั้น แต่ยังคงพึงระเบียบภายในของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กองทัพบกและกรมแพทย์ทหารบก เพื่อให้การดำเนินงานมีมาตรฐานโปร่งใส และเป็นธรรม

1. ระเบียบและคำสั่งของกองทัพบก กองทัพบกจัดทำ คู่มือการตรวจเลือกทหารกองเกินเข้ารับราชการทหารกองประจำการ ปรับปรุงทุกปี โดยกำหนดขั้นตอนการเตรียมงาน การจัดตั้งคณะกรรมการตรวจเลือก การใช้แบบพิมพ์ทางราชการ (สด.35, สด.43)

และการรายงานผลต่อกองทัพภาค รวมถึงออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการตรวจเลือกในทุกระดับ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในแนวทางเดียวกันทั่วประเทศ (กองทัพบก, 2565)

2. แนวทางและระเบียบของกรมแพทย์ทหารบก กรมแพทย์ทหารบกจัดทำแนวทางปฏิบัติในการตรวจร่างกายผู้เข้ารับการตรวจเลือกทหาร อ้างอิงกฎกระทรวง ฉบับที่ 74 พ.ศ. 2540 และฉบับที่ 76 พ.ศ. 2555 เพื่อระบุโรคหรือความผิดปกติที่เป็นข้อยกเว้น เช่น โรคหัวใจพิการแต่กำเนิด โรคจิตเวช หรือความผิดปกติของกระดูก พร้อมกำหนดแบบฟอร์มผลการตรวจ (สด.43/1) และจัดอบรมแพทย์ทั่วประเทศทุกปี เพื่อให้การวินิจฉัยมีมาตรฐานเดียวกัน (กรมแพทย์ทหารบก, 2565)

3. ความเชื่อมโยงกับบทบัญญัติทางกฎหมาย ระเบียบเหล่านี้เป็นกฎหมายภายในหน่วยงานที่ออกตามอำนาจพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มาตรา 41 และ 51 ซึ่งให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมออกกฎกระทรวงหรือระเบียบเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การตรวจเลือก (ราชกิจจานุเบกษา, 2497)

ผลการบังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับ ตลอดจนปัญหาข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นในกระบวนการตรวจเลือกทหารกองเกินเข้ารับราชการทหารกองประจำการ

กระบวนการตรวจเลือกทหารกองเกินเข้ารับราชการทหารกองประจำการเป็นภารกิจสำคัญของรัฐภายใต้กฎหมายหลัก ได้แก่ พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 กฎกระทรวง และระเบียบของกองทัพบกและกรมแพทย์ทหารบก ซึ่งช่วยให้การบริหารจัดการกำลังพลมีมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ ทั้งด้านระยะเวลา ขั้นตอน และผู้รับผิดชอบ ทำให้การดำเนินงานมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ กฎกระทรวงที่กำหนดหลักเกณฑ์ เช่น การจับสลาก การจัดประเภทความเหมาะสม และข้อยกเว้นทางการแพทย์ ช่วยลดความลำเอียงในการปฏิบัติ (กองทัพบก, 2565)

บทสรุปและวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐธรรมนูญและกฎหมายทหาร

1. ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างทางกฎหมาย รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 เป็น กฎหมายสูงสุดของประเทศ ที่กำหนดสิทธิ หน้าที่ และหลักการพื้นฐานของพลเมืองไทย โดยกำหนดหน้าที่ในการรับราชการทหารไว้อย่างชัดเจนใน มาตรา 50 (5) เพื่อธำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติและอธิปไตย ขณะที่ พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ทำหน้าที่เป็นกฎหมายลำดับรอง ที่ออกตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ เพื่อกำหนดขั้นตอน วิธีการ และรายละเอียดเชิงปฏิบัติของการรับราชการทหาร

2. ความสัมพันธ์เชิงหลักการทางสิทธิและหน้าที่ รัฐธรรมนูญได้วางหลักว่า สิทธิและหน้าที่ของพลเมืองต้องอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาคและหลักนิติธรรม ขณะที่กฎหมายทหารได้กำหนด เงื่อนไข ข้อยกเว้น และการผ่อนผัน เพื่อไม่ให้กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน เช่น การยกเว้นสำหรับพระภิกษุ สามเณร ผู้พิการ หรือผู้มีเหตุผลทางการแพทย์ตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 74 และ 76 ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายทั้งสองระดับจึงอยู่บนฐานของความสมดุลระหว่างหน้าที่กับสิทธิ

3. ความสัมพันธ์เชิงกระบวนการบริหาร พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 และกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา 24, 41, และ 51 แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงบริหารที่เป็นรูปธรรมของรัฐธรรมนูญ เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการตรวจเลือก การออกหมายเรียก (แบบ สด.35) และการตรวจเลือกด้วยวิธีจับสลาก (ใบดำ-ใบแดง) ซึ่งสะท้อนหลัก Rule of Law และหลักความโปร่งใส ตามรัฐธรรมนูญ หน่วยงานในทางปฏิบัติ เช่น กองทัพบกและกรมแพทย์ทหารบก มีบทบาทในการออกระเบียบภายในเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายหลัก เป็นการเชื่อมต่อด้านนโยบาย-ระดับปฏิบัติอย่างสมบูรณ์

4. ความสัมพันธ์เชิงสิทธิมนุษยชนและหลักประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 เน้นการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิในการได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม (มาตรา 25, 27) กฎหมายทหารที่มีการปรับปรุง เช่น กฎกระทรวง ฉบับที่ 76 พ.ศ. 2555 จึงสะท้อนแนวคิด สิทธิมนุษยชนเชิงปฏิบัติ โดยยอมรับความหลากหลายของสภาพร่างกาย และจิตใจของบุคคลมากขึ้น การยกเว้นโรคทางกายและทางจิตเป็นการนำหลักสิทธิมนุษยชนมาบูรณาการกับระบบกฎหมายทหาร

5. ความสัมพันธ์เชิงปัญหาและข้อเสนอเชิงนโยบาย แม้ระบบกฎหมายทหารจะพัฒนาให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ แต่ยังมีช่องว่างเชิงการบังคับใช้ เช่น ความเหลื่อมล้ำในการตรวจเลือก การใช้ใบรับรองแพทย์เท็จ หรือความไม่เท่าเทียมทางข้อมูลในพื้นที่ห่างไกล ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการปรับปรุงระบบกฎหมายทหารให้สอดคล้องยิ่งขึ้นกับหลักสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย

ผู้เขียนจึงได้เสนอแนะแนวทางพัฒนา ดังต่อไปนี้

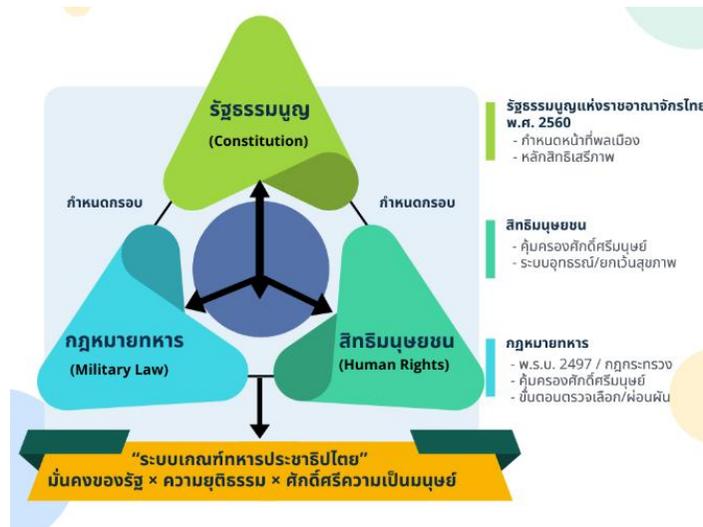
1. การปรับปรุงเกณฑ์สุขภาพให้ทันสมัยและเป็นมาตรฐานเดียว
2. การเพิ่มช่องทางการอุทธรณ์และตรวจสอบผลการตรวจเลือก
3. การประชาสัมพันธ์สิทธิและหน้าที่ของพลเมืองให้ทั่วถึง
4. การสร้างระบบข้อมูลดิจิทัลในการเกณฑ์ทหารเพื่อลดอคติ และเพิ่มประสิทธิภาพ

ตารางที่ 1 สรุปรูปการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐธรรมนูญและกฎหมายทหาร

มิติการวิเคราะห์	รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560	พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 และกฎหมายลำดับรอง	ความสัมพันธ์/การเชื่อมโยง
หลักการสูงสุดทางกฎหมาย	กำหนดหน้าที่ของบุคคลในการรับราชการทหาร (มาตรา 50 (5))	ออกกฎหมายลำดับรองเพื่อกำหนดขั้นตอน วิธีการ และเงื่อนไขปฏิบัติ	รัฐธรรมนูญเป็นกรอบหลักกฎหมายทหารเป็นกลไกปฏิบัติ
สิทธิและเสรีภาพของประชาชน	รับรองสิทธิในการดำรงชีวิต เสรีภาพ และความเสมอภาค (มาตรา 25-34)	กำหนดยกเว้น ผ่อนผัน และการตรวจสอบสุขภาพเพื่อคุ้มครองสิทธิ	กฎหมายทหารทำหน้าที่ “ถ่วงดุล” ระหว่างสิทธิและหน้าที่
หลักนิติธรรมและความโปร่งใส	วางหลักให้รัฐต้องบริหารโดยยึดหลักธรรมาภิบาล	กำหนดกระบวนการตรวจสอบอย่างเป็นระบบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ (กฎกระทรวง ฉบับที่ 37 พ.ศ. 2516)	ส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายที่เป็นธรรม ลดการเลือกปฏิบัติ
การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน	ยึดหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (มาตรา 4 และ 25)	กำหนดโรคหรือภาวะที่เป็นเหตุยกเว้น (กฎกระทรวง ฉบับที่ 74 และ 76)	การคัดเลือกที่คำนึงถึงสุขภาพและสิทธิพลเมือง
กระบวนการบริหารจัดการ	วางหลักหน้าที่ของรัฐในการรักษาความมั่นคง	พระราชบัญญัติและกฎกระทรวงกำหนดหน้าที่หน่วยงาน นายอำเภอ คณะกรรมการตรวจเลือก	ความเชื่อมโยงเชิงบริหารระหว่างนโยบายรัฐกับกลไกภาคปฏิบัติ
ความเสมอภาคทางกฎหมาย	รับรองการไม่เลือกปฏิบัติ (มาตรา 27)	ใช้วิธีจับสลาก ใบดำ-ใบแดง เพื่อให้โอกาสเท่าเทียม	สอดคล้องกับหลักความเสมอภาคในรัฐธรรมนูญ
กลไกตรวจสอบและอุทธรณ์	รับรองสิทธิในการร้องเรียนและอุทธรณ์การใช้อำนาจรัฐ	เปิดช่องให้มีการอุทธรณ์ผลตรวจเลือกหรือผลแพทย์	ระบบกฎหมายทหารขยายความหลักรัฐธรรมนูญด้านความเป็นธรรม
ปัญหาในการบังคับใช้	ยังขาดกลไกป้องกันการเลือกปฏิบัติอย่างทั่วถึง	พบปัญหาการใช้เส้นสาย ไปรับรองแพทย์เท็จ และความไม่เท่าเทียม	ต้องปรับปรุงระบบกฎหมายให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ
แนวโน้มการพัฒนา	เน้นสิทธิมนุษยชนและความเท่าเทียม	ปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัย เช่น กฎกระทรวง ฉบับที่ 76	แสดงพัฒนาการสู่ระบบกฎหมายทหารเชิงประชาธิปไตย

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกับกฎหมาย เกี่ยวกับการรับราชการทหาร ผู้ศึกษาได้องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
กับกฎหมายรับราชการทหาร

สรุปได้ว่า รัฐธรรมนูญและกฎหมายทหารมีความสัมพันธ์ในลักษณะโครงสร้างบน-ล่าง (Top-Down Legal Structure) โดยรัฐธรรมนูญเป็น กรอบนโยบายสูงสุด ที่กำหนดหน้าที่พลเมืองในการป้องกันประเทศ ส่วนกฎหมายทหารเป็น เครื่องมือทางบริหาร ที่ทำให้หลักการดังกล่าวเกิดขึ้นจริงภายใต้หลักนิติธรรม ความเสมอภาค และสิทธิมนุษยชนทั้งสองระดับของกฎหมายจึงไม่ขัดแย้งกัน แต่ทำงานร่วมกันในเชิงเสริมพลัง (Complementary Relationship) เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐและศักดิ์ศรีของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

เอกสารอ้างอิง

- กรมแพทย์ทหารบก. (2565). *แนวทางปฏิบัติในการตรวจร่างกายผู้เข้ารับการตรวจเลือกทหาร*. กรุงเทพฯ: กรมแพทย์ทหารบก.
- กระทรวงกลาโหม. (2555). *กฎกระทรวง ฉบับที่ 76 พุทธศักราช 2555 แก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวง ฉบับที่ 74 พ.ศ. 2540 ออกตามความในพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497*. สืบค้น 25 กรกฎาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/yD4Sz>
- กองทัพบก. (2565). *คู่มือการตรวจเลือกทหารกองเกินเข้ากองประจำการ ประจำปีงบประมาณ 2565*. กรุงเทพฯ: กรมสรรพาวุธทหารบก.
- _____. (2565). *คู่มือการตรวจเลือกทหารกองเกินเข้ากองประจำการ*. กรุงเทพฯ: กองทัพบก.

- มหาวิทยาลัยมหิดล. (2559). แนวปฏิบัติเกี่ยวกับโรคที่เป็นช้อยกเว้นในการเกณฑ์ทหาร. สืบค้น 25 กรกฎาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/BASQO>
- ราชกิจจานุเบกษา. (2497). พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พุทธศักราช 2497. สืบค้น วันที่ 25 กรกฎาคม 2568, จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th>
- _____. (2516). กฎกระทรวง ฉบับที่ 36 พุทธศักราช 2516 ออกตามความใน พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พุทธศักราช 2497 มาตรา 24. สืบค้น 25 กรกฎาคม 2568 จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th>
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2516). กฎกระทรวง ฉบับที่ 37 พุทธศักราช 2516 ว่า ด้วยการตรวจเลือกทหารกองเกินเข้ากองประจำการ. สืบค้น 25 กรกฎาคม 2568, จาก https://sassadee.rta.mi.th/sassadee/low37_2516.pdf
- สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม. (2540). กฎกระทรวง ฉบับที่ 74 พุทธศักราช 2540 ออกตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มาตรา 41 และ 51. สืบค้น 25 กรกฎาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/2c4tk>
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. สืบค้น 25 กรกฎาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/HcAug>

การสื่อสารทางการเมืองของรัฐบาลในภาวะวิกฤต*

GOVERNMENT POLITICAL COMMUNICATION IN TIMES OF CRISIS

พระมหาอนนท์ อคฺคปณฺโญ, พระจอม มหาปณฺโญ, อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า
Phramaha Anon Akkapanyo, Phra Jom Mahapanño, Apinyar Chatchorfa
นักวิชาการอิสระ
Independent Scholar
Corresponding Author E-mail: arnon.tip@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาและวิเคราะห์ถึงบทบาทของการสื่อสารทางการเมืองของรัฐบาลไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์วิกฤต การสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการแลกเปลี่ยน ส่งต่อ และถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองระหว่างองค์กรทางการเมือง สื่อมวลชน และประชาชน เพื่อสร้างความเข้าใจความร่วมมือ และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคม โดยทำหน้าที่เชื่อมโยงข้อมูล ความคิดเห็น และแนวคิดทางการเมืองให้เกิดความไว้วางใจและความร่วมมือ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของความมั่นคงและเสถียรภาพทางการเมือง ในภาวะวิกฤต บทบาทของการสื่อสารทางการเมืองมีความสำคัญยิ่งขึ้น โดยรัฐบาลสามารถบูรณาการการสื่อสารเพื่อจัดการสถานการณ์ได้ใน 5 ด้านหลัก ได้แก่ 1. การสร้างทัศนคติทางการเมืองที่ดีตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤต เพื่อสร้างความร่วมมือในภาวะไม่ปกติ 2. การตอบสนองต่อความสนใจของประชาชนด้วยข้อมูลที่รวดเร็ว ถูกต้อง และน่าเชื่อถือ เพื่อป้องกันข่าวปลอม 3. การสร้างความรู้และความเข้าใจในมาตรการและสถานการณ์วิกฤต เพื่อเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ข้อเท็จจริง 4. การเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงบทบาททางการเมืองและรับฟังความคิดเห็นอย่างจริงจัง เพื่อสร้างความใกล้ชิดระหว่างรัฐกับประชาชน และ 5. การสื่อสารที่เข้าถึงประชาชนโดยตรงอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความไว้วางใจและภาพลักษณ์ที่ดีต่อผู้นำ การบูรณาการดังกล่าวจะช่วยให้รัฐบาลสามารถบริหารจัดการวิกฤตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และรักษาความมั่นคงของระบบการเมืองในระยะยาว

คำสำคัญ: การสื่อสารทางการเมือง; รัฐบาล; ภาวะวิกฤต

Abstract

This article aims to study and analyze the role of political communication by the Thai government particularly during crises Political communication is the process of exchanging, transmitting and disseminating information related to political activities among political organizations the media and the public to foster understanding cooperation and the relationship between the state and society It links political information opinions, and ideas to foster trust and cooperation which are fundamental to political security and stability During crises the role of political communication becomes increasingly important The government can integrate communication to manage the situation in five main areas 1. building positive political attitudes before a crisis to foster cooperation during an abnormal situation 2. responding to public interest with timely accurate and reliable information to prevent fake news 3. creating knowledge and understanding of crisis measures and situations as a tool for disseminating facts 4. providing opportunities for the public to play a political role and listen to sincere opinions to foster closeness between the state and the public and 5. consistent direct communication to the public to build trust and a positive image of leaders Such integration will enable the government to effectively manage crises and maintain the long-term stability of the political system.

Keywords: Political Communication; Government; Crisis

บทนำ

การสื่อสารทางการเมือง (Political Communication) เป็นศาสตร์ที่มีรากฐานมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ โดยให้ความสำคัญกับวาทศิลป์ (Rhetoric) ซึ่งเป็นศิลปะในการโน้มน้าวใจผ่านถ้อยคำและการพูด ทั้งนี้ การสื่อสารทางการเมืองได้พัฒนาโดยผสมผสานแนวคิดด้านการโฆษณาชวนเชื่อเข้ากับเนื้อหาทางการเมืองและกลยุทธ์การสื่อสาร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ โดยรูปแบบของการสื่อสารทางการเมืองมุ่งศึกษาการสื่อสารในฐานะเครื่องมือ สำหรับการสร้างการยอมรับและความชอบธรรมจากประชาชน ผู้รับสาร ซึ่งอริสโตเติล ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า การสื่อสาร คือ การแสวงหาวิธีการจูงใจในทุกรูปแบบ (ชินนิตร์ ม้าทอง, 2560) การสื่อสารเป็นการสร้างความร่วมกัน ความคล้ายกัน ให้เกิดขึ้นระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะต้องมีวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร

ที่สอดคล้องต่อกัน การสื่อสารจึงจะประสบผลสำเร็จ ซึ่งการสื่อสารเป็นกระบวนการ (Process) ที่มีความสำคัญต่อมนุษย์เรา ทั้งในด้านการดำเนินชีวิต สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการศึกษา เนื่องจากการสื่อสารเป็นทั้งเครื่องมือ (Instrument) และวิธีการ (Means) ในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งต่อปัจเจกบุคคล ต่อองค์กร และต่อสังคม (อำนาจ นนทบุตร, 2558)

ปัจจุบัน สภาวการณ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยก้าวหน้าไปพร้อมกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสาร รวมถึงการเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมทางการเมืองเกือบทั้งหมด โดยเฉพาะในประเทศที่มีประชาธิปไตยพัฒนาก้าวหน้า ล้วนเกี่ยวข้องกับสื่อสารในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง (วัฒนา นนทชิต, 2558) ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้นำต่างได้รับการยอมรับสนับสนุนจากประชาชน ก็คือ การสื่อสารทางการเมือง กล่าวคือ ผู้นำทั้งหลายจะต้องมีทักษะในการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจให้มวลชนคล้อยตามและลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ในที่สุด (ยุพดี วิภัติภูมิประเทศ, 2558)

จากสถานการณ์ความตึงเครียดชายแดนไทย-กัมพูชา ที่ผ่านมารัฐบาลมีความล่าช้า และขาดความชัดเจนในการสื่อสารอย่างมาก รัฐบาลต้องสื่อสารออกมาตั้งแต่วันแรก ๆ ที่มีสถานการณ์จะช่วยป้องกันไม่ให้ความรู้สึกของประชาชนเลยเถิดจนยากที่จะควบคุม ดังนั้น การสื่อสารในภาวะวิกฤตเช่นนี้ หากล่าช้าไปเพียงนาทีเดียวก็จะเกิดความสับสน มากไปกว่านั้นอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิด และมีการนำความเข้าใจผิดเหล่านั้นเผยแพร่ออกไปทางโซเชียลมีเดียต่าง ๆ จนนำไปสู่ความไม่ไว้วางใจที่ประชาชนมีต่อรัฐบาล แทนที่รัฐบาลจะต้องรับภารกิจในการแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศอย่างเดียว ก็จะมีเพิ่มมิติความซับซ้อนให้รัฐบาลกลับต้องมาแก้ไขปัญหาทางการเมืองภายในประเทศด้วย (ประชาไท, 2568) การสื่อสารทางการเมืองในประเทศไทยกำลังเผชิญกับหลายประเด็นท้าทายสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการครอบงำสื่อในรูปแบบต่าง ๆ จริยธรรมของผู้ใช้สื่อในการนำเสนอ และบริโภคนิยม รวมถึงปัญหาด้านบุคลากรสื่อมวลชนเอง ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตย เนื่องจากปัจจุบันประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ โดยที่การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้โอกาสแสดงทัศนะและเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนรวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณาเป็นนโยบายและการตัดสินใจของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือ เป็นการสื่อสารสองทางทั้งอย่างเป็นทางการและ

ไม่เป็นทางการซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้เสีย และเป็น การเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม (พระนุชิต นาคเสโน และคณะ, 2566)

ดังนั้น บทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงบทบาทของ การสื่อสารทางการเมืองของรัฐบาลไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์วิกฤต เพื่อ นำไปสู่การเสนอแนะแนวทางปฏิบัติที่เป็นประโยชน์และเป็นรูปธรรมในการพัฒนาการ สื่อสารของรัฐบาลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในอนาคต

ความหมายของการสื่อสารทางการเมือง

การสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการสื่อสารที่มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ หลากหลายดังนี้

การสื่อสารทางการเมือง คือ กระบวนการสื่อสารที่มีองค์ประกอบ 3 ฝ่าย ได้แก่ กลุ่มองค์กรทางการเมือง สื่อมวลชนและประชาชน โดยที่กลุ่มองค์กรทางการเมือง มีความ ต้องการส่งสาร ผ่านสื่อมวลชนไปยังประชาชน สื่อมวลชนก็ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการ เผยแพร่ข่าวสารนั้น ภายใต้มุมมอง จุดยืน และอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งเป็นสิ่งที่ประชาชนผู้รับสารจะใช้ วิจัยรณญาณในการพิจารณา และขณะเดียวกัน ประชาชนก็อาจส่งข้อมูลข่าวสารที่ตนเองได้รับไปยังกลุ่มองค์กรทางการเมือง เพื่อสนอง แนวทางการแก้ไข เรียกร้องตลอดจนการต่อต้าน โดยผ่านไปยังสื่อมวลชน (ชินนิตร์ ม้าทอง, 2560) การสื่อสารทางการเมือง หมายถึง การถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวกับการเมืองจากส่วน หนึ่งของระบบการเมืองไปยังอีกส่วนหนึ่งของระบบการเมือง และเป็นการถ่ายทอดระหว่าง ระบบสังคมกับระบบการเมือง (Rush & Althoff, 1971)

การสื่อสารทางการเมืองตามแนวคิดของเดนต์และวูดเวิร์ด หมายถึง การพูดคุย ในที่สาธารณะเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากร โดยอำนาจที่ได้รับมอบหมายอย่างเป็นทางการ ไม่ว่าจะ เป็นฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายบริหาร รวมถึงการอนุมัติและการลงโทษต่าง ๆ นอกจากนี้ยังครอบคลุมไปถึง วาทกรรมทางการเมืองทั้งที่เป็นภาษาพูดและภาษาเขียน ที่มี เจตนาเพื่อสร้างอิทธิพลต่อบรรยากาศทางการเมือง ซึ่งความสำคัญของการสื่อสารรูปแบบนี้ จะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารเป็นหลัก (เสถียร เขยประทับ, 2551) การสื่อสารทาง การเมือง คือ กระบวนการที่ภาครัฐส่งข้อมูลข่าวสารและแนวคิดต่าง ๆ ไปยังประชาชน โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่องการเมืองและนโยบายของรัฐ รวมถึงการชี้แจง ข้อเท็จจริงเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและน่าเชื่อถือแก่ประชาชน นอกจากนี้ยังเป็นการโน้มน้าวให้ประชาชนมีทัศนคติที่สอดคล้องกับแนวทางของภาครัฐอีกด้วย (มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2551)

สรุปได้ว่า การสื่อสารทางการเมืองคือ กระบวนการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องการเมือง ซึ่งเกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ของสามฝ่ายหลัก กลุ่มองค์กรทางการเมือง สื่อมวลชน และประชาชน

ความสำคัญของการสื่อสารทางการเมือง

การสื่อสารเปรียบได้ดั่งเส้นใยประสาทของมนุษย์ ในขณะที่การสื่อสารทางการเมืองคือเส้นใยสมองของรัฐบาล ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบประสาทรวมของสังคม ด้วยเหตุนี้ การเมืองและการสื่อสารจึงมีความสัมพันธ์ที่แยกออกจากกันไม่ได้ รัฐบาลไม่สามารถดำเนินกิจการใด ๆ ได้เลยหากปราศจากการสื่อสาร เนื่องจากเป็นกลไกสำคัญที่นำมาซึ่งเสียงสนับสนุนจากประชาชน กระบวนการสื่อสารทางการเมืองจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการทางการเมืองโดยรวม โดยทำหน้าที่ช่วยสร้างความเห็นพ้องต้องกัน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีท่ามกลางความแตกต่างทางสังคม และกำหนดค่านิยมและเป้าหมายร่วมกันในสังคม นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดข่าวสารกลับไปกลับมา ระหว่างองค์กรทางการเมืองอีกด้วย (Deustch, 1966)

การสื่อสารทางการเมืองเป็นแนวทางการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการสื่อสารในฐานะที่เป็นเครื่องมือของการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อไปสู่เป้าหมายทางการเมือง ทั้งของระบบรัฐหรือผู้นำโดยอาศัยการสื่อสาร และสร้างแนวทางการยอมรับในกลุ่มประชาชนผู้รับสาร และปริมาณของสารสนเทศที่ไหลเวียนตามช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ จะรองรับกลไกการสื่อสาร ซึ่งเป็นพลังอำนาจทางการเมืองในการควบคุมระบบการเมือง ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ด้วยวิธีการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง การใช้อิทธิพล การกล่อมเกลாத่างสังคม และบูรณาการทางการเมืองตกอยู่ในภาวะเหนียวรั้ง หรือภาวะล้าหน้าไปได้ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อกิจกรรมทางการเมือง (วัฒนา นนทชิต, 2558)

สรุปได้ว่า การสื่อสารมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเมือง โดยเปรียบได้ดั่งเส้นใยสมองของรัฐบาล ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเส้นใยประสาทของมนุษย์ เป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้เกิดความเห็นพ้องต้องกัน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสังคมที่แตกต่าง และสร้างค่านิยมและเป้าหมายร่วมกันในสังคม เป็นเครื่องมือในการกำหนดยุทธศาสตร์ทางการเมือง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยอาศัยการยอมรับจากประชาชน และปริมาณของสารสนเทศที่ไหลเวียนจะเป็นกลไกสำคัญในการควบคุมระบบการเมือง ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ผ่านการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการใช้อิทธิพล

บทบาทของการสื่อสารกับการเมือง

การสื่อสารมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการเมือง เพราะการเมืองเป็นเรื่องของการจัดการอำนาจและความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในสังคม ซึ่งการสื่อสารเป็นเครื่องมือหลักในการสร้างและรักษาสัมพันธ์เหล่านั้น เสรี วงษ์มณฑา (2537) กล่าวถึงการสื่อสารที่มีผลต่อระบบการเมือง ดังนี้

1. เป็นการสร้างทัศนคติทางการเมือง การสื่อสารทางการเมืองมีบทบาทสำคัญในการสร้างทัศนคติ ค่านิยม และสำนึกทางการเมืองของประชาชน ผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น การพูดคุย การประชุม การอบรม การเผยแพร่ข้อมูล การแจกใบปลิว การติดประกาศ ตลอดจนการนำเสนอข่าวสารผ่านสื่อมวลชน ไม่ว่าจะเป็นวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และนิตยสาร ล้วนมีส่วนช่วยให้ประชาชนมีความเข้าใจทางการเมืองมากยิ่งขึ้น การให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำงานของรัฐบาล เหตุผลของการออกกฎหมาย นโยบาย หรือโครงการต่าง ๆ จะทำให้ประชาชนรู้จักและเข้าใจรัฐบาลมากขึ้น ซึ่งอาจนำไปสู่การยอมรับและความไว้วางใจต่อรัฐบาล นอกจากนี้ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับนักการเมืองยังมีผลต่อท่าทีของประชาชนต่อกิจกรรมทางการเมืองว่าจะเข้ามามีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด ดังที่นักวิชาการชาวต่างชาติกล่าวถึงสังคมไทยว่า “การเมืองไทยเป็นการเข้าร่วมของผู้ไม่รู้ แต่ผู้รู้ไม่เข้าร่วม” คือ ผู้ที่มีความรู้และวิจญาณญาณมักเสื่อมศรัทธาต่อระบบการเมืองจนละเลยการมีส่วนร่วม เช่น การไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ขณะที่ผู้ซึ่งยังขาดความเข้าใจทางการเมืองกลับให้ความสนใจและเข้าร่วม เช่น ชวนนาในชนบทที่ไปร่วมใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างคับคั่ง

2. สร้างความสนใจทางการเมือง ในสมัยก่อนนั้นประชาชนส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความสนใจต่อการเมือง เนื่องจากขาดโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และแทบไม่เคยมีปฏิสัมพันธ์กับนักการเมืองหรือผู้บริหารระดับรัฐ แต่ในปัจจุบัน สื่อมวลชนได้เผยแพร่ข่าวสารทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หรือสื่อออนไลน์ ทำให้ภาพลักษณ์และบทบาทของนักการเมืองปรากฏต่อสาธารณะอยู่เสมอ การได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอนี้ มีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้ประชาชนหันมาสนใจติดตามสถานการณ์บ้านเมืองมากยิ่งขึ้น เกิดความตระหนักถึงบทบาทและความสำคัญของตนเองในระบบการเมือง

3. สร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง การสื่อสารยังมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจทางการเมืองให้แก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นผ่าน สื่อบุคคล เช่น การบรรยาย การอภิปราย หรือผู้นำความคิดเห็น หรือ สื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และสื่อออนไลน์ การเผยแพร่หลักการประชาธิปไตย การนำเสนอร่างกฎหมายหรือพระราชบัญญัติใหม่ ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และ

ความรับผิดชอบของประชาชน ถือเป็นกระบวนการสื่อสารที่ช่วยให้ประชาชนตระหนักและปฏิบัติตนในฐานะ พลเมืองที่ดี อันเป็นรากฐานของระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคง

4. สร้างบทบาททางการเมือง ความสนใจที่ก่อให้เกิดความรู้และทัศนคติทางการเมือง จะนำไปสู่การกำหนดบทบาททางการเมืองของประชาชน ปัจจุบัน ประชาชนมีความเข้าใจบทบาท สิทธิ และหน้าที่ของตนมากยิ่งขึ้น การเขียนจดหมายถึงสื่อมวลชนถือเป็นการแสดงบทบาททางการเมืองอย่างหนึ่ง การได้รับข่าวสารช่วยให้ประชาชนตระหนักถึงบทบาทของตน และการแสดงบทบาทดังกล่าวก็เป็นการสื่อสารกลับไปยังผู้บริหารหรือรัฐบาลเช่นกัน

5. การสื่อสารเป็นกระบวนการนำรัฐบาลเข้าไปสู่ชีวิตประจำวันของประชาชน นักรัฐศาสตร์มักมองว่าการสื่อสารระหว่างบุคคลมีความสำคัญเป็นอันดับแรก ส่วนการสื่อสารผ่านสื่อมวลชนมีบทบาทรองลงมา การที่นักการเมืองได้พบปะพูดคุยกับประชาชนโดยตรงย่อมมีประสิทธิภาพกว่าการกระจายข่าวสารผ่านสื่อ แต่ในกรณีที่การสื่อสารระหว่างบุคคลไม่สามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างทั่วถึง สื่อมวลชนจึงมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับพรรคการเมือง ผู้นำรัฐบาล และผลงานของรัฐบาล ผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อที่รวดเร็วและทันสมัยในปัจจุบัน

6. การสื่อสารมวลชนทำให้ความสนใจของประชาชนมีลักษณะเป็นสากลมากยิ่งขึ้น ปัจจุบัน โทรมคมนาคมและการส่งข่าวผ่านดาวเทียมทำให้ประชาชนไม่ได้สนใจเพียงสิ่งใกล้ตัวเท่านั้น แต่ยังติดตามเหตุการณ์ที่อยู่ห่างไกลและมีมุมมองในระดับนานาชาติ ทำให้รัฐบาลต้องตื่นตัวและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนตามมาตรฐานสากลที่ประชาชนสามารถเข้าถึงและรับรู้ได้

7. การสื่อสารถูกนำมาใช้เพื่อสร้างและยืนยันสถานภาพของบุคคลก่อนที่จะก้าวสู่การเป็นนักการเมือง แม้บางคนจะไม่ใช่ที่รู้จัก แต่หากสื่อมวลชนนำเสนอเขาบ่อยครั้ง ทำให้ผู้คนในสังคมพูดถึงและรับรู้ บุคคลที่เดิมไม่มีความสำคัญก็จะได้รับการยอมรับมากขึ้น ดังนั้น ในการเสนอผู้แทนหรือผู้สมัครให้รับใช้ประชาชน พรรคการเมืองจึงมักใช้สื่อมวลชนเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลนั้นอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ประชาชนรับรู้ถึงคุณสมบัติและผลงาน แม้ว่าจะมีบุคคลอื่นที่มีความสามารถหรือผลงานสูงกว่า แต่หากไม่ได้รับการนำเสนอผ่านสื่อหรือกล่าวถึงในสาธารณะ ก็จะไม่ได้รับการยอมรับในสถานภาพทางการเมือง

สรุปได้ว่า การสื่อสารทางการเมืองมีบทบาทสำคัญในการสร้างทัศนคติ ความสนใจ ความรู้ ความเข้าใจ และบทบาททางการเมืองแก่ประชาชน อีกทั้งยังทำให้ประชาชนเข้าถึงรัฐบาล พรรคการเมือง และนักการเมืองได้มากขึ้น สื่อมวลชนมีส่วนช่วยสร้างภาพลักษณ์และสถานภาพของนักการเมือง รวมทั้งทำให้ประชาชนมีมุมมองกว้างไกลในระดับสากล

ดังนั้น การสื่อสารจึงเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับรัฐบาลและการเมืองโดยตรง

การสื่อสารทางการเมืองของรัฐบาลในภาวะวิกฤต

การสื่อสารทางการเมืองของรัฐบาลในภาวะวิกฤตเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนและสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารสถานการณ์และการฟื้นฟูความเชื่อมั่น รัฐบาลจะต้องเผชิญหน้ากับความท้าทายในการจัดการข้อมูล การรับมือกับข่าวลือ และการสร้างความร่วมมือจากประชาชน ดังนี้

1. การควบคุมและรับฟังความคิดเห็นคือจุดสำคัญที่ การสื่อสารที่นำไปสู่วิกฤตการณ์ รัฐบาลต้องแถลงอย่างแม่นยำและรับผิดชอบด้วยการปฏิบัติตามข้อมูลเชิงรุก และการปฏิบัติตามคำสั่งของรัฐบาลนี้ควรเริ่มต้นและรักษาไว้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ก่อนวิกฤต เกิดเพราะหากประชาชนขาดความเชื่อมั่นตั้งแต่ต้น รัฐบาลจะต้องดำเนินการเพื่อให้เกิดการร่วมมือกันตามปกติของประชาชนอาจตั้งคำถามและสั่งการอื่น ๆ แทน

2. ความเร็วถูกต้องและรายงานโดยรัฐบาลควรเป็นผู้นำนวัตกรรมเสมอเพื่อสร้างความมั่นใจแก่ประชาชนอย่างมีนัยสำคัญซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุด แต่ความรวดเร็วก็มีความสำคัญไม่แพ้กันส่วนประกอบในการประสานงานกันเพื่อให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกัน ในกรณีที่รัฐบาลสามารถทำได้ทั้งที่ทันห่วงที่และแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและต่อเนื่องเป็นนวัตกรรมทั้งหมดหรือข่าวปลอมที่ระบบซับซ้อน

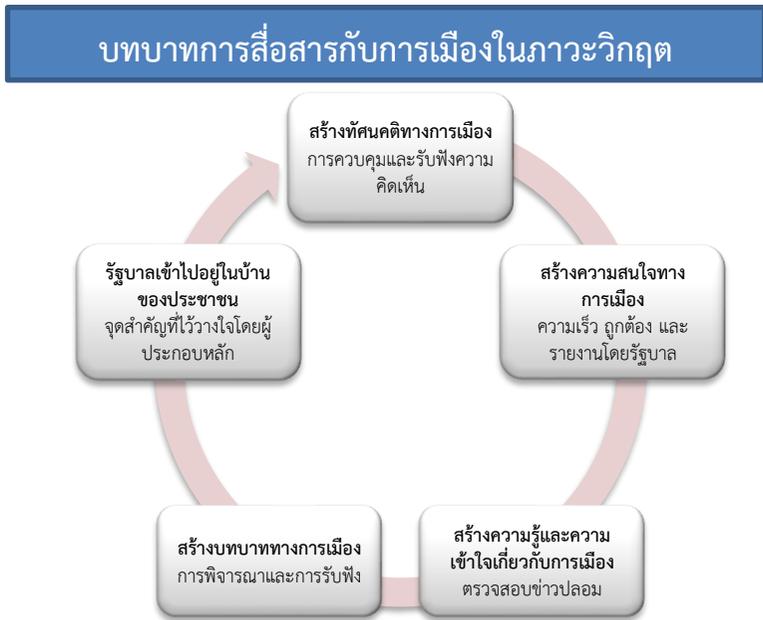
3. ตรวจสอบข่าวปลอมเกี่ยวกับวิกฤตการณ์ในเรื่องข่าวและข่าวปลอมมักจะทำให้ทราบได้อย่างรวดเร็ว รัฐบาลจะต้องติดตามสถานการณ์และแนวทางอย่างรวดเร็วซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งโดยไม่เปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมของการเผยแพร่ข้อเท็จจริง

4. การพิจารณาและการรับฟังเพราะเหตุนี้มักจะเกิดขึ้นบนแพลตฟอร์มต่าง ๆ ช่วยให้ทุกคนดูเป็นมนุษย์มากขึ้น รัฐบาลควรที่จะรับฟังประชาชนและข้อสงสัยต่าง ๆ ข้อคิดเห็นที่พบบ่อยและมีประโยชน์เสมอ

5. จุดสำคัญที่ไว้วางใจโดยผู้ประกอบหลักควรเป็นส่วนสำคัญของการมีความมั่นใจและการสื่อสารด้วยการนำเสนอใจพร้อมข้อความที่ถูกต้องและชัดเจนที่ทีมงานภายในต้องได้รับข้อมูลและการประสานงานกันที่ก่อให้เกิดข้อมูลสาธารณะเองและอาจรวมถึงผู้ชมที่คนภายนอกเข้ามาถึงประสิทธิภาพการเมืองภายในรัฐบาลในช่วงที่จะมีการเพิ่มประสิทธิภาพของบ่อนทำลายวิกฤตของประชาชนในการสื่อสารอย่างเป็นทางการได้ (จินจุฑา ปานทองคำ, 2568)

วิเคราะห์การสื่อสารทางการเมืองของรัฐบาลในภาวะวิกฤต

ผู้เขียนได้นำเสนอบทบาทของการสื่อสารกับการเมืองไว้ 7 ข้อด้านบน มาบูรณาการกับการสื่อสารทางการเมืองของรัฐบาลในภาวะวิกฤต 5 ข้อที่เป็นการสื่อสารในภาวะวิกฤตวิเคราะห์ได้ดังนี้ 1. การสร้างทัศนคติทางการเมือง การสร้างทัศนคติที่ดีของประชาชนตั้งแต่ก่อนวิกฤต ความเชื่อมั่น จะเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้ประชาชน ร่วมมือกันตามปกติในภาวะวิกฤต 2. สร้างความสนใจทางการเมือง ความสนใจที่เพิ่มขึ้นจากสื่อต่าง ๆ ต้องได้รับการตอบสนองด้วย ข้อมูลที่รวดเร็วและถูกต้องจากรัฐบาลในฐานะผู้นำนวัตกรรม เพื่อป้องกันไม่ให้ความสนใจนั้นถูกเบี่ยงเบนไปสู่ข่าวปลอม 3. สร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง รัฐบาลต้องใช้การสื่อสารเพื่อ สร้างความรู้ความเข้าใจ ในมาตรการหรือสถานการณ์วิกฤตอย่างชัดเจน เช่น วิธีปฏิบัติตน และใช้ความรู้ความเข้าใจนั้นเป็นเครื่องมือในการ ต่อต้านและเผยแพร่ข้อเท็จจริงเพื่อจัดการกับข่าวปลอม 4. สร้างบทบาททางการเมือง การที่ประชาชนตระหนักในสิทธิและหน้าที่บทบาททางการเมือง จะนำไปสู่การ แสดงออกซึ่งข้อสงสัยและข้อคิดเห็น รัฐบาลต้องใช้ช่องทางการสื่อสารในการรับฟังและพิจารณาอย่างจริงจัง ทำให้ผู้บริหารดูเป็นมนุษย์มากขึ้น 5. การสื่อสารเป็นการนำเอา รัฐบาลเข้าไปอยู่ในบ้านของประชาชน การสื่อสารทั้งแบบสื่อบุคคลและสื่อมวลชนช่วยให้ ประชาชน รู้จักผู้นำและผลงาน การสื่อสารในภาวะวิกฤตต้องเน้นการสร้างความรู้ความไว้วางใจ โดยให้ผู้ประกอบหลัก ผู้นำ โฆษก นำเสนอข้อความที่ถูกต้องและชัดเจนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรักษาภาพลักษณ์ที่เข้าถึงประชาชนได้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป

การสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนส่งต่อ และถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองระหว่างองค์ประกอบหลัก 3 ฝ่าย ได้แก่ องค์กรทางการเมือง สื่อมวลชน และประชาชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือ และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคม กระบวนการดังกล่าวเกิดขึ้นทั้งในรูปแบบของการส่งสารจากองค์กรทางการเมืองไปยังประชาชน ผ่านสื่อมวลชนที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางเผยแพร่ข้อมูล และในทางกลับกัน ประชาชนเองก็สามารถส่งสารกลับไปยังองค์กรทางการเมืองเพื่อตอบสนอง แสดงความคิดเห็น หรือแสดงออกถึงข้อเรียกร้องและการต่อต้านได้เช่นกัน

การสื่อสารทางการเมืองยังหมายถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างส่วนต่าง ๆ ของระบบการเมืองเอง ตลอดจนระหว่างระบบสังคมกับระบบการเมือง ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจ การบริหารจัดการทรัพยากร และการตัดสินใจทางนโยบาย ยังครอบคลุมถึงการพูดคุย ถกเถียง และการสร้างวาทกรรมทางการเมืองที่มีเจตนาเพื่อชี้้นำหรือโน้มน้าวความคิดเห็นของสาธารณชนให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐ อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและความน่าเชื่อถือแก่รัฐบาล เพื่อให้ประชาชนเกิดทัศนคติทางการเมืองที่เอื้อต่อการดำเนินนโยบายและการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

การสื่อสารทางการเมืองจึงเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับประชาชน ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น และแนวคิดทางการเมือง เพื่อสร้างความเข้าใจ ความไว้วางใจ และความร่วมมือ ซึ่งล้วนเป็นพื้นฐานที่เอื้อต่อความมั่นคงและเสถียรภาพของระบบการเมืองในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

จินจุฑา ปานทองคำ. (2568). *หลักสำคัญการสื่อสารจากรัฐบาล ในประวัติศาสตร์สงคราม* ข่าวสารที่ประชาชนต้องการ 'ความจริง'. สืบค้น 1 ตุลาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/xbmD4>

ชนินทร ม้าทอง. (2560). แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมือง (Political Communication Concept). *วารสารคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 2(1), 163-175.

ประชาไท. (2568). *นักวิชาการ มธ. แนะนำรัฐปรับการสื่อสารใหม่ บรรยายภาค 'ไทย-กัมพูชา'* เข้าข่ายวิกฤตแล้ว. สืบค้น 29 สิงหาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/a8xil>

- พระนุชิต นาคเสโน และคณะ. (2566). การพัฒนาการสื่อสารทางการเมืองตามแนวพระพุทธรูปศาสนาของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 6(2), 59-69.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2551). *การสื่อสารทางการเมือง Political Communication*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ยุพดี วิภัติภูมิประเทศ. (2558). *การสื่อสารทางการเมืองของพลตรีจำลอง ศรีเมืองศึกษาในช่วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2523-2553* (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- วัฒนา นนทชิต. (2558). การสื่อสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารนวัตกรรมการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน*, 3(1), 34-49.
- เสถียร เขยประทับ. (2551). *การสื่อสาร การเมืองและประชาธิปไตยในสังคมพัฒนาแล้ว*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสรี วงษ์มณฑา. (2537). *การประยุกต์ทฤษฎีในการสื่อสาร หลักและทฤษฎีการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อำนาจ นนทบุตร. (2558). *การสื่อสารทางการเมืองของสื่อสิ่งพิมพ์ในภาวะวิกฤตทางการเมือง: ศึกษากรณีบทบาทบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์มติชนและหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ในปี พ.ศ. 2550-2554* (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- Deustch, K. W. (1966). *The Nerves of Government: Models of Political Communication and Control*. New York: The Free Press.
- Rush, M. & Althoff, P. (1971). *An Introduction to Political Sociology*. London: Thomas Nelson and Sons.

นโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลกับการพัฒนาเมืองอัจฉริยะในประเทศไทย* DIGITAL ECONOMY AND INTELLIGENT CITY DEVELOPMENT IN THAILAND

ภัททิยา ชาญชัยธานนท์

Pattiya Chanchaitanont

บริษัท สมาร์ทวันดีสทริบิวเตอร์ จำกัด

Smart One Distributor Co., Ltd.

Corresponding Author E-mail: virakan.mcu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะในประเทศไทย โดยเน้นความเชื่อมโยงระหว่างนโยบายเศรษฐกิจ นโยบายดิจิทัล และนโยบายเมืองอัจฉริยะ และนำเสนอองค์ความรู้ 8 ประการที่สำคัญ 1. ความเชื่อมโยงเชิงระบบ โดยนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลทำหน้าที่เชื่อมโยงนโยบายเศรษฐกิจ (กรอบการลงทุน) นโยบายดิจิทัล (กลไกเทคโนโลยี) และนโยบายเมืองอัจฉริยะ (เป้าหมายพัฒนาคุณภาพชีวิต) 2. การบูรณาการข้อมูลครบวงจร โดยแพลตฟอร์มข้อมูลเมืองรวบรวมข้อมูลทั้งสามมิติเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ 3. การพัฒนาที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง เปลี่ยนจากเทคโนโลยีไปสู่การตอบสนองชุมชนในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม 4. การพัฒนาทักษะดิจิทัลที่ต้องอาศัยความร่วมมือข้ามนโยบาย 5. ความปลอดภัยทางไซเบอร์และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญของความยั่งยืน 6. ความร่วมมือระหว่างประเทศในการแลกเปลี่ยนความรู้และมาตรฐานสากล 7. การประเมินและติดตามผลด้วยตัวชี้วัดที่สะท้อนความสำเร็จทั้งสามด้านอย่างสมดุล 8. การปรับตัวต่อบริบทท้องถิ่นแทนการใช้แบบอย่างต่างประเทศโดยตรง องค์ความรู้เหล่านี้เป็นประโยชน์สำหรับนักวิชาการ ผู้กำหนดนโยบาย และผู้ปฏิบัติงานในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะให้ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงระบบระหว่างนโยบายต่าง ๆ

คำสำคัญ: นโยบาย; เศรษฐกิจดิจิทัล; เมืองอัจฉริยะ

Abstract

This academic article examined the impact of digital economy policies on smart city development in Thailand, focusing on the interconnections between economic policies, digital policies, and smart city policies. The study employed a literature review methodology using official documents and academic research. The research presented eight key knowledge contributions: 1. Systemic interconnectedness, where digital economy policy serves as a bridge connecting economic policy (investment framework), digital policy (technology mechanism), and smart city policy (quality of life development goals). 2. Comprehensive data integration through urban data platforms that consolidate information from all three dimensions to support decision-making. 3. Citizen-centered development, shifting from technology-focused approaches to community-responsive solutions addressing economic, social, and environmental dimensions. 4. Digital skills development requiring cross-policy collaboration across education, workforce, and digital economy policies. 5. Cybersecurity and personal data protection as critical factors for sustainable implementation of all three policy areas. 6. International cooperation in knowledge and technology exchange, including adoption of global standards. 7. Systematic evaluation and monitoring using balanced indicators that reflect success across all three policy domains. 8. Local contextualization, adapting policies to regional economic, social, and cultural contexts rather than directly adopting foreign models. These knowledge contributions provided valuable insights for academics, policymakers, and practitioners in developing sustainable and effective smart cities, particularly in understanding the systemic relationships between various policies and their application within the Thai context.

Keywords: Policy; Digital Economy; Smart City

บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลและเมืองอัจฉริยะได้กลายเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศไทยในการขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมในศตวรรษที่ 21 ภายใต้แนวคิด Thailand 4.0 ที่มุ่งเน้นการสร้างเศรษฐกิจฐานความรู้และนวัตกรรม รัฐบาล

ไทยได้กำหนดเป้าหมายให้เศรษฐกิจดิจิทัลมีส่วน 30% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ภายในปี 2030 (Reuters, 2024) โดยเศรษฐกิจดิจิทัลในปัจจุบันมีมูลค่าประมาณ 36 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือ 6% ของ GDP ในปี 2023 และคาดว่าจะเติบโตเป็น 11% ในปี 2027 (U.S. Trade and Development Agency, 2024)

เมืองอัจฉริยะมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในหลายมิติ ประการแรกเป็นศูนย์กลางการขับเคลื่อนนวัตกรรมและเทคโนโลยี โดยเฉพาะในยุคที่เมืองกลายเป็นแหล่งกำเนิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจกว่า 70% ของ GDP ของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ประการที่สอง เมืองอัจฉริยะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรและการจัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการรองรับการขยายตัวของเมืองและประชากรในอนาคต ประการที่สาม การพัฒนาเมืองอัจฉริยะสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่ ๆ ผ่านการเกิดขึ้นของอุตสาหกรรมและบริการดิจิทัล รวมถึงการยกระดับทักษะแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดในอนาคต

ในขณะเดียวกัน การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจังผ่านแผนการพัฒนาเมืองอัจฉริยะแห่งชาติ โดยมีเป้าหมายสร้างเมืองอัจฉริยะจำนวน 105 เมืองในพื้นที่เทศบาลขนาดใหญ่ภายในปี 2027 ซึ่งปัจจุบันมีเทศบาล จำนวน 36 แห่งใน 25 จังหวัดที่ได้รับการรับรองเป็นเมืองอัจฉริยะแล้ว (The Nation Thailand, 2023) การพัฒนาเมืองอัจฉริยะในประเทศไทยมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการและการจัดการเมือง ลดต้นทุนและการใช้ทรัพยากร พร้อมทั้งยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน (Digital Economy Promotion Agency, 2024)

ความเชื่อมโยงระหว่างนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลและการพัฒนาเมืองอัจฉริยะมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากทั้งสองด้านต่างเสริมสร้างและพึ่งพาซึ่งกันและกัน โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่แข็งแกร่งเป็นรากฐานสำคัญของเมืองอัจฉริยะ ในขณะที่การพัฒนาเมืองอัจฉริยะช่วยผลักดันการเติบโตของเศรษฐกิจดิจิทัลผ่านการสร้างความต้องการเทคโนโลยีและบริการดิจิทัลใหม่ๆ ปัจจุบันประเทศไทยมีความครอบคลุมของเครือข่าย 5G ถึง 90% ของประชากร และคาดว่าจะการใช้ข้อมูลต่อการสมัครสมาชิกจะเพิ่มขึ้นจาก 32.7 GB ต่อเดือนในปี 2022 เป็น 80 GB ต่อเดือนในปี 2025 (U.S. Trade and Development Agency, 2024)

บทความนี้มุ่งศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะ ระดับ และทิศทางของผลกระทบที่นโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลมีต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะในประเทศไทย รวมทั้งเพื่อระบุปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบูรณาการทั้งสองด้าน ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อนักวิชาการ ผู้กำหนดนโยบาย และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องในการวางแผน

และขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลและเมืองอัจฉริยะของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัล

ในยุคของการปฏิวัติดิจิทัลที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจดิจิทัลเป็นอย่างมาก การกำหนดนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลจึงกลายเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันและคุณภาพชีวิตของประชาชน ความเรียงนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดหลักของนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลของไทย รวมทั้งทิศทางการพัฒนาและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายดังกล่าว

1. แนวคิดพื้นฐานของเศรษฐกิจดิจิทัล

เศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) หมายถึงเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยในระยะยาว (SET Investnow, 2020) การพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลไม่ได้หมายถึงเพียงการใช้เทคโนโลยีในการทำธุรกิจเท่านั้น แต่รวมถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิต การทำงาน และการบริหารจัดการในทุกระดับของสังคม ตามข้อมูลล่าสุดจากกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พบว่า ในปี 2567 เศรษฐกิจดิจิทัลของไทยมีมูลค่า 4.44 ล้านล้านบาท โดยขยายตัวร้อยละ 5.7 จากปีก่อน ซึ่งสูงกว่าการขยายตัวของ GDP โดยรวมถึง 2.2 เท่า (สำนักข่าวอินโฟเควสท์, 2567) ข้อมูลนี้แสดงให้เห็นว่า เศรษฐกิจดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและข้อมูล โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่ม การเพิ่มประสิทธิภาพ และการสร้างนวัตกรรมใหม่ เศรษฐกิจดิจิทัลประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1. โครงสร้างพื้นฐานทางธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์ 2. ธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์ (กระบวนการทางธุรกิจผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์) และ 3. การค้าอิเล็กทรอนิกส์ (การออนไลน์ค้าและบริการออนไลน์) (Mesenbourg, 2001) เศรษฐกิจดิจิทัลในปัจจุบันมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยการจัดส่งสมาร์ตโฟนรายปีได้เพิ่มขึ้นมากกว่าสองเท่าตั้งแต่ปี 2010 และเข้าถึง 1.2 พันล้านเครื่องในปี 2023 ในขณะที่อุปกรณ์อินเทอร์เน็ตของสิ่งของ (IoT) คาดการณ์ว่าจะเพิ่มขึ้น 2.5 เท่าจากปี 2023 เป็น 39 พันล้านอุปกรณ์ในปี 2029 (UNCTAD, 2024)

ดังนั้น เศรษฐกิจดิจิทัลเป็นรูปแบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนโดยเทคโนโลยีดิจิทัล และข้อมูล ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน คือ โครงสร้างพื้นฐานทางธุรกิจ อิเล็กทรอนิกส์ ธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์ และการค้าอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีการเติบโตอย่างรวดเร็วทั่วโลก และสำหรับประเทศไทย เศรษฐกิจดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยมีอัตราการขยายตัวสูงกว่า GDP โดยรวมและคาดว่าจะเติบโตต่อเนื่องในอนาคต

2. กรอบนโยบายและยุทธศาสตร์ชาติ

นโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลของไทยมีรากฐานมาจากนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นแผนแม่บทหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลของประเทศ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ที่กำหนดทิศทางการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2562)

แผนดังกล่าวประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่ 1. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลประสิทธิภาพสูงให้ครอบคลุมทั่วประเทศ มุ่งเน้นการสร้างโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและระบบโทรคมนาคมที่ทันสมัย 2. ขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งเสริมให้ภาคธุรกิจทุกขนาดนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ 3. สร้างสังคมคุณภาพที่ทั่วถึงเท่าเทียมด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยี 4. ปรับเปลี่ยนภาครัฐสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล พัฒนาระบบราชการให้มีประสิทธิภาพและโปร่งใสมากขึ้น 5. พัฒนากำลังคนให้พร้อมเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล เสริมสร้างทักษะดิจิทัลให้กับประชาชนทุกกลุ่ม 6. สร้างความเชื่อมั่นในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล พัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์

ความเชื่อมโยงกับไทยแลนด์ 4.0 นโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงโดยตรงกับนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งเป็นโมเดลการพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจจากการขับเคลื่อนด้วยประสิทธิภาพ ไปสู่การขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ไทยแลนด์ 4.0 เป็นจุดเริ่มต้นของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีในการขับเคลื่อนประเทศให้มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570 เป็นอีกหนึ่งเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัล แผนนี้ได้รับการอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2566 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 10 เมษายน 2566 (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน), 2565) แผนดังกล่าวมีวิสัยทัศน์บริการภาครัฐสะดวก โปร่งใส ทันสมัย ตอบโจทย์ประชาชน โดยมี 4 ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่

1. ยกระดับการเปลี่ยนผ่านดิจิทัลภาครัฐ เพื่อการบริหารงานที่ยืดหยุ่นและคล่องตัว
2. พัฒนาบริการที่สะดวกและเข้าถึงง่าย ส่งเสริมการให้บริการประชาชนผ่านช่องทางดิจิทัล
3. สร้างมูลค่าเพิ่มและอำนวยความสะดวกแก่ภาคธุรกิจ ลดขั้นตอนและเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการ
4. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐ เสริมสร้างความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม

ดังนั้น ประเทศไทยได้กำหนดแผนแม่บทการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลให้ครอบคลุมทั่วประเทศ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยเทคโนโลยี การสร้างสังคมที่เท่าเทียมทางดิจิทัล การปรับเปลี่ยนภาครัฐสู่รัฐบาลดิจิทัล การพัฒนากำลังคนให้มีทักษะดิจิทัล และการสร้างความเชื่อมั่นในการใช้เทคโนโลยี นโยบายนี้เชื่อมโยงกับไทยแลนด์ 4.0 ที่มุ่งเปลี่ยนประเทศจากการขับเคลื่อนด้วยประสิทธิภาพไปสู่การขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมควบคู่กับแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล พ.ศ. 2566-2570 ที่มีวิสัยทัศน์บริการภาครัฐสะดวก โปร่งใส ทันสมัย ตอบโจทย์ประชาชน ผ่าน 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ การยกระดับการเปลี่ยนผ่านดิจิทัลภาครัฐ การพัฒนาบริการที่เข้าถึงได้ง่าย การสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ธุรกิจ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การบูรณาการนโยบายเหล่านี้มีเป้าหมายสำคัญ คือ การสร้างประเทศที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนด้วยพลังของเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในเวทีโลก

แนวคิดเกี่ยวกับเมืองอัจฉริยะ

เมืองอัจฉริยะ หรือ Smart City หมายความว่า เมืองที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยและชาญฉลาด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการและการบริหารจัดการเมือง ลดค่าใช้จ่ายและการใช้ทรัพยากรของเมือง โดยเน้นการออกแบบที่ดีและการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจและภาคประชาชนในการพัฒนาเมือง เมืองอัจฉริยะ คือ รูปแบบเมืองที่ใช้เทคโนโลยี ทุนมนุษย์ และการกำกับดูแล เพื่อเพิ่มความยั่งยืน ประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วมทางสังคม ซึ่งถือว่าเป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับเมืองแห่งอนาคต

แนวคิดเมืองอัจฉริยะเกิดขึ้นจากการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในเมืองต่างๆ ทั่วโลก โดยมีการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญตั้งแต่ปี 2005 เมื่อบริษัทเทคโนโลยีต่างๆ พยายามสร้างระบบสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของเมือง เช่น

IBM ได้เปิดตัวโครงการ Smarter Planet ในปี 2008 และ Cisco Systems ร่วมกับมูลนิธิคลินตันจัดตั้งโครงการ Connected Urban Development ในปี 2010 ตาม Deakin และ Al Waer มีปัจจัย 4 ประการที่สนับสนุนคำจำกัดความของเมืองอัจฉริยะ ได้แก่ 1. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และดิจิทัลในวงกว้าง 2. การรวมการปฏิบัติที่นำ ICT และผู้คนมาร่วมกันเพื่อเพิ่มนวัตกรรมและความรู้ 3. การใช้ ICT เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด (ประชาชนในเมือง) และ 4. การมีส่วนร่วมของชุมชน องค์ประกอบสำคัญของเมืองอัจฉริยะตาม Monash University (2024) ประกอบด้วย

1. โครงสร้างพื้นฐานที่ชาญฉลาด (Intelligent Infrastructure) เมืองอัจฉริยะใช้ประโยชน์จากเซ็นเซอร์ขั้นสูง อุปกรณ์ IoT และเครือข่ายการสื่อสารเพื่อรวบรวมและส่งข้อมูลเกี่ยวกับระบบต่างๆ ของเมือง ตั้งแต่การไหลของการจราจรไปจนถึงคุณภาพอากาศ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลและปัญญาประดิษฐ์ (Data Analytics and AI) ข้อมูลจำนวนมากที่รวบรวมโดยระบบเมืองที่เปิดใช้งานเทคโนโลยีจะถูกวิเคราะห์โดยใช้อัลกอริทึมที่ทันสมัยและปัญญาประดิษฐ์เพื่อสร้างข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปปฏิบัติได้

3. การมีส่วนร่วมของประชาชน (Citizen Engagement) เมืองอัจฉริยะให้ความสำคัญกับการสื่อสารสองทางระหว่างรัฐบาลและประชาชน มักผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลและแอปพลิเคชันมือถือ

4. การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) โครงการเมืองอัจฉริยะหลายโครงการสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมประสิทธิภาพพลังงาน และการจัดการขยะ (Monash University, 2024)

UN-Habitat (2024) ได้พัฒนาแนวคิด People Centred-Smart Cities ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้ประโยชน์แก่ประชาชนทุกคน โดยมุ่งเน้นความยั่งยืน ความครอบคลุม ความเจริญรุ่งเรือง และการเคารพสิทธิมนุษยชน ซึ่งในปี 2023 ประเทศต่าง ๆ 193 ประเทศได้ขอให้ UN-Habitat พัฒนาแนวทางระหว่างประเทศเกี่ยวกับเมืองอัจฉริยะที่เน้นผู้คนเป็นศูนย์กลาง

ดังนั้น เมืองอัจฉริยะเป็นแนวคิดการพัฒนาเมืองที่ใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลัก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเมือง ลดการใช้ทรัพยากร และเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยมี 7 มิติการพัฒนาหลัก ได้แก่ สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ การเดินทางและขนส่งอัจฉริยะ การดำรงชีวิตอัจฉริยะ พลเมืองอัจฉริยะ พลังงานอัจฉริยะ เศรษฐกิจอัจฉริยะ และการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ ซึ่งแนวคิดนี้กำลังได้รับการพัฒนาไปสู่การเป็นเมืองอัจฉริยะที่เน้นผู้คนเป็นศูนย์กลางเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ครอบคลุม และเคารพสิทธิมนุษยชน

ผลกระทบของนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะในประเทศไทย

การวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะในประเทศไทยสามารถจำแนกได้เป็นหลายมิติที่สำคัญ โดยผลกระทบเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงที่แข็งแกร่งระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลและการสร้างเมืองอัจฉริยะ

1. ด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล นโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลได้ผลักดันการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างมีนัยสำคัญ ปัจจุบันประเทศไทยมีความครอบคลุมของเครือข่าย 5G ถึงเกือบ 90% ของประชากรในปลายปี 2023 และ การใช้ข้อมูลต่อการสมัครสมาชิกคาดว่าจะเติบโตจาก 32.7 GB ต่อเดือนในปี 2022 เป็นเกือบ 80 GB ต่อเดือนในปี 2025 (U.S. Trade and Development Agency, 2024) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานนี้เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ เนื่องจากทำให้สามารถเชื่อมต่ออุปกรณ์ IoT เช่น เซ็นเซอร์ต่าง ๆ และระบบการจัดการข้อมูลแบบเรียลไทม์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านการพัฒนาแพลตฟอร์มข้อมูล นโยบายส่งเสริมการพัฒนาแพลตฟอร์มข้อมูลเมือง (City Data Platform) ได้สร้างผลกระทบเชิงบวกต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะอย่างชัดเจน แพลตฟอร์มนี้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการเชื่อมต่อและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการตัดสินใจและนำไปสู่การวิเคราะห์คุณภาพการพัฒนาและการให้บริการของเมืองที่ดีขึ้น (Sawasdee Thailand, 2023) ตัวอย่างเช่น การใช้ข้อมูลจราจรแบบเรียลไทม์สามารถช่วยเมืองต่าง ๆ ปรับปรุงประสิทธิภาพของระบบการขนส่ง ลดความแออัด และเพิ่มประสบการณ์การเดินทางของผู้อยู่อาศัย (Hansen et al., 2024)

3. ด้านการส่งเสริมนวัตกรรมและการลงทุน นโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลได้ดึงดูดการลงทุนจากบริษัทเทคโนโลยีระดับโลกอย่างมีนัยสำคัญ เช่น Amazon Web Services ที่ประกาศการลงทุน 5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในประเทศไทยในช่วง 15 ปี (Reuters, 2024) การลงทุนเหล่านี้ไม่เพียงแต่สนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล แต่ยังสร้างโอกาสในการถ่ายทอดเทคโนโลยีและความรู้ที่สำคัญต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ นอกจากนี้รัฐบาลยังประกาศว่า จะมีกลุ่มบริษัทใหญ่สองกลุ่มลงทุนในด้าน AI และศูนย์ข้อมูลในประเทศไทยต้นปี 2025 ด้วยมูลค่าการลงทุนรวมประมาณ 100 พันล้านบาท (The Nation Thailand, 2024)

4. ด้านการพัฒนาทักษะและกำลังคนดิจิทัล นโยบายส่งเสริมการพัฒนากำลังคนดิจิทัลได้สร้างผลกระทบสำคัญต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ โดยการจัดตั้งโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการ 1 อำเภอ 1 คน IT เพื่อให้แน่ใจว่าทุกอำเภอทั่วประเทศไทยจะมีผู้เชี่ยวชาญด้าน IT ที่ผ่านการฝึกอบรมเพื่อช่วยเหลือในการใช้เครื่องมือดิจิทัลและการแก้ปัญหา

(OpenGov Asia, 2024) สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (DEPA) สถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (BDI) และสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETDA) ได้จัดโปรแกรมฝึกอบรมฟรี รวมถึงหลักสูตรเกี่ยวกับ AI Prompt Engineering การประกอบธุรกิจดิจิทัล ความปลอดภัยออนไลน์ และทักษะดิจิทัลขั้นสูงสำหรับภาคส่วนต่าง ๆ

5. ด้านความปลอดภัยและการจัดการข้อมูล การพัฒนากรอบการทำงานด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) ที่มีผลบังคับใช้ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2022 ได้สร้างความมั่นใจให้กับการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (U.S. Trade and Development Agency, 2024) คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPC) ได้เปิดตัวแอปพลิเคชัน Smart PDPA ที่มีฟีเจอร์การยืนยันตัวตนผ่าน ThaiID เครื่องมือจัดการคุกกี้ การเข้ารหัส PDF และความสามารถในการแบ่งปันข้อมูลอย่างปลอดภัย เครื่องมือเหล่านี้ ออกแบบมาเพื่อช่วยผู้ใช้ปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลของตนในขณะที่ใช้งานแพลตฟอร์มออนไลน์ (OpenGov Asia, 2024)

6. ด้านการบูรณาการระหว่างภาคส่วน นโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลได้ส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ งานวิจัยของ Coin World (2025) แสดงให้เห็นว่า ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ รวมถึงกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น (DLA) ของกระทรวงมหาดไทย องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (JICA) สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (depa) ภายใต้กระทรวงเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นระดับจังหวัดและท้องถิ่นรัฐวิสาหกิจ และสถาบันวิชาการและวิจัย ได้นำไปสู่การสร้างแนวทางนโยบายสำหรับเมืองอัจฉริยะที่ครอบคลุมและยั่งยืนโดยเฉพาะที่ออกแบบมาเพื่อแก้ไขความท้าทายของเมืองในประเทศไทย

7. ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี AI ระบบ IoT และการประมวลผลแบบคลาวด์ได้เปิดโอกาสให้เมืองต่าง ๆ พัฒนาระบบการติดตามและจัดการแบบเรียลไทม์ในหลายด้าน เช่น โครงการสถานีตรวจอากาศที่ติดตั้งเซ็นเซอร์คุณภาพอากาศเพื่อเก็บข้อมูล วิเคราะห์ความสัมพันธ์กับปัจจัยต่าง ๆ และนำเสนอผลลัพธ์ในรูปแบบที่เข้าใจง่าย (Hansen et al., 2024) นอกจากนี้ การพัฒนาแอปพลิเคชัน TMD Weather โดยกรมอุตุนิยมวิทยา ได้ให้บริการพยากรณ์อากาศที่แม่นยำ การแจ้งเตือนเฉพาะพื้นที่ และข้อมูลที่ครอบคลุมถึง 126 วันล่วงหน้า

แนวทางการพัฒนาเมืองอัจฉริยะในประเทศไทย

การพัฒนาเมืองอัจฉริยะในประเทศไทยต้องใช้หลายวิธีร่วมกัน โดยรวมนโยบายจากรัฐบาล การมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ และการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เมืองอัจฉริยะที่ประสบความสำเร็จต้องมีการจัดการข้อมูลที่ดี และผสมผสานโครงสร้างพื้นฐานจริงกับเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าด้วยกัน

1. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล สิ่งแรกคือต้องมีอินเทอร์เน็ตเร็วและครอบคลุมทุกพื้นที่ หมายถึงการขยายเครือข่าย 5G และเตรียมพร้อมสำหรับ 6G กสทช. จะจัดประมูลใบอนุญาตใช้คลื่นความถี่ 3 ย่าน คือ 850 MHz, 2100 MHz และ 2300 MHz ในต้นปี 2025 ระบบเทคโนโลยีนี้จะเป็นรากฐานสำคัญของเมืองอัจฉริยะ

2. การสร้างแพลตฟอร์มข้อมูลแบบบูรณาการ สร้างระบบข้อมูลกลางที่เชื่อมต่อทุกเมืองในประเทศ เก็บข้อมูลของเทศบาล สร้างระบบข้อมูลเมือง และออกแบบให้ปลอดภัยสำหรับการแบ่งปันข้อมูล ระบบนี้จะรวมข้อมูลจากหน่วยงานรัฐ บริษัทเอกชน และท้องถิ่น แล้ววิเคราะห์ข้อมูลเหล่านี้

3. การพัฒนาบุคลากรและทักษะดิจิทัล โครงการ จัดโครงการเปลี่ยนเมืองให้ทันสมัยที่ส่งเยาวชนกลับไปช่วยพัฒนาบ้านเกิดและสร้างงานใหม่ เป็นวิธีสำคัญในการเตรียมคนสำหรับเมืองอัจฉริยะ โครงการนี้ให้โอกาสเยาวชนและสอนการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ โดยให้เป็นผู้นำเมือง มุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาเมืองอัจฉริยะจริง ๆ ด้วยความสามารถของคนรุ่นใหม่

4. การจัดการด้านความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัว สร้างระบบ DE-fence ร่วมกับคณะกรรมการดิจิทัลแห่งชาติ เพื่อป้องกันการโจมตีทางไซเบอร์ โดยเฉพาะการหลอกลวงจากคอลเซ็นเตอร์ รวมข้อมูลจากบริษัทโทรศัพท์ ตำรวจ หน่วยงานป้องกันการฟอกเงิน เพื่อจับเบอร์โทรและข้อความ SMS ที่น่าสงสัยได้ทันที

5. การประเมินและติดตามผล ต้องมีระบบติดตามผลที่ดี มีเกณฑ์การวัดผล วิธีการและขั้นตอนการตรวจสอบเมืองอัจฉริยะที่ชัดเจน การประเมินนี้ดูทั้งขอบเขตพื้นที่ ประเภทของเมืองอัจฉริยะ เป้าหมายของเมือง และต้องให้คนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมจริง ๆ เพื่อให้แน่ใจว่าเป้าหมายตรงกับสิ่งที่คนต้องการและทำได้จริง

ดังนั้น การสร้างเมืองอัจฉริยะในประเทศไทยจึงไม่ใช่เรื่องของเทคโนโลยีอย่างเดียว แต่เป็นการผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีที่ทันสมัย การมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาคน และการดูแลความปลอดภัย หากทุกส่วนทำงานร่วมกันอย่างสมดุล เมืองอัจฉริยะในไทยจะเป็นเมืองที่ไม่เพียงแต่ทันสมัย แต่ยังเป็นเมืองที่น่าอยู่และตอบสนองความต้องการของคนไทยอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาผลกระทบของนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะในประเทศไทยได้ให้องค์ความรู้ที่สำคัญหลายประการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนานโยบายและการปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ความเชื่อมโยงเชิงระบบระหว่างนโยบายดิจิทัลและการพัฒนาเมือง การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่านโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลและการพัฒนาเมืองอัจฉริยะมีความเชื่อมโยงกันอย่างแท้จริง ไม่ใช่เพียงแค่การนำเทคโนโลยีมาใช้ แต่เป็นการสร้างระบบนิเวศที่ครอบคลุมตั้งแต่โครงสร้างพื้นฐาน กฎหมาย บุคลากร และการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์ความรู้ที่สำคัญสำหรับนักวิชาการและผู้กำหนดนโยบายในการทำความเข้าใจความซับซ้อนของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ

ความสำคัญของการบูรณาการข้อมูล แพลตฟอร์มข้อมูลเมือง (City Data Platform) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ การศึกษาแสดงให้เห็นว่าการมีระบบการจัดการข้อมูลที่บูรณาการจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ การตัดสินใจและการให้บริการสาธารณะ องค์ความรู้นี้เป็นประโยชน์สำหรับการออกแบบระบบข้อมูลในเมืองอื่น ๆ ทั้งในและต่างประเทศ แนวทางการพัฒนาที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง การศึกษาเผยให้เห็นว่าการพัฒนาเมืองอัจฉริยะที่ประสบความสำเร็จต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและการตอบสนองความต้องการของชุมชน ไม่ใช่เพียงแค่การนำเทคโนโลยีมาใช้ แนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวโน้มสากลที่เปลี่ยนจากการมุ่งเน้นเทคโนโลยีไปสู่การมุ่งเน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลาง

ความจำเป็นของการพัฒนาทักษะและกำลังคน การศึกษาชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ต้องมีการพัฒนาทักษะดิจิทัลของประชาชนและการสร้างกำลังคนที่มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยี โครงการต่าง ๆ เช่น 1 อำเภอ 1 คน IT แสดงให้เห็นถึงแนวทางที่เป็นรูปธรรมในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนบุคลากรด้านเทคโนโลยีในพื้นที่ห่างไกล ความสำคัญของความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัว การศึกษาแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาเมืองอัจฉริยะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยทางไซเบอร์และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นหลัก การมีกฎหมายและระบบการคุ้มครองที่เข้มแข็ง เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในการใช้บริการดิจิทัล บทบาทของความร่วมมือระหว่างประเทศ การศึกษาเผยให้เห็นถึงความสำคัญของความร่วมมือระหว่างประเทศในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ ตัวอย่างเช่น ความร่วมมือกับ USTDA และการเป็นสมาชิกของเครือข่ายเมืองอัจฉริยะอาเซียน ช่วยในการแลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยี และแนวปฏิบัติที่ดี แนวทางการประเมินและติดตามผล การศึกษาแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นของการมีระบบการประเมินและติดตามผลที่ชัดเจนและเป็นระบบ การกำหนดเกณฑ์การประเมินที่ครอบคลุมทั้งด้าน

เทคนิคและด้านสังคม จะช่วยให้การพัฒนาเมืองอัจฉริยะมีทิศทางที่ชัดเจนและสามารถปรับปรุงได้อย่างต่อเนื่อง การปรับตัวต่อบริบทท้องถิ่น การศึกษาเน้นย้ำถึงความสำคัญของการปรับแนวทางการพัฒนาเมืองอัจฉริยะให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ ไม่ใช่การนำแบบอย่างจากต่างประเทศมาใช้โดยตรง แต่ต้องคำนึงถึงความแตกต่างทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม

ดังนั้น องค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ 8 ประการที่สำคัญ 1. ความเชื่อมโยงเชิงระบบ แสดงให้เห็นว่านโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลและการพัฒนาเมืองอัจฉริยะเชื่อมโยงกันอย่างแท้จริง ไม่ใช่เพียงการนำเทคโนโลยีมาใช้ 23 ความสำคัญของการบูรณาการข้อมูล โดยแพลตฟอร์มข้อมูลเมือง เป็นองค์ประกอบสำคัญที่เชื่อมโยงภาคส่วนต่าง ๆ 3. การพัฒนาที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง เปลี่ยนจากการมุ่งเน้นเทคโนโลยีไปสู่การตอบสนองความต้องการของชุมชน 4. ความจำเป็นของการพัฒนาทักษะดิจิทัลและกำลังคน เนื่องจากเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ 5. ความสำคัญของความปลอดภัยทางไซเบอร์และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นหลัก 6. บทบาทของความร่วมมือระหว่างประเทศในการแลกเปลี่ยนความรู้และเทคโนโลยี 7. แนวทางการประเมินและติดตามผลที่ชัดเจนและเป็นระบบ 8. การปรับตัวต่อบริบทท้องถิ่น โดยไม่นำแบบอย่างจากต่างประเทศมาใช้โดยตรง องค์ความรู้เหล่านี้เป็นประโยชน์สำหรับนักวิชาการ ผู้กำหนดนโยบาย และผู้ปฏิบัติงานในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะให้ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป

การศึกษาเรื่องผลกระทบของนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะในประเทศไทยได้สร้างองค์ความรู้ที่มีคุณค่าสำคัญต่อการพัฒนาเมืองในยุคดิจิทัล ผ่านการ

ระบุและวิเคราะห์องค์ความรู้ 8 ประการที่เป็นแกนหลักของความสำเร็จ ข้อค้นพบสำคัญ จากองค์ความรู้

องค์ความรู้ประการแรกเรื่องความเชื่อมโยงเชิงระบบ เผยให้เห็นว่าการพัฒนาเมือง อัจฉริยะไม่ใช่เพียงการติดตั้งเทคโนโลยี แต่ต้องเป็นการสร้างระบบนิเวศที่บูรณาการ นโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลเข้ากับการวางผังเมืองอย่างเป็นหนึ่งเดียว การค้นพบนี้ท้าทาย ความเข้าใจดั้งเดิมที่มองการพัฒนาเมืองอัจฉริยะเป็นโครงการเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว

องค์ความรู้เรื่องการบูรณาการข้อมูลชี้ให้เห็นว่าแพลตฟอร์มข้อมูลเมือง (City Data Platform) เป็นมากกว่าเครื่องมือทางเทคนิค แต่เป็นกลไกสำคัญในการทำลาย กำแพงระหว่างหน่วยงานและสร้างการทำงานร่วมกันที่แท้จริง การค้นพบนี้แสดงให้เห็นว่า ข้อมูลเป็นทรัพยากรสำคัญที่ต้องได้รับการจัดการอย่างเป็นระบบเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเมือง

การเปลี่ยนแปลงจากการมุ่งเน้นเทคโนโลยีไปสู่การเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง เป็นองค์ความรู้ที่สำคัญที่สะท้อนถึงวิวัฒนาการของแนวคิดเมืองอัจฉริยะสู่ยุคที่ 3 ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและการตอบสนองความต้องการของชุมชน การค้นพบนี้เป็นบทเรียนสำคัญสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน

การมีระบบการประเมินและติดตามผลที่ชัดเจนเป็นองค์ความรู้ที่เน้นความสำคัญ ของการเรียนรู้และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการจัดการโครงการ พัฒนาเมืองที่ซับซ้อน ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป แม้ว่าการศึกษานี้ จะสร้างองค์ความรู้ที่มีค่า แต่ยังมีข้อจำกัดในด้านการศึกษาเชิงประจักษ์ในพื้นที่เฉพาะและ การติดตามผลระยะยาว การวิจัยในอนาคตควรมุ่งเน้นการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างเมือง ต่างๆ การพัฒนาตัวชี้วัดที่สามารถวัดผลกระทบได้อย่างเป็นรูปธรรม และการศึกษา ผลกระทบระยะยาวของนโยบาย

ดังนั้น การพัฒนาเมืองอัจฉริยะที่ประสบความสำเร็จต้องอาศัยการบูรณาการองค์ ความรู้ทั้งหมดนี้อย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างเมืองที่ไม่เพียงแต่อัจฉริยะในทางเทคโนโลยี แต่ยังมีอัจฉริยะในการตอบสนองความต้องการของประชาชนและการสร้างคุณภาพชีวิต ที่ดีอย่างยั่งยืน องค์ความรู้เหล่านี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ ในประเทศไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในทศวรรษต่อไป

เอกสารอ้างอิง

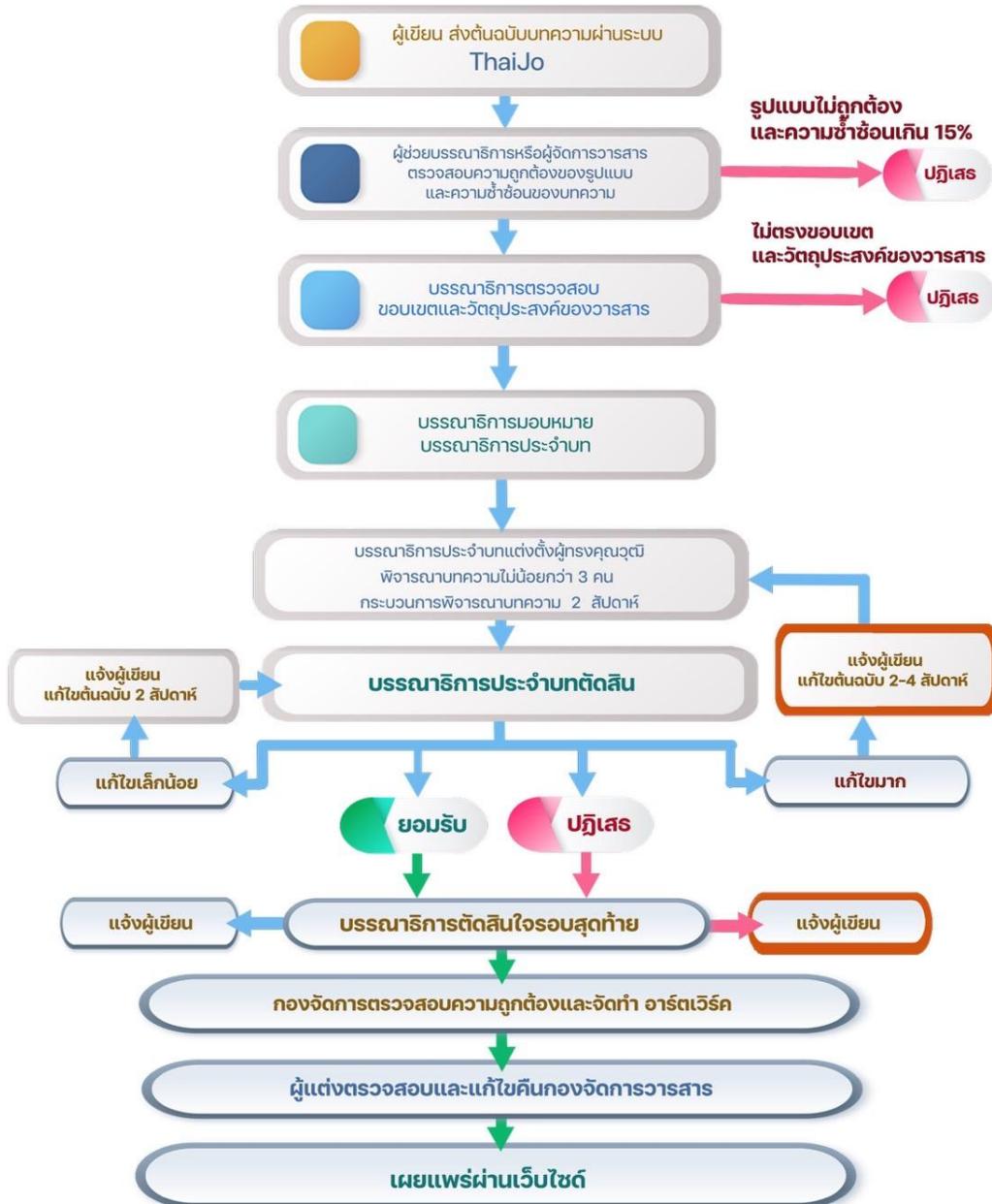
สำนักข่าวอินโฟเควสท์. (2567). *ข้อมูลการขยายตัวเศรษฐกิจดิจิทัลไทย มูลค่า 4.44 ล้าน ล้านบาท*. สืบค้น 17 พฤษภาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/pRrcg>

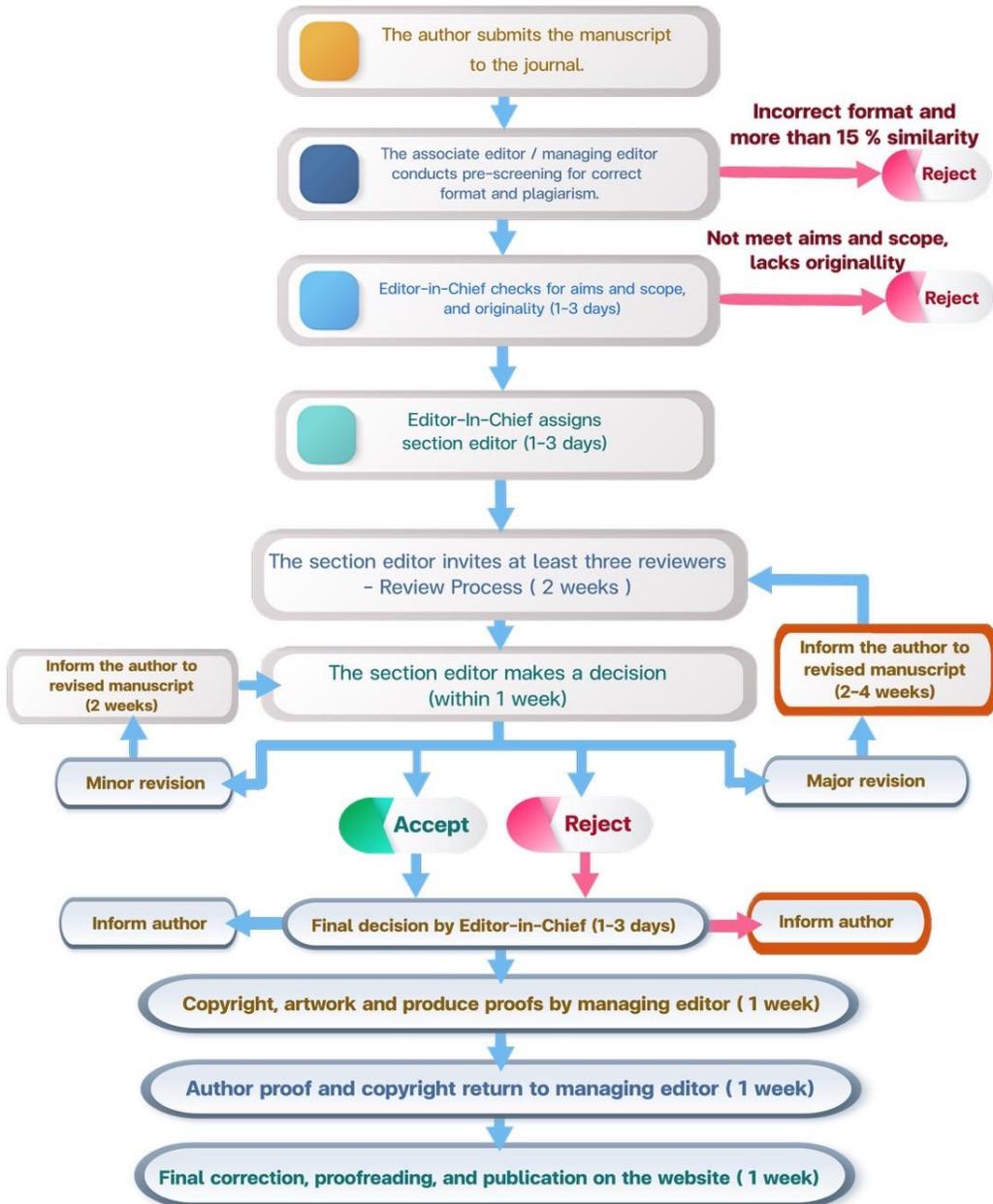
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (2565). *แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570*. สืบค้น 17 พฤษภาคม 2568, จาก <https://www.dga.or.th/policy-standard/policy-regulation/dga-019/dga-027/dg-plan-2566-2570/>
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2562). *นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (พ.ศ. 2561-2580)*. สืบค้น 6 พฤษภาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/sbr5>
- Coin World. (2025). *Thailand Sets Blueprint for Digital Government Finance with Blockchain Bond Innovation*. Retrieved May 6, 2025, from <https://shorturl.asia/D8w1z>
- Digital Economy Promotion Agency. (2024). *Smart City Thailand Development Guidelines*. Bangkok: DEPA Thailand.
- Hansen, M. M. et al. (2024). How can data contribute to Smart City Innovation: A Study from Thailand's Smart City Initiatives. *Frontiers in Sustainable Cities*, 6, 1-18.
- Mesenbourg, T. L. (2001). *Measuring The Digital Economy*. USA: US Bureau of the Census.
- Monash University. (2024). *Smart City: Definition, Components, and Translation into Real-World, Studio Projects*. Retrieved May 6, 2025, from <https://shorturl.asia/FXfhA>
- OpenGov Asia. (2024). *Digital Transformation: Thailand's Nine Key Initiatives for 2025*. Singapore: OpenGov Asia.
- Reuters. (2024). *Thailand to Pursue New Policies to Boost and Protect Digital Economy*. Retrieved May 6, 2025, from <https://shorturl.asia/Djel2>
- Sawasdee Thailand. (2023). *City Data Platform: An Approach to Smart City Development*. Retrieved May 10, 2025, from <https://shorturl.asia/8ETwM>
- SET Investnow. (2020). *Digital Economy: A New Economic Model That Will Drive the Thai Economy*. Retrieved May 20, 2025, from <https://www.setinvestnow.com/th/knowledge/article/121-digital-economy-new-way-to-drive-thai-economics>
- The Nation Thailand. (2023). *Smart City Development in Thailand*. Bangkok: The Nation Thailand.

- _____. (2024). *Thailand's Digital Economy and AI Investment Plans*. Bangkok: The Nation Thailand.
- U.S. Trade and Development Agency. (2024). *Digital Economy*. Retrieved May 20, 2025, from <https://shorturl.asia/cFw34>
- UNCTAD. (2024). *Digital Economy Report 2024: Shaping an Environmentally Sustainable and Inclusive Digital Future*. Switzerland: United Nations Conference on Trade and Development.
- UN-Habitat. (2024). *The People-Centred Smart Cities Flagship Programme*. Bangkok: UN-Habitat.

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความ

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

1.1 การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วย วงเล็บเปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด เช่น

1.1.1 กฤษฎา แซ่หลี่ (2562) กล่าวว่า...

1.1.2 ...สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา แซ่หลี่ (2562) ผลการวิจัยพบว่า...

1.1.3 Krisada Saelee (2019) explains to...

1.1.4 ... consistent with the research of Krisada Saelee (2019) the research results found...

1.2 การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บเปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน เครื่องหมายจุลภาค และปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

1.2.1 อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1.2.1.1 พระไตรปิฎกและอรรถกถา วงเล็บเปิด ชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ชื่อที่/เลขหน้า วงเล็บปิด แล้วตามด้วย วงเล็บเปิด มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จุลภาค ปีที่พิมพ์ วงเล็บปิด ตัวอย่างเช่น “คูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบูลย์ในโคตะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

1.2.1.2 ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

1.2.1.3 ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุวณฺห์ สุวณฺโฑ และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

1.2.1.4 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ธิดิวุฒิ หมั่นมีและคณะ, 2560)

1.2.1.5 กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

1.2.2 อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

2.2.1 ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2.2.2 ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

2.2.3 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

2. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาไทย)

2.1 พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้ ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์) ./ ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา ./ สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. _____ . (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.2 หนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์) ./ ชื่อหนังสือ/ (ครั้งที่พิมพ์) ./ สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

2.3 บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ)./ ชื่อเรื่อง./ (เลขหน้าที่อ้าง)./
 สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระสุกิจจ์ สุจิณโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวีตร ว่องวีระ,
ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

2.4 บทความในวารสาร

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่(ฉบับที่)./ เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้าย
 ที่ตีพิมพ์.

ธิดิวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสารสหวิทยาการ
 นวัตกรรมปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.

2.5 บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน/ ชื่อสารานุกรม./ (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร
 ก, น. 12-16).

2.6 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์./ วันที่/ เดือน)./ ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือพิมพ์./ เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.

2.7 สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อวิทยานิพนธ์./ (ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา)./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.

พระครูพิศิษฐ์ประชาณถ. (2562). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน
 ตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม* (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย.

2.8 รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ (รายงานผลการวิจัย)./ สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ. (2562). *รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่น
 ไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของ
 พระธรรมวิทยากร* (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
 กรณราชวิทยาลัย.

2.9 สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน)./ ตำแหน่ง./ [บทสัมภาษณ์].

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

2.10 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)/ ชื่อเรื่อง./ สืบค้น วัน เดือน ปี./ จาก/ แหล่งที่มาของข้อมูล.
 ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก
<http://www.dhammadharmathai.org/thailand/thailand.php>

2.11 ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่อง./ (พ.ศ., วันที่ เดือนที่ประกาศ)/ ราชกิจจานุเบกษา./ เล่ม ตอน./ หน้า.
 ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและ
 ประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม). ราช
 กิจจานุเบกษา. เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.

2.12 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์, วัน เดือน)/ ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือพิมพ์./ น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า.
 ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). เขียวพระสอนศีลธรรม. ไทยรัฐ. น. 3.

3. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาอังกฤษ)

3.1 Tripitaka Commentary

The name of the institution of the scriptures./ (Year)./ Title of Tripitaka./
 Location:/ Publisher.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka*. Bangkok: MCU
 Press.

3.2 Books

Author./ (Year)./ Title of the book/ (Edition ed.)/ Location:/ Publisher.

Hunt, E. K. & Lautzenheiser, M. (2015). *History of Economic Thought* (3rd ed.).
 New York: M. E. Sharpe.

3.3 Book Articles

Author./ (Year)./ Title of the chapter./ In Editor/ (Eds.)/ Title of the book/ (xth
 ed.)/ (pp-pp)/ Publisher.

Sparks, D. L. (2003). Environmental Soil Chemistry: An Overview. In Sparks, D. L.
 (Eds.), *Environmental Soil Chemistry* (2nd Ed.). (pp. 1-42). Academic Press.

3.4 Encyclopaedia articles

Author./ (Year)./ Title of Article./ In Title of Encyclopaedia/ (Pages)/ Publisher.

Wasinsarakorn, W. (2004). Psychology and Developmental Psychology. In
Encyclopedia of Education. Collected edition of specific issues, 4th rank
 (pp. 99-117). Thanat Printing Co., Ltd.

3.5 Journal Articles

Author./ (Year)./ Title of Article./ Title of Journal, / Volume (Issue), Pages-Pages.

Limprasert, P. (2022). The Research of Punishment Suspension of Buddhist Monk and Secular of The Criminal Justice in Thailand. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 7(11), 37-53.

3.6 Newspaper

Author./ (YY, MM DD)./ Colum Name./ Title of Newspaper./ Pages.

Nanuam, W. (2023, January 4). Plans proceeding for joint petroleum production with Cambodia. *Bangkok Post*. p. 22.

3.7 Thesis and Dissertations

Author./ (Year)./ Title/ (Doctoral or Master's thesis or dissertation)./
 Location:/ Publisher.

Pittayawattanachai, P. (2019). *An Analysis of Buddhism Propagation by using Buddhist Arts and Landscape of Cetiya-phum Monastery, Namphong District, Khonkaen* (Doctoral dissertation). Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

3.8 Interview

Key Informant./ (YY, DD MM)./ Position./ (Interview).

Anuchid. P. (2022, 5 November). Director of the Research Institute. (Interview).

3.9 Website

Author./ (Year)./ Title/ Retrieved MM DD, Year, / from URL address.

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ.....
ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
ผลการวิจัยพบว่า.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

(16 pt) กล่าวถึงความจำเป็นของเรื่องที่ทำการศึกษาครั้งนี้ ว่ามีความจำเป็นอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง

.....

.....

.....

.....

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

.....

.....

.....

.....

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย, 2. ประชากร, กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....

.....

.....

.....

.....

ผลการวิจัย (18 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้)

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

.....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)
ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ.....

.....

.....

.....

.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง.....

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ (ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้จากการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล และโมเดลมีที่มาจากฐานคิดของแนวคิดหรือทฤษฎีใดอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (16 pt) (ถ้ามี)

.....

.....

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ (16 pt) (ถ้ามี)

.....

.....

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป (16 pt) (ถ้ามี)

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์) (ถ้ามี)

(16 pt) ขอขอบคุณแหล่งทุน และควรระบุเลขที่สัญญาทุนวิจัย ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณ ทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2563 และข้อมูลจาก โครงการวิจัยย่อย เรื่องการพัฒนาศูนย์ประสานงานเครือข่ายความเข้มแข็งทางจิตปัญญาของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน.....

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammadhamm.org/thailand/thailand.php>.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสารสหวิทยาการ นวัตกรรมปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.

พระครูพิศิษฐ์ฯ ประชานาถ. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุชนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหากษัตริย์ กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่น
 ไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของ
 พระธรรมวิทยากร (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
 กรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุทิตย์ อาภาภิโร. (2548). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2).
 กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.
- พระอุดมสิทธิธนายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1,
 อักษร ก, น. 12-16).
- สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.
- Buddhism Meditation Tiratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*.
 Retrieved March 20, 2020, from [https://thebuddhistcentre.com /text/who-
 was-buddha](https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha).
- James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

Sample of Original Research Article Preparation

NAME OF RESEARCH ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Research Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail:..

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) Objectives of this research were: 1.....
2..... and 3..... Populations and sample, research tools. Data collection,
Data analysis. Statistics used for data analysis.

Findings were as follows: (present only the most interesting research
findings).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism; Buddhist Management; Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt) (should not be more than 4 paragraphs)

(16 pt) mention background of the research topic with brief history as how the topic develops with correct references.....

.....
.....
.....

(16 pt) mention problems leading to research directly to the point of the research and relate the matter to locations in which research is conducted on the common problems generally accepted and want them to be solved.....

.....
.....
.....

(16 pt) Review related at least 2 concepts and theories to be used as guideline for the research and/or theories related to the research topic with correct references of data sources.....

.....
.....
.....

(16 pt) Conclude to connect the matters to research questions and objectives of the research.....

.....
.....
.....
.....

Research Objectives (18 pt)

1. (16 pt).....
2. (16 pt).....
3. (16 pt).....

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions.....

Table 1 (Name of table (if any))

Table explanation.....

Discussion (18 pt)

(16 pt) Discuss the research findings according to the research objectives (what is discovered? what is reflected? Is it related to at least two topics of the reviewed research works in chapter 2. Discuss them all with references of data sources

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Body of knowledge (18 pt)

(16 pt) Point out the body of knowledge or achievement from the research work. Synthesize the knowledge in form of a model/ Model structure that is concise and easy to understand

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Recommendations (18 pt)

Policy Recommendations (16 pt) (if any)

.....

Operational Recommendations (16 pt) (if any)

.....

Recommendations for Next Research (16 pt) (if any)

.....

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)

ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ.....

.....

.....

.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง.....

.....

Sample of Original Academic Article Preparation

NAME OF ACADEMIC ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Academic Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: (Thai)

Content (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions.....

.....

.....

Table 1 (Name of table) (if any)

Table explanation.....

.....

